Valiokunnan mietintö VaVM 29/2025 vp – HE 99/2025 vp, HE 171/2025 vp

Valtiovarainvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2026

Hallituksen esitys eduskunnalle vuoden 2026 talousarvioesityksen (HE 99/2025 vp) täydentämisestä

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2026 (HE 99/2025 vp): Asia on saapunut valtiovarainvaliokuntaan mietinnön antamista varten.

Hallituksen esitys eduskunnalle vuoden 2026 talousarvioesityksen (HE 99/2025 vp) täydentämisestä (HE 171/2025 vp): Asia on saapunut valtiovarainvaliokuntaan mietinnön antamista varten.

Valiokunta on käsitellyt esitykset yhdessä ja antaa niistä yhteisen mietinnön.

Talousarvioaloitteet

Valiokunta on käsitellyt esitysten yhteydessä aloitteet TAA 1—112, 114—279, 281—323/2025 vp. Aloiteluettelo on tämän asiakirjan liitteenä.

Lausunnot

Eduskunnan työjärjestyksen 38 §:n 3 momentin mukaan kukin erikoisvaliokunta voi omasta aloitteestaan antaa toimialaansa koskevan lausunnon valtion talousarvioesityksestä valtiovarainvaliokunnalle kolmenkymmenen päivän kuluessa siitä, kun esitys on lähetetty valtiovarainvaliokuntaan.

Asiasta on annettu seuraavat lausunnot:
- ulkoasiainvaliokunta UaVL 7/2025 vp
- hallintovaliokunta HaVL 21/2025 vp
- lakivaliokunta LaVL 7/2025 vp
- liikenne- ja viestintävaliokunta LiVL 16/2025 vp
- maa- ja metsätalousvaliokunta MmVL 27/2025 vp
- puolustusvaliokunta PuVL 11/2025 vp
- sivistysvaliokunta SiVL 12/2025 vp
- sosiaali- ja terveysvaliokunta StVL 11/2025 vp
- talousvaliokunta TaVL 39/2025 vp

Valmis
5.0

- tulevaisuusvaliokunta TuVL 2/2025 vp
- työelämä- ja tasa-arvovaliokunta TyVL 8/2025 vp
- ympäristövaliokunta YmVL 19/2025 vp

Jaostovalmistelu

Asia on valmisteltu asiayhteyden mukaisesti kaikissa valtiovarainvaliokunnan jaostoissa.

VALIOKUNNAN YLEISPERUSTELUT

Talouden näkymät

Vuoden 2026 talousarvioesitys pohjautuu valtiovarainministeriön syyskuun 2025 ennusteeseen[1], jossa Suomen bruttokansantuotteen (BKT) arvioidaan kasvavan 1,4 prosenttia vuonna 2026. Korkotason laskun ja reaaliansioiden nousun ennustetaan lisäävän kulutusta ja investointien odotetaan vauhdittuvan rakentamisen toipumisen, energiasiirtymän ja puolustushankintojen ansiosta. Työttömyys on noussut kuluvan vuoden aikana varsin korkealle yksityisen sektorin heikosta suhdanteesta ja julkisen sektorin säästöistä johtuen. Suhdannetilanteen parantuessa vuonna 2026 työllisyyden odotetaan kääntyvän kasvuun ja työttömyyden vähenevän asteittain. Inflaation arvioidaan pysyvän maltillisena.

Valtiovarainministeriön ennusteessa maailmantalouden kasvuksi arvioidaan 3,0 prosenttia ja euroalueen kasvuksi 1,3 prosenttia vuonna 2026. Teollisuuden näkymät ovat aiempaa myönteisempiä etenkin Saksassa suurten infrastruktuuri- ja puolustusinvestointien myötä. Suomen viennin kasvun odotetaan nopeutuvan euroalueen talouden elpyessä.

Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa valtiovarainministeriön ennustetta pidettiin pääosin yhtenevänä muiden alkusyksyllä laadittujen ennusteiden kanssa. Esimerkiksi Suomen Pankki ennusti samansuuntaisesti 1,3 prosentin kasvua vuodelle 2026. Syksyn kuluessa talouden tilannekuva on heikentynyt, ja muun muassa komission syysennusteessa 17.11. Suomen talouskasvun arvioidaan jäävän 0,9 prosenttiin vuonna 2026[2].

Julkisen talouden näkymät. Valtiovarainministeriön syksyn ennusteessa julkisen talouden alijäämäksi arvioitiin 4,3 prosenttia suhteessa BKT:een vuonna 2025, josta se kohenisi 3,6 prosenttiin vuonna 2026. Julkisyhteisöjen velkasuhteen arvioidaan nousevan lähes 90 prosenttiin suhteessa BKT:een vuonna 2026.

Valtionhallinto on edelleen julkisen talouden sektoreista alijäämäisin. Alijäämätilannetta parantavat hallituksen tekemät sopeutustoimet ja toisaalta heikentävät puolustus- sekä korkomenojen kasvu. Myös paikallishallinto on edelleen alijäämäinen.

1 Taloudellinen katsaus, syksy 2025. Valtiovarainministeriön julkaisuja 2025:49.
2 European Economic Forecast. Autumn 2025. European Economy Institutional Paper 327. November 2025.

Valiokunta toteaa, että suhdannekäänteiden ennustaminen on vaikeaa ja ennustelaitokset ovat viime vuosina yliarvioineet BKT-kasvua. Talouskasvua ei ole juurikaan ollut vuoden 2022 jälkeen. Suhdannekäännettä on odotettu tapahtuvaksi nyt jo usean vuoden ajan. Valiokunta on huolissaan heikon taloussuhdanteen pitkittymisestä ja kasvukäänteen viivästymisestä. Vuoden 2025 kehitys on osoittautumassa heikommaksi kuin valtiovarainministeriö vielä alkusyksystä ennusti. Myös ensi vuoteen liittyy riskejä, jolloin talouskehitys voi osoittautua talousarvioesityksen pohjana olevaa ennustetta heikommaksi. Epävakautta maailmantalouteen luovat geopoliittiset jännitteet sekä epävarmuus Yhdysvaltojen talous- ja kauppapolitiikasta. Kansallisella tasolla puolestaan yksityisen kulutuksen elpymisen ja kuluttajien ostokäyttäytymisen ennustaminen on haasteellista. Inflaation ja lainakorkojen laskusta huolimatta kotitaloudet ovat olleet varovaisia lisäämään kulutustaan. Heikko työllisyystilanne näkyy kuluttajien luottamuksessa säästämisasteen nousuna.

Valiokunta kantaa huolta työttömyydestä, joka on noussut kuluvan vuoden aikana korkealle. Tilastokeskuksen mukaan vuoden 2025 kolmannen vuosineljänneksen työttömyysaste oli 9,2 prosenttia, kun se vuotta aiemmin oli 7,8 prosenttia. Työttömiä oli keskimäärin 265 000, mikä oli 43 000 enemmän kuin vuotta aiemmin. Samanaikaisesti työvoima kasvoi 29 000 henkilöllä.[3] Työ- ja elinkeinoministeriön työmarkkinaennusteen mukaan käänne parempaan on nähtävissä vuoden 2025 lopussa, joskin pitkäaikaistyöttömyyden arvioidaan kasvavan edelleen ja kääntyvän laskuun vuoden 2027 loppua kohden. Ennusteen mukaan pitkäaikaistyöttömiä on keskimäärin tänä vuonna 125 000 ja ensi vuonna 140 000.[4] Työttömyystilanne on Euroopan toiseksi huonoin, kun vain Espanja ohittaa Suomen.[5]

Valiokunta toteaa, että vaimea talouskehitys heijastuu myös julkiseen talouteen. Komission marraskuun ennusteessa Suomen julkisen talouden alijäämä suhteessa BKT:een on 4,5 prosenttia vuonna 2025 ja 4,0 prosenttia vuonna 2026. Velkasuhde ylittäisi 90 prosentin rajan vuonna 2026 ollen 90,9 prosenttia. Komissio on 26.11. ns. syyspaketin yhteydessä todennut, että se harkitsee ehdottavansa neuvostolle liiallisia alijäämiä koskevan menettelyn (EDP) aloittamista Suomen osalta, koska Suomi ei täytä alijäämäkriteeriä.

Hallituksen finanssipolitiikan linja

Tavoitteet. Hallituksen talouspoliittiset painopisteet ovat taloudellinen vakaus, työllisyys, talouskasvu ja hyvinvointipalveluiden turvaaminen. Hallitus on asettanut tärkeimmäksi finanssipoliittiseksi tavoitteeksi julkisen talouden velkasuhteen vakauttamisen hallituskauden loppuun mennessä. Pidemmällä aikavälillä tavoitteena on tasapainottaa julkinen talous ja kääntää velkasuhde laskuun.

Veropolitiikalla tavoitellaan ostovoiman kohentumista, työnteon kannustimien parantamista ja talouskasvun edellytysten vahvistumista. Painopistettä siirretään työn ja yrittäjyyden verotuksesta kulutuksen ja haittojen verottamiseen.

3 Työvoimatutkimus 2025, 3. vuosineljännes. 21.10.2025. Tilastokeskus.
4 Työ- ja elinkeinoministeriön lyhyen aikavälin työmarkkinaennuste. Syksy 2025. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 2025:35.
5 Työttömyysaste EU-maissa 2.12.2025. Eurostat.

Toimenpiteet. Hallitus on päättänyt merkittävistä julkisen talouden sopeutustoimista. Hallitusohjelmassa ja julkisen talouden suunnitelmissa on linjattu kaikkiaan 9 mrd. euron sopeutuskokonaisuudesta vuoden 2027 tasolla. Tämän lisäksi syksyn budjettiriihen yhteydessä hallitus päätti noin 1 mrd. euron lisätoimista, jotta velkasuhteen kasvu taittuisi tavoitteen mukaisesti vuonna 2027. Näistä toimenpiteistä noin 0,75 mrd. euroa on pysyviä.

Talousarvioesityksessä on huomioitu edellä mainitusta 10 mrd. euron kokonaisuudesta valtion budjettitalouteen vuodelle 2026 kohdentuvat vaikutukset. Talousarvioesitys sisältää noin 3,5 mrd. euron määrärahasäästöt (netto), mikä on noin 1,0 mrd. euroa enemmän kuin vuonna 2025. Lisäksi verosopeutus lisää verotuloja yhteensä noin 1,3 mrd. eurolla vuoden 2026 tasolla.

Vuonna 2026 keskeisimpiä veroperustemuutoksia ovat pieni- ja keskituloisten työn verotuksen keventäminen, työtulovähennyksen lapsikohtaisen korotuksen kasvattaminen sekä ylimmän marginaaliveroasteen alentaminen noin 52 prosenttiin. Ansiotuloverotuksen indeksitarkistus tehdään täysimääräisenä lukuun ottamatta niitä tulotasoja, joille ylimpien marginaaliverojen alentaminen kohdistuu. Lisäksi 14 prosentin arvonlisäverokantaan kuuluvien hyödykkeiden verokanta alennetaan 13,5 prosenttiin, perintö- ja lahjaveroon tehdään muutoksia ja liikennepolttoaineiden veroa alennetaan. Myös valmisteveroihin (kuten energia-, tupakka-, alkoholi- ja virvoitusjuomaveroihin) tehdään useita muutoksia. Valtiovarainministeriö arvioi veroasteen hieman kiristyvän 42,4 prosenttiin suhteessa BKT:een vuonna 2026, mutta jäävän silti vuoden 2023 tasoa alemmaksi.

Osa yllä todetuista veroperustemuutoksista sisältyi hallituksen keväällä 2025 puoliväliriihessä linjaamiin toimenpiteisiin talouskasvun vauhdittamiseksi ja kasvun esteiden purkamiseksi. Verotoimien lisäksi hallitus linjasi myös lukuisista muista toimenpiteistä, jotka tähtäävät kilpailukyvyn parantamiseen, osaamistason nostoon ja entistä suotuisamman toimintaympäristön luomiseen investoinneille. Kasvutoimien kokonaisuus heikentää budjettitalouden tasapainoa noin 0,5 mrd. eurolla vuonna 2026, kun huomioon otetaan linjatut veronalennukset sekä niiden rahoittamiseksi päätetyt säästöt, veronkiristykset ja muut tulojen lisäykset.

Finanssipolitiikan linja. Valtiovarainministeriön arvion mukaan finanssipolitiikan mitoitus on jonkin verran elvyttävä vuonna 2025 ja maltillisen kiristävä vuonna 2026. Keskeiset talousennusteita laativat tahot arvioivat talouskasvun elpyvän vuonna 2026, joten suhdannetilanteen kannalta finanssipoliittista linjaa pidettiin valiokunnan asiantuntijakuulemisessa pääosin sopivana. Toisaalta esiin tuotiin heikko työllisyyskehitys ja suhdannetilanteen epävarmuus. Suomen julkisen talouden vaikea tilanne ei kuitenkaan mahdollista elvyttävämpää finanssipolitiikkaa, minkä lisäksi elvytyksen ajoittaminen on aina haasteellista.

Valiokunta pitää saamansa selvityksen perusteella finanssipolitiikan linjaa perusteltuna. Valiokunta toteaa, että vaikka julkisen talouden velkaantumiskehityksen pysyvä taittaminen vaatisi merkittävää lisäsopeutusta, niin vasta orastavan kasvukäänteen takia lisäsopeutus ei ole juuri nyt perusteltua.

Tavoitteiden saavuttaminen. Valtiovarainministeriön syyskuun ennusteen mukaan velkasuhde vakautuu vuonna 2027, minkä jälkeen se lähtee uudelleen nousuun. Velkakehityksen taustalla vaikuttavat etenkin vuodesta 2020 kaksinkertaistunut puolustusbudjetti (3,2 mrd. eurosta 6,4 mrd. euroon), heikon suhdanteen tuottama vaisu verotulojen kasvu, ikäsidonnaisten menojen kas-

vu sekä velanhoitomenojen nousu. Valiokunta toteaa, että velkaantumisen taittaminen heikon talouskehityksen oloissa on äärimmäisen vaikeaa, mutta hallituksen sopeutustoimet ovat hidastaneet merkittävästi velkaantumiskehitystä. Ilman sopeutustoimia velkaantuminen jatkuisi nyt arvioitua nopeampana.

Valiokunta painottaa, että Suomen velkaantumisen taso ja sen jatkuva kohoaminen on vakava ongelma. Myös Suomen luottoluokituksen heikentyminen ja EDP-menettelyyn joutuminen korostavat tarvetta saada alijäämätilanne paranemaan ja velkasuhde laskuun. Vallitsevassa tilanteessa valiokunta pitää hallituksen päätöksiä julkisen talouden tasapainottamisesta erittäin tärkeinä. Talouspolitiikan keskeisenä ja pitkäjänteisenä painopisteenä tulee olla talouden sopeuttaminen ja menojen hillintä julkisen talouden alijäämän pienentämiseksi ja velkakehityksen hillitsemiseksi. Tulo- ja menorakenteen kriittinen tarkastelu on välttämätöntä, jotta voidaan vastata olemassa oleviin menopaineisiin. Valiokunta painottaa myös sosiaali- ja terveyspalveluiden vaikuttavuuden kehittämistä menojen kasvun hillitsemiseksi ja tarkastelee noin kolmanneksen valtion talousarviosta kattavaa hyvinvointialueiden kokonaisuutta valtiovarainministeriön pääluokan yhteydessä (luku 28.89).

Myös asiantuntijakuulemisessa sopeutustoimia pidettiin välttämättöminä. Sen sijaan velkasuhteen hetkellistä vakauttamista vaalikauden viimeisenä vuonna pidettiin vähemmän perusteltuna — etenkin, kun se perustuu osin kertaluonteisiin toimiin. Näkemys uusien mittavien sopeutustoimien tarpeesta tulevilla vaalikausilla jaettiin laajasti.

Uudet finanssipoliittiset säännöt. Uudistettu julkisen talouden hoitoa koskeva lainsäädäntö tulee voimaan 1.1.2026 (VaVM 26/2025 vp — HE 167/2025 vp). Kokonaisuus ottaa huomioon 30.4.2024 voimaan tulleen EU:n finanssipoliittisen lainsäädännön sekä parlamentaarisessa työryhmässä valmistellut kansalliset säännökset. Keskeisessä asemassa on laaja parlamentaarinen sitoutuminen velkakestävyyden vahvistamiseen sekä vaalikauden rahoitusasematavoite velkaa kerryttäville sektoreille. Valiokunta pitää erittäin tärkeänä parlamentaarisesti linjattua ylivaalikautista sopua, joka tuo pitkäjänteisyyttä sopeutustarpeiden tarkasteluun.

EU:n sääntöjen keskiössä ovat keskipitkän aikavälin suunnitelmat ja niissä asetettu nettomenopolku eli sallittu nimellisten nettoperusmenojen kasvuvauhti. Suomen ensimmäinen suunnitelma ja nettomenopolku vuosille 2025—2028 hyväksyttiin EU:n neuvostossa 21.1.2025. Suomen ja 15 muun maan osalta on kuitenkin aktivoitu EU-lainsäädännön mukainen kansallinen poikkeuslauseke kasvavien puolustusmenojen takia vuosille 2025—2028. Lauseke mahdollistaa poikkeamisen nettomenopolulta enintään 1,5 prosentilla BKT:sta vuosittain (viitevuosi 2021).

Kuten edellä on todettu, Suomi ylittää EU:n perussopimuksen mukaisen alijäämän 3 prosentin viitearvon ja EDP-menettely on käynnistymässä. Suomella on voimassa kansallinen poikkeuslauseke, mutta puolustusmenojen kasvu ei riitä selittämään alijäämäviitearvon ylitystä vuonna 2025.

Talouskasvun vahvistaminen

Suomen talous ja julkinen talous ei käänny nousuun sopeutuksella. Valiokunta toteaa, että talous- ja työllisyyskasvun vauhdittaminen on keskeinen keino julkisen talouden vakauttamiseksi. Tarvitaan toimia, joilla tuetaan investointien, työvoiman määrän ja osaamisen, työpaikkojen tarjon-

nan sekä tuottavuuden kasvua. On myös tärkeää tukea sekä yrittäjien että kuluttajien luottamusta talouteen.

Työllisyystoimet. Työllisyys- ja kasvutoimilla tavoitellaan hallitusohjelman mukaisesti 100 000 uutta työllistä. Ensisijaisia ovat rakenteelliset toimet työvoiman määrän ja työllisyyden lisäämiseksi sekä työmarkkinoiden uudistamiseksi. Tähän mennessä toteutuneiden työllisyystoimien arvioidaan vahvistavan työllisyyttä pidemmällä aikavälillä noin 90 000 hengellä ja julkista taloutta yhteensä noin 2,1 mrd. eurolla kasvavan työllisyyden kautta. Työvoiman tarjontaa lisäävien rakenteellisten toimien vaikutus ei kuitenkaan ole suuri tilanteessa, jossa työllisyyden kasvua rajoittaa heikentynyt työvoiman kysyntä. Talouden elpyminen vaikuttaa siihen, millaisella aikataululla työllisyystoimien täysi vaikutus realisoituu.

Valiokunta on huolissaan etenkin nuorten kasvaneesta työttömyydestä ja on tyytyväinen siihen, että hallitus on reagoinut tilanteeseen ottamalla käyttöön 18—29-vuotiaiden nuorten rekrytointituen. Yrityksille myönnettävän työllistymissetelin avulla tavoitellaan nuorten työllistymisen helpottamista työn kysyntää lisäämällä. Hallituksen tulee lisäksi puuttua kaikin keinoin nuorten työllistymisen esteisiin sekä mielenterveyden haasteiden lisääntymiseen, syrjäytymiseen sekä osallisuuden kokemuksen ja tulevaisuuden uskon heikkenemiseen (asiaa sivutaan myös pääluokissa 29 ja 33).

Tutkimus ja kehittäminen sekä osaaminen. Hallitus on sitoutunut tutkimus- ja kehittämistoiminnan (T&K) 4 prosentin tavoitetasoon ja siihen, että valtion T&K-rahoitus nousee 1,2 prosenttiin suhteessa BKT:een vuoteen 2030 mennessä, vaikka budjettiriihen yhteydessä rahoituslisäyksiin linjattiin maltillinen säästöratkaisu. Valtion T&K-rahoituksen BKT-suhde on arviolta 1,07 prosenttia (noin 3,17 mrd. euroa) vuonna 2026.

Vuodelle 2026 esitetään 255 milj. euron T&K-rahoituksen kasvua, mikä ylittää T&K-rahoituslain päivittämisen (VaVM 15/2025 vp — HE 138/2025 vp) myötä vaadittavan vuosittaisen tason. T&K-rahoitusta tarkastellaan mietinnössä erityisesti pääluokkien 29 ja 32 yhteydessä.

Valiokunta pitää tärkeänä sitä, että parlamentaarisesti linjatusta T&K-tavoitteesta pidetään kiinni. T&K-rahoitusta tulee kohdentaa vaikuttavuusperusteisesti ja tiukoin kriteerein, ja rahoituksen vaikuttavuutta tulee myös seurata, niin kokonaisuuden kuin yksittäisten toimien tasolla. 4 prosentin tavoitteen saavuttaminen edellyttää myös yksityisen sektorin merkittävää panostusta. Tämän vauhdittamiseksi vuosina 2021—2027 on voimassa tutkimusyhteistyön ylimääräinen verovähennys sekä T&K-toiminnan yhdistelmävähennys.

Suomen talouden rakenteellinen ongelma on heikko tuottavuuden kasvu. Näin ollen valiokunta pitää keskeisenä T&K-toimia, mutta myös koulutukseen ja osaamiseen panostamista. Hallituksen määrärahapanostuksia opetukseen ja korkeakoulutettujen määrän lisäämiseen tarkastellaan pääluokan 29 yhteydessä.

Myös kansainvälistä huippuosaamista ja muita osaavia työntekijöitä on tärkeä houkutella Suomeen. Valtiovarainministeriön arvioiden mukaan työperäinen maahanmuutto on varsin tehokas keino julkisen talouden kestävyysvajeen kutistamiseksi.

Investointiohjelma. Hallituksen määräaikaisella investointiohjelmalla rahoitetaan kestävän kasvun edellytyksiä tukevia hankkeita kaikkiaan vajaalla 4,6 mrd. eurolla, josta noin 0,3 mrd. euroa rahoitetaan kehyksen puitteissa ja loput pääosin omaisuustuloilla.

Vuonna 2026 investointiohjelman rahoituksella muun muassa tuetaan väyläverkon korjausvelan hallintaa sekä käynnistetään uusia työvoiman liikkuvuuden ja elinkeinoelämän kannalta tärkeitä tie- ja raideliikennehankkeita (ks. pääluokka 31). Investointiohjelman puitteissa katetaan myös esimerkiksi panostuksia korkeakoulujen aloituspaikkoihin ja ns. opintoseteleihin, Kela-korvauksen muutoksia, omalääkärimallien kehittämistä sekä tekoäly- ja digitalisaatioinvestointeja. Talouskasvun edellytyksiä luovat osaltaan myös panostukset puhtaan siirtymän toteutukseen, kuten puhtaan siirtymän investointitukiohjelman tukemiseen 120 milj. eurolla.

Talousarvioesityksen myötä investointiohjelman budjetoidut valtuudet ja määrärahat nousevat yhteensä 4,2 mrd. euroon, josta vuoden 2026 määrärahat ovat yhteensä 940 milj. euroa. Investointiohjelman rahoittamiseksi vuodelle 2026 budjetoidaan 1,72 mrd. euroa omaisuustuloja.

Investoinnit ja yritysrahoitus. Kasvun edellytyksiä vahvistetaan lisäksi pääomittamalla Suomen Teollisuussijoitus Oy:tä 50 milj. eurolla, jotka yhtiö sijoittaa suoraan suomalaisiin kasvuyrityksiin (käsitelty pääluokassa 32).

Valiokunta pitää tärkeänä sitä, että Suomen investointiaste saadaan nousuun. Keskeisiä tekijöitä tässä ovat muun muassa toimintaympäristön vakaus, lupaprosessien nopeuttaminen sekä yritysrahoituksen saatavuus. Valiokunta tuo talousvaliokunnan (TaVL 39/2025 vp) tavoin esiin vakavan huolensa etenkin pk-yritysten rahoituksesta. Yritysten lainansaanti on selvästi vaikeutunut ja laina-anomusten käsittelyajat pidentyneet. Valiokunta käsittelee asiaa tarkemmin pääluokkien 30 ja 32 yhteydessä.

Valiokunta pitää vuoden 2026 kasvutoimia kokonaisuutenaan erittäin perusteltuina suhteessa heikkoihin talousnäkymiin. Pitkällä tähtäimellä kasvutoimissa onnistuminen on avainasemassa julkisen talouden kestävyyden turvaamisessa. Kasvua tukevien toimien valinnassa tulee kiinnittää huomiota niiden tehokkuuteen sen osalta, etteivät ne alkuvaiheessa rasittaisi liiaksi julkista taloutta.

Valtionhallinnon säästöt

Hallitus esittää vuodelle 2026 yhteensä 399 milj. euron tuottavuus- ja toimintamenosäästöjä, mikä on 127 milj. euroa enemmän kuin vuonna 2025. Säästöistä 315 milj. euroa kohdistetaan toimintamenomomenteille, 71 milj. euroa muille kulutus- ja siirtomenomomenteille ja 13,3 milj. euroa valtionavustusmomenteille. Yhteensä säästöt ovat 3,4 prosenttia suhteessa vuoden 2024 tilinpäätöksen toimintamenojen tasoon, joka on valittu kuvaamaan lähtötilannetta.

Valtion budjettitalouden virastoissa työskenteli vuoden 2024 joulukuussa 81 026 henkilöä, mikä on 670 henkilöä vähemmän kuin vuotta aiemmin. Määrä laski ensimmäistä kertaa vuoden 2016 jälkeen[6]. Lisäksi vuoden 2025 alussa henkilöstömäärä väheni noin 76 000 henkilöön, koska TE-palvelut siirtyivät kunnille.

Valiokunta pitää hyvänä sitä, että säästöt on pääosin kohdennettu hallinnonalojen oman valmistelun pohjalta ja että oikeus-, sisä- ja puolustusministeriön hallinnonaloilla on turvallisuustoimijoiden operatiivinen toimintavarmuus turvattu kohdentamalla näille alemmat säästövelvoitteet.

Valiokunta kiinnittää myös huomiota talouspoliittisen ministerivaliokunnan helmikuun 2024 linjaukseen, jonka myötä uudet EU:sta tai kansallisesta lainsäädännöstä tulevat velvoitteet resursoidaan pääsääntöisesti luopumalla olemassa olevista tehtävistä tai tehostamalla nykyisten tehtävien hoitamista. Näin ollen uusiin tehtäviin ei pääsääntöisesti kohdisteta lisäresursseja, mikä edelleen kiristää virastotalouden liikkumavaraa. Valiokunta toteaa, että tehtävien hoidon tehostamisen ohella on tärkeä tarkastella sitä, mistä tehtävistä voidaan luopua.

Kestävä kehitys

Globaali kestävän kehityksen toimintaohjelma, Agenda 2030, asettaa yhteiset tavoitteet kestävän kehityksen toteuttamiseksi kaikille YK:n jäsenmaille. Agenda 2030 pyrkii kestävään kehitykseen niin talouden, ihmisten hyvinvoinnin kuin ympäristönkin kannalta.

Vuoden 2026 talousarvioesityksessä hiilineutraalisuuteen liittyviä tavoitteita edistetään yhteensä noin 2,3 mrd. eurolla, mikä on vajaa 170 milj. euroa vähemmän kuin vuonna 2025 (toinen lisätalousarvio mukaan lukien). Taustalla on muun muassa määräaikaisten lisäysten päättyminen sekä julkisen talouden sopeutustoimet.

Talousarvioesityksessä nostetaan esiin syksyllä valtioneuvoston valmistelussa ollut energia- ja ilmastostrategia. Valtioneuvoston selonteko kansallisesta energia- ja ilmastostrategiasta (VNS 8/2025 vp) annettiin eduskunnalle 4.12.2025. Selonteossa arvioidaan saavutettavan ilmastolain kokonaispäästöjen 60 prosentin vähennystavoite vuodelle 2030. Vuodelle 2040 asetettu tavoite 80 prosentin päästövähennyksestä vuoden 1990 tasoon nähden on sekin saavutettavissa, mutta siihen liittyy huomattavan paljon epävarmuutta niin EU-sääntelyn, teknologiakehityksen kuin yritysten investointihalukkuuden suhteen. Hiilineutraaliustavoitteen saavuttaminen kokonaan kotimaisin toimin edellyttää huomattavasti nykyistä suurempia nettonieluja vuonna 2035 maankäyttösektorilla sekä suurempia päästövähennyksiä ja teknisiä nieluja päästökauppa- ja taakanjakosektorilla. Uudet politiikkatoimet edellyttävät myös merkittävää lisärahoitusta.

Valiokunta korostaa ympäristövaliokunnan (YmVL 19/2025 vp) tavoin, että kansallisen ilmastolain mukaisten suunnitelmien laatiminen, toimeenpano ja seuranta vaativat yhä tarkempia tietoja ja arvioita Suomen tilanteesta ja suunniteltujen toimenpiteiden vaikutuksista. Myös vaikuttaminen EU:n ilmasto- ja energialainsäädännön valmisteluun edellyttää selvityksiä siitä, miten ja millä aikataululla päästöjä voidaan kustannustehokkaimmin vähentää. Lisäksi huomioon on otettava, että mikäli velvoitteiden saavuttamiseksi joudutaan ostamaan maankäyttösektorin nieluyksiköitä tai taakanjakosektorin päästöyksiköitä, voivat kustannukset olla merkittäviä. Tarkempaa tietoa yksiköiden saatavuudesta tai hinnoista ei kuitenkaan vielä ole.

6 Valtion henkilöstökertomus 2024. Valtiokonttorin julkaisuja. Tiedolla johtaminen 1/2025. Julkaistu 6.5.2025.

Valiokunnan mietintö VaVM 29/2025 vp
Yleisperustelut

Valtion taloudelliset vastuut ja riskit

Valtion vastuiden keskeisimmät osa-alueet ovat valtion velka (arviolta 198 mrd. euroa vuoden 2026 lopussa), eläkevastuut (101 mrd. euroa vuonna 2024) sekä valtiontakaukset ja -takuut (70 mrd. euroa 30.6.2025). Valtiota sitovia taloudellisia päätöksiä, vastuiden hallinnointia ja riskienhallintaa tulee seurata ja arvioida huolellisesti.

Valiokunta on erittäin huolissaan kasvavista valtion taloudellisista vastuista ja etenkin valtion velan ja korkokulujen noususta. Valtion velan korkokulujen arvioidaan olevan noin 3,2 mrd. euroa, joka on 0,3 mrd. euroa enemmän kuin mitä on budjetoitu vuodelle 2025. Julkisen talouden tasapainottamiseen tähtäävät toimet ovat tästäkin näkökulmasta välttämättömiä.

Valtiovarainvaliokunnan tekemät muutokset

Valtiovarainvaliokunta on lisännyt talousarvion menoja noin 40 milj. eurolla, joka kohdistuu muun muassa liikenneväylien korjausvelan vähentämiseen, maanpuolustukseen ja kokonaisturvallisuuden vahvistamiseen sekä kulttuurin ja ulkoilun edistämiseen. Valiokunta on myös ottanut mietinnössään huomioon eduskuntakäsittelyssä kesken olevien budjettilakiesitysten vaikutukset ja budjettilakiesityksiin tehtyjen muutosten taloudelliset vaikutukset.

Valtiontalouden menot, tulot, tasapaino ja velka

Talousarvion määrärahoiksi ehdotetaan 90,8 mrd. euroa, joka on 1,6 mrd. euroa enemmän kuin vuoden 2025 varsinaisessa talousarviossa. Määrärahatason kasvua selittävät muun muassa indeksitarkistukset (1,5 mrd. euroa) sekä Suomen EU-jäsenmaksujen kasvu (noin 0,4 mrd. euroa). Toisaalta menotaso alenee noin 1 mrd. eurolla hallituksen päättämien menosäästöjen myötä. Kehysmenettely asettaa enimmäismäärän noin 85 prosentille valtion talousarviomenoista. Kehykseen luettavien määrärahojen taso on noin 78,4 mrd. euroa, jolloin vuoden 2026 jakamaton varaus on noin 1,3 milj. euroa, minkä lisäksi on kehyksessä varattu 300 milj. euroa lisätalousarvioita varten.

Valtion budjettitalouden tuloiksi ilman nettolainanottoa arvioidaan 81,5 mrd. euroa. Verojen ja veronluontoisten tulojen osuus on 68,2 mrd. euroa (84 prosenttia), ja verotulojen arvioidaan kasvavan noin 1 mrd. eurolla (1,5 prosentilla) vuoden 2025 varsinaiseen talousarvioon nähden.

Vuoden 2026 talousarvioesitys on noin 9,4 mrd. euroa alijäämäinen. Alijäämää pienentää kertaluonteisesti noin 2,3 mrd. eurolla Valtion asuntorahaston jäljellä olevan kassan tulouttaminen valtion budjettiin rahaston lakkautuksen yhteydessä. Tuloutus ei vähennä valtion ja julkisen talouden velkaantumista, ja ilman sitä budjettitalouden alijäämä on noin 11,7 mrd. euroa.

VALIOKUNNAN YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

MÄÄRÄRAHAT

Pääluokka 24
ULKOMINISTERIÖN HALLINNONALA

Ulkoministeriön pääluokkaan esitetään yhteensä 1,2 mrd. euroa, joka on noin 70 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2025 varsinaisessa talousarviossa. Suurin osa muutoksesta (46 milj. euroa) muodostuu hallinnonalalle keväällä 2025 linjatuista sopeutustoimista. Pääluokan määrärahoista osoitetaan kansainväliseen kehitysyhteistyöhön 52 prosenttia, ulkoasiainhallintoon 25 prosenttia, kriisinhallintaan 6 prosenttia ja muihin menoihin 16 prosenttia.

Talousarvioesityksen mukaisesti Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan tärkeimpinä päämäärinä on turvata Suomen itsenäisyys ja alueellinen koskemattomuus, estää Suomen joutuminen alueelliseen konfliktiin ja taata suomalaisten turvallisuus ja hyvinvointi. Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa tehdään vakavassa ja vaikeasti ennakoitavassa toimintaympäristössä.

01. Ulkoasiainhallinto

01. Ulkoasiainhallinnon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille esitetään 244,4 milj. euroa, joka on noin 5,7 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2025 varsinaisessa talousarviossa. Toimintamenoihin kohdistetaan 6,4 milj. euron säästövelvoite, joka osoitetaan pääasiassa ministeriön Suomen toimintoihin. Saadun selvityksen mukaan säästövelvoite ei johda irtisanomisiin tai lomautuksiin.

Edustustoverkko. Suomen edustustoverkko kattaa 90 edustustoa, joiden menoihin esitetään noin 150,5 milj. euroa. Väliaikaisesti on suljettu kaksi toimipistettä (Damaskos ja Kabul), ja vuonna 2025 perustettiin pääkonsulaatti Houstoniin, Texasiin. Vuonna 2026 vähennetään seitsemän diplomaattitehtävää edustustoverkosta.

Saadun selvityksen mukaan varattu määräraha ei todennäköisesti tule riittämään vuodelle 2026, joten ulkoministeriö etsii uusia edustautumisen muotoja ja käyttää hyväkseen vuodelta 2025 siirtyvää erää. Lisäksi valiokunta on huolissaan suunnitelmista, joiden mukaan seuraavan kansainvälisten asioiden valmennuskurssin (Kavaku) aloittamista siirretään ja, pitää tärkeänä, ettei tauko diplomaattien rekrytoinnissa muodostu pitkäksi.

Valiokunta pitää hyvänä, että hallitusohjelman mukaisesti jatketaan ulkoasiainhallinnon uudistusta. Edustustoverkkoa tulee tarkastella uudistuksessa pitkäjänteisesti ja laaja-alaisesti ja kehittää sitä vastaamaan toimintaympäristön muutosta ja toiminnan prioriteetteja. Keskeistä on myös varmistaa hyvä henkilöstöpolitiikka ja esimiestyö sekä kaikissa olosuhteissa edustustojen turvallisuus, mukaan lukien tietoturva.

Kattava ja toimiva edustustoverkko on tärkeä Suomen ja suomalaisten etujen ajamiseksi valtionhallinnon ja yhteiskunnan eri sektoreilla. Suomen läsnäolo maailmalla edistää myös taloudellista yhteistyötä ja on hyväksi Suomen asemalle. Toiminnan tehostamiseksi ja kustannusten säästämiseksi on lisäksi edelleen tärkeää ylläpitää ja kehittää yhteistyötä etenkin Pohjoismaiden ja Euroopan unionin kanssa.

Muuta. Valiokunta pitää lisäksi tärkeänä riittävää resursointia, jolla voidaan edistää Suomen YK:n turvallisuusneuvoston jäsenyyttä kaudelle 2029—2030.

02. Team Finland -uudistuksen vienninedistämisen palvelut (siirtomääräraha 2 v)

Momentille esitetään noin 22,8 milj. euroa, joka kohdistetaan Team Finland -verkoston toiminnasta aiheutuneisiin menoihin. Työ- ja elinkeinoministeriön alaisuudessa toimivan Business Finlandin ulkomaantoiminnot (lukuun ottamatta Visit Finland-, Invest in Finland-, Work in Finland- ja Foresight-toimintoja) integroidaan ulkoasiainhallintoon 1.1.2026 mennessä. Business Finlandista siirtyy ulkoministeriöön 18 henkilöä ja suurlähetystöjen työntekijöiksi 123 henkilöä 31 maassa. Integraation tavoitteena on, että yritykset saavat keskitetysti ulkomailta tarjottavat vienninedistämisen palvelut. Erillisen momentin avulla voidaan seurata läpinäkyvästi määrärahan käyttöä. Hallinnonalojen välisen rahoituksen jakautumiseen mahdollisesti tehtävät korjaukset on otettava tarvittaessa huomioon vuoden 2026 lisätalousarvioesityksissä.

Valiokunta korostaa, että ulkomaankauppa on suomalaisen yhteiskunnan ja hyvinvoinnin taloudellinen perusta, ja pitää tärkeänä resurssien tehokasta kohdentamista uuden Team Finland -strategian mukaisesti. Erityisen tärkeää on huolehtia pienten ja keskisuurten yritysten kansainvälistymisen tukemisesta.

Uudistuksen onnistumisen kannalta on oleellista vahvistaa aitoa yhteistyötä ulkoministeriön, työ- ja elinkeinoministeriön, elinvoimakeskusten, Business Finlandin, TESIn, Finnfundin, Finnveran, Elinkeinoelämän keskusliiton, Suomen Yrittäjien ja Keskuskauppakamarin kesken. Viennin kasvattamista tukevien palveluiden tulee kattaa myös kotimaassa tehtävä työ, kuten yritysten kansainvälistymisvalmiuksien kehittäminen, tietoisuuden lisääminen vientimahdollisuuksista sekä rohkaiseminen toiminnan laajentamiseen.

Valiokunta nostaa esiin Suomen mahdollisuudet lisätä vientiä etenkin kasvavilla puolustusmateriaalimarkkinoilla (käsitelty momentilla 27.10.18) ja elintarvikkeiden viennissä (käsitelty momentilla 30.01.40) sekä Ukrainan jälleenrakentamisessa.

Valiokunta pitää myönteisenä, että Ukrainassa on vireillä kymmeniä suomalaisyritysten hankkeita. Vientiverkostot on rakennettava ajoissa, jotta vientimahdollisuudet eivät mene ohi. Otollisia alueita Suomen osallistumiselle Ukrainan jälleenrakennukseen ovat opetussektorin reformi, oikeusvaltiokehitys, energiatehokas ja kestävä rakentaminen (ml. betonirakentaminen), energiasektori, puhdas siirtymä ja ympäristösektori, väestönsuojelu ja televiestintä. Myös kumppanuuksia ja EU:n yhteistä vienninedistämistä on edelleen vahvistettava.

74. Talonrakennukset (siirtomääräraha 3 v)

Momentille esitetään 4,8 milj. euroa**,** joka on 1,2 milj. euroa vähemmän kuin vuonna 2025. Saadun selvityksen mukaan edustustokiinteistöjen korjaukset ovat hidastuneet ja korjausvelka on kasvanut. Vuonna 2024 teetetyn arvion mukaan korjausvelka on noin 106 milj. euroa ja lisäksi investointitarve on omistuskiinteistöille 243 milj. euroa vuoteen 2040 saakka.

Valiokunta on jo pitkään ollut huolestunut tilanteesta ja pitää tärkeänä kiinteistöjen pitkäjänteistä kehittämistä. Keskeistä on edelleen etsiä myös uusia malleja tilaratkaisuille. Esimerkiksi Tokiossa arvokkaiden kiinteistötonttien osalta on mahdollisuus solmia julkisen ja yksityisen sektorin yhteistyösopimuksia.

10. Kriisinhallinta

20. Suomalaisten kriisinhallintajoukkojen ylläpitomenot (arviomääräraha)

Valiokunta käsittelee kokonaisuutta momentin 27.30.20 perusteluissa.

21. Siviilihenkilöstön osallistuminen kriisinhallintaan (siirtomääräraha 2 v)

Momentille esitetään 17,5 milj. euroa, joka vastaa vuoden 2025 varsinaisen talousarvion tasoa. Siviilikriisinhallinnan määrärahalla voidaan lähettää operaatioihin noin 130 asiantuntijaa, mikä on 20 asiantuntijaa enemmän kuin loppuvuonna 2025.

Valiokunta painottaa, että siviilikriisinhallinnalle on akuutti ja kasvava tarve konfliktien lisääntymisen vuoksi. Suomen osallistumisen painopiste on Euroopassa ja lähinaapurustossa, joiden vakaudella on suorimmat heijastusvaikutukset Suomen turvallisuuteen. Ensisijaista on Ukrainan tukeminen ja turvallisuussektorin vahvistaminen. Afrikassa ja Lähi-idässä painopisteinä ovat Irak ja Somalia, joissa tavoitteena on vakauttaa kriisialueita ja vaikuttaa hallitsemattomaan muuttoliikkeeseen puuttumalla ilmiön perussyihin.

30. Kansainvälinen kehitysyhteistyö

Suomen julkisen kehitysyhteistyön arvioidaan olevan kokonaisuudessaan 1,034 mrd. euroa, mikä vastaa noin 0,35 prosenttia bruttokansantulosta. Kehitysyhteistyöhön kohdistetut valtiontalouden säästöt vaikuttavat merkittävästi määrärahojen käytön suunnitteluun, ja YK:n asettama tavoite kohdentaa 0,7 prosenttia bruttokansantulosta kehitysyhteistyöhön jää yhä kauemmas.

Kehitysyhteistyöllä edistetään YK:n Agenda 2030:n kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttamista ja ilmastosopimusten toimeenpanoa sekä ylipäätään maailman vakautta. Mittavien tavoitteiden saavuttamiseen tarvitaan julkisrahoitteisen kehitysyhteistyön ohella yksityisen sektorin sijoituksia. Tavoitteiden saavuttamista haastavat kuitenkin maailman monet kriisit ja maailmanlaajuinen kehitysyhteistyön rahoituksen vähentäminen.

Valiokunta pitää perusteltuna Suomen kehityspolitiikan painopisteitä: naisten ja tyttöjen aseman, itsemääräämisoikeuden sekä seksuaali- ja lisääntymisterveyden vahvistaminen sekä koulutus ja ilmastotoimet. Määrärahojen vähentyessä painopisteiden merkitys ja niiden edistäminen myös EU:n kehityspolitiikassa, kansainvälisissä rahoituslaitoksissa ja YK-järjestöissä on entistäkin tärkeämpää.

Valiokunta katsoo, että myönnetyn rahoituksen tulee olla vaikuttavaa. Keskeistä on niin ikään kohdentaa lahjamuotoinen rahoitus sinne, missä muut rahoitusmuodot eivät ole soveltuvia. Tärkeää on myös seurata säästöjen jakautumista kehityspolitiikan painopisteisiin sekä arvioida rahoituksen vaikutusta painopisteiden toteuttamiseen. Varojen käyttöä tulee muutoinkin valvoa tehokkaasti ja reagoida vahvasti väärinkäytöksiin.

66. Varsinainen kehitysyhteistyö (siirtomääräraha 3 v)

Momentille esitetään noin 456,7 milj. euroa, joka on noin 77,4 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2025 varsinaisessa talousarviossa. Sitoumusvaltuuksiksi seuraaville vuosille esitetään noin 163,5 milj. euroa.

Momentin suurimmat käyttökohteet ovat Monenkeskinen kehitysyhteistyö (168 milj. euroa), Tuki kansalaisjärjestöille (98 milj. euroa), Maa- ja aluekohtainen kehitysyhteistyö (74 milj. euroa) ja Humanitaarinen apu (55 milj. euroa). Määrärahojen isoimmat vähennykset kohdistuvat Monenkeskiseen sekä Maa- ja aluekohtaiseen kehitysyhteistyöhön.

Hallitusohjelmakirjauksen mukaisesti kehitysyhteistyön painopistettä on siirretty kotimaisten kansalaisjärjestöjen työhön, jonka määräraha pysyy vuoden 2025 tasolla. Valiokunta nostaa esiin Valtiontalouden tarkastusviraston tarkastuskertomuksen tuesta kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyölle[7], jonka mukaan kansalaisjärjestötuen ehdot ja hallinnolliset vaatimukset kykenevät täyttämään lähinnä suuret ja toimintansa vakiinnuttaneet järjestöt. Tämä on syytä ottaa huomioon määrärahan myöntämisessä. Raportin suositusten mukaisesti ulkoministeriön tulee varmistaa riittävä osaaminen ja resursointi valtionavustusten hallinnointiin, selvittää ulkopuolisten asiantuntijoiden riippumattomuus sekä tarvittaessa eriyttää eri toimijoille avustusvaiheen valmistelutehtävät ja käytön valvonta.

Valiokunta pitää lisäksi tarpeellisena, että Suomi jatkaa humanitaarisen avun (55 milj. euroa) antamista painottaen haavoittuvimpien auttamista. Koska tarpeet ovat suuret, on hyvä, että hallitus palauttaa humanitaarisen avun yhteensä 85 milj. euroon esittämällä edellä mainitun 55 milj. euron lisäksi 30 milj. euron määrärahaa humanitaariseen katastrofiapuun uudella momentilla 24.90.67. Määrärahasta 5 milj. euroa kohdistetaan Palestiinalaisalueelle (Gaza). Viimeisen kahden vuoden aikana hallitus on myöntänyt Palestiinalaisalueelle ja lähialueilla eläville palestiinalaispakolaisille humanitaariseen apuun noin 32 milj. euroa.

7 Tuki kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyölle. Valtiontalouden tarkastusviraston tarkastuskertomukset 10/2025.

Keskeistä on myös, että humanitaarista tukea jatketaan YK-järjestöille, kuten YK:n väestörahasto UNFPA, lastenrahasto UNICEF ja tasa-arvojärjestö UN Women. YK:n erityinen rooli mahdollistaa joustavan ja tehokkaan toiminnan siellä, missä tarve on suurin.

Momentilta rahoitetaan jatkossa myös demokratia- ja oikeusvaltiotukea. Määrärahasta on tarkoitus myöntää valtionavustusta mm. Demo Finlandille ja Oikeusvaltiokeskukselle. Tärkeää on niin ikään rauhan rakentaminen sotien pitkittyessä (3,9 milj. euroa momentilla 24.10.66).

69. Tuki Ukrainalle (siirtomääräraha 3 v)

Momentille esitetään noin 56,9 milj. euron määrärahaa sekä 40 milj. euron sitoumusvaltuuksia. Määräraha on noin 9,6 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2025 varsinaisessa talousarviossa. Ukraina on Suomen suurin kehitysyhteistyön kohde hallituskaudella, ja tuelle on vahva kansallinen konsensus. Saadun selvityksen mukaan vuosien 2022—2025 aikana Suomi on osoittanut Ukrainan humanitaariseen apuun ja kehitysyhteistyötukeen 161 milj. euroa ja tilapäistä suojelua saaneiden vastaanottoon 740 milj. euroa. Puolustusmateriaalituki on ollut noin 2,9 mrd. euroa.

Valiokunta pitää tärkeänä, että Suomen vahva tuki Ukrainalle näkyy kehityspolitiikassa ja jälleenrakentamisen tukeminen on osa Suomen kehitysyhteistyötä. Tärkeää on myös luoda edellytyksiä suomalaisen yksityisen sektorin elinkeinotoimintaan Ukrainassa ja tukea laajempaa hallitusohjelman tavoitetta viennin ja kehityksen strategisesta yhdistämisestä (vienninedistämistä valiokunta on käsitellyt mm. momentilla 24.01.02). Kaikessa tuessa tulee lisäksi edelleen ottaa huomioon oikeusvaltiorakenteiden vahvistaminen ja korruptiontorjunta.

88. Finnfundin (Teollisen yhteistyön rahasto Oy) pääoman korottaminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille esitetään uusien osakkeiden hankintaan 5,0 milj. euron määrärahaa, joka vastaa vuoden 2025 varsinaisen talousarvion tasoa. Finnfund rahoittaa enenevässä määrin toimintaansa yksityisellä pääomalla ja hyödyntää EU-takauksia.

Finnfundin sijoituspäätösten vuotuinen volyymi on viime vuosina ollut yli 200 milj. euroa, ja sijoitusten yhteenlaskettu määrä (ml. maksamattomat sitoumukset ja päätökset) on lähes 1,3 mrd. euroa. Viimeisimpien vaikuttavuuslukujen perusteella Finnfund tarjosi työtä suoraan yli 270 000 ihmiselle ja epäsuorasti 1,5 miljoonalle ihmiselle sekä rahoitusta yli 6 miljoonalle pienyritykselle, joista 68 prosenttia oli naisten omistamia. Digitaaliset palvelut ja infrastruktuurin rakentaminen edistävät talouskasvua, ja toiminnan ansiosta yli 150 miljoonaa ihmistä on pääsyt mm. halvempien sekä parempien rahoituspalveluiden, koulutuksen ja terveyspalveluiden piiriin.

Valiokunnan mielestä Finnfundin toiminta on vaikuttavaa ja tehokasta. Se tekee osaltaan vahvaa työtä myös suomalaisten yritysten eteen. Rahat kiertävät tuottoineen yhä uusiin hankkeisiin valtio-omistajan asettamien ja eduskunnan hyväksymien tavoitteiden mukaisesti. Valtion pääomitus mahdollistaa kokoaan suuremman rahoituksen kestävään kehitykseen. Kulut maksetaan toiminnan tuotoista. Keskeistä on edelleen, että Finnfundin toimintaa arvioidaan läpinäkyvästi mm. ulkoministeriön, Valtiontalouden tarkastusviraston sekä EU:n toimesta.

89. Kehityspoliittiset lainat ja sijoitukset (siirtomääräraha 3 v)

Momentille esitetään noin 69,7 milj. euroa kehittyvien maiden tukemiseen laina- ja sijoitusmuotoisella kehitysyhteistyörahoituksella. Määrärahaa käytetään kohteisiin, jotka kansantalouden tilinpidossa eivät lisää valtiontalouden alijäämää ja joilla on palaumaodote. Määräraha on kehyksen ulkopuolinen (kuten myös momentti 24.30.88).

Momentin määräraha on tärkeä yksityisen sektorin sijoitusten aktivoimiseksi, joten sillä on keskeinen rooli kehitysyhteistyölle asetettujen tavoitteiden saavuttamisessa.

90. Ulkoministeriön hallinnonalan muut menot

50. Eräät valtionavut (kiinteä määräraha)

Momentille esitetään 1,8 milj. euroa, joka on 675 000 euroa enemmän kuin vuonna 2025. Määrärahasta on varattu 420 000 euroa Osuuskunta Viexpolle ja 400 000 euroa Suomalais-ruotsalaiselle kauppakamarille.

Momentilta voidaan myöntää valtionavustuksia avoimen haun pohjalta ulkoministeriön toimialaan kuuluville järjestöille sekä järjestöille ja yhteisöille, jotka edistävät yritysten kansainvälistymistä. Valiokunta korostaa avustusten keskeistä merkitystä järjestöille ja yhteisöille. Pienelläkin määrärahalla saadaan usein vipuvaikutusta niiden toimintaan. Valiokunnan lisäämän määrärahan osalta on kiinnitettävä huomiota Artists at Risk -järjestöön.

Valiokunta lisää momentille 70 000 euroa.

Momentti muuttuu seuraavaksi:

Momentille myönnetään *1 890 000* euroa.

(2. ja 3. kappale kuten HE 99/2025 vp)

Pääluokka 25

OIKEUSMINISTERIÖN HALLINNONALA

Oikeusministeriön pääluokan määrärahataso on hallituksen esityksessä noin 1,2 mrd. euroa, mikä on noin 37 milj. euroa enemmän kuin kuluvan vuoden varsinaisessa talousarviossa, kun vuosittain vaihtelevia vaalimenoja ei oteta huomioon.

Talousarvioon sisältyy oikeudenhoidon selonteon lisärahoitusta 80 milj. euroa, mikä on 15 milj. euroa enemmän kuin vuonna 2025. Vuoden 2026 taso on 5 milj. euroa pysyvää lisärahoitusta korkeampi, koska se sisältää myös määräaikaista ruuhkanpurkurahoitusta.

Oikeusministeriön hallinnonalalle kohdistuu kuitenkin 30,2 milj. euroa sopeutustoimia, joista virastojen toimintamenosäästöä on 23,8 milj. euroa. Hallinnonalan säästövelvoite on maltillinen, sillä hallitus haluaa huolehtia Suomen ulkoisesta ja sisäisestä turvallisuudesta sekä oikeudenhoidon toimintakyvystä.

Hallitusohjelmassa on asetettu tavoitteeksi, että oikeusjärjestelmän toimijoiden rahoitus varmistetaan, suomalaista oikeusvaltiota vahvistetaan ja oikeusprosesseja sujuvoitetaan. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan oikeudenhoidon selonteon lisärahoitus pitää kokonaisuudessaan oikeudenhoidon toimintakykyisenä, vaikka säästöt ja uusien tehtävien hoito ilman lisäresursseja kiristävät virastotalouden tilannetta. Valiokunta pitää myönteisenä sitä, että julkisen talouden heikosta tilanteesta huolimatta oikeudenhoidon resursointiin on panostettu.

Valiokunnan huomiota on kiinnitetty siihen, että vireillä olevien asioiden määrä on korkea. Rikosketjun toimivuuden kannalta on olennaista, että poliisin ja muiden tutkintaviranomaisten lisäresursoinnissa kiinnitetään huomiota muutosten seurausvaikutuksiin ketjun myöhemmissä vaiheissa. Myös lakivaliokunta (LaVL 7/2025 vp) on kiinnittänyt huomiota rikosprosessiketjun oikeasuhtaiseen resursointiin.

01. Ministeriö ja hallinto

50. Avustukset (kiinteä määräraha)

Avustusmomentin taso on hallituksen esityksessä 13,6 milj. euroa. Tasoon vaikuttavat aiemmin päätetyt 0,3 milj. euron säästöt, kertaluonteisten eduskunnan tekemien lisäysten poistuminen sekä 0,7 milj. euron määrärahalisäys uhrien tukipalvelujen rahoituksen vahvistamiseen. Osana säästöpäätöksiä momentilta ei jatkossa myönnetä avustusta talousosaamisen edistämiseen. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan talousosaamisen edistämiseen panostetaan kuitenkin edelleen vuoden 2025 alussa toimintansa aloittaneessa Oikeuspalveluvirastossa.

Valiokunta kiinnittää edellisten vuosien tapaan (VaVM 14/2023 vp, VaVM 25/2024 vp) huomiota rikoksen uhrien tukemisen sekä perheväkivallan ja lähisuhdeväkivallan vastaisen työn tärkeyteen. Valiokunta pitää hyvänä sitä, että rikosuhrimaksun kasvavien tuottojen myötä uhrien tukipalveluihin kohdennetaan 700 000 euron lisärahoitus. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan

Rikosuhripäivystyksen (RIKU) julkisen palveluvelvoitteen mukaisten peruspalveluiden rahoitus kasvaisi tämän myötä 5,0 milj. euroon ja myös Nollalinja-toiminnan rahoitus kasvaisi 0,9 milj. euroon vuonna 2026. Lisäyksestä kohdentuisi rahoitusta myös maahanmuuttoon liittyvän työperäisen hyväksikäytön torjuntaan ja ihmiskaupan uhrien tukipalveluiden turvaamiseen ja kunniaväkivallan uhrien auttamiseen. Avustukset on tarkoitus myöntää valtionavustuslain mukaisesti yleisellä hakumenettelyllä vuonna 2026.

Valiokunta lisää momentille 100 000 euroa, josta kohdennetaan
— 50 000 euroa Pakolaisneuvonta ry:lle toiminnan kehittämiseen ja järjestön oikeudellisen neuvonnan, asiantuntija- ja vaikuttamistyön jatkamiseen ja
— 50 000 euroa Rikosuhripäivystykselle (RIKU) mm. ihmiskaupan uhrien erityistukipalveluun.

Momentti muuttuu seuraavaksi:

Momentille myönnetään *13 714 000* euroa.

(2. kappale kuten HE 99/2025 vp)

Käyttösuunnitelma (1 000 euroa)

Avustukset rikosten uhrien tukipalveluja tuottaville yhteisöille (enintään)	*6 210*
Avustukset saamelaisten kulttuuri-itsehallinnon ylläpitämiseen (enintään)	4 895
Muut avustukset ja avustushankkeiden vaikutuksen arviointi (enintään)	*2 609*
Yhteensä	*13 714*

20. Ulosotto

01. Ulosottolaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Ulosottolaitoksen toimintamenoihin esitetään 114,5 milj. euroa, joka on 3,6 milj. euroa enemmän kuin kuluvan vuoden varsinaisessa talousarviossa. Momentille kohdistuu selontekorahoituksen 6,5 milj. euron pysyvä lisäys. Toisaalta tuottavuusohjelma koskee myös Ulosottolaitosta, joka on pyrkinyt hoitamaan talouttaan vastuullisesti ja parantamaan tuottavuuttaan.

Ulosoton työmäärä on kasvanut usean vuoden ajan. Ulosottovelallisten määrä on kasvanut, ja ulosottomenettelyssä hälyttävin tilanne on kiinteistöjen ja huoneistojen realisoinneissa. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan myynnit ovat lisääntyneet vuodesta 2021 noin 30 prosentilla ja myyntiä odottavia asunto-/liikehuoneisto-osakkeita ja kiinteistöjä on tällä hetkellä yli 12 000 kohdetta. Nykyinen realisointipyyntöjen ja ulosmittausten määrä ylittää Ulosottolaitoksen kapasiteetin. Realisointien viivästyminen voi aiheuttaa taloudellista vahinkoa velallisille ja velkojille.

Myös häätömäärät ovat kasvaneet. Vuonna 2024 vireille tuli 5 139 häätöä, kun vielä vuonna 2021 määrä oli 3 706 häätöä. Ennuste on, että häädöt jäävät korkealle tasolle vuonna 2025, mutta mää-

rä ei enää lisäänny. Häätöihin liittyvän työn vaativuutta lisää häädettävien moniongelmaisuus. Lisäksi Venäjän vastaiset pakotteet ovat usean vuoden ajan työllistäneet Ulosottolaitosta. Vuosina 2024—2026 nämä kustannukset katetaan normaalin toiminnan rahoituksesta, mikä heikentää erityistäytäntöönpanon yksikön mahdollisuuksia toteuttaa perustehtäviään harmaan talouden torjunnassa ja rikosvastuun toteuttamisessa.

Ulosottolaitoksen perintätuloksen ennustetaan olevan kuluvana vuonna ennätyksellisellä noin 1,4 mrd. euron tasolla. Valiokunnan huomiota on kiinnitetty siihen, että perintätuloksesta kertyy yhteiskunnalle vuosittain muun muassa veroina ja sakkoina noin 350—400 milj. euroa, joten Ulosottolaitoksen toimintaedellytykset on tärkeä turvata.

40. Rangaistusten täytäntöönpano

01. Rikosseuraamuslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Rikosseuraamuslaitoksen toimintamenot ovat noin 310 milj. euroa, mikä on vajaa 16 milj. euroa enemmän kuin kuluvan vuoden varsinaisessa talousarviossa. Kasvua selittää muun muassa 16 milj. euron lisärahoitus lainsäädännön uudistusten vaatimiin lisävankipaikkoihin sekä oikeudenhoidon selonteon lisäys. Toisaalta Rikosseuraamuslaitokselle kohdistuu toimintamenosäästöjä, joskin keskimääräistä vähemmän.

Vankimäärä on syksystä 2024 lähtien kohonnut voimakkaasti muun muassa viime hallituskaudella toteutettujen rangaistusten kiristämisten ja tuomioistuinten nykyisen rangaistuskäytännön ankaroitumisen seurauksena, mikä on johtanut vankiloiden yliasutustilanteeseen. Valiokunnan saaman tiedon mukaan tämänhetkinen täyttöaste (marraskuu 2025) on suljetuissa vankiloissa 117 prosenttia ja avovankiloissa 98 prosenttia. Yliasutusta helpottaa vuonna 2025 Vaalaan valmistunut uusi vankila, loppuvuodesta 2025 valmistuva Oulun uusi vankila sekä Vantaan vankilan laajennusosan ja selliosastojen remontin valmistuminen vuoden 2026 alkupuolella.

Hallitus on linjannut rahoituksen kaikille hallitusohjelmasta tuleville uusille rangaistusten kiristyksille. Lisärahoituksella rakennetaan Turun vankilaan lisärakennus sekä Helsingin ja Kylmäkosken vankiloiden yhteyteen moduuliselliosastoja, minkä lisäksi Pelson vankilan selliosasto siirretään Hämeenlinnan vankilan yhteyteen. Näihin vankiloihin rekrytoidaan lisähenkilöstöä ja tehdään tarvittaessa muutostöitä huomioiden kasvavan vankimäärän tarpeet. Ensimmäiset lisävankipaikat saadaan käyttöön vuonna 2026. Lisäksi suunnittelussa on uusi suljettu vankila Pirkanmaalle.

Valiokunnan tietoon on tuotu, että määrärahalisäyksistä huolimatta taloudellisten voimavarojen ja henkilöstöresurssien niukkuus sekä riittämätön määrä vankipaikkoja muodostavat merkittävän riskin Rikosseuraamuslaitoksen toiminnalle. Valiokunta toteaa huolensa vankipaikkamäärästä ja yliasutuksesta sekä vankilakiinteistöjen peruskorjaustarpeisiin liittyvistä haasteista. Myös henkilöresursseihin tulee kiinnittää huomioita niin työhyvinvoinnin kuin vankilaturvallisuuden varmistamiseksi.

Valiokunnan mietintö VaVM 29/2025 vp
Pääluokka 25

Edellisvuosien tavoin (VaVM 14/2023 vp, VaVM 25/2024 vp) valiokunta pitää tärkeänä myös vankien päihde- ja mielenterveyskuntouksen sekä palvelujatkumoiden turvaamista. Päihde- ja mielenterveysongelmat ovat yleisiä, ja kuntoutuksella voidaan edistää vankien vapautumisen jälkeistä integroitumista yhteiskuntaan, mikä osaltaan vähentää myös uusintarikollisuuden riskiä. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan mahdollisuudet tarjota rikoksettomaan elämäntapaan tähtäävää kuntouttavaa toimintaa ovat heikentyneet Rikosseuraamuslaitoksen ja yhteistyökumppaneiden taloudellisen tilanteen, asiakasmäärän kasvun sekä rakenteellisten muutosten takia.

Pääluokka 26
SISÄMINISTERIÖN HALLINNONALA

Hallitus esittää sisäministeriön pääluokkaan yhteensä noin 2,1 mrd. euroa, joka on noin 130 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2025 varsinaisessa talousarviossa. Vähennykset aiheutuvat pääosin maahanmuuton vastaanottomenojen alentumisesta, kertaluonteisten lisäysten poistosta ja sopeutustoimista. Pääluokan määrärahoista poliisitoimen (ml. suojelupoliisi) osuus on 52 prosenttia, Rajavartiolaitoksen 17 prosenttia, pelastustoimen ja Hätäkeskuslaitoksen 5 prosenttia, maahanmuuton 9 prosenttia sekä hallinnon 16 prosenttia.

Hallinnonalan talousarvioesitykseen ei sisälly uusia asiamuutoksia. Taustalla ovat kuitenkin hallituksen aiemmin tekemät merkittävät panostukset sisäiseen turvallisuuteen.

Valiokunta viittaa lausuntoonsa sisäisen turvallisuuden selonteosta (VaVL 8/2025 vp — VNS 6/2025 vp) ja toteaa, että esitetyillä määrärahoilla pystytään pitkälti vastaamaan selonteon linjaamiin hallinnonalan toimiin vuonna 2026. Toimintaa haastavat kuitenkin tuottavuussäästöt, vaikka niiden suuruusluokka (35,8 milj. euroa) on maltillinen verrattuna muihin kuin turvallisuustoimijoiden säästöosuuksiin. Hallituksen linjauksen mukaisesti operatiivisissa tehtävissä olevien poliisien ja rajavartijoiden määrä ei säästöjen myötä vähene.

Valiokunta korostaa toiminnan pitkäjänteistä suunnittelua, jotta varmistetaan mahdollisimman kustannustehokkaasti usein ensivasteena toimivien viranomaisten suorituskyvyn kehittäminen ja ylläpito sekä varautuminen yllättäviin muutoksiin ja kriiseihin ennakoivasti ja määrätietoisesti. Tärkeää on niin ikään hyödyntää lainsäädäntömuutosten mahdollistamat uudistukset liittyen esimerkiksi viranomaisten nykyistä laajempaan tietojenvaihtoon. Poikkihallinnollisella yhteistyöllä voidaan saavuttaa merkittäviä synergiaetuja ja säästää resursseja.

Sisäministeriön hallinnonala on työvoimavaltainen ja ICT-järjestelmistä riippuvainen. Julkisen talouden tila tuskin mahdollistaa merkittävän rahoitustason lisäämisen lähivuosina. Valiokunta korostaa siten edelleen (kuten VaVM 25/2024 vp) ICT-järjestelmien kustannusten hallintaa koko elinkaaren ajan, mikä vaatii etenkin hyvää hankejohtamista. Huoli on myös kasvavista toimitilakustannuksista. Hallinnonalan toimitilaverkoston ylläpitäminen vaatii noin 187 milj. euroa vuonna 2026, ja kustannusten arvioidaan nousevan noin 237 milj. euroon vuonna 2030. Toimitilaratkaisuissa tarvitaan uudenlaista ajattelua (kuten liikkuvat tilat), jotta julkinen rahoitus riittää toiminnan turvaamiseen.

Valiokunta kiinnittää huomiota henkilötyövuositavoitteisiin ja katsoo, että ne toimivat hyvin ja yhteismitallisesti tavoitteiden määrittelyssä. Tästä näkökulmasta on hyvä, että sisäministeriön hallinnonalalla on asetettu eri toimijoille helposti mitattavia määrällisiä tavoitteita (poliisi 8 000 htv, rajavartijat minimi 2 573 htv, hätäkeskuspäivystäjät 630 htv ja pelastajat 2 300 htv). Toisaalta talousarviossa henkilötyövuosien tiukka ja rajattu kiinnittäminen voi johtaa jossain tilanteessa epäoptimaaliseen määrärahan kohdentamiseen, koska henkilöstön määrän tulee olla tasapainossa muiden resurssien kanssa.

Valiokunta nostaa lisäksi esiin Ukrainasta saatavissa olevat opit ja pitää tärkeänä niiden hyödyntämistä sekä sisäisen että ulkoisen turvallisuuden kehittämisessä.

01. Hallinto

51. Eräät investointiavustukset (siirtomääräraha 2 v)

Valiokunta palauttaa vuonna 2025 käytössä olleen momentin vuoden 2026 talousarvioon ja lisää momentille yhteensä 1 500 000 euroa, josta kohdennetaan

— 300 000 euroa Jämsän hallin ampumaradalle
— 300 000 euroa Kiteen Aimoon ampumaurheilukeskukselle
— 300 000 euroa Lopen Ampumaurheilukeskukselle sporting-radan rakentamiseen ja huoltorakennuksen kalustamiseen
— 50 000 euroa Kajaanin Ampujat ry:lle Kajaanin ampumaradan skeet-ratojen uudistamiseen
— 50 000 euroa Nikulanvuoren ampumaradan peruskorjaukseen Naantalin ampumayhdistykselle
— 50 000 euroa Vaalan Kurikkavaaran ampumaradalle
— 50 000 euroa Orimattilan ampumaradan kehittämiseen Orimattilan reserviupseerit ry:lle
— 50 000 euroa Liedon ampumaradalle
— 50 000 euroa Pohjois-Iin ampumaradalle
— 50 000 euroa Hyvinkään ampumaradalle
— 50 000 euroa Suvipielisen alueen ja ampumaradan kehittämiseen Hämeenlinnan Reserviläiset - Aliupseerit ry:lle
— 50 000 euroa Loimaan ampumaradan kehittämiseen Loimaan Laukojat ry:lle
— 50 000 euroa Utsjoen Kylmänkiven ampumaradan kehittämiseen
— 50 000 euroa Kotalahden ampumaradan kunnostukseen Lemin Eskot ry:lle ja
— 50 000 euroa Laukaan ampumaradan kehittämiseen Keski-Suomen ampujat ry:lle.

Palautetaan momentti seuraavasti:

51. Eräät investointiavustukset (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 1 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää investointiavustusten maksamiseen turvallisuusviranomaisten pelastus- ja ammuntaharjoittelutoiminnan tukemiseen.

10. Poliisitoimi

01. Poliisitoimen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille esitetään noin 1,021 mrd. euroa, joka on noin 43 milj. euroa enemmän kuin vuonna 2025. Poliisin toimintamenoihin osoitetaan pysyvää lisäystä yhteensä noin 11 milj. euroa, josta kohdennetaan koulupoliisitoimintaan 2,0 milj. euroa, harmaan talouden ehkäisyyn 3,5 milj. euroa ja nuoriso- ja jengirikollisuuden torjuntaan 5,0 milj. euroa sekä lähisuhdeväkivallan sovitte-

lusta luopumiseen vajaat 0,6 milj. euroa. Nämä lisäykset sisältyvät vuosia 2026—2029 koskevaan kehyspäätökseen. Lisäksi osoitetaan valmiusyksikön suorituskyvyn nostoon noin 5,2 milj. euroa ja rahoitusta nostetaan 8 milj. euroon kehyskauden aikana.

Poliisin toimintamenoihin kehyskaudelle linjattu 70 milj. euron rahoitus mahdollistaa poliisien määrän nostamisen vuoteen 2027 mennessä hallitusohjelman mukaisesti 8 000 henkilötyövuoteen. Tarkoitukseen esitetään 17,5 milj. euroa vuodelle 2026. Operatiivisissa poliisitehtävissä on arviolta 7 830 henkilötyövuotta vuonna 2025 (7 644 htv vuonna 2024).

Valiokunta pitää hallintovaliokunnan (HaVL 21/2025 vp) tavoin tärkeänä, että poliisin läsnäolo turvataan koko maassa. Poliisin toimintamenojen tason nostamisen tulee parantaa poliisin näkyvyyttä myös harvaan asutuilla alueilla ja maakuntakeskusten ulkopuolella. Huomioon tulee ottaa myös se, että poliisin operatiivinen toimintavalmius vaatii henkilöstöresurssien lisäksi ajanmukaisia ja tietoturvallisia ICT-toimintoja, terveellisiä ja turvallisia toimitiloja sekä ajanmukaista kalustoa ja välineistöä.

Poliisien määrän lisääminen edellyttää riittävää koulutettavien opiskelijoiden määrää. Valiokunta pitää tärkeänä, että koulutuksen aloituspaikat saadaan täyteen hakukriteereitä helpottamatta. Koulutuksessa on tärkeää huolehtia hallitusohjelman mukaisesti sekä suomen- että ruotsinkielisestä koulutuksesta ja lisäksi muiden kielten riittävästä hallinnasta rikollisuuden kansainvälistyessä. Koulutusta on lisäksi kehitettävä jatkuvasti ja varmistettava alan veto- ja pitovoimatekijät.

Valiokunta on huolissaan siitä, että poliisia haastavat väestön eriarvoistuminen ja pahoinvointi, katujengit ja nuorten entistä keskittyneempi vakava rikollisuus, ihmiskauppa, lupahallinnon muutokset sekä kybertoimintaympäristön muutokset. Valiokunta kantaa huolta myös huumeiden käytön ja aineiden monimuotoisuuden nopeasta lisääntymisestä. Akuuttiin ongelmaan tulee löytää pikaisia ratkaisuja, mikä vaatii monialaista yhteistyötä. Koko ketjun toimivuudella ja hoitoa tarvitsevien vastaanottokyvyllä on suora vaikutus huumeongelmaisten uusintarikollisuuteen.

Sekä yksilön että yhteiskunnan kannalta on ensisijaista puuttua ongelmien juurisyihin ja ennaltaehkäistä ongelmia. Merkittävä rooli on muun muassa koulupoliisitoiminnalla.

Ilmenneisiin nuorisorikollisuuden ongelmiin tulee reagoida määrätietoisesti ja riittävän ajoissa ennen kuin tilanne muuttuu hallitsemattomaksi. Oikea-aikaista moniammatillista yhteistyötä viranomaisten kesken, kuten Ankkuritoimintaa ja exit-toimintoa, tulee jatkaa sekä kiireellisesti kehittää nuorille suunnattuja helposti saatavilla olevia päihdepalveluita. Valiokunta pitää lisäksi tärkeänä huolehtia siitä, etteivät rikostutkimuksen ruuhkautuminen ja tutkinta-aikojen pidentyminen heikennä rikostorjunnan tehokkuutta, hämärrä syy-seuraussuhteiden ymmärtämistä ja alenna poliisia kohtaan tunnettua luottamusta.

Valiokunta pitää tärkeänä laajaa viranomaisten välisestä yhteistyötä ja PTR-viranomaisten (poliisi, Tulli, Rajavartiolaitos) tasapainoista resursointia. Valtiontalouden heikossa tilanteessa yhteistyön ja yhteishankintojen merkitys korostuu.

Valiokunta lisää momentille 70 000 euroa eläinpoliisikokeiluun Turun seudulla.

Momentti muuttuu seuraavaksi:

Momentille myönnetään nettomäärärahaa *1 020 702 000* euroa.

(2. kappale kuten HE 99/2025 vp)

02. Suojelupoliisin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille esitetään noin 72,5 milj. euroa, joka on vajaat 2,7 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2025 varsinaisessa talousarviossa. Määrärahan aleneminen aiheutuu pääosin uuteen toimitilaan liittyvien menojen vähenemisestä (-12,3 milj. euroa). Suojelupoliisin strategista suorituskykyä turvataan noin 9,9 milj. euron lisäyksellä kehyksen mukaisesti.

Valiokunta katsoo saamansa selvityksen perusteella, että suojelupoliisin resursointi on oikeansuuntainen ja antaa hyvät valmiudet strategian toteuttamiselle. Toiminnan pitkäjänteisen kehittämisen kannalta on keskeistä turvata rahoituspohjan pysyvyys.

20. Rajavartiolaitos

01. Rajavartiolaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille esitetään noin 330 milj. euroa, joka on noin 17 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2025 varsinaisessa talousarviossa. Tarpeellisia lisäyksiä osoitetaan muun muassa itärajan esteen ylläpitoon (vajaat 1,5 milj. euroa) sekä rajavartijamäärän (1,5 milj. euroa) ja strategisen suorituskyvyn turvaamiseen (1,3 milj. euroa).

Hallitus on nostanut Rajavartiolaitoksen suorituskykyä ja henkilöstövahvuutta sekä osoittanut merkittäviä korotuksia sen pysyvään rahoitukseen, kuten uusien strategisten suorituskykyjen käyttökustannuksiin. Lisäyksistä huolimatta Rajavartiolaitoksen toimintamenoihin kohdistuu sopeuttamistarvetta, mikä aiheutuu toimintamenosäästöistä, kustannusten noususta ja turvallisuustilanteen edellyttämistä toimista.

Valiokunta on ollut jo useita vuosia huolissaan Rajavartiolaitoksen pitkään jatkuneesta voimavaravajeesta, jonka suuruus on saadun selvityksen mukaan noin 13 milj. euroa vuonna 2026. Vajetta on korjattu kertaluonteisilla lisäyksillä. Vuonna 2026 sopeutustoimia kohdennetaan hankintoihin, kehittämiseen ja tukitoimintoihin.

Momentille esitetty määräraha mahdollistaa 3 046 henkilötyövuosimäärän, joka ylittää hallituksen asettaman rajavartijoiden 2 573 henkilötyövuoden minimimäärän (vuoden 2024 taso). Se on esitettävästä lisärahoituksesta huolimatta alhaisempi kuin viraston näkemys turvallisuustilanteen vaatimasta 3 100 henkilötyövuoden määrästä.

Valiokunta pitää välttämättömänä, että hallitus turvaa Rajavartiolaitoksen riittävät resurssit ja suorituskykyjen, mukaan lukien kaluston, täysimääräisen hyödyntämisen ja kehittämisen. Tarpeen on esimerkiksi miehittämättömien ilma-alusten valvonta- ja torjuntakyvyn ripeä kehittäminen. Rajaturvallisuus, turvallisuus merialueilla sekä alueellinen koskemattomuus on kyettävä

varmistamaan kaikissa olosuhteissa. Tärkeää on myös, että rajaturvallisuutta ylläpidetään ja kehitetään EU-rahoituksella aina, kun se on mahdollista.

Valiokunta nostaa lisäksi esiin, että budjettilakina käsiteltäväksi tarkoitettua hallituksen esitystä rajavartiolain uudistamisesta ei ole annettu eduskunnalle. Näin ollen valiokunta poistaa momentilta 2 000 000 euroa, jotka on varattu lain toimeenpanoon.

Momentti muuttuu seuraavaksi:

Momentille myönnetään nettomäärärahaa *327 725 000* euroa.

(2. kappale kuten HE 99/2025 vp)

70. Rajavartiolaitoksen investoinnit (siirtomääräraha 5 v)

Momentille esitetään noin 34,3 milj. euroa, joka on noin 86,5 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2025 varsinaisessa talousarviossa. Vähennys aiheutuu ulkovartiolaivahankinnan etenemisestä ja sen määrärahatarpeen alenemisesta 15 milj. euroon. Raskaiden ilmatyynyalusten hankintaan esitetään 10 milj. euroa. Momentin rahoitus mahdollistaa myös varautumisen meripelastushelikoptereiden uudistamiseen (1,7 milj. euroa, vuoden 2025 toinen lisätalousarvio).

Valiokunta pitää myönteisenä, että itärajan esteen rakentaminen on edennyt suunnitellusti ja edellä mainitut kalustohankinnat etenevät. Samalla hallituksen on tärkeää huolehtia siitä, että momentilta voidaan rahoittaa raskaan kaluston elinkaaren hallinta, eikä siihen jouduta käyttämään Rajavartiolaitoksen toimintamenoja. Vakavaa huomiota on kiinnitettävä öljy- ja kemikaalivahinkojen torjuntakaluston uudistamiseen ja kehittämiseen, jotta voidaan vastata varjolaivaston huonokuntoisten alusten myötä kasvaneisiin riskeihin. Torjuntavalmiuden ja kapasiteetin kohottamiseksi on myös tärkeää ylläpitää ja kehittää kansainvälistä torjuntayhteistyötä.

30. Pelastustoimi ja hätäkeskustoiminta

01. Pelastustoimen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille esitetään noin 2,9 milj. euroa. Rahoituksella ministeriö vahvistaa hyvinvointialueiden vastuulla olevan pelastustoimen kykyä toimia kaikissa olosuhteissa paikallisena, alueellisena ja valtakunnallisena kokonaisuutena. Saadun selvityksen mukaan hyvinvointialueiden pelastustoimen laskennallinen valtion rahoitus on yhteensä noin 581 milj. euroa vuonna 2025. Pelastustoimen nettokustannukset ovat noin 22 milj. euroa laskennallista rahoitusta korkeammat. Lähivuosina kustannuspaineita aiheuttavat muun muassa pelastajien määrän lisääminen 937 pelastajalla vuoteen 2032 mennessä sekä ICT-ylläpito- ja päätelaitteiden hankinta. Alueilla on syntynyt myös investointivelkaa rakennus- ja kalustoinvestoinneista (vuoteen 2022 verrattuna 29 milj. euroa).

Valiokunta viittaa lausuntoonsa sisäisen turvallisuuden selonteosta (VaVL 8/2025 vp — VNS 6/2025 vp) ja pitää tärkeänä, että pelastustoimen rahoituksen kohdentumista hyvinvointialueilla

seurataan tarkasti, jotta toiminnan alueellinen ja valtakunnallinen kehittäminen on yhtenäistä. Tarpeen on myös selvittää pelastustoimen valtiollistamisen hyödyt ja haitat.

Sopimuspalokunnat. Sopimuspalokunnilla on merkittävä rooli palveluiden tuottamisessa, joka korostuu harvaan asutuilla alueilla. Ilman sopimuspalokuntia toimintavalmiusajat venyisivät monin paikoin selvästi nykyistä pidemmiksi.

Valiokunta on huolissaan sopimuspalokuntien henkilöstövajeesta ja toimintaedellytyksistä, jotka haastavat toiminnan jatkuvuutta. Sisäministeriön on tärkeää varmistaa, että toiminta on jatkossakin riittävän houkuttelevaa ja kannustavaa kattavien pelastustoimen palveluiden turvaamiseksi. Tärkeää on myös huolehtia nuorten mahdollisuuksista osallistua nuoriso- ja koulutusosastojen toimintaan, mikä vahvistaa samalla pelastusalan vetovoimaa.

Väestönsuojelu. Valiokunta pitää väestönsuojeluun osoitettuja lisäyksiä oikeansuuntaisina. Vuoden 2025 toisessa lisätalousarviossa myönnettiin 21 milj. euroa väestönsuojelun kehittämiseen sekä 6 milj. euroa vaaratiedottamisen ja väestön varoittamisen kehittämiseen. Lisäksi kehyskauden lopulla rahoitusta on tarkoitus lisätä edelleen 14 milj. euroa. Tarpeet ovat kuitenkin huomattavasti suuremmat. Myös väestön omatoimista varautumisvalmiutta tulee vahvistaa.

02. Hätäkeskuslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille esitetään noin 74,2 milj. euroa, joka on 0,9 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2025 varsinaisessa talousarviossa.

Hätäkeskuslaitoksen kyky ja mahdollisuudet toimia kaikenlaisissa tilanteissa edellyttävät riittävää hätäkeskuspäivystäjien määrää (tavoite 630 henkilötyövuotta). Talousarvioesityksen mukaan vuonna 2026 on käytettävissä 615 henkilötyövuotta, ja määrän arvioidaan edelleen alenevan. Valiokunta on tyytyväinen, että hallitus täydensi talousarvioesitystään ja vastasi henkilöstövajeen täyttämiseen kohdistamalla 1,13 milj. euroa momentille 26.30.03 ylimääräisen hätäkeskuspäivystäjäkurssin järjestämiseen pääkaupunkiseudulla.

Valiokunta pitää myös myönteisenä, että viraston sairauspoissaoloja on pystytty viime vuosina vähentämään (arvio 13 työpäivää/henkilötyövuosi vuonna 2025, kun se oli 19 päivää/henkilötyövuosi vuonna 2022). Henkilöstön työhyvinvointiin on panostettu onnistuneesti, ja toimia tulee edelleen jatkaa. Työmäärän keventämiseksi ja kustannusten alentamiseksi on myös keskeistä, että hätäkeskukseen kuulumattomien puheluiden määrää saadaan vähennettyä.

03. Pelastusopiston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille esitetään noin 23,3 milj. euroa, joka on noin 1,8 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2025 varsinaisessa talousarviossa. Pelastusopisto on valtakunnallinen pelastustoimen ja hätäkeskustoiminnan ammattilaisia kouluttava oppilaitos.

Pelastajakoulutettavien määrää nostetaan hallitusohjelman mukaisesti siten, että 2 300 pelastajan taso saavutetaan vuonna 2032. Tarkoitukseen on linjattu määrärahalisäys, joka kasvaa asteittain 2,5 milj. eurosta 5,5 milj. euroon vuosina 2024—2028. Pelastusopiston ohella määrärahaa esite-

tään Helsingin pelastuskoululle (2 milj. euroa momentilla 26.01.50). Lisäksi esitetään vuoden 2025 tapaan yhteensä 0,5 milj. euron kohdennusta koulutuskäyttöön tarkoitettuihin kalusto- ja materiaalihankintoihin. Ruotsinkielinen koulutus on osa Helsingin pelastuskoulun toimintaa.

Valiokunta pitää välttämättömänä koulutusvajeen täyttämistä, jotta laadukkaat pelastajapalvelut voidaan turvata koko maassa. Samalla tulee huolehtia siitä, että hyvinvointialueiden rahoitus riittää uusien pelastajien rekrytointiin. Hallituksen linjaus toteuttaa koulutusta kahdessa eri paikassa voi lisätä koulutuksen vetovoimaa, joten valiokunta pitää ratkaisua siinä mielessä hyvänä. Valiokunta painottaa kuitenkin (kuten VaVM 25/2024 vp ja VaVL 8/2025 vp — VNS 6/2025 vp), että hallituksen tulee seurata rahoituksen tehokasta käyttöä kahdessa eri organisaatiossa sekä varmistaa koulutuksen yhdenmukaisuus.

Valiokunta on lisäksi huolissaan Pelastusopiston käynnistämistä yhteistoimintamenettelyistä. Tuottavuustoimilla on suora vaikutus alipäällystön, päällystön ja sopimuspalokuntien koulutukseen. Pelastusopiston määrärahojen riittävyyttä on seurattava tarkasti. Tästäkin näkökulmasta koulutuksen järjestämisen kahdessa eri organisaatiossa tulee olla kustannustehokasta.

40. Maahanmuutto

Maahanmuuttoon esitetään yhteensä noin 189 milj. euroa sisäministeriön hallinnonalalla. Hallitusohjelman mukaisen tiukennusten toteuttamisen ja tilapäistä suojelua hakevien ennakoidun vähenemisen myötä vastaanottomenoihin ja vastaanottotoimintaan esitetään yhteensä noin 140 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2025 varsinaisessa talousarviossa. Saadun selvityksen mukaan vuonna 2026 vastaanoton piirissä olevien henkilöiden määrän arvioidaan alenevan keskimäärin noin 7 000 henkilöllä (vuonna 2025 arvio on keskimäärin 20 000 henkilöä vastaanoton piirissä). Vastaanottokapasiteettia on sopeutettu vuoden 2025 aikana ja keskusten määrää vähennetään edelleen vuonna 2026.

Maahanmuuttoviraston ja valtion vastaanottokeskusten toimintamenoiksi esitetään 87,9 milj. euroa, joka on 0,4 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2025 varsinaisessa talousarviossa. Virastolle kohdennettuja säästöjä on kohtuullistettu aiempiin vaalikauden päätöksiin verrattuna ja esimerkiksi lupakäsittelyn vauhdittamisen toimenpiteitä jatketaan 5,1 milj. euron lisärahoituksella.

Valiokunta korostaa, että Maahanmuuttovirastolla on tärkeä rooli maahanmuuttoon liittyvien väärinkäytösten estämisessä ja siihen liittyvien turvallisuusuhkien torjumisessa. Viraston päätöksillä on suora vaikutus siihen, ketkä voivat tulla ja jäädä Suomeen. Suuri osa hallinnonalalle keväällä 2025 osoitetuista lisäsäästöistä on kuitenkin kohdistettu Maahanmuuttovirastolle (5,8 milj. euroa), koska sen rooli sisäisessä turvallisuudessa on pääosin hallinnollinen eikä operatiivinen. Tämä merkitsee toiminnan sopeuttamista ja alustavasti noin 170—200 määräaikaisen virkasuhteen päättymistä, mikä aiheuttaa hakemusten käsittelyn ruuhkautumista ja tehtävien rajaamista sekä priorisointia.

Valiokunta pitää tarpeellisena, että hallitus seuraa tarkasti Maahanmuuttoviraston mahdollisuuksia hoitaa tehtäväänsä ottaen huomioon lakisääteisten tehtävien hoitamisen sekä työperäisen maahanmuuton tarpeet ja hakijamäärien mahdolliset nopeatkin muutokset. Kustannusten hillitsemi-

sen kannalta on tärkeää vaikuttaa myös maahanmuuttoon liittyvien turvallisuusuhkien juurisyihin ja lähtömaihin maahanmuuton vähentämiseksi.

Pääluokka 27

PUOLUSTUSMINISTERIÖN HALLINNONALA

Puolustusministeriön hallinnonalalle esitetään noin 6,4 mrd. euroa (niin sanottu puolustusbudjetti), joka on noin 112 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2025 varsinaisessa talousarviossa. Vähennys aiheutuu pääosin F-35-hävittäjähankintaan liittyvistä sopimusten mukaisista muutoksista (-498 milj. euroa) ja puolustusmateriaalihankintojen menoajoitusten myöhentymisestä (-94 milj. euroa). Lisäyksiin sisältyy muun muassa Ukrainaan toimitetun materiaalin korvaus (noin 120 milj. euroa).

Puolustusmenojen osuuden bruttokansantuotteesta arvioidaan olevan noin 2,5 prosenttia vuonna 2025. Tällöin mukaan luetaan puolustusministeriön hallinnonalan menojen lisäksi sotilaseläkkeet, osa Rajavartiolaitoksen menoista ja ulkoministeriön osuus sotilaallisen kriisinhallinnan menoista. Keväällä 2025 tehdyn kehyspäätöksen mukaan puolustusmenot kasvavat 3,0 prosenttiin vuoteen 2029 mennessä. Lisäykset kohdistuvat pääosin monitoimihävittäjien ja puolustusmateriaalin hankintoihin.

Hallitus on lisäksi sitoutunut nostamaan Naton Haagin-huippukokouksen julkilausuman mukaisesti puolustusmenot 5,0 prosenttiin bruttokansantuotteesta vuoteen 2035 mennessä. Tästä käytetään 3,5 prosenttia kovan puolustuksen sekä Naton suorituskykytavoitteiden rahoittamiseen ja 1,5 prosenttia kokonaisturvallisuutta tukeviin hankkeisiin.

Naton jäsenmaat ovat myös sitoutuneet käyttämään 20 prosenttia puolustusbudjetistaan materiaalihankintoihin. Tämän tavoitteen Suomi ylittää reilusti. Valiokunta nostaa samalla esiin puolustusbudjetin osien keskinäisriippuvuuden. Yhden osan rahoituksen muutos vaikuttaa muiden osa-alueiden kustannuksiin, joten henkilöstön, materiaalin, toiminnan ja infrastruktuurin menojen tulee olla tasapainossa.

Valtiovarainvaliokunta kiinnittää puolustusvaliokunnan (PuVL 11/2025 vp) tavoin huomiota siihen, että hallituksen on huolehdittava Nato-päätöksenteossa eduskunnan riittävästä, kattavasta ja oikea-aikaisesta tiedonsaannista, jota eduskunnan asema ylimpänä valtioelimenä sekä lainsäädäntövaltaa ja budjettivaltaa käyttävänä valtioelimenä edellyttää. Hallituksen tulee myös huolehtia riittävässä määrin päätöksenteon ja rahoituksen yleisestä läpinäkyvyydestä, jotta rahoituksen hyväksyttävyys kansalaisten keskuudessa säilyy. Määrärahojen lisääntyessä myös niiden valvonnan tulee kasvaa ja kehittyä.

Talousarvioesitys tukee Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan tärkeimpiä päämääriä ja turvaa Suomen itsenäisyyttä ja alueellista koskemattomuutta, estää Suomen joutumista sotilaalliseen konfliktiin sekä takaa suomalaisten turvallisuutta ja hyvinvointia. Naton jäsenmaana Suomi ylläpitää uskottavaa puolustuskykyä kaikissa olosuhteissa sekä varautuu tukemaan muita Nato-jäsenmaita velvollisuuksiensa mukaisesti. Suomen puolustuskyvyn tulee vastata toimintaympäristön vaatimuksia. Kehittyvä asevelvollisuus, laaja ja koulutettu reservi sekä korkea maanpuolustustahto ovat Suomen puolustuksen perusta myös Naton jäsenenä.

10. Sotilaallinen maanpuolustus

01. Puolustusvoimien toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille esitetään noin 2,6 mrd. euroa, joka on noin 79,0 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2025 varsinaisessa talousarviossa. Lisäys aiheutuu pääosin palkkausten sekä kustannustason tarkistuksista, kehittämisohjelmien toteuttamisesta sekä Nato-jäsenyydestä. Momentilla arvioidaan olevan Nato-yhteensovittamisesta ja liittolaisvelvoitteista aiheutuneita kustannuksia noin 82,5 milj. euroa, jonka ohella hallinnonalalla on budjetoitu Naton jäsenmaksuihin noin 33,9 milj. euroa (momentti 27.01.66).

Hallitus esittää lisäksi uuden tilausvaltuuden hyväksymistä, josta aiheutuu menoja vuodesta 2027 alkaen yhteensä noin 134 milj. euroa. Valiokunta puoltaa valtuuden hyväksymistä. Momentin tilausvaltuuksista aiheutuu menoja yhteensä noin 769 milj. euroa vuodesta 2026 lähtien.

Momentin määrärahalla pystytään kouluttamaan 21 000 varusmiestä sekä reservin kertausharjoituksissa 25 000 henkilöä ja vapaaehtoisissa harjoituksissa noin 10 000 henkilöä. Lisäksi vapaaehtoisen maanpuolustuksen toimeenpanemissa harjoituksissa Maanpuolustuskoulutusyhdistys (MPK) kouluttaa yli 20 000 reserviläistä Puolustusvoimien kanssa tehdyn tulossopimuksen mukaisesti (momentti 27.10.50). Lentotuntien ja alusvuorokausien määrät pysyvät vuoden 2025 tasolla.

Henkilöstö ja varusmiehet. Valiokunta pitää perusteltuna, että momentilta palkattavan henkilöstön määrä kasvaa 341:llä yhteensä 13 635 henkilötyövuoteen vuonna 2026 kuluvaan vuoteen verrattuna. Mukana ovat myös sopimussotilaat, joiden määrä on talousarvioesityksen mukaan 550 henkilötyövuotta. Sopimussotilaiden palkkaaminen on samalla toimiva rekrytointiväylä ammattisotilaan tehtävään.

Puolustusvoimien suorituskyvyn edellytys on riittävä ja osaava henkilöstö materiaalisen valmiuden ohella. Vallitsevassa turvallisuusympäristössä ja tasapainoisen puolustusbudjetin näkökulmasta valiokunta pitää siten tärkeänä, että henkilöstön määrää lisätään etupainotteisesti kahden viimeisimmän selonteon linjausten mukaisesti (VNS 9/2024 vp 1 500 henkilötyövuotta kuluvan ja seuraavan vaalikauden aikana ja VNS 8/2021 vp 500 henkilötyövuotta vuosina 2023—2026).

Puolustusvoimien henkilöstön työssä jaksamisen haasteet ovat olleet esillä jo usean vuoden ajan työtehtävien kasvaneiden vaatimusten ja laajenemisen myötä. Taustalla ovat myös aiemmin 2000-luvulla toteutetut henkilötyövuosien vähentämiset yhteensä noin 25 prosentilla. Henkilöstökyselyiden perusteella työssäjaksaminen on Puolustusvoimissa keskimäärin hyvällä tasolla, joten työhyvinvointia ylläpitäviä toimenpiteitä tulee jatkaa. Tärkeää on huolehtia myös varusmiesten hyvinvoinnista ja terveydenhuollon riittävästä resursoinnista etenkin epidemioiden aikana, etteivät pitkät jonot pahenna sairauksia ja levitä niitä entisestään.

Sisäilmaongelmat. Valiokunnan tietoon on tuotu, että joidenkin kasarmien sisäilmaongelmat ovat edelleen vakava haitta. Valiokunta katsoo, että sisäilmaongelmaisia tiloja ei tule käyttää, vaan niiden tilalle on etsittävä väistötilat ja peruskorjaukset tulee tehdä kiireellisesti. Varusmiesten terveydestä on välttämätöntä huolehtia myös tältä osin. Sisäilmaongelmiin on oltava nollato-

leranssi. Puolustushallinnon tulee toimittaa valtiovarainvaliokunnalle selvitys korjaushankkeiden etenemisestä kevään 2026 aikana.

Kriisinhallintaveteraanien palvelukeskus. Valiokunta on tyytyväinen siihen, että vuoden 2025 kolmannessa lisätalousarviossa momentille myönnettiin 125 000 euroa kriisinhallintaveteraanien digitaalisen palvelukeskuksen perustamiseen. Puolustushallinnon rooli keskuksen perustamisessa on ollut ratkaiseva, ja palvelukeskus mahdollistaa kriisinhallintaveteraanien aiempaa paremman tukemisen. Sosiaali- ja terveysministeriö hoitaa kriisiterapiaan liittyvää prosessia yhdessä HUS-yhtymän ja Puolustusvoimien lääkintähuollon kanssa.

Kiinteistökaupat. Valiokunta nostaa lisäksi esiin kansallista turvallisuutta vaarantavat EU- ja ETA-alueiden ulkopuolelta tulevien ostajien kiinteistöhankinnat ja pitää puolustushallinnon toimia asiassa oikean suuntaisena. Tärkeä on myös edistää kriittisten kohteiden lunastustukien maksuja. Lisäksi aiempaa enemmän on kiinnitettävä huomiota osakeyhtiömuotoisiin omistusjärjestelyihin.

Luontopohjaiset puolustusratkaisut. Valiokunta kiinnittää myös huomiota niin sanottujen luontopohjaisten ratkaisujen hyödyntämiseen osana puolustusta ja pitää tärkeänä, että esimerkiksi ennallistamistoimenpiteet huomioidaan tästäkin näkökulmasta.

18. Puolustusmateriaalihankinnat (siirtomääräraha 5 v)

Momentille esitetään noin 1,5 mrd. euroa, joka on noin 21,4 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2025 varsinaisessa talousarviossa. Momentille esitetään myös kahta uutta yhteensä noin 6,0 mrd. euron tilausvaltuutta, joiden menot ajoittuvat vuosille 2026—2036. Valiokunta puoltaa valtuuksien hyväksymistä. Momentin tilausvaltuuksista aiheutuvat menot ovat yhteensä noin 10,8 mrd. euroa vuodesta 2026 lähtien.

Momentin määräraha ja valtuudet turvaavat mittavia puolustusmateriaalihankintoja. Niihin sisältyy mm. maavoimien uudistamishankkeen ja Laivue 2020 -hankkeen kustannuksia. Valiokunta korostaa, että ylikuumentuneilla puolustusmateriaalimarkkinoilla on keskeistä suunnitella ja koordinoida materiaalihankintoja laajasti Naton ja EU:n puitteissa, jotta varmistetaan tehokas yhteinen suorituskyky mahdollisimman nopeasti ja kustannustehokkaasti.

Valiokunta pitää myös edelleen perusteltuna, että momentille on lisätty vakiintuneen käytännön mukainen ennakollinen 1,5 prosentin kustannustasotarkistus ja toteutuneen indeksikehityksen perusteella tehtävä korjaus (noin 18,3 milj. euroa). Vastaavat käytännöt koskevat Puolustusvoimien toimintamenoja (pl. palkkakustannukset) sekä sotilaallisen kriisinhallinnan kalusto- ja hallintomenoja.

Kotimainen puolustus- ja ilmailuteollisuus

Venäjän hyökkäyssota Ukrainaan on konkreettisesti osoittanut, että kriisitilanteessa ulkomaisia hankintoja ei ole mahdollista tehdä nopeasti, jos ollenkaan. Tämä korostaa tarvetta vahvaan kotimaiseen puolustusmateriaalituotantoon ja kattavaan sotilaalliseen huoltovarmuuteen.

Valiokunta pitää aiempien kantojensa mukaisesti välttämättömänä, että hankinnat suunnataan aina, kun se on mahdollista, kotimaahan tehtyjen päätösten ja linjausten mukaisesti. Myös puolustusvaliokunnan lausunnon (PuVL 11/2025 vp) mukaan Puolustusvoimien hankintoja on mahdollista kohdentaa kotimaahan nykyistä enemmän. Kotimaiset hankinnat lisäävät samalla työllisyyttä ja verotuloja, joten niillä on myös suuri kansantaloudellinen merkitys.

Suomessa ei ole mahdollista ylläpitää elinvoimaista kotimaista puolustusteollisuutta ilman vientinäkymiä, joten on tärkeää varmistaa ostojen lisäksi myynnin osalta Suomen saanti kasvavilta puolustusmateriaalimarkkinoilta. Pelkästään EU:n puolustusinvestoinnit kasvoivat 24 mrd. euroa (lähes 130 mrd. euroon) vuonna 2025[8] ja kasvu jatkuu. Puolustusvoimien toimintamenoista on näin ollen osoitettava riittävä osuus puolustusteollisuuden vientiedellytysten ja kansainvälistymisen tukemiseen. Uuden teknologian kehittämiseksi ja innovaatioiden skaalaamiseksi tulee hyödyntää kotimaisen rahoituksen lisäksi EU:n ja Naton puitteissa saatavilla oleva TKI-rahoitus.

Valiokunta katsoo, että hallituksen on kiirehdittävä Government-to-Government-myyntimallin (G2G) käyttöönottoa, jotta pystymme hyödyntämään kotimaisen teollisuuden vientipotentiaalin kasvavilla markkinoilla. Suomella on käytössä ns. hybridimalli, jossa Suomen valtio tarjoaa tiettyjä tukipalveluja hankinnan yhteydessä. G2G-kauppamallia käytetään kuitenkin yleisesti kansainvälisessä puolustusmateriaalikaupassa, ja sen käyttö on laajentunut nopeasti myös EU:n sisällä. Siinä valtio ostaa puolustusmateriaalin toiselta valtiolta, eikä ostajavaltio toimi suoraan kaupallisen tahon kanssa, vaan myyjänä on toinen valtio. Järjestely takaa ostajalle poliittisen tuen, viranomaisvastuun sekä strategisen yhteistyön elementin, jolla voi olla ratkaiseva merkitys etenkin isojen ja poliittisesti herkkien hankkeiden kohdalla.

Valiokunta korostaa, että Suomella pitää olla kyky ja resurssit toimia vallitsevassa ympäristössä, jossa mielenkiinto suomalaisia tuotteita ja ratkaisuja kohtaan on kasvanut. Emme saa jäädä jälkeen kilpailijamaista, vaan Suomen tulee kyetä osallistumaan teollisuutta kiinnostaviin vientihankkeisiin ja tarjouskilpailuihin. Tasavertaisten kilpailumahdollisuuksien varmistamiseksi myös vientilupapolitiikan tulee olla yhdenmukainen muiden EU-maiden kanssa.

Ukrainan tuki

Valiokunta pitää tärkeänä, että Suomen tuki Ukrainalle jatkuu puolustusselonteon (VNS 9/2024 vp) mukaisesti ja momentin valtuudet sen mahdollistavat. Edelleen on myös välttämätöntä, että Ukrainalle luovutettu suorituskyky korvataan täysimääräisesti puolustushallinnolle.

19. Monitoimihävittäjien hankinta (siirtomääräraha 5 v)

Momentille esitetään vajaata 1,4 mrd. euroa, joka on noin 498,2 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2025 varsinaisessa talousarviossa. Vähennys aiheutuu hankkeen maksuprofiilin mukaisesta muutoksesta sekä ennakoitua pienemmästä valuuttakurssitappiosta, ostovoimakorjauksesta ja indeksitarkastuksesta. Momentin tilausvaltuudesta aiheutuu menoja yhteensä noin 5,2 mrd. euroa vuodesta 2026 lähtien.

8 EU:n puolustus numeroina. Päivitetty 16.10.2025. Euroopan unionin neuvosto.

Valiokunta toteaa saadun selvityksen perusteella, että hanke etenee suunnitellusti, ja Suomen on tarkoitus vastaanottaa ensimmäiset koneet joulukuussa 2025.

50. Maanpuolustus- ja veteraanijärjestöjen toiminnan tukeminen (kiinteä määräraha)

Momentille esitetään noin 10,8 milj. euroa, joka on noin 0,1 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2025 varsinaisessa talousarviossa. Muutos aiheutuu mm. eduskunnan tekemän kertaluonteisen lisäyksen poistamisesta (1,76 milj. euroa) ja Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen (MPK) rahoituksen tasokorotuksesta (1,0 milj. euroa).

Määrärahasta on tarkoitus osoittaa MPK:lle julkisista hallintotehtävistä aiheutuviin menoihin noin 9,367 milj. euroa, joka on saman verran kuin vuoden 2025 varsinaisessa talousarviossa. Tämän lisäksi tukea osoitetaan muun muassa maanpuolustusjärjestöjen toimintaan sekä kaatuneiden muiston ja veteraaniperinteen vaalimiseen.

MPK:n järjestämällä sotilaallisia valmiuksia palvelevalla koulutuksella sekä reserviläisten omaehtoisella toiminnalla on keskeinen rooli reservin sotilasosaamisen ja toimintakyvyn ylläpidossa ja kehittämisessä. Huomioon on myös otettava, että reserviläisten rooli on kasvanut Nato-jäsenyyden myötä kansainvälisessä yhteistyössä.

MPK toteuttaa sotilaallista koulutusta Puolustusvoimien asettamien tavoitteiden mukaisesti ja toimii näin Puolustusvoimien kumppanina. Kansalaisten kiinnostus hakeutua koulutuksiin on säilynyt korkealla, ja vuosittaisten koulutuspäivien määrä on noussut yli 125 000:een. Tämä pitää sisällään myös muulla rahoituksella (säätiötuki ja osallistumismaksut) toteutettavan avoimen koulutuksen, kuten naisten valmiustoiminnan.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan MPK:n lisärahoituksen tarve vuodelle 2026 on 1,35 milj. euroa ottaen huomioon täydentävässä talousarviossa lisätyn 0,8 milj. euroa. Tämä aiheutuu mm. edellä mainitusta koulutustarpeen kasvusta, henkilöstökustannusten, tilojen ja alueiden käytön kustannusten sekä yleisestä kustannustason noususta sekä kansainvälisen toiminnan lisääntymisestä.

Valiokunta pitää välttämättömänä, että hallitus huolehtii MPK:n mahdollisuuksista hoitaa sille annetut tehtävät. Toiminnan taso ei saa olla eduskunnan vuosittain tekemien kertaluonteisten lisäysten varassa, varsinkin kun eduskunnan lisäykset ovat melko vaatimattomia verrattuna koko puolustusbudjettiin. Rahoitus tulee turvata valtion talouden kehysmenettelyn kautta, jolloin se mahdollistaa myös toiminnan pitkäjänteisen suunnittelun.

Ampumaradat

Valiokunta on kiirehtinyt ampumaratoja koskevan hallitusohjelmakirjauksen toteutumista ampumaratojen toiminnan turvaamiseksi sekä määrän lisäämiseksi. Valiokunta on tyytyväinen siihen, että työ on edennyt, ja hallitus valmistelee tarvittavia lainsäädäntöehdotuksia. Saadun selvityksen mukaan keskeiset ehdotukset liittyvät ampumarata- ja ympäristölupaa koskeviin menettelyihin ottaen huomioon myös ympäristöriskit ja meluarvot.

Valiokunta katsoo kuitenkin, että tavoite määrän lisäämisestä 1 000 ampumarataan vuosikymmenen loppuun mennessä on kova, eikä siihen päästä ilman merkittäviä lisätoimia. Lupamenettelyiden muutoksen lisäksi rakentamiseen tarvitaan määrärahoja. Kriittiseen infraan kuuluvien ampumaratojen rakentamiskustannusten sisällyttäminen Naton 1,5 prosentin tavoitteen mukaisiin menoihin on myös tärkeä selvittää.

Valiokunta lisää momentille 1 410 000 euroa, josta kohdennetaan
— 500 000 euroa Maanpuolustuskoulutusyhdistys MPK:lle
— 60 000 euroa Vapaussodan perinneliitto ry:lle
— 100 000 euroa Reserviläisliitto ry:n kansainvälisyystoiminnan kehittämiseen, mm. liittokunnan reservien yhteistoiminnan ja -harjoittelun edistämiseen
— 100 000 euroa Suomen Reserviupseeriliitto ry:lle kansainvälisen toiminnan kehittämiseen, mm. liittokunnan reservien yhteistoiminnan ja -harjoittelun edistämiseen
— 50 000 euroa Vammautuneet Kriisinhallintaveteraanit ry:lle vertaistukityöhön
— 200 000 euroa Suomen Ulkomaanoperaatioiden Veteraaniliitto ry:lle (entinen Suomen Rauhanturvaajaliitto ry)
— 200 000 euroa Kaatuneitten omaisten liitto ry:n toiminnan kehittämiseen huomioiden mm. sotaorpojen tilanne ja
— 200 000 euroa Suur-Savon Reserviupseerit ry:lle Saimaa drone -hankkeeseen.

Momentti muuttuu seuraavaksi:

Momentille myönnetään *12 205 000* euroa.

(2. kappale kuten HE 99/2025 vp)

30. Sotilaallinen kriisinhallinta

20. Sotilaallisen kriisinhallinnan kalusto- ja hallintomenot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille esitetään 66,0 milj. euroa, joka on noin 1,1 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2025 varsinaisessa talousarviossa. Lisäksi ulkoministeriön hallinnonalalta maksetaan kriisinhallintajoukkojen ylläpitomenot, noin 53,1 milj. euroa (momentti 24.10.20). Suomi osallistuu syksyllä 2025 kymmeneen sotilaalliseen kriisinhallintaoperaatioon yhteensä noin 400 sotilaalla. Suurimmat operaatiot ovat YK:n UNIFIL-operaatio Libanonissa, Nato-johtoinen KFOR-operaatio Kosovossa ja EU:n Ukrainaa tukeva sotilaallinen avustusoperaatio (EUMAM Ukraine).

Valiokunta pitää tärkeänä ylläpitää Suomen pitkäjänteisesti saavuttamaa asemaa vastuullisena ja osaavana rauhanturvaajana. Kansainväliseen sotilaalliseen kriisinhallintaan osallistumalla vahvistetaan samalla kansallista puolustuskykyä ja kansallisia valmiuksia. Valiokunnan huomiota on kiinnitetty myös kriisinhallinnan tarkkailuoperaatioihin osallistumiseen ja niiden tarjoamaan mahdollisuuteen osoittaa kustannustehokkaalla tavalla Suomen sitoutuneisuutta kansainväliseen sääntöpohjaiseen järjestelmään eri kriisialueilla (UaVL 7/2025 vp).

Pääluokka 28
VALTIOVARAINMINISTERIÖN HALLINNONALA

10. Verotus ja tulli

02. Tullin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille esitetään noin 201 milj. euroa, joka on noin 1,0 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2025 varsinaisessa talousarviossa. Keskeiset vähennykset aiheutuvat toimintamenojen säästöistä, pakotteiden valvonnan rahoituksen alenemisesta ja tulliselvitysjärjestelmien kokonaisuudistuksen vuosittaisen rahoituksen pienenemisestä. Lisäystä esitetään mm. Tullilaboratorion toimitilahankkeen suunnittelu- ja investointimenoihin.

Valiokunta viittaa sisäisen turvallisuuden selonteosta antamaansa lausuntoon (VaVL 8/2025 vp — VNS 6/2025 vp) ja on huolissaan Tullin rahoituksen riittävyydestä muun muassa selonteossa linjattuun satamaturvallisuuden parantamiseen. Tullilla on merkittävä rooli satamissa vakavan ja järjestäytyneen rikollisuuden toimintaedellytysten heikentämisessä huoltovarmuuden turvaamisen rinnalla. Lisäksi uusien lakisääteisten tehtävien ohella pelkästään verkkokauppaan liittyvien toimitusten moninkertaistuminen on aiheuttanut Tullille huomattavia lisätoimia viennin ja tuonnin palveluiden turvaamiseksi.

Valiokunta kiinnittää hallintovaliokunnan tavoin (HaVL 21/2025 vp) huomiota siihen, ettei Tullia ole rinnastettu valtionhallinnon säästölinjauksia tehtäessä turvallisuusviranomaisiin, toisin kuin hallitusohjelmassa ja sisäisen turvallisuuden selonteossa on linjattu. Tullin toimintaedellytykset keskeisenä PTR-viranomaisena (poliisi, Tulli, Rajavartiolaitos) on turvattava. Hallituksen tulee siten seurata tarkasti Tullin määrärahojen riittävyyttä ja palata tarvittaessa asiaan lisätalousarvioesityksissään.

40. Valtion luvat, valvonta ja palvelurakenteet

04. Lupa- ja valvontaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Eduskunnalle on annettu hallituksen esitys eduskunnalle laiksi alkoholilain muuttamisesta (HE 131/2025 vp), johon liittyy valvonnasta aiheutuvaan lisätyöhön vuodelle 2026 esitetty 240 000 euron määräraha.

Valiokunta vähentää momentilta 240 000 euroa, koska edellä todetun hallituksen esityksen käsittely on eduskunnassa kesken.

Momentti muuttuu seuraavaksi:

Momentille myönnetään nettomäärärahaa *120 337 000* euroa.

(2. ja 3. kappale kuten HE 99/2025 vp)

89. Hyvinvointialueiden rahoitus

Hyvinvointialueiden rahoitus

Hyvinvointialueiden yleiskatteinen rahoitus on noin 27,2 mrd. euroa vuonna 2026, mikä on noin 0,9 mrd. euroa enemmän kuin vuonna 2025. Kasvu selittyy pitkälti hyvinvointialueindeksin (3,25 prosenttia) mukaisella noin 853 milj. euron korotuksella. Rahoitusta lisää noin 248 milj. eurolla myös arvioitu palvelutarpeen kasvu. Vuonna 2026 jälkikäteistarkistus vähentää rahoitukseen edellisvuonna lisättyä tarkistusta 184 milj. eurolla. Myös siirtymätasaukset vähentävät rahoitusta noin 25 milj. eurolla ja tehtävämuutokset noin 21 milj. eurolla.

Vuonna 2026 suurimpia tehtävämuutoksia ovat sairaaloiden ja päivystysten erikoissairaanhoidon työnjakoon liittyvän säästön kasvu (-23,4 milj. euroa), omais- ja perhehoidon palkkiotason nostaminen (15,8 milj. euroa) sekä vammaispalvelulain soveltamisalan muutos ja tarkentaminen siten, että laki säilyy erityislakina (-13,8 milj. euroa).

Yleiskatteisen rahoituksen lisäksi hyvinvointialueille kohdentuu valtionavustuksia ja muita korvauksia arviolta 237 milj. eurolla, josta 233 milj. euroa tulee sosiaali- ja terveysministeriön pääluokasta.

Valiokunta toteaa, että hyvinvointialueiden yleiskatteinen rahoitus on noin 30 prosenttia valtion talousarviosta. Tällä kokonaisuudella on näin ollen aivan keskeinen merkitys valtion ja julkisen talouden kokonaiskuvassa. Kustannusten kasvun hillintä ja sote-palveluiden tuottavuuden kehitys ovat avainasemassa hyvinvointialueiden talouden, valtiontalouden ja koko julkisen talouden vakauttamisessa.

Hyvinvointialueiden talouden eriytymiskehitys

Vuonna 2024 hyvinvointialueiden yhteenlaskettu alijäämä oli 1,1 mrd. euroa ja kertynyt alijäämä kasvoi 2,4 mrd. euroon. Myönteistä oli se, että kustannusten kasvu hidastui noin 2,9 prosenttiin. Alueelliset erot kustannuskehityksessä ja kertyneessä alijäämässä olivat kuitenkin suuret, ja arviointimenettely käynnistettiin kolmella alueella (Itä-Uusimaa, Keski-Suomi ja Lappi) kesäkuussa 2025.

Tilinpäätösennusteen mukaan koko maan tasolla hyvinvointialueet ovat vuonna 2025 noin 230 milj. euroa ylijäämäisiä. Tämä on seurausta vuoden 2025 rahoituksen merkittävästä korotuksesta (9,0 prosenttia), mikä johtui erityisesti vuoteen 2023 pohjautuvasta jälkikäteistarkistuksesta. Myös alueiden muutosohjelmat alkavat vaikuttamaan ja nettokustannuksiin ennustetaan keskimäärin maltillista 3,2 prosentin kasvua. Alueiden välillä on kuitenkin suuria eroja kustannuskasvussa. On myös huomattava, että kymmenen hyvinvointialuetta ennakoi edelleen alijäämäistä tulosta vuodelle 2025.

Hyvinvointialueiden talousarviotietoja vuodelle 2026 ei ole vielä saatavilla, mutta valtiovarainministeriön kansantalousosaston painelaskelmassa hyvinvointialueiden ylijäämäksi ennustetaan koko maan tasolla noin 400 milj. euroa. Nettokustannusten kasvu olisi noin 4,0 prosenttia ja ai-

heutuisi pääasiassa hintojen nopeasta kasvusta. Henkilöstömenot kasvavat sovittujen palkankorotusten vuoksi yleistä ansiotasoa nopeammin.

Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa on tullut esille, että hyvinvointialueiden talous on vahvasti eriytynyt ja eriytymiskehitys uhkaa jatkua. Valiokunta tunnistaa sen, että hyvinvointialueiden alkuvuosien toimintaympäristö on ollut kaikille vaikea muun muassa palkka-, ostopalvelu- ym. kustannusten nousun, vanhojen hoitojonojen ja kasvavan palvelutarpeen takia. Hyvinvointialueet myös aloittivat toimintansa erilaisista taloudellisista lähtökohdista, ja osin tästä johtuen osa alueista ei ole pystynyt talouden tasapainotukseen. Suuria alijäämiä tehneillä alueilla rahoituksen jälkikäteistarkastus ei myöskään ole kattanut toteutuneita alijäämiä täysimääräisesti, mikä on osaltaan lisännyt eriytymiskehitystä. Asiantuntijakuulemisessa nostettiin esiin myös hyvinvointialueiden talouden tasapainottamisen ja perusoikeuksien turvaamisen välinen haastava asetelma.

Valiokunta on huolestunut eriytymiskehityksestä ja siitä, kuinka se vaikuttaa palveluiden yhdenvertaiseen järjestämiseen. Vaikka osalla alueista talouden tilannekuva on hyvin haastava, niin havaittavissa on myös positiivista, oikeasuuntaista kehitystä. Valiokunnan saaman tiedon mukaan hyvinvointialueet suoriutuvat sosiaali- ja terveyspalveluiden järjestämisestä mainettaan paremmin, henkilöstön saatavuus on parantunut, digitaalinen asiointi on kehittynyt, tiedolla johtamisessa on tapahtunut edistysaskeleita ja hoidon jatkuvuuteen panostetaan. Valiokunta pitää erittäin tärkeänä 40 milj. euron määräaikaista panostusta omalääkäri-, omatiimi- ja ammatinharjoittajamallien kehittämishankkeisiin, jotta mallien jalkautumista ja laajenemista saadaan vauhditettua. Näin saadaan kehitettyä sekä hoidon laatua että viime kädessä myös terveydenhuollon kustannusten hallintaa.

Koko maan tasolla hyvinvointialueiden talous on kääntymässä ylijäämäiseksi, ja osa alueista pystyy kattamaan kertyneet alijäämät vuoden 2026 loppuun mennessä. Hallitus ei ole antanut budjettirajoitteen muodostua ”pehmeäksi”, mutta samalla se on tukenut hyvinvointialueita talouden hallinnan onnistumisessa muun muassa toimintaa tukevilla ja henkilöstötilannetta helpottavilla tehtävälainsäädännön muutoksilla, lisäämällä rahoitusjärjestelmän kannustimia, vahvistamalla hyvinvointialueiden ohjausta sekä tukemalla tietoon perustuvaa päätöksentekoa. Rahoitusmallin muutoksia on tehty hallitusti ja vaiheittain. Muun muassa omavastuuosuuden lisääminen jälkikäteistarkistukseen vuoden 2025 alusta lukien vaikuttaa hyvinvointialueiden 2026 rahoitukseen siten, että vuoteen 2026 kohdistuva vähennys on 10,4 milj. euroa pienempi kuin mikä vähennys olisi ollut ilman säädösmuutosta.

Parhaillaan valtiovarainministeriössä on valmisteilla lakiesitys, jonka myötä hyvinvointialueet voisivat saada tietyillä edellytyksillä lisäaikaa alijäämien kattamiseen. Valiokunta pitää hyvänä sitä, että alijäämien kattamisen aikataulua joustavoitetaan, sillä tämä tukee tarkoituksenmukaista, pitkäjänteistä sopeuttamistoimintaa ja hälventää monen hyvinvointialueen kokemaa lakisääteisten vaatimusten ristiriitaa. Tosiasia kuitenkin on, että osalle alueista alijäämän kattamisen aikataulun joustavoittaminen ei ole ratkaisu talouden tasapainottamisessa. Nämä alueet tulevat todennäköisesti olemassa olevan lainsäädännön mukaisten valtion ohjauksen menettelyjen piiriin niiden edellytysten täyttyessä. Olennaista on, että jokainen alue tekee parhaansa taloutensa sopeuttamiseksi perustuslain turvaamia palveluita vaarantamatta. Jos lakisääteiset palvelut ovat vaarantumassa, on alueella mahdollisuus hakea lisärahoitusta.

Valiokunta pitää tärkeänä valtiovarainministeriön ja sosiaali- ja terveysministeriön yhteistyötä ja sen vahvistamista sekä valtion hyvinvointialueisiin kohdistamaa ohjausta. Jatkossa ohjauksessa tulisi aiempaa paremmin ottaa kokonaisuutena huomioon sekä talous että alueiden toiminta ja sisällöt. Huomiota tulee kiinnittää pitkäjänteisen uudistamisen tukemiseen ja vaikuttavien ratkaisujen levittämiseen.

Rahoitusmalli

Rahoituksen alueelliseen kohdennukseen vaikuttavat rahoitusmallin määräytymistekijät ja näiden tietojen päivittyminen. Myös jälkikäteistarkistus kohdentuu samojen määräytymistekijöiden perusteella. Valtiovarainministeriön alustavassa laskelmassa aluekohtaisen rahoituksen kasvu vuonna 2026 olisi keskimäärin 3,4 prosenttia, mutta vaihtelisi alueittain 1,0—5,0 prosentin välillä. Yksi taustalla vaikuttava tekijä on väestömäärän kehitys. Puolella alueista väestö supistuu, ja väestökasvu on keskittynyt lopuille alueista. Kehityksen ennakoidaan jatkuvan tulevina vuosina, mikä vaikuttaa niin valtionrahoituksen kehittymiseen kuin myös palvelujen järjestämiseen.

Osana määräytymistekijöitä ovat palvelutarvekertoimet, jotka perustuvat sairausluokitukseen sisältyviin sairauksiin (noin 120 sairausdiagnoosia), väestön ikä- ja sukupuolirakenteeseen ja sosioekonomista asemaa kuvaaviin tilastotietoihin. Valiokunnan saaman tiedon mukaan kertoimien laskentaan liittyvän diagnoositiedon keruussa ja laadunvarmistuksessa on ollut haasteita, mikä on aiheuttanut ennakoimattomia muutoksia hyvinvointialueiden rahoitukseen. Vuoden 2026 rahoituksessa palvelutarvekertoimet huomioidaan vuosien 2022—2023 tarvekertoimien keskiarvona, mikä tasaa vuosittaisesta vaihtelusta aiheutuvia muutoksia ja parantaa rahoituksen ennakoitavuutta.

Valiokunta pitää tätä ja muita hallituksen toimia rahoitusmallin vakauttamiseksi ja diagnoositietojen laadun varmistamiseksi erityisen tarpeellisina. Kun hyvinvointialueiden talous on tiukalla, koetaan rahoituksen yllätykselliset muutokset ongelmallisiksi ja epäoikeudenmukaisiksi, mikä heikentää luottamusta rahoitusmalliin. Valtiovarainvaliokunta yhtyy sosiaali- ja terveysvaliokunnan (StVL 11/2025 vp) näkemykseen siitä, että on välttämätöntä viipymättä analysoida aluekohtaisesti rahoituksen eriytymisen syyt ja seuraukset sekä arvioida, miten tarveperustaista rahoitusta ja sen laskentatiedon laatua tulee kokonaisuudessaan kehittää luotettavaksi ja oikeudenmukaiseksi. Myös selvityshenkilöt aloittavat vuoden 2025 lopulla asiasta selvitystyön. Meneillään on myös rahoitusmallin kehittämisen kolmannen vaiheen valmistelu. Esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle keväällä 2026, ja siihen sisältyy muun muassa sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutarvetta koskevien tekijöiden päivittäminen ja rahoituksen olosuhdetekijöiden sekä siirtymätasausmallin tarkastelu.

Valiokunta toteaa myös, että vuoden 2026 rahoituksessa hyte-kertoimen merkitys rahoituksen määräytymisessä kasvaa, mikä vahvistaa hyvinvointialueiden kannustimia panostaa hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen. Valiokunta pitää tärkeänä, että hyte-kertoimen toimivuutta seurataan ja pidemmällä tähtäimellä terveyden edistämisen kannustimia rahoitusmallissa edelleen vahvistetaan. Rahoitusmallin jatkotyössä tulisi myös hallitusohjelman linjauksen mukaisesti selvittää mahdollisuus kohdentaa rahoitusta suoraan yliopistollisten sairaaloiden tehtävien toteuttamiseen. Valiokunta pitää tärkeänä, että valtakunnallisina erityisvastuina tuotettujen palveluiden saa-

tavuus turvataan ja että rahoitus kohdentuu oikeudenmukaisesti ja läpinäkyvästi niille alueille, joille kustannukset syntyvät.

Palvelujärjestelmän vaikuttavuus

Hallituksen tavoitteena on parantaa palvelujärjestelmän sekä palveluiden vaikuttavuutta ja ottaa sosiaali- ja terveydenhuollossa käyttöön yhdenmukaisesti arvioituja, vaikuttavia ja kustannusvaikuttaviksi todettuja menetelmiä panostamalla muun muassa tutkimukseen, kansalliseen arviointiosaamiseen, laatu-, vaikuttavuus- ja kustannusvaikuttavuustietotuotantoon sekä suositusten kehittämiseen ja niiden vakiinnuttamiseen. Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmän vaikuttavuuden kehittämiseen on käytössä vuosittain 8 milj. euroa (momentit 33.01.01, 33.01.25, 33.03.04, 33.03.63).

Valiokunta pitää tärkeänä, että sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden vaikuttavuuden arviointiin panostetaan ja että sosiaalihuollon ja terveydenhuollon palveluvalikoiman periaatteista on käynnissä myös säädösvalmistelu, jonka tarkoituksena on vaikuttavuuden kehittäminen sekä asiakkaiden yhdenvertaisuuden varmistaminen. On keskeistä, että tietopohjaa kehitetään, mutta aivan yhtä tärkeää on tiedon analysointi ja hyödyntäminen sekä vaikuttavien käytäntöjen levittäminen ja toimeenpano. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan vaikuttavuusperusteiseen ohjaukseen ja vaikuttavuuden kehittämiseen on kiinnitetty huomiota myös useilla hyvinvointialueilla, ja Vaikuttavuuskeskus-pilottihanke on osaltaan alueita tässä työssä aktivoinut.

Edelleen (kuten VaVM 25/2024 vp) valiokunta korostaa tiedolla johtamisen ja luotettavan tietopohjan merkitystä hyvinvointialueiden toiminnan kehittämisessä, kustannusten kasvun hillitsemisessä ja talouden tasapainottamisessa. Luotettavaa ja vertailukelpoista kustannus- ja laatutietoa tarvitaan. Näin ollen on hyvä, että esimerkiksi palveluiden yksikkökustannustietoja pystytään lisääntyvässä määrin tuottamaan sekä kansallisen että alueiden päätöksenteon tueksi.

Tähän kokonaisuuteen liittyen valiokunta tarkastelee kansallisia laaturekistereitä ja hoitotyön tutkimusta momentin 33.03.04 yhteydessä ja sosiaali- ja terveysalan tutkimusrahoitusta momentin 33.60.32 yhteydessä.

31. Hyvinvointialueiden yleiskatteinen valtionrahoitus (arviomääräraha)

Momentille ehdotetaan 50 900 000 euron vähennystä, joka liittyy hallituksen esitykseen eduskunnalle laeiksi sosiaalihuoltolain, ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista annetun lain ja sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain muuttamisesta (HE 113/2025 vp).

Valiokunta lisää momentille 50 900 000 euroa, koska asian käsittely on eduskunnassa edelleen kesken.

Momentti muuttuu seuraavaksi:

Momentille myönnetään *27 189 763 000* euroa.

(2. kappale kuten HE 99/2025 vp)

90. Kuntien tukeminen

Kuntien valtionavut ja valtion toimenpiteiden vaikutus kuntatalouteen

Kuntien valtionapuihin osoitetaan yhteensä vajaa 5,9 mrd. euroa, josta laskennalliset valtionosuudet ovat vajaa 4,9 mrd. euroa (kuntien peruspalvelujen valtionosuus noin 3,55 mrd. euroa ja opetus- ja kulttuuriministeriön valtionosuudet noin 1,31 mrd. euroa). Lisäksi kuntien veromenetysten korvaukset ovat reilut 0,5 mrd. euroa ja muut valtionavut noin 0,5 mrd. euroa. Valtionavut kasvavat noin 3 prosenttia vuodesta 2025.

Valtionosuuksissa on huomioitu muun muassa valtion ja kuntien välinen kustannustenjaon tarkistus sekä indeksikorotus (3,5 prosenttia). Peruspalvelujen valtionosuuteen kohdistuu kuitenkin yhden prosenttiyksikön indeksikorotusta vastaava 32 milj. euron vähennys sekä uusi 75 milj. euron pysyvä valtionosuuden vähennys. Valtionosuuden tasoon vaikuttavat edelleen myös sote-uudistuksen siirtolaskelman tarkentumiseen liittyvät erät ja muutoksen lievennykset. Lisäksi edelleen otetaan huomioon noin 22 milj. euron vähennys, jotta hallituksen norminpurkuun linjaama 100 milj. euron säästötavoite saavutetaan, vaikka norminpurkutyö on kesken.

Tehtävämuutokset lisäävät kuntien peruspalvelujen valtionosuuden tasoa nettomääräisesti 68 milj. eurolla vuonna 2026. Suurelta osin muutos aiheutuu 1.8.2025 voimaan tulleista oppimisen tuen ja perusopetuksen kolmen vuosiviikkotunnin muutoksista. Myös opetus- ja kulttuuriministeriön valtionosuuksiin kohdistuu tehtävämuutoksia, ja näitä tarkastellaan mietinnössä pääluokan 29 yhteydessä.

Hallituksen toimenpiteiden yhteisvaikutus heikentää kuntataloutta vuonna 2026 noin 170 milj. eurolla vuoteen 2025 verrattuna. Kun tarkastellaan päätösperäisten toimenpiteiden vaikutuksia koko vaalikauden ajalta, on vuoden 2026 nettovaikutus kuitenkin yhteensä noin 200 milj. euroa kuntataloutta vahvistava. Luvussa ei ole huomioitu sosiaaliturvarahastojen säästöjen kanavointiratkaisua, joka kasvatti kuntien verotuloja ja vähensi kuntatyönantajien maksurasitusta noin 100 milj. eurolla vuodessa.

Valiokunnan saaman tiedon mukaan työttömyyden merkittävä kasvu on aiheuttanut sen, että työllisyysalueiden asiakasmäärät ja kuntien rahoittamat työttömyysturvamenot ja ns. sakkomaksut ovat lisääntyneet voimakkaammin kuin mitä TE-palveluiden ja työttömyysturvan rahoitusvastuun uudistusten valmisteluvaiheessa arvioitiin ja minkä perusteella valtionrahoitusta kunnille siirrettiin. Vuosina 2025—2026 kuntatalous on näiden osalta alirahoitettu. TE-palveluiden kustannukset tarkistetaan kuitenkin toteuman mukaiseksi kahden vuoden viiveellä. Valiokunta tarkastelee TE-palveluiden kokonaisuutta sekä kotoutumispalveluiden rahoitusta työ- ja elinkeinoministeriön pääluokan 32 yhteydessä.

On myös huomattava, että hallituksen sopeutus- ja rakennepoliittiset toimet, kuten asumistuen ja työttömyysetuuksien muutokset, ovat osin lisänneet kotitalouksien toimeentulotuen tarvetta, mikä tulee näkymään kuntien valtionosuuksissa vähennyksenä (50 prosentin osalta) kahden vuoden viiveellä. Lisäksi 18—24-vuotiaiden toimeentulotuessa kuntien rahoitusvastuu nousee 100 prosenttiin, mikä lisää kuntien toimeentulotukimenoja.

Valiokunnan mietintö VaVM 29/2025 vp
Pääluokka 28

Valiokunta toteaa, että viime vuosina kuntien tehtäviin ja velvoitteisiin on kohdistunut merkittäviä muutoksia, mutta vuonna 2026 tilanne rauhoittuu. Vaikka valtion toimenpiteiden vaikutus koko vaalikauden ajalta arvioituna on kuntataloutta vahvistava, on valiokunta huolestunut kuntatalouteen kohdistuvista säästöistä. Kun samanaikaisesti myös suhdanne- ja työttömyystilanne on heikko ja kuntien verotulokehitys vaimea, on olemassa riski, että valtiontalouden sopeutustoimet tulevat heijastumaan myös opetus- ja sivistystoimen sekä työllisyyden hoidon tehtäviin.

Kuntatalouden näkymät

Kuntatalouden tila heikkeni odotetusti vuonna 2024 verrattuna edellisvuosiin, joita vahvistivat korona-ajan tukitoimet sekä sote-uudistuksen kertaluonteiset erät. Tilanne heikkenee edelleen vuonna 2025 johtuen muun muassa kunta-alalle sovituista palkankorotuksista, verotulojen vaimeasta kehityksestä ja työttömyysmenojen kasvusta. Kuntataloudesta on tullut aiempaa suhdanneherkempi.

Kuntatalouden toiminnan ja investointien rahavirran arvioidaan heikkenevän vuonna 2025 noin 1,1 mrd. euroa negatiiviseksi ja edelleen vuonna 2026 noin 1,4 mrd. euroa negatiiviseksi. Kuntakokoryhmittäin tarkasteltuna toiminnan ja investointien rahavirta on heikoin pienemmissä alle 5 000 asukkaan kunnissa. On kuitenkin huomioitava, että kaikkien kuntakokoryhmien sisällä on merkittävää vaihtelua talouden näkymissä ja sopeutuspaineessa.

Myös väestönmuutos haastaa uudella tavalla kuntataloutta kuntakokoon katsomatta. Kuntien valtionosuustehtävät koostuvat suurelta osin sivistys- ja opetustoimesta, joten valtionosuudet kohdentuvat kuntiin pääasiassa lapsi-ikäluokkien ja niiden kehityksen mukaan. Väestön ikääntyminen ja työikäisen väestön keskittyminen suuriin kaupunkeihin pienentävät väestöä menettävien kuntien veropohjaa ja heikentävät niiden valtionosuuksia. Peruskouluikäisten määrä laskee vuoteen 2030 mennessä arviolta noin 65 000 oppilaalla, mikä tuo monille kunnille haasteita muun muassa kouluverkon sopeuttamiseen ja opetuksen järjestämiseen lapsen asuinpaikasta riippumatta. Suurissa kaupungeissa ja niiden kehyskunnissa väestönkasvu taas lisää palvelutarvetta ja investointipaineita.

Valiokunta toteaa, että kuntatalous on eriytynyt ja eriytymiskehitys on jatkumassa voimakkaana. Väestönmuutos ja eriytymiskehitys luovat uhkan palveluiden eriarvoistumisesta ja haastavat tosiasiallisesti kuntien kykyä suoriutua niille annetuista lakisääteisistä tehtävistä. Aiempien budjettimietintöjensä tavoin (mm. VaVM 25/2024 vp) valiokunta nostaa esille, että kunnan talouden kestävyys ei tarkoita vain käyttömenojen ja tulojen tasapainoa, vaan myös liikkumavaraa investointeihin ja elinvoiman kehittämiseen. On myös syytä arvioida, kuinka eriytymiskehitys haastaa yhtenäiskuntamallia. Kuntien tehtäviä, kuntarakennetta ja palvelulupausta tulee tarkastella.

Sote- ja TE-palveluiden uudistusten jälkeen kuntien menoista noin kaksi kolmasosaa kohdistuu sivistys- ja kulttuuritoimeen ja vajaa 10 prosenttia työllisyyden ja elinkeinojen edistämiseen. Nykyinen valtionosuusjärjestelmä ei vastaa kuntien tehtäviä eikä rahoitustarvetta. Valiokunta pitää tärkeänä, että valtionosuusjärjestelmä saadaan uudistettua mahdollisimman nopeasti vastaamaan paremmin nykyistä tilannekuvaa.

92. EU ja kansainväliset järjestöt

69. Maksut Euroopan unionille (arviomääräraha)

Valiokunta vähentää momentilta 50 000 000 euroa, sillä valiokunnan saaman selvityksen mukaan marraskuun EU-budjettisovun myötä momentin tarvearvio on alentunut.

Momentti muuttuu seuraavaksi:

Momentille myönnetään *2 733 000 000* euroa.

(2. kappale kuten HE 99/2025 vp)

Pääluokka 29

OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖN HALLINNONALA

Opetus- ja kulttuuriministeriön pääluokan määrärahataso on noin 9,0 mrd. euroa, mikä on noin 0,5 mrd. euroa enemmän kuin vuoden 2025 varsinaisessa talousarviossa.

Keskeisiä lisäyksiä kohdistuu T&K-panostuksiin sekä varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen vahvistamiseen, jossa määrärahalisäysten taso nousee 150 milj. euroon. Myös hallinnonalan indeksisidonnaisia menoja korotetaan normaalisti kustannustason nousua vastaavasti.

Suurimpia sopeuttamistoimenpiteitä ovat valtionavustusten tason alentaminen 65 milj. eurolla, josta korkeakoulutukseen kohdistuu 52,7 milj. euroa. Hallituksen tuottavuusohjelman ja toimintamenojen vähennyksen taso on vuonna 2026 noin 30 milj. euroa verrattuna hallituskauden alkuun.

Valiokunta pitää tärkeänä sitä, että perustaitoihin, koulutukseen, osaamiseen ja tutkimukseen osoitetaan lisärahoitusta myös silloin, kun julkista taloutta on väistämätöntä sopeuttaa. Koulutukseen ja tutkimukseen panostaminen on erittäin keskeistä pidemmän aikavälin talouskasvun tukemisessa.

01. Hallinto, kirkollisasiat ja toimialan yhteiset menot

31. Eräät Opetushallituksen menot ja avustukset (siirtomääräraha 2 v)

Lukutaito. Aiempien vuosien budjettimietintöjen tavoin (VaVM 14/2023 vp, VaVM 25/2024 vp) valiokunta korostaa edelleen luku- ja kirjoitustaidon tärkeyttä. Valiokunta pitää hyvänä sitä, että kansallisen lukutaitostrategian toimeenpanoa jatketaan ja Lukutaito-ohjelma tukee kaikenikäisten lukemista ja lukutaitoa. Talousarviossa toimintaan on varattu vuodelle 2026 yhteensä 1,55 milj. euroa. Lukulahja lapselle -malliin osoitetaan lisäksi 350 000 euron pysyvä rahoitus momentilla 29.80.50.

Koululaiset ulkomailla. Hallitus esittää Etäkoulu Kulkurin ja Distansskolan Nomadin toimintaan 148 000 euroa vuodelle 2026, mikä valiokunnan saaman tiedon mukaan on johtamassa toiminnan alas ajamiseen. Kurssi- ja oppimateriaalimaksuja on jo jouduttu nostamaan merkittävästi vuosina 2023—2025 ja kipuraja on saavutettu. Toiminnan alasajon myötä 450—500 oppilasta yli 60 maassa jäisi ilman suomenkielistä perusopetusta. Myös lähes 30 maassa toimivien Suomikoulujen määräraha on hallituksen esityksessä vain 429 000 euroa, kun se vuonna 2025 oli eduskunnan lisäyksen jälkeen 729 000 euroa. Jatkuva epävarmuus rahoituksesta vaikeuttaa pitkäjänteistä ja suunnitelmallista toimintaa.

Valiokunta pitää tärkeänä (kuten VaVM 14/2023 vp, VaVM 25/2024 vp) ulkomailla asuvien suomalaisten oppilaiden laadukasta etäopetusta sekä suomen kielen ja kulttuurin opiskelun mahdollistamista ulkosuomalaisille lapsille ja nuorille. Tämä tukee osaltaan työvoiman liikkuvuutta ja

viime vuosina lisääntyvässä määrin myös Naton ja Puolustusvoimien lähettämiä perheitä. Riittävään rahoitustasoon tulee kiinnittää huomiota.

Valiokunta muuttaa talousarvioaloitteen TAA 90/2025 vp pohjalta momentin perusteluja siten, että määrärahaa voidaan käyttää myös muihin kuin hallituksen esityksen päätösosan 7—8 kohdissa mainittujen koulutus- ja kasvatusalan järjestöjen valtionavustuksiin.

Valiokunta lisää momentille 1 400 000 euroa, josta kohdennetaan
- 300 000 euroa Suomi-koulujen toimintaan
- 250 000 euroa Etäkoulu Kulkurin toimintaan
- 200 000 euroa Kristillisten koulujen ja päiväkotien liitto ry:lle
- 150 000 euroa Iso Kirja ry:lle
- 100 000 euroa Reisjärven kristillisen kansanopiston toimintaan
- 80 000 euroa Suomen Raamattuopiston toimintaan
- 80 000 euroa Karkun evankelisen opiston toimintaan
- 80 000 euroa Suomen Vapaakirkon teologisen opiston toimintaan
- 60 000 euroa tiedeolympialaisiin
- 50 000 euroa Erilaisten oppijoiden liitto ry:lle ja
- 50 000 euroa Marttaliitolle.

Momentti muuttuu seuraavaksi:

Momentille myönnetään *29 814 000* euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

(1.—6. kohta kuten HE 99/2025 vp)

7) avustusten maksamiseen kodin ja koulun yhteistyöstä huolehtiville järjestöille, Kehittämiskeskus Opinkirjo ry:lle, koulun vapaan harrastustoiminnan tukemiseen, Suomen lasten ja nuorten kuvataidekoulujen liitto ry:lle, Kouvolan seudun kristillinen kasvatus ry:lle, KRASE ry:lle, Ympäristökasvatusjärjestö FEE Suomi ry:lle, Kesälukioseura ry:lle, Suomi-koulujen Tuki ry:lle, Karjalan Liitto ry:lle, Sofia-opiston kannatusyhdistys ry:lle sekä Kriittiselle korkeakoululle ja Suomi-koulujen toimintaan ja kehittämiseen sekä kotiperuskoulu/hemgrundskola -toimintaan sekä vaihto-oppilasjärjestöjen ja lukiolaisten tiedeolympiatoiminnan tukemiseen, *Kristillisten koulujen ja päiväkotien liitto ry:lle, Erilaisten oppijoiden liitto ry:lle ja opintokeskusta ylläpitävien järjestöjen sivistystoimintaan*

(8. ja 9. kohta kuten HE 99/2025 vp)

(3. kappale kuten HE 99/2025 vp)

50. Eräät avustukset (kiinteä määräraha)

Valiokunta lisää momentille 170 000 euroa, josta kohdennetaan
- 160 000 euroa Tammenlehvän perinneliitolle veteraani- ja perinnetyön alueellisen toiminnan vakiinnuttamiseen ja Kenttäpostia-lehden toimittamiseen ja
- 10 000 euroa Holokaustin uhrien muisto ry:lle.

Valiokunta palauttaa momentin perusteluihin maininnan, että määrärahaa saa käyttää myös avustukseen Holokaustin uhrien muisto ry:lle.

Momentti muuttuu seuraavaksi:

Momentille myönnetään *1 717 000* euroa.

Käyttösuunnitelma (euroa)

1.	Svenska Finlands folkting -nimisestä järjestöstä annetun lain (1331/2003) mukainen valtionavustus	773 000
2.	Paasikivi-Seura	10 000
3.	Tammenlehvän perinneliitto	*223 000*
4.	Ruotsinkielisen viittomakielen elvytysohjelma	131 000
5.	Vähemmistökielisen sanomalehdistön tuki	500 000
6.	Opetus-, kasvatus- ja koulutusalojen säätiö (OKKA)	60 000
7.	UKK-Seura	10 000
8.	*Holokaustin uhrien muisto ry*	*10 000*
Yhteensä		*1 717 000*

51. Avustukset uskonnolliseen toimintaan (kiinteä määräraha)

Valiokunta lisää momentille 150 000 euroa Suomen Evankelisluterilainen Kansanlähetys ry:lle, 90 000 euroa Helsingin juutalaisen seurakunnan turvallisuuden varmistamiseen ja 15 000 euroa Suomen Ekumeeninen neuvosto ry:lle Näe ihminen - polarisaation vähentäminen yhteiskunnassa kristillisestä näkökulmasta -hankkeeseen edistämään uskontojen vuoropuhelua.

Valiokunta palauttaa momentin perusteluihin maininnan, että määrärahaa saa käyttää myös avustukseen Suomen Evankelisluterilainen Kansanlähetys ry:lle.

Momentti muuttuu seuraavaksi:

Momentille myönnetään *3 217 000* euroa.

Käyttösuunnitelma (euroa)

1.	Avustus ortodoksiselle kirkolle (L 985/2006, 119 §)	2 192 000
2.	Avustukset Suomen Merimieskirkolle	134 000
	— mistä merimieskirkkojen rakennusavustuksiin ja rakennuslainojen hoitoon (enintään)	52 000
3.	Avustukset eräiden siirtoväen sankarihautojen hoitoon ja luovutetun alueen hautausmaiden kunnostamiseen	32 000

4.	Avustus rekisteröidyille uskonnollisille yhdyskunnille	*614 000*
5.	Avustus uskontojen vuoropuhelun edistämiseen	*95 000*
6.	*Avustus Suomen Evankelisluterilainen Kansanlähetys ry:lle*	*150 000*
Yhteensä		*3 217 000*

52. Valtion rahoitus evankelis-luterilaisen kirkon yhteiskunnallisiin tehtäviin (arviomääräraha)

Evankelis-luterilaisen kirkon yhteiskunnallisiin tehtäviin, eli hautaustoimeen, väestökirjanpitoon ja kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden rakennusten ja irtaimiston ylläpitoon, osoitettu määräraha ja ortodoksiselle kirkolle maksettava avustus (momentilla 29.01.51) alenevat yhteensä noin 10 milj. eurolla. Tehdyn vähennyksen perusteena on kirkollisverotuottojen arvioitu kasvu, joka aiheutuu muun muassa kunnallisverotuksessa tehtävän ansiotulovähennyksen poistamisesta. Evankelis-luterilaisen kirkon yhteiskunnallisiin tehtäviin osoitetaan näin ollen noin 96 milj. euroa ja ortodoksisen kirkon valtionavustukseen noin 2,2 milj. euroa.

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että valtion rahoitus kattaa jatkossa aiempaa vähemmän kirkon yhteiskunnallisten lakisääteisten tehtävien menoja. Toisaalta kirkollisveron tuotto kasvaa, mutta sitä kerätään vain kirkkoon kuuluvilta, kun taas kirkon hoitamista yhteiskunnallisista tehtävistä hyötyvät laajemmin myös muut suomalaiset.

10. Varhaiskasvatus, esi- ja perusopetus ja vapaa sivistystyö

Hallitus panostaa varhaiskasvatukseen sekä esi- ja perusopetukseen edelleen vuonna 2026. Momentilla 29.10.20 on vakiinnutettu tasa-arvoavustuksen määrärahataso siten, että vuosina 2024—2026 avustusta voidaan maksaa vuositasolla noin 50 milj. euroa. Tarkoituksena on vahvistaa lasten ja nuorten tasa-arvoista ja yhdenvertaista kehitystä kohdentamalla tukea niille päiväkodeille ja kouluille, jotka sijaitsevat sosioekonomisesti huono-osaisemmilla alueilla.

Edelleen valtiovarainministeriön pääluokassa kuntien peruspalveluiden valtionosuuksissa (momentti 28.90.30) on otettu huomioon 1.8.2025 voimaan tulleiden muutosten, kuten perusopetuksen vähimmäistuntimäärän lisäyksen ja oppimisen tuen uudistuksen, rahoitus kunnille. Oppimisen tuen uudistuksen toteuttamiseen on varattu kaikkiaan lähes 100 milj. euron pysyvä rahoitus opetuksen järjestäjille. Lisäksi uudistuksen toimeenpanoon ja seurantaan on varattu yhteensä 5,5 milj. euroa vuosille 2025—2027.

Opetuksen järjestäjien edellytyksiä vahvistaa ns. S2-opetuksen vaikuttavuutta ja tarkoituksenmukaista kohdennusta tuetaan kertaluonteisesti 8 milj. eurolla (momentti 29.10.30). Opetushallituksen on määrä uudistaa suomi ja ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän opetussuunnitelman perusteet siten, että uudistus tulee voimaan 1.8.2026. Vuonna 2026 on haettavissa valtionavustuksia tukemaan muutosten toimeenpanoa.

Uutena panostuksena esitetään myös valmistavan opetuksen lisäopetukseen 13,8 milj. euron korotusta vuodesta 2026 alkaen, jolloin valmistavan opetuksen lisäopetukseen kohdennettaisiin vuosittain noin 20,3 milj. euroa (momentti 29.10.30). Rahoituksella mahdollistetaan valmistavan

opetuksen jatkuminen kahden lukuvuoden ajan tilanteissa, joissa se arvioidaan tarpeelliseksi oppilaan riittävien kielellisten valmiuksien varmistamiseksi.

Toisaalta momentille 29.10.30 kohdentuu 7 milj. euron säästö, jota vastaavasti koulujen aamu- ja iltapäivätoiminnan enimmäismaksuja korotetaan 1.1.2026.

Valiokunta pitää edellisvuosien budjettimietintöjen tavoin (VaVM 14/2023 vp, VaVM 25/2024 vp) tärkeänä perustaitoja ja -valmiuksia, kuten luku-, kirjoitus- ja matemaattisia taitoja. Tässä myös varhaiskasvatus ja esiopetus ovat keskeisessä asemassa. Lukutaito, kielellinen ilmaisu, keskittymiskyky ja sosiaaliset taidot rakentuvat varhaislapsuudessa, ja niiden tukeminen päiväkodeissa edellyttää suunnitelmallista pedagogista toimintaa. Valiokunta pitää hyvänä sitä, että lasten osallistumisaste varhaiskasvatukseen on ollut kasvussa (81 prosenttia vuonna 2024) ja että hallituksen on tarkoitus luoda kannustimia osallistumisasteen edelleen kasvattamiseksi.

Hallitus on myös ryhtynyt toimiin varhaiskasvatuksen opettajapulaan vastaamisessa. Valiokunta on toistuvasti (mm. VaVM 14/2023 vp, VaVM 25/2024 vp) pitänyt asiaa esillä ja pitää myönteisenä sitä, että varhaiskasvatuksen opettajien ja erityisopettajien aloituspaikkoja yliopistoissa on lisätty viime vuosina sekä erillisrahoituksella että nostamalla koulutustavoitteita. Lisäksi pilotoidaan täydennyskoulutusmallia, jossa C6-kunnat voivat hakea avustusta varhaiskasvatuksen opettajien ja sosionomien tilaustutkintokoulutusten hankkimiseen lastenhoitajina työskentelevälle henkilöstölleen (6 milj. euroa, momentti 29.10.20). Varhaiskasvatuksen opettajien riittävyyttä on kuitenkin edelleen syytä seurata.

Panostukset tasa-arvorahoituksen vakiinnuttamiseen, oppimisen tuen uudistukseen, valmistavaan opetukseen ja perusopetuksen opetustuntien lisäämiseen vahvistavat perustaitojen opettamista ja oppimista. Valiokunta pitää näitä lisäyksiä tärkeinä, jotta jokaisella peruskoulun päättävällä olisi riittävät taidot ja valmiudet toisen asteen opintoihin. Opetus- ja kulttuuriministeriö on myös käynnistänyt osaamistakuun valmistelun, jossa tavoitteena on varmistaa, että perusopetuksessa on kansallisesti yhtenäiset menettelyt, joilla jokainen nuori saa riittävät perustaidot jatko-opintoihin.

Huolena on kuitenkin kuntatalouden haastava ja eriytyvä tilannekuva sekä lapsi-ikäluokkien pieneneminen. Väestönmuutos näkyy kuntien valtionosuuksissa ja haastaa opetuksen järjestämistä laajasti, mutta erityisesti pienemmissä ja syrjäisemmissä kunnissa. Haasteet ilmenevät niin perusopetuksessa kuin esimerkiksi pienten lukioiden toiminnassa. Valiokunta pitää tärkeänä, että lapsi-ikäluokkien pienenemisen tuomiin haasteisiin pyritään löytämään kestäviä ratkaisuja. Opetus- ja kulttuuriministeriö on asettanut työryhmän, jonka tehtävänä on valmistella esitykset siitä, miten väestönkehityksen haasteisiin vastataan perusopetuksen järjestämisessä. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan työryhmän esitykset olisivat valmistumassa alkuvuonna 2026.

31. Valtionosuus ja -avustus vapaan sivistystyön oppilaitosten käyttökustannuksiin (arviomääräraha)

Vapaaseen sivistystyöhön esitetään noin 181 milj. euroa, mikä on noin 4 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2025 varsinaisessa talousarviossa. Määrärahatasossa näkyy muun muassa ukraina-

laisten kotoutumiskoulutukseen osoitetun määräaikaisen 3,5 milj. euron rahoituksen poistuminen.

Momentin rahoituksella järjestetään elinikäisen oppimisen periaatteen pohjalta yhteiskunnan eheyttä, tasa-arvoa ja aktiivista kansalaisuutta tukevaa koulutusta. Valiokunta toteaa, että vapaan sivistystyön toimijoilla on moninainen rooli yhteiskunnassa niin sivistys- ja koulutustoiminnassa, syrjäytymisen ehkäisyssä, ihmisten liikuttamisessa kuin esimerkiksi kotouttamisessa.

Edellisvuoden mietinnön tavoin (VaVM 25/2024 vp) valiokunta korostaa kielitaitoa keskeisenä kotoutumisen edellytyksenä, ja vapaan sivistystyön oppilaitosten maahanmuuttajille järjestämä koulutus palvelee tässä laajaa joukkoa, kuten työn perässä muuttaneita, heikoimmassa asemassa olevia, Ukrainasta paenneita, työllistettäviä ja kotivanhempia. Valiokunta pitää hyvänä sitä, että maahanmuuttajanaisten aseman ja opiskelumahdollisuuksien parantamiseen on talousarvioesityksessä edelleen 5 milj. euron lisärahoitus.

20. Ammatillinen koulutus ja lukiokoulutus

Toisen asteen koulutuksen rahoitus on yhteensä noin 1,4 mrd. euroa, missä on noin 43 milj. euroa lisäystä verrattuna vuoden 2025 varsinaiseen talousarvioon. Määrärahatasoa kasvattavat muun muassa indeksikorotukset ja toisaalta alentavat muun muassa EU/ETA-valtioiden ulkopuolelta tuleville opiskelijoille käyttöön otettavat lukuvuosimaksut.

Sekä lukiokoulutuksen että ammatillisen koulutuksen rahoitusperusteet ovat uudistumassa vuonna 2026. Lukiokoulutuksessa vahvistetaan syrjäisten ja opiskelijamäärältään pienempien sekä vähemmistökielellä sijaintikunnassa opetusta järjestävien koulutuksenjärjestäjien rahoitusta. Ammatillisen koulutuksen rahoituksessa korostuu laskennallinen perusrahoitus, jossa keskiössä ovat toteutuneet opiskelijavuodet. Malli luo myös kannusteita koulutuksen suuntaamiseen ensimmäisen perusasteen jälkeisen tutkinnon suorittamiseen, hyvään työllistymiseen ja jatko-opintoihin siirtymiseen. Uutena kriteerinä rahoituksen määräytymisperusteissa otetaan huomioon opiskelijoiden lähtötaso ja aiempi koulutustausta. Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa pidettiin hyvänä sitä, että toisen asteen koulutuksen rahoitusperusteet uudistuvat ja että rahoitukseen ei kohdistu uusia säästöjä. Vuonna 2026 alkaa myös ammatillisen koulutuksen toiminnanohjauksen kokeilu, jonka tavoitteena on muun muassa parantaa ammatillisen koulutuksen vaikuttavuutta ja lisätä alueellista vuoropuhelua paikallisiin osaamis- ja koulutustarpeisiin vastaamiseksi.

Lukiolaisten oikeutta oppimisen tukeen vahvistettiin 1.8.2025 voimaan tulleella uudistuksella. Ammatillisessa koulutuksessa uudistus tulee voimaan 1.8.2026. Ammatillisen koulutuksen (momentti 29.20.30) ja lukiokoulutuksen (momentti 29.20.35) määrärahoihin sisältyy molempiin 10 milj. euron pysyvä yleiskatteisen valtionosuusrahoituksen korotus oppimisen tuen vahvistamiseen. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan toisen asteen opiskelijoiden osaamistasoissa ja perustaidoissa on suuria eroja ja yhä enenevässä määrin on tarvetta oppimisen tuelle.

Valiokunta pitää tärkeänä sitä, että oppivelvollisuuden piirissä olevien nuorten opiskelussa läsnäopetuksella on keskeinen rooli. Opettajan ja opiskelukavereiden läsnäolo eivät tue ainoastaan oppimista ja osaamista, vaan myös ryhmäytymistä ja sosiaalisia taitoja. Ammatillisessa koulutuk-

sessa etäopetusta järjestetään laajemmin kuin lukiokoulutuksessa, vaikka moni opiskelija hyötyisi laajemmasta lähiopetuksesta. Olisi myös hyvä, jos ammatillisen koulutuksen etäopetuksen määrää olisi mahdollista seurata luotettavalla tietopohjalla. Valiokunta pitää tärkeänä koulutuksen laatuun panostamista, jotta myös jatko-opintoihin edellytettävä osaamisen taso saavutetaan.

40. Korkeakouluopetus ja tutkimus

Korkeakouluopetukseen ja tutkimukseen esitetään noin 4,1 mrd. euroa, joka on noin 160 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2025 varsinaisessa talousarviossa. Keskeisimmät muutokset liittyvät T&K-toiminnan rahoituslisäyksiin, koulutus- ja osaamistason nostamisen lisäpanostuksiin sekä kasvutoimien rahoittamiseksi linjattuihin menosopeutuksiin.

T&K-rahoitus

Hallitus on sitoutunut T&K-rahoituksen lisäämiseen tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoituslain mukaisesti siten, että rahoitus nousee 1,2 prosenttiin suhteessa BKT:hen vuoteen 2030 mennessä. T&K-lisäpanostuksia kohdentuu opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalla muun muassa uuden supertietokoneen hankintaan (ks. 29.40.20). Lisäksi Suomen Akatemian tutkimushankevaltuuteen esitetään 12 milj. euron korotusta, minkä myötä vuoden 2026 valtuustaso on historiallisen korkea, yhteensä noin 527 milj. euroa. Akatemia kohdentaa tämän rahoituksen avoimen kilpailun kautta tavoitteenaan tukea niin tieteellisten läpimurtojen kuin yhteiskunnallisesti merkittävien ratkaisujen syntymistä.

T&K-lisärahoitusta osoitetaan ensimmäistä kertaa myös suoraan yliopistoille (20 milj. euroa, momentti 29.40.50) ja ammattikorkeakouluille (10 milj. euroa, momentti 29.40.55). Yliopistojen T&K-rahoitukseen liittyy myös jo aiemmin päätetty ns. tuhannen tohtorin pilotti, johon on varattu 86 milj. euroa vuodelle 2026 (yhteensä 262 milj. euroa vuosina 2024—2027). Tämä yhdessä tutkimuslaitosten post doc -ohjelmaan osoitetun yhteensä 40 milj. euron rahoituksen (2025—2029) kanssa on lisännyt merkittävästi myös kansainvälisten tutkijoiden määrää Suomessa.

EU:n rahoittamien T&K-hankkeiden kansalliseen vastinrahoitukseen on vuonna 2026 korkeakouluille ja CSC:lle yhteensä runsaat 34 milj. euroa. Vuonna 2026 kaikista kohdennetuista T&K-lisärahoituksista on budjetoitu opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalle runsaat 42 prosenttia.

Valiokunta toteaa, että korkeatasoinen osaaminen ja T&K-toiminta on pitkällä aikavälillä Suomen tuottavuuskasvun, kilpailukyvyn ja hyvinvoinnin perusta. Valiokunta pitää hyvänä valittua linjaa kohdentaa T&K-rahoitusta myös suoraan yliopistoille ja ammattikorkeakouluille, mikä tuo tasapainoa T&K-rahoituslisäysten kokonaisuuteen. On huomattava, että korkein tutkimus ja koulutus ovat luonteeltaan pitkäaikaista toimintaa, ja on syytä varmistaa riittävä perusrahoitus myös tutkijalähtöiseen tutkimukseen.

Valiokunta pitää keskeisenä, että T&K-toiminnan vaikuttavuuden ja kasvun aikaansaamiseksi varmistetaan osaajien saatavuus, riittävät korkeakoulujen koulutusmäärät sekä Suomen houkuttelevuus ulkomaisten osaajien näkökulmasta. Myös sivistysvaliokunta (SiVL 12/2025 vp) on

kiinnittänyt asiaan huomiota. Valiokunnan tietoon on tuotu, että T&K-henkilöstön tulisi kasvaa useilla kymmenillä tuhansilla verrattain lyhyessä ajassa ja kaikilla koulutustasoilla. Ulkomaisten opiskelijoiden, tutkijoiden ja muiden osaajien kohdalla tulee kiinnittää huomiota myös heidän integroimiseensa suomalaiseen yhteiskuntaan.

Korkeakoulutus

Hallitus tavoittelee korkeakoulutettujen nuorten aikuisten määrän nostamista mahdollisimman lähelle 50 prosenttia vuoteen 2030 mennessä. Talousarvioesitykseen sisältyy aiemmin päätetyn mukaisesti korkeakoulujen aloituspaikkamäärien lisäämisen määrärahoja 9,9 milj. eurolla (yhteensä 42,1 milj. euroa vuosille 2024—2027), uusi kertaluonteinen aloituspaikkamäärien korotus 9,2 milj. euroa (yhteensä 27,5 milj. euroa vuosille 2026—2028) sekä yhteensä 3,8 milj. euron pysyvä korotus korkeakoulujen aloituspaikkoihin vuodesta 2026 alkaen. Lisäksi kolmevuotiseen avoimen korkeakoulun opintoseteli-pilottiin kohdennetaan yhteensä noin 56 milj. euroa, josta 18,6 milj. euroa vuodelle 2026. Maksuton 30 opintopisteen opintoseteli suunnataan toiselta asteelta valmistuneille ja ilman korkeakoulupaikkaa jääneille.

Korkeakoulujen perusrahoitusta korotetaan kustannustason nousua vastaavasti 82 milj. eurolla, mutta toisaalta yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen valtionrahoitukseen kohdistuu yhteensä 86,7 milj. euron sopeutus seuraavasti: valtionavustussäästöt -52,7 milj. euroa (yliopistot -35,8 milj. euroa ja ammattikorkeakoulut -16,9 milj. euroa), korkeakoulujen perusrahoitus -30 milj. euroa (yliopistot -20,4 milj. euroa ja ammattikorkeakoulut -9,6 milj. euroa), yritystukisäästön uudelleenkohdennus -2,9 milj. euroa ja harkinnanvarainen rahoitus -1,1 milj. euroa. Edellä todettu yhteensä 30 milj. euron perusrahoituksen sopeutus kuitenkin alenee jatkovuosina siten, että pysyvä säästötaso on 15 milj. euroa.

Valiokunta pitää keskeisenä osaamistason nostamista ja edellä todettua 50 prosentin tavoitetta. On hyvä, että hallitus on osoittanut lisärahoitusta muun muassa uusiin aloituspaikkoihin. Toimet ovat oikeansuuntaisia, mutta eivät vielä riittäviä tavoitteen saavuttamiseksi. Korkeakoulutettujen nuorten osuuden nostaminen 50 prosenttiin vaatii määrätietoista, harkittua ja pitkäjänteistä työtä. Opiskelupaikkojen ohella tarvitaan merkittävää muutosta myös koulutuksen läpäisyyn nykyiseen verrattuna. Teemaa tarkastellaan korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiotyössä, jota tehdään yhdessä korkeakoulukentän kanssa.

Valiokunta tarkasteli edellisessä budjettimietinnössään (VaVM 25/2024 vp) korkeakoulujen aloituspaikka- ja tutkintotavoitemäärien lisäystä ja toteaa edellisvuoden tapaan huolensa korkeakoulutuksen laadusta tilanteessa, jossa koulutusmäärätavoitteet ovat kunnianhimoiset, mutta rahoitus ei kasva vastaavasti. Valiokunnan tietoon on tuotu, että viime vuosien merkittävistä määrärahalisäyksistä huolimatta korkeakoulujen valtionrahoitus on muun muassa aiempien indeksijäädytysten seurauksena reaalisesti 2010-luvun alun tasolla. Samalla ajanjaksolla kandi-, maisteri- ja tohtoritutkintojen määrä on noussut yli 20 prosenttia. Edellä todettu huomioon ottaen on valitettavaa, että korkeakoulujen perusrahoitukseen kohdentuu sopeutustoimia vuonna 2026, joskin sopeutus on varsin maltillinen ja rahoitustaso ei kuitenkaan alene muun muassa indeksitarkistukset huomioon ottaen. Korkeakoulutuksen ja tutkimuksen julkinen rahoitus on siis edelleen vahvaa ja vakaata, mutta korkeakoulujärjestelmään kohdistuviin yhteiskunnallisiin odotuksiin vastaaminen edellyttää muun muassa korkeakouluilta toiminnan tehostamista.

20. Korkeakoululaitoksen ja tieteen yhteiset menot (siirtomääräraha 3 v)

EuroHPC LUMI:n korvaamiseen uudella supertietokoneella (LUMI-tekoälytehdas) osoitetaan 75 milj. euroa vuonna 2026. Vuosina 2025—2028 Suomen rahoitusosuus on yhteensä 250 milj. euroa. Lisäksi suurteholaskennan ekosysteemin käytön monipuolistamiseen ja kyvykkyyksien vahvistamiseen esitetään 8 milj. euroa vuodelle 2026.

Valiokunta pitää hyvänä, että digitaalisia infrastruktuureita ja datanhallintaa, suurteholaskentakapasiteettia sekä näihin liittyvää osaamista kehitetään osana T&K-panostuksia. Tutkimus on kasvavassa määrin datapohjaista, ja lähes kaikki tieteenalat hyödyntävät laskennallisia menetelmiä, jotka mahdollistavat suurten data-aineistojen analysoinnin. Sama ilmiö näkyy yritysten tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminnassa.

EU:n sisärajat ylittävä yhteistyö data- ja laskentainfrastruktuurien kehittämisessä auttaa luomaan sellaisia kansainvälisesti kilpailukykyisiä kyvykkyyksiä, joihin mikään Euroopan maa ei yksinään kykenisi. Laskentakapasiteetin lisäksi on tarve yhteiskäyttöisille eurooppalaisille datainfrastruktuureille ja datanhallinnalle, mikä vähentää riippuvuuksia ja edistää eurooppalaisiin arvoihin pohjautuvaa datataloutta ja tekoälykehitystä.

Lisäksi valiokunta lisää momentille 505 000 euroa, josta kohdennetaan
— 200 000 euroa pelastusalan johtamisen maisteriohjelman käynnistämisvaiheen rahoitukseen Itä-Suomen yliopistolle
— 180 000 euroa Novia-ammattikorkeakoululle tekniikan koulutuksen kehittämiseen yhteistyössä Vamia-ammattikoulun ja Technobothnian kanssa
— 100 000 euroa Turun Kauppakorkeakoululle Porin yksikön turvallisuustalouden professuurin käynnistämisvaiheen rahoitukseen ja
— 25 000 euroa selvitykseen ruotsinkielisen korkeakoulutuksen tarjoamisen mahdollisuuksista ja kehittämistarpeista Länsi-Uudenmaan alueella, yhteistyössä alueen toimijoiden kanssa.

Momentti muuttuu seuraavaksi:

Momentille myönnetään *144 151 000* euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

(1.—5. kohta kuten HE 99/2025 vp)

(6. kohta kuten HE 171/2025 vp)

(7. ja 8. kohta kuten 6. ja 7. kohta HE 99/2025 vp)

70. Opintotuki

Vuonna 2026 opintotuen määrärahatasoksi arvioidaan noin 1,3 mrd. euroa, mikä on noin 224 milj. euroa enemmän kuin vuonna 2025. Päätoimisen opiskelijan toimeentuloturva muodostuu pääasiassa opintorahasta, opintolainasta ja uudistuneesta asumislisästä. Opintoraha- ja asumislisämenot ovat arviolta noin 922 milj. euroa vuonna 2026. Kokonaisuudessa on huomioitu kor-

keakoulujen aloituspaikkamäärien lisäykset sekä muiden kuin lasta huoltavien opiskelijoiden siirto yleisestä asumistuesta asumislisän piiriin 1.8.2025. Opintolainamäärien kasvu on lisännyt opintolainojen valtiontakauksesta aiheutuvia menoja, joihin arvioidaan käytettävän yhteensä noin 260 milj. euroa.

Valiokunta pitää hyvänä hallituksen päätöstä korottaa korkeakouluopiskelijoiden ateriatukea nykyisestä 2,55 eurosta 2,80 euroon, mikä lisää ateriatukimenoja 3,4 milj. eurolla. Panostus terveelliseen lounasateriaan tukee opiskelijoiden hyvinvointia. Kaikkiaan ateriatukeen osoitetaan 40 milj. euroa vuonna 2026.

80. Taide ja kulttuuri

Taiteeseen ja kulttuuriin osoitetaan hallituksen esityksessä noin 557 milj. euroa, joka on noin 19 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2025 varsinaisessa talousarviossa. Määrärahatason kasvua selittävät muun muassa toimialan valtionosuuksiin tehtävät lakisääteiset indeksikorotukset, jotka koskevat kansallisia taidelaitoksia, esittävän taiteen valtionosuusjärjestelmän kautta rahoitettavia teattereita ja ryhmiä sekä ylimääräisiä taiteilijaeläkkeitä ja lakisääteisiä taiteilija-apurahoja.

Oulun Euroopan kulttuuripääkaupunkihankkeeseen osoitetaan 9,5 milj. euroa vuonna 2026, mikä on 4,5 milj. euroa enemmän kuin vuonna 2025.

Kansallismuseon toiminnan laajentumiseen sekä ohjelmistojen ja näyttelyiden tuotantoon kohdennetaan yhteensä 10,84 milj. euroa vuonna 2026. Laajennusosan rakentaminen etenee suunnitelmien mukaisesti, ja museo avataan yleisölle vuonna 2027.

Valiokunta pitää perusteltuna, että elokuva-alalle suuntautuneet sopeutustoimet peruutettiin, jolloin taiteeseen ja kulttuuriin ei lopulta kohdistu merkittäviä uusia sopeutustoimia vuonna 2026. Alan toimijat tarvitsevat nyt pitkäjänteistä ja ennakoitavaa toimintaympäristöä. Kulttuuripoliittisen selonteon tavoitteet turvata taiteen ja kulttuurin tarjontaa, varmistaa vapaan taiteen toimintaedellytyksiä sekä rakentaa pitkäjänteistä ja ennakoitavaa rahoituspohjaa ovat keskeisiä. On löydettävä ratkaisuja alan rakenteiden ja rahoitusmahdollisuuksien uudistamiseen valtion rahoituksen vähennyttyä.

Valiokunta toteaa, että taide ja kulttuuri on tärkeä osa ihmisten hyvinvoinnin, sivistyksen ja osaamiseen sekä sisäisen turvallisuuden, mutta myös kasvun, viennin ja työn, rakentamisessa. Kulttuuri on kasvuala kaikkialla länsimaissa, ja myös Suomessa kulttuurin kulutus on kasvanut pitkään, sillä ihmisten vapaa-ajan arvostus on kasvanut. Tässä kokonaiskuvassa on syytä kiinnittää huomiota laadukkaaseen kotimaiseen kulttuuritarjontaan, sen saatavuuteen eri puolilla Suomea sekä sen kansainväliseen potentiaaliin.

Kaiken kaikkiaan luova ala on noin 16,7 mrd. euron kasvuala, joka työllistää noin 130 000 henkilöä ja kattaa 3,2 prosenttia BKT:stä. Valiovarainvaliokunta viittaa sivistysvaliokunnan lausuntoon (SiVL 12/2025 vp) ja pitää sivistysvaliokunnan tavoin tärkeänä sitä, että kulttuuri- ja luovien alojen taloudellinen potentiaali tunnistetaan investointikohteena ja arvon luojana ja että alan liiketoimintaedellytyksiin panostaminen nähdään kannattavana ja kasvua luovana investointina.

Luovan alan liiketoimintaosaamista, rahoitusinstrumentteja ja tukijärjestelmiä tulee kehittää eri ministeriöiden sekä luovan alan toimijoiden ja organisaatioiden välisenä yhteistyönä mahdollisimman vaikuttaviin toimiin keskittyen. Muun muassa Business Finlandin rahoitusmahdollisuuksia tulisi pystyä kattavammin hyödyntämään.

41. Eräät käyttöoikeuskorvaukset (siirtomääräraha 3 v)

Suojattujen teosten tekijöille maksettavaan lainauskorvaukseen, e-kirjojen ja e-äänikirjojen kirjastokäytön korvaukseen ja sen järjestämisestä aiheutuvien menojen maksamiseen on varattu noin 17,2 milj. euroa vuodelle 2026. Lainauskorvausmääräraha on jäänyt jälkeen pohjoismaisesta tasosta. Esimerkiksi Ruotsissa ja Tanskassa lainauskorvausmäärärahaa on korotettu säännöllisesti.

Valiokunnan saaman tiedon mukaan yleisistä kirjastoista tehtiin vuonna 2024 eniten painettujen kirjojen lainoja 19 vuoteen, ja rinnalle on kasvanut myös e-kirjojen ja e-äänikirjojen lainaamisen muoto. Tämä on osoitus siitä, että suomalaiset ovat aktiivisia kirjallisuuden kuluttajia. Lainamäärä vaikuttaa kuitenkin myös kirjallisuuden tekijöille maksettaviin lainauskorvauksiin, kun vuosien ajan suunnilleen samalla tasolla pysynyttä määrärahaa jaetaan yhä suuremmalle joukolle lainoja.

Valiokunta kantaa edellisvuosien (VaVM 14/2023 vp, VaVM 25/2024 vp) tavoin huolta kirjallisuuden tekijöiden tilanteesta ja toteaa lainauskorvauksen olevan olennainen osa heidän tulojaan. Valiokunnan tietoon on tuotu, että tarkoituksena on laatia erillinen kirjallisuuspoliittinen toimenpideohjelma osana kulttuuripoliittisen selonteon toimeenpanoa. Tässä yhteydessä tulee arvioida lainauskorvausten kokonaisuus, mukaan lukien valtion erikoiskirjasto Celian lainaukset ja verkkokirjahyllyt.

Valiokunta lisää momentille 200 000 euroa tekijöille maksettavaan lainauskorvaukseen.

Momentti muuttuu seuraavaksi:

Momentille myönnetään *22 878 000* euroa.

Määrärahaa saa käytää:

(1. kohta kuten HE 99/2025 vp)

2) enintään *17 378 000* euroa suojattujen teosten tekijöille maksettavaan lainauskorvaukseen ja e-kirjojen ja e-äänikirjojen kirjastokäytön korvaukseen ja sen järjestämisestä aiheutuvien menojen maksamiseen.

50. Avustukset taiteen ja kulttuurin edistämiseen (siirtomääräraha 3 v)

Valiokunta lisää momentille 4 380 000 euroa, joka kohdistetaan taiteen ja kulttuurin edistämiseen seuraavasti

— 250 000 euroa Suomen Elokuvasäätiölle pienten ja keskisuurten kaupunkien elokuvateattereiden kehittämiseen
— 250 000 euroa Suomalaisuuden liitolle

— 200 000 euroa kulttuurihistoriallisesti arvokkaan Marjaniemen majakan kunnostamiseen ja museotoimintaan
— 180 000 euroa Närpes Teaterille katsomon ja äänentoiston parantamiseen
— 150 000 euroa AVEK:lle audiovisuaalisen alan Kehittämö-kehittämisohjelmaan uran alkuvaiheessa oleville elokuvantekijöille
— 150 000 euroa Viestimuseo Lokille
— 150 000 euroa Museo- ja tiedekeskus Tiimalle
— 150 000 euroa Parolan Panssarimuseolle varasto- ja huoltotilojen kehittämiseen
— 150 000 euroa Åbo Svenska Teaterille peruskorjauksen aikaisen väistömuuton kustannuksiin
— 150 000 euroa Suomen Pelastusarmeijan Säätiö sr:lle arvokkaan rakennuskohteen (Daghemmet Solhem) katon korjaamiseen
— 110 000 euroa Kotkaniemen museolle toiminnan kehittämiseen
— 100 000 euroa Eino Leino talon -säätiölle Eino Leinon lapsuudenkodin peruskorjaamiseen ja kehittämiseen
— 100 000 euroa Aino Kallaksen talon katon ja ulkovuorauksen uudistamiseen Syrjä Seura ry:lle
— 100 000 euroa Cantores Minores -kannatusyhdistys ry:lle 75-vuotisjuhlavuoden valmisteluihin ja kustannuksiin
— 100 000 euroa Valamon luostarin varastorakennuksen toteuttamiseen ja siten mm. näyttelytilan vapauttamiseen
— 80 000 euroa Sodankylän elokuvajuhlien infrastruktuurin kehittämiseen
— 75 000 euroa Tolvan rf:lle historiallisen hinausveneen m/s Tolvan kunnostamiseen
— 60 000 euroa Lapin lastenkulttuuriverkoston toiminnan kehittämiseen
— 60 000 euroa Virolahden Bunkkerimuseolle
— 60 000 euroa Pirilänpuiston historiallisten piha- ja aittarakennusten kunnostukseen
— 50 000 euroa ERITYINEN-teatteriverkostohankkeen kehittämiseen, toiminnan vakiinnuttamiseen ja laajentamiseen Suomen Harrastajateatteriliitolle
— 50 000 euroa Taidetestaajat-toimintaan
— 50 000 euroa Uuden näytelmän toimisto UNTO:lle
— 50 000 euroa Purnun Säätiölle Taidekeskus Purnun toiminnan kehittämiseen
— 50 000 euroa Vanhan purjelaiva Vegan kunnostamiseen
— 50 000 euroa Mallilaiva Jakobstads Wapen kunnostukseen
— 50 000 euroa Kamratförbundet för Kuggomskolan rf:lle puuvenekulttuurin ja -perinnön säilyttämiseen, puuvenekoulutukseen
— 50 000 euroa Naantalin musiikkijuhlille
— 50 000 euroa Museo Leikille Suomenlinnan lelumuseon esineistön hankintaan
— 50 000 euroa Visavuoren museon kehittämiseen ja peruskorjauksiin
— 50 000 euroa Urajärven kartanon ystävät ry:lle kartanomuseon toiminnan kehittämiseen
— 50 000 euroa Suomen Rautatiemuseolle
— 50 000 euroa Suomen Maatalousmuseo Sarkalle
— 50 000 euroa Ristiina-seuralle Pien-Toijolan talonpoikaismuseon toimintaan
— 50 000 euroa Tuusulan Lottamuseolle
— 50 000 euroa Salpalinjamuseolle
— 50 000 euroa Hankoniemen Rintamamuseolle
— 50 000 euroa K. H. Renlundin museon Roosin talolle

— 50 000 euroa Kempeleen kotiseutumuseolle
— 50 000 euroa Suomen Pesäpallomuseolle
— 50 000 euroa Turkansaaren ulkomuseolle
— 50 000 euroa Suomi-Amerikka Yhdistysten Liitto ry:lle juhlavuoden tapahtumiin
— 40 000 euroa Suomen Kirjainstituutin säätiölle
— 40 000 euroa Kattilakosken kulttuuriosuuskunnalle Kärsämäen Pappilan toimintaan
— 40 000 euroa Kärsämäen kotiseutumuseolle
— 30 000 euroa Historian ystäväin liitto ry:n 100-vuotisjuhlavuoden tapahtumiin
— 30 000 euroa Kulttuuriyhdistys Antares ry:lle Taidekeskus Antareksen toimintaan
— 30 000 euroa Jaala Areenan kulttuuritoiminnan kehittämiseen
— 30 000 euroa Espoo Cinelle vammaisjärjestöjen lasten ja nuorten Crip Cine kylässä -näytöksiin
— 30 000 euroa Arktinen Museo Nanoqille museo- ja kulttuuritoimintaan
— 30 000 euroa Kihniön Turvemuseolle
— 30 000 euroa Ukrainalaisten yhdistys Suomessa ry:lle
— 20 000 euroa Helsingin saksalaiselle kirjastolle tietojärjestelmien uudistamiseen ja kirjastotoiminnan kuluihin
— 20 000 euroa Mäkikylän kyläyhdistykselle yhdistyksen 45-vuotisjuhlavuoden sekä Mäkikylän koulun 120-vuotisjuhlavuoden toimintaan
— 20 000 euroa Föreningen Karis-Karjaa 700 rf:n juhlavuoden toimintaan, kuten muistomerkin hankintaan
— 20 000 euroa Aholansaarisäätiölle, erityisesti museo- ja kulttuuriperintötoimintaan
— 20 000 euroa Lovisa konst- och kultur rf:lle Salt Fest -festivaalin järjestämiseen
— 20 000 euroa Skärgårdsteatern rf:lle teatteriveneen uusimiseen
— 20 000 euroa Oronmyllysäätiölle kesäteatteritoimintaan
— 20 000 euroa Pelastusarmeijalle vähävaraisten musiikkitoimintaan
— 20 000 euroa Forssan Luontomuseolle
— 20 000 euroa Terveydenhuollon museon perustamiseen
— 15 000 euroa Bjärgas-museolle ja kotiseutualueelle mm. sotalaiva Equityn maihinnousupaikan entisöintiin
— 10 000 euroa European Coalition for Israel (ECI) Finland rf:lle
— 10 000 euroa Suomi-Israel Yhdistysten Liitto ry:lle
— 10 000 euroa Roihuvuori-seuralle toiminnan kehittämiseen, mm. hanamijuhlan ja kirsikkakukkadiplomatian ylläpitoon
— 10 000 euroa Västnyländska ungdomsringenin toimintaan (Tryckeriteatern ja Raaseporin kesäteatteri)
— 10 000 euroa Siuntio soi - Musik i Sjundeå rf:n toiminnan kehittämiseen
— 10 000 euroa Inkoon museo- ja kotiseutuyhdistykselle museoalueen kehittämiseen
— 10 000 euroa Hurja Hanko Hurja Hangö rf:lle kulttuuritoiminnan kehittämiseen
— 10 000 euroa Lohjan teatteri / Lohjan harrastenäyttelijät ry:lle toiminnan kehittämiseen
— 10 000 euroa Degerbyn Kyläyhdistykselle museotoiminnan ym. kehittämiseen
— 10 000 euroa Fallåker UF:lle teatteritoiminnan kehittämiseen ja
— 10 000 euroa Teater Rampfeberille teatteritoiminnan kehittämiseen.

Momentti muuttuu seuraavaksi:

Momentille myönnetään *96 831 000* euroa.

(2. kappale kuten HE 99/2025 vp)

Valtuus

(Kuten HE 171/2025 vp)

90. Liikuntatoimi

Liikuntatoimen määrärahoihin osoitetaan hallituksen esityksessä noin 158 milj. euroa, joka on noin 3 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2025 varsinaisessa talousarviossa. Määrärahaa lisäävät valtakunnallisten liikunnan koulutuskeskusten valtionosuuden kustannuspohja- ja indeksitarkistukset, yhteensä 5,68 milj. euroa. Toisaalta liikuntapaikkarakentamiseen kohdistuvat yhteensä 2,7 milj. euron valtionavustus- ja toimintamenosäästöt. Avustuksia alennettiin myös vuoden 2025 talousarviossa noin 9,5 milj. eurolla, ja vuonna 2026 liikuntapaikkarakentamisen avustuksiin on enää noin 15 milj. euroa, josta 2 milj. euroa on varattu Olympiastadionin perusparannukseen ja uudistamiseen.

Liikuntaa ja huippu-urheilua edistetään hallitusohjelman mukaisesti kiinnittäen erityistä huomiota tasa-arvon, yhdenvertaisuuden ja vastuullisuuden vahvistamiseen. Hallitus esittää liikunnan ja urheilun suurtapahtumiin (yleisurheilun EM-kilpailut ja hiihdon MM-kilpailut) 850 000 euroa haku- ja järjestelykustannuksiin. Suurtapahtumien kokonaisrahoitus kasvaa näin ollen 2 milj. eurosta 2,85 milj. euroon.

Väestön liikunnallisen elämäntavan ja toimintakyvyn edistämistä jatketaan poikkihallinnollisella Suomi Liikkeelle -ohjelmakokonaisuudella, joka koostuu kaikkiaan 35 toimenpiteestä. Ohjelman tavoitteena on kääntää liikkuminen kasvuun jokaisessa ikäryhmässä, ja siihen budjetoidaan vuosittain 20 milj. euroa, josta noin 85 prosenttia on myönnetty valtionavustuksina paikallistason toimijoille. Esimerkiksi Liikkuva koulu- ja Move! -avustuksia on myönnetty tänä vuonna 126 kuntaan.

Liian vähäinen liikkuminen on yksi keskeisistä yhteiskuntamme haasteista, ja valiokunta korostaa edellisvuoden budjettimietinnön (VaVM 25/2024 vp) tavoin koko väestön liikkumisen edistämisen tärkeyttä sekä tarvetta arjen toimintatapojen muutokseen.

On hyvä, että Suomi Liikkeelle -ohjelmalla pyritään saamaan kaikkia ikäryhmiä liikkumaan enemmän. Valiokunta kuitenkin toteaa, että ohjelma sisältää melko sirpaleisesti laajan määrän toimenpiteitä, ja pitää tärkeänä sitä, että näiden vaikuttavuutta seurataan tarkasti. Koska julkisen talouden näkymät ovat heikot myös tulevaisuudessa, tulisi pystyä tunnistamaan kaikkein vaikuttavimmat toimet ja interventiot liikkumisen lisäämisessä, myös hallinnonalarajat ylittäen. Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa tuotiin esille se, että yksilön ja yhteiskunnan kannalta liikkumisen lisääminen on erityisen hyödyllistä heille, jotka liikkuvat kaikkein vähiten. Näin ollen muun

muassa liikuntaneuvonnan ja elintapaohjauksen niukkoja resursseja olisi keskeistä saada kohdentumaan juuri tähän väestöryhmään.

Valiokunta pitää erityisen hyvänä sitä, että perusopetuslakiin on lisätty velvoite edistää esi- ja perusopetuksessa lasten ja nuorten liikunnallista elämäntapaa 1.8.2026 alkaen. Tätä myös on valiokunnan kuulemisessa pidetty yhtenä Suomi Liikkeelle -ohjelman vaikuttavimmista toimista.

Valiokunta toteaa myös, että vapaaehtoistyöllä on keskeinen rooli liikunnan harrastamisen mahdollistajana ja urheiluseuratoiminnan kivijalkana. Tähän liittyvän tarpeettoman byrokratian purkamiseen seurojen ja järjestöjen toiminnassa tai tapahtumajärjestämisessä tulee kiinnittää huomiota.

50. Liikunnan ja urheilun edistäminen (siirtomääräraha 2 v)

Valiokunta lisää momentille 580 000 euroa, josta kohdennetaan
- — 200 000 euroa Suomen Hevosopistolle Ypäjä-hallin peruskorjaukseen
- — 150 000 euroa Kempeleen kunnalle Sarkkirannan urheilukeskuksen katsomorakenteiden kehittämiseen
- — 100 000 euroa Suomen ratsastajaliitolle Helsinki International Horse Show'n 40-vuotisjuhlatapahtuman investointeihin
- — 80 000 euroa Tahto-urheilumuseon Liikuntaseikkailu-konseptin käyttöön ottamiseen ja
- — 50 000 euroa Mäntsälän urheilijat ry:lle lasten hiihtokoulujen ja kuntohiihtolatujen lumitykin investointiin.

Momentti muuttuu seuraavaksi:

Momentille myönnetään *115 410 000* euroa.

(2.—4. kappale kuten HE 99/2025 vp)

(5. kappale kuten HE 171/2025 vp)

91. Nuorisotyö

Nuorisotyön luvun 29.91 määrärahoihin hallitus esittää noin 70,5 milj. euroa. Lisäksi lasten ja nuorten hyvinvointia vahvistetaan Harrastamisen Suomen mallilla (momentti 29.01.30), joka tarjoaa lapsille maksuttomia ja mieleisiä harrastusmahdollisuuksia koulupäivän yhteydessä. Se kattaa valtaosan manner-Suomen kunnista ja tarjoaa yli 140 000 lapselle ja nuorelle harrastusmahdollisuuksia. Hallitus esittää mallin vahvistamiseen ja laajentamiseen 5 milj. euron pysyvää lisäystä.

Valiokunta pitää mallia tärkeänä lasten ja nuorten harrastusmahdollisuuksien, osallisuuden ja yhteisöllisyyden tukemisessa. On hyvä, että rahoitus vakiinnutetaan 19,4 milj. euron tasolle, mikä tukee maksuttoman harrastamisen mahdollisimman laajaa saavutettavuutta.

Suurin osa lapsista ja nuorista voi hyvin, mutta valiokunta pitää huolestuttavina ilmiöinä muun muassa mielenterveyden haasteiden lisääntymistä, syrjäytymistä, kasvanutta nuorisotyöttömyyttä sekä osallisuuden kokemuksen ja tulevaisuuden uskon heikkenemistä. Lasten ja nuorten hyvinvointi on laaja-alainen kokonaisuus, jonka johtaminen vaatii poikkihallinnollista ja monialaista otetta niin valtakunnallisesti, hyvinvointialueilla kuin kunnissa. Lasten ja nuorten hyvinvointia sivutaan valiokunnan mietinnössä myös sosiaali- ja terveysministeriön pääluokassa luvun 33.60 yhteydessä.

50. Nuorisotyön edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Valiokunta lisää momentille 580 000 euroa kohdentaen sen nuorisotoiminnan ja nuorisotyön kehittämiseen, lasten ja nuorten paikalliseen harrastustoimintaan sekä yrittäjyys- ja taloustaitojen edistämiseen seuraavasti

— 100 000 euroa Pörssisäätiölle Pörssilähettiläät-toimintaan
— 80 000 euroa Kansan Raamattuseuran Vivamolle lasten ja nuorten toimintaan
— 80 000 euroa Suomen Ev.lut. Opiskelija- ja Koululaislähetykselle (OPKO) Enä-Seppäkeskuksen lasten ja nuorten leiritoiminnan kehittämiseen
— 60 000 euroa Rasmus ry:lle antirasistisen työn ja nuorisotyön yhteisöllisyyden vahvistamiseen
— 50 000 euroa Åbolands Brandkårsförbundille nuorisotoiminnan vahvistamiseen saaristossa
— 50 000 euroa Saarenkylän Nuorisoseura ry:lle lasten ja nuorten harrastustoimintaan
— 40 000 euroa Asenne ry:lle nuorisotyön ja harrastustoiminnan kehittämiseen Forssassa ja Turun Paattisilla
— 40 000 euroa Suomen luterilaiselle evankeliumiyhdistykselle Ohtakarin leirikeskuksen lasten ja nuorten leiritoiminnan kehittämiseen
— 30 000 euroa Helluntaikirkko ry:n lapsi- ja nuorisotyöhön harrastetoiminnan kehittämiseen
— 30 000 euroa Nopee Garage -toimintaan, Sipoo ja
— 20 000 euroa Rauhan Sana ry:lle lasten ja nuorten leiritoiminnan kehittämiseen.

Valiokunta palauttaa momentin perusteluihin maininnan, että määrärahaa saa käyttää myös nuorten yrittäjyys-, talous- ja työelämätaitojen edistämisen avustuksiin.

Momentti muuttuu seuraavaksi:

Momentille myönnetään *31 745 000* euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

(1.—8. kohta kuten HE 99/2025 vp)

9) alueellisen nuorisotoimen, aluehallinnon ja valtion virastojen nuorisotoimialan hankkeiden menoihin *(poist.)*

10) nuorten yrittäjyys-, talous- ja työelämätaitojen edistämisen avustuksiin. (Uusi)

51. Nuorten työpajatoiminta, etsivä nuorisotyö sekä koulu- ja oppilaitosnuorisotyö (siirtomääräraha 3 v)

Momentin määräraha on edellisvuoden tasolla 31 milj. eurossa, josta työpajatoimintaan kohdistuu 14 milj. euroa, etsivään nuorisotyöhön 13 milj. euroa sekä kouluissa ja oppilaitoksissa tehtävään nuorisotyöhön 4 milj. euroa.

Valiokunnan tietoon on tuotu, että kasvaneesta nuorisotyöttömyydestä huolimatta nuoria ei ole saatu ohjattua kaikilta työvoimapalvelualueilta tehokkaasti työpajatoiminnan piiriin, vaikka työpajoilla olisi valmius ja kapasiteetti tarjota tukea. Valiokunta pitää tärkeänä, että asian taustalla oleviin ongelmiin löydetään ratkaisut. Monelle nuorelle työpajatoiminta olisi hyvä vaihtoehto, sillä se on tutkitusti tuloksellinen keino edistää nuorten osallisuutta, kouluttautumista ja työllisyyttä. Valiokunnan saaman tiedon mukaan neljä viidestä nuoresta sijoittuu työpajajakson jälkeen myönteisesti.

Pääluokka 30

MAA- JA METSÄTALOUSMINISTERIÖN HALLINNONALA

Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalle esitetään yhteensä noin 2,6 mrd. euroa, joka on noin 71 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2025 varsinaisessa talousarviossa. Määrärahoista osoitetaan maa- ja elintarviketalouteen 68 prosenttia, maaseudun kehittämiseen 17 prosenttia, luonnonvaratalouteen 7 prosenttia, kasvutoimiin, hallintoon ja tutkimukseen 6 prosenttia sekä maanmittaukseen ja asunto-osakkeiden kirjaamiseen 2 prosenttia.

Hallinnonalan tehtävien perustavaa laatua oleva merkitys yhteiskunnalle on korostunut epävakaassa geopoliittisessa tilanteessa. Toimintaympäristön riskit ovat merkittäviä huolehdittaessa ruokaturvasta ja -turvallisuudesta, kilpailukykyisen kotimaisen ruokajärjestelmän, huoltovarmuuden ja puhtaan veden takaamisesta, eläin- ja kasvitautien hallinnasta, luonnonvaratalouden kestävyyden ja niihin perustuvien elinkeinojen kilpailukyvyn varmistamisesta sekä maaseudun elinvoimaisuuden kehittämisestä.

Maatalouden kannattavuus

Hallitus on tunnistanut talousarvioesityksessä maatalouden pitkään jatkuneen vaikean tilanteen ja alan merkityksen huoltovarmuudelle, eikä varsinaisiin maatalouden viljelijätukiin kohdenneta vähennyksiä. Viljelijätukia esitetään myönnettäväksi 1,7 mrd. euroa, josta EU rahoittaa 44 prosenttia (752 milj. euroa) ja kotimaisten tukien osuus on 56 prosenttia (966 milj. euroa). Maataloustukien perusrakenne säilyy ja on EU:n yhteisen maatalouspolitiikan mukainen, mikä turvaa maatalouden jatkuvuutta ja edesauttaa viljelijöiden mahdollisuutta ennakoida toimintaa ja talouden suunnittelua.

Nykytila. Maatalouden heikko kannattavuus on huolestuttanut valiokuntaa jo useita vuosia. Luonnonvarakeskus arvioi maatilojen keskimääräisen yrittäjätulon kasvavan 37 400 euroon vuonna 2025 (20 500 euroa vuonna 2024). Keskimääräisen kannattavuuskertoimen ennustetaan nousevan 0,58:aan, kun se oli 0,32 vuonna 2024. Kasvusta huolimatta keskimääräinen yrittäjätulo ei riitä kattamaan palkkavaatimusta ja oman pääoman korkovaatimusta, koska kannattavuuskerroin on alle 1. Erot tilojen ja tuotantosuuntien välillä ovat suuria.

Luonnonvarakeskuksen mukaan tukien osuus maatilojen kokonaistuotoista on ollut noin 26 prosenttia vuosina 2021—2025. Valiokunta katsoo, että tuilla on tärkeä merkitys maatilojen taloudellisena turvaverkkona ja että maataloustuet tulee kohdentaa vaikuttavasti ja tarkkarajaisesti aktiiviviljelyyn.

Keinot. Valiokunta korostaa, että kannattavuus on edellytys tilanpidon pitkäjänteiselle jatkamiselle ja kehittämiselle sekä kotimaiselle kestävälle elintarviketuotannolle. Suurin vaikutus siihen on tuottajahinnoilla ja tuotantopanosten kustannuksilla. Kannattavuutta lisäävien ratkaisujen tulee siten löytyä markkinoilta. Hallituksen on tärkeä jatkaa elintarvikeketjun markkinoiden toimivuuden parantamista muun muassa toteuttamalla elintarvikemarkkinalain uudistuksen toinen vaihe. Viljelijöiden asemaa suhteessa erittäin keskittyneeseen vähittäiskauppaan tulee tasapainottaa tehokkain keinoin.

Yrittäjätulon kasvua edistää myös ruokaketjun rahavirtojen kokonaismäärän lisääminen. Maksukykyisille kuluttajille tulee tarjota heidän toivomiaan tuotteita uusilla innovaatioilla ja jalostusarvon kasvattamisella. Rahavirtaa lisää niin ikään viennin kasvu, jota valiokunta käsittelee momentilla 30.01.40.

Muuttuvassa toimintaympäristössä tarvitaan monipuolisia keinoja tilanteen helpottamiseksi, kuten viljelijöiden laaja-alaista osaamisen kehittämistä, hallinnon kustannustehokkuuden parantamista ja sujuvoittamista, mukaan lukien lupaprosessien nopeuttaminen (esimerkiksi vientiluvat ja kasvinsuojeluaineet). Myös ruoka-alan arvostusta ja julkisuuskuvaa on parannettava, jotta nuorten on nykyistä helpompi valita 320 000 henkilötyövuotta (vuonna 2024) työllistävä elintarvikesektori tulevaisuuden alakseen.

Rahoitus. Maatilayritysten suhteellinen velkaantuneisuus eli velkojen suhde liikevaihtoon on selvästi laskenut viime vuosina, ja velat ovat kasaantuneet toimintaansa investoineille tiloille. Investointien määrä on ollut kokonaisuudessaan vähäinen 2020-luvulla aiempaan tilanteeseen verrattuna.

Lainansaannin vaikeutuminen ja kohonneet investointi- ja luottokustannukset ovat muodostuneet maatalouden rakennekehityksen ja sukupolvenvaihdosten haasteeksi. Rahoituslaitokset kiinnittävät lainojen myöntämisessä entistä enemmän huomiota tilojen maksuvalmiuteen. Vaikeassa tilanteessa Maatilatalouden kehittämisrahaston (Makera) rooli maatalouden rakennetukilain mukaisten lainojen takaajana ja investointien mahdollistajana on merkittävä ja sen käyttöä on edelleen kehitettävä.

Valiokunta pitää maa- ja metsätalousvaliokunnan tavoin (MmVL 27/2025 vp) äärimmäisen tärkeänä, että toimintaansa jatkavien ja kehittävien tilojen mahdollisuus saada investointirahoitusta turvataan. Huomioon tulee ottaa myös, että viljelijöiden asemaa rahoitusmarkkinoilla heikentää maatilakiinteistöjen arvon aleneminen osana kasvukeskusten ulkopuolisten alueiden hintakehitystä ja Itä-Suomen tilannetta.

Hallitusohjelman mukaisesti valiokunta korostaa, että kannattavuuden parantamiseksi ei tule tehdä sellaisia kansallisia päätöksiä, jotka lisäävät maatalouteen kohdistuvia kustannuksia. Valiokunta on lisäksi tyytyväinen siihen, että hallitus on edennyt aktiivisessa viljelyssä olevien peltojen saamiseksi korvauskelpoisuuden piiriin. Käyttöön on otettu niin kutsuttu korvauskelpoisuuden jakomalli, jolla vapautuvat korvauskelpoisuudet jaetaan eteenpäin. Jakoperusteissa huomioidaan viljelyssä ollut aika, nuoret viljelijät ja itäinen Suomi.

01. Hallinto ja tutkimus

05. Luonnonvarakeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille esitetään 88,7 milj. euroa, joka on noin 2,1 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2025 varsinaisessa talousarviossa. Vähennykset aiheutuvat lähinnä kertaluonteisten lisäysten poistoista ja toimintamenosäästöistä.

Määrärahaan on tehty tarpeellisia lisäyksiä esimerkiksi EU:n T&K-hankkeiden vastinrahoitukseen (3,4 milj. euroa) ja metsäbiotalouden arvonlisän kasvattamiseen (1 milj. euroa). Valiokunta nostaa lisäksi esiin tärkeän vuoden 2025 kolmannessa lisätalousarviossa tehdyn momentin käyttötarkoituksen laajentamisen Luke Innovations Oy:n pääomittamiseen ja osakkeiden merkitsemiseen. Yhtiön tehtävänä on edistää tutkimusinnovaatioiden kaupallistamista ja siirtymistä käytäntöön.

Luonnonvarakeskuksen talouden tasapainoon vaikuttaa suurelta osin ulkopuolinen rahoitus (kuten hankerahoitus), jonka määrää se on pystynyt nostamaan 47 prosenttiin menoista eli 69,4 milj. euroon vuonna 2024 (vastaava luku oli 39,3 milj. euroa vuonna 2015).

Valiokunta korostaa, että Luonnonvarakeskuksella on keskeinen merkitys biotaloutta koskevassa tutkimuksessa ja asiantuntijana poliittisessa päätöksenteossa. Sen rahoitustilannetta haastaa erityisesti laaja toimipaikkaverkosto. Toimipaikoista pääosa (91 prosenttia) on tutkimuksen käyttösidonnaisia tiloja, joiden ylläpito ja kehittäminen on huomattavasti kalliimpaa kuin toimistotilojen. Tuottavuustavoitteiden saavuttaminen edellyttää muutoksia toimipaikkarakenteessa, mikä vaatii kuitenkin alueellisen tasapainon turvaamista.

Valiokunta lisää momentille 100 000 euroa selvitykseen turpeen korkean jalostusasteen tuotteiden kehittämiseksi.

Momentti muuttuu seuraavaksi:

Momentille myönnetään nettomäärärahaa *88 844 000* euroa.

(2.—4. kappale kuten HE 99/2025 vp)

40. Maa- ja elintarviketalouden sekä luonnonvaratalouden huoltovarmuuden vahvistaminen, viennin edistäminen ja arvonlisän kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille esitetään noin 1,4 milj. euroa. Käsiteltävän momentin lisäksi elintarvikkeiden vientiä edistäviä toimia toteutetaan myös momenteilta 30.01.22 ja 30.20.47.

Hallitusohjelman tavoite elintarvikeviennin kaksinkertaistamisesta vuoteen 2031 mennessä on kunnianhimoinen. Suomalaista ruokaa vietiin ulkomaankauppatilaston mukaan 2,3 mrd. eurolla vuonna 2024. Edelliseen vuoteen verrattuna vienti kasvoi 5 prosenttia ja määrältään 18 prosenttia. Tavoitteen toteutumista pidettiin valiokunnan asiantuntijakuulemisessa realistisena. Tämä edellyttää kuitenkin valtion pitkäjänteistä sitoutumista.

Valiokunta painottaa saamansa selvityksen perusteella, että rahoitusta on ohjattava pitkäaikaisten rakenteiden kehittämiseen väliaikaisten hankerahoituksella toteutettujen ratkaisujen sijaan. Yritysten rohkeutta investoida kasvuun ja kansainvälistymiseen tulee tukea vientipalveluiden saatavuuden turvaamisella sekä kotimaassa että kohdemaassa. Kuulemisessa nostettiin esiin muun muassa yritysten vientiselvitysten ja maalupa-asioiden käsittelyn hidastuminen ja pidettiin tärkeänä maakuvatyötä, brändin vahvistamista ja yrittäjien monipuolisen kaupallisen osaamisen lisäämistä.

Valiokunta kiirehtii ylivaalikautisen yhteistyön vakiinnuttamista maa- ja metsätalousministeriön, työ- ja elinkeinoministeriön sekä ulkoministeriön hallinnonalojen sekä ruokaketjun toimijoiden välillä. T&K-rahoituksen riittävyyden ohella tulee turvata innovaatiotuet tuotteiden kaupallistamiseen.

Valiokunta nostaa lisäksi esiin nopeasti kehittyvän korkeaa teknologiaa vaativan solumaatalouden. Saadun selvityksen mukaan Suomella on alalla merkittävä vientipotentiaali (500—1 000 milj. euroa vuoteen 2035 mennessä). Suomen mahdollisuuksia olla globaali edelläkävijä ja johtaja edistävät runsaat puhtaat energia-, biomassa- ja vesivarat. Suomen vahvuudet tulee hyödyntää ohjaamalla investointeja kotimaahan ja nopeuttamalla EU-tason sääntelyä. Solumaatalous voi myös tukea Suomen siirtymää kohti kestävää ja kannattavaa ruokajärjestelmää sekä helpottaa vallitsevaa proteiinipulaa.

Proteiiniomavaraisuutta ja kestävää ruokajärjestelmää tukevat niin ikään investoinnit kasviproteiinien jalostuskapasiteettiin ja kasvispohjaisen ruoan kaupallistamisen edistäminen. Kasvisruoan merkitys tulee tunnistaa sekä kasvun että huoltovarmuuden näkökulmasta, ja sillä on myös korkea vientipotentiaali.

10. Maaseudun kehittäminen

50. Valtionavustus maatalouden neuvontapalveluihin ja eräisiin muihin kehittämistoimiin (siirtomääräraha 3 v)

Momentille esitetään noin 3,6 milj. euroa, joka on noin 1,1 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2025 varsinaisessa talousarviossa. Vähennys aiheutuu eduskunnan tekemien kertaluonteisten lisäysten poistosta (noin 0,6 milj. euroa) ja hallinnonalalle linjatuista toimintamenosäästöistä (0,5 milj. euroa).

Valiokunta pitää momentin määrärahaa tärkeänä etenkin maatalouden kannattavuuden parantamisen kannalta. Määrärahalla toteutetaan koko maan kattavaa neuvontaa, jolla välitetään uusinta tutkimustietoa ja parhaita käytäntöjä. Monet maatilat tarvitsevat tuotannon ja talouden asiantuntija-apua selvitäkseen vaikeuksistaan. Neuvonnalla voidaan edistää elinkelpoisten tilojen toiminnan jatkumista ja turvata näin Suomen elintarvikeomavaraisuutta ja huoltovarmuutta sekä edistää vastuullisuutta.

Valiokunta lisää momentille 175 000 euroa, josta kohdistetaan
- — 75 000 euroa Maitoyrittäjät ry:lle
- — 50 000 euroa Suomen hevostietokeskus ry:lle ja
- — 50 000 euroa SLF Svenska lantbrukssällskapets förbund rf:lle ruotsinkielisen maatalousneuvonnan järjestämiseen.

Momentti muuttuu seuraavaksi:

Momentille myönnetään *3 751 000* euroa.

(2. ja 3. kappale kuten HE 99/2025 vp)

51. Porotalouden edistäminen (siirtomääräraha 2 v)

Valiokunta lisää 60 000 euroa Paliskuntain yhdistykselle Kutuharjun koeporotarhan toiminnan kehittämiseen.

Momentti muuttuu seuraavaksi:

Momentille myönnetään *2 183 000* euroa.

(2.—4. kappale kuten HE 99/2025 vp)

54. Hevostalouden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille esitetään noin 27,0 milj. euroa, joka on 4,1 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2025 varsinaisessa talousarviossa. Viimeisen kahden vuoden aikana määräraha on vähentynyt yli 30 prosenttia. Rahoitustason alenema johtuu siitä, että hevosala on siirtymässä rahapeliuudistuksen seurauksena lisenssimarkkinaan 1.1.2027.

Valiokunta pitää tärkeänä, että hallitusohjelman mukaisesti varmistetaan hevosurheilun toimintaedellytykset. Hevosala työllistää lähes 15 000 henkilöä ja rinnastuu siten työllisyysvaikutuksiltaan Lapin matkailuun. Alan muutosvaiheessa tulee kohdentaa tarvittavat resurssit toimialan kehittämiseen, joten riittävästä siltarahoituksesta on pidettävä kiinni. Samalla turvataan maakuntaravirastojen toimintaa.

Valiokunta on huolissaan hevosurheilun ja alan toimijoiden lisäksi suomenhevosen tulevaisuudesta. Hallitusohjelman mukaisesti myös suomenhevosen asema kansallisrotuna tulee turvata. Suomenhevosen kilpailumahdollisuudet ovat lähtökohtaisesti vain Suomessa, ja lajin elinvoimaa kannattelee raviurheilu. Terveen kannan säilymiselle on pidetty rajana tuhatta syntyvää varsaa vuodessa. Vuonna 2025 syntyi enää 895 suomenhevosvarsaa, joten tilanne on kriittinen.

Valiokunta lisää momentille 250 000 euroa, josta kohdennetaan
- 200 000 euroa suomenhevosen aseman turvaamiseen palkintotukena ja
- 50 000 euroa Suomenratsut ry:lle.

Momentti muuttuu seuraavaksi:

Momentille myönnetään *27 242 000* euroa.

(2. ja 3. kappale kuten HE 99/2025 vp)

55. Valtionavustus 4H-toimintaan (siirtomääräraha 2 v)

Momentille esitetään noin 3,8 milj. euroa. Määrärahasta on poistettu eduskunnan vuodelle 2025 tekemä kertaluonteinen lisäys (0,2 milj. euroa).

4H-harrastuksen kautta nuoret tutustuvat luonnonvara-alaan ja voivat hankkia kokemusta alan työstä ja yrittäjyydestä. Toimintaan osallistui 182 000 lasta ja nuorta vuonna 2024. Nuorisotyötä toteuttavat 182 suomenkielistä ja 18 ruotsinkielistä paikallisyhdistystä eri puolilla maata. Esimer-

kiksi Taimiteko-hankkeessa on istutettu noin miljoona taimea vuodesta 2019 alkaen. Valiokunta korostaa, että 4H-järjestön toiminta vastaa hyvin olemassa oleviin tarpeisiin. Valtionavustuksen osuus järjestön rahoituksesta on noin 20—30 prosenttia, ja sillä on merkittävä vipuvaikutus perustyöhön eri puolilla Suomea.

Valiokunta lisää momentille 230 000 euroa, josta kohdennetaan 30 000 euroa SLF Svenska lantbrukssällskapets förbund rf:lle ruotsinkielisen 4H-toiminnan järjestämiseen.

Momentti muuttuu seuraavaksi:

Momentille myönnetään *4 035 000* euroa.

(2. kappale kuten HE 99/2025 vp)

63. Maaseudun kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille esitetään noin 3,0 milj. euroa. Määrärahasta on poistettu eduskunnan kertaluonteiset lisäykset, jotka osoitettiin kyläkauppatukeen (150 000 euroa) ja kylätoiminnan valtionavustukseen (200 000 euroa). Molemmat tukimuodot ovat valiokunnan mielestä edelleen tarpeellisia keinoja edistää maaseudun elinvoimaisuutta ja lisätä kylien yhteisöllisyyttä.

Valiokunta lisää momentille 350 000 euroa, josta kohdennetaan 200 000 euroa kylätoiminnan valtionapuun ja 150 000 euroa kyläkauppatukeen.

Momentti muuttuu seuraavaksi:

Momentille myönnetään *3 390 000* euroa.

(2. ja 3. kappale kuten HE 99/2025 vp)

20. Maa- ja elintarviketalous

01. Ruokaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille esitetään noin 80,4 milj. euroa, joka on noin 1,6 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2025 varsinaisessa talousarviossa. Määrärahassa on huomioitu muun muassa aluehallintouudistuksen vaikutus (5,423 milj. euroa) ja elintarvikemarkkinavaltuutetun toimiston laajentuneet tehtävät (0,184 milj. euroa). Määrärahasta on vähennetty sopeutustoimina noin 2,4 milj. euroa ja kertaluonteista rahoitusta.

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että aluehallintouudistuksesta johtuva lisäys koostuu virastolle siirtyvistä uusista tehtävistä. Ruokaviraston käytettävissä olevat resurssit tosiasiallisesti supistuvat noin 4,3 milj. eurolla.

Valiokunta on tyytyväinen siihen, että Ruokavirasto on vuonna 2025 kyennyt aikaistamaan kansallisten peltotukien, ympäristökorvauksen, ympäristösopimusten ja luomukorvausten ennakoi-

den maksamista, ja korostaa, että tukien tulee olla maatilojen käytettävissä oikea-aikaisesti muun muassa lainojen ja luottojen maksuaikataulujen kannalta. Kehitystyötä on siten syytä jatkaa.

Valiokunta kannattaa maa- ja metsätalousvaliokunnan esiin nostamaa (MmVL 27/2025 vp) ulkopuolista arviointia, jossa selvitetään paitsi resurssien tilaa myös mahdollisuuksia toimintatapojen kehittämiseen. Maksajaviraston resurssit ja osaaminen on varmistettava, jotta Suomen rahoitusosuus EU:sta voidaan täysimääräisesti kotiuttaa. Luotettava ja toimiva tukihallinto turvaa maatilojen sopeutumista vaihtelevissa taloussuhdanteissa. Myös ruokaviennin kasvattaminen edellyttää riittäviä resursseja lupakäsittelyyn.

47. Ruokaketjun kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille esitetään noin 3,7 milj. euroa, joka on noin 3,9 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2025 varsinaisessa talousarviossa. Muutos aiheutuu etenkin vienninedistämiseen ja arvoketjujen kehittämiseen esitettävien määrärahojen siirroista momenttien välillä. Määrärahaa käytetään tämän lisäksi elintarvikemarkkinatoimenpiteiden ja ruokapoliittisen selonteon tavoitteita tukevien toimenpiteiden rahoittamiseen, kasvuohjelman ja ruoantuotannon strategian valmisteluun ja toimeenpanoon. Hallinnonalan viennin edistämistä valiokunta käsittelee mietinnössään momentin 30.01.40 kohdalla, jossa se nostaa esiin muun muassa kasviproteiinien nykyistä vahvemman kaupallistamisen ja kasvupotentiaalin.

Valiokunta pitää tärkeänä, että rahoituksella tuetaan myös luomu- ja lähiruoan kehittämisohjelman mukaisia toimenpiteitä ja luonnontuotealan kehittämistä. Luomutuotannolla voidaan vähentää tuontilannoiteriippuvuutta ja vahvistaa näin huoltovarmuutta. Vienninedistäminen on myös luomualalle keskeinen tuottajahintaa korottava tekijä.

Tärkeää on myös edelleen edistää lyhyitä hankintaketjuja ja julkisten ammattikeittiöiden lähiruoan käyttöä. Julkisissa hankinnoissa ja ammattikeittiöissä tarvitaan hankintaosaamisen parantamista, jotta tavoitteet ja konkreettiset toimet kohtaavat.

Valiokunta lisää momentille 50 000 euroa ProVege ry:lle kasvipohjaisen ruoan edistämistoimiin.

Momentti muuttuu seuraavaksi:

Momentille myönnetään *3 786 000* euroa.

(2.—4. kappale kuten HE 99/2025 vp)

49. Alkutuotannon tuotantopanosomavaraisuuden lisääminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille esitetään noin 8,0 milj. euroa, joka on noin 5,7 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2025 varsinaisessa talousarviossa.

Saaristomeri-ohjelma

Suomen ainoa jäljellä oleva Itämeren suojelukomission (HELCOM) pahimpien kuormittajien niin sanottu hot spot -kohde on Saaristomeren valuma-alue. Saaristomeri-ohjelmalla tavoitellaan

alueen tilan parantamista ja sen poistamista listalta viimeistään vuonna 2027. Ohjelmaa rahoitetaan käsiteltävän momentin lisäksi hallinnonalalla useilta eri momenteilta (kuten 30.10.40, 30.20.43, 30.40.31 ja 30.40.62) sekä ympäristöministeriön pääluokasta (käsitelty momentilla 35.10.61).

Tavoitteen saavuttamiseksi valiokunta pitää tarpeellisena hallituksen kevään 2025 puoliväliriihessä tekemiä päätöksiä edistää investointeja biokaasun tuotantoon, jotta voidaan muuttaa orgaaninen jäte kestäväksi energiaksi ja samalla vähentää ravinnekuormitusta vesistöissämme. Ravinteiden nykyistä tehokkaampaan kierrätykseen kehitetään ratkaisuja erityisesti Saaristomeren alueella, muun muassa jatkamalla ravinnekiertotuen toimeenpanoa (5 milj. euroa) ja laajentamalla se teknologianeutraaliksi. Lisäksi valmistellaan ravinteiden kierrätyksen ja lannoitteiden huoltovarmuuden tiekartta (0,45 milj. euroa). Hallitus käynnistää myös vapaaehtoisuuteen perustuvan ravinnekiertokokeilun tehostaakseen Saaristomeren valuma-alueen ravinteiden kierrätystä.

Vaikuttavuuden lisäämiseksi valiokunta korostaa mittakaavaltaan merkittävimpien toimijoiden aktivoimista ja neuvontaa, koska toimenpiteiden toteuttaminen on vapaaehtoista.

Biokaasu

Biokaasulla on merkittävä rooli kestävässä ruokaketjussa syntyvien jätteiden käsittelyssä ja ravinteiden kierrättämisessä sekä energiaomavaraisuuden vahvistamisessa. Hajautettu maatiloilla tapahtuva biokaasutuotanto parantaa sähkön, lämmön ja liikennepolttoaineiden huoltovarmuutta sekä lannan ravinteiden käyttökelpoisuutta ja omavaraisuutta. Valiokunta pitää hyvänä, että jatkossa maatila voi saada tukea biokaasuinvestointeihin myös niissä tapauksissa, joissa osa tuotetusta energiasta myydään tilan ulkopuolelle muuhun kuin maatalouden tuotantotoimintaan (momentti 30.10.40).

Kasvu- ja kuiviketurve

Momentin määrärahasta esitetään käytettäväksi 2,0 milj. euroa turvaamaan kotimaisten kuivikeja kasvualustamateriaalien saatavuutta, lisäämään alan osaamista, tuotekehitystä ja tuotantoa sekä edistämään omavaraisuutta.

Valiokunta viittaa edelliseen budjettimietintöönsä (VaVM 25/2024 vp) ja korostaa, että kotimaisen energian huoltovarmuuden turvaamisen lisäksi turpeella on useita ominaisuuksia, jotka ovat tehneet siitä mm. ylivoimaisen taimien kasvualustan ja eläintuotannossa käytettävän kuivikkeen. Bakteerien kasvua vähentävän antiseptisyyden myötä esimerkiksi kuiviketurpeen käyttö on lisännyt eläinten hyvinvointia ja vähentänyt antibioottien käyttöä. Valiokunta muistuttaa myös hallitusohjelman kirjauksesta, jonka mukaan kasvu- ja kuiviketurve määritellään strategisesti tärkeäksi raaka-aineeksi.

Etenkin kasvuturve on tärkeä vientituote, joten sen riittävyyteen liittyvät asiat ovat saadun selvityksen perusteella hallituksen tarkassa seurannassa. Huomiota tulee kiinnittää lisäksi hintaan. Myös korkeamman jalostusasteen turvetuotteilla on selkeä vientipotentiaali. Erikoisturpeiden taloudellisesti kannattava tuotanto linkittyy energiaturpeen nostoon, joten hankkeiden luvitusta on tarkasteltava myös tästä näkökulmasta.

62. Eräät valtionavustukset (siirtomääräraha 2 v)

Valiokunta lisää momentille 100 000 euroa villisioista aiheutuvan afrikkalaisen sikaruton riskin pienentämiseen.

Momentti muuttuu seuraavaksi:

Momentille myönnetään *6 567 000* euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

(1.—4. kohta kuten HE 99/2025 vp)

(5. kohta kuten HE 171/2025 vp)

(3. kappale kuten HE 99/2025 vp)

40. Luonnonvaratalous

22. Luonnonvara- ja biotalouden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille esitetään noin 5,3 milj. euron määrärahaa, joka on noin 0,7 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2025 varsinaisessa talousarviossa.

Valiokunta korostaa, että momentilla on suuri merkitys useita toimialoja koskevien biotalouden kehittämishankkeiden toteuttamisessa, kuten Kansallisen metsästrategian ja Suomen biotalousstrategian toimeenpanossa. Molemmilla strategioilla on merkittävä taloudellinen vaikutus Suomelle. Myös metsäbiotalouden tiedepaneeli saa rahoitusta momentilta.

Saadun selvityksen perusteella määrärahasta osoitetaan 0,8 milj. euroa maa- ja metsätalousministeriön vastuulla olevien ilmastolain mukaisten maankäyttösektorin ilmastosuunnitelman ja kansallisen ilmastonmuutokseen sopeutumissuunnitelman valmisteluun, selvityksiin ja seurantaan. Tarkoitus on kehittää ilmastoriskien arviointia ja seurantaa sekä toteuttaa kansallisen sopeutumissuunnitelman väliarviointi. Määrärahataso ei kuitenkaan mahdollista suunnitelmien laajamittaista toimeenpanoa. Maankäyttösektorin ilmastosuunnitelman toimeenpanoa toteutetaan esimerkiksi Metsätalouden määräaikaisen kannustejärjestelmän (METKA), Metsähallituksen omistajapoliittisten linjausten, Kansallisen Metsästrategian ja yhteisen maatalouspolitiikan (CAP) toimeenpanon kautta.

31. Vesi- ja kalataloushankkeiden tukeminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille esitetään noin 6,1 milj. euroa, joka on noin 0,9 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2025 varsinaisessa talousarviossa.

Määrärahasta käytetään vesitaloudellisiin riskienhallinta-, kunnostus-, kehittämis- ja kokeiluhankkeisiin noin 3,5 milj. euroa. Vesivarojen käytön ja hoidon menoja rahoitetaan lisäksi momentilta 30.40.21 (noin 13,8 milj. euroa). Vesitalouden keskeinen tavoite on huoltovarmuuden ja

kriittisen infran turvaaminen sekä vesihuollossa että vesivoimatuotannon kannalta tärkeillä vesistörakenteilla ja tietojärjestelmissä. Käsiteltävälle momentille kohdistuu kasvavia rahoitustarpeita liittyen mm. peltojen vesienhallintaan, tulva- ja kuivuusriskien hallintaan sekä vesitalouden tietojärjestelmien toiminnan ja turvallisuuden kehittämiseen.

Kalataloudellisiin kunnostus-, kehittämis- ja kokeiluhankkeisiin esitetään noin 2,7 milj. euron määrärahaa, jolla parannetaan vaelluskalakantojen elinolosuhteita ja pyritään palauttamaan vaelluskalakantojen luontaista lisääntymistä virtavesissä. Valiokunta pitää tärkeänä, että määrärahalla voidaan jatkaa kansallista vaelluskalaohjelmaa (NOUSU) toteuttamalla kalateitä ja muita kalan kulkuun liittyviä ohitusratkaisuja sekä puretaan vaellusesteitä. Oleellista on myös huolehtia hallitusohjelman mukaisesti kalatalousvelvoitteista.

Valiokunta lisää momentille 470 000 euroa, josta kohdennetaan
- 180 000 euroa Vanajaveden vesistön Suojärven padon, Koskenkosken padon ja Vuolteenkosken padon purkuihin ja
- 20 000 euroa edellä mainitun alueen hoitokalastukseen
- 100 000 euroa Kiiminkijoella valuma-alueen vedenlaadun parantamiseen Nuorittajoella Kiiminkijoki ry:lle
- 100 000 euroa Simojoki kirkkaaksi -hankkeeseen Simon kunnalle ja
- 70 000 euroa Ähtävänjoen valuma-alueen vesistön tilan parantamishankkeisiin.

Momentti muuttuu seuraavaksi:

Momentille myönnetään *6 606 000* euroa.

(2. ja 3. kappale kuten HE 99/2025 vp)

42. Petoeläinten aiheuttamien vahinkojen korvaaminen (siirtomääräraha 2 v)

Momentille esitetään vajaat 8,9 milj. euroa. Määräraha käytetään petoeläinten vuonna 2025 aiheuttamiin porovahinkoihin sekä kotieläin-, irtaimisto- ja mehiläisvahinkojen korvaamiseen.

Vuonna 2024 porovahinkojen kertymä oli noin 12 milj. euroa, joka ylitti ensimmäistä kertaa EU:n asettaman 10 milj. euron maksukaton. Tämä rajasi 10 prosentilla täysimääräistä vahinkojen korvaamista. Vuonna 2025 porovahinkojen määrän arvioidaan nousevan yli 13 milj. euroon. Vahinkojen määrien kasvun lisäksi korvaussummaa nostaa porojen käyvän arvon päivitys, joten esitetyllä määrärahalla porovahinkokorvauksia joudutaan leikkaamaan yli 40 prosenttia. Muut vahingot korvataan täysimääräisesti. Vahinkojen ehkäisemiseen ja valvontaan käytetään 0,75 milj. euroa. Vahinkojen kasvu aiheutuu vahvistuvista suurpetokannoista ja siitä, että ahmoja ei käytännössä voi poistaa pahimmilta vahinkoalueilta.

Valiokunta pitää välttämättömänä valtion varojen vaikuttavaa käyttöä ja painottaa, että petovahingot ja niistä maksettavat korvaukset on saatava kääntymään alenevalle uralle. Vaikuttamista EU:n petopolitiikkaan tulee siten jatkaa. Petopolitiikan seurauksena aiheutuneet vahingot on lähtökohtaisesti korvattava täysimääräisesti ja uskottavuuden säilyttämiseksi vahingot on myös pystyttävä yksiselitteisesti todentamaan.

Valiokunta lisää momentille 50 000 euroa Suomen Metsästäjäliitolle koirien susiliivien käytön edistämiseen.

Momentti muuttuu seuraavaksi:

Momentille myönnetään *8 900 000* euroa.

(2. ja 3. kappale kuten HE 99/2025 vp)

44. Tuki puuntuotannon kestävyyden turvaamiseen (arviomääräraha)

Momentille esitetään noin 36,2 milj. euroa, joka on noin 1,0 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2025 varsinaisessa talousarviossa. Myöntämisvaltuudeksi esitetään 20 milj. euroa. Määrärahaa saa käyttää kestävän metsätalouden määräaikaisen rahoituslain (34/2015, Kemera, joka koskee vanhoja hakemuksia) ja metsätalouden määräaikaisen kannustejärjestelmälain (71/2023, Metka) nojalla myönnettävien tukien maksamiseen.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan puuntuotannon tukia on haettu vilkkaasti vuonna 2025, eivätkä määrärahat riitä kaikkiin maksatuksiin. Vuodelle 2026 siirtyviä maksuja arvioidaan olevan 10—15 milj. euroa, mikä heikentää esitetyn rahoituksen riittävyyttä. Tukijärjestelmää on sopeutettu ja sopeutetaan alenevaan määrärahaan. Valiokunta pitää tärkeänä, että tukitasot ovat kuitenkin riittäviä, jotta toimet ovat myös jatkossa tarpeeksi kiinnostavia töiden toteuttamiseen.

Metsätalous

Momentin määräraha on keskeinen keino kannustaa yksityisiä metsänomistajia aktiivisiin ja oikea-aikaisiin toimiin, joilla lisätään metsien kasvua, edistetään metsätalouden vesiensuojelua, hillitään ilmastonmuutosta, edistetään metsien sopeutumista ilmastonmuutokseen sekä pidetään yllä metsätalouden tieverkkoa. Suurin osa tuesta ohjautuu taimikon ja nuoren metsän hoitoon edistäen puuston kasvua, mikä on tärkeää teollisuuden ja sahojen puuhuollon kannalta. Määrärahaan sisältyy myös hallituksen kevään 2025 kehyspäätöksen mukaisesti metsien kasvun ja hiilinielujen lisäämiseksi tehty 3,5 milj. euron lisäys metsälannoitukseen.

Valiokunta korostaa (kuten VaVM 25/2024 vp), että hallitusohjelman mukaisesti metsäalan kilpailukykyisestä ja metsänomistajille kannustavasta toimintaympäristöstä tulee pitää huolta eikä metsien käyttöä rajoiteta. Metsätalouden ja -sektorin kehittämiseen tulee panostaa pitkäjänteisesti vuoteen 2035 ulottuvan Kansallisen metsästrategian mukaisesti. Terveet ja hyvin kasvavat metsät tarjoavat Suomelle merkittäviä taloudellisia, sosiaalisia ja ekologisia hyötyjä. Ne houkuttelevat osaltaan myös vihreitä investointeja. Tärkeää on lisäksi panostaa metsäbiotalouden arvonlisän kasvuun (1,0 milj. euroa momentilla 30.01.05 ja 2,5 milj. euroa momentilla 30.40.22) ja siihen, ettei ainespuuta päädy polttoon. Jalostusarvon nostaminen vahvistaa sekä kansantaloutta että hiilivarastoja puun käyttöä lisäämättä.

45. Metsäluonnon hoidon edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille esitetään noin 11,0 milj. euroa, joka vastaa vuoden 2025 tasoa. Määrärahalla rahoitetaan ympäristötukisopimuksia, metsäluonnon hoitoa ja kulotusta sekä toteutetaan Etelä-Suo-

men metsien monimuotoisuuden ohjelmaa (METSO) ja Helmi-elinympäristöohjelmaa yhdessä ympäristöministeriön kanssa (käsitellään momentin 35.10.21 perusteluissa). Helmi-ohjelman toimeenpano on osa Suomen toimia EU:n biodiversiteettistrategian toteuttamisessa. Valiokunta pitää molempia ohjelmia tarpeellisina ja suosittuina maanomistajien keskuudessa. Suojelumäärät ja toimenpiteet ovat ylittäneet käytettävissä olevan rahoituksen.

METSO-ohjelman jatkamiseen esitetään 9,3 milj. euron rahoitusta vuodelle 2026. METSO-ohjelman (2014—2025) kausi päättyy vuonna 2025. Sen kokonaistavoitteena oli suojella metsänomistajien vapaaehtoisilla päätöksillä yhteensä 82 000 hehtaaria metsää, mistä arvioidaan määrärahan rajallisuuden vuoksi toteutuvan 85 prosenttia vuoden 2025 loppuun mennessä.

Helmi-elinympäristöohjelman toimenpiteitä esitetään rahoitettavaksi käsittelyssä olevalta momentilta 1,7 milj. eurolla ja Sotka-hankkeeseen (sorsalintujen tilan kohentaminen) osoitetulla 1,0 milj. euron määrärahalla momentilta 30.40.50. Lisäksi hallinnonala rahoittaa perinnebiotooppikohteiden jatkuvaa hoitoa ja ylläpitävää kunnostusta EU-osarahoitteisesti CAP-suunnitelmasta. Valiokunta viittaa mietintönsä momentin 35.10.21 perusteluihin, jossa se yhtyy ympäristövaliokunnan (YmVL 19/2025 vp) huoleen perinnebiotooppien uhanalaisesta asemasta ja tarpeeseen ryhtyä toimiin luonnonlaitumien hoidon turvaamiseksi.

51. Kalatalouden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille esitetään noin 9,6 milj. euroa, joka on noin 0,7 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2025 varsinaisessa talousarviossa. Muutos perustuu kalastonhoitomaksukertymän alenemiseen (noin 0,3 milj. eurolla) ja eduskunnan tekemien kertaluonteisten lisäysten poistoon (noin 0,4 milj. euroa). Määrärahaa käytetään lähinnä kalastuslain (379/2015) 82 §:n määräämällä tavalla. Konkreettinen päätös varojen jakamisesta eri käyttötarkoituksiin tehdään uuden valtioneuvoston määräyksen mukaisesti maa- ja metsätalousministeriössä, koska kysymys on alle 10 milj. euron suuruisesta määrärahasta.

Valiokunta nostaa esiin, että suunniteltu jakopäätös poikkeaa momentin selvitysosassa arvioidusta käytöstä siten, että varoja käytetään 175 000 euroa enemmän vesialueiden omistajille maksettaviin korvauksiin ja vastaava summa vähemmän ”kalavesien kestävän käytön ja hoidon suunnittelu ja toimeenpano, ohjaaminen ja kehittäminen sekä kalastuksenvalvonta” -kohdasta aiheutuviin kustannuksiin. Muihin käyttötarkoituksiin ei esitetä muutoksia. Esimerkiksi kalatalousalan neuvontapalveluiden järjestämiseen tarkoitettu jako-osuus pysyy samansuuruisena kuin talousarvioesityksessä on esitetty. Päätös tukee hallitusohjelman mukaisesti kalakantojen hoitoa ja istutuksia.

Valiokunta nostaa lisäksi esiin, kuten usein aiemminkin (esimerkiksi VaVM 25/2024 vp), ammattikalastajien itsensä tekemän tärkeän työn elinkeinokalatalouden edistämistoimintaan sekä alan järjestöjen kalataloutta edistävän toiminnan. Valiokunta palauttaa momentin päätösosaan maininnan, että määrärahaa saa käyttää Suomen Ammattikalastajaliitto SAKL ry:n avustukseen.

Valiokunta lisää momentille 290 000 euroa, josta kohdennetaan
- 80 000 Suomen Ammattikalastajaliitto ry:lle
- 40 000 euroa Suomen Kalankasvattajaliitto ry:lle

— 70 000 euroa Kalatalouden keskusliitolle, josta osoitetaan 50 000 euroa Kalalla Kainuussa -hankkeeseen ja
— 100 000 euroa Kainuun Kalatalouskeskus ry:lle hoitokalastushankkeeseen Oulujärven kalatalousalueella erityisesti Vuolijoen—Manamansalon, Säräisniemen ja Niskan alueilla.

Momentti muuttuu seuraavaksi:

Momentille myönnetään *9 915 000* euroa.

(2. kappale kuten HE 99/2025 vp)

Määrärahasta käytetään 80 000 euroa avustuksena Suomen Ammattikalastajaliitto SAKL ry:lle. (Uusi)

(4. kappale kuten 3. kappale HE 99/2025 vp)

62. Elinkeinokalatalouden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille esitetään noin 18,7 milj. euroa, jota käytetään pääosin Euroopan meri-, kalastus- ja vesiviljelyrahaston (EMKVR) lakisääteisiin menoihin. Menoista EU:n osuus on noin 9,5 milj. euroa ja kansallinen osuus noin 7,8 milj. euroa. Suomen ohjelman kokonaisrahoitus on noin 140 milj. euroa vuosina 2021—2027.

Ammattikalastajille aiheutuneet vahingot. Valiokunta pitää oikeansuuntaisena, että määrärahasta noin 0,5 milj. euroa käytetään ammattikalastuksen edellytysten turvaamiseen ja vahinkoja aiheuttavien poistettujen hylkeiden käsittelystä aiheutuvien kustannusten korvaamiseen. Myös saimaannorpan suojelusta aiheutuvat taloudelliset vahingot korvataan.

Saadun selvityksen mukaan etenkin harmaahylkeen ja merimetson kannat heikentävät ammattikalastuksen toimintaedellytyksiä ja hylje on suurin yksittäinen toimintaan rannikolla vaikuttava tekijä. Valiokunta nostaa esiin hallitusohjelman linjauksen: ”Tarpeettomat metsästysrajoitukset elinvoimaisten lajien, kuten merimetson ja valkoposki-hanhen osalta poistetaan, ja lajit siirretään metsästyslain piiriin. Huolehditaan samalla vahinkojen oikeudenmukaisesta korvaamisesta elinkeinonharjoittajille.” Valiokunta pitää kirjausten toteuttamista tärkeänä ja viittaa maa- ja metsätalousvaliokunnan lausuntoon (MmVL 27/2025 vp), jonka mukaan kirjauksia toteuttava hallituksen esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle tammikuussa 2026. Lisäksi valiokunta korostaa hallitusohjelman mukaisesti, että poikkeusluvalla haltuun otettujen lintujen lihaa on voitava hyödyntää.

Momentilta rahoitetaan myös *Kotimaisen kalan edistämisohjelmaa*, jonka tavoitteena on kotimaisen kalan kulutuksen kaksinkertaistaminen. Tavoite on kunnianhimoinen ja edelleen kaukana. Vaikka kalatuotteiden kauppatase on parantunut, se on edelleen reippaasti alijäämäinen (-316 milj. euroa vuonna 2024) ja kaksi kolmasosaa syödystä kalasta on tuontikalaa. Kaupalliseen kalastukseen liittyy paljon haasteita, kuten silakka- ja kilohailikantojen ja kalastuskiintiöiden kehitys, silakan ja ahvenkalojen kotimaankysynnän lasku ja särkikalamarkkinoiden nopea heikentyminen.

Valiokunta painottaa, että etenkin viljellyllä kalalla on suuri potentiaali kotimaisen kalan kulutuksen ja viennin kasvattamisessa. Kasvu edellyttää hallitusohjelman mukaisesti luvituksen ja sääntelyn keventämistä. Kotimaisen kalaraaka-aineen saannin turvaa riittävä määrä kalastuksen ammattilaisia ja kalankasvattajia. Kalastuksen ja vesiviljelyn alkuinvestoinnit ovat kuitenkin korkeat, joten valiokunta pitää tarpeellisena selvittää mahdollisuuksia niiden tukemiseen.

64. Metsähallitus

Maa- ja metsätalousministeriö on alustavasti asettanut Metsähallituksen liiketoiminnan vuoden 2026 tulostavoitteeksi 138,0 milj. euroa. Saadun selvityksen perusteella tuottotavoitteen kasvattaminen ei edellytä Metsähallitukselle asetettujen hakkuutavoitteiden nostamista edellyttäen, että liiketoiminnan kannattavuus säilyy hyvällä tasolla. Valtioneuvosto päättää tuloutuksen määrästä vuoden 2025 tilinpäätöksen vahvistamisen yhteydessä. Valiokunta toteaa, että tavoite vastaa hallitusohjelman kirjausta.

50. Metsähallituksen eräät julkiset hallintotehtävät (siirtomääräraha 3 v)

Momentille on esitetty noin 7,0 milj. euroa, joka on noin 0,1 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2025 varsinaisessa talousarviossa. Sillä rahoitetaan erävalvontaa sekä Pohjois-Suomen siemenhuoltoa. Pääosa Metsähallituksen rahoituksesta esitetään ympäristöministeriön hallinnonalalla Luontopalveluiden vastuualueelle (47,9 milj. euroa momentilla 35.10.52).

Valiokunta korostaa, että valvonnalla turvataan valtion maiden ja vesien käytön laillisuus ja luvallisuus sekä ennaltaehkäistään luonnonvararikollisuutta.

Valiokunta lisää momentille 150 000 euroa, josta kohdennetaan
- 100 000 euroa Suomen Partiolaisten käyttämän Evon alueen sähköinfran yms. kehittämiseen ja
- 50 000 euroa Kylmäluoman retkeilyalueen kalastus- ja retkeilypalveluiden kehittämiseen.

Momentti muuttuu seuraavaksi:

Momentille myönnetään *7 157 000* euroa.

(2.—4. kappale kuten HE 99/2025 vp)

Pääluokka 31

LIIKENNE- JA VIESTINTÄMINISTERIÖN HALLINNONALA

Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan määrärahat ovat hallituksen esityksessä yhteensä noin 3,9 mrd. euroa, joka on noin 76 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2025 varsinaisessa talousarviossa. Määrärahat liikenne- ja viestintäverkkoihin ovat yhteensä noin 2,2 mrd. euroa, mikä tarkoittaa noin 38 milj. euron laskua verrattuna vuoden 2025 varsinaiseen talousarvioon.

Merkittävä osa määrärahoista osoitetaan väyläverkon kehittämiseen ja korjausvelan kasvun torjumiseen. Investoinnit kohdistetaan väylähankkeisiin, joilla hallitus pyrkii vahvistamaan talouden kilpailukykyä ja ihmisten sujuvaa liikkumista. Valiokunta korostaa liikenne- ja viestintäverkkojen merkitystä myös huoltovarmuuden turvaamisessa ja viittaa tältä osin myös liikennevaliokunnan lausuntoon (LiVL 16/2025 vp), jossa tarkastellaan kansallisen turvallisuuden ja huoltovarmuuden näkökulmaa.

Pitkäjänteinen liikennesuunnittelu

Kustannusvaikuttavassa väylänpidossa ja väyläverkon kehittämisessä pitkäjänteinen suunnittelu, ennakoitava ja mahdollisimman tasainen rahoitustaso sekä kohteiden priorisointi on tärkeää. Tämä tukee onnistunutta kilpailuttamista ja laadukasta toteuttamista. Vakaa toimintaympäristö ja rahoitustaso tuovat myös alan yrityksille pidemmän aikavälin näkymää, mikä kannustaa investointeihin ja tutkimus- ja kehitystoimintaan, tukee osaavan henkilöstön saatavuutta sekä mahdollisesti houkuttelee alalle uusia yrityksiä. Riittävä kilpailu on keskeinen elementti kustannustason hillinnässä.

Valiokunta pitää tärkeänä Liikenne 12 -suunnittelun parlamentaarista ja pitkäjänteistä työtä. On hyvä, että Liikenne 12 -suunnitelma päivitetään ja että päivitystyössä huomioidaan toimintaympäristössä tapahtuneet muutokset sekä julkisen talouden haastava tilanne.

Tietoliikenneyhteydet

Valiokunta painottaa toimivien tietoliikenneyhteyksien merkitystä ihmisten ja yritysten perustarpeena. Suomessa viestintäverkkoyhteydet ja -palvelut ovatkin laadukkaat, turvalliset ja kattavat sekä kansallisesti arvioituna että kansainvälisesti vertailtuna. Nopeat 4G- ja 5G-mobiiliverkot ovat Suomessa laajasti saatavilla, ja ne ovat rakentuneet pääsääntöisesti markkinaehtoisesti.

Valiokunnan saaman tiedon mukaan nopeiden mobiiliverkkojen saatavuudessa on kuitenkin alueellisia eroja ja erityisesti harvaan asutuilla alueilla on haasteita. Vaikka nopeat verkot eivät kata kaikkia kotitalouksia ja yritysten toimipisteitä, on jokaisella oikeus kohtuuhintaisiin ja toimiviin viestinnän peruspalveluihin eli yleispalveluihin (puhe- ja laajakaistaliittymä 5 Mbit/s). Valiokunta pitää tärkeänä sitä, että yleispalveluvelvoitteen toimivuutta seurataan ja ongelmatilanteet ratkaistaan teleyritysten ja viranomaisten yhteistyöllä.

Nopeiden mobiiliyhteyksien lisäksi on hyvä huomioida myös valokuituverkkojen saatavuus. Syksyllä 2024 valokuituverkko oli saatavilla 68 prosentilla Suomen kotitalouksista. Valtaosa ver-

kon rakentamisesta tapahtuu markkinaehtoisesti, mutta valtion tuella on kannustettu rakentamaan valokuitua myös harvempaan asutuille alueille. Tällä hetkellä valokuituverkkojen rakentamista tuetaan Maaseuturahastosta.

01. Hallinto ja toimialan yhteiset menot

02. Liikenne- ja viestintäviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Tuottavuustoimenpiteitä ja toimintamenosäästöjä on kohdistettu liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalalle yhteensä 25,7 milj. euroa, mikä on 5,3 milj. euroa enemmän kuin vuonna 2025. Säästökokonaisuudesta 13 milj. euroa kohdistuu liikenne- ja viestintäviraston toimintamenoihin.

Valiokunta kantaa huolta kyberturvallisuudesta ja sen resursoinnista ottaen huomioon edellä todetut toimintamenosäästöt sekä sen, että kyberturvallisuuden uhkataso on muuttunut pysyvästi niin kansallisesti kuin maailmanlaajuisesti. Kyberturvallisuus on osa yhteiskunnan kokonaisturvallisuutta, mutta siihen kohdistetut panostukset ovat olleet vain murto-osa perinteiseen fyysiseen turvallisuuteen kohdistetuista lisäyksistä.

Ilman riittävää kyberturvallisuuden ylläpidon resursointia kyky varautua ja reagoida yhteiskuntaa uhkaaviin kyberhyökkäyksiin heikkenee, alttius muun muassa vakaviin tietomurtoihin ja kybervakoiluun kasvaa sekä taloudelliset ja muut vahingot lisääntyvät.

10. Liikenne- ja viestintäverkot

20. Perusväylänpito (siirtomääräraha 3 v)

Hallitus esittää perusväylänpitoon noin 1,41 mrd. euroa vuodelle 2026. Rahoitus alenee noin 192 milj. eurolla (12 prosentilla) vuoden 2025 varsinaisesta talousarviosta. Suurelta osin muutos selittyy kertaluonteisen rahoituksen poistumisella (mm. MAL-kokonaisuuden vuoden 2025 hankkeet) sekä sillä, että investointiohjelman rahoitus alenee edellisvuodesta 82 milj. eurolla. Vuonna 2026 tieverkon korjausvelan purkamiseen kohdennetaan 118 milj. euroa hallituksen määräaikaisesta investointiohjelmasta. Kaikkiaan investointiohjelmasta on ohjattu korjausvelan purkuun noin 570 milj. euroa vuosina 2024—2026.

Perusväylänpidon määrärahoista on budjetoitu tienpitoon 767 milj. euroa, radanpitoon 355 milj. euroa, vesiväylänpitoon 125 milj. euroa sekä liikenteenohjaus- ja informaatiopalveluiden ostoon 167 milj. euroa. Radanpitoon kohdistetaan lisäksi ratamaksun tuotto, joka on arviolta 62 milj. euroa. Perusväylänpidon rahoituksesta noin puolet kohdistuu verkon päivittäisen liikenteen turvaamiseen ja puolet verkkojen korjaamiseen, parantamiseen ja suunnitteluun. Väylänpidossa priorisoidaan liikenneverkon päivittäisen liikennöitävyyden vaatimat toimet, vilkasliikenteisen ja elinkeinoelämälle merkittävän verkon kunto sekä liikenneturvallisuus ja digitalisaation tuomat mahdollisuudet.

Ottaen huomioon perusväylänpidon alenevan ja tarpeisiin nähden riittämättömän määrärahatason valiokunta toteaa, ettei väylänpidon rahoitusta tule siirtää muihin tarkoituksiin, kuten täydentävän talousarvioesityksen yhteydessä tehtiin.

Korjausvelka

Väyläverkon keskeinen haaste on korjausvelka, joka muodostuu huonokuntoisen, korjaustarpeessa olevan väyläomaisuuden korjauskustannusten yhteenlasketusta summasta. Vuoden 2025 alussa korjausvelka oli 4,2 mrd. euroa, josta maanteille kohdistui yli 2,5 mrd. euroa, rautateille noin 1,6 mrd. euroa ja vesiväyliin 30 milj. euroa. Valiokunta toteaa, että korjausvelan määrä ei suuresti kasvanut vuoden 2024 aikana, mihin vaikuttivat erityisesti investointiohjelman lisäpanostukset. Korjausvelan kasvu on kuitenkin taas nopeutunut, ja vuoden 2026 lopussa korjausvelka on arviolta noin 4,5 mrd. euroa.

Vuoden 2026 rahoitus riittää noin 2 300 kilometrin päällystysohjelmaan, mikä on merkittävästi vähemmän kuin mitä päällystetyn tieverkon kunnon heikkenemisen estävä vuosittainen päällystysmäärä edellyttäisi (noin 4 000 km). Rahoituksella pystytään pitämään keskeisen tieverkon kunto suunnilleen nykyisellä tasolla, mutta muulla tieverkolla huonokuntoiset päällysteet lisääntyvät. Investointiohjelman lisärahoitus tukee siltojen korjausohjelmaa, ja myönteistä on, että huonokuntoisten siltojen määrän kasvua saadaan taitettua.

Radanpidon rahoitus ei riitä kaikkien välttämättömien korjaus- ja parantamiskohteiden toteuttamiseen. Niukkuuden johdosta myös eräiden käynnissä olevien perusparannushankkeiden toteutusta joudutaan hidastamaan eikä uusia peruskorjaushankkeita voida aloittaa. Niukka rahoitus aiheuttaa haittaa liikenteelle. Korjausvelka johtaa niin rata- kuin tieverkolla nopeus- ja painorajoitteisiin, jolloin matka-ajat pitenevät, ennakoitavuus heikkenee, häiriöherkkyys lisääntyy ja elinkeinoelämän kuljetuskustannukset kasvavat.

Väyläverkon korjausvelka on ylivaalikautinen ongelma, jonka purkaminen on haasteellista. Valiokunta kiinnittää edellisten budjettimietintöjensä tavoin (VaVM 14/2023 vp, VaVM 25/2024 vp) edelleen painokkaasti huomiota korjausvelkatilanteeseen. On hyvä, että kuluvalla vaalikaudella lisäpanostuksia on pystytty tekemään, mutta kokonaiskuvassa tämä ei ole riittävää. On tärkeää, että perusväylänpidon rahoitustasosta huolehditaan myös jatkovuosina. Valiokunta toteaa, että oikea-aikaisilla korjaustoimenpiteillä voidaan pitkällä aikavälillä saavuttaa myös säästöjä, jos vauriot korjataan ennen rakenteiden rikkoutumista. Rikkoutuneet perusrakenteet ja hätätöinä tehtävät korjaukset nostavat kustannuksia.

Erityisesti alempi tieverkko kärsii liian matalasta väylänpidon rahoitustasosta, ja valiokunta pitää keskeisenä, että myös tämän kunnosta ja ylläpidon laadusta huolehditaan. Alempi tieverkko muodostaa yli 60 prosenttia koko valtion tieverkon pituudesta, ja se on tärkeä niin alueilla asuville, ruoan tuotannolle, energia-alalle, metsäteollisuudelle kuin matkailulle. Sorateiden hoitoon tulisi saada laadukkaat työtavat, mukaan lukien tiehöylät. Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että tulevissa tienpidon hankinnoissa olisi tarpeellista edellyttää tiehöylän käyttöä ylläpidon vaatimuksena.

Vesiväylänpito

Vesiväylänpidon rahoituksesta valtaosa (88 milj. euroa) käytetään talvimerenkulun järjestämiseen. Ympärivuotinen, sujuva meriliikenne ja jäänmurto ovat edellytys elinkeinoelämän kilpailukyvylle, yhteiskunnalle välttämättömien merikuljetusten varmistamiselle ja kansalliselle turvallisuudelle.

Väylävirasto vastaa talvimerenkulun avustamisen viranomais- ja tilaajatehtävistä. Virasto on solminut 2.7.2025 palvelusopimukset seitsemästä A-luokan ja yhdestä B-luokan jäänmurtajasta (Arctia Icebreaking Oy) sekä C-luokan murtajasta (Alfons Håkans Oy). Jäänmurron kapasiteetti pysyy tämän myötä nykytasolla. Suomi-Ruotsi-valtiosopimus varmistaa jäänmurtokaluston joustavan ja kustannustehokkaan käytön, mikä hyödyttää molempia maita.

Suomen jäänmurtajakaluston ja erityisesti vanhimman B-luokan murtajan (Voima) uusiminen aloitetaan. Vuoden 2025 kolmas lisätalousarvio sisälsi valtuuden tehdä sopimuksia uudesta murtajasta enintään 170 milj. eurolla, johon liittyy 10,6 milj. euron määräraha vuonna 2026 (momentti 31.10.77). Hankintaan on saatu CEF-avustusta. Jäänmurtajan rakentaminen on tarkoitus aloittaa vuonna 2026. Jäänmurtokaluston pitkäjänteistä investointiohjelmaa valmistellaan hallitusohjelman mukaisesti. Myös Suomen ja Ruotsin välistä yhteistyötä vahvistetaan entisestään jäänmurtolaivastojen uudistamiseksi ja operatiivisen koordinoinnin varmistamiseksi.

Valiokunta pitää tärkeänä talvimerenkulun toimintavarmuuden turvaamista kustannustehokkaasti. Pitkäjänteiset kalustoinvestoinnit ja yhteistyö Ruotsin kanssa on keskeistä. Valiokunta toteaa, että Suomen ulkomaankaupasta 95 prosenttia on merikuljetuksia, kun muissa EU-maissa osuus on keskimäärin 30 prosenttia. Huoltovarmuuden kannalta on olennaista, että Suomen meriyhteydet toimivat ympärivuotisesti.

Myös maantielauttaliikenteen uusilla 20-vuotisilla palvelusopimuksilla ja yhteysalusliikenteen 15-vuotisilla sopimuskausilla mahdollistetaan kalustouudistuksia, jotka tuovat kustannustehokkuutta, käyttövarmuutta ja ympäristöystävällisyyttä. Valiokunta pitää hyvänä, että kalustoa saadaan uudistettua ja palvelua kehitettyä uusien pitkien palvelusopimusten myötä. Varsinais-Suomen ELY-keskus on jo kilpailuttanut ensimmäiset pitkien sopimuskausien palvelukokonaisuudet/reittiosuudet, ja kilpailutukset jatkuvat tulevina vuosina.

Perusväylänpidon hankkeet ja määrärahat

Valiokunta lisää momentille 19 365 000 euroa ja osoittaa sen eri puolilla maata sijaitseviin pienehköihin muun muassa liikenneturvallisuutta ja elinkeinoelämän toimintaedellytyksiä edistäviin hankkeisiin seuraavasti:

— 700 000 euroa Mt 7622 Kumisevantie asfaltointi 5 km
— 900 000 euroa Vt 5 Kontiomäen jkpp-väylä
— 180 000 euroa Mt 7056 Killinkoskentie maakivien poisto
— 300 000 euroa Mt 2495 Karkunkyläntie rakenteen parantaminen välillä vt 12—Ellivuori yhteishankkeena kaupungin kanssa
— 500 000 euroa Vt 3 Lempäälän meluvalli
— 800 000 euroa Mt 7934 Sarjankyläntie asfaltointi 6 km

— 900 000 euroa Koiteli—Huttukylä kevyen liikenteen väylän ensimmäinen vaihe
— 120 000 euroa Vt 22 alikulun suunnittelu Hangaksentie
— 300 000 euroa Vt 9 kevyen liikenteen väylän suunnittelu Kontkalantie—Varkaudentie ja Joensuuntie—Jokirannantie sekä mt 502 alikulku Lykynlampi—Pärnävaara virkistysreitillä suunnitteluun
— 700 000 euroa Mt 5762 Pajujärventie asfaltointi 3,2 km Haapaharju—Valkeinen-välillä
— 200 000 euroa pienet liikenneturvahankkeet Hämeenlinna, Hattula ja Janakkala
— 200 000 euroa Vt 11 valaistus Suosmeri—Kaasmarkku
— 100 000 euroa Mt 750 ja mt 7371 risteyksen liikenneturvallisuuden parantaminen
— 200 000 euroa Vt 8 hirviaidan jatko Revonlahden länsipuolelle
— 490 000 euroa Kt 78 Kajaanintien ja Porokadun liittymän parantaminen
— 50 000 euroa Kt 52 valaistuksen lisääminen osuudella Piihovi—Mäenalantie risteys
— 490 000 euroa Mt 2896 Ohikulkutien Ryttylä—Turkhauta-välillä asfaltointi 5,4 km
— 200 000 euroa Seututie 468 Kangaslammille johtava tie Tappuvirralle saakka, suunnittelu
— 500 000 euroa Mt 16619 välillä Saarenkyläntie—Kinkovuorentie
— 450 000 euroa Viuhantie 13943 asfaltointi 2,1 km
— 480 000 euroa Mt 13621 Jokiniementien ja kevyen liikenteen väylän peruskorjaus ja uudelleen asfaltointi, Välkky-tehostemerkkikapselit koulukeskuksen alueen kolmelle suojatielle sekä Pilpalantien kevyen liikenteen väylän uudelleen asfaltointi Kk—Vanha kirkko
— 150 000 euroa Kokkolan Kruunuportin teollisuusraiteen suunnittelu, valtion rataverkoksi jäävä osa
— 265 000 euroa Mt 13805 Rutikantien asfaltointi 2 km
— 40 000 euroa Mt 13821 Lasitehtaantien 400 m kevyen liikenteen väylän asfaltointi
— 650 000 euroa Mt 16229 Koukunjoentien kunnostamisen ensimmäinen vaihe
— 500 000 euroa Kontiolahden Puntarinkoskentien kevyen liikenteen väylän toteutus
— 420 000 euroa Vt 25 tievalaistuksen jatkaminen Tammisaaren ja Hangon välillä kolmessa eri kohteessa (6,1 km, 1,4 km, 1,1 km)
— 300 000 euroa Mt 13840 Kuuslammintie Hyvikkälä—Virala asfaltointi noin 3 km
— 400 000 euroa Asiakkalantie 3171 ja keskustie 3127 Hämeenkosken kirkonkylän asfaltoinnin uudistaminen
— 160 000 euroa Rymättylän maanteiden mt 12139 ja mt 12138 Viluntie, Vanhatie, Heinäistentie ja Ahteentaantie uudelleen asfaltointi
— 160 000 euroa Mt 1955 Postitien hiekkatien osuus välillä mt 194—mt 196
— 500 000 euroa Mt 13169 ja kevyen liikenteen väylän peruskorjaus ja uudelleen asfaltointi 2,4 km
— 240 000 euroa Vt 23 Kankaanpään kohdan tievalaistus
— 150 000 euroa Mt 14079 Kukkilantien asfaltointi välillä vt 24—Toisenmäentie
— 500 000 euroa Mt 2832 Rautakoskentie kt 54 alkaen asfaltointi 6,8 km
— 180 000 euroa Vt 1 E18 riista-aita Paimionjokilaakso
— 180 000 euroa Järveläntie kt 54—kk asfaltointi 1,5 km
— 500 000 euroa Tuusulanväylän melueste Torpparinmäessä ja Hämeenlinnanväylän melueste, suunnittelu
— 300 000 euroa Mt 7000 kevyen liikenteen väylän suunnitteluun
— 415 000 euroa Mt 17805 Rantakyläntien parantamiseen yhteistyössä kunnan kanssa
— 450 000 euroa Mt 17853 Kalliojärventie asfaltoinnin loppuunsaattamiseen ja peruskorjaukseen

— 400 000 euroa Mt 17937 Centrumvägen asfaltointi 4,9 km yhteishankkeena kunnan kanssa
— 200 000 euroa Kotka 2 liikenneturvakohteet 3571—14619 liittymä Karhulantie—Laajakoskentie ja mt 170 Sutelantien keskisaareke
— 300 000 euroa Mt 18900 Sarvivaarantien Lapin puolen parantaminen soratieksi
— 250 000 euroa Vt 5 valaistuksen uusiminen Vuostimon kylän kohdalla
— 150 000 euroa Kristiinankaupungin silta 663 (Lapväärtintie) suunnitteluun
— 300 000 euroa Taklaxintie 6750, perusparannus, asfaltointi aloittaen pahiten vaurioituneella osuudella Rantatieltä
— 200 000 euroa Vt 8 ja tie 7174 / Koivulahden risteys, suunnittelu
— 180 000 euroa Kunintie 17785, perusparannus, asfaltoinnin jatkaminen aloittaen vt 8 osuudelta
— 220 000 euroa Etelä Teerijärventie 7430 perusparannukseen ja asfaltointiin
— 280 000 euroa Turuntie 181, Kemiönsaari, kevyen liikenteen väylän suunnittelu ja rakentaminen
— 200 000 euroa Mt 11114 Suurkirkontien ja Innanbäckintien parantaminen ja asfaltointi
— 350 000 euroa Mt 11751 Ali-Vekkostentie asfaltointi välillä Grejusvägen ja Mickelsbölevägen
— 20 000 euroa Kevyen liikenteen väylä: Mt 178 (Valkontie), jkp-tie välillä Solvikintie—Vanha Valkontie, esiselvityksen laatiminen tai tiesuunnitelman seuraava vaihe
— 25 000 euroa Kevyen liikenteen väylä: Elimäentie 1792 välillä Ruotsinpyhtään Ruukki ja mt 170, esiselvityksen laatiminen
— 80 000 euroa Mt 11915 Labbyvägen asfaltoinnin jatkaminen
— 250 000 euroa Mt 170—Pietarintie parantaminen pahiten vaurioituneilla osuuksilla välillä Itäinen Liittymä (Loviisa) ja vt 7 (Ahvenkoski)
— 200 000 euroa Mt 17667 Västersolfvägen Västersolfintien 17667 perusparannus tien pahiten vaurioituneilla osuuksilla, asfaltointi
— 200 000 euroa Mt 11245 Kabonovintie, tieosa 1 Hilan liittymästä Upinniementielle, parantaminen ja asfaltointi
— 100 000 euroa Mt 11891 Eskilomintien kevyen liikenteen väylän tiesuunnitelman laatimiseen välillä Backgärdantie—Heikantbacken ja
— 240 000 euroa Mt 11694 Boxintie, uudelleen asfaltointi, noin 2,5 km mt 170 alkaen.

Momentti muuttuu seuraavaksi:

Momentille myönnetään nettomäärärahaa *1 432 297 000* euroa.

(2. kappale kuten HE 99/2025 vp)

(3. kappale kuten HE 171/2025 vp)

(4. ja 5. kappale kuten HE 99/2025 vp)

Valtuus

(Kuten HE 99/2025 vp)

31. Eräät avustukset (siirtomääräraha 3 v)

Käpy-hankkeet. Kunnilla on merkittävä rooli kävelyn ja pyöräliikenteen edistämisessä. Valtio on tukenut tätä työtä valtionavustuksin vuodesta 2018. Kävelyn ja pyöräilyn edistämisen hankkeille esitetään 3 milj. euroa. Määrärahan ollessa vähäinen on pidetty resurssien käytön ja vaikuttavuuden kannalta tehokkaampana järjestää avustushaku joka toinen vuosi. Näin ollen vuosien 2026 ja 2027 rahoitus on yhdistetty vuodelle 2026.

Valiokunnan saaman tiedon mukaan nykyinen määrärahataso tarkoittaa kävelyn ja pyöräliikenteen olosuhteiden pistemäistä ja hidasta kehittämistä eikä se mahdollista suurimpien ja vaikutuksiltaan merkittävämpien hankkeiden avustamista. Valiokunta toteaa, että matala avustustaso ei palvele parhaalla mahdollisella tavalla hallitusohjelman tavoitteita lisätä fyysistä aktiivisuutta jokaisessa ikäryhmässä ja parantaa liikennejärjestelmän tehokkuutta.

Yksityistieavustukset. Yksityisteiden valtionavustustoimintaa säätelee yksityistielaki ja valtioneuvoston asetus yksityisteistä. Tiekunta voi hakea avustusta yksityistien parantamiseen tai erityiskohteen, kuten lossin tai talvitien, ylläpitoon ja kunnostamiseen. Määräaikaisten korotettujen avustusprosenttien voimassaolo päättyy vuonna 2026, jolloin palataan pysyvän asetuksen avustusprosentteihin. Vuodelle 2026 esitetään yksityistieavustuksiin 5,5 milj. euroa, mikä on edelleen 1,2 milj. euroa vähemmän kuin vuonna 2025. Yksityisteiden avustuksella katetaan myös yksityistielossien vuotuiset käyttö- ja kunnossapitokustannusten avustukset, joita maksettiin 3,5 milj. euroa vuonna 2025.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan avustettavia hankkeita on jouduttu priorisoimaan ja karsimaan, jotta on voitu varmistaa muun muassa liikennöinnin kannalta kriittisten siltakohteiden eteneminen. Tällä hetkellä kielteisiä päätöksiä joudutaan tekemään enemmän kuin myönteisiä. Vuodelle 2026 esitetyn määrärahan puitteissa on mahdollista avustaa lähinnä yksittäisiä kiireellisimpiä siltakohteita. Valiokunta on erittäin huolissaan yksityistieverkon kunnosta ja pitää määrärahakehitystä todella valitettavana. Yksityisteiden kunnossapitoon tulee löytää kestävät rahoitusratkaisut.

Lentoasemien ja -paikkojen avustukset. Suomessa on Finavian lentoasemaverkoston lisäksi neljä muuta lentoasemaa ja yli 70 pienempää lentopaikkaa. Hallitus esittää Finavian verkoston ulkopuolisten lentoasemien ja -paikkojen avustuksiin 0,9 milj. euroa. Valiokunta toteaa edellisvuoden budjettimietinnön (VaVM 25/2024 vp) tavoin, että lentoasema- ja lentopaikkaverkosto on tärkeä saavutettavuudelle, elinkeinoelämälle ja huoltovarmuudelle. On myös hyvä säilyttää olemassa oleva verkosto toimintakuntoisena ottaen huomioon sähköisen lentoliikenteen mahdollinen kehitys tulevaisuudessa.

Valiokunta lisää momentille 470 000 euroa, joka kohdentuu seuraavasti
- 200 000 euroa Kuhmon lentokentän kehittämiseen
- 100 000 euroa Teiskon lentokentän kehittämiseen
- 50 000 euroa Vesivehmaan lentokentän kehittämiseen
- 20 000 euroa Menkijärven lentokentän kehittämiseen
- 20 000 euroa Alavuden lentokentän kehittämiseen
- 20 000 euroa Haapaveden lentokentän latauspisteeseen sähkölentokoneelle

— 20 000 euroa Raahe-Pattijoen lentokentän kehittämiseen
— 20 000 euroa Ahmosuon lentokentän kehittämiseen ja
— 20 000 euroa Pudasjärven lentokentän kehittämiseen.

Momentti muuttuu seuraavaksi:

Momentille myönnetään *9 870 000* euroa.

(2. ja 3. kappale kuten HE 99/2025 vp)

Käyttösuunnitelma (euroa)

Finavian lentoasemaverkoston ulkopuoliset lentoasemat ja lentopaikat	*1 370 000*
Yksityistieavustukset ja tiekuntien neuvonnasta aiheutuvat kulutusmenot	5 500 000
Kävelyn ja pyöräilyn edistäminen ja kuntien joukkoliikennehankkeet	3 000 000
Yhteensä	*9 870 000*

77. Väyläverkon kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Uudet väylähankkeet ja hallituksen investontiohjelma

Vuonna 2026 aloitetaan neljä uutta tiehanketta (valtuudet yhteensä 155,4 milj. euroa): Vt 9 Tampere—Orivesi 1. vaihe (109 milj. euroa), Lieksanjoen sillan uusiminen (20 milj. euroa), Vt 4 Vestonmäen kohta, Joutsa, Toivakka (18 milj. euroa) ja uusi tieyhteys Loviisan ydinvoimalaitokselle eli mt 1583 (Atomitie) rakentaminen välillä mt 170—Saaristotie, Loviisa (8,4 milj. euroa). Suunnittelumäärärahoin aloitetaan mt 152 Hämeenlinnanväylä—Tuusulanväylä (Kehä IV) (2,5 milj. euroa) ja kt 51 Vuohimäen eritasoliittymä (0,4 milj. euroa).

Lisäksi aloitetaan kolme uutta ratahanketta (valtuudet yhteensä 339,8 milj. euroa): Liminka—Oulu kaksoisraide (199 milj. euroa), pääradan kehittäminen, kohtauspaikat Riihimäki—Tampere ja pääradan peruskorjauksen aloittaminen (100 milj. euroa) ja Savon rata välillä Kouvola—Kuopio nopeuden ja kapasiteetin noston toteutus (40,8 milj. euroa).

Vt 9 hanke rahoitetaan momentin määrärahakehyksen puitteissa, kun taas muut edellä todetut uudet hankkeet katetaan hallituksen investointiohjelmasta, samoin kuin hanke mt 749 parantaminen välillä mt 7494 (Furuholmsvägen)—Risöhällvägen, Luoto, jonka ensimmäisen vaiheen 1,5 milj. euron rahoitus vuodelle 2026 on otettu huomioon momentilla 31.10.20.

Alkuaan hallitusohjelman määräaikaisen investointiohjelman suuruus oli 2,97 mrd. euroa liikenneinfrastruktuurihankkeiden osalta, mutta ohjelmaa on sittemmin päätetty laajentaa. Investointiohjelman puitteissa on päätetty toistaiseksi yhteensä 3,28 mrd. euron liikenneinfrastruktuurihankkeista. Investointiohjelman rahoitus kattaa aina kokonaisuudessaan päätetyn hankevaltuuden, vaikka hankkeen toteutus ja määrärahavaikutukset jatkuisivat kuluvaa hallituskautta pidemmälle. Vuoden 2026 talousarvion jälkeen investointiohjelmasta on vielä kohdentamatta kaksi

MAL-sopimushanketta sekä hallituksen erikseen muun muassa puoliväliriihessä nimeämiä kohteita.

Rautatieliikenteen kulunvalvontajärjestelmä

Rautatieliikenteen kulunvalvontajärjestelmän modernisointi- ja peruskorjausinvestointiin (Digiradan toteutusvaihe) osoitetaan 95 milj. euron valtuus vuodelle 2026. Koko hankkeen kustannusarvio on noin 1,2 mrd. euroa vuosina 2025—2040, ja sille on myönnetty myös EU-rahoitusta noin 100 milj. euroa. Kokonaisuuden toteuttamisessa tarpeelliset valtuudet ja määrärahat huomioidaan talousarvioissa vuosittain hankkeen etenemisen mukaisesti. Hanke rahoitetaan yhteisrahoitteisena liikenteenohjausyhtiö Fintraffic Raide Oy:n kanssa.

Valiokunta toteaa, että kyse on välttämättömästä korvausinvestoinnista, jolla modernisoidaan Suomen rautatiejärjestelmät sekä uudistetaan rautateiden kulunvalvonta eurooppalaisen järjestelmän mukaiseksi. Toteutusvaiheessa muun muassa rakennetaan ERTMS-järjestelmä sekä uusitaan ja nykyaikaistetaan koko turvalaitekanta ja liikenteenhallintajärjestelmät. Hanke takaa turvallisen rautatieliikenteen Suomen rautateillä myös tulevaisuudessa sekä mahdollistaa rautatieverkon kapasiteetin kasvattamisen.

Momentin määrärahataso

Kaikkiaan vuonna 2026 on käynnissä 29 tiehanketta, 14 ratahanketta ja yksi vesiväylähanke, kun huomioon otetaan myös aiemmin käynnistyneet hankkeet. Erikseen nimettyjä suunnitteluhankkeita on viisi. Hallituskauden väylähankkeilla vahvistetaan talouden kilpailukykyä ja kasvua, tuetaan elinvoimaa ja ihmisten sujuvaa liikkumista sekä huolehditaan myös huoltovarmuudesta.

Momentin määrärahataso on hallituksen esityksessä noin 522 milj. euroa, josta 440,5 milj. euroa katetaan investointiohjelmasta. Nimeämätöntä hankevarausta on jäljellä 40,3 milj. euroa vuodelle 2026 ja 2 milj. euroa vuodelle 2027.

Valiokunta pitää keskeisenä sitä, että ylläpidon ohella väyläverkkoa myös aktiivisesti kehitetään vastaamaan yhteiskunnan tarpeita, sillä pullonkauloja ja muita kehittämiskohteita on niin tiekuin rataverkolla. Esimerkkeinä valiokunta toteaa Karjala-radan välityskyvyn, joka tuo haasteita erityisesti alueen elinkeinoelämälle, sekä erilaiset sotilaallista liikkuvuutta tukevat väylähankkeet.

Valiokunta pitää tärkeänä sitä, että niin uusien väylähankkeiden kuin perusväylänpidon hankkeiden kilpailutuksessa onnistutaan ja hankkeisiin saadaan riittävästi tarjouksia. Hyvä kilpailu varmistaa kustannustehokkaat tarjoukset. Uusien ja käynnissä olevien hankkeiden valtuus- ja määrärahatilannetta sekä rahoituksen riittävyyttä tulee myös seurata huolellisesti.

Länsirata

Osana hallituksen investointiohjelmaa on tarkoitus rahoittaa myös valtion osuutta Länsiradan rakentamiskustannuksista. Liikenne- ja viestintäministeriö on vuodelle 2025 myönnetyn valtuuden nojalla oikeutettu allekirjoittamaan Länsirata Oy:n rakentamisvaihetta koskeva osakassopimus

siten, että valtion rahoitusosuus hankkeen kustannuksista on enintään 400 milj. euroa edellyttäen, että muut omistajat rahoittavat hanketta vähintään 400 milj. eurolla. Siirtyminen rakentamisvaiheeseen koskisi Espoon ja Lohjan välisiä osahankkeita sekä yhteyksiä Salo—Hajala ja Nunna—Kupittaa.

Länsirata Oy:n rakentamisvaihetta käsittelevät osakassopimusneuvottelut on saatu päätökseen. Neuvotteluissa saavutettiin yhteisymmärrys 31.10.2025 ja sopimuskokonaisuus on toimitettu kuntaomistajille. Kunnanvaltuustojen (Espoo, Kirkkonummi, Lohja, Salo, Turku, Vihti) on tarkoitus käsitellä sopimusta marras—joulukuussa. Ennen allekirjoitusta sopimus käsitellään myös hallituksen talouspoliittisessa ministerivaliokunnassa. Valiokunnan tietoon on saatettu riski hankkeen kokonaiskustannuksista, ja valiokunta kiinnittää huomiota kustannusriskien hallinnan tärkeyteen. Hallitusohjelman mukaisesti myös Rantaradan elinvoimaisuus tulee varmistaa.

Lisäykset suunnitteluhankkeisiin

Valiokunta lisää momentille 610 000 euroa, joka kohdentuu seuraavasti
- 300 000 euroa Kontiomäki—Vuokatti-rataosuuden henkilöjunaliikenteen suunnitteluun
- 250 000 euroa Helsinki—Tukholma kiinteän yhteyden selvitykseen
- 30 000 euroa selvityksen laatimiseen kantatie 51:n monikaistaisuuden jatkamisen mahdollisuuksista ja liikenneturvallisuutta vahvistavista toimista Siuntiosta Raaseporiin ja
- 30 000 euroa selvityksen laatimiseen Lohjan keskustan juna-aseman junaliikenteen käynnistämisestä. Arvioidaan Lohjan aseman kunnostustarpeet, Hanko—Hyvinkää-radan junaliikenteen käynnistämisen mahdollisuudet sekä mahdollisuus pistoraiteen rakentamiseen Lohjalta rantaradalle.

Momentti muuttuu seuraavaksi:

Momentille myönnetään *522 786 000* euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

(1.—3. kohta kuten HE 99/2025 vp)

(4. kohta kuten HE 171/2025 vp)

(3. kappale kuten HE 99/2025 vp)

Valtuus

Väylävirasto oikeutetaan tekemään sopimuksia hankkeeseen

(1.—5. kohta kuten HE 99/2025 vp)

(6.—8. kohta kuten HE 171/2025 vp)

(2. ja 3. kappale kuten HE 99/2025 vp)

(Taulukko kuten HE 171/2025 vp)

20. Liikenteen ja viestinnän palvelut

21. Julkisen henkilöliikenteen palvelujen ostot ja kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Julkisen henkilöliikenteen tuki. Alueellisen ja paikallisen liikenteen ostoihin ja kehittämiseen osoitetaan noin 32,3 milj. euroa, suurten kaupunkiseutujen julkisen henkilöliikenteen tukeen noin 9,8 milj. euroa ja keskisuurten kaupunkiseutujen tukeen noin 8,1 milj. euroa. Taso on sama kuin vuoden 2025 varsinaisessa talousarviossa.

Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa tuotiin esille, että joukkoliikenteen kustannukset ovat kasvaneet vuosi vuodelta, kun taas valtion määrärahataso on pysynyt pitkään melko vakioisena. Joukkoliikenteen tuen heikentyminen suhteessa kustannuksiin näkyy konkreettisesti joukkoliikennetarjonnan supistumisena ja lippuhintojen korotuksina. Valiokunta toteaa, että toimiva ja riittävän kattava joukkoliikenne on tärkeä niin perustason liikkumistarpeille kuin alueelliselle elinvoimaisuudelle. Väestörakennemuutos ja palveluverkkomuutokset eri puolilla Suomea tuovat myös paineita kuljetusten ja joukkoliikenteen järjestämiseen, jotta asiointi palveluissa voidaan mahdollistaa.

Henkilöjunaliikenteen ostot. Valtio hankkii tarpeellisiksi katsottuja henkilöjunaliikenteen palveluja niillä reiteillä, jotka eivät ole kaupallisesti kannattavia. VR:n kanssa tehdyn ostoliikennesopimuksen menot ovat olleet vuosittain noin 35 milj. euroa, ja siihen sisältyy tällä hetkellä Etelä-Suomen taajamajunaliikenteen lisäksi kaukoliikenteessä yöjunia, kiskobussiliikennettä ja yksittäisiä IC/Pendolino-reittejä. Vuonna 2026 käynnistetään lisäksi uusi yhteys Tornio—Haaparantareitillä (1,9 milj. euroa) ja lisätään liikennettä Helsinki—Hanko-reitillä niin, että jatkossa junavuoroja on päivittäin (0,8 milj. euroa).

Nykyinen ostoliikennesopimus päättyy vuoden 2030 lopussa, ja seuraavan kauden kilpailutusta valmistellaan. Valtio jatkaa julkisesti tuettua henkilöjunaliikennettä nykyisellä palvelutasolla, joka sisältää myös edellä todetut henkilöjunaliikenteen lisäykset sekä Raumalla vuonna 2027 alkavan ostoliikenteen. Lisäksi kunnilla on omakustanteisesti mahdollisuus hankkia alueelleen henkilöjunaliikennettä valtion kilpailutuksessa. Osana kilpailutuksen valmistelua on perustettu ostoliikenteen kalustoyhtiö. Tämän valtio-omisteisen erityistehtäväyhtiön (Suomen Ostoliikennekalusto Oy) on tarkoitus aloittaa operatiivinen toiminta alkuvuodesta 2026. Kalustoyhtiö toimii mallilla, jossa toimivaltainen valtion viranomainen vuokraa kaluston yhtiöltä ja tulevaisuudessa myös kunnat voisivat hyödyntää kalustoyhtiötä, jos niin haluavat ja jos hakevat omaa tilaajatoimivaltaa. Talousarvioesitys sisältää valtuuden solmia viisivuotinen vuokrasopimus kalustoyhtiön kanssa siten, että siitä aiheutuu enintään 76 milj. euroa menoja vuosina 2026—2030. Vuodelle 2026 esitetään 10,3 milj. euron korotusta kattamaan valtiolle kalustoyhtiöstä kertyviä kustannuksia.

Valiokunta pitää hyvänä sitä, että seuraavan kauden kilpailutuksen valmistelu etenee suunnitellusti ja myös kalustoyhtiö on nyt perustettu. Kyseessä tulee olemaan merkittävä rakenteellinen muutos, joka vaatii huolellista valmistelua. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan myös alueet ja kunnat ovat olleet aktiivisia. Jo nykyisellään Tampere sekä Kemijärven alueen kunnat ovat päättäneet itse rahoittaa junaliikennettä.

Lentoliikenne. Suomen sisäistä lentoliikennettä kehitetään ensisijaisesti markkinaehtoisesti, mutta säännöllisen lentoliikenteen ostoilla turvataan huoltovarmuuden, vientiteollisuuden ja matkailun kannalta tärkeitä yhteyksiä. Lentoliikenteen ostoihin osoitetaan 19,5 milj. euroa vuodelle 2026, ja sillä on tarkoitus tukea lentoliikennettä Savonlinnaan, Poriin, Jyväskylään, Joensuuhun, Kajaaniin, Kemiin ja Kokkolaan.

Valiokunta pitää hyvänä sitä, että Jyväskylän, Joensuun, Kajaanin, Kemin, Kokkolan ja Porin lentoliikenteeseen linjattu sopimuskausi 27.2.2028 asti selkeyttää tilanteen pidemmäksi aikaa ja tekee lennoista myös operaattorien näkökulmasta houkuttelevampia. Tällä hetkellä tilanne näyttää siltä, että pääosin ostoliikenteen reitit eivät toimisi markkinaehtoisesti lähivuosina.

Kaiken kaikkiaan lentomatkustajien määrä Suomessa kuitenkin kasvoi edellisvuodesta 7 prosenttia vuonna 2024. Vuoden 2025 tammi—syyskuussa kasvu jatkui 4 prosentin vauhdilla. Kasvu on ollut voimakkainta Lapin lentoasemilla, erityisesti Rovaniemellä. Helsinki-Vantaan lentoasema vastaa kuitenkin suurimmasta osasta Suomen lentoliikennettä (80 prosenttia).

Pääluokka 32

TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖN HALLINNONALA

Työ- ja elinkeinoministeriön pääluokkaan esitetään yhteensä noin 3,5 mrd. euroa, joka on noin 152 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2025 varsinaisessa talousarviossa. Vähennystä selittää sopeutustoimien lisäksi erityisesti se, että energiatuen momentilla määrärahatarve on noin 101 milj. euroa aiempaa pienempi.

01. Hallinto

05. Innovaatiorahoituskeskus Business Finlandin toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille esitetään noin 72,7 milj. euroa. Valiokunta lisää momentille 200 000 euroa, joka kohdistetaan Visit Finlandille matkailun edistämiseen Unescon geopark-kohteissa.

Momentti muuttuu seuraavaksi:

Momentille myönnetään nettomäärärahaa *72 895 000* euroa.

(2.—4. kappale kuten HE 99/2025 vp)

11. Huoltovarmuuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille esitetään noin 24,7 milj. euroa. Valiokunta lisää momentille 40 000 euroa, joka kohdistetaan Huoltovarmuuskeskuksen teknologiapooliin yritysten varautumisoppaan tekemiseen.

Momentti muuttuu seuraavaksi:

Momentille myönnetään nettomäärärahaa *24 708 000* euroa.

(2. kappale kuten HE 99/2025 vp)

40. Valtionavustus kestävää kasvupolitiikkaa edistäville toimijoille (siirtomääräraha 3 v)

Momentille esitetään noin 2,1 milj. euroa. Valiokunta lisää momentille 765 000 euroa, joka kohdistetaan seuraavasti:

— 200 000 euroa Rengonharju Säätiölle West Avian -yritysalueen droonitestiympäristön käynnistämiseen
— 160 000 euroa Etelä-Karjalan yrittäjät ry:lle yritysten omistajanvaihdoksia tukevaan palveluun
— 100 000 euroa Music Finland ry:lle viennin edistämiseen
— 70 000 euroa Women’s Health Hub Finlandin toiminnan käynnistämiseen Business Turku -elinkeinoyhtiölle
— 60 000 euroa Marsalkka Mannerheimin Metsästysmaja ry:n matkailuinfran kehittämiseen
— 50 000 euroa Kuluttajaliitto ry:lle
— 50 000 euroa Mikro- ja yksinyrittäjät ry:lle

— 50 000 euroa Suomen Yrityskummit ry:lle Yrityskummit-toimintaan ja
— 25 000 euroa Helsingin seudun kauppakamarin Itä-Uudenmaan aluejohtokunnalle kehitysohjelman laatimiseen aiheesta Itä-Uusimaa energia- ja teollisuuden vihreän siirtymän kärkialueena.

Momentti muuttuu seuraavaksi:

Momentille myönnetään *2 858 000* euroa.

(2.—4. kappale kuten HE 99/2025)

20. Uudistuminen ja vähähiilisyys

Puhtaan siirtymän toteuttaminen

Siirtymistä kohti hiilineutraalia yhteiskuntaa tuetaan työ- ja elinkeinoministeriön pääluokassa useilta eri momenteilta, joista valiokunta käsittelee tässä merkittävimpiä. Business Finlandin rahoitukseen (momentilla 32.20.40) sisältyy 120 milj. euron varaus puhtaan siirtymän investointitukiohjelmaan eli teollisuuden tuotantoprosessien vähähiilisyyden ja energiatehokkuuden edistämiseen sekä ilmastoneutraaliin talouteen siirtymistä edistävien investointien tukemiseen. Ylipäätään panostukset T&K-toimintaan osaltaan mahdollistavat puhtaan siirtymän toteuttamista.

Energiatuen momentti (32.20.41) sisältää varsinaisen energiatuen lisäksi RRF-energiainvestointituen, joka rahoitetaan EU:n elpymis- ja palautumistukivälineestä. Momentille esitetään noin 343,1 milj. euroa, josta noin 188,4 milj. euroa on RRF-rahoitusta. Sekä kansallinen että RRF-valtuus olivat korkealla tasolla vuosina 2022—2024. Vuosi 2026 on viimeinen vuosi, jolloin tehdään maksatuksia RRF-energiainvestointitukea saaneille hankkeille. Kansallisen myöntövaltuuden aiempien sitoumusten maksatukset jatkuvat pidempään, mutta määrärahatarve alenee nopeasti.

Uusiin sitoumuksiin esitetään 9,9 milj. euron kansallista myöntövaltuutta, joka on noin 4,2 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2025 varsinaisessa talousarviossa. Jäljellä olevaa myöntövaltuutta käytetään pääosin energiatehokkuussopimusjärjestelmään liittyneiden yritysten vapaaehtoisiin energiatehokkuusinvestointeihin. Valtuus soveltuu myös uuteen teknologiaan perustuviin uusiutuvan energian hankkeisiin ja pieniin biokaasuhankkeisiin.

Suurille uuden energiateknologian demonstraatiohankkeille ei ole osoitettu uutta valtuutta vuodesta 2024 lähtien, vaan viimeiset tukipäätökset on tehty kesäkuussa 2025. Tätä tukimuotoa osittain korvaa verohyvityksenä toteutettava investointihyvitys, jolla on osin sama soveltamisala. Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa on kuitenkin tuotu esiin, että verohyvitys ei sovellu riskipitoisille demonstraatiohankkeille yhtä hyvin kuin energiatuki johtuen alhaisemmasta tukiprosentista ja tuen jaksottumisesta huomattavasti pidemmälle ajanjaksolle. Tämän vuoksi valiokunta pitääkin myönteisenä, että hallitus ilmoitti osana 28.11.2025 julkaistua kasvu- ja työllisyyspakettia valmistelevansa suurten energiateknologian demonstraatiohankkeiden hakua. Niiden rahoitus ei kuitenkaan vielä sisälly talousarvioon.

Lisäksi uusiutuvan energian tuotantotukeen (momentti 32.20.48) varataan noin 239,5 milj. euroa perustuen aiempien sitoumusten mukaisiin maksatuksiin pääosin tuulivoimaloille. Vähähiilisen vedyn ja hiilidioksidin talteenoton ja hyödyntämisen edistämiseen osoitetaan EU:n elpymis- ja palautumistukivälineen rahoitusta investointitukena noin 90,9 milj. euroa kolmevuotisena siirtomäärärahana (momentti 32.20.44). Myös teknisten nielujen käyttöönottoa sekä biogeenisen hiilidioksidin talteenottoa ja hyödyntämistä tuetaan investointiavustuksilla. Näihin Puhtaan energian Suomen kärkihankkeisiin (momentti 32.20.42) on täydentävässä talousarviossa varattu 90 milj. euron valtuus, mikäli vuoden 2025 myöntämisvaltuutta jää käyttämättä.

Valiokunta toteaa, että puhdas siirtymä on Suomen talouskasvun ja kansainvälisen kilpailukyvyn näkökulmasta merkittävä mahdollisuus. Valiokunta kiinnitti edellisessä budjettimietinnössään (VaVM 25/2024 vp) huomiota siihen, että energian tuotantoinvestoinneista on ollut ylitarjontaa, kun taas sähköä käyttävistä teollisista investoinneista on ollut pulaa. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan tämä epäsuhta on kehittynyt parempaan suuntaan, mutta edelleen tarvitaan lisää investointeja puhdasta energiaa käyttävään korkean jalostusarvon teollisuuteen.

Energiaintensiivisten investointien houkuttelussa ja investoijien sijoittumispäätöksissä yksi olennainen tekijä on sähköverkon kapasiteetti. Valiokunta on huolissaan siitä, että asiantuntijakuulemisen perusteella kantaverkon kapasiteetti uhkaa muodostua puhtaan siirtymän toteuttamisen ja teollisten investointien pullonkaulaksi eri puolilla Suomea. Asiantuntijoiden mukaan energiaintensiiviset investointihankkeet kohdistuvat alueille, joilla sähkökapasiteetti on valmiina tai varmuudella lähivuosina saatavilla. Valiokunta nostaa esiin hallituksen puoliväliriihen kasvutoimikirjaukset Fingridin kantaverkon investointiohjelman laajentamisesta. Valiokunta pitää tärkeänä, että omistajaohjaus ottaa hallituksen kirjaukset huomioon ja kiirehtii Fingridin kantaverkon laajentamista sekä valtakunnallisesti että erityisesti itäisen Suomen tilanne huomioiden.

40. Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan tukeminen (arviomääräraha)

Business Finlandin tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiorahoituksen (TKI) tavoitteena on nopeuttaa elinkeinoelämän uudistumista ja edistää uutta osaamista, kannustaa riskipitoiseen TKI-toimintaan sekä vahvistaa yritysten kestävää kasvua ja kilpailukykyä. Business Finland myöntää yrityksille TKI-rahoitusta avustuksina (32.20.40) ja lainoina (32.20.83).

Avustusvaltuuteen osoitetaan noin 619,9 milj. euroa, josta arviolta noin 592,4 milj. euroa kohdennetaan tutkimus- ja kehittämistoimintaan. Valiokunta pitää hyvänä, että T&K-toiminnan valtuus kasvaa edellisvuodesta noin 106 milj. eurolla. Lisäksi täydentävässä talousarviossa siirrettiin noin 12,8 milj. euron valtuus käytettäväksi uuteen laivanrakennuksen innovaatiotukihankkeeseen (momentille 32.20.46). Luovien alojen tutkimus- ja kehittämistoimintaan on varattu 9 milj. euroa kuten edellisvuonna. Lainavaltuuteen on varattu yhteensä noin 156,8 milj. euroa, josta arviolta noin 141 milj. euroa kohdistuu tutkimus- ja kehittämistoimintaan. T&K-toiminnan lainavaltuus on noin 4 milj. euroa edellisvuotta pienempi.

Avustus- ja lainavaltuudet yhteen laskien Business Finlandin kautta kanavoidaan T&K-rahoitusta noin 103 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2025 varsinaisessa talousarviossa. Valiokunnan saaman tiedon mukaan Business Finland on saanut vuoden 2025 kolmen ensimmäisen neljänneksen aikana tavanomaista enemmän rahoitushakemuksia. Valiokunta on tyytyväinen siihen, että

hallituksen asettaman tavoitteen mukaisesti kasvavalle rahoitukselle on yrityksissä selvästi kysyntää.

Avustusvaltuudesta noin 27,5 milj. euroa osoitetaan muuhun kuin T&K-toimintaan. Valiokunta pitää valitettavana, että innovaatio- ja elinkeinorahoituksen valtuutta on kahtena viime vuonna merkittävästi pienennetty, sillä vuodelle 2024 oli käytettävissä noin 79,3 milj. euroa ja vuonna 2025 noin 54,5 milj. euroa. Nyt käytettävissä olevasta noin 27,5 milj. eurosta 10 milj. euroa on varattu AV-tuotantokannustimeen ja noin 17,5 milj. euroa muuhun innovaatio- ja elinkeinorahoitukseen. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan jälkimmäisestä valtuudesta vain pieni osa on käytettävissä uusiin rahoituspäätöksiin, esimerkiksi Nuoret Innovatiiviset Yritykset -ohjelmaan, koska Business Finland on sitoutunut jaksorahoitteisten ohjelmien maksatuksiin edellyttäen, että yritykset saavuttavat jaksolle asetetut tavoitteet.

Innovaatio- ja elinkeinorahoituksen leikkausten johdosta Business Finland on lakkauttanut useita rahoitusmuotoja (Exhibition Explorer, Market Explorer) tai katkaissut haut toistaiseksi (Tempo, Nuoret Innovatiiviset Yritykset). Lisäksi innovaatioseteli lakkautettiin vuonna 2024 ja Talent-rahoituksen päättymisestä linjattiin jo hallitusohjelmassa. Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa esitetyn arvion mukaan leikkaukset vaikuttavat noin tuhanteen yritykseen, jotka ovat kooltaan pääosin pieniä ja mikroyrityksiä. Asiantuntijakuulemisessa on tuotu esiin huoli siitä, että innovaatiorahoituksen supistuminen heikentää merkittävästi Business Finlandin mahdollisuuksia tukea yrityksiä T&K-toiminnan tulosten jatkokehittämisessä kaupallistettaviksi tuotteiksi, mikä voi heikentää T&K-panostusten vaikuttavuutta. Tämän vuoksi valiokunta on huolissaan innovaatiorahoituksen vähäisyydestä ja korostaa talousvaliokunnan tavoin (TaVL 39/2025 vp), että talouden kasvutoimia suunniteltaessa ja toteutettaessa innovaatioiden skaalaaminen ja kaupallistaminen tulisi nähdä kiinteänä osana T&K-toimintaa.

Työ- ja elinkeinoministeriön pääluokkaan sisältyy muitakin tutkimus- ja kehittämistoiminnan kohdennuksia, joista euromääräisesti suurin on Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy:n T&K-toimintaan osoitettu noin 149 milj. euroa, joka jakaantuu yleisavustukseen (noin 104 milj.) euroa ja erityisavustukseen (noin 45 milj. euroa). Jälkimmäinen kohdentuu pääosin Kvanttinova-Micronova-puhdastilaympäristön yhteiskäyttöisten pilotointilaitteiden hankintaan ja käyttöönottoon sekä kvanttitietokoneen skaalaamiseen. Täydentävässä talousarviossa hallitus esittää myös Geologian tutkimuskeskuksen Mintecin koetehdaskokonaisuuden tutkimusinfrastruktuurin toteuttamiseen 37 milj. euron valtuutta.

Merkittävää TKI-rahoitusta sisältyy myös momentilla 32.30.64 käsiteltävään EU-rakennerahastojen rahoitukseen. Valiokunnan saaman tiedon mukaan T&K-rahoituksen osuus vuoden 2026 myöntövaltuuksista on noin 68,6 milj. euroa. Tätä T&K-rahoitusta myöntävät yrityksille ELY-keskukset, jatkossa Elinvoimakeskukset, ja maakuntien liitot yliopistoille, ammattikorkeakouluille ja tutkimuslaitoksille. Elinvoimakeskukset myöntävät myös innovaatiorahoitusta pääosin yritysten kehittämisavustuksena ja osin toimintaympäristötukena.

30. Työllisyys ja yrittäjyys

Työvoimapalvelujen järjestäminen työllisyysalueilla

Julkisten työvoimapalvelujen järjestämisvastuu siirtyi kunnille ja kuntien muodostamille yhteistoiminta-alueille 1.1.2025. Samalla työvoimapalveluista tuli uusi valtionosuustehtävä, jonka rahoitus kohdennetaan kunnille yleiskatteellisena osana peruspalveluiden järjestämistä (momentti 28.90.30). Työllisyysalueita on 45, ja suurin osa (39) niistä järjestää työvoimapalvelut vastuukuntamallilla. Neljä kuntaa järjestää työvoimapalvelut itse ja kahdella alueella käytössä on kuntayhtymämalli. Valtionosuus myönnetään yksittäiselle kunnalle, vaikka palvelut järjestettäisiinkin yhteistoiminnassa.

Rahoituksesta valtaosa kohdistuu harkinnanvaraisiin palveluihin, joiden tarjoamiseen ei ole asetettu lainsäädännössä selkeää vähimmäistasoa. Kunnat voivat budjetoida työvoimapalveluihin laskennallisesti kohdentuvaa valtionosuutta suuremman tai pienemmän summan palveluiden järjestämiseen. Vuonna 2025 kunnille kokonaisuutena siirtynyt rahoitus määräytyi sen mukaan, mitä palveluihin olisi budjetoitu tilanteessa, jossa valtio olisi vastannut palveluiden järjestämisestä vuonna 2025. Tästä näkökulmasta katsottuna siirto toteutettiin kustannusneutraalisti. Etenkin tehtävämuutokset, mutta myös aiempien vuosien harkinnanvaraiset lisäykset ja vähennykset sekä siirtyvät erät ja menojen jaksotukset vaikeuttavat eri vuosien välisten määrärahojen vertailua kuten valiokunta on aikaisemmin todennut (VaVM 25/2024 vp).

Yksittäisen kunnan tasolla vuoden 2025 rahoitus määräytyi puoliksi laskennallisen valtionosuusrahoituksen perusteella ja puoliksi kunnittaisen kustannusarvion perusteella. Vuonna 2026 tämä siirtymäajan rahoitus määräytyy siten, että kuntakohtainen osuus on 25 prosenttia ja laskennallinen valtionosuus 75 prosenttia. Siirtymäajan rahoitus joko lisää tai vähentää kunnan valtionosuutta verrattuna täysin laskennalliseen rahoitukseen, joka muodostuu pääosin työikäisen väestön sekä työttömien ja palveluissa olevien määrän perusteella ja osittain vieraskielisyyden perusteella. Vuoden 2026 rahoitus perustuu vuoden 2024 tilastotietoihin. Vuonna 2027 tehdään valtionosuustehtävien jälkikäteinen kustannustenjaon tarkistus, jolloin käytettävissä ovat ensimmäistä kertaa myös kuntien järjestämisvastuun aikana toteutuneet kustannukset.

Työllisyysalueet ovat aloittaneet laskusuhdanteessa, jossa työttömyys on korkealla tasolla. Järjestämisvastuun siirron yhteydessä kuntien vastuuta työttömyysturvan rahoituksesta laajennettiin, jolloin pitkään jatkuvat työttömyysjaksot nostavat kuntien osuutta työttömyysetuuksien rahoituksesta. Työttömyyden kasvun vuoksi työllisyyspalvelujen rahoitus kokonaisuutena on kuntien näkökulmasta katsottuna riittämätön. Kuntatalouden kokonaisuutta käsitellään mietinnössä luvun 28.90 yhteydessä.

Valiokunta pitää erityisesti pitkäaikaistyöttömyyden kasvua huolestuttavana. Valiokunta kiinnittää työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan tavoin (TyVL 8/2025 vp) huomiota siihen, että monien pitkäaikaistyöttömien tosiasialliset työllistymisen esteet ovat sellaisia, ettei niitä pystytä ratkaisemaan työllisyyspalveluissa, vaan ensisijaisesti hyvinvointialueiden vastuulle kuuluvissa sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa. Vaikeasti työllistyvien kohderyhmän arvioidaan kasvavan työllisyyspalveluissa hallituksen esittämän toimeentulotukiuudistuksen (HE 116/2025 vp) myötä. Valiokunta painottaa työllisyysalueiden ja hyvinvointialueiden yhteistyön kehittämistä ja yhtyy

työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan näkemykseen (TyVL 8/2025 vp) siitä, että asiakkaiden palveluiden saatavuuden turvaamiseksi on tärkeää tarkastella mahdollisuutta asettaa hyvinvointialueille työllistymisen edistämiseen liittyviä kannusteita.

Valiokunta kiinnittää huomiota erityisesti siihen, että nuorten pitkäaikaistyöttömyys on kasvanut voimakkaasti syksystä 2024 lähtien. Vuonna 2026 käyttöön tuleva 18—29-vuotiaiden nuorten rekrytointituki on yksi keino auttaa nuorten työllistymistä. Yritys voi saada työllistymissetelin työllistäessään nuoren, joka on ollut työttömänä vähintään kuusi kuukautta tai jos nuorella ei ole perusopetuksen jälkeistä tutkintoa, vähintään kolme kuukautta. Valiokunta pitää tärkeänä varmistaa, että kohderyhmään kuuluvat perusasteen koulutuksen varassa olevat nuoret saavat ohjausta myös koulutukseen hakeutumiseen.

Eduskunta hyväksyi syksyllä 2025 hallituksen esityksen eduskunnalle työnhakijan palveluprosessin ja työnvälityspalveluiden kehittämistä koskevaksi lainsäädännöksi (HE 108/2025 vp). Valiokunta pitää tärkeänä lakimuutoksen tavoitetta keventää työvoimapalveluiden palveluprosessiin liittyvien tehtävien normitusta, jotta palvelua voidaan kohdentaa sitä eniten tarvitseville asiakkaille.

Työllisyysalueet ovat olleet toiminnassa vasta vajaan vuoden ajan, ja aloitus on osunut haastavaan suhdanteeseen. Valiokunta katsoo, että kokemuksia työvoimapalvelujen järjestämisestä ja rahoitusmallista tulee seurata tarkasti. Oman haasteensa seurannalle asettaa se, että valtakunnallinen tilastointi on uudistuksen jälkeen ollut puutteellista eikä aktivointiasteesta ole ollut saatavilla luotettavaa tietoa. Työllisyysalueilla ei vielä ole velvoitetta kirjata tietojärjestelmään ei-lakisääteisiin palveluihin ohjattuja asiakkaita. Työ- ja elinkeinoministeriöstä saadun tiedon mukaan valmistelussa on hallituksen esitys, jonka myötä tähän syntyisi velvoite. Lisäksi lakisääteistenkin palvelujen (työkokeilujen ja valmennusten) tietojen oikeellisuudessa on ollut haasteita.

40. Alueiden kestävän kasvun ja elinvoiman tukeminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille esitetään noin 6,2 milj. euroa. Valiokunta lisää momentille 730 000 euroa, joka kohdistetaan seuraavasti:

— 300 000 euroa Salpausselän urheilukeskuksen suurtapahtumien olosuhteiden kehittämiseen (mm. aurinkokatsomon uudistamiseen ja ampumahiihto-olosuhteiden kehittämiseen) Lahden kaupungille
— 200 000 euroa Ahveniston ampumahiihto- ja moottoriurheilustadionin suurtapahtumien katsomo-olosuhteiden kehittämiseen Hämeenlinnan kaupungille
— 200 000 euroa Uudenmaan liitolle nuorten työllistymistä edistävän mobiilisovelluksen kehittämiseen ja
— 30 000 euroa Södra Vallgrund Samfällighet -yhteisalueen osakaskunnalle selvityksen laatimiseen Sundbådan-alueen kehittämiseksi.

Momentti muuttuu seuraavaksi:

Momentille myönnetään *6 951 000* euroa.

(2.—5. kappale kuten HE 99/2025 vp)

50. Valtionavustus nuorten rekrytointitukeen (siirtomääräraha 2 v)

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan vuoden 2025 kolmannessa lisätalousarviossa kaksivuotisena myönnetyn määrärahan käyttöajan pidentäminen on tarpeen, jotta nuorten rekrytointituen maksatusprosessi toimii sujuvasti myös niiden työllistämisjaksojen kohdalla, jotka toteutuvat loppuvuonna 2026. Avustuksen käytön ehdoista säädetään valtioneuvoston asetuksella, jonka on tarkoitus tulla voimaan vuoden 2026 alusta. Käyttöajan pidentäminen edellyttää määrärahan peruuttamisen ja uudelleenbudjetoimisen.

Momentti muuttuu seuraavaksi:

Momentille myönnetään 30 000 000 euroa. (Uusi)

Määrärahaa saa käyttää elinvoima-keskuksen valtionavustuslain (688/2001) nojalla myöntämään nuorten rekrytointitukeen työvoima-viranomaiselle. (Uusi)

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena. (Uusi)

Vuoden 2025 talousarviossa myönnetty kaksivuotinen siirtomääräraha peruutetaan. (Uusi)

64. EU:n ja valtion rahoitusosuus EU:n alue- ja rakennepolitiikan ja muihin koheesiopolitiikan ohjelmiin (arviomääräraha)

Momentille esitetään noin 583,6 milj. euroa, josta noin 67 prosenttia on EU-rahoitusta ja 33 prosenttia valtion rahoitusosuutta. Määräraha kohdennetaan pääosin EU:n alue- ja rakennepolitiikan ohjelman ”Uudistuva ja osaava Suomi 2021—2027” rahastojen kautta (EAKR, ESR+ ja JTF). Valtuuteen esitetään noin 391,2 milj. euroa, josta noin 37 prosenttia on kansallista rahoitusta. Koko ohjelmakauden myöntämisvaltuuksista on tähän mennessä sidottu yhteensä noin 60 prosenttia ja maksettu noin 20 prosenttia. Valiokunta pitää myönteisenä, että Suomi oli lokakuun 2025 alussa maksatuksissa kolmanneksi pisimmälle edistynyt jäsenmaa, kun suhteutetaan kaikista rahastoista komissiolle toimitettujen maksupyyntöjen yhteissumma jäsenvaltion kokonaisrahoituskehykseen.

Valtioneuvosto hyväksyi 9.10.2025 "Uudistuva ja osaava Suomi 2021—2027" EU:n alue- ja rakennepolitiikan ohjelman ohjelmamuutoksen, jolla uudelleen kohdennetaan 300 milj. euroa puolustusta tukevan teollisuuskapasiteetin kasvattamiseen ja sotilaallisen liikkuvuuden parantamiseen. Uudelleen kohdennus näihin uusiin toimintalinjoihin toteutetaan ohjelman sisäisinä rahoitussiirtoina siten, että rahoitusta suunnataan suuraluetasolla Itä-, Pohjois-, Etelä- ja Länsi-Suomeen yhtä paljon kuin alueellisessa päätöksenteossa oleva rahoitus pienenee. Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa on tuotu esiin, että rahoitussiirrot ohjelman alkuperäisestä toiminnasta tulevat ohjelmakauden kahtena viimeisenä vuonna vähentämään ohjelman panostuksia TKI-toimintaan, digitalisaatioon ja puhtaan siirtymän edistämiseen EAKR-toimenpiteissä, ja ESR+:n puolella vähennykset kohdistuvat työllistymisen edistämiseen, työelämäosaamiseen ja osallisuuteen kohdistuviin toimiin. Valiokunta pitää tärkeänä seurata rahoituksen vaikuttavuutta alueellisesti. Tärkeää on myös turvata Suomen EU-rahoitusosuuden täysimääräinen saanto ohjelman viimeisinä vuosina.

Itäisen Suomen tilanne

Venäjän hyökkäyssota Ukrainassa on muuttanut itäisen Suomen toimintaympäristöä. Itäisen Suomen muodostavat Kymenlaakson, Etelä-Karjalan, Etelä-Savon, Pohjois-Savon, Pohjois-Karjalan ja Kainuun maakunnat. Helmikuussa 2025 valmistuneen Itäisen Suomen ohjelman tavoitteena on edistää ohjelma-alueen taloudellista kasvua, elinvoimaa, investointeja, osaamisen kehittämistä ja työvoiman saatavuutta. Ohjelman toimenpiteillä edistetään myös koko Suomen huoltovarmuutta ja omavaraisuutta. Valiokunta korostaa, että itäisen Suomen elinvoimaisuuden vahvistaminen on nykyisessä geopoliittisessa tilanteessa laaja sekä taloudellinen että turvallisuuteen liittyvä, koko Suomea ja EU:ta koskeva kysymys. Itäisen Suomen tilanne on tärkeää ottaa huomioon myös EU:n monivuotisten rahoituskehysten valmistelussa.

Hallitus nimitti keväällä 2025 itäisen Suomen erityisedustajan tukemaan ohjelman strategisten toimenpide-ehdotusten toimeenpanoa. Erityisedustajan tehtävänä on laatia esitys erityistalousalue-konseptista kokeiltavaksi Itä-Suomessa jollakin tarkkarajaisesti määritellyllä alueella. Valiokunta pitää perusteltuna edistää erityistalousaluekokeilun valmistelua ja toteuttamista.

40. Yritysten erityisrahoitus

Eduskunnalta pyydettävät suostumukset

Finnvera-konsernin rahoitusvaltuudet. Eduskunta on hyväksynyt muutettuna hallituksen esityksen eduskunnalle laiksi valtion erityisrahoitustoiminnasta ja sen järjestämisestä (TaVM 23/2025 vp — HE 64/2025 vp), joten valiokunta tekee tarvittavat muutokset luvun päätösosaan.

Ukrainan vientitakuu. Hallitus esittää, että työ- ja elinkeinoministeriö voi korvata Finnvera Oyj:lle Ukrainaan kohdistuvan viennin ja investointien edistämiseksi vuosina 2024—2026 myönnetyn vienninrahoituksen luottotappioita yhteensä enintään 200 milj. euroa. Valiokunta puoltaa esitettyä suostumusta, joka korvaa vuosien 2024 ja 2025 talousarvioissa annetut suostumukset.

Luku muuttuu seuraavaksi:

Suostumus

(Poist.)

(2. kappale kuten HE 99/2025 vp)

60. Siirrot hallinnonalan rahastoihin (arviomääräraha)

Eduskunta on hyväksynyt muutettuna hallituksen esityksen eduskunnalle laiksi valtion erityisrahoitustoiminnasta ja sen järjestämisestä (TaVM 23/2025 vp — HE 64/2025 vp), joten valiokunta tekee tarvittavat muutokset momentin päätösosaan.

Momentti muuttuu seuraavaksi:

(1. kappale kuten HE 99/2025 vp)

Määrärahaa saa käyttää:

1) valtion erityisrahoitustoiminnasta ja sen järjestämisestä annetun lain 15 §:n *2 momentin* mukaisten valtion vastuiden maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös valtion erityisrahoitustoiminnasta ja sen järjestämisestä annetun lain 28 § 3 momentin mukaisiin vastuisiin

(2. kohta kuten HE 99/2025 vp)

(3. kappale kuten HE 99/2025 vp)

88. Pääomasijoitus Suomen Teollisuussijoitus Oy:lle (siirtomääräraha 3 v)

Hallitus linjasi kevään 2024 kehysriihen yhteydessä, että Suomen Teollisuussijoitus Oy (Tesi) käynnistää yhteensä 300 milj. euron suuruisen Kasvu-suorasijoitusohjelman vuosille 2025—2027. Tätä varten oli tarkoitus pääomittaa yhtiötä 100 milj. eurolla kolmena peräkkäisenä vuonna. Ensimmäinen pääomitus toteutui vuonna 2025. Kevään 2025 kehysriihen yhteydessä osana valtion talouden ja velan hallintaa hallitus linjasi, että vuosille 2026 ja 2027 suunniteltujen pääomitusten aikataulua myöhennetään vuosille 2028 ja 2029. Valiokunta on tyytyväinen siihen, että hallitus täydensi talousarvioesitystään ja osoitti jo vuodelle 2026 Tesin oman pääoman korottamiseen 50 milj. euroa käytettäväksi yhtiön tekemiin suoriin kasvua vahvistaviin sijoituksiin.

Yritysrahoituksen saatavuus

Tutkimustiedon perusteella Suomessa on yleisesti ottaen vähän, tai jopa eurooppalaisittain vähiten, yritysrahoitukseen liittyviä haasteita keskimäärin. Tunnistetut haasteet keskittyvät nuorempiin, pienempiin, innovatiivisempiin, kansainvälisempiin ja kasvuhakuisempiin yrityksiin.[9] Valiokunta pitää Suomen talouden kasvumahdollisuuksien ja kilpailukyvyn näkökulmasta erittäin tärkeänä, että nuorilla, pienillä ja innovatiivisilla kansainvälisesti kasvuhakuisilla yrityksillä on mahdollisuus saada tarvitsemaansa rahoitusta. Ongelma on kuitenkin laajempi, sillä alueilta välittyvä viesti on, että varsinkin mikroyrittäjillä ja pienyrittäjillä on vaikeuksia saada pankkirahoitusta. Myös talousvaliokunta on tuonut esiin vakavan huolensa pk-yritysten rahoituksesta (TaVL 39/2025 vp). Valtiovarainvaliokunta kiinnittää erityistä huomiota siihen, että yritysrahoituksen saatavuudessa on alueellisia eroja ja erityisesti muuttotappiopaikkakunnilla tilanne on haastava. Valiokunta on huolissaan siitä, että pankkiverkoston karsimisen myötä pankkien alueellinen tuntemus on kaventunut ja se on mahdollisesti vaikuttanut rahoituksen saamiseen ja sen nopeuteen.

Valiokunnan asiantuntijakuulemisen mukaan vuonna 2025 jopa kaksi kolmasosaa kasvuhakuisista pk-yrityksistä tarvitsi Finnveran takausta saadakseen pankkirahoitusta. Taloudellisesti epävarmoina aikoina vientitakuulaitosten rooli rahoituksessa tyypillisesti kasvaa, kun pankit haluavat aiempaa enemmän jakaa riskiä ja yritykset hajauttaa rahoituslähteitään. Valiokunta pitää tärkeänä rahoituslähteiden monipuolistamista ja näkee mahdollisuuksia erityisesti siinä, miten kotitalo-

9 Rouvinen, Petri & Ylhäinen, Ilkka (8.4.2025). Suomen yritysrahoitus eurooppalaisessa vertailussa. Etla Raportti No 161. https://pub.etla.fi/ETLA-Raportit-Reports-161.pdf.

udet saataisiin paremmin mukaan yritystoimintaan sijoittamisessa. Valiokunnan mielestä on tarpeen kiirehtiä EU:n laajuisen pääomamarkkinaunionin toteuttamista.

50. Kotoutuminen ja kansainvälinen osaaminen

Vuoden 2025 alusta lukien samalla kun työvoimapalveluiden järjestämisvastuu siirtyi valtiolta kunnille, siirtyi työvoimapalveluina järjestettävien kotoutumispalveluiden järjestämisvastuu kunnille. Siirto vahvisti kuntien kokonaisvastuuta maahanmuuttajien kotoutumisen ja työllistymisen edistämisestä. Kotoutumispalvelujen organisointi kunnissa vaihtelee. Suurin osa kunnista on organisoinut työvoimapalveluina järjestettävät kotoutumispalvelut osaksi työllisyyspalveluita. Joissakin kunnissa palvelut on organisoitu osaksi maahanmuutto- tai elinkeinopalveluita tai muuhun palvelukokonaisuuteen. Muiden kuin työvoimapalveluina järjestettävien kotoutumispalveluiden järjestämisessä on kuntien välillä paljon vaihtelua, ja monet kunnat myös järjestävät palveluja yhteistyössä.

Uudessa järjestämismallissa pyrittiin turvaamaan työllisyysalueiden, kuntien ja hyvinvointialueiden keskinäinen tiedonsaanti, mutta valiokunnan asiantuntijakuulemisen mukaan viranomaisilla voi olla erilainen käsitys siitä, mitä tietoja voi luovuttaa tai tieto kotoutujista ei välity järjestelmien välillä. Valiokunta pitää huolestuttavana, että tietojenvaihdon viiveet saattavat siten hidastaa kotoutumista. Kokonaisuutena on kuitenkin syytä huomata, että vuosi 2025 on ollut siirtymävuosi ja on vielä liian aikaista arvioida uudistuksen vaikutuksia.

30. Valtion korvaukset kotoutumisen edistämisestä (arviomääräraha)

Kotoutumisen edistämisen lakisääteiset palvelut rahoitetaan osin kunnan peruspalveluiden valtionosuuden kautta (momentti 28.90.30) ja osin momentilta 32.50.30. Jälkimmäiselle momentille esitetään noin 349,7 milj. euroa, josta maksetaan korvauksia kunnille, hyvinvointialueille ja Ahvenanmaan terveys- ja sairaanhoitoviranomaiselle pakolaisista ja kotikunnan omaavista tilapäistä suojelua saavista. Laskennallisten korvausten arvioitu määrä on noin 164,5 milj. euroa ja todellisten kustannusten perusteella maksettavien korvausten määrä noin 184,3 milj. euroa.

Verrattuna vuoden 2025 varsinaiseen talousarvioon hallitus esittää momentille vähennystä noin 32 milj. euroa, josta noin 21 milj. euroa selittyy tarkentuneilla arvioilla. Laskennalliset korvaukset ovat vuonna 2026 noin 52 milj. euroa pienemmät kuin vuonna 2024, mutta 6 milj. euroa suuremmat kuin vuonna 2025. Momentin piirissä on lähes saman verran henkilöitä (noin 45 000) kuin edellisenä vuonna, ja heistä noin kolme neljäsosaa arvioidaan olevan tilapäistä suojelua saavia ukrainalaisia.

Valiokunnan asiantuntijakuulemisen mukaan hallituksen päätösperusteiset toimet laskevat momentin määrärahoja vuonna 2026 arviolta noin 78 milj. eurolla verrattuna hallituskauden alkuun. Valiokunnan saaman arvion mukaan noin 83—87 prosenttia säästöistä kohdistuu kuntien rahoitusosuuteen ja hyvinvointialueille loput 13—17 prosenttia. Lakisääteisiä tehtäviä ei ole vähennetty säästöjä vastaavasti, koska suuri osa säästöistä kohdistuu laskennalliseen korvaukseen. Laskennallista korvausta ei pääosin ole korvamerkitty tiettyihin lakisääteisiin palveluihin, minkä vuoksi kunnat ovat voineet kohdentaa korvausta eri tavoin ja siten säästöjen vaikutuksetkin nä-

kyvät kunnissa eri tavoin. Asiantuntijakuulemisen perusteella kotoutumispalvelujen saatavuus ja laatu voivat säästöjen seurauksena eriytyä kuntien kesken. Osa kunnista kompensoi kotoutumisen edistämisen rahoituksen supistumista kuntien muusta budjetista, kun taas toisissa kunnissa säästöt johtavat todennäköisesti palveluiden saatavuuden ja laadun heikkenemiseen. Vaikutusten arvioidaan kohdistuvan erityisesti ukrainalaisiin, tilapäistä suojelua saaviin asiakkaisiin ja työvoiman ulkopuolisiin kotoutuja-asiakkaisiin.

Valiokunta korostaa (kuten VaVM 25/2024 vp), että on kuntien harkintavallassa kohdentaa säästöt siten, että niistä koituu mahdollisimman vähän kielteisiä seurauksia. Valiokunnan mielestä erityisesti kielikoulutuksen riittävyyteen ja laatuun tulee kiinnittää huomiota, koska kielitaito on yksi olennaisimmista kotoutumisen ja työllistymisen edellytyksistä.

Pääluokka 33

SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖN HALLINNONALA

Sosiaali- ja terveysministeriön pääluokka on noin 14,9 mrd. euroa, mikä on yli 16 prosenttia valtion budjetista. Määrärahataso on yli 0,4 mrd. euroa alempi kuin vuoden 2025 varsinaisessa talousarviossa. Hallituksen tuottavuusohjelman toimenpiteitä ja toimintamenosäästöjä on kohdistettu pääluokkaan yhteensä 38,1 milj. euroa, mikä on 8,8 milj. euroa enemmän kuin vuonna 2025.

Perhe- ja asumiskustannusten tasaukseen, perustoimeentulotukeen ja eräisiin palveluihin (luku 33.10) osoitetaan noin 4,3 mrd. euroa, joka on noin 421 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2025 varsinaisessa talousarviossa. Vähennystä selittävät muun muassa opiskelijoiden poistuminen yleisen asumistuen piiristä (sosiaali- ja terveysministeriön pääluokassa -219 milj. euroa), toimeentulotuen kokonaisuudistus (-55,4 milj. euroa) ja kertaluonteinen toimintamenosäästö Kelalle (-50 milj. euroa). Toimeentulotukilain uudistus on osa laajempaa sosiaaliturvauudistusta. Muutoksessa tuen hakijalle säädetään vahvempi velvoite hakea ensisijaisia etuuksia, kuten työttömyysturvaa, ja lisäksi muun muassa toimeentulotuen perusosaa alennetaan. Vuonna 2026 uudistuksen arvioidaan alentavan toimeentulotuen kuluja 105,4 milj. euroa, kasvattavan työttömyysturvamenoja 74 milj. euroa (valtionosuus 50 milj. euroa) ja lisäävän verotuloja noin 15 milj. euroa. Viranomaisten kasvavaa työmäärää ei korvata erikseen.

Työttömyysturvaan (luku 33.20) on budjetoitu noin 2,1 mrd. euroa, joka on noin 187 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2025 varsinaisessa talousarviossa. Muutos aiheutuu muun muassa työttömien määrän arvioidusta kasvusta. Työttömyysturvaseuraamuksia työnhaun tai työvoimapalveluihin osallistumisen laiminlyönnistä kiristetään, mikä korostaa työnhakijan vastuuta hakea aktiivisesti työtä ja osallistua palveluprosessiin. Muutos vähentää määrärahatarvetta työttömyysetuuksissa, mutta lisää asumis- ja toimeentulotukimenoja. Työttömyysturvassa otetaan myös käyttöön uusi yleistuki osana laajempaa sosiaaliturvauudistusta. Sosiaali- ja terveysministeriö ja työ- ja elinkeinoministeriö ovat arvioineet muun muassa työttömyysturvaseuraamusten ja toimeentulotuen muutosten yhteisvaikutuksia[10]. Muutosten vaikutukset riippuvat muun muassa tuen saajien käyttäytymisestä, viranomaisten toiminnasta ja palveluiden tarjoamasta tuesta sekä työllisyystilanteesta.

Sairausvakuutukseen (luku 33.30) osoitetaan noin 1,8 mrd. euroa, joka on noin 86 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2025 varsinaisessa talousarviossa. Yli 65-vuotiaiden Kela-korvausten valinnanvapauskokeiluun kohdennetaan valtion rahoitusosuutena 44,5 milj. euroa. Yleis- ja erikoislääkärin vastaanottokäynnistä maksettavaa Kela-korvausta alennetaan 30 eurosta 8 euroon, mikä vähentää valtion rahoitusosuutta 29,2 milj. eurolla. Yhteensä hallituksen investointiohjelmasta on varattu Kela-korvausten laajennuksen valtion rahoitusosuuteen noin 300 milj. euroa. Talousarvioesitys sisältää myös apteekkitalouden uudistuksesta ja lääkesäästöjen toimeenpanosta sekä lääkkeiden ehdollisen korvattavuuden muutoksista syntyvät säästöt.

10 Valtioneuvosto: Hallituksen esitykset eduskunnalle työnhakijan palveluprosessin ja työnvälityspalveluiden kehittämisestä ja työttömyysturvaseuraamuksista, yleistuesta sekä toimeentulotuen kehittämisestä; yhteisvaikutusten arviointi (VN/8915/2024, VN/10556/2024; VN/34692/2024), 22.9.2025.

Kansaneläke- ja kuluttajahintaindekseihin kohdistuvan indeksijäädytyksen vaikutus on arviolta noin 270 milj. euroa, eli vuonna 2026 kulut ovat tämän verran pienemmät kuin tilanteessa, jossa korotukset olisi toteutettu normaalisti vuosina 2024—2026.

Valiokunta pitää välttämättömänä suomalaisen hyvinvointiyhteiskunnan turvaamisessa, että julkista taloutta vahvistetaan ja työllisyyttä sekä työllisyysastetta nostetaan kannustimia kehittämällä. On myös tärkeää, että pitkäaikaista toimeentulotukiriippuvuutta vähennetään ja henkilöitä kannustetaan ensisijaisten etuuksien, ja samalla myös palveluiden, piiriin. Samanaikaisesti on tärkeää kehittää palvelukokonaisuuden toimivuutta, myös eri toimijoiden rajapinnoissa, sekä turvata viimesijaisen toimeentuloturvan saatavuus. Valiokunta viittaa myös työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan lausuntoon (TyVL 8/2025 vp), jossa tarkastellaan muun muassa pitkäaikaistyöttömien tosiasiallisen työllistymisen esteitä.

Sosiaali- ja terveysministeriö on arvioinut vuosittain sosiaaliturvaan tehtyjen muutosten yhteisvaikutuksia. Syksyn 2025 arvion[11] mukaan vuosien 2024—2025 lakimuutokset ja toimeentulotuen kokonaisuudistus nostavat pienituloisuusastetta koko väestössä noin 2,2 prosenttiyksikköä ja lasten pienituloisuusastetta noin 3,0 prosenttiyksikköä, eli pienituloisuusaste kasvaisi vuosi sitten arvioitua enemmän.

Edellisvuoden budjettimietinnön (VaVM 25/2024 vp) tavoin valiokunta pitää tärkeänä seurata sitä, millaisia vaikutuksia etuusmuutoksista aiheutuu muun muassa pienituloisten perheiden lapsille ja nuorille, sillä lapsiperheköyhyydellä on todettu olevan vahvoja ylisukupolvisia kielteisiä hyvinvointi- ja terveysvaikutuksia.

Valiokunta tarkastelee hallituksen panostuksia lasten ja nuorten hyvinvointiin luvun 33.60 yhteydessä, mutta nostaa jo tässä yhteydessä esiin hallituksen yhteensä 17,5 milj. euron panostukset sosiaalisen oikeudenmukaisuuden kokonaisuuteen sekä 1,32 milj. euron lisäyksen äitiysavustuksen/äitiyspakkauksen arvon korottamiseen 1.4.2026 lukien 40 eurolla 210 euroon.

03. Tutkimus- ja kehittämistoiminta

04. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Kansalliset laaturekisterit. Laaturekisterit ovat keskeinen osa sosiaali- ja terveydenhuollon laadun ja vaikuttavuuden seurantaa, ja osaltaan ne luovat edellytyksiä kustannusvaikuttavuuden parantamiseen. Laaturekisterit mahdollistavat hoitojen vertailut ja tukevat vaikuttavien menetelmien käyttöönottoa valtakunnallisesti. Kansalliset laaturekisterit seuraavat keskeisiä kansansairauksia, kuten diabetesrekisteri sekä sydänrekisteri (sepelvaltimotauti). Kaikkiaan toiminta kattaa yhdeksän sairausryhmää. Kansalliseen laaturekisteritoimintaan on suunnattu lisärahoitusta vaikuttavuuden ja kustannusvaikuttavuuden hankkeesta sekä eduskunnan lisäyksin, mutta uusia laaturekistereitä ei ole saatu perustettua tällä vaalikaudella. THL:n mukaan vuonna 2026

11 Arvio hallituksen sosiaaliturvamuutosten yhteisvaikutuksista toimeentulotuen käyttöön ja tulonjakoon. STM 2025.

rekisteritoiminnan kehittämistä vähennetään keskittyen vain muutaman rekisterin (mm. munuaistautirekisteri, diabetesrekisteri) kehittämiseen.

Eduskunta on useina vuosina budjettimietinnössään (VaVM 37/2022 vp, VaVM 14/2023 vp, VaVM 25/2024 vp) todennut laaturekisteritoiminnan keskeiseksi sosiaali- ja terveydenhuollon laadun, potilasturvallisuuden, vaikuttavuuden ja kustannusten hallinnan edistämisessä sekä todennut tarpeelliseksi laaturekisteritoiminnan kehittämisen ja laajentamisen uusiin asiakas- ja potilasryhmiin. Laaturekisteritoimintaan tarvittava resurssi on pieni verrattuna rekisteritiedon tuomiin hyötyihin. Valiokunta on huolissaan THL:n 16.10.2025 viestimistä suunnitelmista supistaa kansallisen laaturekisteritoiminnan resursseja. Valiokunta pitää hallitusohjelman vaikuttavuustavoitteiden edistämisen kannalta olennaisena, että olemassa olevien laaturekistereiden ylläpidon toimintaedellytykset ja resurssit turvataan, jotta niihin vuosien varrella karttunut tieto on täysimääräisesti hyödynnettävissä. Laaturekisteritoimintaa tulee laajentaa, ei supistaa.

Hoitotyön tutkimus. Hallitus esittää hoitotyön tutkimussäätiölle (Hotus) 742 000 euron avustusta, mikä on 178 000 euroa vähemmän kuin vuoden 2025 varsinaisessa talousarviossa, joka sisälsi eduskunnan tekemän määrärahalisäyksen.

Valiokunta on toistuvasti nostanut hoitotyön tutkimuksen rahoitusta, koska pitää näyttöön perustuvan hoitotyön edistämistä tärkeänä muun muassa hoitoketjun kehittämisessä ja kustannusvaikuttavuuden lisäämisessä. Hoitotyöntekijät muodostavat suuren osan sote-henkilöstöstä, joten heidän työnsä vaikuttaa suoraan hoidon laatuun ja kustannuksiin.

Valiokunta tarkastelee sosiaali- ja terveydenhuollon tutkimusrahoitusta momentin 33.60.32 yhteydessä ja vaikuttavuuden merkitystä luvun 28.89 yhteydessä.

Valiokunta lisää momentille 800 000 euroa, josta kohdennetaan
- 400 000 euroa kansallisen laaturekisteritoiminnan kehittämiseen, laajentamiseen ja olemassa olevan laaturekisteritiedon hyödyntämiseen huomioiden mm. kilpirauhassairaudet ja syöpärekisteri
- 300 000 euroa Hoitotyön tutkimussäätiölle hoitotyön tutkimukseen ja
- 100 000 euroa Käypä hoito -suositusten lisärahoitukseen.

Momentti muuttuu seuraavaksi:

Momentille myönnetään nettomäärärahaa *84 537 000* euroa.

(2. ja 3. kappale kuten HE 171/2025 vp)

63. Eräät erityishankkeet (siirtomääräraha 3 v)

Valiokunta kiinnittää edellisvuoden budjettimietinnön (VaVM 25/2024 vp) tavoin huomiota sairaanhoitajien kliinisen hoitotyön erikoistumiskoulutuksen tarpeeseen. Valiokunta pitää tärkeänä, että hallitus jatkaa koulutuksen kehittämistä edelleen muihin sairaanhoitajien erikoisaloihin ja jatkossa myös muihin hoitoalan, kuntoutuksen ja diagnostiikan tutkintoihin (kuten suuhygienistit, bioanalyytikot, röntgenhoitajat) osaamistarpeisiin ja vaikuttavammin hoidon vaateisiin vastaamiseksi.

Valiokunta lisää momentille 400 000 euroa valtakunnallisen sairaanhoitajien kliinisen erikoiskoulutuksen pilotin jatkamiseen.

Lisäksi valiokunta lisää momentille 1 175 000 euroa, joka kohdistetaan valtionavustuksiin seuraavasti:

— 150 000 euroa Parikanniemisäätiölle erityisesti diakoniatyöhön itäisessä Suomessa
— 130 000 euroa Pelastusarmeijan Koho-koulutukseen
— 100 000 euroa tutkimushankkeeseen terveysvalmennuksen ja kalevalaisen jäsenkorjauksen vaikutuksesta kiputiloihin
— 100 000 euroa ME/CFS-jatkotutkimukseen
— 90 000 euroa ViaDia ry:lle ViaDia-torien perustamiseen, lapsidiakoniatyöhön ja nuorten syrjäytymisen ehkäisyyn
— 75 000 euroa FAS/FASD-lasten esiintyvyystutkimukseen
— 50 000 euroa Turvallinen lääkehoito -oppaan päivittämiseen
— 50 000 euroa palliatiivisen hoidon ja saattohoidon palveluiden kansalaisviestintään
— 50 000 euroa Lapsettomien yhdistys Simpukka ry:lle helminauha-toimintaan
— 50 000 euroa Suomen Caritas ry:lle maahanmuuttajatyöhön
— 50 000 euroa Understödsföreningen för svenskspråkig missbrukarvård r.f.:lle toiminnan kehittämiseen ruotsinkielisten vankien tukemisessa yhteiskuntaan palaamisessa
— 50 000 euroa Suomen käyttäytymisanalyysin ja kognitiivisen käyttäytymisterapian yhdistys ry:lle ruotsinkielisen käsikirjan laadintaan KBT-psykoterapeuteille
— 50 000 euroa Asevelvollisena vammautuneiden tuki ry:lle nuorten vammautuneiden työmarkkinasyrjäytymisen ehkäisyyn
— 50 000 euroa Tampereen NNKY:lle pääkaupunkiseudun toimipisteen ITU-työn hankkeeseen
— 40 000 euroa Pienten koulu ry:lle yhteisötalon ja ikäihmisten hyvinvoinnin kehittämiseen
— 30 000 euroa Mannerheimin Lastensuojeluliiton paikallisyhdistykselle toiminnan kehittämiseen (Sipoo, Loviisa, Porvoo à 10 000 euroa)
— 20 000 euroa Innomedidogsin toimintaan tukemaan selvitystyötä koiran mahdollisuuksista terveyden-, sosiaali- ja hoitotyön tukena
— 20 000 euroa Regnbågsallians Svenskfinland rf.lle toiminnan kehittämiseen ja
— 20 000 euroa ulkopuolisen selvityksen hankintaan Lohjan sairaalan palveluvalikoiman kehittämisestä (mm. synnytystoiminnan uudelleenkäynnistäminen).

Momentti muuttuu seuraavaksi:

Momentille myönnetään *8 487 000* euroa.

(2. kappale kuten HE 99/2025 vp)

10. Perhe- ja asumiskustannusten tasaus, perustoimeentulotuki ja eräät palvelut

57. Perustoimeentulotuki (arviomääräraha)

Momentille ehdotetaan 107 000 000 euron vähennystä, joka liittyy hallituksen esitykseen eduskunnalle laeiksi toimeentulotuesta annetun lain, sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen kä-

sittelystä annetun lain 64 §:n ja kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain 10 §:n muuttamisesta (HE 116/2025 vp).

Valiokunta lisää momentille 1 600 000 euroa sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietinnön mukaisesti (StVM 29/2025 vp) johtuen omaishoidon tuen hoitopalkkioon ja perhehoitopalkkioon kohdistuvaan etuoikeutetun tulon poistoon liittyvästä kahden vuoden siirtymäajasta.

Momentti muuttuu seuraavaksi:

Momentille myönnetään *1 040 200 000* euroa.

(2. kappale kuten HE 99/2025 vp)

30. Sairausvakuutus

60. Valtion osuus sairausvakuutuslaista johtuvista menoista (arviomääräraha)

Valiokunta vähentää momentilta 1 600 000 euroa harkinnanvaraiseen kuntoutukseen varatuista määrärahoista. Vähennys liittyy sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietinnön (StVM 29/2025 vp) mukaisiin muutoksiin, jotka pienentävät toimeentulotukiuudistuksella tavoiteltavia säästöjä suhteessa hallituksen esitykseen (HE 116/2025 vp).

Momentti muuttuu seuraavaksi:

Momentille myönnetään *1 750 860 000* euroa.

(2. kappale kuten HE 99/2025 vp)

Kansaneläkelaitos saa käyttää, valtion ja vakuutettujen rahoitusosuudet yhteensä huomioiden, Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuuksista annetun lain mukaiseen harkinnanvaraiseen yksilökohtaiseen kuntoutukseen enintään *73 750 000* euroa ja saman lain mukaisen yksilökohtaisen kuntoutuksen kehittämishankkeisiin, sairauksien ehkäisemiseen sekä kuntoutusta, sairauksien ehkäisyä ja sairausvakuutusta koskeviin tutkimus- ja kehittämishankkeisiin enintään 7 900 000 euroa.

(4. kappale kuten HE 99/2025 vp)

60. Sosiaali- ja terveydenhuollon tukeminen

Lasten ja nuorten hyvinvointi

Valiokunta tarkasteli lasten ja nuorten hyvinvointia laajasti edellisessä budjettimietinnössään (VaVM 25/2024 vp) ja kantaa asiasta edelleen huolta.

Vuoden 2026 talousarviossa lasten ja nuorten hyvinvointia tuetaan muun muassa terapiatakuulla, jonka rahoitus nousee 11 milj. eurolla (momentti 28.89.31). Vuosi 2026 on ensimmäinen täysi vuosi lasten ja nuorten terapiatakuuta. Myös Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön rahoituksessa

(momentti 33.60.35) on huomioitu terapiatakuu sekä 1 milj. euron määräaikainen avustus opiskelijoiden mielenterveyspalveluihin. Matalan kynnyksen mielenterveysavun ja -palvelun kehittämishankkeisiin osoitetaan 2 milj. euroa ja itsemurhien ehkäisyohjelman toimeenpanoon 0,3 milj. euroa (momentti 33.60.39).

Momentilla 33.70.50 on edelleen 2,5 milj. euron määräaikainen lisäys, jonka painopisteenä vuonna 2026 on nuorten katuväkivallan ehkäisy ja turvallisuuden edistäminen. Lisäksi ehkäisevän päihdetyön menetelmien kehittämiseen lapsille, nuorille ja perheille osoitetaan 0,85 milj. euroa. Nuorten huumekuolemien ehkäisemiseen kohdennetaan hyvinvointialueille 6,4 milj. euroa momentilta 33.60.31. Lisäksi momentilta 33.90.50 osoitetaan 1,0 milj. euroa järjestöjen kautta tehtävälle työlle. Erityisen vaativaa tukea tarvitseville lapsille kohdentuvan ns. lastensuojelun hybridimallin käynnistämiseen esitetään 0,5 milj. euroa momentille 33.60.31.

Valiokunta pitää tärkeänä, että lisäpanostuksia kohdennetaan lapsiin ja nuoriin, jotka eivät voi hyvin.

32. Valtion rahoitus terveydenhuollon yksiköille yliopistotasoiseen tutkimukseen sekä sosiaalityön yliopistotasoiseen tutkimukseen (kiinteä määräraha)

VTR-rahoitusta on vaalikauden aikana korotettu osana T&K-lisäpanostuksia. Vuodelle 2026 hallitus esittää kuluvan vuoden tavoin 40 milj. euroa, josta terveyden tutkimukseen on tarkoitus kohdentaa 32 milj. euroa ja sosiaalityön tutkimukseen 8 milj. euroa.

Sosiaali- ja terveysministeriö tukee hyvinvointialueita innovaatiotoimijoina vahvistamalla niiden TKKIO-rakenteita, strategista ohjausta ja yhteistyöalueiden koordinaatiomalleja. Ministeriön koordinoimassa Terveys- ja hyvinvointialan kasvua ja uudistumista vauhdittavassa tutkimus-, kehittämis- ja innovaatio-ohjelmassa edistetään muun muassa ulkoisen rahoituksen ja kannusteiden sekä yritysyhteistyön lisäämistä. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan vuonna 2024 hyvinvointialueiden TKKIO-toiminnan kokonaisrahoitus oli 335 milj. euroa, josta 20 prosenttia muodostui valtion yleiskatteisesta rahoituksesta ja 80 prosenttia muista lähteistä (ministeriön julkisrahoitteiset hankkeet, Suomen Akatemia, Business Finland, EU-ohjelmat, yritykset ja säätiöt sekä HUS-tutkimusraha).

Valiokunta pitää tärkeänä sitä, että jatkovuosina T&K-rahoituksen lisäpanostuksissa huomioidaan sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämistoiminta, sillä tutkimustiedon ja uusien innovaatioiden avulla on mahdollista kehittää sote-sektorin tuottavuutta, vaikuttavuutta ja hoidon laatua sekä tukea yhteistyöverkostojen laajentumista ja tiedon laajempaa leviämistä.

Sosiaali- ja terveydenhuollon vaikuttavuuden kehittämistä tarkastellaan mietinnössä luvun 28.89 yhteydessä.

33. Valtion korvaus sosiaali- ja terveydenhuollon yksiköille sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön erikoistumiskoulutukseen (kiinteä määräraha)

Sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön erikoistumiskoulutuksen korvauksiin esitetään 15 milj. euron kertaluonteista vähennystä sekä 3,1 milj. euron tuottavuussäästöä. Vuonna 2026 korvaus

on näin ollen noin 89,9 milj. euroa, kun se vuonna 2025 oli 108 milj. euroa (vähennys lähes 17 prosenttia). Valiokunnan saaman tiedon mukaan säästö kohdentuu nykyisille korvauslajeille pääosin niiden keskinäisessä suhteessa, jolloin suurin osuus säästöstä kohdentuu yliopistollisten sairaaloiden koulutuskorvauksiin.

Valiokunta toteaa, että lääkärikoulutettavien määrän lisääminen yhdistettynä samanaikaisesti toteutettaviin säästöihin on haastava yhdistelmä. Säästöt tulevat vaikuttamaan kliinisen harjoittelun laatuun ja voivat aiheuttaa sopeutustoimia. Valtiovarainvaliokunta viittaa myös sosiaali- ja terveysvaliokunnan lausuntoon (StVL 11/2025 vp) ja pitää tärkeänä, että säästötoimien vaikutuksia seurataan.

36. Valtionavustus sosiaali- ja terveyspalvelujen turvaamiseksi (kiinteä määräraha)

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että momentin päätösosaa on muutettu saamenkielisten sosiaali- ja terveyspalveluiden kehittämisen valtionavustuksen osalta verrattuna vuoden 2025 talousarvioon. Uuden muotoilun mukaan valtionavustusta voidaan maksaa saamelaiskäräjien kautta saamelaisten kotiseutualueen hyvinvointialueille saamenkielisten sosiaali- ja terveyspalvelujen määräaikaiseen kehittämishankkeeseen eikä sosiaali- ja terveyspalvelujen turvaamiseksi ja kehittämiseksi, mikä oli aiempi muotoilu.

Valiokunnan tietoon on tuotu, että saamenkieliset ja kulttuurinmukaiset sosiaali- ja terveyspalvelut toteutuvat eri selvitysten mukaan heikosti ja että jatkossakin olisi tarve käyttää avustusta mahdollisimman laaja-alaisesti saamenkielisten sosiaali- ja terveyspalveluiden tukena. Näin ollen valiokunta muuttaa momentin päätösosan muotoilua ja painottaa (kuten StVL 11/2025 vp), että saamenkieliset sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut on turvattava jatkossakin lainsäädännön edellyttämällä tavalla.

Valiokunta lisää momentille 25 000 euroa Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen ruotsinkielisten palvelujen määräaikaisen kehittämishankkeen laajennukseen mm. siten, että arvioidaan Raaseporin sairaalan palveluvalikoima huomioiden kielellisten oikeuksien toteutuminen.

Momentti muuttuu seuraavaksi:

Momentille myönnetään *2 687 000* euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) enintään 562 000 euroa valtionavustuksen maksamiseksi saamelaiskäräjien kautta saamelaiskäräjistä annetun lain (974/1995) 4 §:ssä tarkoitetuille saamelaisten kotiseutualueen hyvinvointialueille saamenkielisten sosiaali- ja terveyspalvelujen *(poist.) kehittämiseen*

(2. ja 3. kohta kuten HE 99/2025 vp)

38. Valtion korvaus Puolustusvoimien terveydenhuollon valmiuden ja varautumisen kustannuksiin (siirtomääräraha 3 v)

Puolustusvoimien terveydenhuollon valmiuden ja varautumisen ylläpitotehtäviin osoitetaan 7,5 milj. euroa.

Valiokunta pitää tärkeänä sitä, että varautumiseen on osoitettu kertaluonteinen noin 104 milj. euron lisäpanostus vuoden 2025 kolmannessa lisätalousarviossa ja että vuodesta 2026 lukien on budjetoitu 7,5 milj. euron ylläpitorahoitus. On hyvä, että valmiuden ja varautumisen työtä jatketaan ja kehitetään yhteistyössä sosiaali- ja terveysministeriön, hyvinvointialueiden ja Puolustusvoimien kesken.

52. Valtion rahoitus turvakotitoiminnan menoihin (kiinteä määräraha)

Turvakotiverkoston ylläpitämiseen ja kehittämiseen esitetään 3,45 milj. euron määrärahalisäystä. Momentin taso on näin ollen 31 milj. euroa vuonna 2026.

Turvakotilaki, kansainväliset sopimukset, kuten Istanbulin sopimus, ja direktiivit velvoittavat Suomea varmistamaan, että turvakotipaikkoja on riittävästi. Valiokunta on tarkastellut lähisuhdeväkivallan ja turvakotien tilannekuvaa laajemmin edellisissä budjettimietinnöissään (VaVM 14/2023 vp, VaVM 25/2024 vp) ja pitää edelleen tärkeänä turvakotiverkoston riittävän rahoituksen turvaamista. Näin ollen valiokunta pitää hyvänä sitä, että hallituskauden aikana määrärahatasoa on korotettu useaan kertaan ja korotetaan edelleen vuodelle 2026.

63. Valtionavustus sosiaalialan osaamiskeskusten toimintaan (kiinteä määräraha)

Sosiaalialan osaamiskeskusten tehtävänä on kehittää sosiaalialan osaamista sekä turvata perus-, jatko- ja täydennyskoulutuksen ja käytännön työn monipuolista yhteyttä. Sosiaalihuollon osuus sosiaali- ja terveyspalvelujen kokonaisuudesta on merkittävä, minkä lisäksi toimiva ja vaikuttava sosiaalihuollon kokonaisuus on keskeinen terveydenhuollon tarvetta vähentävänä tekijänä. Sosiaalihuollon osaamisen ja kehittämistoiminnan turvaaminen hyvinvointialueilla on tärkeää kustannusvaikuttavan toiminnan varmistamisessa.

Edellä todetusta huolimatta osaamiskeskusten määrärahataso on ollut koko vaalikauden ajan aleneva, vaikka eduskunta on useana vuonna täydentänyt rahoitustasoa. Vuodelle 2026 hallitus esittää 1,25 milj. euroa, mikä on alle vuoden 2025 tason.

Valiokunta lisää momentille 200 000 euroa sosiaalialan osaamiskeskusten toimintaan.

Momentti muuttuu seuraavaksi:

Momentille myönnetään *1 450 000* euroa.

(2. kappale kuten HE 99/2025 vp)

70. Terveyden ja toimintakyvyn edistäminen

50. Terveyden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Osana hallituksen investointiohjelmaa jatketaan ikäihmisten toimintakyvyn, kotona pärjäämisen ja omaishoitajien tukemista 5 milj. eurolla myös vuonna 2026. Rahoitusta ohjataan muun muassa

omaishoidon kehittämisen hankkeisiin, joissa tavoitteena on kehittää toimintamalleja omaishoitajan terveyden edistämiseen ja jaksamisen tukemiseen.

Lisäksi hallitus on päättänyt omaishoidon tuen vähimmäispalkkioiden korotuksesta 530 euroon kuukaudessa vuodesta 2026 lukien. Muutoksen kustannus, 15,8 milj. euroa, osoitetaan hyvinvointialueiden rahoitukseen (momentti 28.89.31). Valtaosa omaishoitajista saa vähimmäispalkkiota tai sitä lähellä olevaa hoitopalkkiota, joten korotus vaikuttaa suureen osaan omaishoitajista. Omaishoitajia oli vuonna 2024 noin 51 000, josta naisten osuus 70 prosenttia.

Valiokunta toteaa, että omaishoidon arvo korostuu ikääntyvässä yhteiskunnassa ja se on arvokas osa suomalaista hyvinvointipalvelua. Omaishoito korvaa merkittävää määrää kotihoidon ja ympärivuorokautisen hoidon palveluja ja hillitsee julkisen talouden menopainetta. Valiokunta pitää tärkeänä, että omaishoidon kehittämistyötä jatketaan muun muassa eri puolilla Suomea toimivien omaishoitajien yhdenvertaisuutta vahvistaen.

Valiokunta viittaa myös sosiaali- ja terveysvaliokunnan lausuntoon (StVL 11/2025 vp), jossa tarkastellaan niin omaishoidon tukea kuin ikääntyneiden palveluita. Valtiovarainvaliokunta pitää sosiaali- ja terveysvaliokunnan tavoin välttämättömänä ikääntyneiden palveluiden kehittämistä ja uudistamista siten, että palveluita voidaan tuottaa paitsi laadukkaasti myös kustannustehokkaammin, ottaen huomioon ikääntyneiden kasvava määrä ja hoivan tarpeen lisääntyminen. Ikääntyneiden palveluiden osalta on erityisen tärkeää saada hyväksi havaitut käytännöt leviämään.

90. Avustukset terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen

50. Avustukset yhdistyksille ja säätiöille terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen (arviomääräraha)

STEA-avustuksia myönnetään sosiaali- ja terveysalan yhdistyksille ja säätiöille yleishyödylliseen sosiaalista hyvinvointia ja terveyttä edistävään toimintaan. Avustusmääräraha on vuonna 2026 noin 274 milj. euroa, mikä on noin 30 milj. euroa vähemmän kuin vuonna 2025. Määrärahassa on huomioitu Raha-automaattiyhdistykseltä siirtyneen tase-erän loppuosan purkaminen.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan vuoden 2026 säästöt vaikuttavat ensisijaisesti uusien avustusten määrään. Lisäksi jatkuviin avustuksiin kohdistuu noin 14—16 milj. euron sopeutus. Säästöä pyritään kohdentamaan hallinnon kustannuksiin sekä toimintoihin, joiden tarvetta tai tuloksellisuutta ei voida luotettavasti todentaa. Myös kustannustehokkuuteen, avustusten hakijoihin liittyviin tekijöihin ja toimintojen päällekkäisyyksiin kiinnitetään erityistä huomiota.

Valiokunta pitää edellä todettuja linjauksia perusteltuina avustussäästön kohdentamisessa. Järjestökentällä olisi hyvä löytää ratkaisuja, joilla voidaan tehostaa hallintoa ja toimintaa sekä purkaa päällekkäisyyksiä. Valiokunta pitää tärkeänä järjestöjen kohtaavaa toimintaa niin ennalta ehkäisevässä työssä kuin haavoittuvimmassa asemassa olevien hyväksi tehtävässä työssä ja pitää keskeisenä, että tätä vaikuttavinta järjestötoimintaa suojataan säästöpäätöksissä. Valiokunnan saaman tiedon mukaan käynnissä on myös selvitystyö, jossa tarkastellaan STEA:sta avustettavan toiminnan uudistamista ja siihen liittyviä kehittämistarpeita vuodesta 2027 alkaen.

Pääluokka 35
YMPÄRISTÖMINISTERIÖN HALLINNONALA

Ympäristöministeriön hallinnonalalle esitetään yhteensä noin 495 milj. euroa, joka on noin 240 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2025 varsinaisessa talousarviossa. Lisäyksestä 233 milj. euroa aiheutuu Valtion asuntorahaston lakkauttamisesta ja toimintojen siirtämisestä talousarvioon. Talousarvion pienimmällä hallinnonalalla rahoituksen liikkumavara on niukka.

Valiokunta korostaa, että ympäristöministeriön hallinnonalalla on ohjausroolinsa myötä kokoaan suurempi merkitys ilmasto- ja hiilineutraalisuustavoitteiden saavuttamisessa, luonnon monimuotoisuuden heikkenemisen pysäyttämisessä, puhtaan teknologian kasvussa sekä kestävässä kaupunkikehityksessä. Mittavien tavoitteiden saavuttaminen edellyttää tiivistä poikkihallinnollista yhteistyötä sekä rahoitusta myös talousarvion muista pääluokista.

01. Ympäristöhallinnon toimintamenot

Valiokunta pitää myönteisenä, että yhden luukun lupapalveluiden kehittäminen on edennyt suunnitellusti ja uusi Lupa- ja valvontavirasto aloittaa toimintansa 1.1.2026 noin 121 milj. euron rahoituksella (momentti 28.40.04). Valtakuntakunnallisella toimivallalla sekä menettelyiden ja toimintatapojen yhtenäistämisellä tavoitellaan lupien käsittelyn tehostumista ja palvelun laadun parantumista. Myönteistä on myös, että vihreän siirtymän etusijamenettely lupahakemuksen käsittelyssä ja muutoksenhaussa jatkuu vuoteen 2030. Sujuvan ja laadukkaan lupaprosessin varmistamiseksi on tärkeää, että viranomaisilla on riittävät resurssit.

65. Avustukset järjestöille ja ympäristönhoitoon (siirtomääräraha 3 v)

Momentille esitetään noin 2,0 milj. euroa, joka on eduskunnan tekemän kertaluonteisen lisäyksen verran, 150 000 euroa, vähemmän kuin vuonna 2025. Määrärahaa voidaan käyttää mm. yleisavustuksiin valtakunnallisille luonnonsuojelu-, ympäristö-, asunto- ja rakennusalan järjestöille.

Valiokunta pitää avustusta saavien järjestöjen työtä merkittävänä ja arvokkaana. Niiden tuottamat palvelut ovat usein tehokkaita ja edullisia sekä tavoittavat hyvin kansalaisia. Vallitsevassa valtiontalouden heikossa tilanteessa valiokunta kannustaa edelleen (kuten VaVM 25/2024 vp) järjestöjä kehittämään omaa varainhankintaansa ja etsimään uusia yhteistyökumppaneita. Lisäksi hallituksen tulisi harkita henkilöverotuksessa lahjoitusvähennyksen käytön laajentamista ympäristö- ja luonnonsuojelujärjestöihin.

Valiokunta pitää lisäksi välttämättömänä, että hallitus huolehtii siitä, että Pidä Saaristo Siistinä ry:n Pohjanlahden huoltoaluksen hankinta etenee.

Valiokunta lisää momentille 350 000 euroa, josta kohdennetaan 200 000 euroa Pidä Saaristo Siistinä ry:lle ja 150 000 euroa Suomen Metsästäjäliitto ry:lle ympäristötöihin.

Momentti muuttuu seuraavaksi:

Momentille myönnetään *2 375 000* euroa.

(2. kappale kuten HE 99/2025 vp)

10. Ympäristön- ja luonnonsuojelu

Ympäristön- ja luonnonsuojeluun esitetään yhteensä noin 137 milj. euroa, joka on noin 0,2 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2025 varsinaisessa talousarviossa. Tästä luonnonsuojeluun ja luonnon virkistyskäyttöön on varattu noin 103 milj. euroa (momenteilla 35.10.21, 35.10.52 ja 35.10.63).

21. Eräät luonnonsuojelun menot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille esitetään noin 15,6 milj. euroa, joka vastaa vuoden 2025 varsinaisen talousarvion tasoa. Momentin määrärahaa käytetään muun muassa Helmi-elinympäristöohjelman (vuodet 2021—2030) ja METSO-ohjelman uuden toimikauden (vuodet 2026—2040) toimeenpanoon. Molempia ohjelmia toteutetaan yhdessä maa- ja metsätalousministeriön kanssa (käsitellään momentilla 30.40.45).

Helmi-elinympäristöohjelma. Ympäristöministeriön hallinnonalalla ohjelman toimeenpanoon esitetään yhteensä noin 27 milj. euroa (myös momentit 35.10.52 ja 35.10.63). Helmi-ohjelman tarkoituksena on parantaa heikentyneiden luontotyyppien ja lajien elinympäristöjen tilaa koko maassa. Ohjelman puolivälissä hallinnonalan vastuulla olevista toimenpiteistä on toteutettu noin 41 prosenttia. Esimerkiksi perinnebiotooppeja koskevaa tavoitetta ei arvioida saavutettavan nykyisellä rahoituksella vuoteen 2030 mennessä.

Valiokunta yhtyy ympäristövaliokunnan (YmVL 19/2025 vp) huoleen perinnebiotooppien uhanalaisesta asemasta ja tarpeeseen ryhtyä toimiin luonnonlaitumien hoidon turvaamiseksi. Ympäristöministeriö rahoittaa alueiden peruskunnostuksia. Perinnebiotooppien luontotyyppien ja lajiston säilyminen edellyttää lisäksi alueiden säännöllistä hoitoa, jota rahoitetaan maatalouden CAP-suunnitelmasta. EU-ehdot eivät kuitenkaan mahdollista kaikkien uhanalaisten alueiden tukikelpoisuutta. Valiokunta pitää tärkeänä jatkaa yhteistyötä maa- ja metsätalousministeriön kanssa ratkaisujen löytämiseksi ja EU-rahoituksen hyödyntämiseksi mahdollisimman laajasti.

METSO-ohjelman toimikausi päättyy vuoden 2025 lopussa, ja uuden ohjelmakauden on tarkoitus käynnistyä vuonna 2026. Momentille 35.10.63 on varattu METSO-ohjelmaan 19 milj. euroa, joka mahdollistaa noin 3 000 hehtaarin suojelun.

Nykyinen ohjelmakausi (2008—2025) on saavuttanut ympäristöministeriön hallinnonalan osalta sille asetetut määrälliset tavoitteet. Ohjelma ei kuitenkaan ole pystynyt pysäyttämään sille ylätason tavoitteena ollutta metsäluonnon monimuotoisuuden heikkenemistä, vaan sen saavuttamiseksi tarvitaan ohjelmaa laajempia toimia koko yhteiskunnassa. Myös ohjelman kustannukset ovat nousseet viime vuosina merkittävästi puun markkinahintojen nousun ja korvausperusteiden muutoksen myötä.

Valiokunta pitää sekä METSO-ohjelman jatkamista että Helmi-ohjelmaa tarpeellisina, koska niillä on ollut hyvä vastaanotto maanomistajien keskuudessa ja suojelutarjonta on ylittänyt ohjelmien määrärahatason. Vapaaehtoisuuteen perustuvat ohjelmat ovat myös keskeinen osa luonnon monimuotoisuuden suojelun tavoitteiden toimeenpanoa, EU:n ennallistamistavoitteiden mukaisia toimia ja luontokadon torjuntaa.

Luonnonvaraisten eläinten hoito. Momentilta myönnetään lisäksi avustuksia vahingoittuneiden luonnonvaraisten eläinten hoidon järjestämiseen. Saadun selvityksen mukaan tarkoitukseen on alustavan suunnitelman mukaan käytössä 220 000 euroa. Valiokunta pitää määrärahaa tärkeänä ja tarvetta esitettyä laajempana.

Uhanalaisten eläinten suojelu. Momentilta rahoitetaan myös uhanalaisten eläinten seurantaa ja suojelua. Suojelun tehostamiseksi valiokunta pitää hyvänä, että ympäristöministeriö on päivittänyt rauhoitettujen lajien arvot asetuksella (243/2025). Lisäksi rauhoitettujen eläinten aiheuttamien vahinkojen ennaltaehkäisyä tulee edelleen kehittää ja korvata aiheutuneet vahingot täysimääräisesti.

Valiokunta lisää momentille 75 000 euroa, josta kohdennetaan
- 60 000 euroa Pyhtään lintuhoitolalle ja
- 15 000 euroa Heinolan lintutarhalle.

Momentti muuttuu seuraavaksi:

Momentille myönnetään *15 615 000* euroa.

(2.—4. kappale kuten HE 99/2025 vp)

22. Eräät ympäristömenot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille esitetään noin 4,8 milj. euroa, joka on noin 0,5 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2025 varsinaisessa talousarviossa.

Ilmastopolitiikkaan liittyvien määrärahojen taso on momentilla sama kuin vuonna 2025, yhteensä noin 1,3 milj. euroa (Ilmastopaneeli 750 000 euroa, saamelainen ilmastoneuvosto 150 000 euroa ja ilmastohankkeet 360 000 euroa).

Valiokunta on tyytyväinen siihen, että hallitus päätti keväällä 2025 osoittaa 8 milj. euroa hiilinielujen ja hiilivarastojen laskennan kehittämiseen. Hallitus on myös tehnyt päätöksiä nielujen kasvattamiseksi, esimerkiksi rahoittamalla metsätuhojen ennaltaehkäisyä sekä edistämällä metsälannoituksia ja metsäpinta-alan laajentumista, sekä puhtaan siirtymän vauhdittamiseksi.

Valiokunta on kuitenkin huolissaan Suomen ilmastotavoitteiden saavuttamisesta ja toimenpiteiden riittävyydestä. Suomen etujen mukaista on selvittää, miten ja millä aikataululla päästöjä voidaan kustannustehokkaimmin vähentää. Kansallisten tavoitteiden edistämisen tueksi EU:ssa ja kansainvälisissä ilmastoneuvotteluissa tarvitaan analyysejä ja tietopohjan vahvistamista sekä toimenpiteiden vaikutusten seurantaa. Huomioon on otettava myös, että mikäli velvoitteiden saavuttamiseksi joudutaan ostamaan maankäyttösektorin nieluyksiköitä tai taakanjakosektorin päästö-

yksiköitä, voivat kustannukset olla merkittäviä. Tarkempaa tietoa yksiköiden saatavuudesta tai hinnoista ei kuitenkaan vielä ole.

Kiertotalousohjelma. Valiokunta pitää tärkeänä myös hiilikädenjäljen suurentamista esimerkiksi tuotekehityksellä ja kiertotalousohjelman toteuttamisella. Momentilta rahoitetaan (0,52 milj. eurolla) Kansallista strategista kiertotalousohjelmaa, jota ympäristöministeriö toteuttaa yhteistyössä muiden ministeriöiden kanssa. Tavoitteena on parantaa resurssituottavuutta ja kiertotalousastetta sekä kääntää uusiutumattomien luonnonvarojen kulutus laskuun vuoteen 2035 mennessä. Kiertotalous edistää tiivistä ja uudenlaista yhteistyötä, jotta saadaan aikaan systeemisiä muutoksia keskeisillä toimialoilla, kuten rakentamisessa, ruokajärjestelmässä ja teollisuudessa.

Tavoitteisiin nähden niukalla määrärahalla on tarkoitus luoda ne välttämättömät puitteet, jotka mahdollistavat vapaaehtoisten sitoumusten tekemisen, toteuttamisen ja arvioinnin. Osa ohjelmaa on toteuttaa Kiertotalouden green dealiä, jossa valtio, yritykset, järjestöt, kaupungit ja maakunnat ratkovat yhdessä kiertotalousmarkkinoiden pullonkauloja. Green dealiin on syyskuun 2025 loppuun mennessä liittynyt 27 organisaatiota, ja valmisteilla on 20—30 uutta sitoumusta.

Valiokunta korostaa, että kiertotaloussiirtymää voidaan vauhdittaa etenkin kierrätettävien raaka-aineiden laadun parantamisella ja taloudellisten ohjauskeinojen kehittämisellä. Keskeistä on huolehtia myös lakisääteisen Materiaalitorin rahoituksesta, jotta tiedot kierrätettävistä materiaaleista ovat yritysten ja muiden toimijoiden käytettävissä.

23. Itämeren ja vesien suojelun edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille esitetään noin 12,2 milj. euroa, joka on 3,1 milj. euroa vähemmän kuin vuonna 2025. Vähennys aiheutuu pääosin kertaluonteisten lisäysten poistosta. Vesiensuojelun rahoitukseen esitetään ympäristöministeriön hallinnonalalla yhteensä noin 18,8 milj. euroa (rahoitusta myös momentilla 35.10.61).

Vesien ja Itämeren hyvän tilan saavuttamista ja ylläpitämistä tavoitellaan vesien- ja merenhoitosuunnitelmien (vuodet 2022—2027) toimeenpanolla. Valtioneuvoston hyväksymät suunnitelmat toteuttavat samalla Itämeren toimintaohjelmaa (Baltic Sea Action Plan, HELCOM). Linjatuista toimenpiteistä noin kaksi kolmesta oli käynnissä vuonna 2024, mutta toimialojen ja toimenpiteiden välinen vaihtelu on suurta.

Ahti-ohjelma käynnistyi vuoden 2024 alussa jatkamaan aiempien Vesiensuojelun tehostamisohjelman, Ravinteiden kierrätysohjelman ja Saaristomeri-ohjelman toimintaa. Tarkoitus on toteuttaa hallitusohjelman vesien ja meren, varsinkin Saaristomeren, tilan parantamiseen liittyviä kirjauksia ja edistää alueellisten toimijoiden, kuten yritysten, kuntien ja yhdistysten yhteistyötä puhtaiden vesien puolesta. Ohjelma keskittyy neljään teemaan: Ravinnekuormitus kuriin, Resurssit talteen ja käyttöön, Maan rakenne kuntoon ja Haitta-aineet hallintaan.

Saaristomeri-ohjelmaa toteutetaan osana Ahti-ohjelmaa ja sillä tavoitellaan Saaristomeren valuma-alueen poistamista Itämeren suojelukomissio HELCOMin pahimpien kuormittajien niin sanotulta hot spot -listalta viimeistään vuonna 2027. Elokuussa 2025 valmistuneen arvion mukaan

17 kriteeriä 23 poistokriteeristä täyttyy. Ohjelman toteutus jakaantuu maa- ja metsätalousministeriön ja ympäristöministeriön hallinnonaloille.

Kustannustehokkuus. Valiokunta pitää tärkeänä sisävesien ja meren hyvän tilan saavuttamista sekä Saaristomeren poistamista hot spot -listalta. Niukkenevat resurssit tulee kohdentaa kustannustehokkaasti vaikuttavuuden perusteella ja tavoitella kuormituksen pysyvää vähentämistä. Myös lainsäädännön ja taloudellisten ohjauskeinojen tulee olla johdonmukaisia. Valiokunta kiirehtii tulos- ja vaikuttavuusperusteisen rahoituksen käyttöönottoa. Vesien ja meren tilan paranemista edistävät niin ikään ruokaketjun vastuullisuustavoitteet ja teollisuuden asettamat vaatimukset raaka-aineille, minkä tulee näkyä myös korkeampina tuottajahintoina.

52. Metsähallituksen julkiset hallintotehtävät (siirtomääräraha 3 v)

Momentille esitetään noin 47,9 milj. euroa, joka on noin 2,3 milj. euroa vähemmän kuin vuonna 2025. Määrärahaa käytetään kansallispuistojen, muiden luonnonsuojelualueiden, luonnonsuojeluun varattujen alueiden ja kulttuuriperintökohteiden hoitoon sekä uhanalaisten eliölajien ja luontotyyppien suojeluun. Määrärahatasoa alentavat lähinnä eduskunnan tekemien kertaluonteisten lisäysten poisto (noin 1,4 milj. euroa) ja toimintamenosäästöt (1,2 milj. euroa). Metsähallituksen eräitä julkisia hallintotehtäviä rahoitetaan lisäksi maa- ja metsätalousministeriön pääluokasta noin 7,0 milj. eurolla (momentti 30.64.50).

Metsähallituksen luontopalvelut on uudistanut toimintaansa reagoidessaan valtiontalouden sopeutustoimiin ja tehnyt selkeitä valintoja, mistä luovutaan ja mitä kehitetään. Maastopalveluverkoston sekä retkeilyn konsepteja kehitetään muun muassa uudistamalla asiakkaiden digitaaliset palvelut ja luopumalla Luontokeskuksista. Budjetin tulee kattaa myös retkeilyrakenteiden korjaustarpeet. Lisäksi toiminnassa painotetaan ennallistamista ja luonnonhoitoa.

Suurimmat säästöt kohdistetaan saadun selvityksen perusteella kiinteistöomaisuuteen ja rakennuskantaan. Metsähallituksen hallinnassa on kansallisesti merkittävää kulttuuriomaisuutta, jonka hoito on erittäin kallista. Osasta kiinteistöjä on tarkoitus luopua ja etsiä omistajiksi vastuulliset tahot, joilla on kyky kiinteistöjen suojeluarvojen säilyttämiseen. Kansallisesti merkittävien monumenttien suojeluarvon säilyminen ja vaurioitumisen pysäyttäminen edellyttää 4,75 milj. euron lisärahoitusta vuonna 2026. Metsähallituksen perusrahoituksen lisänä tulee edelleen etsiä muita rahoitusvaihtoehtoja, kuten yrityskumppanuudet.

Valiokunta korostaa Metsähallituksen merkittävää roolia kansalaisten hyvinvoinnin ja ulkoilun edistämisessä ja pitää tärkeänä, että kattavasta ja turvallisesta retkeilyverkostosta pidetään huolta. Keskeistä on myös riittävien esteettömien reittien ylläpito.

Valiokunta lisää momentille 1 200 000 euroa, josta kohdennetaan
- 350 000 euroa Aulangon näkötornin peruskorjauksen viimeiseen vaiheeseen
- 400 000 euroa Metsähallituksen autiotupien kunnostukseen ja ylläpitoon: Lemmenjoen kansallispuistossa 200 000 euroa, Hossan kansallispuistossa 50 000 euroa, Itäisen Suomenlahden, Tiilikkajärven, Hiidenportin, Rokuan, Syötteen, Kauhaneva-Pohjankankaan ja Salamajärven kansallispuistoissa yhteensä 25 000 euroa sekä Kaldoaivin erämaa-alueella 125 000 euroa
- 300 000 euroa Oulangan kansallispuiston retkeilyrakenteiden kunnostamiseen ja

— 150 000 euroa Pinkjärven Natura 2000 -alueen kehittämiseen.

Momentti muuttuu seuraavaksi:

Momentille myönnetään *49 071 000* euroa.

(2.—5. kappale kuten HE 99/2025 vp)

61. Vesien- ja ympäristönhoidon tukeminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille esitetään noin 8,0 milj. euroa, joka on 2,0 milj. euroa enemmän kuin vuonna 2025. Lisäys osoitetaan Saaristomereen ja vesiensuojeluun.

Valiokunta pitää momentilta myönnettäviä hankeavustuksia (noin 6,5 milj. euroa) keskeisenä keinona toteuttaa vesien- ja merenhoitosuunnitelmia sekä niitä edistävien ohjelmien toimeenpanoa. Valtionavustukset auttavat sitouttamaan alueellisia toimijoita ja kanavoimaan yksityistä rahoitusta vesien ja meren tilaa parantaviin lukuisiin hoitotoimiin. Momentilta rahoitetaan myös EU:n ACWA LIFE -hankkeen kansallista omarahoitusosuutta.

Pilaantuneiden alueiden kunnostukseen esitetään noin 1,5 milj. euroa, jolla rahoitetaan muun muassa valtakunnallisesti priorisoitujen riskikohteiden kunnostuksia. Lisäksi momentille 35.10.22 esitetään noin 1,3 milj. euron määrärahaa, joka kattaa esimerkiksi Maaperä kuntoon -ohjelman toimeenpanoa (riskikohteiden pilaantumisen selvittämisen ja tarvittavan asiantuntijatyön).

Valiokunta toteaa, että määrärahat ovat tarpeeseen nähden niukat, vaikka ensisijaisesti pilaantuneen alueen selvittämisen ja puhdistamisen maksaa pilaantumisen aiheuttaja. Toissijaisesti vastuussa on alueen haltija tai maanomistaja ja vasta viime kädessä valtio. Kartoitettuja pilaantuneita kohteita on yhteensä noin 10 600 kappaletta, joista valtion rahoitusta vaatii noin 1 000 kohdetta. Lisäksi velvoitteet kasvavat vuonna 2026 voimaan tulevan maaperän seurantaa ja kestokykyä koskevan EU:n direktiivin myötä. Valiokunta on huolissaan tilanteesta ja pitää tärkeänä, ettei uusia kohteita enää muodostuisi.

Valiokunta lisää momentille 100 000 euroa, josta kohdennetaan
— 50 000 euroa Rantamon ja Seittelin kosteikkojen kunnostukseen ja
— 50 000 euroa Lapuanjoen virkistyskäytön lisäämiseen tähtäävään kunnostushankkeeseen.

Momentti muuttuu seuraavaksi:

Momentille myönnetään *8 142 000* euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

(1.—4. kohta kuten HE 99/2025 vp)

(5. kohta kuten HE 171/2025 vp)

(3. ja 4. kappale kuten HE 99/2025 vp)

20. Yhdyskunnat, rakentaminen ja asuminen

Valtion asuntorahaston lakkauttaminen

Luvun 35.20 momenttirakenne muuttuu ja määrärahataso kasvaa, mikä johtuu siitä, että Valtion asuntorahasto (VAR) lakkautetaan 1.1.2026. Jatkossa asuntotuotannon avustukset, takaukset ja valtuudet myönnetään valtion talousarviosta. Myös VAR:n varat sulautetaan talousarvioon. Uudelle tulomomentille 12.35.21 kohdennetaan muun muassa rahaston jäljellä olevan kassan tuloutus (2,3 mrd. euroa) sekä tuloutus kattamaan hallituksen investointiohjelmaa (0,1 mrd. euroa).

Valiokunta toteaa, että tiedossa on ollut, että aravalainakannan pienentymisen ja rahaston tuottojen vähentymisen myötä VAR:n kassa tulee ehtymään. Rahaston sulauttaminen osaksi valtion talousarviota selkeyttää tilannetta. Edellisvuoden tapaan valiokunnan asiantuntijakuulemisessa on kuitenkin esitetty huolta siitä, heikkeneekö muutoksen myötä valtion asuntopolitiikan ennakoitavuus sekä mahdollisuus vastata vastasyklisesti rakennusalan tilanteeseen.

Asuntorakentamisen tilannekuva

Rakentaminen on edelleen historiallisen matalalla tasolla, myös edellisiin kriisivuosiin verrattuna. Vuonna 2025 asuntorakentamisen arvioidaan olevan suunnilleen edellisvuoden tasolla noin 18 000—19 000 asunnossa. Odotukset kasvukäänteestä ovat lykkäytyneet vuoteen 2026. Käänne tapahtuu hitaasti, koska myymättömiä uusia asuntoja on edelleen suhteellisen paljon markkinoilla. Vanhojen asuntojen kauppa on kuitenkin piristynyt. Vuokra-asuntomarkkinoilla on ylitarjontaa, mikä vähentää yksityisten sijoittajien kysyntää asunnoista. On kuitenkin huomioitava, että asuntomarkkinoiden tilanne vaihtelee alueittain.

Asuntorakentamista on elvytetty vuosina 2023—2025 ja valtion tukeman tuotannon arvioidaan olevan yli 8 000 asuntoa sekä vuonna 2024 että 2025. Tämä on lähes puolet kaikesta asuntotuotannosta. Rakennuskustannukset ovat pudonneet pääkaupunkiseudulla noin 15 prosenttia verrattuna vuoteen 2023, mikä on mahdollistanut aiempaa useamman asuntoaloituksen tukemisen. Vuonna 2026 arvioidaan tuettavan alle 5 000 asunnon aloitusta.

Odotuksena on, että kuluttajien luottamuksen lisääntyminen ja ostovoiman kasvaminen johtavat asuntomarkkinoiden elpymiseen. Myös väestön kasvun ja muuttoliikkeen arvioidaan lisäävän kysyntää kasvukeskuksissa. Pitkällä aikavälillä asuntomarkkinoiden toimivuuden edellytyksenä on riittävä asuntotarjonta. Suomeen tulisi rakentaa vuosittain keskimäärin jopa 35 000 asuntoa vuoteen 2040 saakka. On kuitenkin huomioitava, että asuntotarve painottuu suurimmille kaupunkiseuduille. Valiokunta viittaa myös ympäristövaliokunnan lausuntoon (YmVL 19/2025 vp), jossa tarkastellaan muun muassa asuntomarkkinoiden polarisaatiokehitystä.

31. Asumisneuvonnan kehittäminen ja laajentaminen (siirtomääräraha 3 v)

Kuntien asumisneuvonnan avustuksiin esitetään vuoden 2025 tavoin 2 milj. euroa. Vuonna 2025 avustuksia maksettiin 41 kunnalle ja avustus kattoi 30 tai 36 prosenttia kustannuksista. Suurempi avustusprosentti oli kunnilla, joissa palvelu käynnistettiin uutena tai joissa oli eniten asunnottomia ja häätöjä.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan yleisin syy asumisneuvonnalle vuonna 2024 oli vuokran tai vastikkeen maksuongelma. Kasvussa olivat pienituloisten työssäkäyvien asiakkaiden, häätö- ja vuokravelkatilanteiden sekä asunnottomien asiakkaiden määrät. Asunnon hakemista haastoi monessa kunnassa sopivan hintaisten asuntojen saatavuus. Asumiseen liittyvät taloudelliset haasteet näkyvät kasvaneina häätömäärinä, ja uhkana on myös asunnottomuuden lisääntyminen. Häätömäärien kehitystä tarkastellaan mietinnössä momentin 25.20.01 yhteydessä.

Valiokunta korostaa asumisneuvonnan vaikuttavuutta asumisen ongelmien ennaltaehkäisyssä. Tarvetta asumisneuvonnalle on, ja panostus on pieni suhteessa sillä saavutettaviin hyötyihin ja suurempien yhteiskunnallisten kustannusten välttämiseen.

33. Ohjelma pitkäaikaisasunnottomuuden poistamiseen (siirtomääräraha 3 v)

Asunnottomuuden vähentäminen on ollut yksi suomalaisen hyvinvointivaltion onnistumisia. Kansalliset asunnottomuusohjelmat, asunto ensin -malli, puoluerajat ylittävä tahtotila sekä pitkäjänteinen ja kokonaisvaltainen lähestyminen ovat vaikuttaneet siihen, että asunnottomuus on ollut vuodesta 2012 lähtien laskussa.

Kuluvalla hallituskaudella panostetaan määräaikaiseen ohjelmaan pitkäaikaisasunnottomuuden poistamiseksi, johon osoitetaan yhteensä 10 milj. euroa. Ohjelman tavoitteena on kaupunkien ja hyvinvointialueiden yhteistyörakenteiden vahvistaminen. Avustettavat hankkeet ovat käynnistyneet keväällä 2025, ja niiden keskiössä on muun muassa pitkäaikaisasunnottomien ja pitkäaikaisasunnottomuuden riskissä olevien tavoittaminen ja palveluiden saatavuuden vahvistaminen.

Vuodelle 2026 esitetään 4,65 milj. euroa. Tästä määrärahasta tullaan myöntämään hankkeiden jatkoavustukset, joiden käyttöaika on 1.7.2026—31.12.2027.

Asunnottomuuden tilastokehitys oli suotuisaa vielä vuonna 2023, mutta vuoden 2024 lopussa yksinelävien asunnottomien määrä nousi edellisvuodesta lähes neljälläsadalla 3 806 asunnottomaan. Valiokunta on huolestunut asunnottomuuskehityksen käänteestä ottaen huomioon pitkään jatkuneen myönteisen suunnan. Positiivista on, että pitkäaikaisasunnottomien määrä kuitenkin hieman laski ja vuoden 2024 lopussa oli 1 010 pitkäaikaisasunnotonta.

Pitkäaikaisasunnottomuuden poistamisessa tarvitaan sekä räätälöityjä asumisratkaisuja että asumista tukevia sosiaali- ja terveyspalveluja, joten valiokunta pitää hyvänä sitä, että ratkaisuja haetaan kuntien ja hyvinvointialueiden yhteistyössä. On myös tärkeää, ettei tilastossa kasvussa oleva asunnottomuus muodostu pitkäaikaiseksi. Valiokunta toteaa, että yleisesti ottaen asunnottomuus on monitahoinen ilmiö, johon vaikuttavat muun muassa kohtuuhintaisten asuntojen saatavuus, asumis- ja toimeentuloetuuksien muutokset sekä avun saaminen talous-, terveys- ja päihdeongelmiin.

55. Avustukset korjaustoimintaan (siirtomääräraha 3 v)

Korjausavustuksiin esitetään 6,985 milj. euroa vuonna 2026, mikä on lähes 0,6 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2025 varsinaisessa talousarviossa.

Avustuksia myönnetään erityisesti iäkkäiden ja vammaisten henkilöiden asuntojen esteettömyyden sekä turvallisuuden ja terveellisyyden kannalta välttämättömään korjaamiseen, hissien jälkiasentamiseen ja liikkumisesteiden poistamiseen asuinrakennuksissa olemassa olevien hissien esteettömyyskorjauksia lukuun ottamatta. Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa tuotiin esiin huoli korjausavustusten edelleen alenevasta tasosta.

57. Valtion tukeman asuntokannan avustukset (siirtomääräraha 2 v)

Valtion tukeman asuntokannan avustuksiin osoitetaan 80,6 milj. euroa, josta aiempina vuosina myönnettyjen avustusten maksatuksiin kohdentuu 60 milj. euroa. Erityisryhmien uusiin investointiavustuksiin esitetään vuoden 2025 tapaan 15 milj. euroa. Investointiavustuksen matalan tason johdosta avustusta saavia hankkeita joudutaan priorisoimaan voimakkaasti ja avustus kohdennetaan ensi sijassa vammaisten henkilöiden ja pitkäaikaisasunnottomien hankkeille.

Valiokunnan saaman tiedon mukaan avustus riittää hädin tuskin edellä todettujen ryhmien hankkeisiin. Lisäksi Valtion tukeman asuntorakentamisen keskuksella on ikääntyneiden hankehakemuksia ja varauksia lähes 100 milj. eurolla. Uusien opiskelija-asuntojen hankehakemuksia on vireillä noin 100 milj. eurolla ja jo myönnettyjä varauspäätöksiä noin 170 milj. eurolla.

Hallitus esittää, että jatkossa opiskelija-asuntohankkeita olisi mahdollista rahoittaa 100-prosenttisesti korkotukilainalla. Valiokunta pitää tätä hyvänä, sillä viime vuosina opiskelijamäärä on kasvanut selvästi nopeammin kuin opiskelija-asuntotarjonta ja uusille asunnoille on kysyntää. Muutos mahdollistaa lukuisten hankkeiden käynnistymisen. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan pelkkä korkotukilainoitus ilman avustusta tulee kuitenkin näkymään pidemmällä aikavälillä opiskelija-asumisen kustannusten nousuna.

Edellisvuoden budjettimietinnön (VaVM 25/2024 vp) tavoin valiokunta kiinnittää erityistä huomiota ikääntyneiden asumisen investointitarpeisiin sekä tarpeeseen löytää yhteiskunnan kannalta kokonaistaloudellisesti kestäviä ratkaisuja.

58. Valtion tukeman asuntotuotannon valtuudet (arviomääräraha)

Momentille esitetään 152 milj. euroa kehyksen ulkopuolista arviomäärärahaa, josta valtaosa kohdentuu yhteisöjen korkotukimaksuihin (noin 139 milj. euroa).

Vuoden 2026 korkotukilainavaltuudeksi esitetään 1,135 mrd. euroa. Taso on selvästi alempi kuin edellisvuosina (2,25 mrd. euroa vuonna 2024 ja 1,75 mrd. euroa vuonna 2025), mutta vuodelta 2027 tehdyn siirron myötä kuitenkin 135 milj. euroa korkeampi kuin mikä oli hallituksen linjaus vielä keväällä 2025. Tason arvioidaan mahdollistavan 4 500—5 000 valtion tukemaa asuntoaloitusta. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan lainoitus tulee painottumaan vuoden 2026 ensimmäiselle vuosipuoliskolle, koska hankkeita on hyvin vireillä. Tämä on myös asuntorakentamisen suhdannenäkökulmasta perusteltua.

Valiokunta pitää vuoden 2026 korkotukilainavaltuuksien tasoa riittävänä, mutta korostaa, että rakentamisen, asuntomarkkinoiden ja suhdanteiden tilannekuvaa tulee seurata, samoin kuin erityisryhmien puolelta tulevaa korkotukivaltuuden kysyntää. Jatkovuosina on myös syytä kiinnittää

huomiota siihen, että vaikka korkotukilainat luetaan Tilastokeskuksen määrittelyssä[12] osaksi julkista velkaa, niin korkotukilainavaltuuden tason ei pidä muodostua pullonkaulaksi ja estää kokonaiskuvassa tarkoituksenmukaista valtion asuntopolitiikkaa.

Takauslainojen myöntövaltuudet on korotettu 300 milj. euroon ja lisäksi asunto-osakeyhtiöiden perusparannuslainojen valtiontakauksiin esitetään 100 milj. euroa. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan takauslainoja on kuitenkin edellisvuosina jäänyt käyttämättä myös aiemmalla 100 milj. euron tasolla. Järjestelmän toimivuutta tulisi näin ollen arvioida ja kehittää.

Valtion asuntopolitiikassa on syytä kiinnittää huomiota myös segregaation ehkäisemiseen, joskin kaupungit ovat tässä erittäin keskeisiä toimijoita. Asumisoikeusasuntojen uudistuotantoon ei myönnetä korkotukilainoja enää vuonna 2026, mutta valiokunnan saaman selvityksen mukaan tällä hetkellä rakennushankkeita on paljon käynnissä. Pidemmän aikavälin ratkaisuja ei ole vielä tehty asumisoikeusasuntojen rakentamisen lakkauttamisen jälkeiseen tilanteeseen.

Lopuksi valiokunta korostaa (kuten VaVM 25/2024 vp), että hallituksen lähtökohtana on, että kohtuuhintaista asumista ei synny vain valtion tukeman asuntotuotannon kautta, vaan myös vapaarahoitteisesti.

12 Tilastokeskus muutti kesäkuun 2022 julkistuksista alkaen menetelmää, jolla vuokra-asuntojen ja asumisoikeustalojen korkotukilainoja käsitellään kansantalouden tilinpidossa ja rahoitustilinpidossa, mikä vaikuttaa myös julkisyhteisöjen sulautettuun EDP-velkaan.

TULOARVIOT

Osasto 15

LAINAT

03. Valtion nettolainanotto ja velanhallinta

01. Nettolainanotto ja velanhallinta

Valiokunta ehdottaa momentille lisättäväksi 68 660 000 euroa nimellisarvoiseen nettolainanottoon, jolloin nimellisarvoinen nettolainanotto on 9 372 080 000 euroa.

Lisäys johtuu valiokunnan menomomenteille ehdottamista muutoksista.

Momentti muuttuu seuraavaksi:

Momentille merkitään nettotuloa *9 372 080 000* euroa.

(2. ja 3. kappale kuten HE 99/2025 vp)

Valiokunnan mietintö VaVM 29/2025 vp
Yhteenveto

YHTEENVETO

Valiokunnan ehdotuksen mukaan sekä tuloarviot että määrärahat päätyvät 90 829 841 000 euroon.

Valiokunta on lisännyt määrärahoja 68 660 000 euroa. Vastaava lisäys on tehty tuloarvioihin momentille 15.03.01.

Tuloarvioiden eroavuudet esitysten ja mietinnön välillä ilmenevät seuraavasta taulukosta:

	Esitys €	Valiokunta €
Os. 11	68 225 053 000	68 225 053 000
Os. 12	10 095 325 000	10 095 325 000
Os. 13	3 066 502 000	3 066 502 000
Os. 15	9 374 301 000	9 442 961 000
Yhteensä	90 761 181 000	90 829 841 000

Määrärahojen eroavuudet esitysten ja mietinnön välillä ilmenevät seuraavasta taulukosta:

	Esitys €	Valiokunta €
Pl. 21	149 350 000	149 350 000
Pl. 22	30 435 000	30 435 000
Pl. 23	244 123 000	244 123 000
Pl. 24	1 151 183 000	1 151 253 000
Pl. 25	1 242 911 000	1 243 011 000
Pl. 26	2 094 772 000	2 094 342 000
Pl. 27	6 396 495 000	6 397 905 000
Pl. 28	41 851 313 000	41 851 973 000
Pl. 29	8 988 982 000	8 997 052 000
Pl. 30	2 555 128 000	2 557 403 000
Pl. 31	3 915 684 000	3 936 129 000
Pl. 32	3 517 306 000	3 549 041 000
Pl. 33	14 882 810 000	14 885 410 000
Pl. 35	494 623 000	496 348 000
Pl. 36	3 246 066 000	3 246 066 000
Yhteensä	90 761 181 000	90 829 841 000

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Valtiovarainvaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy hallituksen esitykseen HE 99/2025 vp ja sitä täydentävään hallituksen esitykseen HE 171/2025 vp sisältyvän ehdotuksen valtion talousarvioksi vuodelle 2026 edellä todetuin muutoksin.

Eduskunta hyväksyy talousarvioaloitteen TAA 90/2025 vp.

Eduskunta hylkää talousarvioaloitteet TAA 1—89, 91—112, 114—279, 281—323/2025 vp.

Eduskunta päättää, että vuoden 2026 talousarviota sovelletaan 1.1.2026 alkaen.

Helsingissä 10.12.2025

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Markus Lohi kesk
varapuheenjohtaja Saara Hyrkkö vihr
jäsen Otto Andersson r
jäsen Markku Eestilä kok
jäsen Seppo Eskelinen sd
jäsen Janne Heikkinen kok
jäsen Timo Heinonen kok
jäsen Marko Kilpi kok
jäsen Jari Koskela ps
jäsen Suna Kymäläinen sd
jäsen Aki Lindén sd
jäsen Mika Lintilä kesk
jäsen Minna Reijonen ps
jäsen Jari Ronkainen ps
jäsen Joona Räsänen sd
jäsen Hanna Sarkkinen vas
jäsen Sari Sarkomaa kok
jäsen Sami Savio ps
jäsen Ville Valkonen kok
jäsen Pia Viitanen sd
jäsen Ville Vähämäki ps
varajäsen Pauli Aalto-Setälä kok
varajäsen Sanna Antikainen ps
varajäsen Hannu Hoskonen kesk
varajäsen Jessi Jokelainen vas
varajäsen Janne Jukkola kok
varajäsen Riitta Kaarisalo sd

varajäsen Eeva Kalli kesk
varajäsen Mikko Lundén ps
varajäsen Lauri Lyly sd
varajäsen Krista Mikkonen vihr
varajäsen Juha Mäenpää ps
varajäsen Saku Nikkanen sd
varajäsen Nasima Razmyar sd
varajäsen Jaana Strandman ps
varajäsen Timo Vornanen tv
varajäsen Ville Väyrynen kok
varajäsen Henrik Wickström r
varajäsen Ben Zyskowicz kok
varajäsen Peter Östman kd

Valiokunnan sihteereinä ovat toimineet

valiokuntaneuvos Mari Nuutila
valiokuntaneuvos Jonna Berghäll
tarkastusneuvos Minna Tiili
valiokuntaneuvos Tarja Järvinen

Vastalause 1 /sd

Yleisperustelut

Suomen talousnäkymä on edelleen erittäin haastava. Inflaatio ja korot ovat laskeneet, mutta kasvu ja työllisyyskehitys ovat jääneet suorastaan surkeiksi. Hallituksen linja ei ole tukenut kotimaisen kysynnän elpymistä. Hidas kasvu vaarantaa sopeutustavoitteet sekä lyhyellä että pitkällä aikavälillä.

SDP varoitti jo hallituskauden ensimmäisenä vuonna, että mikäli talouspolitiikan keinovalikoimassa ovat vain menoleikkaukset ilman kasvutoimia, on vaarana, ettei saavuteta kumpaakaan. Näin on valitettavasti käynyt: sopeutuksen kasvua heikentävät vaikutukset syövät sen fiskaalisia hyötyjä, ja puuttuvat kasvupanostukset näkyvät pysyvänä tuottavuuden ja investointien jälkeenjääneisyytenä.

Rakenteelliset haasteet ovat kiistattomat. Nopeasti ikääntyvä väestö heikentää huoltosuhdetta ja toimintaympäristö on haastava. Hallituksen politiikka on kuitenkin pikemminkin pahentanut rakenteellisten haasteiden vaikutusta kuin auttanut ratkaisemaan perustavanlaatuisia ongelmia: Matalaa investointiastetta, heikentynyttä koulutustasoa ja olematonta tuottavuuskasvua, jotka heijastuvat kaikki julkiseen talouteen ja näkyvät sopeutustoimista huolimatta suurina alijääminä. Uutena vaarana talouteen on ilmestynyt uhka merkittävien investointien lykkääntymisistä ja peruuntumisista. Tempoileva ja epäjohdonmukainen veropolitiikka ei ainakaan paranna Suomen houkuttelevuutta investointikohteena. Suunta on käännettävä.

SDP esittää hallituksen politiikalle reilun ja tulevaisuuteen katsovan vaihtoehdon vuodelle 2026. Vaihtoehdossa tasapainotetaan julkista taloutta enemmän kuin hallitus, mutta oikeudenmukaisemmin: kenenkään taakka ei muodostu kohtuuttomaksi, ja kasvu- ja osaamispanostukset turvataan. SDP keventää pieni- ja keskituloisten verotusta, mikä kohdistuu välttämättömyyskulutukseen ja tukee kotimarkkinoiden kysyntää. Työnteon kannustimia vahvistetaan kohdennetuilla ansiotulovähennysratkaisuilla ja väliaikaisilla, suhdannetilanteeseen suhteutetuilla helpotuksilla.

Saavutettavilla ja toimivilla palveluilla on myös kasvua vahvistava vaikutus. SDP turvaisi terveydenhuollon ja vanhuspalvelujen saatavuuden ja lyhentäisi hoitojonoja, jotta työkyky ja tuottavuus eivät heikkene. Koulutuksen resurssit käännetään nousuun varhaiskasvatuksesta korkeakouluihin; osaamispääoma on kasvun kovaa ydintä. Laaja turvallisuus ymmärretään kokonaisuutena: ulkoisen turvallisuuden lisäksi arjen turva, hyvinvoinnin peruspalvelut ja osaaminen vahvistavat yhteiskunnan resilienssiä.

SDP pitää kiinni ilmastotavoitteista ja luonnon monimuotoisuuden turvaamisesta. Vihreä siirtymä nähdään kasvun veturina. Julkiset panostukset kohdennetaan korkean lisäarvon kohteisiin samalla, kun yksityisiä investointeja kartutetaan ennakoitavalla verotuksella ja pitkäjänteisillä pelisäännöillä. Verotuksessa painopiste on veropohjan laajentamisessa ja verotukien karsimisessa, ei kulutuskysyntää heikentävissä laajapohjaisissa kiristyksissä.

Valiokunnan mietintö VaVM 29/2025 vp
Vastalause 1 /sd

Taloudessa on valonpilkahduksia, mutta ne eivät ole ulottuneet kotitalouksien ja yritysten arkeen. Luottamus ansaitaan johdonmukaisuudella. SDP:n vaihtoehto palauttaa ennakoitavuuden, tukee enemmistön ostovoimaa ja vahvistaa yritysten investointihalukkuutta. Kun ihmiset ja yritykset voivat luottaa suuntaan — että ketään ei jätetä, että peruspalvelut pidetään ja että pelisäännöt eivät heilahtele — syntyy hyvän kierre: luottamus vahvistaa kysyntää, kysyntä investointeja ja investoinnit tuottavuutta.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 1

Eduskunta edellyttää, että hallitus korjaa talouspolitiikkansa suuntaa siten, että taakka julkisen talouden välttämättömästä sopeutuksesta jakaantuu tasaisemmin väestöryhmien kesken.

Vastalauseen lausumaehdotus 2

Eduskunta edellyttää, että verotuksella toteutettavaa julkisen talouden sopeutusta korjataan niin, että se kohtelee eri väestöryhmiä tasapuolisemmin ja että verotuksen painopistettä siirretään tuloverosta haittoihin. Samalla tulee veropohjan aukkoja tilkitä ja verovälttelyä vaikeuttaa.

Vastalauseen lausumaehdotus 3

Eduskunta edellyttää, että hallitus muuttaa talouspolitiikkansa suuntaa niin, että pieni- ja keskituloisten ostovoimaa ja luottamusta vahvistetaan.

Vastalauseen lausumaehdotus 4

Eduskunta edellyttää, että hallitus huomioi laajemmin lainsäädännön arviointineuvoston suosituksia lainsäädännön valmistelun tason parantamiseksi ja vaikutusarvioiden kattavuuden varmistamiseksi.

Vastalauseen lausumaehdotus 5

Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää leikkauksistaan erilaisiin kotitalouksiin aiheutuvat kokonaisvaikutukset sekä ryhtyy toimiin sen varmistamiseksi, että kenenkään tilanne ei muodostu kohtuuttomaksi.

Vastalauseen lausumaehdotus 6

Eduskunta edellyttää, että hallitus korjaa sosiaaliterveyspolitiikkansa kokonaissuuntaa niin, että hyvinvointialueille annetaan työrauha pitkäjänteiseen talouden suunnitteluun ja riittävä rahoitus sote-palveluiden järjestämiseen.

Valiokunnan mietintö VaVM 29/2025 vp
Vastalause 1 /sd

Vastalauseen lausumaehdotus 7

Eduskunta edellyttää, että hallitus vahvistaa kasvun aineksia toimenpiteillä, jotka lisäävät investointeja ja tuottavuutta, sekä määrätietoisilla toimilla nuorten koulutustason nostamiseksi.

Vastalauseen lausumaehdotus 8

Eduskunta edellyttää, että hallitus käynnistää työkyvyttömyyden kokonaisuutta koskevan uudistuksen ja hakee toimivia malleja töihin paluun helpottamiseksi ja työkyvyn ylläpitämiseksi.

Vastalauseen lausumaehdotus 9

Eduskunta edellyttää, että Suomi pitää kiinni ilmastositoumuksistaan ja hillitsee luontokatoa määrätietoisella toimenpideohjelmalla.

Vastalauseen lausumaehdotus 10

Eduskunta edellyttää, että hallitus käynnistää kokonaisvaltaisen toimintaohjelman nuorten hyvinvoinnin turvaamiseksi.

Vastalauseen lausumaehdotus 11

Eduskunta edellyttää, että hallitus kohtuullistaa kulttuurin kenttään kohdennettuja ylimitoitettuja leikkauksia ja muita toimiaan, joilla kulttuurialan ja luovan alan toimintamahdollisuuksia sekä liiketoimintaedellytyksiä kavennetaan.

Vastalauseen lausumaehdotus 12

Eduskunta edellyttää, että hallitus tunnistaa järjestöjen tekemän arvokkaan ja ennaltaehkäisevän työn ja turvaa järjestöille riittävän rahoituksen.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan epäluottamuslause-ehdotuksen:

Vastalauseen epäluottamuslause-ehdotus

Eduskunta katsoo, että hallitus on epäonnistunut kaikissa talouspolitiikan tavoitteissaan. Velkaantumista ei ole saatu kuriin ja Suomi on ajautumassa EU:n liiallisen alijäämän menettelyyn.

Hallituspuolueiden lupaukset 100 000 uudesta työpaikasta ovat vaihtuneet EU:n toiseksi korkeimpiin työttömyyslukemiin, 2000-luvun ennätyskonkursseihin ja OECD-maiden heikoimpaan kasvuun.

Valiokunnan mietintö VaVM 29/2025 vp
Vastalause 1 /sd

Hallitus on sälyttänyt talouden tasapainotuksen suurimman taakan pienituloisten harteille samalla, kun se palkitsee omat eturyhmänsä kalliilla veronalennuksilla. Samalla hallitus on nostanut tavallisen palkansaajan verotuksen korkeimmalle tasolle kymmeneen vuoteen.

Hallituksen politiikka ei rakenna luottamusta eikä kasvua. Näistä syistä eduskunta katsoo, että hallitus on epäonnistunut eikä nauti eduskunnan luottamusta.

Yksityiskohtaiset perustelut

MÄÄRÄRAHAT

Pääluokka 24

ULKOMINISTERIÖN HALLINNONALA

Kansainvälinen toimintaympäristö on jatkuvassa muutoksessa. Venäjän hyökkäyssota Ukrainaa vastaan on perustavanlaatuisesti muuttanut Euroopan turvallisuusympäristöä. Turvallisuusuhkia ovat sotilaallisen voimankäytön lisäksi hybridi- ja kyberuhat sekä kriittiseen infrastruktuuriin kohdistuvat iskut. Globaaleihin haasteisiin kuten ilmastonmuutokseen ja luontokatoon vastaaminen edellyttää kansainvälistä yhteistyötä. Pariisin ilmastosopimus ja YK:n kestävän kehityksen ohjelma Agenda 2030 asettavat kehyksen EU:n sisäiselle ja ulkoiselle toiminnalle. EU:n on jatkettava Ukrainan tukemista sen käydessä puolustustaistelua niin pitkään kuin tarpeellista.

EU:n strategista autonomiaa ja kriisinkestävyyttä eli resilienssiä on kehitettävä niin puolustuksen, talouden kuin teknologian osalta. EU:n omaa puolustuskykyä ja puolustusteollisuutta on vahvistettava ripeästi. Unionin omaan puolustusteollisuuteen investoiminen on perusteltua myös talouden kannalta. Kokonaisturvallisuutta on vahvistettava vastaamaan monimuotoisiin turvallisuusuhkiin. Investoinnit kaksikäyttöteknologiaan ovat perusteltuja sekä turvallisuuden että talouden näkökulmasta. Unionin talouskasvua, työllisyyttä ja kilpailukykyä on vahvistettava ihmisten hyvinvoinnin turvaamiseksi, eriarvoisuuden ja köyhyyden vähentämiseksi sekä strategisen autonomian vuoksi.

Kilpailukyvyn kannalta keskeistä on korkealaatuiseen osaamiseen, innovaatioihin ja uusiin teknologioihin ja digitalisaatioon investoiminen. Taloudellista turvallisuutta ja teknologista suvereniteettia on edistettävä ja tuotantoketjuja hajautettava.

EU:lla on laaja kauppasopimusverkosto, jota tulee edelleen laajentaa uusilla sopimuksilla tukemaan yritysten vientiä ja investointeja. EU:n Global Gatewayn tuomat investointimahdollisuudet on hyödynnettävä. Samanaikaisesti unionin sisämarkkinoita on kehitettävä ja kaupan esteitä purettava. Digitaalinen ja vihreä kaksoissiirtymä asettaa raamit talouskasvulle, kilpailukyvylle ja uusien työpaikkojen luomiselle. Vihreä siirtymä on toteutettava sosiaalisesti oikeudenmukaisesti. Talouskasvua ja kilpailukykyä on vahvistettava ilman heikennyksiä työntekijöiden oikeuksiin ja työolosuhteisiin. Sosiaalisten oikeuksien on oltava keskiössä rakennettaessa vahvempaa unionia.

Valiokunnan mietintö VaVM 29/2025 vp
Vastalause 1 /sd

Osana neuvotteluja EU:n seuraavasta monivuotisesta rahoituskehyksestä 2028—2034 on tarkasteltava unionin omien varojen järjestelmän uudistamista ja uusien omien varojen käyttöönottamista. Uusia omia varoja puoltaa se, että samaan aikaan, kun kerrytetään tuloja EU:n budjettiin, voidaan edistää esimerkiksi unionin yhteisiä ilmasto- ja ympäristötavoitteita. Unionin seuraavassa monivuotisessa rahoituskehyksessä ja EU-varojen jakokriteereissä on myös huomioitava Suomen maantieteellinen sijainti EU:n itärajavaltiona ja turvallisuusympäristön muutoksista aiheutuneet seuraukset unionin itärajalla sijaitseville valtioille.

Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan keskeisiä periaatteita ovat oikeusvaltioperiaate, ihmisoikeudet, tasa-arvo ja demokratia.

Juuri nyt ulko- ja turvallisuuspolitikan toimintaympäristö muuttuu jatkuvasti, ja meitä haastavat monet globaalit ilmiöt sodista ja konflikteista epävakauteen, köyhyyteen ja eriarvoisuuteen. Myös kyber- ja hybridiuhat sekä pandemiat on otettava lukuun. Perustavanlaatuisia, ihmiskunnan yhteisiä haasteita ovat ilmastonmuutos, luontokato sekä taloudellisesti, ekologisesti ja sosiaalisesti kestämätön kehitys. Monenvälistä ja sääntöpohjaista järjestelmää kyseenalaistetaan. Kansainvälistä oikeutta rikotaan sotilaallisella voimankäytöllä ja protektionistinen kauppapolitiikka on osa suurvaltakilpailua. Monimuotoisiin ihmiskunnan tulevaisuuden kannalta keskeisiin globaaleihin haasteisiin voidaan vastata parhaiten kansainvälisellä yhteistyöllä. Siksi on erityisen tärkeää tukea sääntöpohjaista kansainvälistä järjestelmää ja monenvälistä yhteistyötä.

01. Ulkoasiainhallinto

01. Ulkoasiainhallinnon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Suomen edustustoverkosto edistää kansainvälisellä kentällä maamme ulko- ja turvallisuuspoliittisia tavoitteita ja Suomen etuja. Kansainvälisen toimintaympäristön muuttuessa on edustustoverkostoa päivitettäessä arvioitava, kuinka edustustoverkosto vastaa geopoliittiseen muutokseen ja tukee kaupallistaloudellisten suhteiden rakentamista ja suomalaisyritysten kansainvälistymistä sekä viennin edistämistä.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 13

> Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy tarvittaviin toimiin Suomen edustustoverkoston kehittämiseksi vastaamaan muuttuvaan geopoliittiseen toimintaympäristöön ja tukemaan kaupallistaloudellisten suhteiden rakentamista ja suomalaisyritysten kansainvälistymistä sekä viennin edistämistä.

30. Kansainvälinen kehitysyhteistyö

66. Varsinainen kehitysyhteistyö (siirtomääräraha 3 v)

Varsinaisen kehitysyhteistyön leikkaukset ovat mielestämme kestämättömällä tasolla määrärahatarpeita ja Suomen ulkopolitiikan vaikuttavuutta ajatellen. Varsinaisen kehitysyhteistyön määrärahan 77 miljoonan euron leikkausta vuosina 2025—26 tulee mielestämme kohtuullistaa.

Leikkaukset painottuvat nyt monenkeskiseen sekä maa- ja aluekohtaiseen kehitysyhteistyöhön. Näin Suomi vähentää tukeaan monenkeskiselle kansainväliselle järjestelmälle sekä YK:lle ja vastaavasti kaventaa omia kahdenvälisiä suhteitaan ja vaikutusmahdollisuuksiaan. Tämä tapahtuu samaan aikaan, kun monet keskeiset toimijat vähentävät panostustaan kehitykseen.

Kehitysyhteistyö on keskeinen osa Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa sekä ulkopoliittinen vaikutuskanava. Leikkaukset kehitysyhteistyöstä ovat pois köyhyyden ja eriarvoisuuden vähentämisestä, ilmastotoimista sekä laajemmin kestävän kehityksen edistämisestä. Kehitysyhteistyöllä vahvistetaan kahdenvälisiä suhteita ja luodaan mahdollisuuksia myös uusille vientimarkkinoille. Leikkaukset kehitysyhteistyöstä vievät Suomea myös kauemmaksi YK:ssa asetetusta tavoitteesta kohdistaa kehitysyhteistyöhön 0,7 prosenttia bruttokansantulosta. Arvion mukaan vuonna 2026 Suomen kehitysyhteistyön taso on 0,35 prosenttia bruttokansantulosta.

Leikkausten myötä Suomen on vaikeampaa toteuttaa omia ulkopoliittisia tavoitteitaan, ja ulkoasiainhallinnon työstä kehityskysymysten osalta tulee katkonaista ja poukkoilevaa. Koska kestävän kehityksen ja YK:n Agenda 2030:n tukeminen on myös osa Suomen ulkopolitiikkaa, Suomen ulkopoliittisten tavoitteiden saavuttaminen vaarantuu.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 24.30.66 lisätään 10 000 000 euroa varsinaiseen kehitysyhteistyöhön ja että hyväksytään seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 14

Eduskunta edellyttää, että hallitus palauttaa vähiten kehittyneiden maiden (LDC-maat) tukemiseen kohdistuvan kehitysyhteistyörahoituksen seurannan valtion talousarvioon.

Vastalauseen lausumaehdotus 15

Eduskunta edellyttää, että hallitus toimittaa eduskunnalle raportin kehitysyhteistyörahoituksen vähennysten vaikutuksista huomioiden kuluvalla kaudella kehitysyhteistyöhön kohdistuneet leikkaukset.

Pääluokka 25

OIKEUSMINISTERIÖN HALLINNONALA

Oikeusvaltio on suomalaisen demokratian kivijalka. Se rakentaa luottamusta, joka heijastuu myös muualle yhteiskuntaan. Oikeusvaltio ei perustu vain lakeihin, vaan ennen kaikkea ihmisten

luottamukseen siihen, että oikeus toteutuu riippumatta varallisuudesta, asemasta tai asuinpaikasta. Toimiva oikeudenhoito on yhteiskunnallisen luottamuksen ja sisäisen turvallisuuden perusta.

Suomi kuuluu Euroopan unionin maista niihin, joissa kansalaiset luottavat eniten oikeuslaitokseen. Suomalaisten vahva usko oikeusjärjestelmän riippumattomuuteen, reiluuteen ja toimivuuteen on tärkeä osa yhteiskunnan vakautta ja demokratian oikeudenmukaisuutta. Tämä luottamus on saavutettu poikkeuksellisen maltillisilla resursseilla: oikeudenhoidon menot muodostavat vain noin 1,3 prosenttia valtion kokonaisbudjetista. Vaikka pienillä panoksilla on saavutettu korkea laatu ja tehokkuus, järjestelmä toimii lähellä kriittistä rajaa. Jatkuvat säästöt, kasvavat tehtävät sekä tietotekniikkaan ja toimitiloihin liittyvien kustannusten nousu uhkaavat pitkällä aikavälillä heikentää oikeuslaitoksen toimintakykyä ja siten rapauttaa sen nauttimaa luottamusta. Tämä tilanne korostaa tarvetta tarkastella oikeusvaltion rahoitusta osana yhteiskunnan kestävää kehitystä ja turvallisuutta, ei pelkkänä hallinnollisena kulueränä.

SDP katsoo, että pitkäjänteinen suunnittelu ja hyvä johtaminen ovat avainasemassa myös silloin, kun talous on tiukalla. On tärkeää, että nykyiset voimavarat käytetään viisaasti ja että oikeusketjun eri toimijat voivat tehdä työtään yhteistyössä ja ennakoitavasti ilman jatkuvaa epävarmuutta.

Yhteiskunnan oikeudenmukaisuutta mitataan myös sillä, miten se kohtelee rikosten uhreja. Uhrien kokema byrokratia ja viiveet ovat ongelmia, jotka on otettava vakavasti. Järjestöjen tekemä työ, kuten Rikosuhripäivystyksen ja muiden tukipalveluiden apu, on monelle elintärkeää. Se ei ole lisäpalvelu, vaan oikeus. Me haluamme varmistaa rikosten uhrien tuen ja palvelut, jotta jokainen saa oikeutta ja apua ajoissa.

Suomi on vahva silloin, kun oikeus toteutuu jokaiselle. Oikeusvaltion ja kansalaisyhteiskunnan tukeminen on yhteinen tehtävämme.

Hallinnon tehtävänä on varmistaa, että ihmiset tulevat kohdatuksi ja kuulluksi asianmukaisella tavalla. Esteettömyyden, selkeän kielen ja yhdenvertaisen kohtelun on oltava perusasioita hyvinvointiyhteiskunnassa. Niiden puute voi estää ihmisiä saamasta oikeutta.

Palveluiden digitalisoituminen ei saa jättää ketään ulkopuolelle. Oikeusasiamies on todennut, että digipalvelujen rinnalla on säilytettävä vaihtoehtoiset asiointitavat, jotta myös iäkkäät, vammaiset ja muut heikommassa asemassa olevat voivat asioida yhdenvertaisesti. Digitalisaatio ei ole itseisarvo, vaan sen on palveltava ihmistä.

Rikosseuraamuslaitoksen työ rikosten uusimisen ehkäisemiseksi ja vankien kuntouttamiseksi on keskeistä yhteiskunnan turvallisuudelle. Kuntouttava, ihmislähtöinen työ on inhimillisesti oikein ja yhteiskunnalle viisasta. Johdonmukainen toiminta rikosseuraamusjärjestelmässä lisää luottamusta ja turvallisuutta. Digitalisaatio ja hallinnon uudistukset muuttavat ja joustavoittavat arkea, mutta oikeusvaltion ydin pysyy samana: jokaisella on oikeus tulla kuulluksi ja kohdatuksi yhdenvertaisesti ja asianmukaisesti. Palveluiden on palveltava ihmistä — ei päinvastoin.

Digitaalinen maailma luo myös uusia turvallisuusuhkia. Nettirikollisuus, tietomurrot ja sosiaalisen median kautta tapahtuva vaikuttaminen koskettavat erityisesti lapsia ja nuoria. Verkossa heitä houkutellaan mukaan väkivaltaiseen toimintaan, jopa peleihin kätkettyihin vaarallisiin yhtei-

söihin, jotka voivat johtaa itsensä vahingoittamiseen. Tällaisten uhkien torjumiseen tarvitaan päättäväisiä toimenpiteitä: viranomaisten yhteistyötä, ennaltaehkäisyä, digitaalisen median lukutaitoa ja alaikäisten parempaa suojelua.

01. Ministeriö ja hallinto

50. Avustukset (kiinteä määräraha)

Kansalaisjärjestöt tekevät työtä, jota viranomaiset eivät yksin pysty tekemään. Ne tukevat rikosten uhreja, auttavat vaikeissa elämäntilanteissa ja rakentavat luottamusta ihmisten ja yhteiskunnan välille. Näiden järjestöjen toimintaedellytykset on turvattava, sillä ne vahvistavat oikeusvaltion arkea ja ehkäisevät eriarvoisuutta.

SDP haluaa varmistaa kansalaisjärjestöjen, kuten Rikosuhripäivystyksen, Ihmisoikeusliiton, Pakolaisneuvonnan ja Naisten Linjan rahoituksen kestävän tason. Järjestöt tukevat rikosten uhreja, tarjoavat oikeudellista neuvontaa ja rakentavat luottamusta kansalaisten ja yhteiskunnan välille. Oikeusvaltion vahvistaminen on arvovalinta, joka heijastaa Suomen sitoutumista oikeudenmukaisuuteen, turvallisuuteen ja luottamukseen. Kun oikeudenhoito toimii ennakoitavasti ja yhteistyö sujuu koko oikeusketjussa, ihmiset voivat luottaa siihen, että laki suojaa kaikkia yhdenvertaisesti. Yhteiskunnan turvallisuus ja oikeudenmukaisuus rakentuvat myös Rikosseuraamuslaitoksen, uhrien tukipalveluiden ja kansalaisjärjestöjen työstä. Ne tarjoavat tukea, ehkäisevät syrjäytymistä ja vahvistavat ihmisten ja yhteiskunnan välistä yhteyttä.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 25.01.50 lisätään 2 000 000 euroa kansalaisjärjestöjen arvokkaan työn turvaamiseksi.

40. Rangaistusten täytäntöönpano

01. Rikosseuraamuslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Rikosseuraamuslaitoksen työ rikosten uusimisen ehkäisemiseksi ja vankien kuntouttamiseksi on keskeistä yhteiskunnan turvallisuudelle. Kuntouttava, ihmislähtöinen työ on inhimillisesti oikein ja yhteiskunnalle viisasta. Johdonmukainen toiminta rikosseuraamusjärjestelmässä lisää luottamusta ja turvallisuutta.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 16

Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää Rikosseuraamuslaitoksen henkilökunnan ja muiden resurssien riittävyyttä ja tuo eduskuntaan tarvittavat toimet havaittujen puuteiden korjaamiseksi.

Valiokunnan mietintö VaVM 29/2025 vp
Vastalause 1 /sd

Pääluokka 26

SISÄMINISTERIÖN HALLINNONALA

Vahva sisäinen turvallisuus muodostaa hyvinvoivan yhteiskunnan kantavan perustan. Siksi valtion sisäisestä turvallisuudesta vastaavien viranomaisten toimintaedellytyksistä ja resursseista on huolehdittava. Tehokas ja riittävästi resursoitu viranomaistoiminta on välttämätöntä, jotta turvallisuuden tasa-arvo voi toteutua kaikkialla Suomessa.

SDP on aikaisempien vuosien talousarvioita koskevissa lausunnoissaan toistuvasti korostanut sisäisen turvallisuuden viranomaisten toimintaedellytyksistä huolehtimista ja rahoituspohjan turvaamista vaalikaudet ylittävällä, kestävällä ja pitkäjänteisellä tavalla. Samalla muistutamme kuntien ja hyvinvointialueiden järjestämien palveluiden toimintaedellytysten turvaamisen tärkeydestä, jotta yhteiskunta pysyy eheänä ja kaikki pidetään mukana. Turvallisuuden perustat rakennetaan päiväkodeissa, kouluissa, sairaaloissa ja sosiaalitoimessa. Pitämällä huolta kuntien ja hyvinvointialueiden peruspalveluista tuetaan näin myös turvallisuusviranomaisten työtä.

Julkista taloutta on tasapainotettava, mutta tuo tasapainotus on tehtävä reilusti suojellen hyvinvointiyhteiskuntaamme keskeisiä rakenteita. Kunnille ja hyvinvointialueille tulee tarjota näkymät toiminnan kehittämiseen pitkäjänteisesti hätäisten leikkausten sijaan. Olemme myös huolissamme, että sisäministeriön hallinnonalan eri viranomaisiin kohdistetut mekaaniset määrärahavähennykset johtavat pikemmin operatiivisesta toiminnasta tinkimiseen kuin aitoon toiminnan tehostumiseen.

Suomi on tilanteessa, jossa uudet ja entistä kovemmat järjestäytyneen rikollisuuden toimijat hakevat jalansijaa Suomesta ja uudenlaiset rikosilmiöt esimerkiksi katujengien muodossa uhkaavat juurtua tänne. Tämä kehitys on torjuttava, ja siinä avainasemassa ovat turvallisuusviranomaisten, erityisesti poliisin, mutta myös Tullin ja Rajavartiolaitoksen, valmiudet. Poliisien määrän lisäämisen jatkaminen tällä hallituskaudella on ollut kannatettavaa, mutta samalla on muistettava, että nykyisessä toimintaympäristössä poliisin toimintavalmiudessa on huomattavasti kyse myös teknisistä kyvykkyyksistä, joiden kehittäminen vaatii omat resurssinsa. Myös esimerkiksi huumetilanteessa on tapahtunut nopeaa pahenemista alfa-PVP:n käytön nopean kasvun myötä. Tätä tilannetta ei kyetä yksin korjaamaan turvallisuusviranomaisten toimin, mutta poliisin läsnäolo ja reagointikyky ovat tärkeitä turvallisuuden tunteen ylläpitämisessä.

Rajavartiolaitos on rajaturvallisuuteen kohdistuneiden muutosten ja muun muassa rajaturvallisuuslain myötä joutunut luomaan uusia valmiuksia, mikä on asettanut sen resurssit koetukselle. Rajoilla tullin toiminta on myös hyvin keskeisessä roolissa erityisesti torjuttaessa huumeiden maahantuontia, joka on järjestäytyneen rikollisuuden toiminnan ydintä.

Tässä tilanteessa viranomaisten toimintakyvystä ei saa tinkiä. Edellytämme, että hallitus ja ministeriö kantavat vastuunsa huolehtia, että sen toteuttamat säästötoimenpiteet kohdistuvat turvallisuusviranomaisissa ensisijaisesti tukitoimiin ja hallintoon ja että niillä edistetään toiminnan tehostamista, ei sen vähentämistä.

Pääluokka 27

PUOLUSTUSMINISTERIÖN HALLINNONALA

Suomen ja Euroopan turvallisuusympäristö on muuttunut perustavanlaatuisesti ja pitkäkestoisesti. On keskeistä, että vallitsevassa turvallisuuspoliittisessa tilanteessa Suomen, ja laajemmin koko Euroopan, puolustusta kehitetään vastaamaan muuttuneen toimintaympäristön haasteita. Tämä edellyttää tulevina vuosina merkittäviä investointeja. Suomen vahva ja uskottava puolustusratkaisu perustuu sekä jäsenyyteemme puolustusliitto Natossa että yleiseen asevelvollisuuteen, laajaan ja koulutettuun reserviin, koko maan puolustamiseen sekä korkeaan maanpuolustustahtoon. Suomi ylläpitää ja kehittää omaa puolustuskykyään osana liittokunnan yhteisen pelotteen ja puolustuksen vahvistamista.

Hallitus on sitoutunut kasvattamaan Suomen puolustusmenot kolmeen prosenttiin bruttokansantuotteesta vuoteen 2029 mennessä. Lisäksi Suomi on sitoutunut täyttämään Natossa yhteisesti sovitun tavoitteen siitä, että puolustusmenoihin käytettäisiin 3,5 prosenttia bruttokansantuotteesta ja puolustusta ja turvallisuutta tukeviin menoihin 1,5 prosenttia bruttokansantuotteesta vuoteen 2035 mennessä. Linjaukset ovat tärkeitä, sillä näiden lisämäärärahojen myötä pystytään tekemään välttämättömät investoinnit Suomen puolustuksen sekä liittokunnan yhteisen pelotteen ja puolustuksen vahvistamiseksi.

Huolta herättää kuitenkin se, että vuoden 2026 talousarvioesityksessä puolustusmenoja itse asiassa vähennetään 200 miljoonalla eurolla verrattuna kuluvaan vuoteen. Puolustusmenot laskevat nyt ensimmäisen kerran moneen vuoteen. Laskeva suunta on väärä suhteessa puolustuksemme kehittämisen tarpeeseen. Nyt tulisi päinvastoin tehdä tarvittavia investointeja mahdollisimman etupainotteisesti.

10. Sotilaallinen maanpuolustus

01. Puolustusvoimien toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Puolustusvoimien henkilöstö

Vallitsevan turvallisuuspoliittisen tilanteen sekä tuoreen Nato-jäsenyytemme vuoksi Puolustusvoimien työkuorma ja tehtävät ovat viime vuosina lisääntyneet merkittävästi. Lisäksi tulevina vuosina asevelvollisuuden kehittämishanke aiheuttaa lisätyötä ja kuormitusta. Tulevina vuosina on myös varmistettava henkilöstön riittävyys myös kansainvälisiin tehtäviin.

Henkilöstö on avainroolissa niin Puolustusvoimien suorituskyvyn, asevelvollisten ja reserviläisten kouluttamisen kuin koko puolustuksen toteuttamisen näkökulmasta. Sotilashenkilöstön lisäksi ei tule myöskään unohtaa siviilihenkilöstön roolia tärkeänä tukipilarina ja mahdollistajana.

On tärkeää, että sekä edellisessä puolustusselonteossa linjattu 500 henkilötyövuoden lisäys samoin kuin tuoreessa puolustusselonteossa linjattu 1 500 henkilötyövuoden lisäys saadaan toteutettua mahdollisimman ripeästi, jotta pystytään parhaalla mahdollisella tavalla sekä vastaamaan toimintaympäristön haasteisiin että tukemaan henkilöstön työssäjaksamista. Koulutetun ja osaa-

van henkilöstön saaminen osaksi suorituskykyä vie 2—3 vuotta, joten asiassa on syytä toimia viipymättä, ja valtion talousarviossa on varattava siihen riittävä rahoitus. Työssäjaksamisen näkökulmasta on tärkeää kiinnittää huomiota myös Puolustusvoimien työaikalain päivittämisen tarpeeseen.

Yleinen asevelvollisuus, asevelvollisille kuuluvat taloudelliset etuudet ja asevelvollisuuden kehittäminen

Yleinen asevelvollisuus on keskeinen osa Suomen puolustusratkaisua, sillä sen avulla tuotetaan laaja ja koulutettu reservi, joka mahdollistaa koko maan puolustamisen. Pidämme tärkeänä, että yleisen asevelvollisuuden ja varusmiespalveluksen arvostuksesta pidetään huolta myös jatkossa. Tämä edellyttää myös hyvästä palveluskokemuksesta huolehtimista. Jotta tämä voidaan turvata, tulee huolehtia siitä, että kasarmit ovat terveitä ja että asevelvollisille kuuluvat taloudelliset etuudet ovat asianmukaisella tasolla. Asevelvollisille kuuluvia taloudellisia etuuksia tuleekin uudistaa ja tuoda ajan tasalle eduskunnan tahdon mukaisesti.

Asevelvollisuusjärjestelmää on tulevina vuosina kehitettävä tasa-arvoisemmaksi parlamentaarisen työryhmän suositusten mukaisesti, mikä edellyttää myös riittäviä taloudellisia resursseja. Uudistusta valmisteltaessa on huomioitava maanpuolustuksen ja kokonaisturvallisuuden tarpeet sekä kansantaloudelliset vaikutukset laaja-alaisesti uhka-arvioon perustuen. Uudistukseen liittyy lisäpanostustarpeita erityisesti kouluttajien sekä toimitilojen riittävän määrän turvaamiseksi.

Kertausharjoitusten määrä

Reserviläiset muodostavat 95 prosenttia Suomen sodan ajan vahvuudesta. Siksi on keskeistä, että puolustusbudjetissa varataan vuosittain riittävästi rahoitusta kertausharjoitusten toteuttamiseen, jotta reservin osaamista pystytään ylläpitämään ja koulutusmäärät ovat toimintaympäristön vaatimalla tasolla. Tarve korostuu erityisesti vallitsevassa turvallisuustilanteessa. Hallituksen talousarvioesityksessä arvioidaan, että vuoden 2026 määrärahoilla pystyttäisiin kouluttamaan 25 000 reserviläistä, kun tavoitteena tulisi olla noin 30 000.

Kertausharjoitusten riittävän tason mahdollistamiseksi tarvitaan myös lisää Puolustusvoimien pysyvään henkilöstöön kuuluvia kouluttajia. Sopimussotilailla ei ole samaa osaamista ja oikeuksia, jotka ammattisotilailla on, joten sopimussotilailla ei voida täysin paikata pysyvän henkilöstön tarvetta.

Puolustusteollisuus

Erityisesti vallitsevassa turvallisuustilanteessa on keskeistä, että turvaamme kotimaisen puolustustarviketeollisuuden toimintaedellytykset sekä huoltovarmuuden. Riittävän puolustusmateriaalituotannon turvaaminen on välttämätöntä niin oman puolustuksemme kannalta kuin myös Ukrainan tukemisen näkökulmasta. Puolustusmenoja kasvatettaessa on tärkeää, että hankintoja pystytään tekemään Suomesta silloin, kun se on tarkoituksenmukaista ja mahdollista.

Samaan aikaan on pystyttävä edistämään suomalaisen puolustusteollisuuden vientiedellytyksiä ja kansainvälistymistä. Suomen Nato-jäsenyyden myötä kotimaisen puolustusteollisuuden vientie-

dellytykset ovat parantuneet. Tätäkin tulee pystyä hyödyntämään. Vientinäkymät parantavat puolustusteollisuutemme toimintaedellytyksiä ja elinvoimaa laajemmin ja sitä kautta edistävät myös omaa turvallisuuttamme ja huoltovarmuuttamme. Samalla se hyödyttää koko Suomen taloutta. Erityisen tärkeää on panostaa alan TKI-toimintaan sekä kaksikäyttöteknologian sovelluksiin.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 17

> Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy viipymättä tarvittaviin toimenpiteisiin henkilöstömäärän määrätietoiseksi ja ripeäksi kasvattamiseksi Puolustusvoimissa puolustusselonteoissa linjatulla tavalla.

Vastalauseen lausumaehdotus 18

> Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy tarvittaviin toimenpiteisiin reserviläisten kertausharjoitusmäärien pitämiseksi vallitsevan turvallisuustilanteen edellyttämällä tasolla. Nämä toimenpiteet sisältävät myös Puolustusvoimien pysyvään henkilöstöön kuuluvien koulutettujen kouluttajien määrän lisäämisen.

Vastalauseen lausumaehdotus 19

> Eduskunta edellyttää, että hallitus vahvistaa kotimaisen puolustustarviketeollisuuden toimintaedellytyksiä ja huoltovarmuutta sekä vauhdittaa alan vientiedellytyksiä.

18. Materiaalihankinnat (siirtomääräraha 5 v)

Talousarvioesityksessään hallitus laittaa liikkeelle noin kuuden miljardin (5 982 670 000) euron tilausvaltuudet puolustusmateriaalihankintoihin. Tämä on tärkeää, sillä valtuuksien myötä pystytään käynnistämään muun muassa Maavoimien kehittämishankkeen investoinnit tarpeellisiin suorituskykyihin. Huomionarvoista kuitenkin on, että vuodelle 2026 uudesta PVKEH 2026 -tilausvaltuudesta esitetään vain 24 570 000 euron määrärahaa, ja valtuudesta valtaosa, eli yli viisi miljardia euroa, ajoittuisi vasta vuodelle 2030.

Onkin syytä kiinnittää huomiota siihen, että materiaalihankintoihin käytettävät määrärahat ovat aiempien ja uusien tilausvaltuuksien perusteella itse asiassa tulevina vuosina 2026—2029 laskusuunnassa ennen vuotta 2030. Tämä on ristiriidassa sekä hallituksen retoriikan että puolustuskykymme mahdollisimman nopean vahvistamisen kanssa. Ilmeistä onkin, että materiaalihankintoihin kohdennettavissa määrärahoissa on nähtävissä selvä nousu ylöspäin vasta nykyisen julkisen talouden suunnitelmakauden (2026—2029) jälkeen. Käytännössä tässäkin asiassa haastava kysymys menojen rahoittamisesta sysätäänkin vasta seuraavalle hallitukselle.

Vastalauseen lausumaehdotus 20

> Eduskunta edellyttää, että hallitus edistää tarvittavien puolustusmateriaalihankintojen tekemistä mahdollisimman etupainotteisesti.

50. Maanpuolustus- ja veteraanijärjestöjen toiminnan tukeminen (kiinteä määräraha)

Vapaaehtoinen maanpuolustustoiminta täydentää yhteiskunnan kokonaisturvallisuutta. Siksi sen toimintaedellytyksistä on tärkeää huolehtia etenkin nykyisessä turvallisuustilanteessa. Kiinnostus vapaaehtoista maanpuolustustoimintaa kohtaan on kasvanut, ja yhä useampi reserviläinen ylläpitää taitojaan omaehtoisella harjoittelulla.

Kiinnostus vapaaehtoista maanpuolustustoimintaa kohtaan on kasvanut, ja erityisesti Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen (MPK) määrärahapaineet ovat viime aikoina kasvaneet niin lisääntyneen kysynnän kuin myös yleisen kustannustason nousun myötä. Tässä valossa onkin kestämätöntä, että hallituksen talousarvioesityksessä maanpuolustus- ja veteraanijärjestöjen tukemiseen esitetään täydentävä talousarvioesitys mukaan lukien 10,795 miljoonaa euroa. On hyvä, että täydentävässä talousarvioesityksessä momentille pystyttiin ohjaamaan 800 000 euroa lisärahoitusta suhteessa talousarvioesitykseen, jossa momentille esitettiin 9,995 miljoonaa euroa. Tästä rahoituksesta MPK:n osuus oli 8,5 miljoonaa euroa eli 800 000 euroa vähemmän kuin kuluvan vuoden talousarviossa. Tästä huolimatta MPK:n määrärahatarpeet ovat vallitsevassa turvallisuusympäristössä nyt esitettyä suuremmat. MPK:lle ja muille vapaaehtoisen maanpuolustuksen järjestöille tulisi turvata määrärahat jo talousarvioesityksessä, jotta rahoitus on paremmin ennakoitavissa ja jottei sitä tarvitse täydentää muin keinoin myöhemmin. Kyseessä on koko puolustusbudjetin näkökulmasta pieni summa, mutta sillä on valtavan tärkeä merkitys.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 21

> Eduskunta edellyttää, että hallitus huolehtii vapaaehtoisen maanpuolustuksen toimintaedellytyksistä ja turvaa vapaaehtoisen maanpuolustuksen järjestöille, mukaan lukien Maanpuolustuskoulutusyhdistykselle (MPK), riittävän rahoituksen.

Pääluokka 28

VALTIOVARAINMINISTERIÖN HALLINNONALA

Kuntatalous

Kunnat ovat vähitellen mukautuneet roolinsa historialliseen muutokseen sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen uudistuksen toteuduttua. Uudistuksessa käytännössä puolet kuntien tehtävistä ja rahoituksesta siirtyi hyvinvointialueille ja kuntien toiminnan painopiste muuttui merkittävästi. Sosialidemokraatit pitävät tärkeänä, että muuttuneessa tilanteessa kuntien edellytykset järjestää ja tuottaa palveluita sekä kyky tehdä investointeja edelleen turvataan. Ennen kaikkea hallituksen on toteutettava kuntien valtionosuusjärjestelmän uudistus, jolla järjestelmä mukautetaan sote-uudistuksen jälkeiseen aikaan. Samalla valtion on myös muuten toiminnallaan pyrittävä vähentämään kuntien toimintaympäristön ennakoimattomuutta ja toimittava kuntien kumppanina eikä lisättävä omilla toimillaan kuntien nykytilanteen haasteita. On huomattava, että kuntien sopeutuspaineen kasvattaminen johtaa väistämättä joko verojen korotuksiin kunnissa tai palveluiden karsimiseen nykyisestä. Mikäli kuntien liikkumavaraa kavennetaan entisestään, koh-

distuvat tästä seuraavat sopeutukset todennäköisimmin kuntien suurimpiin menoihin eli kasvatukseen ja opetukseen.

Hyvinvointialueet

Emme hyväksy hallituksen kohtuuttomia lisäleikkauksia heikoimmassa asemassa olevien ihmisten toimeentuloon emmekä hyvinvointialueiden rahoituksen leikkaamista sisältölakeja heikentämällä. Hallitus on seurannut sivusta hyvinvointialueiden rahoituksen riittävyyden ongelmia eikä ole suostunut esimerkiksi pidentämään alijäämän kattamisvelvollisuuden määräaikaa, vaikka näin olisi ollut mahdollista välttää lyhytnäköiset henkilöstön irtisanomiset. Se olisi myös mahdollistanut kustannustehokkaan satsaamisen perustason palveluihin ja ennaltaehkäisyyn, mikä oli sote-uudistuksen keskeinen tavoite.

10. Verotus ja tulli

Tullin toimet valtavan pakettimäärän suitsimiseksi

Valtavaksi paisunut pakettien verkkokauppa tarvitsee korjauspakettia, jolla voidaan turvata tasaisempi pelikenttä kotimarkkinoiden yrittäjille, pienentää hiilivuotoa ja suojata valtion verotulokertymää.

Ensisijainen ratkaisu reilun verkkokauppatoiminnan mahdollistamiseksi ja Kiina-verkkokaupan haittojen estämiseksi tulisi tehdä EU-tasolla. Suomen pitää vaikuttaa uudistukseen aktiivisesti, erityisesti tulliuudistusta on nopeutettava. EU:n ulkopuolelta tuleville paketeille tarvitaan käsittelymaksu, alle 150 euroa maksavilta tuotteilta on poistettava tullivapaus, valvontaa on tehostettava datahubilla ja kolmansien maiden tavarantoimittajat on velvoitettava perustamaan varasto EU-alueelle.

Siltaratkaisuna ennen riittäviä EU-tason ratkaisuja tulee ottaa käyttöön joukko kansallisia toimia. Säädetään postitoimijoiden keräämä "Kiina-lähetysten" kansallinen käsittelymaksu Ruotsin ja Romanian malliin. Ranskan tavoin Suomen on tarvittaessa voitava rajoittaa mainontaa ja sulkea verkkosivuja. Tarvitsemme viranomaisten yhteisen työryhmän valvonnan tehostamiseksi Tanskan tyyliin. Verkkokauppoihin ja -alustoihin liittyvien kysymysten koordinointivastuu siirretään työ- ja elinkeinoministeriölle seitsemän eri ministeriön hajanaisesta mallista.

Lisäksi kuluttajaturvaa on parannettava, kotimaisen kaupan kilpailuasemaa vahvistettava ja rajaprosesseja sujuvoitettava ilman tarpeetonta byrokratiaa.

Miljooniin paketteihin vuosittain nopeasti kasvanut Euroopan talousalueen ulkopuolisten lähetysten määrä on tehnyt Tullille käytännössä mahdottomaksi valvoa suoraan kuluttajille osoitettuja lähetyksiä nykylainsäädännön ja resursoinnin puitteissa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 22

Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo eduskuntaan esitykset, joilla mahdollistetaan Tullin tehokkaampi valvonta Euroopan talousalueen ulkopuolisille lähetyksille.

Vastalauseen lausumaehdotus 23

Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo eduskuntaan esitykset, joilla voidaan kansallisena siltaratkaisuna puuttua kansallisilla toimilla Euroopan talousalueen ulkopuolisten lähetysten määrän valtavaan kasvuun muiden jäsenmaiden jo käyttöön ottamilla keinoilla.

89. Hyvinvointialueiden rahoitus

Sosialidemokraatit edellyttävät, että hyvinvointialueille turvataan aidosti edellytykset järjestää kansalaisille laadukkaita, oikea-aikaisia ja kustannustehokkaita sosiaali-, terveys- ja pelastustoimen palveluja. Hyvinvointialueiden toiminnan ensimmäisiä vuosia ovat haastaneet taloudellisesti muun muassa korkea inflaatio, ostopalveluiden kustannusten nopea kasvu, henkilöstöpula sekä toteutuneet palkankorotukset.

Hallitus on ollut hyvin hidas reagoimaan hyvinvointialueiden vaikeaan taloustilanteeseen. Soteuudistuksen yhteydessä vallinneista poikkeuksellisista olosuhteista johtuen hyvinvointialueiden toiminta lähti liikkeelle rahoituksella, joka on sittemmin osoittautunut hyvin tiukaksi suhteessa alueille siirtyneisiin tehtäviin. Hyvinvointialueet ovat toiminnan alkuvaiheessa tehneet merkittäviä alijäämiä. Näiden tarkoituksenmukaiseen kattamiseen ja talouden kestävään tasapainottamiseen alueet olisivat tarvinneet enemmän aikaa kuin mitä rahoituslain normaalitilanteeseen tarkoitettu mekanismi mahdollistaa. Hallitus on nyt ilmoittanut valmistelevansa esitystä, jolla joillekin alueille annettaisiin lisäaikaa alijäämiensä kattamiseen. Ilmoitus on kuitenkin tullut ihan liian myöhään suhteessa alueiden pitkäjänteisen taloussuunnittelun tarpeisiin. Hyvinvointialueet tarvitsisivat pitkäjänteisen ja ennustettavan toimintaympäristön, jossa huomioidaan niiden talouden realiteetit.

31. Hyvinvointialueiden yleiskatteinen valtionrahoitus (arviomääräraha)

Suomalaisten on voitava jatkossakin luottaa siihen, että apua terveyshuoliin saa Suomessa ajoissa. Hoitoon pääsyä pitää parantaa. Kiireelliseen hoitoon pitää aina päästä viipymättä. Hallitus on romuttanut perusterveydenhuollon kiireettömän hoidon hoitotakuun ja arvioinut, että kolmen kuukauden jonottaminen on kohtuullista. Kiireettömään hoitoon SDP vaatii 14 vuorokauden hoitotakuuta eli hoitoon on päästävä enintään kahden viikon kuluessa. Hyvinvointialueilla on toteutettava omalääkäri- ja omahoitajamalli. Näiden uudistusten toteuttamiseen tulee varata hyvinvointialueille riittävä rahoitus. Näin tavoittelemme ihmiselle nopeampaa ja vaikuttavampaa hoitoa, myös mielenterveyden ongelmissa. Kun saamme soten perustason palvelut toimimaan sujuvasti, myös tarve erityistason palveluihin ja päivystyskäynteihin vähenee ja kustannukset pienenevät. Toimiva hoitotakuu on myös tehokas keino kaventaa ihmisten välisiä hyvinvointi- ja terveyseroja ja parantaa yhdenvertaisuutta.

Valiokunnan mietintö VaVM 29/2025 vp
Vastalause 1 /sd

Vanhus- ja vammaispalveluiden on vastattava yksilöllisiin tarpeisiin. Hallituksen säästöt kohdistuvat monin tavoin etenkin vanhuksiin ja vammaisiin henkilöihin. Hallitus aikoo leikata vammaispalvelulain rahoituksesta 20 miljoonaa euroa, vaikka tälläkään hetkellä vammaispalveluita ei ole riittävästi. Hyvinvointialueet ovat kohtuuttomien säästövaatimusten vuoksi rajoittaneet myös ikäihmisten palveluihin pääsyä. Hallitus on aiemmin leikannut alueiden rahoitusta heikentämällä ympärivuorokautisen palveluasumisen henkilöstömitoitusta ja jatkaa nyt leikkaamista teknologian varjolla, myös kotiin tuotavista palveluista yhteensä 51 miljoonaa euroa.

Käytännössä hyvinvointialueilla hyödynnetään monipuolisesti teknologiaa, ja sen lisääminen edellyttäisi pikemminkin rahoituksen lisäämistä, ei vähentämistä. Palvelutarpeeseen voidaan parhaiten vaikuttaa lisäämällä iäkkäiden mahdollisuuksia kuntoutumiseen ja toimintakyvyn ja terveyden edistämiseen ja ylläpitoon. Tässä teknologialla voisi olla nykyistä suurempi rooli, ja se voi tuoda kustannussäästöjä alueille. On selvää, että yksilöllisen palvelutarpeen arvion mukaiset ja oikea-aikaiset palvelut lisäävät kustannusvaikuttavuutta ja parantavat ihmisen elämänlaatua. Siksi palveluihin on turvattava riittävät resurssit.

Päivystyspalveluiden saatavuus koko maassa pitää turvata. Hallitus on karsinut sairaala- ja päivystyspalvelua ja leikannut rahoitusta hyvinvointialueilta. SDP edellyttää, että hyvinvointialueet voivat päättää perustason päivystysten järjestämisestä. Alueelliset tarpeet huomioiva päivystystoiminta parantaa ihmisten palveluihin pääsyä, vähentää ruuhkia ja helpottaa ammattilaisten rekrytointia. Kattava ja palveleva sairaalaverkko on turvallisuustekijä, alueellisen tasa-arvon takaaja ja elinvoiman turvaaja.

SDP on esittänyt alijäämän kattamisajan pidentämistä. Olemme myös esittäneet hyvinvointialueiden jälkikäteisrahoituksen osittaista ennakollista maksamista, kertarahoitusta, hyvinvointialueindeksien tarkistamista ja arviointimenettelyn yksityiskohtien tarkistamista hyvinvointialueiden tilanteen helpottamiseksi. Nämä keinot ovat edelleen ajankohtaisia.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 24

> Eduskunta edellyttää, että hyvinvointialueille annetaan lisäaikaa alijäämien kattamiseen ja niiden työrauha turvataan.

Vastalauseen lausumaehdotus 25

> Eduskunta edellyttää, että hallitus varaa riittävän rahoituksen ja antaa viipymättä eduskunnan käsittelyyn esityksen terveydenhuollon perustason 14 vuorokauden hoitotakuusta.

Vastalauseen lausumaehdotus 26

> Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin vahvistaakseen terveyden edistämistä, ennalta ehkäisyä ja palveluiden oikea-aikaisuutta sosiaali- ja terveydenhuollossa vaikuttavuuden ja kustannustehokkuuden lisäämiseksi sekä hyvinvointi- ja terveyserojen pienentämiseksi.

Valiokunnan mietintö VaVM 29/2025 vp
Vastalause 1 /sd

Vastalauseen lausumaehdotus 27

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin, joilla vahvistetaan perusterveydenhuollon avosairaanhoidossa hoitosuhteen jatkuvuutta ottamalla käyttöön omalääkäri- ja omahoitajamalli taikka laajentamalla niiden käyttöä.

Vastalauseen lausumaehdotus 28

Eduskunta edellyttää, että hallitus luopuu tehottomasta resurssien kohdentamisesta yksityiseen terveydenhuollon Kela-korvauskokeiluun ja kohdentaa vapautuneet resurssit hyvinvointialueille.

Vastalauseen lausumaehdotus 29

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin, jotta mielenterveyden palveluita voidaan vahvistaa mielenterveysstrategian mukaisesti, ja toteuttaa mielenterveystakuun, mikä tarkoittaa tarpeen mukaiseen hoitoon pääsyä kohtuullisessa ajassa.

Vastalauseen lausumaehdotus 30

Eduskunta edellyttää, että hallitus varaa riittävän rahoituksen ja antaa viipymättä eduskunnan käsittelyyn esityksen vanhuspalveluiden ympärivuorokautisen hoidon riittävästä rahoituksesta.

Vastalauseen lausumaehdotus 31

Eduskunta edellyttää, että hallitus varaa riittävän rahoituksen turvatakseen ikääntyneiden kotiin tuotavat palvelut.

Vastalauseen lausumaehdotus 32

Eduskunta edellyttää, että hallitus varaa hyvinvointialueille teknologian käyttöönottoon riittävän rahoituksen sekä mahdollistaa niille teknologian käytöstä syntyvän säästön satsaamisen vanhuspalveluiden kehittämiseen.

Vastalauseen lausumaehdotus 33

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin, joilla huolehditaan siitä, että sosiaalityöntekijöiden sijaisten kelpoisuus on riittävä vastaamaan työn vaatimuksia ja asiakkaiden oikeusturvaa.

Vastalauseen lausumaehdotus 34

Eduskunta edellyttää, että hallitus varaa riittävän rahoituksen ja antaa viipymättä eduskunnan käsittelyyn esityksen vammaisten henkilöiden aseman ja palveluiden turvaamiseksi YK:n vammaissopimuksen mukaisesti.

Valiokunnan mietintö VaVM 29/2025 vp
Vastalause 1 /sd

Vastalauseen lausumaehdotus 35

Eduskunta edellyttää, että hallitus varaa riittävät resurssit yhdenvertaiseen, saavutettavaan ja toimivaan sairaalaverkkoon, jolla turvataan ihmisten oikea-aikainen palveluihin pääsy ja osaaminen alueilla.

Vastalauseen lausumaehdotus 36

Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo eduskuntaan esitykset, joilla kuntouttavan työtoiminnan nykytaso säilytetään.

Vastalauseen lausumaehdotus 37

Eduskunta edellyttää, että hallitus luopuu suunnittelemastaan sosiaalipalveluiden leikkaamisesta vuodesta 2027 eteenpäin ja toteuttaa tarvittavat satsaukset sosiaalipalveluihin siten, että säästöä voidaan saada palveluiden vaikuttavuutta parantamalla.

90. Kuntien tukeminen

30. Valtionosuus kunnille peruspalvelujen järjestämiseen (arviomääräraha)

Kunnan peruspalvelujen valtionosuuteen kohdistuu vuoden 2026 talousarvioesityksessä 75 miljoonan euron pysyvä valtionosuuden vähennys, joka toetuttaan prosentuaalisena vähennyksenä (noin 2 %) kunkin kunnan saamasta valtionosuudesta. Tätä leikkausta ei voida pitää perusteltuna huomioiden kuntien haastava taloustilanne. Kuntien kyky huolehtia lakisääteisistä tehtävistään tulee taata pitkäjänteisillä rahoitusratkaisuilla, ja hallituksen tulisi saada toteutettua hallitusohjelmaankin kirjattu valtionosuusjärjestelmän uudistus sen sijaan, että kuntien tilannetta kurjistetaan vähittäisillä leikkauksilla. Hallituksen aikaisemmin toteuttamat päätökset ovat jo suoraan ja välillisesti heikentäneet kuntataloutta, ja huono työllisyystilanne laskee kuntien tuloja ja nostaa kustannuksia. Sosialidemokraatit edellyttävät kuntatalousvaikutusten arvioimista kaikissa hallituksen säästötoimissa.

Vuoden 2025 toteutui TE-palveluiden siirto kuntien vastuulle. TE-uudistuksen sisältö valmisteltiin keskeisiltä osin kuntakokeiluissa. Lupauksista huolimatta kunnille ei siirtynyt kaikkia työttömyyden hoidon työkaluja, joita TE-toimistoilla oli. Tilanteen korjaamiseksi ja kuntien peruspalveluiden turvaamiseksi esitämme kunnille lisärahoitusta.

Laadukas varhaiskasvatus perustuu riittävään, hyvinvoivaan ja koulutettuun henkilöstöön. Erityisesti yliopistokoulutetuista varhaiskasvatuksen opettajista on pulaa.

Perustaitojen, erityisesti luku- ja kirjoitustaitojen, vahvistaminen on ensisijaisen tärkeää. Oppilaiden osaamiserot ovat merkittäviä jo alkuopetuksessa ja säilyvät suurina koko perusopetuksen ajan. Tytöt menestyvät äidinkielessä poikia paremmin, ja suomea/ruotsia toisena kielenä opiskelevien osaamistaso on keskimäärin heikompi.

Sosiaaliset, koulutukselliset ja taloudelliset erot vaikuttavat oppimistuloksiin. Kohdennettu tuki ja kielitietoisuuden vahvistaminen ovat tarpeen.

Maahanmuuttotaustaisten oppilaiden kotoutumista ja oppimista tulee tukea valmistavalla opetuksella ja riittävillä resursseilla.

Syntyvyyden lasku on ollut Suomessa voimakasta edellisen kymmenen vuoden aikana. Lapsimäärän vähentyessä valtionosuuksien perusteet laskevat automaattisesti. Valtio rahoittaa perusopetusta ja varhaiskasvatusta pääsääntöisesti peruspalveluiden valtionosuuden kautta. Kuntien talouteen on tehty viimeisen 15 vuoden aikana merkittäviä säästötoimenpiteitä. Valtionosuusleikkaukset kohdistuvat käytännössä suoraan varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen järjestämiseen, sillä nykyään kuntien menoista yli kaksi kolmasosaa suuntautuu kasvatuksen ja koulutuksen toimialalle.

Valtionosuuksien merkitys kuntien talouteen on hyvin erilainen riippuen kunnasta, ja toimet ovat siten rapauttaneet alueellista tasa-arvoa. Vuonna 2021 hyväksytyssä koulutuspoliittisessa selonteossa todettiin: 2020-luvulla osa koulutuksen rahoitustarpeesta katetaan kohdentamalla ikäluokkien pienenemisestä johtuvia valtion rahoitusosuudesta säästyviä määrärahoja selonteon tavoitteiden mukaisen varhaiskasvatuksen sekä esi- ja perusopetuksen lainsäädännön ja rahoituksen kokonaisuudistuksen toimeenpanoon julkisen talouden tilanne huomioiden. Parlamentaariseen sopuun perustuva koulutuspoliittinen selonteko nauttii kaikkien eduskuntapuolueiden luottamusta.

Syntyvyyden lasku vaikuttaa myöhemmin myös hyvinvointivaltion ylläpitoon. Vanhenevan väestön vaatima menokasvu voidaan kuitenkin paikata käyttämällä ikäluokkien pienentymisestä vapautuvat rahat koulutustason nostoon.

Hallituksen leikkausviikate osuu aamu- ja iltapäivätoiminnan maksujen korottamiseen, jolla leikataan seitsemän miljoonaa euroa. Tämä nostaa kuukausienimmäismaksua peräti 23 prosenttia eli maksut olisivat 570 tunnin osalta enintään 148 euroa ja 760 tunnin osalta enintään 197 euroa. Kyseessä on kohtuuton korotus lapsiperheille.

SDP esittää myös varhaiskasvatusmaksujen alentamista 30 % kaikissa tuloluokissa ja kotihoidontuen rajaamista alle 24 kuukauden ikäisille lapsille sekä sisarkorotusten poistamista. Näiden toimien arvioidaan nostavan varhaiskasvatuksen palveluiden kysyntää ja pienentävän kuntien näiden palveluiden järjestämisestä saamaa maksutuloa. Näistä toimenpiteistä aiheutuvia lisäkustannuksia tulee kompensoida kunnille nostamalla peruspalveluiden valtionosuuksia.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 38

> Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle esitykset, joilla lisätään kuntien valtionosuuksia hallituksen linjaamien säästöjen perumiseksi ja katetaan varhaiskasvatuksen kysyntää lisäävien toimien kustannusvaikutus.

Vastalauseen lausumaehdotus 39

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle esitykset, joilla nuorisotyöttömyyden lieventämiseen tarkoitettu työllistämisseteli korvataan työllisyysalueille kohdennetulla samansuuruisella vastinrahalla työllisyysalueiden omaehtoisiin toimiin nuorisotyöttömyyden vähentämiseksi.

Vastalauseen lausumaehdotus 40

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle esitykset, joilla aamu- ja iltapäivätoiminnan maksujen korotukset perutaan.

Vastalauseen lausumaehdotus 41

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto käynnistää nopeasti parlamentaarisen työn kuntien nykyisen valtionosuusjärjestelmän uudistamiseksi. Uusi valtionosuusjärjestelmä tulee saada voimaan vuoden 2027 alusta lukien.

91. Työllisyyden ja elinkeinoelämän tukeminen

41. Energiaverotuki (arviomääräraha)

Fossiilisen ja uusiutumattoman energian käytöstä on pyrittävä luopumaan sekä huoltovarmuus- että ympäristösyistä. Ensimmäisenä askeleena tule vaiheittain karsia uusiutumattomien polttoaineiden verotukia.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 42

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle esitykset, joilla fossiilisten polttoaineiden verot rajataan maatalouden energiaveronpalautusten ulkopuolelle.

Pääluokka 29

OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖN HALLINNONALA

Suomen tulevaisuuden kannalta keskeistä on väestön koulutus- ja osaamistason jatkuva kehittäminen. Demokratian ja yhteiskunnan elinvoiman ylläpito vaatii pitkäjänteistä panostusta sivistykseen ja laaja-alaiseen osaamiseen. Väestörakenteen muutoksiin, kuten syntyvyyden laskuun ja väestön ikääntymiseen, on sopeuduttava. Lapsimyönteisiä ratkaisuja ja syntyvyyttä tukevia toimia tulee vahvistaa samalla, kun ikääntyvän väestön perusturva ja palvelut turvataan. Tieteen asemaa on tuettava monipuolisesti. Kestävän hyvinvoinnin ja tulevaisuudenuskon vahvistaminen edellyttää viranomaisten ja muiden toimijoiden yhteistyötä eriarvoisuuden ja syrjäytymisen ehkäisemiseksi. Lisäksi alueellinen oikeudenmukaisuus ja yhdenvertaisuus ovat tärkeitä yhteiskunnan yhtenäisyyden kannalta.

Orpon hallitus panostaa kyllä esim. perusopetuksen kehittämiseen ja oppimisen tukeen. Samaan aikaan hallitus kuitenkin toteuttaa koulutusleikkauksia, kuten ammatillisen koulutuksen ja korkeakoulusektorin leikkaukset. Aikuiskoulutustuen lakkauttamisella vaikutetaan kansalaisten mahdollisuuksiin päivittää osaamistaan sekä laajemmin heikennetään mahdollisuuksia koulutustason nostoon. Myös leikkaukset sosiaalituista heikentävät perheiden mahdollisuuksia tukea lapsia opinnoissa.

Orpon hallituksen leikkaukset ovat aiheuttaneet monissa OKM:n hallinnonalan virastoissa mittavat sopeutustoimet, jotka ovat johtaneet siihen, että virastoilla on vaikeuksia suoriutua lakisääteisistä tehtävistä. Opetushallituksen talousarviorahoitukseen on kohdistettu viime vuosina merkittäviä leikkauksia. Opetushallituksen tehtävien osalta on odotettavissa joko palvelujen karsimista tai palvelutason heikkenemistä. Samanaikaisesti viraston tehtäväkenttä on laajentunut merkittävästi, mikä päinvastoin lisäisi tarvetta riittävälle ja vakaalle rahoitukselle.

Vapaa sivistystyö

Tällä hallituskaudella vapaasta sivistystyöstä on leikattu yli 20 miljoonaa euroa. Vuoden 2026 talousarviossa vapaan sivistystyön rahoitus heikkenee noin 3,7 miljoonaa euroa, josta maahanmuuttajien kotoutumiskoulutuksen vähennys on 3,5 miljoonaa euroa.

Vapaalla sivistystyöllä on merkittävä rooli kotoutumisen toteuttamisessa, sillä oppilaitokset ovat järjestäneet erittäin tuloksellisesti kotoutumis- ja kielikoulutusta. Hallitus aikoo toteuttaa kotoutumispalvelujen uudistuksen, jossa järjestelmää tehostetaan ja rahoitus kootaan yhteen kanavaan. Kotouttamiskoulutus olisi syytä koota OKM:n alaisuuteen.

Suomen tulee pitää kiinni lupauksestaan avustaa Ukrainaa sodassaan Venäjää vastaan. Osana tätä tulee huolehtia ukrainalaisten pakolaisten kielikoulutuksen rahoituksesta, joka päättyy vuonna 2025. Pääosa ukrainalaisista koulutusta saavista haluaa jäädä Suomeen tekemään työtä. He tarvitsevat suomen tai ruotsin kielen koulutusta työllistyäkseen. Rahoituksen uupuessa osa ukrainalaisista jää jo nyt ilman koulutusta. Ukrainalaisten kielikoulutus työllistymisen ja kotoutumisen vahvistamiseksi on ollut vuodesta 2023 alkaen alibudjetoitua, mikä asettaa oppilaitokset taloudellisesti vaikeaan tilanteeseen. Rahoitusvajetta on paikattu tulevien vuosien määrärahoilla sekä vapaan sivistystyön oppilaitosten omasta taseesta.

01. Hallinto, kirkollisasiat ja toimialan yhteiset menot

52. Valtion rahoitus evankelis-luterilaisen kirkon yhteiskunnallisiin tehtäviin (arviomääräraha)

Kirkon yhteiskunnallisiin tehtäviin tarkoitettuun valtionrahoitukseen kohdistuu vuodelle 2026 kohtuuton 9 800 000 euron säästö.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 29.01.52 lisätään 5 000 000 euroa.

53. Jatkuvan oppimisen ja osaamisen kehittäminen (siirtomääräraha 2 v)

Työelämän ja työn luonteen muutos vaatii ennakoivaa otetta. Polarisaation ehkäisemiseksi koulutusta on uudistettava ja jatkuvaa oppimista tuettava.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 29.01.53 lisätään 1 300 000 euroa.

20. Ammatillinen koulutus ja lukiokoulutus

Orpon hallituksen mittavat leikkaukset ovat hankaloittaneet entisestään ammatillisen koulutuksen tilannetta. Ammatillisen koulutuksen laatua on kritisoitu laajasti. Kritiikkiä esitetään opiskelijoiden työelämätaidoista ja ammatillisesta osaamisesta. Myös YTO-aineiden opettamisen laatu ja niiden vähäisyys on ollut kritiikin kohteena.

Työelämälähtöisyys ja yksilölliset opintopolut ovat vahvistuneet, mutta osaamiserot nuorten välillä ovat suuria. Opiskelijoiden ohjaus- ja tukitarpeet tunnistetaan melko hyvin, mutta kaikki eivät saa tarvitsemaansa tukea.

Ammatillista koulutusta tulee kehittää sekä sisältöjen että rahoituksen osalta.

30. Valtionosuus ja -avustus ammatilliseen koulutukseen (arviomääräraha)

Suuret leikkaukset ammatilliseen koulutuksen ovat johtaneet lähiopetuksen vähenemiseen. Koulutuksen laadun ja opiskelijoiden tuen turvaamiseksi tarvitaan lisäresursseja.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 29.20.30 lisätään 20 000 000 euroa.

40. Korkeakouluopetus ja tutkimus

Suomen osaamistason nostamiseksi asetettiin vuonna 2017 tavoite, että nuorten ikäluokkien koulutusaste nostetaan 50 prosenttiin vuoteen 2030 mennessä. Nyt on selvää, että tavoitteeseen ei päästä, sillä koulutusaste on päinvastoin laskenut tavoitteen asettamisen jälkeen. Tavoitteesta ei kuitenkaan saa luopua, vaan se on tärkeämpi kuin koskaan — niin talouden tuottavuuden, väestön ikääntymisen kuin työelämän murrostenkin vuoksi. Osaamistason laskun haasteeseen tulisi nyt tarttua rivakasti ja suunnitelmallisesti. Korkeakouluihin kohdistuu merkittäviä menosäästöjä (yhteensä 83,8 milj. euroa), joista suurin osa on pysyviä. Vaikka kokonaisrahoitus kasvaa nimellisesti, osa lisäyksistä menetetään säästöihin, mikä pakottaa korkeakoulut sopeuttamaan toimintaansa ja supistamaan edellytyksiään tilanteessa, jossa vaatimukset kasvavat.

Yliopistojen perusrahoitusta leikataan ensi vuonna 56,2 miljoonaa euroa, vaikka tutkimustoimintaan ja aloituspaikkoihin osoitetaan lisärahoitusta. Perusrahoituksen väheneminen vaikeuttaa koulutusmäärien nostamista ilman laatukompromisseja. Suomalainen korkeakoulujärjestelmä on

kansainvälisesti tehokas, mutta rahoitus on opiskelijamäärään suhteutettuna jäljessä muista Pohjoismaista. Ammattikorkeakoulujen perusrahoitus laskee pysyvästi 54 miljoonaa euroa vuodessa, mikä vastaa noin 3 800 tutkinnon rahoitusta. Ulkomaalaislain muutokset uhkaavat kansainvälistymistä ja koulutuksen tasoa. Tutkinnon hinta on puolitettu kymmenessä vuodessa, ja leikkaukset jatkavat tätä kehitystä, mikä vaikuttaa opetuksen ja koulutuksen laatuun.

Suomen Akatemian näkemyksen mukaan tutkimusrahoituksen myöntämisvaltuutta tulisi kasvattaa ja lisärahoitusta kanavoida strategisen tutkimuksen neuvostolle. Akatemian toimintamenomäärärahan taso haastaa toimintaympäristön muutoksiin vastaamisen ja tutkimusrahoituksen toimeenpanon. Korkeakoulujen tulisi saada keskittyä opetukseen ja tutkimukseen ilman jatkuvaa epävarmuutta rahoituksen riittävyydestä. Koulutuksen ja tutkimuksen rahoitus on nähtävä investointina, ei säästökohteena. Korkeakoulutuksen ja tutkimuksen positiiviset vaikutukset ulottuvat yksilöstä koko yhteiskuntaan: parempi koulutustaso lisää hyvinvointia, tuottavuutta ja verokertymää sekä vähentää sote- ja työllisyysmenoja.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 43

> Eduskunta edellyttää, että hallitus toteuttaa tarvittavat toimenpiteet korkeakoulutettujen osuuden nostamiseksi 50 prosenttiin ikäluokasta.

50. Valtionrahoitus yliopistojen toimintaan (siirtomääräraha 2 v)

Suomen osaamistason nostamiseksi asetettiin vuonna 2017 tavoite, että nuorten ikäluokkien koulutusaste nostetaan 50 prosenttiin vuoteen 2030 mennessä. Nyt on selvää, että tavoitteeseen ei päästä, sillä koulutusaste on päinvastoin laskenut tavoitteen asettamisen jälkeen. Tavoitteesta ei kuitenkaan saa luopua, vaan se on tärkeämpi kuin koskaan — niin talouden tuottavuuden, väestön ikääntymisen kuin työelämän murrostenkin vuoksi. Osaamistason laskun haasteeseen tulee nyt tarttua määrätietoisesti ja suunnitelmallisesti.

Korkeakouluihin kohdistuu merkittäviä menosäästöjä, joista suurin osa on pysyviä. Vaikka kokonaisrahoitus kasvaa nimellisesti, osa lisäyksistä menetetään säästöihin, mikä pakottaa korkeakoulut sopeuttamaan toimintaansa ja supistamaan edellytyksiään tilanteessa, jossa vaatimukset kasvavat.

Yliopistojen perusrahoituksen väheneminen vaikeuttaa koulutusmäärien nostamista ilman laatukompromisseja. Suomalainen korkeakoulujärjestelmä on kansainvälisesti tehokas, mutta rahoitus on opiskelijamäärään suhteutettuna jäljessä muista Pohjoismaista.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

> että momentille 29.40.50 lisätään 20 400 000 euroa yliopistojen perusrahoituksen ja
>
> että momentille 29.40.50 lisätään 35 800 000 euroa yliopistojen valtionavustuksiin.

55. Valtionrahoitus ammattikorkeakoulujen toimintaan (siirtomääräraha 2 v)

Ammattikorkeakoulujen tutkinnon hinta on puolitettu kymmenessä vuodessa, ja leikkaukset jatkavat tätä kehitystä, mikä vaikuttaa opetuksen ja koulutuksen laatuun.

Korkeakoulujen tulee saada keskittyä opetukseen ja tutkimukseen ilman jatkuvaa epävarmuutta rahoituksen riittävyydestä. Koulutuksen ja tutkimuksen rahoitus on nähtävä investointina, ei säästökohteena. Korkeakoulutuksen ja tutkimuksen positiiviset vaikutukset ulottuvat yksilöstä koko yhteiskuntaan: parempi koulutustaso lisää hyvinvointia, tuottavuutta ja verokertymää sekä vähentää sote- ja työllisyysmenoja. SDP haluaa varmistaa korkeakouluille niille kuuluvan rahoituksen.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 29.40.55 lisätään 9 600 000 euroa ammattikorkeakoulujen perusrahoituksen ja

että momentille 29.40.55 lisätään 16 900 000 euroa ammattikorkeakoulujen valtionavustuksiin.

80. Taide ja kulttuuri

Opetus- ja kulttuuriministeriön taiteen ja kulttuurin momentille (29.80) ehdotetaan 547 miljoonan euron rahoitusta vuodelle 2026, mikä on noin 0,6 % valtion talousarviomenoista. Osuus on pysynyt ennallaan viime vuoteen verrattuna, mutta laskenut vuodesta 2023 (0,7 %).

Kulttuurikentän eri toimijat ovat kampanjoineet kulttuuribudjetin osuuden nostamiseksi yhteen prosenttiin valtion budjetista. Tämä on myös SDP:n tavoite. Orpon hallituksen leikkaukset vievät rahoitusta kuitenkin päinvastaiseen suuntaan. Leikkaukset ovat vastakkaisia myös kulttuuripoliittisen selonteon ja luovan talouden kasvustrategian kanssa.

Leikkaukset heikentävät kulttuuri- ja luovien alojen kerrannaisvaikutuksia koko Suomessa ja ovat ristiriidassa alan tulevaisuuskestävyyden kanssa. Valtionavustusten leikkaukset heikentävät taiteen ja kulttuurin alueellista saatavuutta, erityisesti pääkaupunkiseudun ulkopuolella. Monien yhteisöjen rahoitus on vaarassa katketa, mikä uhkaa monimuotoisuutta ja kulttuurista infrastruktuuria. Taiteen edistämiskeskuksen (Taike) harkinnanvaraisiin avustuksiin esitetään 1,3 miljoonan euron lisäleikkausta, mikä pienentää määrärahoja noin viidellä prosentilla. Kyseessä on kolmas peräkkäinen leikkausvuosi, ja määrärahat ovat pienentyneet 25 % kolmessa vuodessa.

Kulttuuritilojen investointiavustukset, 1,6 miljoonaa euroa, vaikuttavat suoraan rakentamiseen tilanteessa, jossa rakennusala on syvässä suhdannekuopassa.

Leikkausten vaikutuksia ei ole arvioitu kattavasti julkisten tietojen mukaan. On tärkeää, että kulttuuri ja luovat alat tunnistetaan paremmin TKI-politiikassa ja rahoitusjärjestelmissä.

50. Avustukset taiteen ja kulttuurin edistämiseen (siirtomääräraha 3 v)

Taide- ja kulttuuriala on keskinäisriippuvainen kokonaisuus, jossa yhden osan heikentäminen vaikuttaa koko kentän elinvoimaan. Julkisen talouden sopeuttamistoimet heikentävät moniäänisen kulttuurikentän toimintaedellytyksiä ja vaikeuttavat sen uudistumista. Tämä kehitys uhkaa taiteen ja kulttuurin monimuotoisuutta sekä koko maan kattavaa kulttuurista infrastruktuuria. Leikkausten vaikutukset kumuloituvat, kun kuntien valtionosuuksiin kohdistuu mittavia määrärahamuutoksia ja kuluttajien ostovoima heikkenee.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 29.80.50 lisätään 1 600 000 euroa.

90. Liikuntatoimi

50. Liikunnan ja urheilun edistäminen (siirtomääräraha 2 v)

Rahoituspäätösten vaikutukset ihmisten liikkumiseen ja liikuntaan tulisi arvioida osana päätöksenteon vaikutustenarviointia. Paikallaanolon ja liikkumattomuuden kustannukset Suomessa ovat 4,7 miljardia euroa vuosittain sisältäen muun muassa sosiaali- ja terveyspalvelujen sekä sairauseläkkeiden kustannuksia. Näiden inhimillisten ja taloudellisten kustannusten kasvamiseen Suomella ei ole varaa. Investoinnit liikuntaan ovat edullinen keino vahvistaa sairauksien ennaltaehkäisyä, hoitoa ja kuntoutusta — sekä sitä myöten julkista taloutta. Tiedetään, että valtion rahoitus liikuntapaikkarakentamiseen vivuttaa moninkertaisesti kunta- ja yksityistä rahaa liikuntapaikkahankkeisiin. Liikuntapaikkojen korjausvelka on jo nyt merkittävä.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 29.90.50 lisätään 2 400 000 euroa liikuntapaikkojen investointiavustuksiin.

91. Nuorisotyö

Vuoden 2026 talousarvioesityksessä ei esitetä suuria uusia leikkauksia opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalle. Sosiaaliturvan leikkaukset vaikuttavat kuitenkin merkittävästi nuorten ja lapsiperheiden arkeen. THL:n laskelmien mukaan leikkaukset voivat sysätä köyhyysrajan alapuolelle jopa 27 000 lasta. Myös STM:n sekä THL:n yhteisvaikutusarvioiden mukaan leikkausten kokonaisvaikutukset kohdistuvat voimakkaasti pienituloisiin kotitalouksiin, erityisesti lapsiperheisiin ja nuoriin. Näiden vaikutusten huomioiminen budjettipolitiikassa on välttämätöntä, jotta nuorten hyvinvointi, yhdenvertaiset mahdollisuudet ja lapsen oikeuksien toteutuminen eivät heikkene entisestään. Nuorten asema tulee nähdä läpileikkaavana kysymyksenä koko budjetissa — ei vain yksittäisten momenttien kautta. Hallitusohjelman tavoitteiden nuorten osallisuuden ja hyvinvoinnin vahvistamisesta tulee näkyä konkreettisesti budjetissa ja sen toimeenpanossa.

Suomen heikko taloustilanne sekä taloudellinen kriisipuhe heikentävät erityisesti nuorten luottamusta Suomen tulevaisuuteen. Nuorten tulevaisuususkon vaalimiseen ja vahvistamiseen tulisi

kiinnittää erityistä huomiota, sillä kyseessä on huolestuttava ilmiö, jolla on laajoja, pitkälle ulottuvia ja vaikeasti ennakoitavia vaikutuksia nuoriin itseensä sekä koko yhteiskunnan ja talouden kehitykseen. Tulevaisuususko on inhimillisen hyvinvoinnin kivijalka ja jopa tärkein nuorten elämäntyytyväisyyttä määrittävä tekijä.

Pääluokka 30

MAA- JA METSÄTALOUSMINISTERIÖN HALLINNONALA

01. Hallinto ja tutkimus

01. Maa- ja metsätalousministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Hallitus ei ole jatkamassa määräaikaisena alun perin perustetun eläinsuojeluasiamiehen virkaa. Virka päättyi vuoden 2023 lopussa. Eläinsuojeluasiamiehen virka perustettiin SDP:n aloitteesta vuonna 2011 koordinoimaan valtakunnallista eläinsuojelupolitiikkaa. Virka on ollut katkolla mm. pääministeri Sipilän kaudella, mutta Antti Rinteen hallitusohjelmassa viran jatkamisesta jälleen linjattiin. Määräaikainen ja vaalikausittain katkeava virka ei edistä työn jatkuvuutta. Eläinsuojeluasiamiehen virka tulee vakinaistaa ja sen nimi muuttaa eläinsuojeluvaltuutetun viraksi.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 44

> Eduskunta edellyttää, että hallitus perustaa uudelleen eläinsuojeluvaltuutetun viran ja osoittaa siihen määrärahan hallinnonalan sisältä.

40. Maa- ja elintarviketalouden sekä luonnonvaratalouden huoltovarmuuden vahvistaminen, viennin edistäminen ja arvonlisän kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Kotimaisen maatalouden uudistamista on jatkettava niin, että käytössä on monipuolinen keinovalikoima etenkin kasvinjalostusta ja uusien geeniteknologioiden mahdollisuuksia hyödyntäen. Lisäksi uudistuksia tarvitaan maaperän vesitalouden parantamisen, digitalisaation ja tuotantoeläinten hyvinvoinnin kehittämisen osalta. TKI-toiminta ja uusien ruuantuotantoteknologioiden kehittäminen osana koko ruokajärjestelmää on keskeistä.

Kiertotalouden ratkaisut täytyy ottaa keinovalikoimaan laajasti muun muassa ravinnekierrätyksen alalla samalla huoltovarmuutta parantaen. Olennaista on, että samaan aikaan ruuantuotannon markkinalähtöisyyttä, arvonlisää sekä tukipolitiikkaa kehitetään.

Viennissä selkeä panostus lisäarvotuotteisiin ja samalla maataloustukien kehittäminen selkeämmin tulosperusteisiksi on välttämätöntä. Vaikka tukien uudistaminen on osa laajempaa kokonaisuutta ja ratkaistaan monin osin EU-tasolla, voidaan myös kotimaan ratkaisuilla lisätä tukien kustannustehokkuutta. Elintarvikeviennin edistäminen on pitkäjänteistä työtä, ja määräaikaisilla hankkeilla ei päästä kestävään lopputulokseen.

Maatalouden huoltovarmuutta tulee parantaa edelleen etenkin siltä osin, kun tuotanto on riippuvainen ulkomaisista tuotantopanoksista. Vaikka käytetyistä elintarvikkeista 80 % on kotimaisia, niiden tuottamiseen tarvitaan monia tuontipanoksia, kuten täydennysvalkuaista, öljyä, lannoitteita ja kasvinsuojeluaineita, koneita ja laitteita sekä niiden varaosia. Esimerkiksi tehokkaampi ravinteiden kierrätys lisäisi huoltovarmuutta ja vähentäisi painetta käyttää tuontilannoitteita sekä edistäisi vihreää siirtymää. Hallituksen toimenpiteet huoltovarmuuden parantamiseksi ja riippuvuuden vähentämiseksi ulkomaisista tuotantopanoksista ovat vähäisiä.

Mikäli elintarvikevientiä halutaan kasvattaa kestävästi ja saavuttaa asetettu kasvutavoite, olennaista on pitkäaikainen sitoutuminen sekä elintarvikeyrityksiltä että valtiolta. Epävarmuus vienninedistämispalvelujen jatkuvuudesta vaikuttaa negatiivisesti yritysten investointihalukkuuteen.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 45

> Eduskunta edellyttää, että hallitus vahvistaa kotimaisen maatalouden huoltovarmuutta edistämällä elintarvikevientiä pitkäjänteisesti.

10. Maaseudun kehittäminen

Turkistarhaus tulee kieltää Suomessa ja EU-maissa riittävällä siirtymäajalla. Ensi vaiheessa esitämme, että osana julkisen talouden sopeutustoimia tuottajien lomituskorvauksista luovutaan, koska kyse on markkinaehtoisesta toiminnasta. Pitkällä aikavälillä turkistarhauksen kieltäminen tuo merkittävät säästöt valtiontalouteen, kun esimerkiksi eläintautilain mukaisia korvauksia ei tarvitse enää maksaa. Ruokaviraston mukaan esimerkiksi vuonna 2024 korvauksia viranomaisen lopettamista turkiseläimistä tuli maksettaviksi yhteensä 50,7 miljoonaa euroa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 46

> Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo eduskuntaan esitykset, joilla kielletään turkistarhaus Suomessa siirtymäajan jälkeen.

20. Maa- ja elintarviketalous

Suomalainen maatalous on osa huoltovarmuuden ketjua. Hallituksen päätös olla leikkaamatta ruokaa tuottavasta maataloudesta on kannatettava. Samaan aikaan hallitus kuitenkin jättää selvittämättä ja hyödyntämättä tehostamistoimet, jotka ovat myös maataloussektorille perusteltuja ja välttämättömiä.

Hallitukselta puuttuu rohkeutta uudistaa maataloustukia tai edes selvittää, onko nykyinen järjestelmä oikeudenmukainen, jos tukia voi vuodesta toiseen nostaa myös tila, joka ei tuota rehua tai ruokaa markkinoille.

Valiokunnan mietintö VaVM 29/2025 vp
Vastalause 1 /sd

Hallituksen panostukset maatalouden kannattavuuden parantamiseksi, tukijärjestelmän oikeudenmukaisemmaksi kohdentamiseksi ja ruokajärjestelmän kestävyyden parantamiseksi ovat riittämättömiä. Hallitus on maatalouden osalta unohtanut lainsäädännön kehittämisen ja määrärahojen uudelleenkohdentamisen työkalupakistaan. Toimettomuudesta kärsivät ennen kaikkea suomalaiset tuottajat. Kyse on suomalaisen ruuantuotannon tulevaisuudesta, ruokajärjestelmämme kestävyydestä sekä oikeudenmukaisuudesta vaikeassa valtiontalouden tilanteessa.

Maa- ja metsätalousvaliokunnan jo vuonna 2024 saaman asiantuntija-arvion mukaan maatalouden myyntituloja vuonna 2020 ei ollut 13 100 tilalla, joista kuitenkin noin 10 000 on vastaanottanut valtion tai muita tukia yhteensä noin 86 miljoonan euron edestä. Miksi hallitus kieltäytyy selvittämästä näiden tilojen tilannetta ja tukimäärien tasoa tarkemmin? Suomalaisilla on oikeus luottaa, että verovarat käytetään oikeudenmukaisesti, ja viljelijöillä on oltava luottamus siihen, että tukijärjestelmämme toimivat reilusti ja kuten pitää.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 47

> Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää maataloustukien kohdentumista niillä tiloilla, jotka eivät tuota ruokaa tai rehua markkinoille.

Vastalauseen lausumaehdotus 48

> Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää valtiovarainministeriön ehdottaman uudistuksen toteuttamisvaihtoehdot myyntitulorajan lisäämisestä tukia saaville tiloille ja tukien rajaamisesta päätoimisille tuottajille.

40. Luonnonvaratalous

31. Vesi- ja kalataloushankkeiden tukeminen (siirtomääräraha 3 v)

Luontokato uhkaa ihmisten hyvinvointia, talouden perustaa ja turvallisuutta. Ennallistamisasetuksen toimeenpano ja luonnonsuojelun rahoitustarpeet kasvavat samalla, kun julkisen talouden tilanne on vaikea.

Uhanalaisten vaelluskalojen suojeluun tähtäävän NOUSU-ohjelman avulla edistetään kalan kulkua, kalakantojen luontaista lisääntymistä ja monimuotoisuuden ylläpitoa edistävien hankkeiden toteuttamista.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

> että momentille 30.40.31 lisätään 10 000 000 euroa uhanalaisten vaelluskalakantojen elinvoimaisuuden parantamiseen.

Valiokunnan mietintö VaVM 29/2025 vp
Vastalause 1 /sd

Pääluokka 31

LIIKENNE- JA VIESTINTÄMINISTERIÖN HALLINNONALA

Hallitus jatkaa vuoden 2026 talousarvioesityksessään aiempaa liikennepolitiikan linjaansa, jossa se käytännössä sysää vaikeiden ratkaisujen tekemisen tulevalle hallitukselle. Kehotamme hallitusta palaamaan takaisin pitkäjänteiseen ja ennakoitavaan liikennepolitiikkaan, Liikenne 12 -prosessin henkeen ja ennen kaikkea kestävään rahoitukseen.

Kehittämishankkeiden rahoitus ja rahoituspohjan kestävyys pitkällä aikavälillä

Hallitusohjelmansa sekä päättämiensä lisäleikkausten mukaisesti hallitus puolittaa kautensa aikana kehittämishankkeiden kehysrahoituksen pysyvästi. Näin pyritään osaltaan edistämään talouden alijäämän pienenemistä. Kehittämisinvestointien kehysvarauksen puolitus kuitenkin johtaa käytännössä siihen, ettei liikennehankkeita pystytä pidemmällä aikavälillä edistämään oikea-aikaisesti Liikenne 12 -suunnitelman kriteerien pohjalta arvioiden tehokkaimmilla hankkeilla. Samalla väyläverkon investointivelka kasvaa, kun monet kansalaisten ja elinkeinoelämän odottamat hankkeet lykkäytyvät yhä kauemmas tulevaisuuteen.

Erikoista on, ettei kehittämishankkeista säästäminen koske hallitusta itseään, vaikka se esitetään välttämättömänä säästötoimenpiteenä valtiontalouden tilanteen parantamiseksi. Samaan aikaan, kun kehysrahoitusta leikataan, hallitus laittaa oman investointiohjelmansa kautta kehittämishankkeita liikkeelle kertaluonteisella valtionyhtiöistä saatavalla rahoituksella. On selvää, että hallituksen toimintamalli on pitkällä aikavälillä kestämätön. Kehotamme hallitusta viimein palaamaan takaisin kehysrahoitukseen. Tämä edistäisi myös liikennepolitiikan pitkäjänteisyyttä ja ennustettavuutta, joihin myös Liikenne 12 -suunnittelulla ja sen kriteereihin perustuvalla tietopohjaisella hankearvioinnilla pyritään. Positiivisena voidaan kuitenkin pitää sitä, että hallituksen talousarvioesityksessään esittämät hankkeet suurelta osin sisältyvät Väyläviraston väyläverkon investointiohjelmaan, joka on virkanäkemys kiireellisimmistä ja vaikuttavimmista hankkeista.

Luotettavan ja riippumattoman mediakentän turvaaminen

Haluamme myös kiinnittää huomiota viime aikoina heränneeseen huoleen Suomen tietotoimiston (STT) uutispalvelun tulevaisuudesta. Nykyisessä turvallisuuspoliittisessa tilanteessa luotettavan ja riippumattoman median rooli korostuu. Tuore tieto siitä, että STT:n suurin omistaja Sanoma on ilmoittanut suunnittelevansa STT:n käytöstä luopumista herättää tässä valossa suurta huolta, sillä mikäli näin tapahtuu, koko palvelun jatkuvuus on vaakalaudalla. STT:n uutispalvelulla on merkittävä rooli etenkin monien alueellisten ja paikallislehtien näkökulmasta, ja ennen kaikkea palvelun loppuminen olisi valtava isku koko riippumattomalle tiedonvälitykselle. Kannustammekin hallitusta etsimään kaikki mahdolliset keinot, joilla voidaan turvata tämän laadukkaan tiedonvälityksen tärkeän osatekijän jatkuvuus myös tulevaisuudessa.

Muita huomioita

Kiinnitämme huomiota myös huoleen kyberturvallisuuteen osoitetun rahoituksen riittämättömyydestä kyberturvallisstrategian tarkoituksenmukaiseksi toimeenpanemiseksi sekä kybertur-

vallisuuden laajemmaksi jatkokehittämiseksi. Lisäksi kannamme huolta hallinnonalan virastojen, Liikenne- ja viestintäviraston ja Väyläviraston toimintaedellytyksistä nykyisellä rahoituksella.

Erityisesti tulee myös huomioida itäisen Suomen haasteet muuttuneessa tilanteessa myös liikenneyhteyksien ja infrastruktuurin kehittämishankkeissa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 49

> Eduskunta edellyttää, että hallitus palaa parlamentaarisen Liikenne 12 -ryhmän linjaamaan toimintamalliin liikennepolitiikassaan.

Vastalauseen lausumaehdotus 50

> Eduskunta edellyttää, että hallitus huomioi itäisen Suomen erityishaasteet liikennepolitiikan valmistelussa.

10. Liikenne- ja viestintäverkot

20. Perusväylänpito (siirtomääräraha 3 v)

Perusväylänpito ja korjausvelka

Hallitus on koko kautensa ajan pyrkinyt ohjaamaan rahoitusta korostetusti perusväylänpitoon ja ennen kaikkea teiden päällystämiseen. Käytännössä perusväylänpitoon panostaminen on tehty kehittämisinvestointien kustannuksella. Lisäksi ongelmana on, että esimerkiksi rataverkolla oleva korjausvelka on jäänyt pitkälti vaille huomiota, kun rahoitusta on ohjattu lähinnä asfaltointiin. Tieverkon korjausvelan osalta olisi päällysteiden lisäksi syytä myös laajemmin kiinnittää huomiota rakenteellisiin korjaustarpeisiin ja esimerkiksi siltojen kuntoon.

Hallituksen tarkoituksena on ollut kääntää korjausvelka laskuun. On kuitenkin selvää, että hallitus on epäonnistunut tavoitteessaan, sillä perusväylänpitoon ohjattu rahoitus eri riitä korjausvelan taittamiseksi. Väyläviraston alustavan arvion mukaan väyläverkon korjausvelka kasvaa kuluvan vuoden loppuun mennessä 4,3 mrd. euroon ja kehyskauden loppuun mennessä yli 5 miljardiin euroon.

Vaikka korjausvelan kasvua ei ole tähänastisilla panostuksillakaan saatu hallituskauden aikana taittumaan, huolestuttavaa on, että perusväylänpidon rahoitus putoaa ensi vuonna hallituksen talousarvioesityksessä 192 miljoonalla eurolla verrattuna kuluvan vuoden varsinaiseen talousarvioon. Tämä on merkittävä ongelma korjausvelan näkökulmasta, ja näyttääkin siltä, että hallituksen keinot alkavat olla käytetty myös perusväylänpidon rahoituksen osalta.

Huomionarvoista on, että väylänpidon kustannustaso vaikuttaa jääneen Venäjän laajamittaisen hyökkäyssodan käynnistymisen jälkeen suhteellisen pysyvästi korkealle tasolle. Samaan aikaan

Väylävirasto on tarkentanut korjausvelan laskentatapaa aiempaan verrattuna, minkä seurauksena arvio korjausvelan määrästä on tarkentunut merkittävästi ylöspäin. Korostamme, että kohonneeseen kustannustasoon ja korjausvelkaan tulisi etsiä kestäviä ratkaisuja, sillä tämänhetkisellä kustannustasolla perusväylänpitoon tarvittaisiin tulevina vuosina miljardien lisärahoitus, jotta korjausvelan kasvu saataisiin laskuun.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 31.10.20 lisätään 30 000 000 euroa perusväylänpidon rahoitukseen siten, että puolet tästä varataan alemman tieverkon kunnostamiseen sekä siltojen korjaamiseen liikenneyhteyksien varmistamiseksi, ja että hyväksytään seuraava lausuma:

Vastalauseen lausumaehdotus 51

Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo eduskuntaan esityksen, jolla momentin 31.10.20 perusteluja muutetaan siten, että määrärahasta varataan 15 miljoonaa euroa alemman tieverkon sekä siltojen korjaamiseen.

31. Eräät avustukset (siirtomääräraha 3 v)

Yksityistiet ja alempi tieverkko

Suomen tieverkosta valtaosa muodostuu yksityisteistä ja alemmasta tieverkosta. Niiden kunto on koko ajan rapistumassa, mistä kärsivät niin kansalaiset kuin myös elinkeinoelämän kuljetukset. Yksityistieavustukset ovat hallituksen talousarvioesityksessä jälleen pienenemässä yli miljoonalla eurolla kuluvaan vuoteen verrattuna, ja samaan aikaan yksityisteiden valtionavustusten avustusprosentti on ensi vuoden alusta pienenemässä, kun viime vaalikaudella valtioneuvoston asetuksella säädetty väliaikainen korvausprosenttien korotus päättyy kuluvan vuoden loppuun. On ymmärrettävää, että rajallisia resursseja kohdennetaan ennen kaikkea pääväylille, mutta muistutamme hallitusta siitä, ettei alempaa tieverkkoa ja yksityisteitä sovi unohtaa. Toimiva ja hyväkuntoinen yksityisteiden verkosto ja alempi tieverkko ovat olennaisessa roolissa myös huoltovarmuuden näkökulmasta.

Kävelyn ja pyöräilyn edistäminen

Rahoitus kuntien kanssa yhteistyössä toteutettaviin kävelyn ja pyöräilyn hankkeisiin on ollut koko hallituskauden ajan käytännössä minimissä, vaikka hallitusohjelmassa on linjattu tavoitteeksi kävelyn ja pyöräilyn edellytysten sekä toisaalta liikenneturvallisuuden parantaminen. On myös huomattava, että kävelyn ja pyöräilyn edistämisellä on mittavat kansanterveydelliset vaikutukset, sillä jo pienikin arkiliikunnan lisäys ennaltaehkäisee riskiä sairastua suomalaisille tyypillisiin kansantauteihin. Se, että näiden kävelyn ja pyöräilyn avustusten taso hieman nousee viime vuodesta takaisin edes kolmeen miljoonaan euroon, ei riitä paikkaamaan syntynyttä rahoitusvajetta suhteessa tavoitetilaan.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 31.10.31 lisätään 8 700 000 euroa yksityistieavustuksiin ja

että momentille 31.10.31 lisätään 500 000 euroa kävelyn ja pyöräilyn edistämiseen.

20. Liikenteen ja viestinnän palvelut

21. Julkisen henkilöliikenteen palvelujen ostot ja kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Joukkoliikenne ja liikenteen palvelut ovat tärkeä osa kestävää liikennejärjestelmää. Hallituksen talousarvioesityksessä nämä jäävät kuitenkin valitettavan vähälle huomiolle, sillä rahoitustaso on pysynyt viime vuosina samana, vaikka liikenteen kustannukset ovat kasvaneet. Nykyisen rahoituksen riittämättömyys haastaa erityisesti ELY-keskusten kilpailuttaman haja-asutusalueiden joukkoliikenteen järjestämistä, ja käytännössä useita vuoroja on jouduttu riittämättömän rahoituksen vuoksi lakkauttamaan. Hallitusohjelmassa hallitus leikkasi harkinnanvaraisten ilmastoperusteisten toimien 13 miljoonan euron rahoituksen, jota olisi voitu hyödyntää joukkoliikenteen kehittämisessä.

Joukkoliikenteen kehittämiseen tulisi tässä tilanteessa panostaa. Parempaa joukkoliikennettä kehittämällä voidaan edistää talouskasvua sekä alueellista kehitystä. Joukkoliikenteen käytön lisääntyessä myös liikenteen päästöt pienenevät, mikä helpottaa liikenteen ilmastotavoitteisiin pääsemistä. Joukkoliikenne on monelle myös kustannustehokas vaihtoehto liikenteen kustannusten kasvaessa. Samaan aikaan Suomen väestö vanhenee ja palvelut keskittyvät, joten erityisesti harvaan asutuilla seuduilla on tarve uudenlaisille ratkaisuille.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 31.10.31 lisätään 13 000 000 euroa joukkoliikenteen kehittämiseen.

Pääluokka 32

TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖN HALLINNONALA

Hallitus on työelämäheikennyksillään syönyt palkansaajien ja kotitalouksien luottamusta, mikä taas on heikentänyt kasvua ja vaikuttanut talouden hyytymiseen. Kuluttajat eivät uskalla kuluttaa työttömyyden pelossa, vaan säästävät rahojaan pankkitileilleen pahan päivän varalle. Hallitus onkin syyttänyt talouskasvun puuttumisesta ja kulutuksen vähenemisestä kansalaisia, vaikka sen omat keinot ovat epäonnistuneet.

Hallituksen talous- ja leikkauspolitiikka on johtanut siihen, että talouskasvua ei ole ja avoimia työpaikkoja on todella vähän. Seurauksena on erittäin korkea työttömyys. Hallitukselta on puuttunut myös aktiivinen työllisyys- ja investointipolitiikka, jolla voitaisiin vaikuttaa työllisyyteen ja työttömyyden tasoon. Myöskään mitään toimenpiteitä ei ole käynnistetty pitkäaikaistyöttömyyden kasvun taittamiseksi tai työttömien aktivointiasteen nostamiseksi, jolla työllistymisen kynnystä madallettaisiin.

Työmarkkinoilla olisi aika palata sopimisen tielle. Osaamisen vahvistaminen on parempi tapa tukea työllisyyttä kuin nykyinen repivä ja yksipuolinen politiikka.

Työnantajan vastuuta huolehtia työntekijöiden osaamistasosta tulee vahvistaa lakisääteisesti

Yritysten ja yhteiskunnan etu on, että työntekijöiden osaaminen on ajan tasalla. Aineettoman pääoman eli osaamisen kartoittamisen tulisi olla yhtä tärkeä osa yritysten raportointia kuin tilinpäätöksen tekeminen aineellisesta pääomasta, kuten koneista ja laitteista.

Työntekijöiden osallistuminen työnantajan maksamiin koulutuksiin väheni merkittävästi koronapandemian aikana. Suomi on jäämässä selvästi alle EU-maiden keskiarvon, kun verrataan, miten suuri osuus yritysten työvoimakustannuksista menee koulutukseen.

Moni työntekijä haluaa ylläpitää ja päivittää omaa osaamistaan työsuhteen aikana. Työelämän kasvavat vaatimukset tarkoittavat usein sitä, että opiskelu työn ohessa ei ole mahdollista. Myös taloudellisesti se on erittäin vaikeaa Orpon hallituksen poistettua aikuiskoulutustuen sekä yritysten koulutusvähennyksen ja julkisyhteisöjen koulutuskorvauksen.

Työntekijöiden osaamistason parantamisella on suora yhteys tuottavuuden, kilpailukyvyn ja kasvun aikaansaamiseen. Se on myös hyödyksi yritysten muutostilanteissa ja helpottaa yrityksiä saamaan osaavaa työvoimaa. Erilaisten koulutusmahdollisuuksien tarjoaminen työntekijöille vaatii työnantajalta konkreettisia panostuksia. Työnteon ja opiskelun yhdistämisen pitäisi olla nykyistä helpompaa esimerkiksi lisäämällä oikeutta opiskella työajalla ja työaikajoustoilla.

Työnantajien velvollisuutta huolehtia lakisääteisesti työntekijöiden kouluttamisesta ja osaamistason nostamisesta tulee lisätä. Työntekijöiden osaamisen kehittämisen tulee olla myös nykyistä vahvemmin yritystukien ehtona.

Aikuiskoulutustuki 2.0

Suomi ei pärjää globaalissa kilpailussa nyt eikä tulevaisuudessa ilman osaavaa työvoimaa. Siksi on huolehdittava siitä, ettei koulutusmahdollisuuksia heikennetä ja ihmisten on mahdollista päivittää osaamistaan myös työelämässä ollessaan. Hallituksen päätökset ammatillisen koulutuksen heikentämisestä ja aikuiskoulutustuen lakkauttamisesta eivät edistä työntekijöiden mahdollisuuksia menestyä muuttuvassa työelämässä.

Lakkauttamansa aikuiskoulutustuen tilalle hallitus on tarjonnut hyvin heppoista korvaajaa. Aikuiskoulutustuen turvin työntekijät ovat pystyneet syventämään osaamistaan ja koulutustaan nykyiseen ammattiin tai opiskelemaan täysin uuden ammatin. Vuonna 2022 tuen saajia oli yli 30 000.

SDP esittää, että tilalle valmistellaan aikuiskoulutustuki 2.0. Siinä kaikilla on oikeus vähintään kuuden kuukauden kokoaikaiseen opiskeluun, joka tehdään ensisijaisesti työn ohessa, osa-aikaisena ja pidemmällä jaksolla. Opiskelu voidaan muuttaa myös kokoaikaiseksi, jos opiskelu tai työharjoittelu niin vaatii. Täysien tukikuukausien kesto on kuusi kuukautta. Matalalla koulutustasol-

la, eli toisella asteella tai alemmalla, sekä työvoimapula-ammateissa että työvoimapula-aloilla, olisi oikeus 15 tukikuukauteen. Työllisyysrahasto vahvistaisi kyseessä olevat alat työvoimaviranomaisen lausunnosta. Tuki rahoitettaisiin työttömyysvakuutusmaksusta, ja hallinnoijana toimisi Työllisyysrahasto.

Työsuojeluun ja harmaan talouden torjuntaan on panostettava

Työsuojeluviranomaisten panos, yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa, on merkittävä asia harmaan talouden työperäisten ilmiöiden torjunnassa. Työsuojeluviranomaiset joutuvat Orpon hallituksen päätösten vuoksi toimimaan pienemmillä resursseilla ja pienentyneen henkilömäärän takia, vaikka valvontatehtävien määrä kasvaa. On tärkeää kiinnittää erityistä huomiota työsuojeluviranomaisten tiedonsaantioikeuksiin ja työkaluihin alipalkkauksen havaitsemiseksi.

Yritystuet on uudistettava tukemaan vihreää siirtymää

Valtion tukipolitiikan, kuten investointien yleensä, tarkoitus on luoda mahdollisuuksia uudelle kasvulle ja tulevaisuutemme turvaamiselle. Kannattamattomien yritystukien karsiminen 141 miljoonalla eurolla vuosina 2026—2027 on askel oikeaan suuntaan, mutta riittämätön. Vuonna 2026 yritystukia vähennetään vaatimattomalla 31 miljoonalla eurolla. Samalla kun verotukien karsiminen jää sivurooliin, leikkaa hallitus kuitenkin toimivista tuista, kuten energiatuesta. Hallitus on myös romuttanut puhtaan siirtymän tuen — ilmastopoliittisesti merkittävimmän yritystuen ja hallituksen ilmastopolitiikan selkänojan.

SDP tukee suurten investointien verohyvityksen laajentamista hiilidioksidin talteenottoon ja hyötykäyttöön, mutta pitää tuen alarajaa liian korkeana pk-yritysten näkökulmasta. Energiatukien myöntövaltuuksia on leikattu rajusti — vuoden 2026 budjetissa niitä on alle 10 miljoonaa euroa. Esitämme energiatuen valtuuteen korotusta.

Kuvaavaa hallituksen toiminnan epäjohdonmukaisuudelle on, että hallitus on aikeissa valmistella uuden ja lähtökohtaisesti tarpeettoman yritystuen datakeskuksille. SDP:n mielestä keskusten sähköverotus pitäisi pitää nykyisellä tasolla, jolloin myös uusi tuki on tarpeeton.

Itäisen Suomen kasvun ja elinvoiman tukeminen

Venäjän hyökkäyssota ja sen taloudelliset seuraukset ovat iskeneet kipeästi itäiseen Suomeen. Valitettavasti näyttää siltä, että Orpon hallitus on hylännyt itäisen Suomen ja kaiken sen potentiaalin.

Tässä ajassa koko Suomen elinvoiman turvaaminen on paitsi hyvää aluepolitiikkaa myös keskeinen turvallisuuspoliittinen ja huoltovarmuuskysymys. SDP parantaisi itäisen Suomen saavutettavuutta ja hyödyntäisi alueen luontaista potentiaalia investointeja tukemalla sekä vetovoimaa vahvistamalla.

Valiokunnan mietintö VaVM 29/2025 vp
Vastalause 1 /sd

Työperäinen maahanmuutto

Nykyisessä vaikeassa työttömyystilanteessa pääpainon tulee olla Suomessa jo olevien työllistymisessä. Kasvun vauhdittamiseksi kansainvälisten avaintekijöiden rekrytointia pitää kuitenkin tukea. Työperäisen maahanmuuton onnistuminen vaatii tuekseen myös riittäviä keinoja työperäisen hyväksikäytön ehkäisyyn, joita pitää ottaa käyttöön jo nyt.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 52

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee viipymättä esityksen uudistetusta aikuiskoulutustuesta.

Vastalauseen lausumaehdotus 53

Eduskunta edellyttää, että hallitus palaa työmarkkinauudistusten valmistelussa aitoon kolmikantaiseen malliin ja ottaa esityksissään tasapainoisemmin huomioon osapuolten näkemyksiä.

Vastalauseen lausumaehdotus 54

Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo eduskuntaan esitykset, joilla toteutetaan kymmenen prosentin tasoleikkaus kaikista suorista yritystuista.

Vastalauseen lausumaehdotus 55

Eduskunta edellyttää, että hallitus luopuu aikeistaan luoda uuden yritystuen datakeskuksille.

Vastalauseen lausumaehdotus 56

Eduskunta edellyttää, että hallitus kohdentaa varaamaansa investointitukea elinvoimakeskusten kautta painotetusti itäisen Suomen yrityksille.

Vastalauseen lausumaehdotus 57

Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo eduskuntaan esitykset, joilla itäisen Suomen tuulivoimarakentamista koskevan raportin esityksiä viedään eteenpäin.

Vastalauseen lausumaehdotus 58

Eduskunta edellyttää, että hallitus huomioi itäisen Suomen erityistarpeet ja muuttuneen tilanteen sähköverkkoa ja datayhteyksien kehittämistä koskevissa päätöksissään.

Vastalauseen lausumaehdotus 59

> Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto käynnistää lainsäädäntöhankkeet, joilla puututaan harmaaseen talouteen, vahvistetaan työehtojen noudattamista ja puututaan palkkavarkauteen. Lainsäädännöllä pitää lisätä tilaajan vastuuta alihankintaketjuissa, kriminalisoida palkkavarkaus/alipalkkaus ja antaa ammattiliitoille kanneoikeus.

20. Uudistuminen ja vähähiilisyys

Pidämme kiinni Suomen vuoden 2035 hiilineutraaliustavoitteesta. Tavoite voidaan saavuttaa talouskasvun lisääntyessä ja hyvinvoinnin kasvaessa. EU:n taakanjakosektorin 50 %:n päästövähennystavoite vuoteen 2030 mennessä on vaarassa. Hallitus on laskenut liikenteen biopolttoaineiden jakeluvelvoitetta ja aikoo alentaa fossiilisten polttoaineiden verotusta 100 miljoonalla eurolla kahdessa vuodessa. Vuoden 2026 budjetissa hiilidioksidiveron laskun vaikutus on 42 miljoonaa euroa. Tämä ei ainoastaan heikennä päästöohjausta, vaan voi johtaa siihen, että Suomi joutuu palauttamaan EU:n elpymis- ja palautumistukiväline RRF:n kautta jo saatua rahoitusta.

Me emme tingi ilmastotavoitteesta. Edistämme liikenteen vihreää siirtymää pitämällä kiinni jakeluvelvoitteesta, mutta turvaamme välttämättömän työmatkaliikenteen laajennetulla verovähennysoikeudella.

Korotamme liikenteen biopolttoaineiden jakeluvelvoitetta, jotta ilmastotavoitteet voidaan saavuttaa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 60

> Eduskunta edellyttää, että hallitus korottaa liikenteen biopolttoaineiden jakeluvelvoitetta tasolle, joka turvaa liikenteen päästövähennystavoitteiden toteutumisen.

41. Energiatuki (arviomääräraha)

Suomen elinkeinoelämä on SDP:n tavoin vahvasti sitoutunut vihreään siirtymään ja ilmastolain kansalliseen hiilineutraaliustavoitteeseen vuoteen 2035 mennessä.

Myös kansalaisten tuki kunnianhimoiselle ilmastopolitiikalle on vahvaa. Hallituksen ilmastopoliittinen linja — tai pikemminkin sen puute — on vakava uhka niin yritysten toimintaympäristölle, Suomen kansainväliselle uskottavuudelle kuin tulevien sukupolvien oikeudelle elinkelpoiseen ympäristöön.

Energiatukea tarvitaan erityisesti uuden teknologian käyttöönoton ja kaupallistumisen edistämiseen ja energiatehokkuusinvestointien tukemiseen.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 32.20.41 lisätään valtuutta 15 000 000 euroa, josta arvioidaan aiheutuvan talousarviovuonna valtiolle menoja 1 500 000 euroa, ja

että momentille 32.20.41 lisätään 1 500 000 euroa valtuuden korotuksesta aiheutuneisiin menoihin.

43. Energiaintensiivisen teollisuuden sähköistämistuki (arviomääräraha)

Tehottomia yritystukia tulee karsia. Lakkautamme energiaintensiivisen teollisuuden sähköistämistuen, joka ei ohjaa tarpeeksi uusiin investointeihin, vaan ylläpitää vanhoja rakenteita.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 61

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle esityksen energiaintensiivisen teollisuuden sähköistämistuen lakkauttamisesta.

30. Työllisyys ja yrittäjyys

40. Alueiden kestävän kasvun ja elinvoiman tukeminen (siirtomääräraha 3 v)

Maakuntien omaehtoisen kehittämisen AKKE-rahoitus ja ulkorajayhteistyön CBC-rahoitus on hallituksen budjetissa poistettu kokonaan. Rahoituksilla on pystytty nopeassa tahdissa käynnistämään ja tukemaan monia hyviä elinvoimaisuutta ja työllisyyttä tukevia hankkeita ympäri maan, ja ne tulee palauttaa.

Suomen on oltava aktiivinen myös Euroopan unionin aluekehitystä suunniteltaessa ja vaikutettava siihen, että EU:ssa perustetaan tuki-instrumentti Venäjän hyökkäyssodasta kärsiville itäisille raja-alueille samaan tapaan kuin Brexitin tapahtuessa luotiin tukiväline sen vaikutuksista kärsiville alueille.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 32.30.40 lisätään 15 000 000 euroa maakuntien omaehtoiseen kehittämiseen.

50. Kotoutuminen ja kansainvälinen osaaminen

03. Kotoutumisen ja työvoiman maahanmuuton edistäminen (siirtomääräraha 2 v)

Suomi tarvitsee nykyisessäkin vaikeassa työllisyystilanteessa varsinkin kansainvälisiä huippuosaajia. Mutta työperäisen maahanmuuton onnistuminen vaatii tuekseen riittäviä keinoja työperäisen hyväksikäytön ehkäisyyn. Työperäisen maahanmuuton tulee olla hallittua ja lupaproses-

sien sujuvia. Samalla saatavuusharkinnasta on pidettävä kiinni. Suomessa työehtojen on oltava kaikille samat ja epärehellisesti toimivien yrittäjien ei pidä voida hakea kilpailuetua työehtojen polkemisella. Työperäisen hyväksikäytön kitkemiseksi tarvitaan myös uusia toimia, kuten alipalkkauksen kriminalisointia ja järjestökanneoikeutta.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 32.50.03 lisätään 5 000 000 euroa työperusteisen maahanmuuton edistämiseen.

Pääluokka 33

SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖN HALLINNONALA

Hallituksen sosiaali- ja terveyspolitiikka on lyhytnäköistä

Hallitus jatkaa sosiaaliturvan ja sote-palveluiden leikkauksia myös vuonna 2026 ajaen tukea tarvitsevia ihmisiä yhä vaikeampaan ahdinkoon. Hallitus myös jatkaa oman arvomaailmansa mukaisesti rahan ohjaamista yksityiseen terveydenhuoltoon Kela-korvauskokeilussaan vastoin asiantuntijoiden näkemyksiä. Hyvinvointialueet ovat säästöpaineissaan ohjanneet enenevästi ihmisiä sote-järjestöjen palveluiden piiriin, mutta hallituksen mittavat leikkaukset järjestöjen avustuksiin heikentävät myös kansalaisyhteiskunnan mahdollisuuksia vastata ihmisten tarpeisiin. Järjestöleikkaukset kohdistuvatkin suoraan ihmisiin, joista monet uhkaavat nyt jäädä vaille palveluita ja pudota turvaverkkojen ulkopuolelle. Emme hyväksy hallituksen kohtuuttomia lisäleikkauksia heikoimmassa asemassa olevien ihmisten toimeentuloon ja hyvinvointialueiden rahoituksen leikkaamista sisältölakeja heikentämällä. Orpon hallitus on laiminlyönyt vastuunsa suomalaisten hyvinvoinnin ja toimeentulon turvaamisesta ja keskittynyt — kustannuksista piittaamatta — lähinnä alkoholipolitiikan sääntelyn vapauttamiseen "maltillisesti eurooppalaiseen suuntaan". Alkoholikuolleisuus onkin viimeisimmissä tilastoissa kääntynyt kasvuun.

Hallituksen leikkaukset sosiaaliturvaan syventävät eriarvoisuutta ja huono-osaisuutta

Hallitus uudistaa sosiaaliturvaa säästötavoitteet edellä. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos on tarkentanut sosiaaliturva- ja veromuutosten yhteisvaikutusten arviointimenetelmää kuluvana vuonna ja havainnut, että aiemmat arviot sosiaaliturvamuutosten yhteisvaikutuksista ovat selvästi liioitelleet toimeentulotuen suojaavaa vaikutusta. Toisin sanoen vuosien 2024—2025 sosiaaliturvaleikkaukset iskevät pienituloisiin kotitalouksiin aiempaa arvioitua voimakkaammin. Toimeentulotukea saaneista arviolta yli 80 prosentilla käytettävissä olevat tulot laskivat muutosten seurauksena. Hallituksen toimeentulotuen uudistus (HE 116/2025 vp) heikentää edelleen toimeentulotuen suojaavaa vaikutusta. Valtaosalla toimeentulotuen saajista vuositulot vähenevät selvästi, yli viisi prosenttia, mikä on paljon, kun puhutaan viimesijaisesta toimeentulon turvasta, jonka taso on jo lähtökohtaisesti matala.

THL:n arvioissa ei ole huomioitu sitä, miten hallituksen eduskunnalle antamat esitykset velvoitteiden ja sanktioiden kiristyksistä niin toimeentulotuessa kuin työttömyysturvassakin tulevat vaikuttamaan kohdistuessaan juuri pienituloisiin ja heikossa työmarkkina-asemassa oleviin ihmi-

siin. Uudistuksilla on vain vähäisiä laskennallisia työllisyysvaikutuksia, joten nämäkin uudistukset tulevat käytännössä alentamaan tulotasoa, heikentämään hyvinvointia ja lisäämään arjesta selviämisen haasteita. SOSTEn jäsenjärjestöjen kokemuksen perusteella ihmisten laiminlyönnit johtuvat usein heikosta työ- ja toimintakyvystä. Viimesijaisen toimeentulotuen varassa olevilla ei välttämättä ole ollut pitkäaikaissairauden, vamman, iän ja kielitaidon tai neuvonnan puutteen vuoksi tietoa, taitoa tai kykyä toimia järjestelmän vaatimalla tavalla. Riskinä on, että toimeentulotuen varassa oleviin ihmisiin kohdistuu enemmän velvoitteita ja sanktioita, mutta palvelujärjestelmä ei tue heitä tilanteensa parantamisessa ja toimeentulotuen alennus uhkaa lopulta ihmisarvoisen elämän edellytyksiä.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos toteaa valiokunnalle antamassaan lausunnossa, että menoleikkaukset keskittyvät liikaa samoihin, pienituloisiin ihmisryhmiin lisäten entisestään pienituloisuutta ja köyhyyttä. THL esittää, että julkistaloutta vahvistettaessa säästöjä kohdennettaisiin väestöön laajemmin ja että vahvistamisessa hyödynnettäisiin nykyistä enemmän myös veropoliittisia ratkaisuja.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 62

> Eduskunta edellyttää, että hallitus vetää pois eduskunnan käsittelyssä olevan esityksen alkoholin toimittamisesta (ns. kotiinkuljetus) ja etämyynnin sallimisesta ulkomaisille toimijoille 80-prosenttisiin juomiin saakka sekä korjaa alkoholipoliittista linjaansa niin, että siinä painottuvat etenkin lasten ja nuorten turvallinen ja terveellinen kasvu sekä sosiaali- ja terveyspoliittiset näkökulmat, Alkon asema turvaten.

Vastalauseen lausumaehdotus 63

> Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin lasten kotihoidontuen kehittämiseksi tukemaan paremmin työhön paluuta, työelämän tasa-arvoa ja perheiden toimeentuloa pitkällä aikavälillä.

03. Tutkimus- ja kehittämistoiminta

04. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Hoitotieteellisen tutkimuksen ja näyttöön perustuvan hoitotyön kehittäminen on keskeistä hoitotyön käytäntöjen parantamisessa, kustannusvaikuttavuuden lisäämisessä, hoidon tasalaatuisuuden kehittämisessä ja koko hoitoketjun kehittämisessä. Kansalliset Hotus-hoitosuositukset ovat vakiinnuttaneet asemansa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

> että momentille 33.03.04 lisätään 200 000 euroa Hoitotyön tutkimussäätiölle hoitotyön tutkimukseen.

Valiokunnan mietintö VaVM 29/2025 vp
Vastalause 1 /sd

10. Perhe- ja asumiskustannusten tasaus, perustoimeentulotuki ja eräät palvelut

54. Asumistuki (arviomääräraha)

Pidämme tärkeänä, että kaikki työnteko on kannattavaa, eivätkä lisäansiot kohtuuttomasti leikkaa sosiaaliturvaa. Siksi esitämme asumistukeen suojaosuutta, joka kannustaa nykyistä paremmin osa-aikaisen työn tekemiseen. Koska vanhuuseläkkeellä olevilla pienituloisilla eläkeläisillä on heikommat edellytykset hyödyntää suojaosaa, esitämme eläkkeensaajan asumistuen omaisuusharkinnan lieventämistä.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 64

> Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin ansiotulovähennyksen palauttamiseksi asumistukeen.

57. Perustoimeentulotuki (arviomääräraha)

Toimeentulotuki on vahvasti kontrolloitu ja tarveharkintainen viimesijainen etuus, joka on valmiiksi mitoitettu lähelle ihmisarvoisen elämän edellyttämää rajaa. Leikkaus viimesijaiseen tukeen on julma ja tarpeeton. On löydettävissä parempia tapoja ohjata ihmiset ensisijaisten tukien piiriin.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 65

> Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo eduskuntaan esitykset, joilla varmistetaan toimeentulotuen tason säilyminen vähintään vuoden 2025 tasolla ja perutaan uudistukseen liittyvät leikkaukset.

20. Työttömyysturva

Työttömyysturvaan kohdistetut mittavat leikkaukset heikentävät toimeentuloa ja kysyntää. Näillä toimilla on varsinkin taloudellisen taantuman oloissa lähinnä negatiivinen vaikutus. Koulutusmahdollisuuksien lisääminen ja toimet talouskasvun käynnistymiseksi ovat inhimillisempiä ja tehokkaampia tapoja edistää työllisyyttä kuin tukien leikkaukset.

Pidämme myös tärkeänä, että kaikki työnteko on kannattavaa, eivätkä lisäansiot kohtuuttomasti leikkaa sosiaaliturvaa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 66

Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo eduskuntaan esitykset, joilla yleistukiuudistuksen yhteydessä toteutettavat työttömyysturvan heikennykset perutaan.

Vastalauseen lausumaehdotus 67

Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo eduskuntaan esitykset, joilla työttömyysturvan uusista tiukemmista sanktioista luovutaan.

Vastalauseen lausumaehdotus 68

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin ansiotulovähennyksen palauttamiseksi työttömyysetuuksin.

30. Sairausvakuutus

60. Valtion osuus sairausvakuutuslaista johtuvista menoista (arviomääräraha)

Hallitus on valinnut panostaa yksityiseen terveydenhoitoon kohdistamalla yksityisen hoidon Kela-korvauksiin merkittävän määrän valtion rahoitusta hallituskauden aikana. Kustannuksia on syntynyt, mutta hyödyt ovat jääneet hyvin vähäisiksi. Ensimmäiselle vuodelle tehty korotus kolminkertaisti korvauksiin käytetyn rahoituksen, mutta lisäsi käyntejä parin prosentin verran. Sen sijaan lääkärifirmojen vastaanottomaksut ja toimistomaksut nousivat merkittävästi, samoin kuin terveysfirmojen tulokset. Asiantuntija-arvioiden mukaan uudetkaan esitykset eivät ole tuomassa vaikuttavaa terveyshyötyä ja rahat olisi järkevämpi käyttää soten järjestämisvastuussa oleville hyvinvointialueille palveluihin pääsyn parantamiseksi.

Hallituksen esitys apteekkitalouden uudistamiseksi on osoittautunut ongelmalliseksi. Edellytämme, että uudistus valmistellaan uudelleen oikeudenmukaisesti ja annetaan eduskunnalle riittävä aika käsitellä uudistus huolellisesti.

Hallituksen esittämä säästötoimi laittomasti maassa olevien terveyspalveluihin on epäinhimillinen, eikä ole selvää, onko sillä tosiasiassa saavutettavissa suunniteltuja säästöjä.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 69

Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo eduskuntaan esitykset, joilla turvataan riittävän ja saavutettavan apteekkipalvelun säilyminen maanlaajuisesti.

Vastalauseen lausumaehdotus 70

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin, joilla sairauslomajaksot lyhenevät palveluita parantamalla ja aikaistamalla.

Vastalauseen lausumaehdotus 71

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin osasairauspäivärahan kehittämiseksi ja sairauslomalta töihin paluun helpottamiseksi siten, että tarve kokoaikaiseen sairauspäivärahaan vähenee.

Vastalauseen lausumaehdotus 72

Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo eduskuntaan esitykset, joilla maassa oleskelevien paperittomien henkilöiden terveyspalvelut turvataan vuoden 2025 tasolla.

Vastalauseen lausumaehdotus 73

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin parantaakseen ihmisten hoitoon pääsyä ja ohjaa yksityisiin terveyspalveluihin kohdennetun rahoituksen hyvinvointialueille terveydenhoidon järjestämiseen tarvittaessa yksityisiä palvelutuottajia hyödyntäen.

40. Eläkkeet

60. Valtion osuus kansaneläkelaista ja eräistä muista laeista johtuvista menoista (arviomääräraha)

Hallitus on leikannut myös kaikkein pienituloisimmilta eläkkeensaajilta. Eläkkeensaajan asumistukea leikattiin kiristämällä omaisuuden vaikutusta myönnettävään etuuteen. Eläkkeensaajan asumistuella on suuri merkitys pienen eläkkeen täydentäjänä. On myös huomioitava, että eläkkeensaajien mahdollisuudet hankkia lisätuloja ovat rajalliset.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 74

Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo eduskuntaan esitykset, joilla eläkkeensaajan asumistuen omaisuusharkintaa lievennetään.

60. Sosiaali- ja terveydenhuollon tukeminen

33. Valtion korvaus sosiaali- ja terveydenhuollon yksiköille sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön erikoistumiskoulutukseen

Terveydenhoitosektori käy läpi suurta mullistusta. Koulutustarpeiden määrä ei ainakaan ole vähenemässä. Säästöt henkilöstön osaamisesta ovat lyhytnäköisiä.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 75

> Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo eduskuntaan esitykset, joilla sosiaali- ja terveysalan henkilöstön koulutukseen kohdennettu vuoden 2026 leikkaus perutaan.

63. Valtionavustus sosiaalialan osaamiskeskusten toimintaan (kiinteä määräraha)

Hallitus esittää lisäleikkausta sosiaalialan osaamiskeskusten rahoitukseen siitäkin huolimatta, että hallitusohjelman yksi painopiste on TKKI-toiminta. Sosiaalialan osaamiskeskuksilla on tässä tärkeä rooli ja tiivis yhteistyö tutkimuslaitosten ja yliopistojen kanssa. Osaamiskeskusten tehtävät myös vastaavat sote-uudistuksen säätämisen yhteydessä edellytettyihin yliopistosairaaloita vastaaviin palvelujen kehittämistä, tutkimusta ja koulutusta tukeviin sosiaalihuollon toimintarakenteisiin. Sosiaalialan osaamiskeskusten toimintamahdollisuudet on turvattava.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

> että momentille 33.60.63 lisätään 200 000 euroa sosiaalialan osaamiskeskusten toimintaan.

80. Maatalousyrittäjien ja turkistuottajien lomitustoiminta

40. Valtion korvaus maatalousyrittäjien lomituspalvelujen kustannuksiin (arviomääräraha)

Tiukassa julkisen talouden tilanteessa tuet on keskitettävä huoltovarmuuden kannalta olennaisiin kohteisiin ja ennen kaikkea elintarvikkeiden tuotantoon. Markkinaehtoisen toiminnan tukeminen lomituskorvauksin ei ole perusteltua. Lomituskorvaukset tulee poistaa ravi- ja ratsuhevostoiminnan osalta.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 76

> Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo eduskuntaan esitykset, joilla lomituskorvaukset poistetaan ravi- ja ratsuhevostoiminnan osalta.

41. Valtion korvaus turkistuottajien lomituspalvelujen kustannuksiin (siirtomääräraha 2 v)

Markkinaehtoisen toiminnan tukeminen lomituskorvauksin ei ole perusteltua. Lomituskorvaukset tulee poistaa turkistarhoilta.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 77

> Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo eduskuntaan esitykset, joilla lomituskorvaukset poistetaan turkistarhoilta.

90. Avustukset terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen

50. Avustukset yhdistyksille ja säätiöille terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen (arviomääräraha)

Sote-järjestöt vahvistavat osallisuutta ja tekevät merkittävää ennalta ehkäisevää, hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työtä, jolla saadaan kustannuspainetta pois julkiselta sote-sektorilta. Hyvinvointia lisäävän vapaaehtoistyön arvoksi on Suomessa laskettu lähes 3,2 miljardia euroa vuosittain.

Hallituksen esittämät leikkaukset osuvat järjestöjen ydintoimintaan, kuten neuvontaan ja tiedonvälittämiseen sairaudesta, vammasta tai elämäntilanteesta, kouluttamiseen, kohtaamiseen sekä ehkäiseviin toimintamuotoihin. Erityisen uhkaavalta näyttää vertaistuen ja vapaaehtoistoiminnan jatkuvuus sekä matalan kynnyksen kohtaamispaikkojen säilyminen. Sote-järjestökenttään kohdennetut leikkaukset kohdistuvat yhteiskunnan heikoimmassa asemassa oleviin ja uhkaavat horjuttaa näin koko yhteiskunnan hyvinvointia.

Katsomme, että järjestöjen toimintaedellytysten turvaamiseksi valtionavustusten taso on turvattava pitkäjänteisesti ja ennakoitavasti. Avustusjärjestelmää on kehitettävä ja hallinnollista taakkaa vähennettävä. Järjestöihin kohdistuvien leikkausten vaikutusarviot on tehtävä kattavasti huomioiden tarpeiden kasvu muualla sote-palvelujärjestelmässä sekä arvioiden perus- ja ihmisoikeudet.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 33.90.50 lisätään 10 000 000 euroa sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuksiin.

Pääluokka 35

YMPÄRISTÖMINISTERIÖN HALLINNONALA

10. Ympäristön- ja luonnonsuojelu

Luontokato uhkaa ihmisten hyvinvointia, talouden perustaa ja turvallisuutta. Ennallistamisasetuksen toimeenpano ja luonnonsuojelun rahoitustarpeet kasvavat samalla, kun julkisen talouden tilanne on vaikea. Tärkeimpiä vapaaehtoiseen suojeluun tähtääviä HELMI- ja METSO-ohjelmia tulee vahvistaa, mutta samaan aikaan on tehtävä lainsäädännöllisiä toimia luontokadon hidastamiseksi.

SDP esittää ilmastolain kaltaista luontolakia, joka toisi luonnonsuojeluun pitkäjänteisyyttä ja oikeudellista selkänojaa. Esitys on ollut mukana SDP:n vaaliohjelmassa ja vaihtoehtobudjeteissa, ja sen valmistelulle on olemassa kattava pohja. Lisäksi luontoarvomarkkinoita täytyy kehittää edelleen sekä muita kannustimia hyödyntää. Esimerkiksi ekologisen kompensaation tulisi olla luonnonsuojelulaissa velvoittava vapaaehtoisuuden sijaan.

Lisäksi valtion vanhat ja luonnontilaiset metsät tulee suojella tieteellisesti perustelluilla, kattavilla kriteereillä. Metsälakia on päivitettävä tukemaan ilmasto- ja luontotavoitteita, esimerkiksi tuomalla metsänhoidon suosituksia osaksi lainsäädäntöä.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 78

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa esitykset ilmastolain kaltaisesta luontolaista sekä luonnonsuojelulain muutoksesta ekologisen kompensaation muuttamisesta velvoittavaksi.

Vastalauseen lausumaehdotus 79

Eduskunta edellyttää, että hallitus edistää luonnonarvomarkkinoita.

Vastalauseen lausumaehdotus 80

Eduskunta edellyttää, että hallitus edistää vanhojen metsien suojelua kattavilla kriteereillä sekä uudistaa metsälakia.

Vastalauseen lausumaehdotus 81

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee esityksen maankäytön muutosmaksusta, jolla tavoitellaan 100 milj. euron vuotuista tuottoa.

Vastalauseen lausumaehdotus 82

Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää uudistetun lunastuslain toimivuutta ja kustannuksia valtiontaloudelle luonnonsuojelualueita koskevien lunastusten osalta.

21. Eräät luonnonsuojelun menot (siirtomääräraha 3 v)

Luontokadon hillitsemiseksi tärkeimpiä vapaaehtoiseen suojeluun tähtääviä HELMI- ja METSO-ohjelmia tulee vahvistaa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 35.10.21 lisätään 25 000 000 euroa Metso- ja Helmi-ohjelmiin.

23. Itämeren ja vesien suojelun edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Itämeren ja monien sisävesien tila on heikko. Rehevöityminen, tummuminen ja ravinnekuormitus uhkaavat niin vesiluonnon monimuotoisuutta kuin virkistyskäyttöä ja matkailua. SDP esittää vesilain uudistamista purojen suojelun tehostamiseksi ja kalatalousvelvoitteiden ulottamiseksi myös pieniin patoihin ja ns. nollavelvoitelaitoksiin.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 35.10.23 lisätään 9 000 000 euroa Itämeren ja vesiensuojelun edistämiseen ja että hyväksytään seuraava lausuma:

Vastalauseen lausumaehdotus 83

Eduskunta edellyttää, että hallitus uudistaa vesilain purojen ja vaelluskalojen suojelun tehostamiseksi.

52. Metsähallituksen julkiset hallintotehtävät (siirtomääräraha 3 v)

Metsähallituksen resurssit julkisten hallintotehtävien hoitamiseksi ovat niukat. Metsähallituksen luontopalveluiden resursseja tulee vahvistaa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 35.10.52 lisätään 5 000 000 euroa Metsähallituksen luontopalveluiden vahvistamiseen.

20. Yhdyskunnat, rakentaminen ja asuminen

Orpon hallitus on tietoisilla päätöksillään romuttanut kohtuuhintaisen asuntotuotannon keskeiset välineet ja resurssit. Samalla se kasvattaa kaikkein pienituloisimpien asumiskustannuksia. Asunnottomuus lisääntyy ja rakennusala rypee edelleen syvässä taantumassa. Epävarmuus tulevasta, etenkin työpaikasta, jarruttaa monen suomalaisen asuntohaaveita. SDP ei hyväksy tätä suuntaa. Me puolustamme jokaisen oikeutta terveelliseen, turvalliseen ja kohtuuhintaiseen asumiseen kaikkialla Suomessa. Asuminen on perusoikeus, ei markkinahyödyke. Hyvinvointiyhteiskunnassa valtio kantaa vastuunsa erityisesti niiden ryhmien asumisesta, jotka eivät siihen itse kykene. Valtion tukema asuntotuotanto on tärkeä keino varmistaa kohtuuhintainen asuminen kaikkialla Suomessa, etenkin kasvukeskuksissa — ja juuri tätä hallitus nyt heikentää.

Ilman valtion sitoutumista asuntopolitiikan kehitys uhkaa kulkea suuntaan, jossa edes työssäkäyvillä ei ole varaa asua kohtuullisen matkan päässä työpaikastaan. Tällä on valtava merkitys myös kasvulle ja elinvoimalle. Valtion tukemalla tuotannolla on tärkeä rooli myös asuinalueiden eriytymisen vastaisessa työssä.

Valtion asuntorahaston lakkauttaminen ja sen sulauttaminen budjettiin on vakava virhe. Se vaarantaa asuntopolitiikan pitkäjänteisyyden ja horjuttaa perustuslaissa taattua oikeutta asumiseen. Tarvitaan pikaisesti kokonaisvaltainen suunnitelma, miten asuntopolitiikan pitkäjänteisyys ja erityisesti heikoimmassa asemassa olevien ihmisten perustuslaillinen oikeus asumiseen turvataan jatkossa, kun valtion rahoitusvälineet ovat rajoitetummin käytettävissä.

Kohtuuhintaisten asuntojen puute uhkaa kaupunkiseutujen elinvoimaa. Rakennusalan taantuma vie asuntotuotannon määrät yhä kauemmas ennustetusta asuntotarpeesta. Uusien asuntojen tarve on vuositasolla 30 000 asuntoa, kun vuosina 2024—2025 asuntoaloitukset ovat jääneet vuosita-

solle 18 000—19 000 asuntoa. Työvoiman liikkuvuus vaikeutuu, kun ihmiset joutuvat muuttamaan yhä kauemmas työpaikoista, jos kohtuuhintaista asuntoa ei löydy. Yhdistettynä asumistuen ja muiden etuuksien leikkauksiin hallituksen politiikka nostaa asumisen kustannuksia kohtuuttomasti. Tämä on talouskasvun ja alueellisen kehityksen este.

Asumisoikeusasuminen on tärkeä välimuoto vuokra- ja omistusasumisen välillä. Se vähentää asuinalueiden eriytymistä ja vastaa kasvukeskusten asuntokysyntään. Hallituksen päätös lakkauttaa uusien asumisoikeusasuntojen rakentaminen on virhepäätös, sillä Suomessa tarvitaan jatkossakin aso-asuntoja. Tarvitsemme lisää vaihtoehtoja kohtuuhintaiseen asumiseen — emme vähemmän.

Myös MAL-sopimukset on uudistettava. Niistä on poistettu valtion tukeman asuntotuotannon tavoitteet. Tämä on askel väärään suuntaan. SDP haluaa, että jatkossa MAL-sopimukset tukevat entistä vahvemmin kasvua, tuottavuutta ja kohtuuhintaista asumista ja toimivaa infraa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 84

> Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa pikaisesti kokonaisvaltaisen suunnitelman, miten asuntopolitiikan pitkäjänteisyys ja erityisesti heikoimmassa asemassa olevien ihmisten perustuslaillinen oikeus asumiseen turvataan jatkossa, kun valtion asuntorahasto on lakkautettu ja rahoitusvälineet ovat rajoitetummin käytettävissä.

Vastalauseen lausumaehdotus 85

> Eduskunta edellyttää, että hallitus turvaa kohtuuhintaisten asuntojen saatavuuden tukemalla niiden rakentamista riittävästi.

Vastalauseen lausumaehdotus 86

> Eduskunta edellyttää, että hallitus jatkaa uusien asumisoikeusasuntojen rakentamista.

Vastalauseen lausumaehdotus 87

> Eduskunta edellyttää, että hallitus uudistaa MAL-sopimukset ja lisää niihin valtion tukeman asuntotuotannon tavoitteet ja uudistaa sopimukset kasvua ja tuottavuutta tukeviksi.

31. Asumisneuvonnan kehittäminen ja laajentaminen (siirtomääräraha 3 v)

Yli miljoonan suomalaisen koti on lähiössä. Lähiöiden viihtyisyys ja turvallisuus vaikuttavat suoraan niissä asuvien perheiden hyvinvointiin. Suomeen ei saa syntyä kahden kerroksen asuinalueita. Jokaisen lähiön kasvatin on voitava jatkossakin olla ylpeä kotikonnuistaan ja jokaisesta lähiöstä on voitava ponnistaa hyvään elämään. Orpon hallitus on lakkauttanut lähiöohjelman, jolla on ehkäisty asuinalueiden eriytymistä, edistetty asuinalueiden palvelutarjontaa ja elinkeinotoimin-

taa sekä vahvistettu asukkaiden osallisuutta, terveyttä ja hyvinvointia, turvallisuutta ja viihtymistä. SDP jatkaisi viime vaalikauden lähiöohjelmaa ja asumisneuvonnan tukea.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 35.20.31 lisätään 2 000 000 euroa asumisneuvontaan ja että hyväksytään seuraava lausuma:

Vastalauseen lausumaehdotus 88

Eduskunta edellyttää, että hallitus jatkaa lähiöohjelmaa ja turvaa asumisneuvonnan resurssit.

57. Valtion tukeman asuntokannan avustukset (siirtomääräraha 2 v)

Korjausrakentamisen tukeminen toisi töitä rakennusalalle ja auttaisi vastaamaan ilmastohaasteisiin energiatehokkuuden parantuessa. SDP esittää määräaikaista energiatehokkuuteen kannustavaa tukivälinettä, joka vauhdittaa korjausrakentamista, luo työtä ja tuo valtiolle verotuloja. Yhdestä korjausrakentamiseen käytetystä eurosta palautuu lähes puoli euroa veroina ja maksuina valtion talouteen — kyseessä on siis investointi, ei meno. Sadan miljoonan euron panostuksella korjausrakentamiseen on mahdollista saada jopa miljardin investoinnit liikkeelle, mikäli valtion tuki korjausrakentamisen hankkeille on 10 %.

Hallitus on leikannut erityisryhmien investointiavustuksia rajusti muutaman vuoden takaisesta 120 miljoonasta vain 15 miljoonaan euroon. Tämä tarkoittaa, että opiskelijoiden ja ikäihmisten asuntohankkeet jäävät kokonaan toteutumatta. Esitämme erityisryhmien investointiavustuksen valtuuden korottamista ja sen riittävyyden tiivistä seuraamista, jotta kaikki erityisryhmät, kuten vammaiset, vanhukset, pitkäaikaisasunnottomat, päihdekuntoutujat ja opiskelijat, saavat riittävästi asuntoja.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 35.20.57 lisätään 30 000 000 euroa erityisryhmien asunto-olojen parantamiseksi annetun lain (1281/2004) mukaisten avustusten myöntämiseen ja että hyväksytään seuraava lausuma:

Vastalauseen lausumaehdotus 89

Eduskunta edellyttää, että, hallitus tuo eduskuntaan esitykset, joilla mahdollistetaan sadan miljoonan euron määräaikaiset, suhdanneluonteiset valtion tukeman asuntokannan korjausavustukset.

58. Valtion tukeman asuntotuotannon valtuudet (arviomääräraha)

Suomen asuntorakentaminen on romahtanut. Vuonna 2025 asuntorakentamisen määrän arvioidaan olevan suunnilleen samalla tasolla kuin vuonna 2024 eli noin 18 000—19 000 asuntoa ja

vuodelle 2026 odotetaan lievää kasvua. Viime vuonna puolet asuntoaloituksista oli valtion tukemaa asuntotuotantoa. Korkotukilainojen hyväksymisvaltuutta lasketaan tästä vuodesta 615 miljoonaa euroa, mikä riittää vain 4 500 asunnon rakentamiseen vuonna 2026. Valtuuden olisi perusteltua olla korkeampi myös vuonna 2026. Asuntorakentamisen elvyttämiseksi korkotukivaltuutta nostettiin 2,25 miljardiin euroon vuonna 2024 ja vuonna 2025 tuki oli 1,75 miljardia euroa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 90

> Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa korkotukilainavaltuuden riittävyyttä huomioiden rakennusalan ahdingon ja korottaa valtuuksia tarpeen mukaan.

TULOARVIOT

Osasto 11

VEROT JA VERONLUONTEISET TULOT

Hyvän veropolitiikan pitää noudattaa hyvän verojärjestelmän yhteisesti tunnustettuja ominaisuuksia, kuten ennakoitavuutta ja oikeudenmukaisuutta, ja sen tulee olla hyvinvointia edistävää. Toissijaisesti verojärjestelmän tulee edistää kestävää siirtymää samalla, kun sosiaalinen oikeudenmukaisuus varmistetaan määräämällä verot maksukyvyn mukaan. Hallituksen veropolitiikka on sekavaa ja ristiriitaista. Se heikentää kuluttajien luottamusta ja Suomen mainetta investointikohteena samalla, kun alijäämät pahenevat.

Vuosi sitten hallitus ilmoitti ottaneensa myös hyvätuloiset sopeutustalkoisiin, kun pieni osa hallituskauden alun kaikkein suurituloisimpia koskevasta veroalesta peruttiin indeksijäädytyksellä. Puoli vuotta myöhemmin hallituksen kelkka kääntyi. Yli 90 000 euroa vuodessa ansaitseville kohdennettiin historiallisen suuri tuloverotuksen alennus. Pieni- ja keskituloiset jäivät taas osattomiksi, kun hallituksen täsmäkiristykset järjestäytyneiden palkansaajien verotukseen ja kotona työskenteleviin yhdessä nousevien työttömyysvakuutusmaksujen kanssa syövät veronalennukset lähes kokonaan.

Hallituksen veropolitiikan sekavuus ei rajoitu suurituloisten ansiotuloverotukseen. Investointien verokohtelu on sekamelska. Ensin piti tulla makeisvero. Alan protestoinnin jälkeen se korvattiin hätäisesti keksityllä datakeskusten ja kaivosten sähköverotuksen korotuksella. Kun taas puolestaan näiden alojen toimijat uhkaavat perua investointejaan, on taas pakittamisen paikka. Hallitus on luomassa uutta yritystukea korvaamaan juuri päättämänsä korvaavan verotoimen vaikutusta. Kokonaisuus ei ole omiaan lisäämään luottamusta. Se ei ole hyvää veropolitiikkaa.

SDP esittää ansiotuloverotukseen yli 400 miljoonan euron kevennyksiä ja verotuksen painopisteen siirtoa tuloverotuksesta haittaveroihin sekä veropohjan aukkojen tukkimiseen. Yritys- ja pääomatuloverotuksen tulee kannustaa investointeihin ja kasvuun verosuunnittelun ja välttelyn sijaan.

Valiokunnan mietintö VaVM 29/2025 vp
Vastalause 1 /sd

SDP:n vaihtoehdossa nyt on pieni- ja keskituloisten vuoro. Kotimarkkinoiden luottamus pitää palauttaa ja ostovoimaa parantaa niillä ryhmillä, joilla lisätulot menevät voimakkaimmin arjen välttämättömyyksiin ja tukevat sitä kautta kysyntää ja työllisyyttä.

Hallitus ei tee mitään varakkaiden yksilöiden ja yritysten harjoittamalle aggressiiviselle verosuunnittelulle ja kieltäytyy korjaamasta listaamattomien yhtiöiden osinkoverotusta asiantuntijoiden lähes yksimielisestä kannasta huolimatta. Nykyinen veromalli vinouttaa investointeja ja heikentää tuottavuuden kehitystä. Hallituksella ei ole vastausta kansainvälisten sijoittajien verovälttelylle, johon kuuluu esimerkiksi konsernien korkokikkailu, veroparatiiseihin asumaan muuttaminen ja sijoituskuorien hyödyntäminen.

Esitämme toimenpidepakettia aggressiivisen verosuunnittelun kitkemiseksi. Valtio menettää miljardeja euroja vuosittain verosuunnitteluun, veronkiertoon ja harmaaseen talouteen. Näihin on puututtava osana järkevää taloudenpitoa.

Suomessa jaetaan liian avokätisiä ja tehottomia verotukia yrityksille, jotka harjoittavat ympäristölle haitallista politiikkaa. Sen sijaan, että ne auttaisivat innovaatioissa ja kasvussa, laajoista yritystuista hyötyvät jo ennestään menestyvät yritykset. Suomi ei pääse päästötavoitteisiinsa nykyisellä politiikalla osin fossiilisten ja saastuttavien polttoaineiden runsaan käytön vuoksi. Tähän tulee puuttua.

Hallituksen veropolitiikka suosii omistamista ja haitallista kulutusta. Oikeudenmukainen vaihtoehto on lähes täysin päinvastainen. Suomessa verojärjestelmän painopistettä tulee siirtää työn verotuksesta omistamisen ja haitallisen kulutuksen verotukseen. SDP:n vaihtoehto alentaa lähes kaikkien työssäkäyvien verotusta.

01. Tulon ja varallisuuden perusteella kannettavat verot

01. Ansio- ja pääomatuloverot

Esitämme tuloveroasteikkoihin ja tuloverolakiin muutoksia, jotka tukevat työllisyyttä ja kasvua. SDP keventäisi pieni- ja keskituloisten verotusta. Toisaalta yli 8 500 euroa kuukaudessa tienaavien ansiotulojen verotukseen tehdään vain normaalit indeksitarkistukset. Pieni- ja keskituloisten veronalennus toteutettaisiin työtulovähennystä parantamalla. Korottamalla työtulovähennystä pitkäaikaistyöttömille, nuorille ja yli 65-vuotiaille voidaan parantaa työllistymisen kannustimia.

Kotitalousvähennykseen SDP esittää 60 prosentin korvattavuuden jatkamista hoito- ja hoivatyölle, vuosittaisen omavastuun alentamista sadalla eurolla sekä yleisen korvaustason pitämistä 40 prosentissa.

SDP esittää myös matkakuluvähennyksen säilyttämistä vuoden 2023 tasolla siten, että omavastuu säilyy tasolla 750 euroa vuodessa ja enimmäismäärä 8 400 eurossa vuodessa.

Merkittävä osa SDP:n vaihtoehdon lisäverotuotoista perustuisi verokantojen korotusten sijaan veropohjan tiivistämiseen. Veropohjan tiivistämiseksi esitetään muun muassa omistamisen verotukseen liittyviä seuraavia uudistuksia.

Valiokunnan mietintö VaVM 29/2025 vp
Vastalause 1 /sd

SDP verottaisi sijoitusvakuutuksiin ja vakuutuskuoriin kertyneitä tuottoja ottamalla käyttöön vakuutusten arvoon perustuvan maltillisen veron, joka pohjautuu Ruotsissa käytössä olevaan veromalliin. Verotuotot kasvaisivat näin noin 120 miljoonalla eurolla. SDP verottaisi myös sijoitusten todellista tuottoa, kun niitä nostetaan tai sijoituksia luovutetaan, jotta suuria tuottoja ei verotettaisi kevyemmin kuin pieniä. Samalla varmistettaisiin, että mahdolliset vakuutusten sijoitustappiot voidaan vähentää vastaavista tuotoista. Pidemmällä aikavälillä vakuutuskuorten ja muiden vastaavien sijoitustuotteiden verokohtelu tulisi saattaa vastaavaksi kuin suorien sijoitusten. Tämä estäisi vakuutuskuorten käyttämisen veronkiertoon ja aggressiiviseen verosuunnitteluun. Samalla varmistettaisiin, että näistä sijoitustuotteista aiheutuvat tappiot olisivat vähennyskelpoisia sijoitustuotoista. Samoin SDP esittää suomalaisen veropohjan tiivistämistä varmistamalla, ettei maasta pois muuttamalla voi välttää Suomessa asuinaikana tapahtunutta omaisuuden arvonnousun verotusta.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 91

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset korkeimpien marginaaliveroasteiden pitämisestä vuoden 2025 tasolla.

Vastalauseen lausumaehdotus 92

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset tuloveroasteikkojen indeksitarkistusten toteuttamisesta täysimääräisinä vuonna 2026.

Vastalauseen lausumaehdotus 93

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset matkakuluvähennyksen palauttamisesta vuoden 2023 tasolle siten, että omavastuu säilyy 750 eurossa vuodessa ja enimmäismäärä 8 400 eurossa vuodessa.

Vastalauseen lausumaehdotus 94

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset työhuonevähennyksen palauttamisesta vuoden 2025 lainsäädännön mukaiselle tasolle.

Vastalauseen lausumaehdotus 95

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset työmarkkinajärjestöjen jäsenmaksujen vähennysoikeuden palauttamisesta vuoden 2025 lainsäädännön mukaiselle tasolle.

Vastalauseen lausumaehdotus 96

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset työsuhdepolkupyöräedun verovapauden säilyttämisestä vuoden 2025 lainsäädännön mukaisena.

Valiokunnan mietintö VaVM 29/2025 vp
Vastalause 1 /sd

Vastalauseen lausumaehdotus 97

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset pieni- ja keskituloisten palkansaajien ostovoiman parantamisesta kasvattamalla työtulovähennystä.

Vastalauseen lausumaehdotus 98

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset nuorten, pitkäaikaistyöttömien ja yli 65-vuotiaiden työnteon kannusteiden lisäämiseksi kohdistamalla heihin työtulovähennyksen parannuksen.

Vastalauseen lausumaehdotus 99

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset, joilla kotitalousvähennystä parannetaan laskemalla sen omavastuuta, nostamalla yleistä vähennysprosenttia 40 prosenttiyksikköön ja huomioimalla palvelualan yritykset ja normaalit kotitaloudet korottamalla hoiva- ja hoitopalveluiden vähennyskelpoisuuden 60 prosenttiyksikköön.

Vastalauseen lausumaehdotus 100

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee viivyttelemättä sijoitusvakuutusten sekä vakuutuskuorien verotusta koskevan lakiesityksen, jolla saatetaan niiden verokohtelu tasapuolisemmaksi suhteessa suoriin sijoituksiin.

Vastalauseen lausumaehdotus 101

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset kotitalousvähennyksen ulottamisesta kerrostalo- ja rivitaloasunto-osakeyhtiöiden osakkaiden rahoitusvastuulla yhtiöissä toteutettaviin remontteihin.

Vastalauseen lausumaehdotus 102

Eduskunta edellyttää, että hallitus turvaa suomalaisen veropohjan tiiviyden luomalla arvonnousuveron, jolla varmistetaan, ettei Suomessa asuessa kasvanut omaisuuden arvo jää sitä realisoitaessa verottamatta, vaikka verovelvollinen olisi muuttanut pois Suomesta.

Vastalauseen lausumaehdotus 103

Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo eduskuntaan esitykset, joilla uudistetun aikuiskoulutustuen työttömyysvakuutusmaksua kiristävä vaikutus kompensoidaan laskemalla vastaavasti ansiotuloverotusta.

Vastalauseen lausumaehdotus 104

Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo eduskuntaan esitykset, joilla metsävähennys poistetaan.

Vastalauseen lausumaehdotus 105

Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo eduskuntaan esitykset, joilla metsälahjavähennyksen korotus perutaan.

Vastalauseen lausumaehdotus 106

Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo eduskuntaan esitykset, joilla yksityishenkilön lahjoitusten verovähennysoikeus ulotetaan koskemaan ympäristö- ja luonnonsuojelujärjestöille tehtäviä lahjoituksia.

Vastalauseen lausumaehdotus 107

Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo eduskuntaan esitykset, joilla määräaikaisena suhdannepoliittisena toimena palautetaan asuntolainan korkovähennysoikeus ensiasunnon ostajille, koskien vuoden 2026 aikana solmittuja kauppoja siten, että vähennysoikeus on voimassa seuraavat viisi kalenterivuotta.

Vastalauseen lausumaehdotus 108

Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo eduskuntaan esitykset, joilla listaamattomien yhtiöiden osinkoverotus korjataan valtiovarainministeriön asiantuntijatyöryhmän suosittelemalla tavalla.

02. Yhteisövero

SDP tiukentaisi suurten yritysten korkovähennysrajoituksia aggressiivisen verosuunnittelun hillinnäksi. Korkovähennysrajoituksen soveltamisen alarajaa lasketaan, tasevapautus poistetaan ja rahoitusalan poikkeuksista luovutaan.

SDP tiivistäisi veropohjaa perimällä ulkomaisien rahastojen ja muiden osinkoveroista vapautettujen yhteisöjen saamista osingoista viiden prosentin lähdeveron, jonka arvioidaan tuottavan valtiolle 90 miljoonan euron verotulot. SDP uudistaisi listaamattomien osakeyhtiöiden verotusta valtiovarainministeriön asiantuntijatyöryhmän esittämällä tavalla, jonka verotuotoksi SISU-mallilla arvioidaan 268 miljoonaa euroa.

SDP esittää, että hallituksen vihreän siirtymän mallia muutetaan lausuntopalautteen perusteella paremmin vihreää siirtymää edistäväksi alentamalla 50 miljoonan euron investointivaatimusta pienemmäksi 25 miljoonaksi euroksi, jolloin tuki edistäisi useampaa energia-alan investointia. Lisäksi Mankala-yhtiöiden ominaispiirteet tulee tunnustaa nykyistä paremmin ja investointiaikaa pidentää nykyisestään hankkeiden maksimoimiseksi vähintään kahteen vuoteen.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 109

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle esityksen yhteisöjen korkovähennysrajoituksista, jolla poistetaan korkovähennysten tasevapautus, rahoitusalan poikkeukset ja alennetaan korkovähennyksen soveltamisen alarajaa.

Vastalauseen lausumaehdotus 110

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle esityksen nyt osinkoverosta vapautetuille yhteisöille suunnatusta osinkolähdeverosta, joka pohjaa Saksan mallin mukaiseen ulkomaisiin ja kotimaisiin rahastoihin kohdistuvaan veroon.

Vastalauseen lausumaehdotus 111

Eduskunta edellyttää, että hallitus huomioi lausuntopalautteen vihreää siirtymää edistävän verohyvityksen kohdalla ja luo mallin, joka huomioi jo 25 miljoonan euron investoinnit, huomioi Mankala-yhtiöiden ominaispiirteet ja jossa investointiaikaa pidennetään.

Vastalauseen lausumaehdotus 112

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle esityksen työmarkkinajärjestöjen jäsenmaksujen verovähennyskelpoisuuden palauttamisesta yrityksille.

Vastalauseen lausumaehdotus 113

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle esityksen TKI-vähennyksen laajentamisesta koskemaan myös innovaatiotoimintaa.

Vastalauseen lausumaehdotus 114

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle esityksen, jolla ensimmäisen työntekijän palkkakuluista saa tehdä ylimääräisen vähennyksen yritysverotuksessa.

04. Perintö- ja lahjavero

SDP katsoo, että suomalaiset perintöverokannat suosivat suuria perintöjä, joista maksetaan huomattavan pieniä perintöveroja suhteessa perintöosuuden kokoon. Tämän vuoksi yli miljoonan euron perintöjen veroa pitäisi korottaa 3 prosenttiyksikköä ja nostaa alaraja 40 000 euroon.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 115

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset perintö- ja lahjaveron korottamisesta yli miljoonan euron perinnöissä ja lahjoissa 3 prosenttiyksiköllä.

Vastalauseen lausumaehdotus 116

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset perintöveron alarajan korottamisesta 40 000 euroon.

04. Liikevaihdon perusteella kannettavat verot ja maksut

01. Arvonlisävero

Sosialidemokraatit katsovat, että hallituksen päätös olla kompensoimatta arvonlisäveron alarajahuojennuksen poistamista nostamalla arvonlisäverovelvollisuuden alarajaa 30 000 euroon on virhe, joka vaikeuttaa pienyrittäjyyttä lisäämällä yritystoiminnan hallinnollista ja verotuksellista taakkaa kohtuuttomasti. SDP esittää rajan korottamista 30 000 euroon.

Tutkimusten mukaan pienet arvonlisäverotuksen laskut eivät siirry tehokkaasti kuluttajahintoihin. Tämän takia SDP esittää, että 14 prosentin arvonlisäverokanta pidetään entisellään.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 117

Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo eduskuntaan esitykset, joilla puolen prosentin lasku 14 prosentin arvonlisäverokantaan perutaan.

Vastalauseen lausumaehdotus 118

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee välittömästi arvonlisäverovelvollisuuden alarajan korottamista 30 000 euron liikevaihtoon vuodessa ja antaa eduskunnalle asiaa koskevat esitykset.

08. Valmisteverot

04. Alkoholijuomavero

Terveyspoliittisten vaikutusten arvioinnin tulee olla keskeisessä osassa päihteiden verotusta. Alkoholin haitat Suomen kansanterveydelle on dokumentoitu laajasti. Alkoholia käytetään laajasti liikaa suomalaisessa yhteiskunnassa terveysnäkökulmasta tarkastellen, ja alkoholinkäyttöön linkittyvät terveydelliset sekä sosiaaliset ongelmat näkyvät niin alkoholin käyttäjien kuin heidän läheistensä elämässä. Alkoholin käyttäminen korreloi sosiaalisten ja terveydellisten ongelmien kanssa varsinkin pienituloisemman väestön keskuudessa. Terveysongelmat alkoholista kasautuvat suuressa osin miehille. Noin 10 prosenttia väestöstä käyttää puolet alkoholista Suomessa. Al-

koholin terveys- ja sosiaalihaitat kasautuvat tälle väestölle. Alkoholin hinta ohjaa sen kulutusmääriä, ja oluen verotuksen alentaminen tällöin lisää oluen kulutusta, mikä edelleen kasaa terveyshaittoja varsinkin riskikäyttäjille. Alkoholinkäytön ongelmat liittyvät käyttömääriin, eivät käytetyn alkoholin tyyppiin. Terveyspoliittisesti mihinkään alkoholiin kohdistuva alempi verotus ei ole perusteltu. Oluen aiempaa alhaisempi alkoholiveron taso laskee valtion verotuloja, mikä sotii räikeästi Suomen taloudelle esitettyä sopeuttamistavoitetta vastaan.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 119

> Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa viipymättä eduskunnalle tarvittavat esitykset, joilla oluen alkoholiverotusta korotetaan samassa suhteessa kuin muissakin alkoholijuomissa ja vuoden 2023 veronkevennys perutaan.

07. Energiaverot

Energiaverotuksen kokonaisuudessa SDP esittää mallia, jossa ympäristölle haitallisia ja säilyttäviä verotukia karsitaan nopeutetusti. Suhtaudumme kriittisimmin fossiilisen energian kulutuksen kasvattamiseen kannustaviin tukiin sekä päästöjä lisääviin yritystukiin ja veronkevennyksiin.

Liikenteen verotus on yksi suurimpia verotulojen lähteitä Suomen valtiolla, ja sitä tulee tarkastella kokonaisuutena, jossa verotetaan niin autojen hankintaa autoverolla, omistamista ajoneuvoverolla sekä käyttövoimaverolla kuin ajosuoritetta polttoaineiden valmisteverolla. Yksi liikenteen verotuksen keskeisistä trendeistä 2020-luvulla on liikenteen veropohjan heikentyminen sähköautoiluun siirryttäessä. Liikenteen verotulot laskevat ilman päätöksiäkin sadoilla miljoonilla euroilla vuodessa 2023—2027. Hallituksen esitys alentaa polttoaineen valmisteveroa edelleen edistää tätä veropohjan rapautumista, mikä sotii räikeästi hallituksen sopeuttamistavoitetta vastaan. Tutkimuskirjallisuuden perusteella vain osa polttoaineverojen alennuksesta siirtyy tuotteen loppukäyttäjän hintaan, ja esitetty noin 1 sentin alennus mahdollisesti jää tästä vajaaksi tämän vuoksi.

Sosialidemokraatit näkevät tehokkaimpana tapana tukea tarpeellista työmatkaliikennettä työssäkäyvälle väestölle suunnatun työmatkavähennyksen avulla. Polttoaineen valmisteveron alennuksen siirtyminen polttoaineen hintoihin on tutkimuskirjallisuudessa epävarmuutta, minkä lisäksi merkittävä osa halvemman polttoaineen kulutuksesta siirtyisi muuhun kuin työmatkaliikenteeseen. Toimi ei erityisen tarkasti kohdistu työssäkäyvälle väestölle, eikä se siten ole tehokas työssäkäyntiin kannustava toimi. On huomattavaa, että reaalinen polttoaineverotus on laskenut jo huomattavasti, koska valmisteveroja ei ole indeksoitu.

Sosialidemokraattien julkinen lausuma on siirtyä hiilineutraaliin Suomeen vuoteen 2035 mennessä ja puolittaa liikenteen päästöt vuoteen 2030 mennessä vuoden 2005 tasosta. Tämän tavoitteen saavuttamisessa avainasemassa on liikenteen sähköistyminen. Hallituksen esitys hidastaa Suomen autokannan sähköistymistä ja olennaisesti vaikeuttaa liikenteen päästöjen alentamista, mikä tarkoittaa tulevaisuudessa sanktiota Suomelle päästövähennysten laiminlyönnin vuoksi.

Sosiaalidemokraatit kohdistavat toimensa täten työn verotuksen alentamiseen kannustaakseen työn vastaanottamiseen. Sosialidemokraattien esittämä liikenteen verotuksen malli laskee työssäkäynnin esteitä hallituksen valmisteveron alennusta enemmän ja pienemmillä kokonaisveromenetyksillä. Hallituksen tulee perua esityksensä nestemäisten polttoaineiden valmisteveron laskemisesta pitämällä vero vuoden 2023 tasolla.

Energiaverojärjestelmämme kannustaa paikoin liikaa saastuttamaan. Turpeen lämmityspolton tukeminen verotuella hidastaa energiajärjestelmämme sähköistymistä ja siten heikentää vihreää siirtymäämme. Esitämme turpeen verotuen poistamista ja maataloudessa käytössä olleen energiaveron palautuksesta luopumista.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 120

> Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee ja antaa eduskunnalle esityksen, jolla turpeen verotuki poistetaan verottoman käytön alarajan ylittävältä osalta.

Vastalauseen lausumaehdotus 121

> Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee ja antaa eduskunnalle esityksen, jolla poistetaan maatalouden energiaveron palautus fossiilisilta polttoaineilta.

10. Muut verot

05. Varainsiirtovero

Sosialidemokraatit haluavat palauttaa ensiasunnon varainsiirtoverovapauden suhdannetoimena. Suomen asuntovarallisuus keskittyy vahvasti yli 40-vuotiaalle väestölle. Asunnon hankinnassa varallisuus lisää kulutusmahdollisuuksia ja siten asettaa vanhemman ja varakkaamman väestön parempaan asemaan. Varainsiirtoverovapaus tasaa hieman tätä asetelmaa ensiasunnon ostajan hyväksi. Tämän lisäksi ensiasunnon hankinnalle keskeinen tekijä on riittävän alkupääoman hankinta, johon kuuluu asuntolainan käsiraha, varainsiirtovero ja muuttokustannukset. Varainsiirtoveron vapautuksen poistaminen ensiasunnosta nosti kerralla ensiasunnon hankintaan vaadittavaa säästettyä alkupääomaa tuhansilla euroilla, mikä voi hidastaa ensiasunnon hankintaa vuosilla ja siten siirtää omistusasujaksi siirtymistä myöhemmäksi. Nuorten omistusasumisen yleisyys on paikoin Suomea laskenut puoleen 2010-luvun aikana, ja verovapauden poisto heikentää tätä kehitystä edelleen. Omistusasuminen kerryttää tyypillisesti työikäiselle asukkaalle varallisuutta, ja omistusasumiseen siirtymän myöhentäminen hidastaa tämän varallisuuskertymän alkamista nuorilla. Esitetyt muutokset kokonaisuutena kasaavat varallisuutta jo ennestään sitä eniten omaaville ikäluokille.

Asumisvarallisuuteen kohdistuvalla varainsiirtoverolla on negatiivisia vaikutuksia väestön liikkuvuuteen ja maan sisäiseen työperäiseen muuttamiseen. Varainsiirtovero nostaa omistusasujan muuttamisen kitkakuluja ja siten laskee taloudellisia kannusteita työn vastaanottamiselle, jos se vaatii omistusasujalta muuttoa. Omistusasumisen ollessa yleisintä vanhemman maaseutuväestön

keskuudessa asumisvarallisuuden varainsiirtoveron alentamisella voi odottaa olevan työllisyysvaikutuksia, jotka osin kompensoivat alentuneista kannoista seuraavaa veronmenetystä. Sen sijaan muuhun kuin vakituiseen omaan käyttöön tulevan asuntovarallisuuden hankinnalla ei vastaavanlaista työllisyysvaikutusta ole, koska kyse on sijoitus-, toissijaisista tai vapaa-ajan asunnoista, joiden hankinta ei edistä työvoiman liikkuvuutta. Veronalennuksen talousvaikutus on kokonaisuudessaan negatiivinen julkiselle taloudelle, mikä on Suomen talouden sopeutustavoitetta heikentävä. Sosialidemokraatit esittävät veronalennuksen rajaamista koskemaan vain omaan vakituiseen asumiseen tulevia asuntoja sen sijaan, että se ulotettaisiin koskemaan kaikkea asumisvarallisuutta.

SDP:n mallissa muille kuin ensiasunnon ostajille vuonna 2025 voimassa olleen lainsäädännön mukaisia kiinteistöveroprosentteja sovellettaisiin vuodesta 2026 alkaen omaan käyttöön hankittaviin asunto-osakkeisin ja kiinteistöihin. Rajaus olisi samoilla periaatteilla kuin ensiasunnon ostajien kohdalla. Muille varainsiirtoverovelvollisille voimassa olisivat vuoden 2023 veroprosentit.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 122

> Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin, jotta ensiasunnon ostajan varainsiirtoverovapaus palautetaan vuonna 2023 voimassa olleen lainsäädännön kaltaiseksi.

07. Ajoneuvovero

Hallitus on alentanut ajoneuvoveron perusveroa yhteensä 50 miljoonalla eurolla. Kevennys kohdistettiin keski- ja suuripäästöisiin henkilö- ja pakettiautoihin. Uudempien autojen verotus ei muutu. Tämä merkitsee autokannan uusiutumisen hidastumista, lisää päästöjä ja on siten ristiriidassa liikenteen päästöjen hillitsemisen kanssa. Suomen tavoitteena on puolittaa liikenteen päästöt vuoden 2005 tasosta vuoteen 2030 mennessä, ja liikenteellä on keskeinen merkitys myös niin sanotun taakanjakosektorin päästövähennystavoitteen saavuttamisessa.

Julkisen vallan tulee omalla politiikallaan luoda ihmisille mahdollisuuksia keventää oman liikkumisensa hiilijalanjälkeä ja osallistua liikenteen ilmastotalkoisiin. Tämä edellyttää niin päästöttömien tai vähäpäästöisten liikkumismuotojen tukemista kuin liikenteen ilmastohaittojen hinnoittelua. Verotus on tehokkaimpia keinoja liikenteen päästövähennysten vauhdittamiseksi, eikä verotuksen päästöohjausvaikutusta tule heikentää. On äärimmäisen vastuutonta tässä ajassa harjoittaa tietoisesti politiikkaa, joka vaikeuttaa niin kansallisten kuin EU-tason päästövähennystavoitteiden ja -velvoitteiden saavuttamista.

Veron kevennys vähentää verotuloja ja heikentää julkista taloutta. Kuten valiokunnan mietinnössäkin todetaan, on ehdotettu veronalennus "valtiontalouden kannalta kallis suhteessa kotitalouksien saamaan keskimääräiseen vähäiseen hyötyyn". Merkittävä osa veronalennuksen hyödyistä kohdistuu suurituloisille kotitalouksille. Autottomuus on huomattavasti yleisempää pienemmissä tuloluokissa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 123

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee esityksen, jossa ajoneuvoveron vuonna 2023 säädetty alennus suuripäästöisille autoille perutaan.

Osasto 12

SEKALAISET TULOT

35. Ympäristöministeriön hallinnonala

99. Ympäristöministeriön hallinnonalan muut tulot

Maankäytön muutosmaksu

Hallitusohjelmasta puuttuvat kunnianhimoiset ilmastotoimet. Päinvastoin lainsäädäntöä heikennetään ilmasto- ja luontotavoitteiden vastaisesti, kun esimerkiksi ilmastolaki avataan ja liikenteen päästövähennyksistä luistetaan. SDP esittää, että säädetään pikaisesti maankäyttösektorin muutosmaksu.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 124

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee esityksen maankäytön muutosmaksusta, jolla tavoitellaan 100 000 000 euron vuotuista tuottoa.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että ehdotus vuoden 2026 talousarvioksi hyväksytään valiokunnan mietinnön mukaisena edellä todetuin muutoksin,

että edellä ehdotetut 124 lausumaa hyväksytään ja

että yleisperustelujen kohdalla ehdotettu epäluottamuslause hyväksytään.

Valiokunnan mietintö VaVM 29/2025 vp
Vastalause 1 /sd

Helsingissä 10.12.2025

Joona Räsänen sd
Seppo Eskelinen sd
Suna Kymäläinen sd
Aki Lindén sd
Pia Viitanen sd
Riitta Mäkinen sd
Lauri Lyly sd
Saku Nikkanen sd
Nasima Razmyar sd

Vastalause 2 /kesk

Yleisperustelut

Suomi on vakavassa paikassa.

Yhä useammalla ihmisellä on vaikeuksia pärjätä arjessaan. Talous ei kasva, työttömyys pahenee ja velkaantuminen jatkuu.

Samaan aikaan terveysasemia, sairaaloita ja muita lähipalveluja ajetaan alas kautta maan. Suomi tarvitsee suunnanmuutoksen. Suomi ei nouse vain leikkaamalla ja veroja korottamalla. Oikeiston ja vasemmiston politiikalle on parempi vaihtoehto.

On aika laittaa tavalliset, työtä tekevät suomalaiset etusijalle.

Siksi Keskusta alentaisi keskituloisten verotusta tuntuvasti, jotta rahat riittäisivät paremmin. Näin myös talouteen saataisiin osaltaan vauhtia.

Ihmisille pitää saada töitä. Talouden kasvu tulee vähintään kaksinkertaistaa.

Työpaikat syntyvät ennen muuta pieniin ja keskisuuriin yrityksiin eri puolilla Suomea. Siksi Keskusta parantaisi niiden toimintaedellytyksiä.

Talouden kasvu ja työpaikat ovat tärkein ratkaisu myös velkaantumisen kuriin saamiseen sekä huolenpitoon isänmaan turvallisuudesta. Maailma on niin arvaamaton, että Suomen puolustusta pitää edelleen vahvistaa.

Ihmisten hoitoon pääsyä pitää helpottaa ja pelastaa lähipalvelut neuvoloista hoivakoteihin. Sosiaali- ja terveyspalvelut tulee turvata tasa-arvoisesti koko maassa.

Siksi Keskusta mahdollistaisi omalääkärin jokaiselle suomalaiselle ja antaisi hyvinvointialueille paremmin aikaa saada taloutensa tasapainoon.

Suunnanmuutos tarkoittaa myös uutta johtajuutta.

Vastakkainasettelun sijaan tarvitaan sopimista ja yhteistyötä. Talouteen pitää palauttaa luottamus ja luoda koteihin ja työpaikoille koko Suomeen toivoa.

Asiat voivat tulevaisuudessa olla paremmin. Rakennetaan yhdessä uusi suunta Suomelle!

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan epäluottamuslause-ehdotuksen:

Vastalauseen epäluottamuslause-ehdotus

Eduskunta toteaa, että Suomessa on pitkittyvä suurtyöttömyys, konkurssit 2000-luvun ennätystasolla, kuluttajien luottamus heikkoa, valtion velkaantuminen rajua ja Suomen talous on vajonnut uudestaan taantumaan. Hallitus on epäonnistumassa keskeisten taloustavoitteidensa saavuttamisessa. Suomi on joutumassa EU:n liiallisen alijäämän menettelyyn eli taloudenpidon tarkkailuluokalle. Suomelle tarvitaan uusi suunta. Suunta, joka palauttaa luottamuksen, toivon ja innokkuuden Suomeen. Tarvitaan parempi vaihtoehto. Tavalliset ihmiset on asetettava etusijalle, suomalaisille on saatava töitä, talouskasvu tuplattava ennustetusta sekä palvelut pelastettava. Pääministeri Orpon hallitus vie nyt Suomea väärään suuntaan, eikä siksi nauti eduskunnan luottamusta.

Yksityiskohtaiset perustelut

MÄÄRÄRAHAT

Pääluokka 25

OIKEUSMINISTERIÖN HALLINNONALA

40. Rangaistusten täytäntöönpano

01. Rikosseuraamuslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Suomen vankiloiden täyttöaste on jopa 110 prosenttia eli vankilat ovat jo ylikuormitettuja. Vankimäärän arvioidaan kasvavan nykyisestä muun muassa hallituksen toteuttamien lainsäädäntömuutosten sekä vakavien rikosten kasvun vuoksi. Kesällä 2025 jopa uutisoitiin, että Suomi on selvittänyt mahdollisuutta vuokrata vankilapaikkoja Virosta. Silloin valtiolle koituvat kustannukset nousisivat korkeammiksi.

Kolme uuden vankilan valmistumisen tuomat 200 uutta vankipaikkaa vuoteen 2026 mennessä tarvitaan ensisijaisesti yliasutuksen purkamiseen sekä tehtyjen lainsäädännön uudistusten aiheuttamiin vankimäärän lisäyksiin. Oikeusministeriö on linjannut, että uusia vankiloita rakennetaan vain kasvukeskuksiin.

Rikosseuraamuslaitos on ennakoinut vankimäärän edelleen kasvavan lähivuosina useilla sadoilla vangeilla, vaikka lainsäädäntöön ei tehtäisi uusia vankimäärää lisääviä kiristyksiä. Henkilöstön saatavuuteen ja riittävään henkilötyövuosiresursointiin tulee siksi kiinnittää erityistä huomiota.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 1

Eduskunta edellyttää, että hallitus huolehtii Rikosseuraamuslaitoksen riittävistä voimavaroista sekä vankipaikkojen ja vanginvartijoiden riittävästä määrästä.

Valiokunnan mietintö VaVM 29/2025 vp
Vastalause 2 /kesk

Vastalauseen lausumaehdotus 2

Eduskunta edellyttää, että hallitus huolehtii, että Suomen vankilaverkosto pidetään hajautettuna myös tulevaisuudessa ja että tarvittaessa oikeusministerin on käytettävä asiassa ohjausvaltaansa.

Pääluokka 26

SISÄMINISTERIÖN HALLINNONALA

Harmaan talouden torjunta on otettava vakavasti

Kokoomuksen ja perussuomalaisten johtama hallitus on ensimmäinen hallitus tällä vuosituhannella, joka ei kirjannut hallitusohjelmaansa harmaan talouden torjuntaohjelmaa.

Julkisen keskustelun päätteeksi hallitus kuitenkin taipui ja se käynnisti harmaan talouden torjunnan ohjelmatyön maaliskuussa 2024. Sille ei ole osoitettu riittävää rahoitusta budjetissa.

Keskustan mielestä harmaan talouden torjunta tulee ottaa vakavasti. Harmaa talous on rikollista toimintaa, jonka seurauksena valtiolta jää verotuloja saamatta ja yritykset joutuvat keskenään eriarvoiseen asemaan. Välinpitämättömyys, jota hallitus alun perin osoitti, on omiaan rapauttamaan yhteiskuntamoraalia.

Harmaan talouden torjunta on vilpintekijöiden etsimistä ja löytämistä. Verohallinnon mukaan muun muassa alustataloudessa ilmenee verojen välttelyä, jota tehokas harmaan talouden torjunta voisi havaita. Lisäksi hallituksen leikkaukset kotitalousvähennykseen yhdistettynä arvonlisäverotuksen korottamiseen jopa kasvattavat harmaan talouden riskiä.

Keskusta korostaa, että harmaan talouden torjunta on Verohallinnon, poliisin, Tullin, syyttäjien ja tuomioistuinten saumatonta yhteistyötä, joka tarvitsee riittävän rahoituksen. Aiempien vuosien kokemusten perusteella siihen kohdennettu lisärahoitus on tuottanut valtiolle tuloja moninkertaisesti. Korvamerkityn lisärahoituksen tarvetta kasvattaa se, että hallituksen tuottavuusohjelma ohjaa harmaan talouden torjunnan edellä mainittuja keskeisiä viranomaisia huomattaviinkin säästöihin.

Harmaassa taloudessa, mukaan lukien rikollinen toiminta ja rahanpesu, pyörii valtavia summia. Verohallinnon arvioiden mukaan pelkästään pimeitä palkkoja maksetaan vuosittain yli miljardilla eurolla, mistä koituu valtiolle ja kunnille satojen miljoonien eurojen verotulomenetykset.

Kun verottajalta jäävät tuotot saamatta, niitä kuuliaisesti maksavat ihmiset tuntevat sen nahoissaan kiristyvinä veroina. Harmaasta taloudesta kärsivät myös rehelliset yrittäjät epäreiluna kilpailuna.

Keskusta haluaa torjua harmaata taloutta monipuolisella keinovalikoimalla. Toisin kuin hallitus, menopuolelle keskusta valmisteli torjuntakokonaisuuden, jossa osoitetaan yhteensä 20 miljoonaa euron lisäys poliisille, Tullille, Verohallinnolle, Ulosottolaitokselle, tuomioistuimille ja syyt-

täjille harmaan talouden torjuntaan. Tällä tavoitellaan ennalta ehkäisevänä vaikutuksena sekä harmaan talouden toimien suoran vaikutuksen myötä 120 miljoonan euron tuotto valtiontalouteen, jolloin nettovaikutus olisi 100 miljoonaa euroa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 3

> Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee harmaan talouden vaikuttavan torjuntakokonaisuuden ja osoittaa poliisille, Tullille, Verohallinnolle, Ulosottolaitokselle, tuomioistuimille ja syyttäjille harmaan talouden torjuntaan rahoitusta siten, että tällä voidaan saavuttaa ennalta ehkäisevänä vaikutuksena sekä harmaan talouden torjuntatoimien suorana vaikutuksena merkittävää tuottoa valtiontalouteen.

10. Poliisitoimi

01. Poliisitoimen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Keskusta tukee hallituksen tavoitetta jatkaa viime vaalikaudella aloitettua poliisien voimavarojen vahvistamista 8 000 henkilötyövuoteen vaalikauden loppuun mennessä. Tähdennämme myös, että poliisien määrän lisääntyessä uusia virkoja pitää ohjata myös harvemman asutuksen alueille.

Viime vaalikaudella tehtiin perinpohjaista selvitystyötä poliisihälytysten enimmäisvasteajan määrittämiseksi tavoitteella, että kenttäpoliisin heikompia palvelualueita vahvistetaan. Sisäisen turvallisuuden nimissä kannustamme hallitusta ohjaamaan Poliisihallitusta lisävirkojen tasapuolisemmassa jakamisessa.

Hallituksen eduskunnalle antamassa sisäisen turvallisuuden selonteossa (VNS 6/2025 vp) on linjaus: "Viranomaistoiminnan lähtökohtana on turvata samantasoiset palvelut samankaltaisilla alueilla, huomioiden eri alueiden erilaiset tarpeet." Sisäministeriöstä on myönnetty, että jos poliisien määrä ei saada nostettua riittävälle tasolle, tullaan uudet poliisivirat keskittämään kasvukeskuksiin. Tätä Keskusta ei voi hyväksyä.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 4

> Eduskunta edellyttää hallituksen huolehtivan, että poliisin lisävirkoja jaetaan Suomessa nykyistä tasaisemmin ottamalla huomioon hälytystehtävien enimmäisvasteaika, esimerkiksi matkailun mukaan tuomat lisätarpeet sekä muiden turvallisuusviranomaisten mahdollisuudet antaa virka-apua esimerkiksi itärajalla.

30. Pelastustoimi ja hätäkeskustoiminta

03. Pelastusopiston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Kuopion Pelastusopiston rahoitusvaikeuksien taustalla on hallituksen päätös alkaa rahoittaa valtion budjetista Helsingin pelastuskoulua, joka kuluvaan vuoteen asti toimi Helsingin kaupungin rahoituksella sekä koulutti palomiehiä pääkaupunkiseudun tarpeita varten.

Kuopion Pelastusopistolle varatusta lisärahoituksesta on osa ohjattu Helsingin pelastuskoululle. Kummallakin kouluttajalla on oma hallintonsa, vaikka vähintä mitä pitäisi tehdä, on yhdistää huomattavasti pienempi Helsingin pelastuskoulu osaksi valtakunnallista Kuopion Pelastusopistoa, jolloin hallintokuluissa säästettäisiin.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

> että momentille 26.30.03 lisätään 1 000 000 euroa Kuopion Pelastusopiston toiminnan edellyttämän rahoituksen varmistamiseksi, ja että hyväksytään seuraava lausuma:

Vastalauseen lausumaehdotus 5

> Eduskunta edellyttää hallituksen huolehtivan, että Helsingin pelastuskoulu yhdistetään hallinnollisesti Kuopion pelastusopistoon.

40. Maahanmuutto

Keskusta ottaisi käyttöön maahanmuuton pisteytysmallin varmistamaan, että maahanmuutto on julkista taloutta vahvistavaa. Maahanmuuttajien tulee työllistyä yhtä hyvin, samanlaisiin tehtäviin ja samanlaisella palkalla kuin kotimaankielisten.

Ulkomaisille erityisosaajille ja heidän perheilleen tulee tarjota ja varmistaa kahden viikon palvelulupaus siitä hetkestä, kun hakija jättää hakemuksensa järjestelmään. Lupaus sisältää tunnistautumisen, työluvan saamisen ja kaikki muut käytännön toimet.

Lisäksi olisi tarpeen rakentaa Suomeen tuleville opiskelijoille kannustimet jäädä opintojen jälkeen Suomeen työskentelemään.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 6

> Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto valmistelee ja antaa eduskunnalle tarvittavat uudistukset maahanmuuton pisteytysmallin käyttöönottamiseksi, jotta maahanmuutto toteutuisi julkista taloutta vahvistavalla tavalla.

Vastalauseen lausumaehdotus 7

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto valmistelee ja antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset ulkomaisten erityisosaajien kahden viikon palvelulupauksen toteuttamiseksi.

Vastalauseen lausumaehdotus 8

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto valmistelee ja antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset, jotta Suomessa opiskelleista nykyistä useampi jäisi työskentelemään tänne opintojensa jälkeen.

21. Pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden vastaanotto (arviomääräraha)

Valtiovarainministeriö on todennut menokartoituksessa ennen eduskuntavaaleja 2023, että pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden vastaanoton uudistamisen ja oleskelulupamenettelyn tehostamisen kautta voisi olla saavutettavissa merkittäviä säästöjä. Osin näitä säästöjä on kyetty realisoimaan, mutta kustannustehokkuutta on yhä varaa parantaa.

Keskusta kiinnittää huomiota siihen, että turvapaikanhakijoiden vastaanoton keskimääräiset kokonaiskustannukset henkilöä kohden vuorokaudessa (ilman alvia) ovat nousemassa kuluvana vuonna arviolta 46 euroon, kun kustannus oli 34 euroa vuonna 2024. Vuodelle 2026 kokonaiskustannuksen ennustetaan nousevan jo 53 euroon vuorokautta kohden yhdeltä henkilöltä. Kahdessa vuodessa kokonaiskustannus henkilöä kohden vuorokaudessa (ilman alvia) nousee peräti 55 prosentilla.

Keskustan mielestä hallituksen tulisi ottaa vakavasti tämä tilanne ja toteuttaa vastaanottopalveluiden tehostamista. On hyvä, että vastaanottojärjestelmän piirissä olevien asukkaiden määrä vähenee vuosittain, mutta tämän ei pidä tarkoittaa sitä, että olemassa olevien turvapaikanhakijoiden osalta järjestelmästä tulee entistä kalliimpi.

Tehostaminen voisi tapahtua esimerkiksi lisäämällä majoitusta kuntien vuokra-asunnoissa tai yksityismajoituksessa kalliiden vastaanottokeskusten sijasta. Yksityismajoituksessa kustannus yötä kohden on 22 eurona, kun vastaavasti luku on vastaanottokeskuksessa 72 euroa. Alaikäisen ryhmäkodissa kustannus on arviolta 270 euroa ja säilöönotoissa 250 euroa vuorokaudelta yhtä henkilöä kohden.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentilta 26.40.21 vähennetään 20 000 000 euroa vastaanottotoimintaan osoitettavista varoista toiminnan tehostamiseksi, ja että hyväksytään seuraava lausuma:

Vastalauseen lausumaehdotus 9

Eduskunta edellyttää, että hallitus uudistaa viipymättä pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden vastaanottoa kustannustehokkaammaksi.

Valiokunnan mietintö VaVM 29/2025 vp
Vastalause 2 /kesk

Pääluokka 27

PUOLUSTUSMINISTERIÖN HALLINNONALA

10. Sotilaallinen maanpuolustus

01. Puolustusvoimien toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Turvallisuuspoliittisen toimintaympäristön muutos ja Nato-jäsenyyteen liittyvät tehtävät edellyttävät Puolustusvoimien henkilöstön lisäämistä.

Vuonna 2024 hyväksytyn puolustusselonteon mukaan Puolustusvoimien henkilöstön lisätarve on 1 500 henkilötyövuotta. Jotta Puolustusvoimat voi lisätä puolustusselonteossa päätetyn mukaisesti henkilöstöään tasaisesti seuraavien vuosien aikana, Puolustusvoimien toimintamenoihin tarvitaan virkojen määrän lisäämisen mahdollistava määräraha vuodelle 2026. Puolustusvoimien henkilöstön työssäjaksamiseen ja palvelussuhteen ehtoihin on kiinnitettävä erityistä huomiota.

Kertausharjoitettujen reserviläisten määrä on ensi vuonna 25 000 reserviläistä. Reservin kertausharjoitusten määrässä on maanpuolustustaitojen ylläpitämiseksi päästävä 30 000 reserviläisen vuosittaiseen kouluttamiseen. Jotta kertausharjoitettujen reserviläisten määrää voidaan lisätä 5 000 reserviläisellä, Puolustusvoimien toimintamenoihin tarvitaan määrärahalisäys.

Maanpuolustustaitojen ylläpitäminen edellyttää myös, että ampumaratojen määrä nousee Suomessa 1 000 kappaleeseen.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 27.10.01 lisätään 7 000 000 euroa Puolustusvoimien henkilöstön lisäämiseen ja

että momentille 27.10.01 lisätään 2 000 000 euroa kertausharjoitettujen reserviläisten määrään nostamiseen, ja että hyväksytään seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 10

Eduskunta edellyttää, että maanpuolustustaitojen ylläpitämiseksi ampumaratojen määrä nousee Suomessa 1 000 kappaleeseen.

Vastalauseen lausumaehdotus 11

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto huolehtii siitä, että lyijykieltoasetus ei vaaranna maanpuolustusta.

50. Maanpuolustus- ja veteraanijärjestöjen toiminnan tukeminen (kiinteä määräraha)

Maanpuolustus- ja veteraanijärjestöille kuuluu korvaus arvokkaasta työstä. Vapaaehtoisen maanpuolustuksen kautta reserviläiset ja muut maanpuolustustahtoiset Suomen kansalaiset ovat päässeet harjoittamaan valmiuksia ja ylläpitämään osaamistaan maanpuolustusjärjestöjen toiminnan ja Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen (MPK) järjestämien harjoitusten ja kurssien kautta.

Vapaaehtoinen maanpuolustustyö tarvitsee riittävät resurssit toiminnan tason ylläpitämiseksi ja kaikkien halukkaiden toimintaan mukaan ottamiseksi.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

> että momentille 27.10.50 lisätään 2 000 000 euroa maanpuolustusjärjestöjen toiminnan tukemiseen ja Maanpuolustuskoulutusyhdistykselle (MPK) myönnettävään valtionavustukseen.

Pääluokka 28

VALTIOVARAINMINISTERIÖN HALLINNONALA

70. Valtionhallinnon kehittäminen

Hallituksen päättämät hallintosäästöt ovat oikeansuuntaisia, mutta niiden kunnianhimontasoa olisi mahdollista nostaa sääntelyä sujuvoittamalla sekä yrityksiä ja hallintoa työllistäviä normeja karsimalla sekä hyödyntämällä aktiivisesti teknologian tuomia mahdollisuuksia.

Tuottavuutta on vara etsiä myös ministeriöistä ja erityisesti valtion keskusvirastojen hallinnosta, jotka keskusta kutsuisi mukaan säästöharjoitukseen suuremmalla summalla kuin mitä hallitus on ajatellut. Keskustan vaihtoehto sisältäisi 100 miljoonan euron lisäsäästöt hallintoon keskusvirastoja painottaen.

Valtiovarainministeriön on syytä käynnistää uusi valtionhallinnon kehittämisohjelma koko valtionhallinnon tuottavuuden vahvistamiseksi.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 12

> Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto valmistelee ja antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset valtionhallinnon uudesta tuottavuusohjelmasta, joka pohjautuu sääntelyn sujuvoittamiseen, normien karsimiseen sekä teknologian, kuten tekoälyn, ripeään ja kunnianhimoiseen hyödyntämiseen. Säästötoimenpiteiden kohdentamisessa painotetaan keskusvirastoja.

89. Hyvinvointialueiden rahoitus

31. Hyvinvointialueiden ja HUS-yhtymän sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen rahoitus (arviomääräraha)

Hallitus on ottanut ihmisten tarvitsemat sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut säästöjensä kohteeksi sekä keskittämis- ja valtapolitiikkansa vipuvälineeksi. Toteutetuilla hyvinvointialueiden rahoituslain muutoksilla ei tähän asti ole ollut mitään tekemistä kustannusten kasvun hillinnän eikä rahoituksen kannustavuuden ja ohjaavuuden hallitun parantamisen kanssa puhumattakaan siitä, että esitettyjä muutoksia oltaisiin toteuttamassa hallitusti ja ennakoitavasti perustuslain mukaiset palvelut turvaten.

Hallitus on omaksunut huonon lainsäädäntökulttuurin tuoda samaa asiakokonaisuutta tarkoittavia lainmuutosesityksiä sirpalemaisesti eduskunnan käsittelyyn, jolloin eduskunnalla on mahdotonta muodostaa kokonaiskuvaa hyvinvointialueiden rahoituksen kiristämisen vaikutuksista perustuslain 19.3 §:n näkökulmasta, jossa julkisen vallan eli kulloisenkin hallituksen on turvattava jokaiselle riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut ja edistettävä väestön terveyttä. Hallituksen asennetta voidaan kuvata ylimieliseksi ja välinpitämättömäksi.

Hämmästystä herättää myös hallituksen jatkuva into lisärahoittaa yksityislääkärikäyntejä myymällä valtion omaisuutta, kun se samalla on romuttamassa rahoitusleikkauksillaan julkisia sotepalveluita ja pakottamassa hyvinvointialueiden sote-työntekijöitä jatkuviin muutosneuvotteluihin.

Lyhytnäköisellä säästövimmallaan hallitus tulee aiheuttaneeksi pitkäaikaista vakavaa vahinkoa palveluja tarvitseville ihmisille ja julkiselle taloudelle sekä mahdollisesti myös oikeudellisia ongelmia, joiden selvittely oikeudenkäynteineen kestäisi pitkään.

Keskusta pitäisi kiinni aiemmasta periaatteestaan, että hyvinvointialueiden rahoitusta ei vähennetä, kun tehtäviä ja velvoitteita kevennetään, vaan alueet saisivat pitää näihin varatun rahoituksen ennallaan. Keskusta antaisi alueiden pitää itsellään vammaispalvelulain muutoksen ja hoitajamitoituksessa teknologian hyödyntämisen myötä niiltä vähennettävän 55 miljoonan euron rahoituksen, jonka hallitus ottaa alueilta pois valtion kassan tilkkeeksi.

Hyvinvointialueiden rahoituksen lähtötilanne oli alimitoitettu

Jo aiemmin on käynyt ilmi, että rahoituksen lähtötilanne ei ole ollut oikeudenmukainen eikä kohtuullinen lähtökohta hyvinvointialueille. Näyttää siltä, että hallitus on joko unohtanut, ei ole ymmärtänyt tai ei halua ymmärtää, että palkkojen, korkojen, energian ja tarvikkeiden hintojen raju nousu varsinkin vuosina 2022—2023 on koskenut myös hyvinvointialueita. Lisäksi lääkkeiden ja terveysteknologian menot kasvavat historian valossa kaksi kertaa nopeammin kuin muut menot. Väestön ikääntyminen lisää menoja noin yhden prosentin joka vuosi. Näistä hallitus ei puhu sanallakaan.

Siksi tosiasiassa vuodelle 2023 varatussa hyvinvointialueiden valtionrahoituksessa oli jo lähtötilanteessa miljardiaukko. Siitä ei voi syyttää ketään, koska vääristymän syyt ovat tapahtuneet ke-

säkuun 2021 jälkeen, jolloin eduskunta hyväksyi hyvinvointialueita sekä sote- ja pelastustoimen uudistuksia koskevan yhteensä 52 lakia sisältäneen yli 1 600-sivuisen lakipaketin. Rahoitusvajeen suuruus ilmeni vasta hyvinvointialueiden toiminnan käynnistymisen myötä.

Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan asiantuntijoiden kanssa talvella 2024 teettämän selvityksen (O 17/2024 vp) yksimielinen johtopäätös oli, että kustannusnousun sekä alijäämien syyt kiteytyivät erityisesti Venäjän hyökkäyssodasta Ukrainaan alkaneeseen voimakkaaseen inflaatioon, kalliiseen sote-palkkaratkaisuun sekä keikkalääkärifirmojen suureen tarpeeseen ja hintojen voimakkaaseen nousuun hyvinvointialueiden aloittaessa toimintaansa.

Kustannuskehitystä vääristi myös koronapandemia, jolloin valtio maksoi koronasta aiheutuvia menoja kunnille. Tuona aikana ei-kiireellisiä sote-palveluja ei annettu, mutta se ei poistanut niiden todellista tarvetta minnekään. Näiden summana kuntien maksamien sote-menojen nettokasvu hidastui vuosina 2021—2022.

Edellä kerrotuin syin ja tilastotarkastelun perusteella nettokäyttökustannusten kasvu koronapandemia-aikana jäi 290—350 miljoonaa euroa alle palvelutarpeen kasvun. Hyvinvointialueindeksi, jolla tarkistettiin menoja vuodelle 2023, oli alimitoitettu oikaisemaan näin voimakkaita ja samanaikaisia kustannusten nousuun liittyviä tekijöitä. Asiantuntijoiden arvion mukaan hyvinvointialueindeksi kattoi vain 17 prosenttia hyvinvointialueiden kustannustennousun todellisesta muutoksesta.

Sote-palveluiden siirtymävaiheessa kunnilta uusille hyvinvointialueille vuonna 2023 inflaatio oli kaikkia ennusteita korkeampi. Kuluttajahinnoissa se oli 6,3 prosenttia, mutta sote-menoja nostettiin puolta pienemmillä prosenteilla. Lisäksi hyvinvointialueita koskevan lain mukaan alueiden on vuokrattava kaikki sote-kiinteistöt vähintään kolmeksi vuodeksi vuoden 2025 loppuun saakka. Kiinteistöille vahvistetut vuokraperusteet nostivat hyvinvointialueiden kuluja sadoilla miljoonilla euroilla vuoteen 2022 verrattuna.

Edellä mainituista syistä hyvinvointialueiden valtionrahoitus vuodelle 2023 jäi vähintään miljardi euroa alle todellisen rahoitustarpeen. Tähän tilanteeseen hyvinvointialueet eivät voineet mitenkään vaikuttaa. Nyt niiden vastuulle on sälytetty rahoitusvajeen umpeen kurominen, joka on näkynyt jokaisella hyvinvointialueella suurina alijääminä. Hallitus on vastannut hätään lähinnä moittimalla hyvinvointialueita ja syyllistämällä edellistä hallitusta tekemättä itse yhtään mitään.

Riittävän rahoitusarvioinnin lähtötasoksi tulisi ottaa vuoden 2023 toteutuneet nettomenot eli 24,6 miljardia euroa, kun hallitus käyttää lukemaa 22,5 miljardia, joka edellä perustelluin syin on virheellinen.

Hallitus rakensi hallitusohjelmansa alusta lähtien epärealistiselle pohjalle siinä mitä tulee edellytyksiin saavuttaa hyvinvointialueilta sopeutuksia yhden vaalikauden aikana. Kokonaisuudessaan noin kaksi miljardia euroa hallitusohjelman ja sen jälkeisten uusien päätösten muodostamasta sopeutuskokonaisuudesta kohdistuu hyvinvointialueille eli ihmisten tarvitsemiin sosiaali- ja terveyspalveluihin. Sote-palvelut ovatkin 100 000 lisätyöllisen lisäksi hallituksen keskeisin sopeutuskohde. Tosin 100 000 lisätyöllisen sijaan maassa on todellisuudessa jo liki tuon verran lisätyöttömiä tämän hallituskauden aikana.

Valiokunnan mietintö VaVM 29/2025 vp
Vastalause 2 /kesk

Hyvinvointialueiden taloudet ovat eriytymässä ja ihmisten sote-palvelut vaarantumassa

Kuntien ohella myös hyvinvointialueiden taloudet ovat alkaneet eriytyä, eivätkä vähiten hallituksen toteuttamien leikkausten ja muutoin toimettomuuden takia. Tilanteeseen tulee suhtautua vakavasti, koska kysymys on sote-palveluja tarvitsevien ihmisten perustuslaillisista oikeuksista. Moni hyvinvointialue on joutumassa muutosneuvottelujen kierteeseen tai arviointimenettelyyn, jotka molemmat vievät aikaa uudistaa palveluja sekä parantaa sote-ammattilaisten työskentelyolosuhteita. Asukkaiden lähipalvelut ovat vaarassa, kun hyvinvointialueet ovat pakotettuja hakemaan nopeita säästöjä tiukan alijäämien kattamisajan takia.

Hyvinvointialueiden rahoituksen kasvu vaihtelee ensi vuonna alueittain 1—5 %:n välillä samaan aikaan, kun kustannusten ennakoidaan kasvavan keskimäärin 4 %. Asiantuntijoiden mukaan hyvinvointialueiden rahoitusjärjestelmässä olisi huomattavasti parantamisen varaa. Nykyinen laskentatapa ei huomioi hyvinvointialueiden työehtosopimusten kustannustason muutosta. Käytössä oleva yleinen ansiotasoindeksi (3,6 %) aliarvioi todelliset kustannukset verrattuna hyvinvointialueiden ansiotasoindeksiin (4,8 %). Tämä aiheuttaa noin 190 miljoonan euron leikkauspaineet vuodelle 2026. Kustannustason korjaus tapahtuisi vasta jälkikäteen ja silloinkin vain osittain (80 % kahden vuoden viiveellä).

Näin ollen monilla hyvinvointialueilla rahoituksen kasvu ei riitä kattamaan kustannustason todellista nousua, vaikka niiden kustannustennousu olisi muita hyvinvointialueita huomattavasti maltillisempaa. Tämä antaa ensimmäiset viitteet siitä, että hyvinvointialueiden rahoitusjärjestelmä on korjaamisen tarpeessa.

Hyvinvointialueiden rahoitusjärjestelmässä vakavana ja hyvinvointialueiden talouksia eriarvoistavana tekijöinä ovat asukasmäärän muutosten suuri painoarvo hyvinvointialueiden välisessä rahanjaossa ja ilmenneet diagnostiikkatietojen kirjautumisongelmat, johon vaikuttavat jopa käytössä olevat erilaiset sote-tietojärjestelmät. Myös yksityisten tuottamien sote-palveluiden käyttö, joka vähentää julkisen puolen sote-palveluiden käyttöpaineita ja kustannuksia, vaihtelee suuresti ja sitä ei oteta rahoituksessa huomioon millään tavalla. Hyvinvointialueiden rahoitusta korjattaessa on huomioitava myös THL:n näkemykset rahoitusmallin kehittämiseksi. Tilannetta vaikeuttaa myös se, että hyvinvointialueiden väliset rahoitusmuutokset ovat nollasummapeliä. Alkuvaiheessa kertyneiden alijäämien osalta hallituksen tulisi tulla vaikeuksissa olevia hyvinvointialueita vastaan.

Koska hallitus on vitkutellut jo pitkään tiedossa olleiden korjausten tekemistä, alkavat monet hyvinvointialueet ajautua taloudellisesti mahdottomaan tilanteeseen. Asukasmäärän lasku, diagnostiikkatietojen puutteellinen kirjautuminen, hallituksen tekemät leikkaukset jälkikäteisrahoitukseen sekä indeksikorotus alle todellisten kustannusnousun johtavat siihen, että tällaiset hyvinvointialueet tulevat olemaan jatkuvissa taloudellisissa vaikeuksissa, vaikka siellä kustannustennousu olisi muuta maata huomattavasti matalampaa. Vastaavasti asukasmäärän voimakas kasvu itsessään vahvistaa sellaisten hyvinvointialueiden rahoitusta, vaikka niiden kustannuskehitys olisi muuta maata korkeampi, koska asukasmäärän kasvun vuoksi myös palvelutarve kasvaa.

Keskusta toistaa aiemmat vaatimuksensa kaikkien hyvinvointialueiden alijäämien kattamisajan pidentämisestä kahdella vuodella vuoden 2028 loppuun saakka. Nyt hallitus olisi aikeissa antaa

harkinnanvaraista jatkoaikaa 1—2 vuodella. Korostamme, että alijäämien juurisyyt liittyvät mm. nopeiden geopoliittisten muutosten aiheuttamaan voimakkaaseen inflaatioon, joka teki hyvinvointialueiden alkurahoituksen riittämättömäksi.

Asiantuntijakuulemisissa ilmaistiin huoli myös sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön erikoistumiskoulutuksen määrärahan 18,7 miljoonan euron leikkauksesta, joka on noin viidennes hyvinvointialueille suunnatusta koulutusrahasta. Leikkaus tulisi heikentämään julkisen sektorin sotealan pitovoimaa ja hyvinvointialueiden kykyä varautua eläköitymiseen ja kasvavaan palvelutarpeeseen.

Soten palvelulupaus

Keskustan mielestä suomalaisilla on oikeus tietää yhteiskunnan palvelulupaus siitä, mitkä palvelut julkinen terveydenhoito pystyy laadukkaasti ihmisille tarjoamaan. Kyse on siitä, mitä palveluita suomalaiset voivat odottaa saavansa verorahojensa vastineeksi.

Avataan keskustelu siitä, mitä palveluita julkinen sote tuottaa ja mitkä palvelut siirretään osin tai kokonaan ihmisten omalle vastuulle. Tosiasia on, että sen enempää veroeurot kuin työvoimakaan eivät riitä kattamaan nykyisiä vastuita.

Yhteiskunnan palvelulupausta voitaisiin tarkentaa esimerkiksi siten, että matkailijoiden rokotukset otettaisiin pois hyvinvointialueiden tehtävistä, ajokorttien vaatimat lääkärintodistukset siirrettäisiin kokonaisuudessaan yksityiselle sektorille ja luovuttaisiin aselupaan liittyvien lääkärintodistusten julkisrahoitteisuudesta.

Lisäksi palvelulupauksen toteuttamiseksi tarvitaan systemaattinen tapa kartoittaa sosiaali- ja terveyspalveluiden vaikuttavuutta sekä priorisoida näitä veronmaksajien rahoittamiin palveluihin ja ihmisten itsensä hankkimiin palveluihin. Luokittelua tehtäisiin asiantuntijatyönä ja sitä päivitettäisiin säännöllisesti.

Keskusta haluaa pelastaa suomalaisten sotepalvelut, jotka yhteisillä veroeuroilla kustannamme. Aikaa ei ole hukattavaksi, vaan hallituksen on toimittava nyt.

Soten kansallinen kehittämistyö

Valtioneuvoston on ryhdyttävä määrätietoisesti johtamaan ja tukemaan alueita sosiaali- ja terveyspalveluiden kehittämisessä. Keskusta toteuttaisi seuraavat kansalliset kehittämistoimenpiteet:

— Ikäihmisten palvelut kuntoon, seniorineuvolat käyttöön koko Suomessa.

— Lastensuojelun kokonaisuudistus niin sanotulla "Imatran mallilla", jossa investoidaan kaikkien lapsiperheiden matalan kynnyksen palveluihin, kuten kotiapuun.

— Vahvistetaan sosiaali- ja terveyspalvelujen tuottavuutta teknologiaa hyödyntämällä ja vapautetaan resursseja ihmisten kohtaamiseen ja peruspalveluihin. Mikäli julkisten sosiaali- ja terveyspalvelujen tuottavuutta onnistuttaisiin parantamaan 0,5 prosenttiyksiköllä vuosittain, vahvistuisi julkisen talouden kestävyys 1 prosenttiyksiköllä.

— Levitetään tutkitusti tehokkaaksi todettu terapiat etulinjaan -toimintamalli jokaiselle hyvinvointialueelle, jotta mahdollisimman moni mielenterveysongelmista kärsivä saisi Suomessa heti hoitoa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 13

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto valmistelee ja antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset hyvinvointialueiden rahoituksen lisäämiseksi vuoden 2026 talousarviossa toteutettujen hyvinvointialueiden tehtävien ja velvoitteiden karsimista vastaavalla määrällä.

Vastalauseen lausumaehdotus 14

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto valmistelee ja antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset, joilla annetaan kaikille hyvinvointialueille lisäaikaa tasapainottaa talous pidentämällä alijäämän kattamisaikaa kahdella lisävuodella.

Vastalauseen lausumaehdotus 15

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto asettaa viipymättä parlamentaarisen työryhmän valmistelemaan hyvinvointialueiden rahoituslain välttämättömät muutokset, joilla turvataan ihmisten oikeus sote-palveluihin asuinpaikasta riippumatta.

Vastalauseen lausumaehdotus 16

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto tekee viipymättä selvityksen hyvinvointialueiden luottamushenkilöiden ja viranhaltijoiden oikeudellisesta vastuusta tilanteessa, jossa hyvinvointialueet eivät saa taloudellisia alijäämiään katetuksi lakiin kirjatussa määräajassa ja täytettyä samanaikaisesti perustuslaissa säädettyä vaatimusta riittävistä sosiaali- ja terveyspalveluista.

Vastalauseen lausumaehdotus 17

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto valmistelee ja antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset, joilla siirretään kustannusvertailtavuuden parantamiseksi ja osaoptimoinnin välttämiseksi sosiaali- ja terveyspalveluiden matkakustannusten korvausten kokonaisuus Kansaneläkelaitokselta hyvinvointialueille.

Vastalauseen lausumaehdotus 18

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto valmistelee ja toteuttaa viipymättä valtakunnallisen ratkaisun vuokratyövoiman liiallisen käytön kitkemiseen hyvinvointialueilla.

Vastalauseen lausumaehdotus 19

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto mahdollistaa viipymättä hyvinvointialueiden digitaalisten palveluiden kehittämistyön edellytykset riittävällä rahoituksella.

Vastalauseen lausumaehdotus 20

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto käynnistää valtakunnallisen toimenpideohjelman hukkajahdiksi hyvinvointialueilla, minkä yhteydessä tarkastellaan, mitä sääntelyä voidaan poistaa tai keventää, mitä toimintoja automatisoida, miten vaikuttamattomia hoitoja voidaan karsia sekä miten hyviä käytäntöjä saadaan levitettyä hyvinvointialueelta toiselle.

Vastalauseen lausumaehdotus 21

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto käynnistää keskustelun sosiaali- ja terveyspalveluiden palvelulupauksesta parlamentaarisesti.

Vastalauseen lausumaehdotus 22

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto valmistelee ja antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset seniorineuvoloiden käyttöönottamiseksi koko maassa.

Vastalauseen lausumaehdotus 23

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto valmistelee ja antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset lasten suojelun kokonaisuudistuksen toteuttamisesta niin sanotulla Imatran mallilla, jossa investoidaan matalan kynnyksen palveluihin, kuten kotiapuun.

Vastalauseen lausumaehdotus 24

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto käynnistää toimenpideohjelman, jolla vahvistetaan sosiaali- ja terveyspalvelujen tuottavuutta teknologiaa hyödyntämällä.

Vastalauseen lausumaehdotus 25

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto varmistaa, että tutkitusti tehokkaaksi todettu terapiat etulinjaan -toimintamalli otetaan käyttöön jokaiselle hyvinvointialueella, jotta mahdollisimman moni mielenterveysongelmista kärsivä saisi Suomessa heti hoitoa.

90. Kuntien tukeminen

30. Valtionosuus kunnille peruspalvelujen järjestämiseen (arviomääräraha)

Valiokunnan mietintö VaVM 29/2025 vp
Vastalause 2 /kesk

Hallitus kiihdyttää tietoisesti kuntien ja kuntalaisten eriarvoistumista

Kunnat vastaavat merkittävistä palveluista sekä alueidensa elinvoimasta. Kunnallinen itsehallinto on ollut voimavara erilaisista kriiseistä selviytymisessä. Se on asukkaiden päätösvaltaa.

Hallitusohjelmassa luvataan huolehtia kaikenkokoisista kunnista. Myös kuntatalous on saanut iskuja heikosta talous- ja työllisyyskehityksestä. Kuntatalouden vakauttaminen edellyttäisi kuntien rahoituksen uudistamista sekä kuntien tehtävien ja velvoitteiden karsimista. Kuntien peruspalveluiden valtionosuusjärjestelmä on edelleenkin ajalta ennen sote-uudistusta. Huonon talous- ja työllisyyskehityksen vuoksi jokaisen kunnan taloudellinen liikkumavara on pienenemässä. Siksi hallitusohjelmassa luvattujen uudistusten kanssa ei tulisi aikailla.

Hallituksen toimenpiteet heikentävät kuntataloutta myös ensi vuonna. Kunnille kohdistetaan suora 75 miljoonan euron valtionosuusleikkaus. Jo hallitusohjelmassa on päätetty indeksijarrusta, normien purun perusteella on jo tehty leikkauksia normeja kuitenkaan purkamatta sekä TE-palveluiden ja kotoutumiskorvausten leikkaukset ovat sysänneet rahoitusvastuita varsinkin suurimmille kaupungeille.

Kuntien talouksia kiristää lisää myös koko ajan heikkenevä työllisyystilanne, joka kasvattaa kuntien kustannuksia jopa 200 miljoonaa euroa. Sosiaaliturvaan tehdyt leikkaukset ovat kasvattaneet toimeentulotuen tarvetta, joka kasvattaisi kuntien rahoitusvastuuta jopa 100—150 miljoonalla eurolla vuonna 2027. Hallituksen tekemät muutokset palkkatukimalliin käyttämisessä ja avoimien työpaikkojen vähäisyys kasvattavat pitkäaikaistyöttömien määrää, josta kunnille koituu sakkomaksuja. Sakkomaksut ovat kasvamassa vuonna 2025 ainakin 600 miljoonaa euroa, koska vastuu alkaa jo 101 työttömyyspäivän jälkeen (aiemmin 300 päivää) kasvaen portaittain jopa 50 %:iin pitkissä työttömyysjaksoissa. Oma osuutensa on myös hallituksen näivettämällä talous- ja työllisyyspolitiikalla. Kaikki sakkomaksuraha on pois kuntalaisten palveluista kasvattaen myös veronkorotusten ja palveluiden leikkauspaineita.

Keskustan mielestä tarvittaisiin vastaantulo kunnille työttömyysturvan ja nuorten toimeentulotuen sakkomaksuihin, koska työttömyys johtuu valtakunnallisesta tilanteesta. Keskusta osoittaisi 100 miljoonaa euroa harkinnanvaraista lisärahoitusta kunnille TE-palveluiden rahoittamiseen, jotta kunnat voivat kohdistaa rahoitusta omalla alueellaan työllisyyden vahvistamiseen, muun muassa yritysten yhteishankintakoulutukseen, oppisopimuskoulutuksiin, starttirahoihin ja palkkatukeen. Paikallisesti tiedetään parhaiten, mikä toimii.

Lisäksi sote-siirron jälkikäteisperinnät rasittavat yhä kuntataloutta yhteensä 231 miljoonalla eurolla vuosina 2025—2027. Myös tämä vähentää kuntien valtionosuuksia ja on omiaan vaikeuttamaan kuntien talousarviovalmistelua. Hallitus on ollut tästä tietoinen, mutta ei ole hakenut ratkaisuja.

Paitsi että kuntatalouden näkymät ovat heikentyneet nopeasti edellä mainituin syin, on Keskusta erityisen huolissaan kuntien välisten erojen syventymisestä. Kunnallisverorasituksella mitattuna erot pienimmän ja suurimman välillä ovat vuonna 2026 jo 6,2 prosenttiyksikköä (Kauniainen 4,7 %, Pomarkku 10,9 %). Vaikeudet ovat alueellisia, johon eivät kuntaliitoksetkaan auta. Useita pieniä kuntia uhkaa jo kriisikuntamenettely. Myös keskikokoiset kunnat alkavat olla vaikeuksissa.

Huolestuttavaa on myös se, että hallitus on jo tehnyt ja tekemässä lisää lainsäädäntöä, joka lisäisi kuntien kustannuksia ja kaventaisi kunnallista itsehallintoa. Tuorein esimerkki on tulossa oleva hankintalain uudistus, joka lausuntokierroksella sai yksiselitteisen tyrmäyksen lähes jokaiselta lausunnonantajalta mm. sen vuoksi, että se voisi johtaa julkisten menojen räjähdysmäiseen kasvuun sekä vaarantaisi huoltovarmuutta ja kyberturvallisuutta. Lainsäädännön arviointineuvosto antoi lakiluonnokselle arvosanaksi välttävä, koska siinä vaietaan vaikutuksista. Siitä huolimatta hallitus aikoo antaa esityksen eduskunnalle.

Oman haasteensa kuntien talouksille aiheuttavat myös sote-kiinteistöt, joita kunnat ovat vuokranneet hyvinvointialueille 3+1-vuotisilla sopimuksilla. Sopimukset päättyvät kuluvan vuoden lopussa ja ennakkotietojen mukaan jopa huomattava osa sote-kiinteistöistä on jäämässä tyhjilleen, kun hyvinvointialueet eivät käytä optiovuottaan. Muistutamme eduskunnan perustuslakivaliokunnan lausunnosta (PeVL 17/2021 vp), jonka mukaan sote-kiinteistöistä aiheutuvien korvausten tulee olla sellaisia, jotka turvaavat kunnan taloudellisen itsehallinnon. Hallitus on varautunut tähän 150 miljoonalla eurolla.

Keskustan valiokuntaryhmä muistuttaakin hallitusta ohjelmassaan antamasta lupauksesta tukea kasvavien kaupunkiseutujen investointikykyä sekä huolehtia taantuvien kuntien elinvoimasta. Jos hallitus ei siihen kykene, se pitäisi myöntää avoimesti ja rehellisesti.

Hallitus on pettämässä kaikki kunnille annetut lupaukset

Vaalikauden ylitettyä jo puolivälin olisi hallituksen jo korkea aika alkaa lunastaa lupauksiaan. Tilanne on kääntymässä päinvastaiseksi. Kuntaministeri Anna-Kaisa Ikonen ilmoitti viestipalvelu X:ssä valtionosuusuudistuksen kaatuneen. Kuntien jo kauan aikaa sitten antamasta noin 500 norminpurkuehdotuksesta olisi toimeenpantavissa merkittävä osa. Myös niissä hallitus ei ole saanut mitään aikaan. Hallitus on epäonnistumassa kuntapolitiikassa täydellisesti, eikä se kykene noudattamaan siinä edes omaa hallitusohjelmaansa.

Myös kuntapolitiikan osalta herää epäilys, että hallitus on osaamaton, taitamaton tai välinpitämätön. Tai hallitus toteuttaa kaikessa hiljaisuudessa kokoomuksen itseisarvoista tavoitetta lakkauttaa yli 200 kuntaa Suomessa. Tällä kertaa jättämällä kunnille luvatut tärkeät uudistukset tekemättä sekä tekemällä uudistuksia, jotka lisäävät kuntien hallinnollisia kustannuksia ja ajavat varsinkin keskikokoiset ja pienet kunnat taloudelliseen ahdinkoon. Kuten tulossa oleva hankintalain uudistus olisi tekemässä.

Edellä olevan perusteella ehdotamme, hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 26

> Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto valmistelee ja antaa tarvittavat esitykset kuntien TE-palveluiden lisärahoittamiseen tilanteessa, jossa kuntien maksuosuudet pitkäaikaistyöttömyydestä ovat kasvaneet voimakkaasti.

Vastalauseen lausumaehdotus 27

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin, jotta kunnat eivät joudu maksamaan valtiolle palveluista, joita valtio on kunnille määrännyt ja luvannut rahoittaa (ns. negatiivisten valtionosuuksien kunnat).

Vastalauseen lausumaehdotus 28

Eduskunta edellyttää, että hallitus luopuu erääntyneiden ns. negatiivisten valtionosuussaatavien takaisinperinnästä.

Vastalauseen lausumaehdotus 29

Eduskunta edellyttää, että hallitus toteuttaa hallitusohjelmassaan lupaamansa kuntien rahoitusjärjestelmän uudistamisen viivyttelemättä.

Vastalauseen lausumaehdotus 30

Eduskunta edellyttää, että hallitus asettaa parlamentaarisen työryhmän valmistelemaan kuntien rahoitusjärjestelmän uudistamisen periaatteella, että jokaisella on oikeus lakisääteisiin kuntien peruspalveluihin asuinpaikasta riippumatta kohtuullisella vero- ja maksurasituksella.

Vastalauseen lausumaehdotus 31

Eduskunta edellyttää, että hallitus ei vuoden 2015 kuntien valtionosuusuudistuksen tavoin enää sisällytä uuteen kuntien valtionosuusjärjestelmään epätarkoituksenmukaisia valtionosuuksien jakokriteereitä, kuten esimerkiksi pendelöintikerrointa ja kuntien omavastuuosuutta verotulotasauksessa.

Vastalauseen lausumaehdotus 32

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee kuntien normien ja velvoitteiden purkua kuntien omien ehdotusten mukaisesti.

Vastalauseen lausumaehdotus 33

Eduskunta edellyttää, että hallitus kunnioittaa kunnallista itsehallintoa eikä sanele ja ohjaa lainsäädännöllä, kuinka kuntien pitäisi hoitaa velvoitteensa.

Pääluokka 29

OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖN HALLINNONALA

Tavoitteeksi tulee asettaa Suomen inhimillisen pääoman saaminen reippaalle kasvu-uralle. Inhimillinen pääoma on kilpailuvalttimme, jota on kehitettävä ja kasvatettava maan pärjäämiseksi.

Tämän saavuttamiseksi tulee toteuttaa puolueiden välinen vastaava parlamentaarinen sopimus kuin mitä TKI-satsausten osalta on tehty.

Koulutus on ihmisen tärkein pääoma, varhaiskasvatuksesta aina korkeakouluihin ja elinikäiseen oppimiseen saakka. Ellemme pidä huolta osaamispääomastamme kouluttamalla jokaiselle suomalaiselle vähintään toisen asteen tutkintoa ja valtaosalle vielä korkea-asteen tutkintoa, kääntyy inhimillinen pääomamme laskuun Suomen Pankin mukaan jo 2040-luvulla.

Mahdollisuus laadukkaaseen ja tasa-arvoisesti saavutettavaan koulutukseen kuuluu kaikille kodin varallisuudesta tai postinumerosta riippumatta. Opetuksen ja tutkimuksen lisäksi koulutuksella ja sen saavutettavuudella on tärkeä merkitys alueiden yritystoiminnalle, työllisyydelle ja elinvoimalle koko Suomessa.

Tarvitaan lisäpanostuksia nuorten ikäluokkien koulutukseen ja elinikäiseen oppimiseen.

Orpon hallitukseen kuuluvat puolueet lupasivat ennen eduskuntavaaleja, että ne eivät kohdista säästöjä koulutukseen. Lupauksista huolimatta koulutus on ollut vaalikauden aikana useita kertoja leikkausten kohteena.

Koulutusinvestointien rahoittamiseksi voidaan myös osin luopua valtion muusta kuin strategisesta omaisuudesta, kun sille arvioidaan saatavan koulutuksen kautta parempaa tuottoa pitkällä aikavälillä.

Keskustan mielestä lakkautetun aikuiskoulutustuen tilalle tulisi valmistella välittömästi uudenlainen kannustin aikuisopiskeluun. Arvioidaan osaamistilin käyttöönottoa jatkuvan oppimisen edistämiseksi, jolloin kertyvän pääoman avulla voisi hankkia koulutusta. Varataan uuteen malliin 50 miljoonaa euroa vuosittain.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 34

> Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto käynnistää parlamentaarisen yhteistyön Suomen inhimillisen pääoman turvaamiseksi ja vahvistamiseksi.

Vastalauseen lausumaehdotus 35

> Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää koulutusinvestointien rahoittamiseksi valtion ei-strategisen omaisuuden myyntiä tarvittavin osin, jotta voidaan panostaa nuorten ikäluokkien koulutukseen ja elinikäiseen oppimiseen silloin, kun osaamiseen satsaamisen tuotto-odotus ylittää valtion omaisuuden tuotto-odotuksen.

Vastalauseen lausumaehdotus 36

> Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee uudenlaisen tuen aikuisopiskeluun lakkautetun aikuiskoulutustuen tilalle ja samalla selvittää osaamistilin käyttöönottoa.

Valiokunnan mietintö VaVM 29/2025 vp
Vastalause 2 /kesk

10. Varhaiskasvatus, esi- ja perusopetus ja vapaa sivistystyö

20. Perusopetuksen, varhaiskasvatuksen ja vapaan sivistystyön yhteiset menot (siirtomääräraha 3 v)

Suomalainen peruskoulu on ollut menestystarina. Se on tasa-arvoistanut lasten ja nuorten lähtökohtia elämälle ja tukenut kotien kasvatustyötä. Peruskoulu on myös luonut vahvaa pohjaa Suomen menestykselle kansakuntana. Maamme kouluissa kaikki ei ole kuitenkaan kunnossa. Oppimistulokset ovat laskeneet. Koulutus periytyy yhä vahvasti 2020-luvun Suomessa. Erot koulujen välillä kasvavat. Nuorten aikuisten koulutustaso on laskenut. Monet voivat kouluissa huonosti.

On arvioitava, missä peruskoulu on onnistunut ja missä on parannettavaa. Tämän pohjalta on otettava korjausaskeleet eteen- ja tarvittaessa myös taaksepäin. Hyvä koulu ja koulutus voivat ratkaista oikean suunnan loppuelämälle.

Peruskouluja ei saa päästää eriytymään. Koulupudokkuutta pitää ehkäistä ajoissa. Kodin ja koulun yhteistyötä on yhä kehitettävä. Lasten ja nuorten hyvinvointia pitää tukea laaja-alaisesti ja moniammatillisesti. Kasvatuksen ja opetuksen ammattilaisten osaamista tunnistaa varhaisessa vaiheessa lasten ja nuorten ongelmia pitää vahvistaa.

Koulukiusaamisesta ja -väkivallasta on tehtävä loppu. Kiusaamisen ehkäisyn ohjelmien käyttö ja toimivuus pitää varmistaa kaikissa oppilaitoksissa.

Opetuksen sisällöissä pitää vahvistaa tunne- ja vuorovaikutustaitojen oppimista.

Opettajille on annettava yhteiskunnan muutoksien mukana oleva koulutus ja mahdollisuus perustehtävänsä hyvään hoitamiseen. Kouluihin tarvitaan työrauhaa jatkuvien uudistusten ja byrokratian lisäämisen sijaan. Opettajien pitää voida keskittyä tärkeimpään eli oppilaisiin ja opettamiseen.

Ikäluokkien pieneneminen luo haasteita koulutuksen palveluverkolle. On kuitenkin löydettävä ratkaisuja, joilla inhimillisestä pääomasta ja tasa-arvoisista koulutusmahdollisuuksista huolehditaan koko maassa. Erityisesti pitää kiinnittää huomiota koulutuksen nivelvaiheisiin sekä koulutuksen perustehtävään — sivistykseen.

Yli puolet Suomen peruskouluista on lakkautettu viimeisen kolmenkymmenen vuoden aikana. Koulujen keskittäminen on kestämätöntä ja vaarantaa lasten oikeuden oppia. Koulujen lakkautuksia perustellaan usein taloudellisin perustein, mutta tilastot eivät puhu tämän puolesta. Päätösten moninaisista vaikutuksista huolimatta koulujen lakkautuksia ei ole arvioitu kansallisesti, saati paikallisesti.

Erityistä huolta aiheuttaa koulutuksen saavutettavuus. Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen (Karvi) mukaan Suomen kouluverkko on jo niin harva, että lasten edun mukainen toiminta on paikoin haastavaa. Tilastokeskuksen mukaan perusopetuksen reaalimenot ovat kasvaneet 9 prosenttia alle kahdessakymmenessä vuodessa, joten lakkautukset eivät ole tuoneet säästöjä.

Valiokunnan mietintö VaVM 29/2025 vp
Vastalause 2 /kesk

Pienempien koululaisten koulumatkat ovat pidentyneet. Päivittäisiin koulumatkoihin käytettävä aika ei saa nousta kohtuuttomaksi. Matkat rasittavat ja vähentävät esimerkiksi lasten liikkumista. Kouluverkkopäätökset tulisi tehdä lapsen etua, ei hallinnon etua ajatellen. Lasten ääni jää koulujen lakkautuksissa usein kuulematta.

Tavoitteena pitää olla, että perusopetus kyetään järjestämään kaikille lapsille yhdenvertaisena lähipalveluna ympäri Suomen. Koulut ovat tärkeä ja monin paikoin ainoa lähipalvelu maaseudun perheille.

Hallituksella on lukuisia hyviä tavoitteita peruskoulun kuntoon saattamiseksi. Huoli nousee kuntatalouden heikon tilanteen ja hallituksen osoittamien riittämättömien lisärahoitusten suhteen siitä, kuinka uusista tehtävistä kuten oppimisen tuen uudistuksesta sekä lisätunneista ja muutoksesta peruskouluissa ja kunnissa aidosti selvitään. Pahana lisäiskuna on kuntien 75 miljoonan euron valtionosuusleikkaukset, jotka kohdistuvat pääosin varhaiskasvatuspalveluihin, perusopetukseen, toisen asteen koulutukseen sekä nuorisotyöhön.

Peruskoulun kuntoon laittaminen on vaarantumassa, koska ammattitaitoista henkilökuntaa ei voida enää kouluttaa aikuiskoulutustuella, eikä jatkossa korkeakoulujen rahoitus tue toista tutkintoa tai täydennyskoulutusta suorittavia.

Perustaitojen opiskelua tulee vahvistaa peruskouluissa sekä nostaa luonnontieteen ja matematiikan osaamistasoa. LUMA-strategia 2030:n toimenpiteitä tulisi panna toimeen.

Yrittäjyyskasvatusta tulee toteuttaa kaikilla koulutustasoilla mm. ottamalla mukaan yrittäjyyskummit koulun toimintaan. Näin lisätään suomalaisen yhteiskunnan yrittäjämyönteisyyttä sekä tuetaan yrittäjyyttä uravaihtoehtona.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 37

> Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa peruskouluverkon harventumisen vaikutuksia lasten ja nuorten koulumatkojen pituuteen ja hyvinvointiin ja tuo selvityksen eduskunnan sivistysvaliokunnan käsittelyyn syksyllä 2027.

Vastalauseen lausumaehdotus 38

> Eduskunta edellyttää, että hallitus aloittaa LUMA-strategian kokonaisvaltaisen toimeenpanon.

Vastalauseen lausumaehdotus 39

> Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto panostaa yrittäjyyskasvatukseen kaikilla koulutustasoilla ja varmistaa, että yrittäjyyskummit otetaan mukaan koulujen toimintaan yrittäjyyskasvatuksen ja -koulutuksen edistämiseksi koko Suomessa.

Valiokunnan mietintö VaVM 29/2025 vp
Vastalause 2 /kesk

30. Valtionosuus ja -avustus esi- ja perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen käyttökustannuksiin (arviomääräraha)

Lähikoululisä sekä aamu- ja iltapäiväkerhot

Keskustan tavoitteena on, että koulutuksen saavutettavuutta parannetaan. Olemme huolissaan erityisesti pienempien koululaisten pidentyneistä koulumatkoista. Päivittäisiin koulumatkoihin käytettävä aika ei saa nousta kohtuuttomaksi ja kuormittaa lasta.

Esitämme lähikoululisän käyttöönottoa osaksi perusopetuksen rahoitusta. Lähikoululisä vahvistaisi pienempien koulujen toimintaedellytyksiä. Tavoitteena on, että perusopetus kyetään järjestämään kaikille lapsille yhdenvertaisena lähipalveluna ympäri Suomen. Pienessä kouluyksikössä pystytään rakentamaan yhteisöllisyyttä, pitämään ryhmäkoot pienempinä ja ottamaan jokaisen lapsen yksilölliset tarpeet huomioon. Keskusta osoittaa pienten koulujen lähikoululisälle 3 miljoonaa euroa.

Hallitus on leikkaamassa kuntien valtionosuuksia 7 miljoonalla eurolla ja vastaavasti mahdollistamassa kunnille korottaa koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnasta perittäviä enimmäismaksuja 1.1.2026 alkaen. Enimmäismaksuja korotettaisiin noin 23 prosentilla. Tämä tarkoittaa, että 570 tunnista perittävä maksu saisi jatkossa olla 120 euron sijaan 148 euroa ja 760 tunnista perittävä maksu 160 euron sijaan 197 euroa kuukaudessa. Keskusta ei toteuttaisi tätä valtionosuuden leikkausta, joten kunnat saisivat pitää aamu- ja iltapäivätoiminnan maksut ennallaan.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 29.10.30 lisätään 3 000 000 euroa kohdistettavaksi avustuksena pienten koulujen lähikoululisäksi ja

että momentille 29.10.30 lisätään 7 000 000 euroa avustuksina aamu- ja iltapäivätoimintaan.

20. Ammatillinen koulutus ja lukiokoulutus

01.Valtion ammatillisen koulutuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Suomessa on pula osaajista jo nyt, ja tämä pula tulee vielä pahenemaan. Leikkaamalla nuorten koulutuksesta ja ammatillisesta osaamisesta hallitus heikentää edellytyksiä talouskasvuun. Suurin osa ammatillisen koulutuksen nuorista työllistyy omille alueilleen yrityksiin ja julkisiin palveluihin. Hallituksen leikkaukset näivettävät myös aluetaloutta ja heikentävät yritysten tilannetta monella tavalla. Panostukset esimerkiksi vientiin eivät auta, jos yrityksillä ei ole enää osaavaa työvoimaa.

Ammatillisilla oppilaitoksilla on koulutuksen lisäksi tärkeä tehtävä ammattiosaajien koulutuksen ohella myös niiden nuorten koulutuksessa, joilla on haasteita elämässään. Riittävä tuki ja koulutuntien tuoma elämänrytmi voivat kuljettaa monet nuoret itsenäiseen elämään yli vaikeiden aikojen.

Jo tehdyn aikuiskoulutustuen lakkauttamispäätöksen myötä hallitus on tehnyt osaamisen päivittämisen ja syventämisen todella vaikeaksi - huolimatta siitä, että esimerkiksi sosiaali- ja terveysalalla sekä opetusalalla Suomi tarvitsee nopeasti uusia ammattilaisia hallituksen omienkin päätösten toimeenpanemiseksi.

Julkisen talouden alijäämä on suuri, ja on väärä valinta leikata osaamisesta. Suomi kaipaa kipeästi kasvua.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 40

> Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto arvioi kuluneella hallituskaudella toteutettujen mittavien ammattikoulusäästöjen vaikutukset kouluista valmistuvien osaamiseen, talouden kasvuedellytyksiin ja osaavan työvoiman saatavuuteen.

21. Ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen yhteiset menot (siirtomääräraha 3 v)

Hallitus on säätämässä lukukausimaksut EU- ja ETA-maiden ulkopuolelta tuleville toisen asteen opiskelijoille. Maksut tulevat koskemaan lukioita ja ammattioppilaitoksia, joissa opetus annetaan kansalliskielellä suomeksi tai ruotsiksi.

Syntyvyys on Suomessa tällä hetkellä historiallisen alhaisella tasolla, ja nuorten ikäluokkien pienentyessä Suomi menettää tulevaisuuden työntekijöitä, veronmaksajia ja palveluiden turvaajia. Työvoiman tarve kasvaa jatkossa, jolloin muualta maailmasta tulevien ihmisten sujuva integroituminen Suomeen on entistä tärkeämpää.

Suomesta syntyvä negatiivinen mielikuva voi vaikuttaa opiskelijoiden päätösten ohella myös muihin investointeihin, työperäiseen maahanmuuttoon ja yleiseen kiinnostukseen Suomea kohtaan.

EU- ja ETA-maiden ulkopuolisten opiskelijoiden saaminen opiskelemaan Suomeen lukioon ja ammatilliseen koulutukseen voi pieneltä osaltaan ehkäistä huoltosuhteen heikkenemistä ja olla yksi ratkaisu työvoimapulan ratkaisemisessa. Lukio ja ammatillinen koulutus ovat juuri se vaihe, jossa nuoret voivat kiinnittyä sujuvasti suomalaiseen yhteiskuntaan ja oppia sujuvan suomen tai ruotsin kielen, joka on edellytyksenä kansalliskielisten korkeakouluopintojen suorittamiseen.

Ulkomaalaiset opiskelijat siis oppivat kielen ja integroituvat suomalaisessa koulussa yhteiskuntaan opiskeluaikana. Opiskelijat jatkavat todennäköisesti korkea-asteelle tai työelämään. Maksut eivät ole kannatettavia hyvinvointiyhteiskuntamme ylläpitoon tarvittavan työvoiman takia.

Budjettivaikutuksiltaan muutos vie kuntien valtio-osuuksista 10 miljoonaa euroa valtionosuuksista ja -avustuksista ammatilliseen koulutukseen ja 960 000 euroa lukiokoulutukseen. Keskusta ei tätä säästöä toteuttaisi ja peruisi samalla aikeen toteuttaa lukukausimaksut toiselle asteelle EU- ja ETA-valtioiden ulkopuolisille opiskelijoille.

Ulkomaalaisilla opiskelijoilla on ollut myös tärkeä merkitys pienten lukioiden olemassaololle eri puolilla Suomea. Päätös uhkaa sulkea lukioita ja samalla vähentää saavutettavuutta keskittäen oppilaita isoihin lukioihin. Pienissä lukioissa ja perusopetuksessa on usein yhteiset opettajat, ja lukiotoiminnan mahdollinen loppuminen voi viedä pätevät opettajat myös kunnan perusopetuksesta.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 41

> Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto valmistelee ja antaa eduskunnalle tarvittavat muutokset peruakseen EU- ja ETA-valtioiden ulkopuolisten opiskelijoiden lukuvuosimaksujen käyttöönoton ja palauttaa samalla kunnilta lukuvuosimaksujen vuoksi leikatun valtionosuuden ennalleen.

Vastalauseen lausumaehdotus 42

> Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto kiirehtii EU-menettelyä, jolla haetaan poikkeusta kuntalain mukaisesta yhtiöittämisvelvoitteesta, jotta kuntien ja kuntayhtymien ei tarvitsisi jatkossa yhtiöittää toimintaansa järjestäessään tilauskoulutusta.

70. Opintotuki

52. Opintolainojen valtiontakaus (arviomääräraha)

Alueellinen opintolainahyvitys ja opintolainahyvityksen lapsikorotus

Keskusta on esittänyt kymmenen vuoden erityistalousaluekokeilua itäiseen ja pohjoiseen Suomeen. Osana tätä kasvupaketin kannustinta on alueellisen opintolainahyvityksen kokeilu. Toimenpidekokonaisuudella luotaisiin Venäjän sodankäynnin seurauksista kärsiville itärajan maakunnille kasvunäkymiä ja aloitettaisiin niin sanotun Pohjoisen ohjelman toteuttaminen.

Alueellisen opintolainahyvityksen tavoitteena on osaavan työvoiman saatavuuden parantaminen ja elinvoiman kohentaminen harvaan asutulla maaseudulla. Kokeilulla ja tavoitteella on parlamentaarinen yhteisymmärrys viime hallituskaudelta. Valtioneuvoston asettama harvaan asuttujen alueiden parlamentaarinen työryhmä (HAMA) on pohtinut konkreettisia ratkaisuehdotuksia harvaan asuttujen alueiden ongelmiin Suomessa.

Yhtenä ratkaisuehdotuksena HAMA-työryhmä esitti lokakuussa 2019 julkaisemassaan loppuraportissa Norjassa käytössä olevaa alueellista opintolainahyvitysmallia, jonka mukaan siellä harvaan asutun maaseudun alueelle töihin muuttavat saavat opintolainaansa anteeksi 2 600 euron arvosta vuosittain. Lainan korot pitää maksaa itse.

Hyvityksen saamisen edellytyksenä on asuminen ja riittävä työskentely tai siihen rinnastettavan toiminnan harjoittaminen tietyn kunnan alueella. Riittävän kauan asumalla laina pyyhkiytyisi kokonaan pois.

Opetus- ja kulttuuriministeriössä valmisteltiin viime vaalikaudella hallituksen esitys laeiksi alueellisen opintolainahyvityksen kokeilusta sekä tuloverolain 92 §:n väliaikaisesta muuttamisesta. Lakiehdotuksen tavoitteena oli mahdollistaa kokeilu, jonka tarkoituksena oli saada tietoa alueellisen opintolainahyvityksen vaikutuksista kokeilualueen työvoiman saatavuuteen ja elinvoimaisuuteen.

Keskusta varaisi alueellisen opintolainahyvityksen kokeiluun 6 miljoonaa euroa.

Lisäksi keskusta esittää osana perhepakettia, että jokaisen lapsen tulisi nostaa opintolainahyvitystä eli opintolainasta anteeksi annettavaa osuutta 10 prosenttiyksikköä. Perheelliselle opiskelijalle on myös oltava mahdollisuus suorittaa opinnot pidennetyssä ajassa ilman opintolainahyvityksen menettämistä. Keskusta osoittaa tähän vaihtoehtobudjetissaan 5 miljoonaa euroa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 43

> Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee ja antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset alueellisen opintolainahyvityksen kokeilusta.

Vastalauseen lausumaehdotus 44

> Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee ja antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset opintolainahyvityksen lapsikorotuksesta.

55. Opintoraha ja asumislisä (arviomääräraha)

Keskusta tavoittelee ihmisten lapsilukutoiveiden toteutumista. Ihmisiä on tuettava perheellistymään ja saamaan niin monta lasta kuin he itse toivovat. Keskustalle jokainen lapsi on arvokas. Kunnioitamme ihmisten valinnanvapautta perhesuunnitteluun ja lapsettomuuteen. Pidämme tiukasti kiinni naisten ja lasten ihmisoikeuksista. Tunnistamme perheiden moninaisuuden.

Keskusta haluaa rakentaa hyvää Suomea. Se ei onnistu, ellei lasten kasvatustyötä ja perheitä arvosteta nykyistä enemmän niin politiikassa, työelämässä kuin taloudessakin. Perheiden lapsitoiveiden toteutumisella on miljardiluokan merkitys Suomelle. Lapseton Suomi on näivettyvä Suomi, mutta perheiden Suomi on tulevaisuuden Suomi.

Siksi keskusta esittää vaihtoehtobudjetissaan taloudellisia toimia perheellistyneiden tueksi. Puheet perheellistymisen tukemisesta eivät saa jäädä selvitysten tasolle.

Opintotuen huoltajakorotus

Sipilän hallitus palautti vuonna 2018 opintotukeen huoltajakorotuksen, joka oli poistettu opintotuesta vuonna 1994. Huoltajakorotus tukee perheellisiä opiskelijoita ja edistää mahdollisuutta keskittyä opiskeluun päätoimisesti. Tällä hetkellä huoltajakorotus maksetaan perheelliselle opiskelijalle yksinkertaisena.

Opiskelijajärjestöjen ja korkeakoulujen tulisi tarjota perheystävällistä opiskelukulttuuria, joustavia opiskelun tapoja sekä tukea lastenhoitoon. Riittävä perusturva ja joustavuus ovat keskeisiä tekijöitä, jotta perheestä uskalletaan haaveilla myös opiskeluaikana.

Perheellistymisen taloudellisia kannusteita jo opiskeluaikana lisätäkseen keskusta esittää, että opintotuen huoltajakorotus maksetaan jatkossa jokaisesta opiskelijan lapsesta. Tämä tarkoittaisi 10 miljoonan euron panostusta valtion budjettiin vuositasolla.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 45

> Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset opintotuen huoltajakorotuksen maksamisesta jokaisesta perheellisen opiskelijan huollettavana olevasta alaikäisestä lapsesta.

80. Taide ja kulttuuri

Keskusta pitää tärkeänä kansalaisia yhdistävää kulttuuritoimintaa ja saavutettavaa kansansivistystä. Tarvitsemme toimintaa, joka edistää aineettoman ja aineellisen kulttuuripääoman siirtymistä uusille sukupolville. Kulttuuriperintöä ylläpidetään ja kehitetään maassamme pitkälle kuntien ja järjestöjen sekä vapaata sivistystyötä tekevien opistojen piirissä.

Kulttuurin kautta voimme parantaa ratkaisevasti esimerkiksi maahanmuuttajien kotoutumista ja nuorten koheesiota ja poistaa erityisesti ikääntyneiden yksinäisyyttä. Kulttuuritoiminta edistää eri-ikäisten psyykkistä ja fyysistä hyvinvointia. Erilaisilla toimintamalleilla voidaan vahvistaa erilaisissa elämäntilanteissa olevien mahdollisuuksia päästä kulttuuripalveluiden piiriin.

Kulttuurin alueellisuudesta ja saavutettavuudesta on pidettävä huolta joka puolella Suomea sekä myös kaupunkien sisällä. Kulttuuriin kohdistetut leikkaukset heikentävät saavutettavuutta ja asettavat ihmiset eriarvoiseen asemaan. Kulttuuri kuuluu kaikille riippumatta asuinpaikasta tai varallisuudesta.

Hallituksen jo toteuttamat leikkaukset heikentävät kulttuurialan toimintaedellytyksiä. Kulttuurialan leikkaukset ovat romuttaneet ja sulkeneet kaupunkien teattereita, lopettaneet orkesteritoimintaa ja museoita ja kuihduttaneet yleisesti kaikkia kulttuurin muotoja. Vapaan kentän toimijat tulevat olemaan erittäin hankalassa tilanteessa. Ryhmien toiminta tulee vaikeutumaan ja osin varmasti myös loppumaan taloudellisen tuen vähentyessä.

Kunnilla ei tässä taloustilanteessa ole aina ollut mahdollisuutta tukea kulttuuri- ja taidealan toimijoita valtiontuen vähentyessä. Kulttuurileikkaukset jakoivat hyvin toimeentulevat kaupungit ja heikommassa olevat kaupungit eri kasteihin.

Tällä kaikella on suuri vaikutus koko suomalaisen kulttuurin tulevaisuuteen, alan vetovoimaan sekä työllistymismahdollisuuksiin alalla ja kulttuuripalveluiden tarjontaan.

Lisäksi toteutetaan luovien alojen tiekarttaa ja vaikutetaan EU:ssa järkevään sääntelyyn, jotta myös pienet eurooppalaiset yritykset pärjäävät markkinoilla kilpailussa isoja monikansallisia yrityksiä vastaan.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 46

> Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto arvioi kulttuuriin kohdistettujen säästötoimenpiteiden vaikutuksia kulttuuripalveluiden saavutettavuuteen eri puolilla Suomea ja myös kaupunkien sisällä.

Vastalauseen lausumaehdotus 47

> Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto toteuttaa määrätietoisesti luovien alojen tiekartan mukaisia toimenpiteitä.

90. Liikuntatoimi

Liikunnan perusrahoitukseen on kohdistunut Orpon hallituskaudella vuoteen 2026 mennessä noin 20 miljoonan euron vuosittaiset säästöt. Tästä valtaosa on kohdistunut liikuntapaikkarakentamiseen. Liikuntapaikkarakentamisen määrärahojen lasku on huolestuttavaa ja tulee vaikuttamaan hankkeiden etenemiseen eri puolilla Suomea.

Samaan aikaan hallitus on ohjannut rahoitusta poikkihallinnolliseen Suomi liikkeelle -hankkeeseen 20 miljoonaa euroa vuodessa. Jatkoa varten olisi tärkeä selvittää hankerahoituksen tehokkuus suhteessa liikunnan perusrahoitukseen.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 48

> Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto arvioi vaalikauden mittaisen liikunnan erillisen hankerahoituksen tehokkuutta suhteessa liikunnan perusrahoitukseen, jotta liikunnan valtionrahoitus osataan tulevaisuudessa kohdistaa mahdollisimman vaikuttavalla tavalla.

Pääluokka 30

MAA- JA METSÄTALOUSMINISTERIÖN HALLINNONALA

Vaikka hallitus on julkisesti korostanut, että etenkin ruokaa tuottava maatalous olisi suojassa sopeutustoimilta, ovat sektorin määrärahat kokonaisuutena vähentyneet. Vähenevät määrärahat antavat huonon lähtökohdan maatalouden luvatun kannattavuuskäänteen toteuttamiseksi. Etenkin kun samaan aikaan myös toimialan rakenteelliset uudistukset ovat jääneet toistaiseksi tekemättä. Vuoden 2026 budjettiesitys ei juuri tarjoa konkreettisia ratkaisuja viljelijöiden arjen haasteisiin.

Kannattavuushaasteiden taustalla on tuotantokustannusten nousu, markkinahintojen epävarmuus ja hallinnollinen kuormitus. Tällä hetkellä erityisen hankalassa tilanteessa ovat viljatilat, joiden keskimääräinen kannattavuuskerroin on painumassa negatiiviseksi. Muilla tuotantosuunnilla kannattavuuskehitys on ennusteiden perusteella hieman parempaa. Maatalouden kannattavuuden kokonaiskuva on kuitenkin voimakkaasti polarisoitunut. Hyvin tai edes kohtalaisesti kannattavia tiloja on liian vähän ja heikosti kannattavia tiloja liian paljon.

Keskusta on huolissaan heikon kannattavuuskehityksen vaikutuksesta tilojen investointikykyyn ja sukupolvenvaihdoksiin. Investointien määrä ei riitä korvaamaan samaan aikaan lopettavilta tiloilta poistuvaa tuotantokapasiteettia. Alan yleisesti heikon kannattavuuden vuoksi rahoituksen saanti muodostuu liian usein investointien esteeksi. Kehitys tulee jatkuessaan johtamaan ruoan tuotannon omavaraisuuden heikkenemiseen ja tuontiriippuvuuden kasvamiseen.

Pitkään jatkunut heikko kannattavuuskehitys näkyy hälyttävästi vähenevissä sukupolvenvaihdoksissa. Kotimaisen ruuantuotannon jatkuvuuden turvaamiseksi tarvitaan konkreettisia toimenpiteitä. Valitettavasti hallitus ei ole kyennyt tuomaan niitä eduskunnan käsittelyyn. Sukupolvenvaihdoksia voitaisiin vauhdittaa esimerkiksi lisäämällä verotuksessa huomioidut sivutulot yrittäjätulon laskentaan nuoren viljelijän yrittäjätulosta sekä laajentamalla korkotukilainat ja valtiontakaukset myös osakeyhtiömuotoisille maatiloille.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 49

> Eduskunta edellyttää, että hallitus käynnistää sellaisten lakimuutosten valmistelun, joilla kyetään hillitsemään maatalouden kasvavaa kustannuskehitystä.

Vastalauseen lausumaehdotus 50

> Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee ja antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset, joilla helpotetaan maatilojen sukupolvenvaihdoksia joustavoittamalla nuoren viljelijän yrittäjätulon laskentaa.

Vastalauseen lausumaehdotus 51

> Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee ja antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset, joilla laajennetaan korkotukilainat ja valtiontakaukset koskemaan myös osakeyhtiömuotoisia tiloja.

01. Hallinto ja tutkimus

40. Maa- ja elintarviketalouden sekä luonnonvaratalouden huoltovarmuuden vahvistaminen, viennin edistäminen ja arvonlisän kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Vahvistetaan elintarvikealan vientiedellytyksiä. Tällä hetkellä panostukset vientiin ovat sekä euromääräisesti että toimenpiteiden osalta liian vaatimattomia.

Keskusta edellyttää hallitusohjelman mukaista rahoitusta vientiponnisteluihin sekä vaatii vientitoiminnan uudelleenorganisointia ja tehostamista.

Paremman maan sisäisen koordinoinnin lisäksi maamme lähetystöt ja konsulaatit ulkomailla pitää valjastaa vientitoimiin, kuten on menestyksekkäästi toimittu esimerkiksi Irlannissa ja Tanskassa.

Keskusta näkee elintarvikeviennin mahdollisuutena tuoda lisäarvoa koko suomalaiseen ruokaketjuun. Maa- ja metsätalousministeriön johdolla tulee ottaa entistä vahvempi rooli ja vastuu elintarvikeviennistä, etenkin viennin koordinoinnista, elintarvikealan toimijoiden kesken.

Keskusta lisäisi 5 miljoonaa euroa elintarvikeviennin edistämiseen.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 30.01.40 lisätään 5 000 000 euroa elintarvikeviennin edistämiseen ja, että hyväksytään seuraava lausuma:

Vastalauseen lausumaehdotus 52

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy valmistelemaan elintarvikealan vientimallia, jossa Suomen lähetystöt ja konsulaatit on valjastettu nykyistä vahvemmin vientitoimiin.

10. Maaseudun kehittäminen

Biokaasutuotanto, joka voisi olla maaseudulle merkittävä kasvuala, on kärsinyt hallituksen ristiriitaisista toimista. Hallitusohjelman vastainen rahoituksen vähentäminen ja uusien byrokraattisten velvoitteiden toistuva lisääminen heikentävät investointihalukkuutta. Lisäksi jakeluvelvoitteen muutokset ovat olleet omiaan lisäämään investointiympäristön epävarmuutta. Jo nyt on nähtävissä, että investoinnit karkaavat meiltä Ruotsiin.

Keskustan mielestä Ruotsin mallin mukainen verovapaus ja hallinnollinen keventäminen tulisi ottaa tavoitteeksi myös Suomessa. Keskusta katsoo, että biokaasutuotannon kokonaisuutta on tarkasteltava poikkihallinnollisesti ja kannustavasti. Tällä hetkellä biokaasutuotanto on jäämässä hallinnon väliinputoajaksi, josta kellään ei ole omistajuutta.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 53

Eduskunta edellyttää, että hallitus luopuu biokaasuvastaisesta politiikasta ja alkaa edistää kotimaisen uusiutuvan energian tuotantoa osana maaseudun elinvoiman kehittämistä.

Vastalauseen lausumaehdotus 54

Eduskunta edellyttää, että hallitus palaa noudattamaan hallitusohjelman kirjausta biokaasutuotannon vakaasta investointiympäristöstä.

54. Hevostalouden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Keskusta on huolissaan hevosalan rahoituksen heikkenemisestä, joka uhkaa alan elinvoimaa ja työllisyyttä. Hallituksen esityksessä vuoden 2026 talousarvioksi hevostalouden edistämiseen on varattu lähes 13 prosenttia vähemmän määrärahoja kuin vuotta aiemmin, ja kahdessa vuodessa rahoitus on vähentynyt yli 30 prosenttia. Tämä kehitys on ristiriidassa hallitusohjelman tavoitteen kanssa varmistaa hevostalouden toimintaedellytykset ja turvata suomenhevosen asema kansallisrotuna.

Leikkaukset uhkaavat paitsi maakuntaraviratojen toimintaa myös koko hevosalan työllisyyttä ja maaseudun elinvoimaa. Hevosala työllistää noin 15 000 ihmistä ja tukee laajasti maataloutta, yrittäjyyttä ja huoltovarmuutta. Keskustan mielestä on välttämätöntä, että hevosalan rahoitus turvataan pitkäjänteisesti ja että suomenhevosen kasvattamiseen kohdennettu tuki saa jatkoa, jotta alan toimintaedellytykset ja tulevaisuudenusko säilyvät.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 55

Eduskunta edellyttää, että hallitus turvaa hevostalouden tulevaisuuden ja laatii pitkäjänteisen suunnitelman alan toimintaedellytysten vahvistamiseksi, mukaan lukien maakuntaraviratojen toiminnan vakauden varmistamisen.

Vastalauseen lausumaehdotus 56

Eduskunta edellyttää, että hallitus turvaa suomenhevosen kasvatuksen siten, että kansallisrodun elinvoima ja hevosalan työllisyyttä sekä maaseudun elinvoimaa vahvistavat vaikutukset turvataan.

20. Maa- ja elintarviketalous

01. Ruokaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Maataloustuotannon tulevaisuuden kannalta keskeisintä on kannattavuuden parantaminen markkinoilta saatavan tulon kautta. Keskusta on pitkään peräänkuuluttanut elintarvikemarkkinoiden rakenteellista uudistamista. Hallituskausi on jo ylittänyt puolenvälin, mutta toimet markkinoiden epätasapainon korjaamiseksi ovat olleet olemattomia. Elintarvikemarkkinalain ns. II-paketti antaa edelleen odottaa itseään, eikä kilpailulain uudistusta ole edes aloitettu.

Elintarvikemarkkinoita koskevien lakimuutosten ohella on välttämätöntä varmistaa elintarvikemarkkinavaltuutetun toimiston riittävät resurssit. Keskusta kiinnittää huomiota siihen, että vaik-

ka valtuutetun toimivaltuuksia on viime vuosina lisätty, ei tämä ole näkynyt lainkaan rahoituksessa. Riittävät resurssit ovat välttämättömiä tehtävien asianmukaiseen hoitamiseen.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 57

> Eduskunta edellyttää, että hallitus turvaa Ruokaviraston toimintakyvyn, jotta ydintehtävät, kuten tukien maksatukset, tullaan suorittamaan ajallaan.

Vastalauseen lausumaehdotus 58

> Eduskunta edellyttää, että hallitus korjaa elintarvikemarkkinoiden epätasapainon ja valmistelee ja antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset elintarvikemarkkinalain kakkospaketin lisäksi kilpailulain muuttamiseksi.

49. Alkutuotannon tuotantopanosomavaraisuuden lisääminen (siirtomääräraha 3 v)

Hallituksen linjaus turvetuotannon alasajosta on Keskustan mielestä virhe. Kasvu- ja kuiviketurpeen saatavuuden turvaamiseen osoitettu määräraha on vain hätäapua. Turpeella on yhä merkittävä rooli huoltovarmuuden ja maatalouden kasvualustatarpeiden kannalta, eikä sille ole olemassa täysipainoista korviketta. Keskusta katsoo, että turvetuotannon lupaprosesseja on nopeutettava, jotta kotimaisen kuivike- ja kasvuturpeen saatavuus voidaan varmistaa myös tulevaisuudessa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 59

> Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy viipymättä toimiin turvetuotannon lupaprosessien nopeuttamiseksi ja turvaa siten kotimaisen kuivike- ja kasvuturpeen saatavuuden huoltovarmuuden ja maatalouden tarpeisiin.

40. Luonnonvaratalous

45. Metsäluonnon hoidon edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Panostukset kestävään metsätalouteen ovat riittämättömiä. Metka-tukien leikkaukset ja tukiehtojen heikentäminen vaikeuttavat metsien kasvukunnon ylläpitämistä ja kestävää hoitoa. Keskusta muistuttaa, että investoinneilla metsien kasvuun ja terveyteen tuetaan sekä metsien hyvinvointia että ilmastotavoitteiden saavuttamista. Metsitystuesta luopuminen ja vapaaehtoisten suojeluohjelmien (METSO, Helmi) rahoituksen heikentäminen ovat virheitä, jotka on korjattava.

Keskusta korostaa metsänomistajien omaisuudensuojaa. Harmaata suojelua, jossa suojelusitoumuksia tehdään ilman maanomistajan lupaa ja korvausta, ei voida hyväksyä. Arvokkaiden luontokohteiden suojelu on tärkeää, mutta sen on perustuttava vapaaehtoisuuteen ja täyteen korvaukseen.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 60

> Eduskunta edellyttää, että hallitus ei heikennä päätöksillään metsien kasvukuntoa, vaan sitä vastoin tukee nykyistä enemmän kestävän hoidon edistämistä.

Vastalauseen lausumaehdotus 61

> Eduskunta edellyttää, että hallitus varmistaa metsänomistajien omaisuudensuojan ja lopettaa niin sanotun harmaan suojelun siten, että suojelutoimet perustuvat aina maanomistajan vapaaehtoisuuteen ja täyteen korvaukseen.

64. Metsähallitus

Keskusta kiinnittää huomiota Metsähallituksen kasvaneeseen tuloutustavoitteeseen. Tuloutusten kasvattaminen itsessään ei ole ongelmallista, etenkin jos se voidaan toteuttaa hakkuita lisäämättä. Sen sijaan samanaikaiset merkittävät leikkaukset Metsähallituksen Luontopalveluista eivät ole hyväksyttävä yhtälö. Leikkauksien vuoksi useita luontokeskuksia joudutaan sulkemaan ja retkeilyalueiden palveluja karsimaan. Päätökset ovat omiaan heikentämään metsien käytön sosiaalista hyväksyttävyyttä, minkä Keskusta näkee huolestuttavana kehityksenä.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 62

> Eduskunta edellyttää, että hallitus turvaa metsien käytön sosiaalisen hyväksyttävyyden siten, ettei Metsähallituksen ylläpitämiä luontokeskuksia jouduta sulkemaan eikä retkeilyalueiden palveluja karsimaan.

Pääluokka 31

LIIKENNE- JA VIESTINTÄMINISTERIÖN HALLINNONALA

01. Hallinto ja toimialan yhteiset menot

Hallitus on tekemässä isoja virastokohtaisia säästövaatimustavoitteita ajassa, jossa se itse lisää lainsäädäntömuutoksilla virastojen tehtäviä. Keskusta jakaa hallituksen kanssa tarpeen toteuttaa hallintosäästöjä ja lisäisi niiden kunnianhimon tasoa. Hallituksen tulisi kuitenkin kyetä vähentämään tehtäviä ja velvoitteita sekä sujuvoittamaan sääntelyä, eikä lisäämään byrokratiaa. Myös teknologian tarjoamia mahdollisuuksia tulee hyödyntää täysimääräisesti.

Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalalla tällaisia ovat muun muassa sähköpotkulautoihin ja takseihin ensi vuonna tulossa olevat muutokset sekä epävakaasta maailmanpoliittisesta tilanteesta johtuva turvallisuustehtävien kasvu ja vaikeutuminen erityisesti kyberturvallisuudessa. Valiokunnan asiantuntijakuulemisten perusteella eniten haasteita liikenne- ja viestintäministeri-

ön hallinnonalalla olisi koitumassa erityisesti Liikenne- ja viestintävirastolle sekä Ilmatieteen laitokselle.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 63

> Eduskunta edellyttää, että hallitus huolehtii Suomen turvallisuuden ja kyberturvallisuuden kannalta tärkeiden viranomaisten riittävistä voimavaroista hoitaa tehtäviään.

88. Osakehankinnat (siirtomääräraha 3 v)

Liikenne- ja viestintäministeriö on oikeutettu allekirjoittamaan Länsirata Oy:n rakentamisvaihetta koskeva osakassopimus siten, että valtion rahoitusosuus hankkeen kustannuksista on enintään 400 miljoonaa euroa edellyttäen, että muut omistajat rahoittavat hanketta vähintään 400 miljoonalla eurolla.

Keskustan mielestä ns. Turun tunnin juna -hankkeen toteuttamiselle ei ole tässä julkisen talouden tilanteessa edellytyksiä, koska hanke on heikosti kannattava ja tulee veronmaksajille kalliiksi. Kuluvan vaalikauden valtuutukset ovat vain pieni osa siitä useiden miljardien eurojen kokonaisuudesta, jonka hanke tulee maksamaan.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 64

> Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto ryhtyy toimiin, jotta Länsirata Oy:n rakentamisvaiheeseen ei ryhdytä.

10. Liikenne- ja viestintäverkot

20. Perusväylänpito (siirtomääräraha 3 v)

Ensi vuodelle hallitus esittää perusväylänpidon rahoitukseen noin 200 miljoonan euron leikkausta verrattuna kuluvaan vuoteen. Kehysrahoituksen (1,285 mrd. euroa) päälle hallitus on osoittamassa momentille investointiohjelmasta enää noin 120 miljoonan euron lisäyksen. Perusväylänpidon loppusumma ensi vuodelle olisi 1,412 mrd. euroa. Vaikein vuosi tulee olemaan vuosi 2027, jolloin ilman uusia päätöksiä jäljelle jää korkeintaan edellä mainittu kehysrahoituksen taso.

Ensi vuoden rahoituksella voidaan päällystää tiestöä enää noin 2 300 kilometriä, mikä on selvästi alle korjausvelan kasvun pysäyttämiseen tarvittavan tason (noin 4 000 km/vuosi). Rataverkolla rahoitus ei riitä edes kaikkien välttämättömien korjausten toteuttamiseen. Esimerkiksi Jyväskylä—Pieksämäki- ja Oulu—Laurila-osuuksien perusparannuksia joudutaan hidastamaan.

Toisin kuin hallitus on ohjelmassaan luvannut ja julkisuuteen lausunut, on huonokuntoisten väylien niin sanottu korjausvelka kääntymässä jyrkkään kasvuun. Vuoden 2026 lopussa yhteenlas-

kettu korjausvelka on kohoamassa jopa noin 4,5 miljardiin euroon. Kasvu johtuu erityisesti kustannustason noususta sekä vähäliikenteisten väylien kunnossapitämisen laiminlyönnistä. Niihin hallitus ei ohjaa rahoitusta. Tilanne vaikeutuu entisestään vuonna 2027 ja suorastaan romahtaa, kun palataan hallituksen leikkaamaan kehysrahoitukseen.

Keskusta tähdentää, että väylärahoituksen tulisi olla paitsi riittävää niin myös vakaata. Kuitenkin hallituksen tekemillä päätöksillä on valtion budjettitalouden menokehys väylärahoituksessa kuluvalla vaalikaudella jatkuvasti laskeva, koska hallitus on leikannut pitkän aikavälin rahoitusta. Hallitus on paikannut ja paikkaamassa lisää puuttuvaa rahoitusta hallitusohjelman E-liitteeseen kirjatulla kertaluonteisella investointiohjelmalla, josta jopa kolme miljardia euroa kohdistuu väyläpolitiikan rahoittamiseen. Se antaa täysin harhaanjohtavan kuvan väylärahoituksen todellisesta tilasta.

Huhtikuun 2025 puoliväliriihen päätöksellä hallitus jopa kasvatti alun perin neljän miljardin euron investointiohjelmaansa 500 miljoonalla eurolla, josta jopa 200 miljoonaa euroa joudutaan käyttämään jo tehdyistä päätöksistä aiheutuvien kustannustennousujen kattamiseen. Tämä kertoo siitä, kuinka suuri kustannuspommi kertarahoitteisen investointiohjelman hankkeisiin liittyy.

Toinen suuri huolenaihe liittyy siihen, että hallitus on käynnistänyt investointiohjelman hankkeita suurilla valtuuksilla, mutta vain pienillä määrärahoilla. Hallitus ei ole myöskään varautunut siihen, että investointiohjelman toteuttaminen lisää perusväylänpidon rahoitustarpeita. Tilanne on jo entuudestaan vaikea, mikä näkyy korjausvelan jatkuvana kasvuna.

Vuosi 2026 on viimeinen budjettivuosi, jolloin hallitus saa käyttää investointiohjelmansa väylärahoitukseen tekemiä lisäyksiä. Sen jälkeen väylärahoituksen taso suorastaan romahtaa. Tulossa olevien vaalikausien yli ulottuvan Liikenne 12 -suunnitelman lausunnoilla olleeseen pohjatekstiin on luvattu tuntuvaa väylärahoituksen korotusta heti voimassa olevan kehyskauden 2026—2029 jälkeen. Tämä kertoo siitä, että myös hallituksessa on havahduttu lyhytjänteisen väyläpolitiikan vakaviin seurauksiin, mutta tiedossa olevat ongelmat on haluttu siivota seuraavan hallituksen ratkaistavaksi. Pidämme tätä populistisena ja vastuuttomana. Pitkän aikavälin väyläpolitiikkaa ei voi rakentaa toiveiden varaan.

Keskustan vaihtoehdossa toteutetaan osana rakennusalan elvytyspakettia perusväylänpidon, siltojen, raiteiden, kävely- ja pyöräteiden sekä yksityisteiden korjausohjelma, johon varataan 200 miljoonaa euroa valtiolta ja lisäksi arvioidaan kuntien ja yksityisteiden omistajien osallistuvan yhteensä 100 miljoonalla eurolla. Valtion lisärahoituksesta 150 miljoonaa euroa kohdistetaan perusväylänpitoon.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 31.10.20 lisätään 150 000 000 euroa perusväylänpitoon ja että hyväksytään seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 65

Eduskunta edellyttää, että hallitus laatii toteuttamiskelpoisen suunnitelman liikenneväylien korjausvelan taittamiseksi viimeistään 12-vuotisen liikennejärjestelmäsuunnitelman päivityksen yhteydessä.

Vastalauseen lausumaehdotus 66

Eduskunta edellyttää, että liikenneväylien korjausvelkapaineiden kasvun hillitsemiseksi hallitus lisää perusväylänpidon rahoitusta aina, kun se päättää uusista liikenneväylien rakentamis- tai kehittämishankkeista.

Vastalauseen lausumaehdotus 67

Eduskunta edellyttää, että hallitus ei rahoita investointiohjelmaansa myymällä suomalaista perusinfrastruktuuria, josta huolehtivat tällä hetkellä valtion kokonaan omistamat yhtiöt, kuten Suomen lentokenttäverkostoa ylläpitävä Finavia ja henkilöjunaliikenteestä huolehtiva VR.

31. Eräät avustukset (siirtomääräraha 3 v)

Yksityistiet. Suomessa on yksityisteitä noin 385 000 kilometriä. Suomen tieverkosta lähes 60 % (noin 385 000 km) on yksityisteitä, josta vajaa puolet on järjestäytynyt tiekunniksi. Siltoja yksityisteillä on noin 12 000 kappaletta sekä avustettavia erityiskohteita noin 20 kappaletta. Yksityisteiden varsilla on arviolta noin 30 000 yritystä, 40 000 maatilayritystä, 250 000 omakotitaloa ja 190 000 kesämökkiä sekä suuri määrä metsätilojen palstoja.

Kuluvalla vaalikaudella yksityistieavustuksia on leikattu joka vuosi. Ensi vuonna määräraha olisi enää 5,5 miljoonaa euroa, josta noin puolet menee lossiliikenteen ylläpitoon. Vertailun vuoksi viime vaalikaudella yksityistieavustukset olivat pienimmilläänkin 23 miljoonaa euroa.

Korostamme, että tarve panostaa yksityisteihin ei ole hävinnyt mihinkään. Sen sijaan hallitus on määrätietoisesti heikentämässä huoltovarmuuden kannalta kriittistä infrastruktuuria ja maksattamassa tiekuntien osakkailla valtiovallan keskeistä velvollisuutta vahvistaa ja ylläpitää koko Suomen huolto- ja toimintavarmuudelle tärkeitä yksityisteitä. Jopa luonnoksessa tulevaksi Liikenne 12 -suunnitelmaksi ei yksityisteiden valtionavustuksiin ole tulossa korotusta.

Osana rakennusalan elvytyspakettia keskusta kohdistaisi yksityistieavustuksiin 25 miljoonaa euroa.

Kevyen liikenteen väylät. Kunnille on myönnetty hakemuksesta valtionavustusta kävelyä ja pyöräilyä edistäviin infrahankkeisiin, muihin kävelyn ja pyöräilyn olosuhteita parantaviin hankkeisiin. Kunnat ovat olleet aktiivisia käyttämään tukea, koska se parantaa liikenneturvallisuutta.

Liikenneturvallisuudelle tärkeiden pyöräteiden rakentamisen valtionosuutta on kuluvalla vaalikaudella lähes puolitettu. Toinen ongelma on ollut, että tukea on voitu myöntää vain kunnan

omistamille liikenneväylille. Suomessa on kuitenkin paljon erityisesti maaseutumaisia kuntia, jotka sijaitsevat valtion omistaman tieverkon varrella. Tällaisille alueille ei ole voitu tukea myöntää.

Osana rakennusalan elvytyspakettia keskusta kohdistaisi 25 miljoonaa euroa valtionavustusten maksamiseen kunnille kävelyä ja pyöräilyä edistäviin infrahankkeisiin, muihin kävelyn ja pyöräilyn olosuhteita parantaviin hankkeisiin ja joukkoliikenteen toimintaedellytyksiä parantaviin infrahankkeisiin sekä valtionavustusten maksamiseen kävelyä ja pyöräilyä edistäviin muihin hankkeisiin.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 31.30.31 lisätään 25 000 000 euroa yksityistieavustuksiin ja

että momentille 31.30.31 lisätään 25 000 000 euroa kävelyn ja pyöräilyn edistämiseen, ja että hyväksytään seuraava lausuma:

Vastalauseen lausumaehdotus 68

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee ja antaa eduskunnalle tarvittavat muutokset, joilla mahdollistetaan jatkossa kävelyä ja pyöräilyä edistävien valtion ja kuntien yhteisrahoitteisten hankkeiden joustava toteutus myös valtion tieverkolla.

77. Väyläverkon kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Hallitus kasvatti huhtikuun 2025 puoliväliriihessään investointiohjelmaansa 500 miljoonalla eurolla. Sen turvin hallitus käynnisti budjettiriihessään viisi uutta kehittämishanketta. Investointiohjelman korotuksesta 200 miljoonalla katetaan kasvaneita kustannuksia. Rakentamiskustannusten nousun lisäksi myös lunastuslain muutos kasvattaa paineita kustannusten nousulle.

Pidämme sinänsä hyvänä, että hallitus on vihdoinkin alkanut poliittisen paineen alla kohdentaa uusia kehittämishankkeita hieman enemmän ruuhkaisimman Suomen ulkopuolelle. Silti esimerkiksi maailmanpoliittisesta tilanteesta eniten kärsivä koko itäinen Suomi jää muutamia paikallisia hankkeita lukuun ottamatta vaille uusia hankkeita. Tulossa oleva Liikenne 12 -suunnitelma ei lupaa tilanteeseen parannusta. Suurista maakunnista Pirkanmaa on jäänyt miltei osattomaksi. Hallituksen väyläpolitiikkaa voidaan perustellusti pitää edelleenkin hyvin keskittävänä.

Valtiovarainministeriö on aiemmin linjannut, että investointiohjelman hankkeita voi viedä budjettiin vasta sitten, kun hankkeiden kokonaisrahoitus on selvillä. Silmiin pistävää hallituksen talousarvioesityksissä on kuitenkin ollut, että hankkeita on käynnistetty suurilla valtuuksilla, mutta pienillä rahoituksilla. Historiasta tiedämme, että hankkeiden rakentamisaikataulujen venyminen johtaa vääjäämättä kokonaiskustannusten huomattavankin suuriin kasvuihin. Myös asiantuntijat kiinnittivät tähän huomiota.

Suurena ja ehkä vuosikymmeniäkin kestävänä kustannusten nousupommina kummittelee yhä Turun tunnin juna (nykyisin Länsirata). Ennakkoarvioista poiketen hanke ei saanut heinäkuussa

2024 EU:lta lainkaan rakentamisrahaa. Väylävirasto on arvioinut hankeyhtiön arvion ensimmäisen vaiheen kustannuksista (1,3 mrd.) olevan jopa noin 200 miljoona euroa alimitoitettu. Huomattavaa on myös, että kysymys on vasta Länsiradan rakentamisen ensimmäisestä vaiheesta, jossa uutta rataa rakennetaan Turku—Salo- sekä Lohja—Espoo-osuuksille. Toista vaihetta, joka koskisi oikoradan rakentamista kahden edellä mainitun rataosuuden liitämiseksi toisiinsa, ei hallitus edistä lainkaan. Tehtyjen arvioiden mukaan se olisi hankkeen kallein osa (kustannusarvio 1,9 mrd. euroa), jonka rahoittamiseen hankeyhtiön osakaskunnilla lienee vähiten kiinnostusta.

Vantaan ratikan kustannukset ovat nousseet samalla, kun siitä on tullut patikkaratikka eli raiteet eivät menekään enää lentokentälle saakka. Hanke ei vastaa reitin lyhentymisen vuoksi enää sitä hanketta, jolle valtio on alun perin myöntänyt rahoitusta. Lisäksi raitiovaunut ollaan tilaamassa Puolassa ne valmistavalta yhtiötä, joten työllistävästä vaikutuksesta tuntuva osa päätyy Suomen ulkopuolelle, mikä tekee hankkeesta valtion näkökulmasta aiempaa heikommin perustellun. Vaunujen rakentamisen kilpailutusta voi pitää epäonnistuneena, koska on saatu vain yksi kaikki vaatimukset täyttävä tarjous, jonka vuoksi hintavertailua ei ole edes tehty. Hanke on veronmaksajille hyötyihinsä nähden liian kallis. Valtion tulee vetäytyä rahoitusosuudestaan ja pysäyttää omalta osaltaan Vantaan ratikan edistäminen nykyisessä muodossaan.

Hallitus ei ole juurikaan edistänyt ulkomaankaupan ja huoltovarmuuden kannalta elintärkeitä vaihtoehtoisia reittejä, jos laivaliikenne Itämerellä häiriintyy tai katkeaa kokonaan.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 69

> Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto ryhtyy toimiin, joilla peräännytään valtion osallistumisesta Vantaan ratikasta aiheutuviin kustannuksiin.

Vastalauseen lausumaehdotus 70

> Eduskunta edellyttää, että hallitus kehittää liikenneväyliä koko Suomessa ottaen huomioon huoltovarmuuden ja saavutettavuuden.

Vastalauseen lausumaehdotus 71

> Eduskunta edellyttää, että hallitus laatii huolelliset laskelmat liikenneväylien uusien kehittämishankkeiden kokonaisrahoituksesta ilman, että se sysää jo näköpiirissä olevia rahoitusongelmia seuraavan hallituksen ratkaistavaksi samaan aikaan, kun se on leikannut pitkän aikavälin kehysrahoitusta.

20. Liikenteen ja viestinnän palvelut

51. Avustukset liikenteen ja viestinnän palveluihin (siirtomääräraha 3 v)

Hallitus kylvää jatkuvasti viestintäpoliittista epätasa-arvoa. Se lakkautti heti vaalikauden alussa valtakunnallisen laajakaistaohjelman, leikkasi siltä rahoituksen ja poisti kyseisen avustusmomen-

tin valtion talousarvioesityksestä. Samalla hallitus toimi omaa hallitusohjelmaansa vastaan. Siellä luvattiin, että julkisten palveluiden digitalisaatiota edistetään. Koko maan kattavat toimivat laajakaistat ovat tärkeitä myös sote-palveluja tarvitseville. Hallitusohjelman mukaan myös viranomaisviestintää ollaan digitalisoimassa.

Laajakaistatuen lakkauttamispäätös tehtiin ennen hallitusohjelmassa luvattua selvitystä ja samaan aikaan, kun 3G-verkkoa alettiin ajamaan alas uudemman sukupolven verkkojen tieltä. Samalla hallitus tuli joko tarkoituksella tai tietämättään peruneeksi edellisen hallituksen tekemän rahoituspäätöksen parantaa junakuuluvuutta eli käytännössä rakentaa toimivaa laajakaistojen perusinfraa, joka palvelisi niin junamatkustajia kuin syrjäisempien alueiden asukkaita.

Nyt asukkaiden matkapuhelimet eivät enää toimi ja junissa on mahdotonta tehdä töitä ja soittaa puhelimella. Junakuuluvuuden parantamisen hallitus on sysännyt VR:n vastuulle, vaikka ongelma liittyy toimimattomiin laajakaistaverkkoihin eikä verkkoyhteyksien rakentaminen ole VR:n vastuulla.

Perinteisessä postinjakelussa Posti OyJ on poistanut vuoden 2025 alussa palveluvalikoimastaan osoitteettomat mainosjakelut ja muut massapostitukset, kuten ilmaislehtien jakelun. Lisäksi hallitus on leikkaamassa sanomalehtien jakelutuen rahoituksesta jopa puolet ensi vuodesta 2026 alkaen.

Viimeisimpänä riippumaton tiedonjakaja Suomen Tietotoimisto on vaikeuksissa mediakentän murroksessa. Samaan aikaan niin sanottujen valeuutisten määrä on jyrkässä kasvussa. Liikenne- ja viestintäministeriön vastaus on tehdä muistio, jossa keskitytään erityisesti kotimaisten mediayhtiöiden kilpailukykyyn.

Hallitus on päätöksillään tai päättämättömyydellään murentanut vakavasti ihmisten viestinnällistä tasa-arvoa. Mahdollisuudet käyttää ja saada digitaalisia ja perinteisiä viestintäpalveluja ovat heikentymässä samanaikaisesti ja samoilla ihmisillä vain heidän asuinpaikkansa perusteella. Tämä alleviivaa hallituspolitiikan keskittävän ja ihmisiä eriarvoistavan politiikan peruslinjaa.

Keskusta edistäisi nopeita laajakaistayhteyksiä koko maassa muun muassa etätyömahdollisuuksien edistämiseksi. Lisäksi parannettaisiin junien nettiyhteyksiä. Kokonaisuuteen kohdistetaan 20 miljoonaa euroa valtion rahoitusta, ja tavoitteena on, että lisäksi tulee 80 miljoonaa euroa yksityistä rahoitusta, jolloin kokonaisuudessaan voitaisiin saada 100 miljoonan euron investoinnit tietoliikenneyhteyksien parantamiseen.

Keskusta ei pidä vaikuttavana kohdistaa 20 miljoonaa euroa romutuspalkkioihin tässä julkisen talouden tilanteessa ja esittää tämän määrärahan poistamista.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 31.20.51 lisätään 15 000 000 euroa laajakaistayhteyksien rakentamiseen ja

että momentille 31.20.51 lisätään 5 000 000 euroa junien nettiyhteyksien vahvistamiseen ja

että momentilta 31.20.51 vähennetään 20 000 000 euroa romutuspalkkioista, ja että hyväksytään seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 72

Eduskunta edellyttää, että hallitus käynnistää uudelleen valtakunnallisen laajakaistaohjelman maaliskuussa 2024 tehdyn selvityksen pohjalta ja osana laajakaistaohjelmaa ja -hankkeita panostaa junakuuluvuuden parantamiseen koko maassa.

Vastalauseen lausumaehdotus 73

Eduskunta edellyttää, että hallitus turvaa nopean, luotettavan ja riippumattoman uutismateriaalin tuotannon Suomessa.

Vastalauseen lausumaehdotus 74

Eduskunta edellyttää, että hallitus turvaa postinjakelupalvelut koko Suomessa.

Pääluokka 32

TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖN HALLINNONALA

Töitä suomalaisille — tuplataan talouskasvu

Suomi nousee, kun saamme ihmisille töitä. Siksi Keskustan tavoite on vähintään kaksinkertaistaa talouden kasvu ennustetusta siten, että kasvu olisi vähintään 2 prosenttiyksikköä vuodessa. Työpaikat syntyvät ennen muuta pieniin ja keskisuuriin yrityksiin kautta Suomen. Niiden toimintaedellytyksiä pitää parantaa.

Keskusta varaa kasvutoimenpiteiden ja palveluiden pelastamisen rahoittamiseen yhteensä noin 1,5 miljardia euroa. Tästä talouskasvun tuplaamiseen tähtääviin toimiin kohdistuu noin 1,4 miljardia euroa ja loput suomalaisten lähi- ja peruspalveluiden pelastamiseen ja budjetin pieniin täsmäkohdennuksiin. Toimenpiteitä toteutetaan vuosien 2026—2027 aikana tämän raamin puitteissa. Keskusta on esittänyt toimenpiteiden rahoittamiseksi vastaavan kokoluokan vaihtoehdon.

Talouskasvun vauhdittaminen on senkin vuoksi olennaista, että yhden prosenttiyksikön nousu työllisyydessä vahvistaa julkisen talouden kestävyyttä 0,4 prosenttiyksiköllä.

Ihmisten ja yritysten arjen sujuvoittaminen

Sujuvoitetaan ihmisten ja yritysten arkea helpottavaa sääntelyä kunnissa, hyvinvointialueilla ja valtiolla. Asetetaan tavoitteet palveluille, mutta annetaan suuri toimintavapaus niihin pääsemiselle.

Yksi sisään — kaksi ulos -periaate käyttöön yritysten sääntelyssä. Sääntelyn määrää ja vaikutuksia on kyettävä vähentämään.

Käynnistetään yrityselämää koskevan lainsäädännön perkaaminen siten, että kahden vaalikauden aikana puretaan Suomen lainsäädännöstä EU:n minimitason ylittävät lisävaatimukset. Suomen sääntely-ympäristö ei voi sisämarkkinoilla poiketa muusta Euroopasta merkittävällä tavalla.

Inhimillisen pääoman kasvattamisen lisäksi Suomen on lisättävä yritteliäisyyttä kaikenikäisten keskuudessa. Keskusta vaatii parannusta yrittäjyyden aloittamiseen pienten lasten kanssa ja hallitukselta tukitoimenpiteitä lapsiperheellisille yrittäjille.

Ripeästä luvituksesta Suomen kilpailuvaltti

Otetaan tavoitteeksi, että Suomessa on Euroopan nopein luvitus - takuuajat yrityksille ja toimiva yhden luukun palvelumalli.

Otetaan käyttöön kynnysraha valituksille, jollei valituksen tekijä ole suoraan asianosainen.

Varmistetaan valtionhallinnon sinänsä perusteltujen hallintosäästöjen toimeenpanossa, ettei niiden vuoksi aiheudu millään sektorilla viivästyksiä tai muuta haittaa yritysten toimintaan.

Kasvualoille tarvitaan tiekartat

Tehdään parlamentaarisesti kasvualojen pitkän tähtäimen tiekartat, jotta kasvualojen ekosysteemien toimijat voivat luottaa julkiseen taustatukeen ja yli vaalikausien ulottuvaan tahtotilaan alojen vauhdittamiseksi. Yrityskehittämistä on vaivannut vaalikausittain vaihtuva ohjelmatyö ja samalla jo toimivaksi havaittujen yhteisöjen hajoaminen sekä työn valuminen hukkaan.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 75

> Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto käynnistää yrityselämää koskevan lainsäädännön läpikäynnin siten, että kansallisesta lainsäädännöstä puretaan vaiheittain EU:n minimitason ylittävät vaatimukset, jotta Suomen sääntely-ympäristö vastaisi sisämarkkinoiden yleistä sääntelyä.

Vastalauseen lausumaehdotus 76

> Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto keventää tuplamäärällä sääntelyä toisaalla, jos se yhtäällä esittää lisää sääntelyä, jotta yritysten kumulatiivinen sääntelytaakka saadaan asteittain keventymään.

Vastalauseen lausumaehdotus 77

> Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto valmistelee ja antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset yritysten luvituksen takuuajoista sekä varmistaa, että Suomessa on Euroopan sujuvimmat ja nopeimmat luvitusprosessit.

Vastalauseen lausumaehdotus 78

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto valmistelee ja antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset, joilla otetaan käyttöön kynnysraha valituksille pois lukien valitukset, joiden tekijä on suoraan asianomainen.

Vastalauseen lausumaehdotus 79

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto ryhtyy valmistelemaan parlamentaarisessa yhteistyössä ylivaalikautiset tiekartat kasvualojen näkymien pitkäjänteiseksi kehittämiseksi.

Vastalauseen lausumaehdotus 80

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee tukitoimenpiteitä lapsiperheellisille yrittäjille ja yrittäjyyden aloittamiseen pienten lasten kanssa.

Vastalauseen lausumaehdotus 81

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto toimeenpanee valtionhallinnon säästöt siten, että niistä ei aiheudu viivästyksiä esimerkiksi yritysten luvitukseen tai muuta haittaa yrityksille.

01. Hallinto

05. Innovaatiorahoituskeskus Business Finlandin toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)

Laaditaan kunnianhimoinen matkailualan kasvustrategia. Tavoitteeksi on asetettava matkustustaseen saaminen tasapainoon vuoteen 2030 mennessä, jolloin matkailusta tulisi tuloja Suomeen saman verran kuin mitä suomalaiset vievät matkailueuroja maailmalle. Suomen matkustustaseen alijäämä oli lähes 1,9 miljardia euroa vuonna 2024 ja alijäämä kasvoi edellisvuodesta. Keskusta varaisi 5 miljoonaa euroa matkailualan edistämiseen.

Mahdollistetaan halukkaille kunnille pienen yökohtaisen matkailumaksun tai -veron käyttöönotto matkailun tarvitseman infran kehittämiseksi.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 32.01.05 lisätään 5 000 000 euroa matkailun edistämiseen, ja että hyväksytään seuraava lausuma:

Vastalauseen lausumaehdotus 82

Eduskunta edellyttää, että hallitus laatii kunnianhimoisen matkailualan kasvustrategian, jonka tavoitteena on matkustustaseen saaminen tasapainoon vuoteen 2030 mennessä.

20. Uudistuminen ja vähähiilisyys

20. Energiatehokkuuden ja uusiutuvan energian käytön edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Biokaasutuotantoa on vauhditettava ja varmistettava, että sähköverkot mahdollistavat hajautetun uusiutuvan energiantuotannon koko maassa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 83

> Eduskunta edellyttää, että hallitus varmistaa koko maassa, että sähköverkkojen siirtokapasiteetista ei muodostu pullonkaulaa uusiutuvan energian tuotannolle tai sen käytölle, jotta talouskasvun edellytykset turvataan.

40. Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan tukeminen (arviomääräraha)

Tuottavuusloikka: Tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminta kasvun kannattelijaksi

Perustetaan alueelliset kasvutehtaat, jotka kokoavat osaajat yhteen vauhdittamaan innovaatioita, koulutusta ja kestävää talouskasvua. Kasvutehtaat ovat uusi toimintatapa, joka kokoaa olemassa olevia organisaatioita ja osaamista yhteen. Vahvistetaan samalla elinvoimakeskusten roolia pienten ja keskisuurten yritysten kasvun mahdollistamisessa.

Kasvutehtaat tarjoavat alustan paikallisten yritysten TKI-toimintaan ja toimisivat yhteistyöfoorumeina, joissa alueen koulutus, tutkimus ja elinkeinoelämä yhdessä suunnittelevat rahoitettavia kokonaisuuksia. Tuodaan samalla starttirahoitus osaksi korkeakouluyhteisöjen toimintaa.

Tehdään tuottavuusloikka tekemällä Suomesta tekoälyn hyödyntämisen ja soveltamisen suurmaa. Tekoälyn hyödyntämisohjelma yrityksille ja startup-yritysten huomioiminen. Tavoitteena on näyttää muulle maailmalle mallia tekoälyn eettisessä hyödyntämisessä.

Lisätään tutkimuksen ja tuotekehityksen lisäksi 20 miljoonaa euroa innovaatiotoimintaan, jotta kehitystyön tuloksia saadaan kaupallistamalla konkretisoitua kasvuksi.

Varmistetaan, että Business Finlandilla on käytössä Innovaatioseteli ja Group Explorer -rahoituspalvelujen kaltaisia etenkin pienille ja keskisuurille yrityksille suunnattuja mahdollisuuksia käynnistää innovaatiotoimintaa TKI-toiminnan rahoituksen puitteissa.

TKI-ketju kuntoon ja myös pienet ja keskisuuret yritykset huomioivaksi. Kiinnitetään erityistä huomioita myös pienten ja keskisuurten yritysten innovaatiotoiminnan rahoitukseen tutkimuksen ja tuotekehityksen ohessa sekä siihen, että myös pk-yritykset voivat ponnistaa maakunnista maailmalle. Toimeenpannaan määrätietoisesti TKI-satsausten lisäämisiä, mutta suunnataan samalla T&K-rahoituksesta nykyistä merkittävämpi osa pienille ja keskisuurille yrityksille.

T&K-satsauksia suunnataan murrosteknologioiden soveltamiseen eri aloille, kuten vety, uusiutuvat energialähteet ja kiertotalous, kvantti, bioteknologia, tekoälyn hyödyntäminen ja avaruus. Varataan rahoitusta demojen ja pilottien tukemiseen. Hyödynnetään julkisia hankintoja osana innovatiivista kasvupolitiikkaa.

Kohdistetaan kustannustehokkaasti tutkimuksen ja kehityksen avulla T&K-rahoitusta suomalaisten sosiaali- ja terveyspalvelujen ongelmien ratkaisemiseen hyvinvointialueilla ja varmistetaan ratkaisujen käyttöönotto ympäri Suomen.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 32.20.40 lisätään 20 000 000 euroa innovaatiotoiminnan tukemiseen, ja että hyväksytään seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 84

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto varmistaa Innovaatiosetelin ja Group Explorer -rahoituspalvelujen kaltaisten etenkin pienille ja keskisuurille yrityksille suunnattujen innovaatio- ja kansainvälistymispalveluiden saatavuuden.

Vastalauseen lausumaehdotus 85

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto valmistelee ja antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset alueellisten kasvutehtaiden perustamiseksi, jotka yhteistyöfoorumina kokoavat yhteen osaamista ja organisaatioita vauhdittamaan innovaatioita, koulutusta ja kestävää talouskasvua.

Vastalauseen lausumaehdotus 86

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto käynnistää Suomen tekoälyn hyödyntämisohjelman valmistelun yhdessä yritysten kanssa, jonka avulla Suomesta voidaan tehdä tekoälyn eettisesti kestävän hyödyntämisen ja soveltamisen suurmaa.

Vastalauseen lausumaehdotus 87

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto valmistelee ja antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset tki-toiminnan tukien painottamiseksi nykyistä enemmän pienille ja keskisuurille yrityksille.

Vastalauseen lausumaehdotus 88

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto valmistelee ja antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset, jotta julkisia hankintoja hyödynnettäisiin aktiivisemmin innovaatiotoiminnassa.

Vastalauseen lausumaehdotus 89

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto valmistelee ja antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset, jotta tki-rahoitusta kohdistettaisiin nykyistä aktiivisemmin murrosteknologioiden teollisen mittakaavan kokeilujen ja pilottien tukemiseen.

Vastalauseen lausumaehdotus 90

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto valmistelee ja antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset, jotta TKI-rahoitusta voidaan nykyistä aktiivisemmin kohdistaa sosiaali- ja terveyspalveluiden tuottavuuden nostamiseen.

30. Työllisyys ja yrittäjyys

40. Alueiden kestävän kasvun ja elinvoiman tukeminen (siirtomääräraha 3 v)

Otetaan käyttöön itäisen Suomen erityistalousalue ja uudistetaan aluekehitystä

Keskusta esittää kymmenen vuoden erityistalousaluekokeilua itäiseen Suomeen, koska alue kärsii Venäjän Ukrainaan kohdistaman hyökkäyssodan vaikutuksista.

Erityisalueen työkaluja olisivat esimerkiksi määräaikainen vapautus investoivalle yritykselle yhteisöverosta, opintolainojen hyvitys, muuttoavustus osaavan työvoiman houkuttelemiseksi, alueellisesti kevennetty sähköverotus, sosiaaliturvamaksujen huojentaminen, luvitusten ohituskaista sekä TKI:n ja koulutuspaikkojen lisäpanostusten painottaminen aivan erityisesti itäiseen Suomeen.

Keskusta tarkastelisi myös jokaista eri hallinnonalojen päätöstä, jotta ne eivät heikennä yhdessä tai erikseen itäisen Suomen asemaa suhteessa muuhun Suomeen.

Itäisen Suomen erityistalousalue on pilotti, jolla valinnanvapautta ja vastuuta annetaan lähemmäs alueen ihmisiä ja yrityksiä. Jatkossa talousalueet voivat itse paikallisesti sopia ja räätälöidä elinvoimaansa vahvistavia ratkaisuja. TE-palveluiden siirto pois valtiolta on askel kohti elinvoimaisten talousalueiden ajattelua. Tavoitteena on aluetalousmalli esimerkiksi Sveitsin itsehallinnollisten maakuntien mallia mukaillen siten, että alueilla on mahdollisuus esimerkiksi omanlaiseensa yritysverotuksen kokonaisuuteen.

Otetaan käyttöön seutukuntakohtaiset kasvusopimukset korvaamaan ainoastaan muutamien kaupunkiseutujen kanssa tehtävät MAL-sopimukset. Silloin valtio osallistuisi tasapuolisemmin koko Suomen kehittämiseen.

Keskusta kohdistaisi vuoden 2026 talousarvioon Itä- ja Pohjois- Suomen ohjelmien toteuttamiseen valtiolta 100 miljoonaa euroa osana rakennusalan elvytyspakettia.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 32.30.40 lisätään 100 000 000 euroa Itä- ja Pohjois-Suomen ohjelmien toteuttamiseen, ja että hyväksytään seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 91

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto valmistelee ja antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset itäisen Suomen erityistalousaluekokeilun käynnistämiseksi.

Vastalauseen lausumaehdotus 92

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto valmistelee ja antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset, joilla MAL-sopimukset uudistetaan seutukuntakohtaisiksi kasvusopimuksiksi hyödyntäen koko Suomen mahdollisuudet.

44. Alueellinen kuljetustuki (siirtomääräraha 3 v)

Alueellisella kuljetustuella alennetaan harvaan asutuilla alueilla toimivien pk-yritysten jalostamien tuotteiden pitkistä kuljetusmatkoista aiheutuvia rahtikustannuksia. Näin parannetaan yritystoiminnan edellytyksiä ja yritysten kilpailukykyä. Tukea myönnetään valtaosin pitkien matkojen Itä- ja Pohjois-Suomessa.

Keskusta ei hyväksy leikkausta alueelliseen kuljetustukeen, koska tämä vaikeuttaisi pitkien etäisyyksien maassa vientiteollisuuden toimintaedellytyksiä kasvattamalla kuljetuskustannuksia. Keskusta kohdistaisi alueelliseen kuljetustukeen 1,6 milj. euron lisäyksen.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 32.30.44 lisätään 1 600 000 euroa alueelliseen kuljetustukeen.

40. Yritysten erityisrahoitus

47. Finnvera Oyj:n tappiokorvaukset (arviomääräraha)

Finnvera Oyj:n tappiokorvauksiin varautumista tulisi kasvattaa, jotta Finnvera voi lisätä riskinottoaan rahoituksen antamisessa.

Kasvatetaan Finnveran enimmäistakauksien prosenttimäärää ja otetaan käyttöön 100 %:n lainatuote Finnveralle paikkaamaan toimimattoman pankkijärjestelmän puutteita. Varmistetaan, että mikroyritysluottoja on jatkossakin käytössä.

Samalla on syytä käydä läpi pankkien sääntely-ympäristö tarkastellen, onko siinä jotain kansallisia rajoitteita yritysrahoituksen saatavuudelle ja hinnalle sekä vahvistetaan pääomamarkkinoiden toimivuutta Suomessa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Valiokunnan mietintö VaVM 29/2025 vp
Vastalause 2 /kesk

Vastalauseen lausumaehdotus 93

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto valmistelee ja antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset Finnveran tappiokorvausten lisäämiseksi erityisesti mikroyritysten sekä pienten ja keskisuurten yritysten rahoituksen saatavuuden parantamiseksi.

Pääluokka 33

SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖN HALLINNONALA

Omaishoitajien työ on erittäin arvokasta ja yhteiskunnan näkökulmasta kustannuksiltaan edullista. Siten omaishoidon alimpiin palkkioihin tehtävät korotukset ovat erittäin tärkeitä. Keskusta pitää tärkeänä myös sitä, että hallitus säilyttää omaishoitajilla työhuonevähennysoikeuden verotuksessa. Keskusta olisi itse säilyttänyt vähennysoikeuden kaikilla verovelvollisilla henkilöillä, eikä poistanut sitä hallituksen tavoin ansiotuloja saavilta palkansaajilta.

Keskusta peräänkuuluttaa edelleen hallitukselta omaishoitolain kokonaisuudistusta, jonka toteuttaminen oli kirjattuna Orpon hallituksen hallitusohjelmaan puoliväliriiheen mennessä. Omaishoitajien näkökulmasta uudistus olisi edelleen tarpeen, jotta erityisesti työikäisten omaishoitajien erityistarpeet tulisivat huomioitavaksi, omaishoidon tuen kriteerit olisi mahdollista yhtenäistää eri hyvinvointialueilla ja perhehoidon osuus omaishoitajien vapaiden aikaisissa hoivajärjestelyissä kasvaisi.

Keskusta näkee erittäin tärkeänä myös perhehoidon toimintaedellytysten vahvistamisen ja perhehoitajien sosiaaliturvaan liittyvien epäkohtien korjaamisen, jolloin perhehoitoa olisi sekä lyhytaikaisena että pidempiaikaisena hoitomuotona yhä laajemmin tarjolla.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 94

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto valmistelee ja antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset mahdollisimman pian hallitusohjelmaan kirjatun omaishoidon tuen kokonaisuudistuksen toteuttamiseksi, jotta erityisesti työikäisten omaishoitajien erityistarpeet tulisivat huomioiduksi, omaishoidon tuen kriteerit olisi mahdollista yhtenäistää eri hyvinvointialueilla ja perhehoidon osuus omaishoitajien vapaiden aikaisissa hoivajärjestelyissä kasvaisi.

Vastalauseen lausumaehdotus 95

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto selvittää mahdollisimman pian, miten perhehoitajien sosiaaliturvaan liittyvät epäkohdat voitaisiin korjata, ja antaa näistä esityksen eduskunnalle.

Vastalauseen lausumaehdotus 96

> Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto selvittää, miten perheenjäsenen saattohoidon ja pienen lapsen kuoleman jälkeinen suruvapaa voitaisiin turvata nykyistä pidempänä.

10. Perhe- ja asumiskustannusten tasaus, perustoimeentulotuki ja eräät palvelut

50. Perhe-etuudet (arviomääräraha)

Keskusta esittää, että kansakunnan pitkäjänteisen vaurastumisen kiihdyttämiseksi toteutetaan sijoitustili, jollainen avataan jokaiselle syntyvälle lapselle ja jonne valtio kanavoi alkupääoman.

Edellä olevan perusteella ehdotamme, että hyväksytään seuraava lausuma:

Vastalauseen lausumaehdotus 97

> Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee ja antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset, jotta jokaiselle syntyvälle lapselle avataan sijoitustili, jonne valtio antaa alkupääoman.

54. Asumistuki (arviomääräraha)

Yleistä asumistukea uudistettava

Yleinen asumistuki kaipaa kokonaisuudistamista, jossa tukimenoja lasketaan huomioiden tukea eniten tarvitsevat pienituloisimmat ja erityisesti lapsiperheet. Asumistuet ovat vaikuttaneet osaltaan vuokrahintoja ja siten myös asuntojen hintoja nostavasti. Nyt kun asumistukia on leikattu, niin vapaarahoitteisten asuntojen hintataso ja vuokrat ovat joustaneet alaspäin. Uudistustyötä on syytä jatkaa. Keskusta hakisi 240 miljoonan euron lisävähennyksen asumistukeen kokonaisuudistuksella.

Edellä olevan perusteella ehdotamme, että hyväksytään seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 98

> Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee ja antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset asumistuen uudistamiseksi julkisia menoja merkittävästi tehostavalla tavalla.

20. Työttömyysturva

Osa-aikainen työllisyys on parempi vaihtoehto kuin kokopäiväinen työttömyys. Suomessa on aiemmin ajateltu, että työnteon tulee olla aina kannattavaa ja että sosiaaliturvaa tulisi kehittää enemmän tähän suuntaan kuin sellaiseksi, että työnteon kannusteita heikennetään. Poikkeuksena tästä hallitus päätti kuitenkin poistaa työttömyysturvan suojaosan käytöstä kokonaan. Suojaosan poistamisen jälkeen käteen jäävät tulot verotus huomioiden jäävät nyt olennaisesti heikommaksi pienimuotoisesta satunnaisesta työskentelystä kuin aiemmin.

Hallitus on perustellut kaikkein suurituloisimpien veronalennuksia työnteon kannustavuuden parantamisella, mutta toisaalta osa-aikaisen työn osalta on heikentänyt merkittävästi kannustetta. Työttömyysturvan suojaosa tulisi palauttaa käyttöön uudistettuna siten, että työnteko todella on aina kannattavaa.

Keskustan mielestä hallituksen tulisi työllisyyden edistämiseksi selvittää mahdollisuuksia ja erilaisia keinoja keventää pitkäaikaistyöttömän tai nuorisotyöttömän palkkaavan työnantajamaksujen keventämistä. Tämä vähentäisi lyhyellä aikavälillä sosiaalivakuutusrahastojen maksukertymää, mutta parantaisi pidemmällä aikavälillä tilannetta, koska ehkäisisi rakenteellista työttömyyttä.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 99

> Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto valmistelee ja antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset työttömyysturvan suojaosan käyttöönottamiseksi uudistettuna siten, että työnteko on aina kannattavaa.

Vastalauseen lausumaehdotus 100

> Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto selvittää mahdollisuuksia keventää työnantajamaksuja tilanteessa, jossa työnantaja palkkaa työntekijäksi pitkäaikaistyöttömän tai nuorisotyöttömän.

30. Sairausvakuutus

60. Valtion osuus sairausvakuutuslaista johtuvista menoista (arviomääräraha)

Omalääkäri jokaiselle

Otetaan käyttöön omalääkärit ja -hoitajat. Omalääkärille pääsee nopeasti, hoitoon saadaan jatkuvuutta ja ihminen tietää, kuka lääkäri häntä hoitaa silloin, kun lääkäriä tarvitaan.

Hallituksen päätös osoittaa lisärahoitusta hyvinvointialueille hoidon jatkuvuusmallien kehittämiseen on oikeansuuntainen, mutta riittämätön toimenpide.

Keskustan tavoitteena on, että jokainen suomalainen voi valita oman perhelääkärinsä tai omalääkärinsä.

Keskusta on valmis luopumaan yksityislääkäreiden Kela korvauksiin tehdyistä lisäyksistä ja käytetään lisäsatsaukset sen sijaan omalääkärijärjestelmän käyttöönottoon koko maassa.

Lisätään Kela-korvauksien vaikuttavuutta kohdennetusti

Keskusta toteuttaisi yksityisen sairaanhoidon Kela-korvaukseen rakenteellisen muutoksen siten, että olemassa oleva rahoitus kohdennettaisiin suunterveyteen, naistentauteihin ja hedelmöityshoitoihin, joiden korvaustaso nousisi ja muut palvelut poistuisivat Kela-korvattavuuden piiristä.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 101

> Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee ja antaa eduskunnalle esitykset omalääkärimallista, jolla parannetaan ihmisten hoidon jatkuvuutta koko maassa.

Vastalauseen lausumaehdotus 102

> Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee ja antaa eduskunnalle viivyttelemättä esitykset Kela-korvausten uudistamiseksi siten, että olemassa oleva pysyvä rahoitus kohdennettaisiin hammashoitoon, naistentauteihin ja hedelmöityshoitoihin, joiden korvaustaso nousisi ja muut palvelut poistuisivat Kela-korvattavuuden piiristä.

40. Eläkkeet

Suomessa on onnistuneesti päätetty eläkeiän nostamisesta, mutta joitain varhaisen eläköitymisen mahdollisuuksia on yhä jäljellä. Ensinnäkin työkyvyttömyyseläkepäätöstä tehtäessä 60 vuotta täyttäneiden yksityisen sektorin työntekijöiden työkykyä arvioidaan nuorempia ikäryhmiä lievemmin ehdoin.

Poistamalla ikääntyneitä koskevat työkyvyttömyyseläkkeen erityissäännökset voitaisiin työllisyyttä kasvattaa noin 2 800 hengellä valtiovarainministeriön julkisen talouden meno- ja rakennekartoituksen mukaan. Keskusta esittää vaihtoehtobudjetissaan tätä, mikä vahvistaa julkista taloutta vajaalla 80 miljoonalla eurolla.

Edellä olevan perusteella ehdotamme, että hyväksytään seuraava lausuma:

Vastalauseen lausumaehdotus 103

> Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee ja antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset ikääntyneitä koskevan työkyvyttömyyseläkkeen erityissäännöksien poistamisesta.

52. Valtion osuus yrittäjän eläkelaista johtuvista menoista (arviomääräraha)

Uudistetaan yrittäjien eläkejärjestelmää paremmin toimivammaksi ja joustavammaksi heti. Vaalikaudesta on nyt kulunut jo 2,5 vuotta, mutta konkreettisia muutoksia hallitus ei ole eduskunnalle vielä antanut.

Edellä olevan perusteella ehdotamme, että hyväksytään seuraava lausuma:

Vastalauseen lausumaehdotus 104

> Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto valmistelee ja antaa eduskunnalle viipymättä tarvittavat esitykset, joilla tehdään yrittäjien eläkejärjestelmästä paremmin toimiva ja joustavampi.

60. Sosiaali- ja terveydenhuollon tukeminen

31. Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen kansallinen kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Valtioneuvoston on ryhdyttävä määrätietoisesti johtamaan ja tukemaan alueita sosiaali- ja terveyspalveluiden kehittämisessä. Keskusta toteuttaisi seuraavan kansallisen kehittämistoimenpiteen:

— Vähennetään sairauksien ylidiagnosointia käynnistämällä sairauksien kriteerien arviointityö. Tavoitteena on hoidon vaikuttavuuden ja kustannustehokkuuden parantamiseen tähtäävä valtakunnallinen toimintaohjelma.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 105

> Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto käynnistää sairauksien kriteerien arviointityön sairauksien ylidiagnosointien vähentämiseksi.

90. Avustukset terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen

50. Avustukset yhdistyksille ja säätiöille terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen (arviomääräraha)

Hallituksen jo tähän mennessä järjestöjen rahoitukseen kohdistamat ja ensi vuodelle suunnittelemat uudet kohdistuvat leikkaukset johtavat ennalta vaikeasti ennakoitaviin muutoksiin järjestöissä ja niiden toiminnassa. Leikkausten seurauksena järjestökentältä katoaa merkittävästi hiljaista tietoa ja osaamista ja paineet hyvinvointialueiden ja kuntien tuottamia palveluja kohtaan tulevat kasvamaan merkittävästi.

Nopealla aikataululla toteutettavien säästöjen vaikutukset voivat olla ennakoimattomia järjestöjen toiminnasta apua ja tukea saaneiden potilaiden ja heidän perheenjäsenten ja läheistensä elämässä. Valiokunnan kuulemisissakin on nostettu esille, että järjestöjen palvelutoiminnan supistuminen kohdistuu erityisesti muutoinkin heikommassa asemassa olevien ihmisten palveluihin.

Tässä julkisen talouden tilanteessa säästöjen tekeminen on tarpeellista, mutta järjestöjen säästötaso on mitoitettu liian suureksi. Keskusta puolittaisi hallituksen järjestösäästöt ja osoittaa 17 500 000 euroa lisärahoitusta.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 33.90.50 lisätään 17 500 000 euroa valtionavustuksiin yhdistyksille ja säätiöille terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen, ja että hyväksytään seuraava lausuma:

Vastalauseen lausumaehdotus 106

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa järjestöjen rahoitukseen kohdistuvien leikkausten vaikutuksia järjestöjen tuottamien palveluiden ja vertaistuen saavutettavuuteen ja tarjontaan ja hyvinvointialueiden tuottamien palveluiden kysynnän kasvuun ja tuo eduskunnalle tarvittaessa tilannetta korjaavat esitykset.

Pääluokka 35

YMPÄRISTÖMINISTERIÖN HALLINNONALA

10. Ympäristön- ja luonnonsuojelu

61. Vesien- ja ympäristönhoidon tukeminen (siirtomääräraha 3 v)

Merien suojelun lisäksi myös sisävesien suojeluun on syytä satsata, jotta myös järvien ja jokien ekologista tilaa voitaisiin vaalia ja parantaa. Sisävesien suojelu on osittain samalla myös Itämeren suojelua, koska monet Suomen sisävesistä laskevat Itämereen.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 35.10.61 lisätään 2 000 000 euroa vesiensuojeluun kohdistaen lisäys sisävesien suojeluun.

20. Yhdyskunnat, rakentaminen ja asuminen

Keskustan vaihtoehto sisältää monia eri rakennusalaa koko maassa elvyttäviä toimenpiteitä, joihin varataan 570 miljoonaa euroa, kun Turun tunnin junan ja Vantaan ratikan valtionrahoitus perutaan, koska hankkeet ovat kalliita ja heikosti perusteltuja.

Tavoiteltu yhteisvaikutus keskustan esittämillä rakennusalan toimenpiteillä on yhteensä 4,3 miljardia euroa rakentamiseen ja 43 000 henkilötyövuotta. Toimenpiteet kohdistuvat muillekin useammalle eri hallinnonalalle.

Käynnistetään myös puurakentamisen ja erityisesti hirsirakentamisen kasvuohjelma, koska näin autetaan samalla pienentämään päästöjä ja saadaan kasvavaa vientiteollisuutta Suomeen. Rakennusalan vähäpäästöisyyden tavoittelussa edetään kuitenkin teknologianeutraalisuutta tavoitellen. Mahdollistamalla 10 000 puu- ja hirsitalon lisärakentaminen Suomeen voisi julkinen talous saada jopa 2 miljardin euron verotuoton. Samalla myös rakentaminen kotimarkkinoilla saadaan elpymään kasvuun.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 107

> Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee ja käynnistää puurakentamisen ja erityisesti hirsirakentamisen kasvuohjelman, jolla vahvistetaan kotimarkkinoiden toimintaa, luodaan kasvavaa vientiteollisuutta Suomeen ja autetaan pienentämään ilmastopäästöjä.

55. Avustukset korjaustoimintaan (siirtomääräraha 3 v)

Otetaan taloyhtiöille käyttöön 10 prosentin korjausavustus (vrt. finanssikriisin malli), johon kanavoidaan 100 miljoonaa euroa valtiolta ja tavoitellaan 900 miljoonaa euroa yksityistä rahaa, jolloin yhteensä saavutettaisiin 1 000 miljoonaa euroa rakentamiseen.

Käynnistetään homekoulujen ja muiden julkisten rakennusten korjausohjelma. Kohdistetaan tarkoitukseen 100 miljoonaa euroa valtiolta ja tavoitellaan kuntien ja muiden julkisten omistajien rahoitusosuudeksi 400 miljoonaa euroa, jolloin saadaan kokonaisuudessaan 500 miljoonaa euroa rakentamiseen.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 108

> Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto valmistelee ja antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset taloyhtiöiden kertaluontoisen korjausavustuksen käyttöönottamiseksi.

Vastalauseen lausumaehdotus 109

> Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto valmistelee ja antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset homekoulujen ja muiden korjauksen tarpeessa olevien julkisten rakennusten korjausohjelman käynnistämiseksi.

58. Valtion tukeman asuntotuotannon valtuudet (arviomääräraha)

Keskusta toteuttaisi asuntopolitiikan voimakkaan uudistuksen lopettamalla vuokra-asuntojen rakentamisen valtiontakaukset. Lopetetaan myös niiden vuotuiset korkotukivaltuudet. Jatkossa korkotukea myönnetään vain erityisryhmärakentamiseen (opiskelijat, vammaiset, ikäihmiset) ja asuntotuotannon merkittävimmät panokset suunnataan omistusasumiseen.

Tällä tavoin annetaan ihmisille mahdollisuus asumisen haaveiden toteuttamiseen ja saadaan käyntiin merkittävä pientalorakentaminen ja kotitalouksien talletukset liikkeelle.

Keskusta uudistaisi taloyhtiöiden perusparannuslainan takauksen ehdot, jotta sillä voidaan tarkoituksensa mukaisesti taata muuttotappioalueilla asunto-osakeyhtiöiden peruskorjausremontteja. Tähän oleva budjettivaltuus on budjetissa joka vuosi olemassa, mutta sitä ei käytetä toimimattoman lainsäädännön vuoksi.

Valtion kannusteet suunnataan omakotitalojen tai pientaloasuntojen rakentamiseen ja peruskorjauksiin. Tämä toteutetaan rakentamalla yhdessä pankkien kanssa malli, jossa valtiontakauksella mahdollistetaan oman kodin rakentaminen tai ostaminen. Jo budjetoitujen valtiontakausten lisäksi kohdennetaan tappiovarauksina 50 miljoonaa euroa, jolla saadaan vivutettua vähintään 1 miljardin euron rakentaminen.

Lyhyen aikanvälin suhdannepoliittisena ratkaisuna Keskusta ottaisi käyttöön kymmenen vuoden korkotukilainoituksen eli niin sanotun välimallin, jolla aloitettiin finanssikriisin aikaan yhteensä 7 400 uuden vuokra-asunnon rakentaminen.

Tämä ratkaisu tulisi suhdannetoimenpiteenä uudistaa rakentamisen nopeaksi elvyttämiseksi. Välimallin vuokra-asuntoja ryhtyivät rakentamaan muun muassa työeläke- ja vakuutusyhtiöt, jotka eivät investoi perinteiseen ARA-tuotantoon. Lisäksi välimalli edisti asuntoihin sijoittavien kiinteistörahastojen perustamista ja laajentumista. Malli antoi mahdollisuuden rakentaa valtion tuella vuokra-asuntoja ilman vuokraan ja asukasvalintaan liittyviä rajoituksia. Jos ARA-välimallin avulla saataisiin vuosien 2009—2010 tapaan 7 400 asuntoa liikkeelle, tämän vaikutus julkisen talouteen voisi olla noin 500—600 miljoonaa euroa veroina ja veronkaltaisina tuloina, kun arvioidaan, että 45 neliön keskikoolla rakentuisi 330 000 asuinneliötä. Tämän mittaluokan rakentamisinvestointi olisi noin 1,3 miljardia euroa. Siitä veroina ja muina maksuina palautuisi julkiselle sektorille 40—46 prosenttia.

Rakentamisen ollessa 1,3 miljardia euroa tuotto on noin 13 000 henkilötyövuoden verran työpaikkoja rakennusalalle. Hallitus ei ole huomioinut, mikä vaikutus julkiseen velkaantumiseen on ollut sillä, että rakennusala on vajonnut lamaan.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 110

> Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto valmistelee ja antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset valtion tukeman asuntotuotannon tukemiseksi siten, että nykymuotoista korkotukea myönnettäisiin jatkossa vain erityisryhmärakentamiseen.

Vastalauseen lausumaehdotus 111

> Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto valmistelee ja antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset perusparannuslainan takausten ehtojen uudistamiseksi siten, että se tosiasiallisesti mahdollistaa asuntoyhtiöiden peruskorjausremontit koko maassa.

Vastalauseen lausumaehdotus 112

> Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto valmistelee ja antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset, joilla rakennetaan yhdessä pankkien kanssa uudenlainen toimintamalli, jossa valtiontakauksella mahdollistetaan oman kodin rakentaminen tai ostaminen.

Vastalauseen lausumaehdotus 113

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto valmistelee ja antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset, joilla suhdannetoimenpiteenä otetaan käyttöön korkotuetun asuntorakentamisen kymmenen vuoden välimalli, jollainen oli käytössä finanssikriisin aikaan.

TULOARVIOT

Osasto 11

VEROT JA VERONLUONTEISET TULOT

01. Tulon ja varallisuuden perusteella kannettavat verot

Verovapaus yleishyödyllisten yhteisöjen ky-muotoisiin pääomarahastoihin

Toteutetaan välittömästi yleishyödyllisten yhteisöjen ky-muotoisiin pääomarahastoihin tekemien sijoitusten verovapaus, jolla helpotetaan sijoittamista pörssin ulkopuolisiin kasvuyhtiöihin. Tällä hetkellä suomalaiset yleishyödylliset yhteisöt eivät pysty sijoittamaan kotimaisiin kommandiittiyhtiömuotoisiin pääomasijoitusrahastoihin veroneutraalisti. Tämä heikentää suomalaisten yleishyödyllisten tahojen mahdollisuutta rahoittaa suomalaisten yritysten kasvua.

Ky-muotoisiin rahastoihin sijoitettaessa peritään sijoituksen tuotosta 20 prosentin elinkeinotulovero, kun sen sijaan muihin sijoitusrahastoihin sekä listattuihin ja listaamattomiin yhtiöihin sijoitettaessa tätä ei tapahdu.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 114

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto valmistelee ja antaa eduskunnalle esitykset, jotta yleishyödyllisten yhteisöjen pääomarahastoihin tekemät sijoitustuotot olisivat verovapaita silloin, kun sijoitukset kohdistuvat kommandiittiyhtiöiden kautta startup- ja kasvuyrityksiin.

01. Ansio- ja pääomatuloverot

Tavalliset ihmiset etusijalle

Suomi nousee, kun laitamme tavalliset, työtä tekevät suomalaiset etusijalle. Näin rahat riittävät arjessa paremmin. Samalla maamme talouteen saadaan vauhtia.

Toteutamme keskituloisille, lapsiperheille ja kotitalousvähennykseen lähes 1,1 miljardin euron veroalen hallituksen esitykseen verrattuna ostovoiman tukemiseksi. Kokonaisuudella lasketaan keskituloisten verotusta lähemmäs Ruotsin tasoa.

Valiokunnan mietintö VaVM 29/2025 vp
Vastalause 2 /kesk

Veronalennusten painottaminen keskituloisten työnverotukseen

Suomen talouskasvua on jarruttanut kuluvana vuonna EU:n komission mukaan etenkin kotitalouksien heikko luottamus.

Tämä on tapahtunut tilanteessa, jossa keskituloinen palkansaaja on maksanut vuonna 2025 tuloistaan ja kulutuksestaan enemmän veroa kuin kertaakaan viimeisten kymmenen vuoden aikana, kuten Elinkeinoelämän valtuuskunnan Verokoneen laskelmista käy ilmi. Taustalla ovat muun muassa hallituksen päättämät rajut korotukset arvonlisäverotukseen. Keskusta kiinnittää huomion tämän vuoksi keskituloisiin, joiden kohdalla veroero Ruotsiin on erittäin suuri. Veronalennuksia on syytä painottaa keskituloisille.

Veroero Ruotsiin on suurimmillaan 55 000 euroa vuodessa tienaavilla, jotka maksavat Suomessa 6,6 prosenttiyksikköä korkeampaa veroa vuonna 2025. Pienituloiset maksavat Suomessa puolestaan selvästi Ruotsia kevyempää veroa.

Tästä lähtötilanteesta huolimatta veroaste Suomessa kevenee ensi vuonna kuitenkin lähinnä vain suurituloisilla hallituksen esitysten ja työttömyysvakuutusmaksujen korotuksen yhteisvaikutuksen seurauksena. Osalla palkansaajista kokonaisuus kääntyy jopa verotusta kiristäväksi, kun myös verovähennysoikeuksien karsimiset otetaan huomioon.

Keskustan kokonaisuus pitää sisällään seuraavat ratkaisut:

1. Kevennetään keskituloisten 30 000—75 000 euroa vuodessa (2 400 euroa/kk — 6 000 euroa/kk) ansaitsevien verotusta uudella lisätyötulovähennyksellä. Kevennykseen kohdistetaan 500 miljoonaa euroa.
2. Lisäksi siirretään keskituloisten veronalennukseen sitä liikkumatilaa, joka syntyy hallitusta selvästi pienemmästä kevennyksestä verotaulukkoon suurituloisille.

Hyvätuloisten veroasteikkoa kevennetään hieman. Nykyistä vuonna 2025 voimassa olevaa yli 88 200 euroa ansaitsevien asteikkoa laskettaisiin 2 prosenttiyksikköä 39,75 prosenttiin ja yli 150 000 euroa tienaavien asteikkoa samoin 2 prosenttiyksikköä 42,25 prosenttiin. Hallitus poistaa verotaulukosta kokonaan nämä kaksi ylintä porrasta.

Keskustan vaihtoehdossa paremmin ansaitsevien verotuksen helpottamiseksi uudistetaan sosiaaliturvaa, jolloin veroluonteiset maksut kevenevät, mutta lisätään samalla hyvätuloisten omaa vastuuta turvastaan.

Ylimääräisen työtulovähennyksen myötä keskituloisten palkansaajan nettotulot kasvavat 480 eurolla vuodessa hallituksen esitykseen verrattuna.

3. Kotitalousvähennykseen palautetaan vuonna 2024 voimassa olevat ehdot ja lisäksi tuplataan yksinasuvien ja yksinhuoltajien vähennysoikeuden enimmäismäärät (-175 milj. euroa).

Keskustan esityksessä kotitalousvähennys on kotitalous-, hoiva- ja hoitotyöstä 60 prosenttia yritykseltä ostettaessa ja vähennyksen enimmäismäärä 3 500 euroa. Remonttityöstä vähennys on vastaavasti 40 prosenttia ja enimmäismäärä 2 250 euroa. Vähennyksen omavastuu on 100 euroa.

Yksinasuville ja yksinhuoltajille enimmäismäärä kaksinkertaistetaan. Maksetusta palkasta ja sivukuluista palautetaan vastaavasti vuonna 2024 voimassa olleet korvaukset.

Hallituksen leikkauksen jälkeen kotitalousvähennyksen korvausprosentti on 35 prosenttia, enimmäismäärä 1 600 euroa ja vähennyksen omavastuu 150 euroa. Kotitalousvähennystä hyödyntää noin puoli miljoonaa suomalaista vuosittain.

4. Ei kiristetä etätyön verotusta, vaan säilytetään työhuonevähennys myös palkkatuloista (-57 milj. euroa). Muutos vaikuttaisi noin 360 000 verovelvolliseen.

Tällä hetkellä työhuonevähennyksen määrät ovat huoneen käytön määrästä riippuen 960 euroa, 480 euroa ja 240 euroa. Verovuoden 2026 työhuonevähennys vahvistetaan vuoden 2025 lopussa. Keskusta jatkaisi työhuonevähennyskäytäntöä.

Veroasteen mediaanimuutoksen arvioidaan keskimäärin olevan noin 0,2 prosenttiyksikköä ja mediaaniveron keskimääräisen muutoksen noin 158 euroa vuodessa.

5. Ei kiristetä tavallisten työntekijöiden verotusta, vaan säilytetään työmarkkinajärjestöjen jäsenmaksujen vähennysoikeus ennallaan. (-171 milj. euroa + yritykset 20 milj. euroa = -191 milj. euroa)

Työntekijäjärjestöjen osalta muutos vaikuttaisi noin 1,98 miljoonan verovelvollisen verotukseen. Muutoksen piirissä olevien osalta käytettävissä oleva tulo kasvaisi keskimäärin 91 eurolla naisilla ja 93 eurolla miehillä hallituksen esitykseen verrattuna.

Esimerkiksi henkilö, jonka vuosittainen jäsenmaksu on 300 euroa, on voinut aiemmin vähentää maksun verotuksessa marginaaliveroprosentin (esimerkiksi 47 prosenttia) mukaan. Tämä on tarkoittanut verotuksen keventymistä noin 141 eurolla.

Työnantajien osalta esimerkiksi yhteisö, jonka vuosittainen jäsenmaksu on ollut 1 000 euroa, on voinut vähentää maksun verotuksessa yhteisöveroprosentin (20 prosenttia) mukaisesti. Yrityksen saama verohyöty on tällöin ollut 200 euroa.

6. Ei kiristetä liikkumisen ja työnteon verotusta, vaan säilytetään polkupyörien vähennysoikeus ennallaan (-50 milj. euroa).

Siirtymäkauden aikana verotulojen arvioidaan lisääntyvän vuonna 2026 yhteensä 15 miljoonalla eurolla hallituksen esityksessä.

Työsuhdepolkupyöräetu otettiin käyttöön vuonna 2021 ja työsuhdepolkupyörien käyttö on lisääntynyt selvästi veroedun käyttöönoton jälkeen. Noin 115 000 henkilön arvioidaan saavan työsuhdepolkupyöriin liittyvää verotukea vuonna 2026.

Polkupyöräedussa on pääsääntöisesti hyödynnetty verohuojennus kokonaisuudessaan, eli noin 100 euroa kuukaudessa työntekijää kohden.

Työsuhdepolkupyörän verovapauden poistuessa verotus kiristyisi työntekijän marginaaliveroprosentin verran edun suuruudesta. Jos veroetu on ollut täysimääräinen eli 1 200 euroa vuodes-

sa ja marginaaliveroprosentti ilman palkansaajamaksuja olisi esimerkiksi 40 prosenttia, kiristyisi henkilön verotus 480 euroa vuodessa.

7. Osana keskustan perhepakettia vanhempainvapaat muutettaisiin osittain verovapaiksi (-100 milj. euroa).

Yhteensä Keskustan vaihtoehto tarkoittaisi lähemmäs 1,1 miljardin euron kohennusta työtä tekevällä keskituloiselle, kotitalousvähennykseen ja lapsiperheille hallituksen esitykseen verrattuna.

Lisäksi osana talouskasvun tuplaamiseen tähtääviä toimia yrittäjävähennys korotetaan 5 prosentista 7 prosenttiin, jotta myös muut kuin osakeyhtiömuotoiset yritykset huomioidaan (-54 milj. euroa) samalla, kun toteutetaan yhteisöverouudistus.

Ikääntyneiden veroporkkana

Työurien jatkamiseksi olisi tarpeen toteuttaa tuntuva veronalennuksen eläkeiän täyttäneille työuran jatkamiseksi ja veroale myös eläkkeeltä töitä tekeville.

Alimman eläkeiän täyttäneille annetaan 20 % työtuloista verovapaasti, jos henkilö jatkaa työelämässä, eikä siirry vielä eläkkeelle.

Esimerkki: Jos eläkeiän täyttäneen veronalaiset kokonaisansiotulot olisivat esimerkiksi 50 000 euroa vuodessa, niin hän saisi 10 000 euron ikävähennyksen, jolloin verotus tapahtuisi 40 000 euron mukaisesti. Verotus kevenisi nykyisestä 15 057 eurosta 10 218 euroon, jolloin käteen jäävät tulot kasvaisivat lähes 5 000 eurolla vuodessa.

Kannustetaan myös eläkkeelle siirtyneitä työskentelemään antamalla 5 % työtuloista verovapaasti. Hyvätuloisten progressiota kevennetään uudistamalla sosiaaliturvaa ja pienellä taulukkotarkistuksella.

Progression keventämiseksi asetetaan maksukatto työttömyysturvan ja sairauspäivärahojen vakuutusmaksuille sekä porrastetaan eläkevakuutusmaksuja.

Samalla lisätään hyvätuloisten ihmisten omaa vastuuta sosiaaliturvastaan.

Uudistuksen myötä yli 4 000 euron kuukausituloista ei perittäisi enää 0,87 prosentin sairausvakuutuksen päivärahamaksua eikä 0,89 prosentin työttömyysvakuutusmaksua. Tämän myötä yli 4 000 euron tulojen verotus keventyisi 1,76 prosenttiyksikköä. Vastaavasti puolestaan ansiosidonnaista työttömyysturvaa ja sairauspäivärahaa ei kertyisi yli 4 000 euron ansiotuloista.

Uudistus rahoittaa osin itsensä siten, että uudistus keventää veroja ja maksuja 295 miljoonalla eurolla ja vähentää päivärahoja 140 miljoonalla eurolla, jolloin nettovaikutus on -155 miljoonaa euroa. Valtion tuloveroa uudistus kuitenkin kasvattaa 115 miljoonalla eurolla ja kuntien 20 miljoonalla eurolla.

Lisäksi palkansaajien TyEL-maksua perittäisiin kevennettynä yli 50 000 euron vuositulojen jälkeen siten, että maksutaso olisi 83,3 % täydestä maksutasosta, jolloin maksutaso tippuisi 7,3 pro-

sentista 6,08 prosenttiin eli 1,22 prosenttiyksikköä. Yli 100 000 euron tuloista maksutaso laskisi edelleen 66,7 prosenttiin täydestä maksutasosta. Tämän myötä maksutaso laskisi 4,87 prosenttiin eli 2,43 prosenttiyksiköllä. Vastaavasti puolestaan eläkekertymää muutettaisiin niin, että 50 000 euron vuosituloihin saakka eläkettä kertyy nykyiseen tapaan 1,5 % vuodessa vuosiansioista, tulovälillä 50 001—100 000 euroa 1,25 % ja yli 100 000 euron ylittävistä tuloista kertymä olisi 1 %.

Porrastus nostaa verotuloja 145 miljoonalla eurolla, koska verotettava tulo kasvaa, mutta kun maksettujen eläkemaksujen määrä vähenee 315 miljoonalla eurolla, toimenpide kokonaisuudessaan heikentää julkisen talouden rahoitusasemaa 170 miljoonalla eurolla vuoden 2026 tasossa.

Koska maksu madaltuu heti vuonna 2028, mutta eläkemenot pienenevät oleellisesti vasta 2040-luvun loppupuolella, jää TyEL-varojen määrä vuoteen 2050 mennessä 6,9 prosenttia pienemmäksi suhteessa palkkasummaan kuin nykylakilaskelmassa. Pitkällä aikavälillä muutos vähentää eläkemenoja enemmän kuin maksutuloa, mikä mahdollistaa sen, että TyEL-maksua ei tarvitse nostaa niin voimakkaasti kuin nykylakilaskelmassa. Pitkällä aikavälillä TyEL-maksu jää 1,2 prosenttiyksikköä nykylakilaskelmaa matalammaksi. Nämä kaksi sosiaaliturvareformia ovat yhteisvaikutukseltaan merkittävä kevennys suurituloisimpien marginaaliveroihin lisäten kuitenkin samalla ihmisten omaa vastuuta sosiaaliturvasta: Yhteensä yli 50 000 euron tuloista (4 000 euroa / kk) palkansaajan maksutaso laskisi 1,76 + 1,22 prosenttiyksikköä eli yhteensä 2,98 prosenttiyksikköä. Yli 100 000 euron tuloista maksutaso laskisi jo 4,19 prosenttiyksiköllä.

Hyvätuloiset voisivat itse käyttää harkintaa, haluavatko käteen jäävillä lisätuloillaan hankkia lisäturvaa, käyttää rahaa kulutukseen tai säästämiseen. Ihmiset saisivat lisää valinnanvapautta ja samalla vastuu kasvaisi.

Tämä olisi valtiontalouden näkökulmasta kustannustehokkaampi tapa keventää marginaaliverotusta kuin hallituksen esittämä malli, jossa veronalennus vähentää valtion verokertymää tuntuvasti.

Työmarkkinajärjestöjen ja suursäätiöiden sijoitustuottojen verolla lisää tuloja

Keskusta ei kiristäisi palkansaajien verotusta poistamalla työmarkkinajärjestöjen verovähennysoikeutta, vaan toteuttaisi mieluummin työmarkkinajärjestöjen ja suursäätiöiden sijoitustuottojen verollepanon.

Verotus voitaisiin toteuttaa joko yleishyödyllisten yhteisöjen sijoitustuottojen lähdeverona tai muuttaa yleishyödyllisyyden määritelmää ja yleishyödyllisten yhteisöjen verotusta siten, että työmarkkinajärjestöjen sijoitustuotot olisivat osin veronalaista tuloa. Lähdeveron maksamiselle määriteltäisiin kuitenkin esimerkiksi 50 000 euron raja verovapaudelle, jolloin muutos ei koskettaisi pienehköjä järjestöjä, seuroja ja säätiöitä. Verotus ei koskisi myöskään eläkeyhtiöiden sijoituksia.

Uudistus valmisteltaisiin siten, että sillä voitaisiin kerätä verotuottoja 100 miljoonaa euroa.

Osakesäästötilin uudistaminen sijoitussäästötiliksi

Laajennetaan nykyinen osakesäästötili sijoitussäästötiliksi sisällyttämällä valikoimaan mm. listaamattomat osakkeet, ETF:t ja sijoitusrahastot.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 115

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto valmistelee ja antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset uuden keskituloisten ostovoimaa selvästi vahvistavan työtulovähennyksen toteuttamiseksi.

Vastalauseen lausumaehdotus 116

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto valmistelee ja antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset kaikista suurituloisimpien veronalennuksen kohtuullistamiseksi.

Vastalauseen lausumaehdotus 117

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto valmistelee ja antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset verotuksen kotitalousvähennyksen palauttamiseksi vuonna 2024 voimassa olleen lainsäädännön mukaiseksi sekä kaksinkertaistaa samalla yksinasuvien ja yksinhuoltajien vähennysoikeuden enimmäismäärät.

Vastalauseen lausumaehdotus 118

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto valmistelee ja antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset verotuksen työhuonevähennyksen jatkamiseksi vuonna 2025 voimassa olevan käytännön mukaisesti.

Vastalauseen lausumaehdotus 119

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto valmistelee ja antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset verotuksen työmarkkinajärjestöjen jäsenmaksujen vähennysoikeuden jatkamiseksi vuonna 2025 voimassa olevan käytännön mukaisesti.

Vastalauseen lausumaehdotus 120

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto valmistelee ja antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset verotuksen työsuhdepolkupyörien vähennysoikeuden jatkamiseksi vuonna 2025 voimassa olevan käytännön mukaisesti.

Vastalauseen lausumaehdotus 121

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto valmistelee ja antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset palkansaajan veroluonteisten maksujen keventämiseksi sosiaaliturvareformista, jos-

sa ansiosidonnaisille työttömyysturvalle ja sairauspäivärahoille asetetaan katto siten, että hyvätuloisten progressio kevenee ja samalla omavastuu turvasta kasvaa.

Vastalauseen lausumaehdotus 122

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto valmistelee ja antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset veroluonteisten maksujen keventämiseksi sosiaaliturvareformista, jossa eläkemaksuja ja eläketurvan kertymää uudistetaan siten, että hyvätuloisten progressio kevenee ja samalla omavastuu turvasta kasvaa.

Vastalauseen lausumaehdotus 123

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto valmistelee ja antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset alimman eläkeiän täyttäneiden työtulojen verotuksen tuntuvaksi keventämiseksi työelämässä jatkamisen kannusteeksi ja samalla keventää myös eläkkeellä jo olevien verotusta työtulojen osalta.

Vastalauseen lausumaehdotus 124

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto valmistelee ja antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset verotuksen yrittäjävähennyksen korottamiseksi 5 prosentista 7 prosenttiin.

Vastalauseen lausumaehdotus 125

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto valmistelee ja antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset osakesäästötilin laajentamiseksi tuotevalikoimaltaan kattavammaksi sijoitussäästötiliksi.

Vastalauseen lausumaehdotus 126

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto valmistelee ja antaa eduskunnalle esitykset, joilla yleishyödyllisten yhteisöjen, kuten työmarkkinajärjestöjen, sijoitustuotoille asetetaan lähdevero kuitenkin siten, että määriteltäisiin esimerkiksi 50 000 euron verovapaa raja, jotta muutos ei koskisi pieniä järjestöjä.

Vastalauseen lausumaehdotus 127

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto arvioi vaihtoehtona yleishyödyllisten yhteisöjen lähdeverotukselle, että muutettaisiin tuloverolain yleishyödyllisyyden määritelmää siten, että työmarkkinajärjestöjen sijoitustuotot olisivat osin veronalaista tuloa.

02. Yhteisövero

Uudistetaan yritysten verotusta kasvua tukevaksi

Toteutetaan yhteisöverotukseen laajempi uudistus.

Lasketaan yhteisövero 15 prosenttiin. Osinkoja maksettaessa veroa kuitenkin täydennetään siten, että uudistus on kokonaisuudessaan lähtötilanteeseen nähden suunnilleen verotuottoneutraali.

Yhteisöveron täydennys voisi olla tällöin noin 10 prosenttiyksikköä siltä osin, kun voittovaroja jaetaan omistajille.

Uudistuksen myötä verotus kevenisi tuntuvasti silloin, kun tulos jätetään yritykseen kasvun, TKI:n, investointien ja työllisyyden tueksi.

Lisäksi keskusta laskisi puhtaan siirtymän verohyvityksen alarajan 1 miljoonan euron investointeihin hallituksen käyttämästä 50 miljoonasta eurosta, jotta myös pienten ja keskisuurten yritysten on mahdollista hyödyntää tätä.

Varmistetaan, että T&K-verovähennys ja T&K-tuet tukevat hyvin tekoälyn käyttöönottoa ja hyödyntämistä yrityksissä. Osana tätä huolehditaan siitä, että myös startup- ja kasvuyritykset voivat hyödyntää TKI-vähennystä, kun yritys on voimakkaan kasvun vuoksi vielä tappiollinen. Palautus voitaisiin antaa tarvittaessa rahana tai kuittauksena muita veroja vastaan, jolloin annettaisiin hyötyä myös niille tappiollisille yrityksille, jotka eivät voimakkaan kasvuvaiheen vuoksi voi verokannustinta nykyisellään hyödyntää.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 128

> Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto keskeyttää yhteisöveron yleisen alentamisen valmistelun 20 prosentista 18 prosenttiin.

Vastalauseen lausumaehdotus 129

> Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto valmistelee ja antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset yhteisöverotuksen uudistamiseksi Viron veromallin suuntaan, jossa verotus on kevyempää silloin, kun tulos jätetään yritykseen sisälle kasvun tueksi kuin silloin, kun voittovaroja jaetaan yrityksestä ulos omistajille. Uudistus toteutetaan verotuottoneutraalilla tavalla.

Vastalauseen lausumaehdotus 130

> Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto valmistelee ja antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset puhtaan siirtymän investointien verohyvityksen alarajan laskemiseksi 50 miljoonasta eurosta 1 miljoonaan euroon.

Vastalauseen lausumaehdotus 131

> Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto valmistelee ja antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset, joilla varmistetaan, että verotuksen T&K-vähennys on käytettävissä myös tekoälyn hyödyntämiseen ja soveltamiseen yrityksissä.

Vastalauseen lausumaehdotus 132

> Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee ja antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset T&K-vähennyksen uudistamiseksi siten, että vähennysjärjestelmä huomioi paremmin sellaiset startup-yritykset, jotka voimakkaan kasvuvaiheen vuoksi ovat pitkään tappiollisia, eivätkä pääse sen vuoksi hyödyntämään vähennysoikeutta, ja tämä toteutetaan laajentamalla veroja, joista vähennyksen voi tehdä ottamalla käyttöön vähennysoikeuden rahallinen palautus, jollei mitään veroja ole kertynyt maksettavaksi.

04. Perintö- ja lahjavero

Keskustan mielestä perintö- ja lahjaveroon tulee toteuttaa 10 vuoden aito maksuaika. Hallitus on antanut korollista maksuaikaa ainoastaan perintöverotukseen, mutta ei sukupolvenvaihdosten kannalta oleelliselle lahjaverotukselle.

Keskusta käyttäisi korkona valtion viitekorko ilman lisäkorkoa ja veron voisi maksaa vuotuisissa 1/10 tasaerissä kymmenen vuoden aikana.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 133

> Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto valmistelee ja antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset perintö- ja lahjaveroon annettavalle 10 vuoden aidolle maksuajalle sukupolvenvaihdosten helpottamiseksi.

04. Liikevaihdon perusteella kannettavat verot ja maksut

01. Arvonlisävero

Pääministeri Orpon hallitusohjelman mukaan apteekkivero ja lääketaksa toteutetaan yhdessä siten, että huomioidaan apteekkien tosiasiallinen kannattavuus sekä turvataan maanlaajuinen apteekkiverkosto.

Ohjelmassaan hallitus lupasi, että maanlaajuinen apteekkiverkosto turvataan tarvittaessa erillisin tukielementein, esimerkiksi negatiivisella apteekkiverolla.

Hallitus pyrkii kuitenkin muuttamaan perusteellisesti apteekkitalouden sääntelyä, eikä ole hallitusohjelman mukaisella tavalla turvaamassa maanlaajuista apteekkiverkkoa.

Muutokset ovat erityisen merkittäviä toiminimiyrittäjien omaisuudensuojan näkökulmasta. Toiminimiyrittäjä vastaa koko omaisuudellaan apteekin taloudesta.

Hallituksen esityskokonaisuus sisältää useita heikennyksiä apteekkien taloudellisiin toimintaedellytyksiin, joista apteekkarilla ei apteekkilupaa hakiessaan ole ollut tietoa ja näin ollen mah-

dollisuutta varautua. Hallitus on leikkaamassa kaiken kokoisilta apteekeilta, mutta erityisen hankalaan asemaan se asettaa pienimmät apteekit.

Apteekkiveron progression tarkoituksena on taata maankattavaa apteekkiverkostoa ja tasata hintasääntelyn aiheuttamia eroja tulonmuodostuksessa eri volyymillä toimivien apteekkien välillä. Veroprogressio turvaa pienten sekä haja-asutusalueiden apteekkien toimintaedellytykset.

Apteekkiveron kohdentumista nykyistä pienempiin apteekkeihin ei ole perusteltu minkäänlaisilla lääkepoliittisilla tavoitteilla, eikä sillä myöskään aikaansaada kustannussäästöä, sillä itse leikkaus toteutettaisiin taksamuutoksin.

Apteekkiveron muuttaminen liikevaihtopohjaisesta myyntikatepohjaiseksi on sinänsä oikeansuuntainen uudistus, mutta esitetty toteutustapa on ristiriidassa apteekkiveron aiemman tarkoituksen kanssa: apteekkiveron ensisijainen tavoite on tasata apteekkien välisiä tuloeroja.

Myös sivuapteekkivähennyksen toteutustapaa muutettaisiin hallituksen mallissa siten, että se tulee johtamaan sivuapteekkien vähenemiseen.

Korjaaminen ei riitä, vaan hallituksen tulee ottaa kokonaan uusi asento apteekkissäästöjen valmistelussa siten, ettei se vaaranna suomalaisille tärkeää apteekkiverkostoa vaan turvataan koko maan kattavat apteekkipalvelut. Apteekkitalouden säästövaadetta on kevennettävä 30 miljoonalla eurolla.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 134

> Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto peruu apteekkiveron ja lääketaksan uudistamista koskevan esityksensä ja valmistelee sen kokonaan uudestaan siten, että koko maan kattava apteekkiverkosto turvataan varmistaen myös pienten apteekkien kannattavuus ja samalla kohtuullistaen apteekkitaloudesta tavoiteltavaa säästöä.

08. Valmisteverot

01. Tupakkavero

Suomen tupakkalain tavoitteena on ihmisille myrkyllisiä aineita sisältävien ja riippuvuutta aiheuttavien tupakkatuotteiden ja muiden nikotiinipitoisten tuotteiden käytön loppuminen.

Hallituksen reippaampi korotus on perusteltu, koska hallitus toteutti aiemmin niin löysiä muutoksia tupakkalakkiin niin, etteivät ne riittävästi tue tupakkalain tavoitteen toteuttamista.

Keskusta on tupakkalain tavoitteen edistämiseksi ja verotuksen painopisteen siirtämiseksi siten, että työn verotusta voidaan keventää, valmis yhtenä toimenpiteenä korottamaan tupakkaveroa yhteensä noin 100 miljoonalla eurolla pääministeri Orpon hallituksen esittämää enemmän.

Valtion talousarvioesityksessä vuodelle 2026 veroa arvioidaan kertyvän 1,115 miljardia euroa vuonna 2026, jolloin noin 9 prosentin korotus verokertymään kattaisi 100 miljoonan euron lisäkorotuksen.

Tupakkaveron lisäkorotus on perusteltua myös sen vuoksi, että THL:n mukaan tupakoinnin arvioidaan aiheuttavan noin 1,3 miljardin euron taloudelliset haittakustannukset. Tupakkaveron tuotto on nykyisellään tätä pienempi. Niinpä tupakoimattomat subventoivat yhä tupakankäytöstä aiheutuvien haittojen kustannuksia, vaikka tupakkaveroa onkin viimeisen vuosikymmenen aikana kiristetty ja kuilua kurottu kiinni.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 135

> Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto valmistelee ja antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset tupakkaveron korottamiseksi kaikissa tupakkatuotteissa siten, että verotuotto kasvaa 9 prosentilla vuoden 2026 arvioituun verotuottoon verrattuna.

04. Alkoholijuomavero

Verotuksen painopistettä työnverotuksesta haittojen verotukseen

Keskusta keventäisi keskituloisten ansiotulojen verotusta selvästi reippaammin kuin mitä hallitus tekee.

Keskusta on verotuksen painopopisteen siirtämiseksi valmis yhtenä toimenpiteenä korottamaan alkoholiveroa yhteensä noin 100 miljoonalla eurolla, josta 25 miljoonaa euroa kertyisi perumalla hallituksen alkukaudesta päättämä olutveron alennus.

Keskustan mielestä oli hallitukselta aikoinaan väärä arvovalinta ensiksi keventää oluen verotusta ja myöhemmin vastaavalla summalla korottaa esimerkiksi liikuntapalveluiden ja kirjojen arvonlisäveroa.

Olutveron aiemman alennuksen kumoamisen lisäksi keskusta toteuttaisi 75 miljoonan euron korotuksen alkoholiveron verotaulukkoon kautta linjan hallituksen esittämään verrattuna. Tämä tarkoittaisi viiden prosentin korotusta alkoholiveron verotaulukon lukuihin hallituksen esitykseen verrattuna ja olutveron osalta 5 prosentin korotusta sen lisäksi, että aiempi veronalennus perutaan.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 136

> Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto valmistelee ja antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset olutveroon tällä vaalikaudella toteutetun veronalennuksen perumiseksi.

Vastalauseen lausumaehdotus 137

> Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto valmistelee ja antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset alkoholijuomaveroon tehtävälle viiden prosentin korotukselle kaikissa tuotteissa.

05. Virvoitusjuomavero

Keskusta sitoisi virvoitusjuomien valmisteverotuksen kuluttajahintaindeksiin pysyvästi alkoholiveron tapaan. Alkoholiverotukseen toteutettu vastaava indeksikehityksen mukainen veronkorotus olisi 1,4 prosenttia vuonna 2026.

Indeksointi kasvattaisi verotuottoa noin 4,5 miljoonaa euroa vuonna 2026 ja jatkossa automaattisesti indeksin mukaisesti. Indeksoinnin tavoitteena on, että virvoitusjuomaverotuksen taso säilyy reaalisesti ennallaan jatkossa.

Keskusta korottaisi lisäksi myös keinomakeutettujen virvoitusjuomien (pois lukien vedet) sekä energiajuomien verotusta yhteensä 20 miljoonalla eurolla hallituksen esitystä enemmän.

Kokonaisuudessaan keskustan toimenpiteet vahvistaisivat virvoitusjuomaveron tuottoa 25 miljoonalla eurolla ja sen jälkeen indeksikorotuksen vaikutuksen verran arviolta 4—7 miljoonaa euroa vuodessa lähivuosien aikana riippuen kuluttajahintojen muutoksista.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 138

> Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto valmistelee ja antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset, joilla virvoitusjuomaverotus indeksoidaan pysyvästi kuluttajahintaindeksin nousua vastaavaksi.

Vastalauseen lausumaehdotus 139

> Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto valmistelee ja antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset keinomakeutettujen virvoitusjuomien virvoitusjuomaveron korottamiseksi vesiä lukuun ottamatta sekä energiajuomien virvoitusjuomaveron korottamiseksi.

10. Muut verot

Ultrapikamuoti ja halpatavarakrääsä verolle

Selvitetään pikamuodille Ranskan esimerkki hyödyntäen ympäristöveroa halpatavaratuonnille (ns. krääsävero tai Temu-vero) ja vastaavasti kevennetään uudelleenkäytettävien tuotteiden verotusta, kuten vaatteiden ja kenkien korjauspalveluiden sekä käytettyjen tuotteiden arvonlisäveroa. Veron sijaan voidaan käyttää myös käsittelymaksua, jos sen toteuttaminen on EU-oikeudellisesti yksinkertaisempaa. Keskustan mielestä verolla tai maksulla voisi olla tavoitteena 150 miljoonan euron tuotto, jolloin yhtä pakettia kohden maksu olisi muutaman euron luokkaa.

Lisäksi rajoitetaan ultrapikamuotiyritysten, kuten Sheinin ja Temun, mainontaa. Tavoitteena on suojella suomalaista vaateteollisuutta ja edistää vastuullisempia kulutusvalintoja. Näillä toimenpiteillä pyritään rajoittamaan pikamuodin haitallisia vaikutuksia ympäristölle ja kotimaan taloudelle.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 140

> Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto selvittää pikamuodille ja halpatavaratuonnille käsittelymaksun tai erillisen veron käyttöönottamista huomioiden samalla EU-oikeudelliset näkökohdat.

05. Varainsiirtovero

Asuntorakentaminen on Suomessa syvässä lamassa ja myös vanhojen asuntojen kauppa on vaimeaa. Asuntomarkkinoiden tulppa voitaisiin saada irti ja kaupankäynti liikkeelle sillä, että poistettaisiin määräajaksi elvytystoimenpiteenä kiinteistöjen ja asunto-osakeyhtiöiden varainsiirtovero. Verovapaus olisi voimassa 6 kuukauden ajan.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 141

> Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto valmistelee ja antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset määräaikaisesta varainsiirtoverovapaudesta asunto-osakeyhtiöiden ja kiinteistöjen kaupoissa.

07. Ajoneuvovero

Oikeudenmukaisuutta liikenteen verotukseen

Keskusta haluaa kehittää liikenteen verotusta tasapuolisemmaksi toteuttamalla liikenteen verotuksen kokonaisuudistuksen. Autokannan uusiutuessa ajan kuluessa on liikenteen verokertymä vähentymässä asteittain. Vastuullista politiikkaa on etsiä tähän reilu ratkaisu, jossa kaikki tienkäyttäjät ovat mukana maksamassa kustannuksia. Hallitus on tehnyt pistemäisiä muutoksia liikenteen verotukseen, mutta sillä ei ole ollut kykyä arvioida kokonaisuuden kehittämistarvetta. Vaikka autokannan uudistuminen on tarpeen, on kohtuullista, että myös sähköauton omistajat osallistuvat tieinfran rahoittamiseen. Valtion verotuotto polttomoottoriautoista on elinkaaren aikaan merkittävästi korkeampi kuin sähköautosta.

Keskusta tavoittelee 100 miljoonaa euroa liikenteen verotuksen uudistamisesta. Keskusta keräisi lisäksi 15 miljoonaa euroa ottamalla käyttöön ulkomaisten rekkojen tienkäyttömaksun eli vinjettimaksun.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 142

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy valmistelemaan liikenteen verotuksen uudistamista, jotta verotus kohdistuisi tasapuolisimmin.

Vastalauseen lausumaehdotus 143

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee ja antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset ulkomaisten rekkojen tienkäyttömaksun eli vinjettimaksun käyttöönottamiseksi.

Osasto 12

28. Valtiovarainministeriön hallinnonala

50. Siirto Valtion eläkerahastosta

Valjastetaan eläkevarallisuus kiihdyttämään Suomen kasvua kanavoimalla pääomaa kasvuyrityksiin. Ohjataan seuraavan 10 vuoden aikana eläkeyhtiöiden sijoitusvarallisuudesta 4 % suomalaisten startup- ja kasvuyritysten rahoittamiseen siten, että toiminta on tuottavaa niin eläkerahastojen kuin Suomen kasvunäkymienkin kannalta. Yhteensä tämä mahdollistaa sijoitusvarallisuuden nykytasolla yli 10 miljardin euron rahoitusohjelman (1 miljardi euroa / vuosi). Uudistus vaikuttaisi myös valtion eläkerahastoon.

Edellä olevan perustella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 144

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto valmistelee yhteistyössä työeläkeyhtiöiden kanssa ja antaa tarvittavat esitykset eläkeyhtiöiden sijoitusvarallisuuden kohdistamiseksi kotimaisten startup- ja kasvuyhtiöiden rahoitustarpeisiin vastaamiseksi käynnistettävällä pitkäjänteisellä sijoitusohjelmalla, joka toteutetaan eläkeyhtiöille tuottavalla tavalla.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että ehdotus vuoden 2026 talousarvioksi hyväksytään valiokunnan mietinnön mukaisena edellä todetuin muutoksin,

että edellä ehdotetut 144 lausumaa hyväksytään ja

että yleisperustelujen kohdalla ehdotettu epäluottamuslause hyväksytään.

Valiokunnan mietintö VaVM 29/2025 vp
Vastalause 2 /kesk

Helsingissä 10.12.2025

Markus Lohi kesk
Mika Lintilä kesk
Hannu Hoskonen kesk
Eeva Kalli kesk

Vastalause 3 /vihr

Yleisperustelut

Suomen talous on suurten haasteiden edessä. Ilmaston kuumeneminen ja luontokato uhkaavat talouden perusteita. Väestö ikääntyy. Uusia osaajia tarvitaan niin päiväkoteihin ja terveydenhoitoon kuin vihreää siirtymää edistäviin yrityksiinkin. Työllisyystilanne on heikko, ja erityistä huolta aiheuttaa nuorten kasvava työttömyys.

Suomi on jäänyt työn tuottavuudessa jälkeen verrokkimaista. Luonnonvaroja käytämme reippaasti yli EU:n keskiarvon. Geopoliittiset jännitteet aiheuttavat epävarmuutta. Velkaantuminen on ennätyskorkealla ja julkinen talous kroonisesti alijäämäinen. Ennen pitkää tämä kehitys voi vaarantaa hyvinvointivaltion keskeisten tehtävien toteuttamisen, ilmasto- ja luontopolitiikan sekä yhteiskunnan uudistumisen.

Valitettavasti Orpon hallituksen budjetti vuodelle 2026 ei onnistu tuomaan varteenotettavia vastauksia näihin haasteisiin.

Hallitus on luonut politiikallaan talouteen ennennäkemättömän määrän epävarmuutta. Jatkuva sopeutuskierre, uusilla leikkauksilla pelottelu ja kansainvälisen tilanteen epävarmuus ovat johtaneet siihen, että suomalaiset säästävät kuluttamisen sijaan. Heikko kotimainen kysyntä on syventänyt taantumaa, minkä vuoksi työttömyysaste kasvaa. Suomen työttömyystilanne onkin Euroopan tasolla heikoimmasta päästä. Suomen työttömyysasteen trendi nousi lokakuussa 10,3 prosenttiin, mikä on korkein luku koko 2000-luvulla. Tämä on huonoin lukema sitten 1990-luvun lamavuosien. Edes korona- tai finanssikriisin aikaan eivät työttömyysluvut olleet näin huolestuttavia.

Samaan aikaan kun työttömyys kasvaa, hallitus kohdistaa veronkevennyksiä kaikkein rikkaimmille. Veronkevennykset ovat kohtuuttomia tilanteessa, jossa hallitus kohdistaa merkittäviä menoleikkauksia erityisesti lapsiin ja nuoriin sekä valmiiksi heikommassa asemassa oleviin. Haastavassa taloudellisessa tilanteessa veronalennukset tulisi kohdistaa ennemmin pieni- ja keskituloisille, kuten Vihreiden vaihtoehdossa tehdään. Tämä olisi perusteltua myös talouskasvun näkökulmasta, sillä kaikkein varakkaimmat kuluttavat pienemmän osan tuloistaan kuin pieni- ja keskituloiset.

Hallituksen veropolitiikka on kokonaisuudessaan epäjohdonmukaista. Hallitus on esimerkiksi esittänyt yhteisöveroon kahden prosenttiyksikön laskua vuodesta 2027 alkaen, vaikka tarvittaisiin päinvastoin julkista taloutta vahvistavia verotoimia. Päätös tulisi ensi tilassa perua, sillä sen vaikutukset talouskasvuun ovat häviävän pienet suuriin veronmenetyksiin verrattuna. Yhteisövero oli jo ennen hallituksen päätöstä Suomessa kilpailukykyisellä tasolla, jolloin investointeja houkuttelevan verokilpailun kautta tulevat hyödyt ovat rajalliset. Hallitus on myös jättänyt sopeutustoimien ulkopuolelle monia asiantuntijoiden laajasti suosittelemia keinoja. Esimerkiksi ympäristölle haitallisia ja säilyttäviä yritystukia karsimalla valtio voisi säästää miljardeja euroja. Euroopan tasolla hyvin poikkeuksellisen osinkoverouudistuksen poistaminen taas tekisi verojärjestelmästä neutraalimman ja toisi valtion kassaan parhaimmillaan yli 400 miljoonaa euroa.

Valiokunnan mietintö VaVM 29/2025 vp
Vastalause 3 /vihr

Orpon hallitus asetti kautensa alussa kolme keskeistä taloustavoitetta: velkasuhde tulisi vakauttaa hallituskauden aikana, alijäämä saisi olla korkeintaan prosentin ja Suomeen pitäisi saada 100 000 uutta työllistä. Nyt näyttää siltä, että hallitus on epäonnistumassa näissä kaikissa tavoitteissa.

Hallitus on omien puheidensa mukaan toteuttanut 10 miljardin euron sopeutustoimet. Todellisuudessa hallituksen nettosopeutus jää kuitenkin huomattavasti matalammaksi. Hallituksen työllisyystoimien toteutuminen on epävarmaa, jonka lisäksi hallituksen menolisäykset syövät sopeutuksen todellista määrää. Hallituksen toimien seurauksena julkisyhteisöjen velan ennustetaan olevan noin 88,5 % suhteessa BKT:hen vuonna 2026. Hallituksen talouspolitiikka onkin johtanut siihen, että komissio ehdottaa Suomen ottamista liiallisen alijäämän menettelyyn.

On selvää, että Orpon hallituksen politiikalla Suomi ei tule myöskään saavuttamaan kansallisia ja kansainvälisiä luonto- ja ilmastotavoitteita. Ilmastotavoitteiden osalta hallitus ottaa takapakkia esimerkiksi keventämällä fossiilisten tuontipolttoaineiden verotusta. Päästöjen kasvu voi myös lisätä valtion menoja taakanjakosektorin päästöyksiköiden hankinnan takia tai vähentää päästöyksiköiden myynnistä saatavia tuloja.

Erityisen huolestuttava on maankäyttösektorin tilanne, jonka korjaamiseksi hallitus ei edelleenkään esitä uskottavia toimia tai riittäviä määrärahoja. Maankäyttösektorin toimet olisivat usein kaikkein halvimpia ilmastotoimia. Tämä on keskeinen kysymys myös julkisen talouden ja siirtymän oikeudenmukaisuuden kannalta. Kun hyödynnetään kustannustehokkaimpia keinoja, julkista rahaa säästyy ja siirtymän kustannuksia hillitään. Sen sijaan hallitus tekee toimia, jotka jopa kannustavat lisäämään hakkuumääriä. Esimerkiksi metsävähennyksen kasvattamiselle on poikkeuksellisen hatarat perustelut, eikä sitä voida pitää mitenkään hyväksyttävänä tilanteessa, jossa maankäyttösektorin ilmastovelvoitteiden ja kansallisen hiilineutraaliustavoitteen saavuttaminen edellyttäisi päinvastoin hakkuumäärien vähentämistä.

Myös luonnonsuojelun rahoitusta tulisi kasvattaa merkittävästi, jotta taso olisi riittävä Suomen luontotavoitteiden saavuttamisen kannalta. Hallituksen budjetissa luonnonsuojeluun ei kuitenkaan osoiteta lisärahoitusta. Ennakoitava, vakaa ja johdonmukainen politiikkaympäristö on myös yritysten investointipäätösten kannalta kriittisen tärkeä. Jotta yritykset uskaltavat suunnata kohti uusia, vihreitä ratkaisuja, tarvitaan varmuus siitä, että politiikassa linja pitää eikä poukkoile. Ilmastolain hiilineutraaliustavoite 2035 on jo kannustanut monia kotimaan vihreitä investointeja.

Kaikkein eniten hallituksen päätöksistä kärsivät lapset ja nuoret. Sosiaali- ja terveysministeriön uuden vaikutusarvion mukaan hallitus sysää päätöksillään jopa 31 000 lasta köyhyysrajan alapuolelle. Orpon hallitus on kasannut leikkausten taakkaa nuorille leikkaamalla esimerkiksi koulutuksesta, opiskelija-asumisesta ja nuorten kuntoutustuesta. Myös nuorten työttömyys on kasvussa. Nuorten työttömyys on erityisen vaarallinen työttömyyden laji, sillä pitkään jatkuessaan se voi pahimmillaan johtaa nuoren syrjäytymiseen, jonka inhimillinen ja yhteiskunnallinen hinta on valtava.

Asioiden ei kuitenkaan tarvitse olla näin. Orpon hallituksen linjalle on olemassa inhimillinen, ekologinen ja taloudellisesti kestävä vaihtoehto.

Valiokunnan mietintö VaVM 29/2025 vp
Vastalause 3 /vihr

Vihreät eivät anna periksi ilmastokriisin ja luontokadon edessä. Siinä missä Orpon hallitus lakoaa lobbareiden paineen alla, Vihreillä on rohkeutta karsia haitallisia yritystukia ja asettaa ympäristöhaitoille hintalappu.

Vihreät rakentavat koulutuksesta ja kulttuurista sivistykselle ja taloudelle vankan kivijalan. Siinä missä Orpon hallitus leikkaa koulutuksesta ja kulttuurista, Vihreät panostaa koulutuspolkuun taaperoista tohtoreihin.

Vihreät tavoittelevat Suomea, jossa hoitoon pääsee ajoissa ja lapsitoiveet toteutuvat. Siinä missä Orpon hallitus korottaa asiakasmaksuja, leikkaa järjestöiltä ja ohjaa rahaa terveysjättien voittoihin, Vihreät vahvistaa peruspalveluita, ennaltaehkäisyä ja hoidon jatkuvuutta.

Yhteiskunnan vahvuuden mitta on se, kuinka kohtelemme heikoimmassa asemassa olevia. Siinä missä Orpon hallitus lisää lapsiperheköyhyyttä ja syventää eriarvoisuutta, Vihreät rakentaa Suomea, joka kannattelee jokaista — ei vain hyväosaisia.

Vahva talous edellyttää osaamista, innovaatioita ja työtä. Siinä missä Orpon hallitus velkaantuu ennätysvauhtia ja kylvää epäluottamusta työmarkkinoille, Vihreät uudistaa taloutta vastuullisesti.

Julkista taloutta voidaan vahvistaa uhraamatta kaikkein arvokkainta: turvallista lapsuutta ja nuoruutta, ainutlaatuista luontoa ja tasa-arvoisia mahdollisuuksia hyvään elämään. Suomi voi selvitä vaikeista vuosista ilman, että hyvinvointivaltion perusrakenteita romutetaan ja yhteiskuntaamme koossa pitävää luottamusta murretaan. Suomella on hyvä mahdollisuus kestävään kasvuun ja vahvaan työllisyyteen, kunhan valitsemme viisaasti.

Suomi tarvitsee rohkeutta rakentaa valoisampaa tulevaisuutta.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 1

> Eduskunta edellyttää, että ryhtyy toimenpiteisiin ja tuo eduskunnalle riittävät esitykset, joilla Suomi saavuttaa ilmastolain mukaisen hiilineutraaliustavoitteen vuonna 2035.

Vastalauseen lausumaehdotus 2

> Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo eduskunnalle riittävät esitykset, jotta Suomi voi saavuttaa tavoitteen pysäyttää luontokato vuoteen 2030 mennessä.

Vastalauseen lausumaehdotus 3

> Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy välittömiin toimiin työttömyyskriisin ratkaisemiseksi.

Valiokunnan mietintö VaVM 29/2025 vp
Vastalause 3 /vihr

Vastalauseen lausumaehdotus 4

Eduskunta edellyttää, että hallitus peruu lapsiin ja nuoriin kohdistuvat epäoikeudenmukaiset leikkaukset ja ryhtyy toimiin lapsiperheköyhyyden ja nuorten pahoinvoinnin vähentämiseksi sekä sukupolvien välisen oikeudenmukaisuuden varmistamiseksi talouden tasapainotuksessa.

Vastalauseen lausumaehdotus 5

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin Suomen laahaavan tuottavuuskehityksen korjaamiseksi.

Vastalauseen epäluottamuslause-ehdotus

Eduskunta toteaa, että puheistaan huolimatta hallitus ei onnistu vahvistamaan taloutta ja taittamaan valtion velkaantumista. Hallituksen kaikki keskeiset taloustavoitteet ovat vaarassa epäonnistua samalla, kun hallituksen leikkaukset syventävät lapsiperheköyhyyttä ja kasautuvat erityisesti nuorten niskaan.

Hallitus ei onnistu tuomaan eduskunnalle tarvittavia esityksiä, joilla Suomi saavuttaisi ilmastolain mukaisen hiilineutraaliuden vuonna 2035 tai pysäyttäisi luontokadon vuoteen 2030 mennessä. Hallituksen epäonnistuminen ilmasto- ja luontopolitiikassa on riski myös taloudelle.

Hallitus ei esitä riittäviä ratkaisuja Suomen talouden suuriin haasteisiin, kuten heikkoon tuottavuuskehitykseen ja osaajapulaan. Hallitus jarruttaa työhön johtavaa maahanmuuttoa, vaikka ilman työperäisen maahanmuuton merkittävää kasvattamista Suomen taloutta ei saada kestävälle uralle.

Hallituksen koulutusleikkaukset heikentävät opetuksen ja koulutuksen laatua, kun Suomen koulutustasoa tulisi pyrkiä määrätietoisesti nostamaan. Hallituksen sosiaali- ja terveyspolitiikkaan kohdistamat leikkaukset eivät vahvista luottamusta sosiaali- ja terveyspalveluihin vaan ainoastaan kasvattavat kustannuksia tulevaisuudessa. Näin ollen eduskunta katsoo, että hallituksen talouspolitiikka on epäonnistunutta eikä hallitus nauti eduskunnan luottamusta.

Valiokunnan mietintö VaVM 29/2025 vp
Vastalause 3 /vihr

Yksityiskohtaiset perustelut

MÄÄRÄRAHAT

Pääluokka 23

VALTIONEUVOSTON KANSLIA

Valtioneuvoston viestinnän tehtävät ehdotetaan koottavaksi ministeriöistä valtioneuvoston kansliaan 1.7.2026 alkaen. Ministeriöiden toimintamenoista ehdotetaan siirrettävän valtioneuvoston kanslian toimintamenoihin yhteensä 5,3 miljoonaa euroa vuonna 2026, mikä vastaa puolta siirron kohteena olevasta vuotuisesta määrärahasta.

Vihreät vastustaa hallituksen esitystä. Huolena on, että viestinnän keskittäminen kaventaa kansalaisten ja kansalaisyhteiskunnan mahdollisuuksia saada luotettavaa ja monipuolista tietoa. Ministeriöiden viestinnän merkitys ei rajoitu vain tiedottamiseen, vaan se on olennainen osa hallinnon avoimuutta, asiantuntijaroolia ja vuoropuhelua. Kun viestintä asetetaan valtioneuvoston kanslian eli käytännössä pääministerin alaisuuteen, hallitus voi entistä suoremmin vaikuttaa siihen, mitä ja miten asioita viestitään. Demokraattisessa yhteiskunnassa on keskeistä, että viranomaisten viestintä on läpinäkyvää ja tarjoaa kansalaisille mahdollisuuden ymmärtää hallinnon toimintaa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 6

> Eduskunta edellyttää, että hallitus peruu ministeriöiden viestinnän tehtävien kokoamisen valtioneuvoston alaisuuteen.

01. Hallinto

(26.) Saamelaisten totuus- ja sovintoprosessin edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Saamelaisen psykososiaalisen tuen yksikkö Uvjj — Uvjâ — Uvja on perustettu saamelaisten totuus- ja sovintokomission työn tueksi varmistamaan, että saamelaisilla on tarvittavat psykososiaalisen tuen palvelut prosessin aikana. Talousarvioesityksessä momentti ehdotetaan poistettavaksi. Erillisen yksikön perustaminen totuus- ja sovintoprosessin ajaksi on ollut tarpeellista, koska sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmä ei ole pystynyt riittävästi vastaamaan saamelaisten mielenterveyden palvelutarpeisiin. Mikäli saamelaisen yksikön ei varata riittävää lisärahoitusta, uhkaavat saamelaiset jäädä taas vaille asianmukaisia mielenterveyspalveluita.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

> että momentti 23.01.26 palautetaan ja sille lisätään 320 000 euroa psykososiaalisen tuen yksikkö Uvjj — Uvjâ — Uvjan jatkuvuuden turvaamiseksi.

Valiokunnan mietintö VaVM 29/2025 vp
Vastalause 3 /vihr

Pääluokka 24

ULKOMINISTERIÖN HALLINNONALA

01. Ulkoasiainhallinto

74. Talonrakennukset (siirtomääräraha 3 v)

Valtiovarainvaliokunta kiinnitti jo vuoden 2024 budjettimietinnössään huomiota edustuskiinteistöjen korjausten hidastumiseen ja korjausvelan kasvamiseen pitäen tilannetta huolestuttavana. Nyt määrärahoja ehdotetaan leikattavaksi entisestään 1,2 miljoonalla eurolla hallituksen budjettiriihessä tekemän elokuva-alan tukiin kohdistuvan leikkauksen uudelleenkohdentamisesta johtuen.

Suomen kansainvälisen vaikuttavuuden ja valtion omistusten arvon säilyttämisen näkökulmasta kohdennusta voi pitää lyhytnäköisenä. Vihreät kohdentaisi kyseisen määrärahaleikkauksen ympäristölle haitallisiin yritystukiin.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 24.01.74 lisätään 1 200 000 euroa valtion omaisuuden arvon turvaamiseen.

10. Kriisinhallinta

21. Siviilihenkilöstön osallistuminen kriisinhallintaan (siirtomääräraha 2 v)

Kriisinhallinta on keskeinen osa Suomen ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaa. Sen avulla edistetään turvallisuutta globaalisti ja konfliktialueilla. Pitkäjänteiset satsaukset kriisinhallintaan lisäävät paitsi Suomen uskottavuutta myös vaikuttavuutta ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaan liittyvissä kysymyksissä.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 24.10.21 lisätään 2 038 000 euroa siviilihenkilöiden osallistumiseksi kriisinhallintaan.

30. Kansainvälinen kehitysyhteistyö

66. Varsinainen kehitysyhteistyö (siirtomääräraha 3 v)

Orpon hallituksen päätökset leikata kehitysyhteistyöstä ovat vastuuttomia tilanteessa, jossa maailman kriisit kärjistyvät. Humanitaarinen tilanne Gazassa ja Sudanissa on katastrofaalinen, ja Venäjän laiton hyökkäyssota Ukrainassa jatkuu jo neljättä vuotta. Aseelliset konfliktit, väkivaltaisuudet, ilmastokriisi ja luonnonkatastrofit pakottavat miljoonia ihmisiä pakenemaan kodeistaan.

Valiokunnan mietintö VaVM 29/2025 vp
Vastalause 3 /vihr

Vihreät haluaa rakentaa Suomea, joka edistää globaalia oikeudenmukaisuutta sekä tekee yhteistyötä kehittyvien maiden kanssa rauhan ja vakauden, tasa-arvon, demokratian ja kestävän kehityksen puolesta. Erityisesti aikana, jolloin geopoliittisesti jännitteinen tilanne heijastuu myös kehittyviin maihin, Suomen ja Euroopan kannattaa osoittaa pitkäjänteistä solidaarisuutta ja sitoutumista globaalin etelän kehitykseen.

Suomi on myös sitoutunut nostamaan kehitysyhteistyömäärärahat YK:n tavoitteeseen eli 0,7 prosenttiin bruttokansantulosta. Kehitysyhteistyömäärärahoja tulisi siis ennemmin nostaa, ei leikata.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 24.30.66 lisätään 3 000 000 kansalaisjärjestöjen viestintä- ja globaalikasvatustukiin ja

että momentille 24.30.66 lisätään 220 000 000 euroa varsinaiseen kehitysyhteistyöhön, ja että hyväksytään seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 7

Eduskunta edellyttää, että hallitus sitoutuu kehityspolitiikan ylivaalikautiseen selontekoon ja vahvistaa Suomen kehitysyhteistyötä etenkin naisten ja tyttöjen oikeuksien, koulutuksen, kestävän talouden ja ihmisarvoisen työn, rauhanomaisten ja demokraattisten yhteiskuntien sekä ilmastonmuutoksen torjunnan, luonnon monimuotoisuuden vahvistamisen ja luonnonvarojen kestävän hallinnan ja käytön edistämisessä.

Vastalauseen lausumaehdotus 8

Eduskunta edellyttää, että varmistaa, että Suomi pääsee asetettuun tavoitteeseen kohdistaa 0,2 prosenttia bruttokansantulosta niin kutsutuille vähiten kehittyneille maille ja että hallitus seuraa vuosittain tavoitteen toteutumista.

Vastalauseen lausumaehdotus 9

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin VGK-tuen jatkamiseksi, jotta Suomen kansainvälinen osaaminen vahvistuu ja järjestöjen kykyä luoda suomalaisille mahdollisuuksia osallistua globaalien haasteiden ratkaisuun säilyy.

89. Kehityspoliittiset lainat ja sijoitukset (siirtomääräraha 3 v)

Kehityspoliittisten lainojen ja sijoitusten tavoitteena Suomen kehityspolitiikan mukaiset kehitysvaikutukset kumppanimaissa. Kehityspolitiikka on tärkeä osa Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa, ja sen pitkäjänteisestä rahoituksesta on huolehdittava.

Laina- ja sijoitusmuotoinen kehitysyhteistyö on tärkeää muun muassa globaalin ilmasto- ja tasa-arvotyön näkökulmasta. Sen avulla voidaan vauhdittaa tehokkaasti yksityisen sektorin ilmasto- ja tasa-arvotyötä. Yritysten ja julkisen puolen yhteistyö on avainasemassa siinä, että ilmastonmuu-

toksen ja luontokadon kaltaisten haasteiden ratkaisuun ohjautuu riittävästi resursseja. Vähintään 85 prosentin sijoituksista tulee huomioida sukupuolten välisiä tasa-arvoa edistäviä tavoitteita läpileikkaavasti. Kehityspoliittisia lainoja ja sijoituksia tulee pyrkiä tekemään ensisijaisesti köyhimpiin ja alemman tulotason maihin.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 29.30.89 lisätään 30 000 000 euroa laina- ja sijoitusmuotoiseen kehitysyhteistyöhön.

90. Ulkoministeriön hallinnonalan muut menot

50. Eräät valtionavut (kiinteä määräraha)

Hallitus on leikannut rahoitusta kansalaisjärjestöiltä, jotka tekevät korvaamatonta työtä sekä Suomessa että maailmalla. Järjestöjen tuet tulisi palauttaa ja viestintää ja kasvatusta globaaleista aiheista lisätä suomalaisten kansainvälisen ymmärryksen vahvistamiseksi. Suomen rahoitus on mahdollistanut joillekin järjestöille myös omarahoitusosuuden EU-rahoituksiin, ja tämä mahdollisuus tulee säilyttää.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 24.90.50 lisätään 1 000 000 euroa ulko- ja turvallisuuspolitiikan aloilla toimiville järjestöille sekä rauhantyötä tekeville järjestöille.

Pääluokka 25

OIKEUSMINISTERIÖN HALLINNONALA

01. Ministeriö ja hallinto

01. Oikeusministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Harmaalla taloudella viitataan lailliseen yritystoimintaan, jossa kuitenkin laiminlyödään lakisääteisiä maksuja ja veroja. Harmaa talous aiheuttaa taloudellisia menetyksiä yhteiskunnalle, kun veroja ja veroluonteisia maksuja jää saamatta. Arviot näistä menetyksistä vaihtelevat muutamasta sadasta miljoonasta eurosta viiteen miljardiin euroon vuodessa.

Harmaan talouden torjumiseksi tulisi laajentaa veronumeron käyttöä kiinteistö- ja ravintolapalvelualoille, ottaa käyttöön fiskaalinen kassajärjestelmä ja tehostaa harmaan talouden torjuntaa muun muassa lisäämällä resursseja harmaan talouden selvitysyksikön toimintaan.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 25.01.01 lisätään 5 000 000 euroa harmaan talouden torjuntaan.

Valiokunnan mietintö VaVM 29/2025 vp
Vastalause 3 /vihr

03. Oikeushallinnon erityisviranomaiset -viraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Nuoren hyvinvoinnilla on valtavan suuria kerrannaisvaikutuksia tulevan työuran ja koko elämän kannalta. Joka kymmenes nuori on vaarassa syrjäytyä. Suomessa on lapsiasiavaltuutettu ja vanhusasiavaltuutettu, mutta ei nuoriasiavaltuutettua. Nuoriasiavaltuutettu valvoisi 18—29-vuotiaiden nuorten aikuisten oikeuksien toteutumisesta. Nuorisolain mukaan nuoria ovat kaikki alle 29-vuotiaat. Nuoret aikuiset putoavat monesti palveluiden ulkopuolelle, sillä lasten palvelut loppuvat 18 vuoden iässä ja aikuisten palvelut eivät välttämättä saavuta nuoria aikuisia tai ne eivät vastaa heidän tarpeisiinsa.

Nuoriasiavaltuutetun tehtävän perustaminen ei olisi valtiontaloudellisesti kallis toimi, sillä siitä syntyisi arviolta vain noin 0,3 miljoonan euron vuosittaiset kustannukset.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 10

> Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin nuoriasiavaltuutetun tehtävän perustamiseksi.

50. Avustukset (kiinteä määräraha)

Rauhantyöllä edistetään kansainvälisen sääntöpohjaisen järjestyksen ja kansainvälisen oikeuden tunnettavuutta, aseidenriisuntaa ja luottamusta lisääviä keinoja sekä ennen kaikkea koulutetaan suomalaisia osaksi laajan ja inhimillisen turvallisuuden toimintaan.

Hallitusohjelman tavoitteena on, että Suomi edistää kaikessa toiminnassaan demokratian, kansalaisyhteiskunnan, perus- ja ihmisoikeuksien sekä oikeusvaltion periaatteita. Hallitusohjelmassa sitoudutaan edistämään demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksen hyvien käytäntöjen kehittämistä. Rauhantyön sekä ihmisoikeuksia edistävän rahoituksen leikkaus on ristiriidassa näiden tavoitteiden kanssa. Kiinnitämme huomiota myös rikoksen uhrien tukemisen sekä perheväkivallan ja lähisuhdeväkivallan vastaisen työn tärkeyteen. Mietinnössä kohdennetaan Pakolaisneuvonnalle ja Rikosuhripäivystykselle rahoitusta, mutta käytännössä valiokunnan päätöksen myötä toimijoiden rahoitus leikkaantuu verrattuna vuoteen 2025.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

> että momentille 25.01.50 lisätään 150 000 euroa Ihmisoikeusliiton toiminnan tukemiseen ja
>
> että momentille 25.01.50 lisätään 150 000 euroa Pakolaisneuvonta ry:n toiminnan tukemiseen ja
>
> että momentille 25.01.50 lisätään 150 000 euroa Rikosuhripäivystykselle lähisuhdeväkivallan uhrien auttamiseen ja todistajantukitoiminnan jatkamiseen, ja että hyväksytään seuraava lausuma:

Vastalauseen lausumaehdotus 11

Eduskunta edellyttää, että hallitus varmistaa, että Suomi jatkaa aktiivista rauhantyötä, uskontojen välistä vuoropuhelua, kiusaamisen ja väkivallan vastaista työtä ja tukea sitä tekeville rauhanjärjestöille.

20. Ulosotto

01. Ulosottolaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Harmaa talous aiheuttaa taloudellisia menetyksiä yhteiskunnalle. Veroja ja veroluonteisia maksuja jää puuttumaan vähintään usein satojen miljoonien eurojen edestä.

Tuloksellisen toiminnan kannalta olennaista on turvata kaikkien harmaan talouden torjuntaan osallistuvien tahojen, kuten Tullin, Verohallinnon, poliisin ja Ulosottolaitoksen, resurssit.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 25.20.01 lisätään 5 000 000 euroa harmaan talouden torjuntaan.

Pääluokka 26

SISÄMINISTERIÖN HALLINNONALA

10. Poliisitoimi

01. Poliisitoimen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Eläinsuojelulain ja eläinten kaltoinkohtelun valvontaan liittyy merkittäviä puutteita. Tarkastuksia tiloilla tekevien valvontaeläinlääkärien resurssit ovat puutteelliset ja eläinlääkäreiden työkuorma valtava.

Eläimillä on oikeus hyvinvointiin ja arvokkaaseen kohteluun. Eläinsuojelupoliisin toiminnan laajentaminen olisi askel oikeaan suuntaan. Poliisin resurssien ohjaaminen eläinsuojelupoliisitoiminnan kehittämiseen ja laajentamiseen eri alueille on ensiarvoisen tärkeään sujuvan ja tuloksellisen eläinsuojelun turvaamiseksi ja eläinten kärsimyksen vähentämiseksi.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 12

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin eläinsuojeluun ja eläinoikeusrikoksiin keskittyvän poliisitoiminnan laajentamiseksi koko valtakunnan tasolle.

Valiokunnan mietintö VaVM 29/2025 vp
Vastalause 3 /vihr

40. Maahanmuutto

01. Maahanmuuttoviraston ja valtion vastaanottokeskusten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Suomi tarvitsee maahanmuuttoa. Suomen väestö ikääntyy ja työvoimapula kasvaa. Pula työvoimasta uhkaa niin yritystoiminnan edellytyksiä kuin hyvinvointipalveluiden turvaamista Suomessa.

Kasvavalla työhön johtavalla maahanmuutolla olisi merkittävä vaikutus niin talouden suotuisalle kehitykselle kuin julkisen talouden kestävyydelle. Työhön johtava maahanmuutto ei kuitenkaan tapahdu itsestään, vaan se vaatii aktiivisia toimia. Nyt Orpon hallitus liikkuu täysin päinvastaiseen suuntaan.

Maahanmuuttajien kotoutumista on tuettava ja paperittomuuden aiheuttamaa osattomuutta on vähennettävä. On tärkeää, että täällä asuvat ovat aidosti osa yhteiskuntaa, voivat opiskella, työllistyä ja kokea olevansa tervetulleita.

Samalla on luotava enemmän laillisia reittejä hakea turvaa. Kiintiöpakolaisten vastaanotto on yksi tärkeimmistä ja tehokkaimmista tavoista auttaa kaikkein haavoittuvimmassa asemassa olevia ihmisiä, esimerkiksi lapsia, nuoria ja vähemmistöön kuuluvia henkilöitä. Samalla se on tehokas keino auttaa maita, joihin kohdistuu suurin tulijoiden paine. Kiintiöpakolaisten määrä tulisi kasvattaa vähintään 3 000 henkilöön.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 26.40.01 lisätään 700 000 euroa pakolaiskiintiön korottamiseksi 3 000 henkilöön ja

että momentille 26.40.01 lisätään 5 000 000 euroa oleskelulupien ja kansalaisuushakemusten käsittelyyn työperäisen maahanmuuton vauhdittamiseksi, ja että hyväksytään seuraava lausuma:

Vastalauseen lausumaehdotus 13

Eduskunta edellyttää, että hallitus peruu maahanmuuttoa jarruttavat haitalliset esitykset.

21. Pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden vastaanotto (arviomääräraha)

Aseelliset konfliktit, väkivaltaisuudet ja ympäristökriisit pakottavat ihmiset hakemaan turvaa muualta. Pakolaisten määrä on tällä hetkellä maailmassa korkeampi kuin kertaakaan toisen maailmansodan jälkeen.

Laillisia maahantuloreittejä, kuten pakolaiskiintiötä, tulisikin vahvistaa. Laillisia maahantuloreittejä vahvistamalla voidaan samalla torjua rikollisuutta, kuten ihmiskauppaa ja salakuljetusta.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 26.40.21 lisätään 1 300 000 euroa pakolaiskiintiön korottamiseen.

Pääluokka 27

PUOLUSTUSMINISTERIÖN HALLINNONALA

Suomen ja Euroopan turvallisuusympäristö muuttui perustavanlaatuisesti ja pitkäaikaisesti Venäjän hyökättyä Ukrainaan helmikuussa 2022. Euroopan ja Suomen turvallisuustilanne on vakavampi ja vaikeammin ennakoitavissa kuin kertaakaan kylmän sodan jälkeen. Monien muiden Euroopan maiden ohella Suomi aikoo perustellusti lisätä puolustusmenojaan tulevina vuosina.

Viime aikoina on herännyt keskustelua luonnollisten esteiden kuten soiden ja luonnontilaisten metsien merkityksestä maanpuolustuksessa. Esimerkiksi Ukrainan sodassa soilla on ollut oma roolinsa Venäjän hyökkäyksen torjunnassa. Suomen itärajaa halkovat paitsi metsätiet myös ojitetut suot, joiden ennallistaminen voisi tarjota apua rajan turvaamiseen. Soiden ja metsien ennallistaminen vaikeuttaisi vihamielisen armeijan liikkumista alueella. Määrätietoisella ennallistamisella soista voidaan rakentaa rajalla vihreä vallihautavyöhyke. Ennallistamisesta hyötyisi sekä luonnon monimuotoisuus että maanpuolustus.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 14

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin metsien ja soiden ennallistamiseksi maanpuolustustarkoituksiin luonnollisen esteen rakentamiseksi itärajalle.

Pääluokka 28

VALTIOVARAINMINISTERIÖN HALLINNONALA

70. Valtionhallinnon kehittäminen

Suomessa on hälyttävän vähän kilpailua hankinnoissa, vaikka julkinen sektori hankkii tavaroita ja palveluja vuosittain yli 40 miljardilla eurolla. Hankinnoista tulisi hakea kustannustehokkuutta siten, että se hyödyttää myös pieniä yrityksiä. Hankintoja tulee jakaa pienempiin kokonaisuuksiin sekä lisätä niin sanottuja innovatiivisia hankintoja, joissa esimerkiksi hankitaan tietyn toiminnan tai tavaran sijasta tiettyjä tuloksia.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 15

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin julkisten hankintojen kustannustehokkuuden parantamiseksi lisäämällä kilpailua, kehittämällä julkisia hankintoja tietopohjaisesti sekä edistämällä hankintoihin liittyvää osaamista.

Valiokunnan mietintö VaVM 29/2025 vp
Vastalause 3 /vihr

89. Hyvinvointialueiden rahoitus

31. Hyvinvointialueiden yleiskatteinen valtionrahoitus (arviomääräraha)

Hyvän sosiaali- ja terveyspolitiikan mittari on se, kuinka ajoissa ja yhdenvertaisesti apu tavoittaa ihmiset. Panostaminen hyvinvoinnin edistämiseen, ongelmien ennaltaehkäisyyn ja tuottavuuden parantamiseen tuo säästöjä, purkaa hoitojonoja ja pitää kustannukset hallinnassa pidemmällä aikavälillä.

Hyvinvointialueet ovat joutuneet toimimaan haastavassa tilanteessa, jossa koronakriisin vaikutukset, henkilöstöpula, väestön ikääntyminen ja kasvavat kustannukset vaikeuttavat palveluiden kehittämistä. Äkilliset leikkaukset eivät ratkaise näitä ongelmia, vaan voivat johtaa siihen, että kalliimpien korjaavien palveluiden tarve kasvaa ja kustannukset lisääntyvät entisestään. Hyvinvointialueille onkin annettava riittävät resurssit, jotta ne voivat kehittää toimintaansa ja vastata kasvaviin haasteisiin.

Hallitus on muun muassa heikentänyt hoitotakuuta, korottanut lääkkeiden omavastuita ja lisännyt asiakasmaksuja ja näin ollen omilla päätöksillään vaikeuttanut monien ihmisten hoitoonpääsyä. Nämä muutokset osuvat erityisesti heikoimmassa asemassa oleviin ja vaikeuttavat yhdenvertaisten palveluiden toteutumista.

Hallituksen leikkaukset kohdistuvat voimakkaasti nuoriin, mikä lisää syrjäytymisen riskiä ja mielenterveysongelmia. Samalla nuorten mielenterveys- ja päihdepalveluissa on hyvinvointialueiden välillä suuria eroja sekä palvelujen sisällössä että ikärajoissa, eikä ikärajoja useinkaan perustella lääketieteellisesti. Tämän seurauksena nuori voi pudota tuen ja hoidon väliin juuri siirtymävaiheessa nuorten ja aikuisten palvelujen välillä. Hallitus on säätänyt terapiatakuun alle 23-vuotiaille, joten myös nuorten mielenterveys- ja päihdepalvelujen ikärajat on yhtenäistettävä 23 ikävuoteen, jotta hoito ja tuki ovat katkeamattomia ja yhdenvertaisesti saatavilla koko maassa. Nuorten hyvinvointiin panostaminen on kuitenkin ratkaisevaa sekä inhimillisesti että taloudellisesti, sillä mielenterveysongelmien ja syrjäytymisen kustannukset ovat valtavia koko yhteiskunnalle. Terapiatakuuta tulisi laajentaa nuorisolain mukaisesti 29 ikävuoteen asti.

Keskenmenot koskettavat suurta osaa perheistä, ja ne ovat monelle merkittävä fyysinen ja psyykkinen kriisi. Noin 15 prosenttia todetuista raskauksista päättyy keskenmenoon. Keskenmenon hoidon ja siihen liittyvän tuen saatavuus ja laatu vaihtelevat kuitenkin hyvinvointialueittain. Potilaat ovat kuvanneet hoitopolkujen katkonaisuutta, puutteellista kivunlievitystä, epäselviä ohjeita sekä sitä, että jälkihoito ja psykososiaalinen tuki jäävät usein liian vähäisiksi. Puutteellinen hoito, pelko tai kohtaamattomuus terveydenhuollossa voivat johtaa myös lapsitoiveista luopumiseen. Lapsettomien yhdistys Simpukan vuonna 2023 toteuttamaan kyselyyn vastanneista peräti viidennes (21 %) kertoi keskenmenon ja sen puutteellisen hoidon vaikuttaneen negatiivisesti heidän lapsilukutoiveeseensa tai toteutuneeseen lapsilukuun. Hyvinvointialueiden rahoituksen kiristyminen ei saa johtaa siihen, että keskenmenon kokeneet jäävät ilman yhdenvertaista ja näyttöön perustuvaa hoitoa ja tukea. Hoitoketjut on yhtenäistettävä ja varmistettava, että fyysinen hoito, kivunhoito ja tarvittava mielenterveyden tuki muodostavat saumattoman kokonaisuuden kaikkialla Suomessa.

Valiokunnan mietintö VaVM 29/2025 vp
Vastalause 3 /vihr

Uusi vammaispalvelulaki tuli voimaan vuoden 2025 alusta, ja sen tavoitteena on vahvistaa vammaisten henkilöiden yhdenvertaisia oikeuksia ja palvelujen saatavuutta. Lain toteutuminen edellyttää kuitenkin hyvinvointialueilta riittäviä resursseja ja kansallisesti yhtenäisiä hoito- ja palveluketjuja. THL:n arvion mukaan hyvinvointialueiden voimavarat eivät tällä hetkellä riitä lain tavoitteiden toteuttamiseen, mikä uhkaa lisätä alueellista eriarvoisuutta ja viivästyttää asiakkaiden palveluihin pääsyä. Hallitus on lisäksi poistamassa hyvinvointialueiden rahoituksesta vammaispalvelulain toimeenpanoon aiemmin varatun noin 20 miljoonan euron lisämäärärahan vuodesta 2026 alkaen. Tämä vaarantaa lain tarkoituksen toteutumisen juuri sen voimaantulon kriittisimmässä vaiheessa. Vihreät katsoo, että toimeenpanon rahoitus on turvattava ja vahvistettava, jotta vammaiset henkilöt saavat lain mukaiset palvelut yhdenvertaisesti koko maassa. Ehdotamme, että vammaispalvelulain toimeenpanon turvaamiseksi ja palvelujen yhdenvertaisen saatavuuden varmistamiseksi osoitetaan 25 000 000 euroa.

Jokaisen on saatava tarvitsemansa hoito oikea-aikaisesti ja ilman syrjiviä esteitä. Tämä edellyttää hoidon jatkuvuuden parantamista, moniammatillisen yhteistyön kehittämistä ja ennalta ehkäisevien palveluiden vahvistamista. Terveydenhuollon ammattilaisten hyvinvoinnista ja kohtuullisesta palkkakehityksestä huolehtiminen on yhtä tärkeää, sillä ilman motivoitunutta henkilöstöä palvelut eivät toimi.

Vihreiden vaihtoehdossa panostamme peruspalveluihin, koska auttaminen ajoissa on aina halvempaa ja inhimillisempää kuin korjaaminen myöhemmin. Haluamme, että jokainen saa hoitoa iästä, asuinpaikasta tai tulotasosta riippumatta. Palautamme hoitotakuun 14 vuorokauteen, turvaamme riittävän henkilöstömitoituksen ikääntyneiden hoivassa ja varmistamme, ettei kukaan jää ilman hoitoa maksukyvyn takia. Turvaamme myös paperittomien terveydenhuollon ja saamenkielisten palvelut.

Hallituksen sairaalaverkkoon kohdistuvat keskittämis- ja leikkauspäätökset on peruttava, sillä ne heikentävät hoitoonpääsyä, potilasturvallisuutta ja palvelujen yhdenvertaista saavutettavuutta.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 16

Eduskunta edellyttää, että hallitus varmistaa, että hyvinvointialueiden taloudellinen tilanne ei johda lyhytnäköisiin leikkauksiin, jotka kasvattavat kustannuksia pitkällä aikavälillä.

Vastalauseen lausumaehdotus 17

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin sosiaali- ja terveyspalveluiden asiakasmaksujen korotuksen perumiseksi.

Vastalauseen lausumaehdotus 18

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee ja antaa eduskunnalle esityksen terapiatakuusta nuorisolain mukaisesti kaikille alle 29-vuotiaille.

Valiokunnan mietintö VaVM 29/2025 vp
Vastalause 3 /vihr

Vastalauseen lausumaehdotus 19

Eduskunta edellyttää, että hallitus turvaa vammaispalvelulain toimeenpanon ja palvelujen yhdenvertaisen saatavuuden riittävällä rahoituksella.

Vastalauseen lausumaehdotus 20

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy tarvittaviin toimenpiteisiin, jotta hoitotakuu palautetaan 14 vuorokauteen perusterveydenhuollossa ja kolmeen kuukauteen suun terveydenhuollossa.

Vastalauseen lausumaehdotus 21

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee ja antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset, joilla helpotetaan hyvinvointialueiden kykyä hillitä vuokralääkärikustannusten jyrkkää kasvua.

Vastalauseen lausumaehdotus 22

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle esityksen lastensuojelun jälkihuollon ikärajan palauttamisesta 25 ikävuoteen.

Vastalauseen lausumaehdotus 23

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee esityksen hyvinvointialueiden verotusoikeudesta, joka kannustaisi kustannustehokkuuteen ja vahvistaisi alueiden autonomiaa vaikuttavimpien hoitomuotojen hyödyntämisessä.

Vastalauseen lausumaehdotus 24

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee ja antaa eduskunnalle esityksen lastensuojelun sosiaalityöntekijän sijaisen kelpoisuusehtojen palauttamiseksi siten, että tehtävässä voi toimia enintään vuoden ajan henkilö, jolla on yliopistossa sosiaalityön opiskelupaikka ja joka on suorittanut sosiaalityön perus- ja aineopinnot sekä käytännön harjoittelun.

Vastalauseen lausumaehdotus 25

Eduskunta edellyttää, että hallitus varmistaa riittävän henkilöstömäärän ja inhimillisen hoivan toteutumisen ikääntyneiden ympärivuorokautisissa hoivapalveluissa.

Vastalauseen lausumaehdotus 26

Eduskunta edellyttää, että kuntien ja hyvinvointialueiden tehtävänjakoa selkiytetään, jotta epäselvyydet eivät tuota esimerkiksi kasvatukseen ja koulutukseen liittyviä piilokustannuksia.

Valiokunnan mietintö VaVM 29/2025 vp
Vastalause 3 /vihr

Vastalauseen lausumaehdotus 27

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin keskenmenojen hoidon parantamiseksi siten, että keskenmenon kokeneille taataan koko maassa yhdenvertainen, näyttöön perustuva ja oikea-aikainen hoito, riittävä kivunlievitys sekä selkeä jälkihoito ja psykososiaalinen tuki.

Vastalauseen lausumaehdotus 28

Eduskunta edellyttää, että hallitus varmistaa nuorten mielenterveys- ja päihdepalvelujen ikärajojen yhtenäistämisen siten, että nuorten palvelut ovat yhdenvertaisesti saatavilla 23 ikävuoteen saakka koko maassa ja että siirtymä nuorten ja aikuisten palvelujen välillä toteutuu ilman hoidon katkeamista.

Vastalauseen lausumaehdotus 29

Eduskunta edellyttää, että hallitus peruu päivystys- ja sairaalaverkkoon kohdistuvat leikkaukset ja turvaa ympärivuorokautisen päivystyksen sekä erikoissairaanhoidon ja leikkaustoiminnan alueellisen saavutettavuuden koko maassa.

90. Kuntien tukeminen

30. Valtionosuus kunnille peruspalvelujen järjestämiseen (arviomääräraha)

Kuntien peruspalveluiden valtionosuus koostuu pääasiassa varhaiskasvatus- ja perusopetusmenoista. Valtionosuuksien indeksikorotusten leikkaaminen on käytännössä siis leikkaus opetuksesta ja varhaiskasvatuksesta, mikä vaikuttaa henkilöstön palkkaamiseen ja näin ryhmäkokojen suuruuteen. Kunnissa on jo nyt pula varhaiskasvatuksen ammattilaisista, ja indeksijäädytykset vievät tilannetta ainoastaan huonompaan suuntaan.

Valtionosuuksien leikkaukset tekevät tyhjäksi myös hallituksen perusopetuksen oppimisen tuelle osoittamat määrärahalisäykset. Uudistettu oppimisen tuki ei voi toimia, jos kouluissa ei ole kohtuullisen pienet ryhmäkoot ja riittävä määrä erityisopettajia. Oppimisen tuen toteutuminen on erityisen tärkeää tilanteessa, jossa tiedämme oppimistulosten heikentyneen pitkin 2000-lukua ja yhä useampi oppilas tarvitsee tukea oppimiseensa.

Pienten koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminta on keskeinen osa arjen turvallisuutta ja perheiden mahdollisuutta sovittaa yhteen työ ja lasten koulupäivä. Hallitus esittää aamu- ja iltapäivätoiminnan valtionosuuteen noin seitsemän miljoonan euron leikkausta ja pyrkii paikkaamaan sen korottamalla perheiltä perittäviä enimmäismaksuja. Tämä lisää kustannuksia lapsiperheille ja heikentää toiminnan saavutettavuutta erityisesti pienituloisissa perheissä, vaikka juuri matalan kynnyksen tuki ehkäisee eriarvoisuutta ja lasten yksin jäämistä koulupäivän ympärille. Lisäksi perheiden arkea kuormittaa se, että pienille koululaisille ei ole yhdenvertaisesti tarjolla kesäajan hoitoa ja toimintaa. Kesähoidon käynnistäminen sekä aamu- ja iltapäivätoiminnan rahoituksen turvaaminen vahvistavat lasten hyvinvointia, ehkäisevät yksinäisyyttä ja tukevat vanhempien työllisyyttä.

Valtionosuuksien leikkaus havainnollistaa hyvin hallituksen koulutuspolitiikan epäjohdonmukaisuutta: hallitus samaan aikaan tekee täsmälisäyksiä koulutuksen rahoitukseen, mutta vesittää niiden vaikutuksen leikkaamalla kasvatuksen ja koulutuksen järjestämisen perusedellytyksistä. Kuntapäättäjiä ei pitäisi laittaa puun ja kuoren väliin ratkaisemaan, miten lainsäädännöllä määritetyt kauniit tavoitteet toteutetaan, kun niille ei ole varattu riittävää rahoitusta.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 30

> Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin kuntien valtionosuusjärjestelmän leikkausten perumiseksi.

Vastalauseen lausumaehdotus 31

> Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin kuntien peruspalveluiden valtionosuuksien indeksileikkausten perumiseksi.

Vastalauseen lausumaehdotus 32

> Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa valtionosuuksien leikkausten vaikutuksia lapsiin ja nuoriin sekä kuntien järjestämiin kasvatus- ja koulutuspalveluihin.

Vastalauseen lausumaehdotus 33

> Eduskunta edellyttää, että hallitus käynnistää pienten koululaisten kesähoidon valtakunnallisesti ja turvaa kunnille riittävän rahoituksen toiminnan yhdenvertaiseen järjestämiseen eri puolilla Suomea.

91. Työllisyyden ja elinkeinoelämän tukeminen

41. Energiaverotuki (arviomääräraha)

Maatalouden energiaveron palautus on energiaverotuki, jolla pyritään parantamaan maatalouden kannattavuutta. Vaikka tavoite on hyvä, on tuki tunnistettu useissa suomalaisissa selvityksissä ympäristölle haitalliseksi. Maatalouden päästöjä ja ympäristöhaittoja tulisi vähentää ripeästi, jotta Suomi voi saavuttaa ilmasto- ja luontotavoitteensa. Tästä syystä ehdotamme, että maatalouden energiaveron palautusta vähennetään 30 000 000 eurolla, kohdistaen vähennys fossiilisiin polttoaineisiin.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 34

> Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin maatalouden energiaveron palautuksen karsimiseksi fossiilisten polttoaineiden osalta.

Valiokunnan mietintö VaVM 29/2025 vp
Vastalause 3 /vihr

Pääluokka 29

OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖN HALLINNONALA

Orpon hallitus väittää tekevänsä koulutus- ja kulttuurimyönteistä politiikkaa, mutta valtion talousarvioesitys vuodelle 2026 paljastaa jälleen hallituksen todelliset prioriteetit. Hallitus ei tekojensa perusteella ymmärrä koulutuksen eikä kulttuurin arvoa, ja viimeistään nyt on oikea hetki kääntää politiikan suuntaa.

Vaikka budjettiriihessä ei päätetty lisäleikkauksista koulutussektorille, vuoden 2026 budjetti sisältää hallituskauden aikana jo tehtyjen leikkauspäätösten myötä noin 85 miljoonaa euroa enemmän leikkauksia kuin uusia koulutussatsauksia. Koko hallituskauden osalta näyttää siltä, että koulutuksen reaalinen rahoitus on pienenemässä noin puoli miljardia euroa. Ensi vuoden osalta olisi ollut erityisen tärkeää perua ainakin jo aiemmin päätetyt ammatillisen koulutuksen leikkaukset sekä korkeakoulutukseen ja kuntien valtionosuuksiin liittyvät leikkaukset.

Suomen väestörakenne muuttuu ja ikäluokat pienenevät. Ikäluokkien pienenemisestä syntyvät säästöt olisi syytä käyttää koulutuksen laadun parantamiseen ja akuuttien ongelmien ratkaisemiseen, kuten erityisopetuksen vahvistamiseen. Näin Suomi voi saavuttaa pohjoismaiset vertailumaat koulutuksen rahoituksessa — myös vaikeina taloudellisina aikoina. Koko koulutuspolun tulee toimia taaperoista tohtoreihin. Se edellyttää vakaata ja ennustettavaa koulutuksen rahoitusta kaikille koulutusasteille.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 35

> Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin ikäluokkien pienenemisestä syntyvien laskennallisten säästöjen kohdentamiseksi koulutuksen laadun parantamiseen.

01. Hallinto, kirkollisasiat ja toimialan yhteiset menot

02. Opetushallituksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Opettajien täydennyskoulutus on ensiarvoisen tärkeää opettajien ja opetusalalla työskentelevien jatkuvalle osaamisen kehittämiselle sekä koulutuksen laadun ylläpitämiselle. Opettajien täydennyskoulutusmäärärahojen leikkaus vaarantaa sekä koulutuksen laadun että opettajien ammatillisen kehittymisen edellytykset, mikä voi heikentää oppimistuloksia ja koulutusjärjestelmän toimivuutta pitkällä aikavälillä.

Leikkauksen konkreettiset vaikutukset ovatkin kokoaan laajemmat ja pitkäkestoiset, ja niillä on vaikutuksia niin opettajien työssäjaksamiseen kuin oppimistuloksiinkin. Osaamisen päivittämiseen kohdistuvat leikkaukset uhkaavat opettajien mahdollisuutta ylläpitää ammattitaitoaan. Täydennyskoulutuksen puute heikentää opettajien kykyä vastata nykypäivän oppijoiden ja yhteiskunnan tarpeisiin. Leikkauksella voi olla negatiivisia vaikutuksia opettajien työssä jaksamiseen

ja sitoutumiseen. Jotta oppimistuloksia voidaan parantaa, on opettajien jatkuva osaamisen kehittäminen välttämätöntä.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 36

> Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin opettajien täydennyskoulutuksen rahoituksen kasvattamiseksi.

07. Museoviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Suomalaisen kulttuuriperinnön tulee olla suurelle yleisölle saavutettavissa. Hallituksen kautensa aikana tekemät museoalan leikkaukset ovat luoneet jatkuvan epävarmuuden siihen, miten kansan rakastamia museokohteita pystytään pitämään avoinna aina Seurasaaresta Mannerheimin synnyinkotiin saakka. Täydentävässä talousarviossa vuodelle 2025 myönnettiin Museovirastolle miljoonan euron lisämääräraha museokohteiden avoinna pitämiseen. Rahoitus turvasi kohteiden avaamisen vuonna 2025, mutta vuodesta 2026 eteenpäin tätä rahoitusta ei ole.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

> että momentille 29.01.07 lisätään 1 000 000 euroa, joilla varmistetaan Museoviraston kohteiden kattava auki pitäminen.

10. Varhaiskasvatus, esi- ja perusopetus ja vapaa sivistystyö

20. Perusopetuksen, varhaiskasvatuksen ja vapaan sivistystyön yhteiset menot (siirtomääräraha 3 v)

On myönteistä, että varhaiskasvatuksen sekä esi- ja perusopetuksen tasa-arvorahoitukseen kohdennetaan 25,2 miljoonaa euroa. Rahoitus tulisi kuitenkin suunnata erityisesti alueille ja kouluille, joissa segregaatiokehitys on näkyvää ja tuen tarve suurin. Näin vahvistetaan koulutuksellista tasa-arvoa ja ehkäistään eriarvoistumista. Aamu- ja iltapäivätoiminta tukee lasten hyvinvointia, perheiden arkea ja kotoutumista. Perusopetuslain mukaisen aamu- ja iltapäivätoiminnan 7 miljoonan euron valtionosuusleikkaus heikentää näitä tavoitteita. Maksujen mahdollinen korotus samaan aikaan voi lisätä eriarvoisuutta ja asettaa perheet eriarvoiseen asemaan.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 37

> Eduskunta edellyttää, että hallitus vahvistaa segregaation torjuntaa entisestään ja tasa-arvorahoitusta suunnataan erityisesti alueille ja kouluille, joissa tuen tarve on suurin.

Valiokunnan mietintö VaVM 29/2025 vp
Vastalause 3 /vihr

30. Valtionosuus ja -avustus esi- ja perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen käyttökustannuksiin (arviomääräraha)

Vihreiden tavoite on, että Suomen jokainen päiväkoti ja koulu on maailman paras. Meidän tulee varmistaa, että jokainen oppilas tai opiskelija voi kouluttautua juuri niin pitkälle kuin hän itse toivoo ja haluaa.

Kuntatalouden tilanne on kokonaisuutena haastava ja eriytynyt. Ikäluokkien pieneneminen näkyy valtionosuuksissa, ja väestönmuutos haastaa opetuksen järjestämistä niin pienemmissä ja syrjäisemmissä kunnissa kuin myös suurissa kaupungeissa, joskin eri syistä. Valiokunta toteaa, että siltä osin, kun perusopetuksen lisärahoitus kohdentuu kuntien peruspalveluiden valtionosuuteen, on rahoitus kunnille yleiskatteista ja kunnilla on harkintavalta rahoituksen kohdentamisessa. Näin ollen on tärkeää seurata sitä, että oppimisen tuen uudistus saadaan jalkautettua kunnissa ja kouluissa uudistuksen tavoitteiden mukaisesti. Myös vuosiviikkotuntimäärän kehitystä tulee seurata.

Päiväkodeissa tai kouluissa muurataan joka päivä hyvinvointivaltion peruskiveä, jonka kautta jokainen lapsi ja nuori on saanut tarvittavat välineet tavoitella unelmiaan yhdessä muiden kanssa. On pettymys, ettei Orpon hallitus panosta lasten koulutuspolun alkuun ja esimerkiksi varhaiskasvatuksen henkilöstön saatavuuteen. Juuri päiväkoti ja koulu voivat suojata ja kannatella lasta silloin, kun kotona on vaikeaa.

Leikkaamisen sijaan lisäisimme opettajia ja ohjaajia niihin kouluihin ja päiväkoteihin, joissa oppilaiden lähtökohdat ovat kaikkein vaikeimmat. Koulutuspolun alkua tulee vahvistaa turvaamalla kaksivuotisen esiopetuksen jatko ja kehittämällä 5—8-vuotiaiden esi- ja alkuopetusta kokonaisuutena ja varaamalla siihen 30 000 000 euroa. Lisäksi tulee parantaa varhaiskasvatuslaissa määriteltyä henkilöstömitoitusta osapäiväisten lastenkin osalta ja varata siihen 39 000 000 euroa. Vihreät haluaa tehdä töitä sen eteen, että varhaiskasvatus on turvallinen ympäristö sekä lapsille että alan ammattilaisille kaikissa tilanteissa, kaikkialla Suomessa.

Jo puoli tuntia päivittäistä lukemista parantaa lukutaitoa. Tämä voidaan saavuttaa nopeasti koulupäivän aikana, mutta se edellyttää painettujen koulukirjojen lisäämistä digitaalisten materiaalien rinnalle. Ehdotamme, että seuraamme Ruotsin esimerkkiä ja otamme käyttöön kunnille ja kouluille suunnatun erillisen tuen painettujen koulukirjojen ja opettajan materiaalien hankintaan. Ruotsissa käytössä on myös erillinen tuki kauno- ja tietokirjallisuuden sekä muiden kirjojen hankkimiseen koulun kirjastoon. Tuen avulla koulut voivat ruokkia oppilaiden kiinnostusta lukemiseen ja luoda helppoja mahdollisuuksia kirjoihin tarttumiseen. Ruotsin hallitus on viimeisen kolmen vuoden aikana panostanut vuosittain 40—55 miljoonaa euroa painettujen oppimateriaalien lisäämiseen.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 38

> Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin kaksivuotisen esiopetuksen jatkon varmistamiseksi sekä joustavan esi- ja alkuopetuksen kehittämiseksi.

Vastalauseen lausumaehdotus 39

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin varhaiskasvatuslaissa määritellyn henkilöstömitoituksen parantamiseksi, jotta mitoitus osapäiväisessä varhaiskasvatuksessa olisi sama kuin kokopäiväisessä.

Vastalauseen lausumaehdotus 40

Eduskunta edellyttää, että hallitus palauttaa velvoitteen laatia toimipaikkakohtaiset varhaiskasvatuksen yhdenvertaisuussuunnitelmat sekä palauttaa kunnille näihin varatun rahoituksen.

Vastalauseen lausumaehdotus 41

Eduskunta edellyttää, että hallitus palauttaa velvoitteen laatia kuntakohtaiset varhaiskasvatussuunnitelmat sekä palauttaa kunnille näihin varatun rahoituksen.

Vastalauseen lausumaehdotus 42

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa kaikilla koulutusasteilla oppimisen ja koulunkäynnin tuen resurssien kohdentumista sekä riittävyyttä ja varmistaa, että niiden järjestämiseksi varattu rahoitus myös käytetään tarkoituksenmukaisella tavalla.

Vastalauseen lausumaehdotus 43

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin kunnille ja kouluille suunnatun painettujen oppikirjojen ja oppimateriaalien hankintaan tarkoitetun tuen valmistelemiseksi.

31. Valtionosuus ja -avustus vapaan sivistystyön oppilaitosten käyttökustannuksiin (arviomääräraha)

Vapaa sivistystyö mahdollistaa avointen korkeakouluopintojen aloittamista usealla paikkakunnalla, joilla korkeakoulutarjontaa ei muuten olisi. Se vahvistaa esimerkiksi ikäihmisten liikkumista, torjuu yksinäisyyttä ja vahvistaa yhteisöllisyyttä. Valiokunnan kuulemisessa on tuotu esille, että ukrainalaisten koulutuksessa kysyntä on ollut selvästi suurempaa kuin mihin rahoitus riittää. Erityisesti vuonna 2023 koulutusta toteutettiin talousarviorahoitusta enemmän, mikä on tuottanut rahoitusvajetta.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 29.10.31 lisätään 20 000 000 euroa vapaasta sivistystyöstä annetun lain (632/1998) mukaisen valtionosuuden maksamiseen kansalaisopistoille, kansanopistoille, opintokeskuksille ja kesäyliopistoille.

20. Ammatillinen koulutus ja lukiokoulutus

Hallituksen esitys EU- ja ETA-maiden ulkopuolelta tulevien opiskelijoiden lukukausimaksuista toisen asteen koulutukseen on haitallinen tasa-arvon ja parhaimpien kykyjen Suomeen houkuttelun kannalta. On myös epätarkoituksenmukaista vähentää kaavamaisesti lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen rahoitusta ennen kuin tiedetään, kuinka paljon maksuja todellisuudessa tullaan keräämään. Käytännössä seurauksena voi olla opiskelijamäärän lasku yhdistettynä rahoitusleikkaukseen, jolla on haitallisia vaikutuksia lukioiden ja ammatillisten oppilaitosten toimintaan laajemminkin.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 44

> Eduskunta edellyttää, että hallitus varmistaa, että toisen asteen opiskelijoille ei oteta käyttöön yksilöille kohdistuvia lukukausimaksuja.

Vastalauseen lausumaehdotus 45

> Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin, jotta EU- ja ETA-maiden ulkopuolelta tulevien opiskelijoiden lukukausimaksujen käyttöönotosta johtuva rahoitussäästö ei kohdistu lukioille ja ammatillisille oppilaitoksille ennen kuin maksuista kertyvien tulojen toteuma on tiedossa.

30. Valtionosuus ja -avustus ammatilliseen koulutukseen (arviomääräraha)

Jo aiemmin päätetyt ammatillisen koulutuksen 120 miljoonan euron leikkaukset osuvat pahasti ammatillisten oppilaitosten arkeen. Erityisen haitallinen on yhdistelmä, jossa ensin leikataan rahoitusta ja sen rinnalla tehdään laajempia uudistuksia, joiden asianmukaiseen tekemiseen ei ole olemassa riittäviä resursseja. Ammatillisen koulutuksen rahoitusleikkaukset tulisi perua ja ammatillisten oppilaitosten henkilökunnalle on annettava työrauha.

Kansallinen koulutuksen arviointikeskus Karvi nostaa esiin lausunnossaan, että kaikki ammatillisen koulutuksen opiskelijat eivät saa tarvitsemaansa ohjausta ja tukea riittävästi ja oikea-aikaisesti. Yhtälöä on vaikeaa ratkaista, jos ammatillisen koulutuksen resurssit eivät ole kunnossa.

Ammatillisen koulutuksen leikkaukset ovat johtaneet tilanteeseen, jossa lähiopetuksen määrä ei ole riittävä ja jopa opiskelijaturvallisuudesta joudutaan pahimmillaan tinkimään. Tämä on täysin väärä suunta. Ammatillisen osaamisen merkitys on erityisen suuri tilanteessa, jossa talous on taantumassa. Jotta yritykset pystyvät uudistumaan ja kansantalous saadaan kunnolla käyntiin, tarvitaan myös osaavaa työvoimaa. Sitä ammatilliset oppilaitokset voivat osaltaan tarjota, jos niille annetaan riittävät edellytykset.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 46

Eduskunta edellyttää, että hallitus peruu kaikki ammatilliseen koulutukseen kohdistuvat leikkaukset.

Vastalauseen lausumaehdotus 47

Eduskunta edellyttää, että hallitus turvaa ammatillisessa koulutuksessa ensimmäistä tutkintoaan tekevien lähiopetuksen määrän, selvittää tehtyjen leikkausten vaikutuksen opetuksen laatuun ja opiskelijaturvallisuuteen ja ryhtyy tarvittaviin jatkotoimenpiteisiin.

35. Valtionosuus ja -avustus lukiokoulutuksen käyttökustannuksiin (arviomääräraha)

Lukioiden rahoitukseen kohdistuu ensi vuonnakin yli 100 miljoonan euron leikkaus, kun lukioiden ns. rahoitusleikkuriin ei kosketa. Hallituksen talousarvioesitys eikä liioin hallitusohjelma huomioi korjaustarvetta. Leikkuri on säädetty yli kymmenen vuotta sitten lakiin väliaikaiseksi muutokseksi. Tehtävän vähennyksen vuoksi lukiokoulutuksen rahoitus ei vastaa sen todellisia toteutuneita kustannuksia.

Lukiokoulutuksen niin kutsutusta rahoitusleikkurista olisi syytä luopua. Rahoitusleikkuri pakottaa kunnat kompensoimaan puuttuvan osuuden ja ajaa käytännössä lukiolaiset sekä koulutuksen järjestäjät eriarvoiseen asemaan.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 48

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee ja käynnistää lukioiden rahoituksen korjaamisen kasvupolulle suhteessa opiskelijamääriin.

40. Korkeakouluopetus ja tutkimus

Osaajapula ei ratkea ilman panostuksia koulutukseen. Olemme jäljessä niin pohjoismaisista verrokeistamme kuin kansallisista tavoitteistamme nostaa koulutustasoa. Koulutus on myös tärkeä työkalu tuottavuuden kasvattamisessa. Orpon hallituksen koulutusleikkaukset vievät Suomea väärään suuntaan, eikä niitä siksi tule hyväksyä.

On hyvä, että hallitus ymmärsi perua erityisesti elokuva-alan tuotantotukeen kohdistuvat säästöt. On kuitenkin väärin, että 2,9 miljoonan euron lisäsäästöjä haetaan nyt vuorostaan korkeakoulutuksen puolelta.

Täyskatteellinen EU- ja ETA-maiden ulkopuolisten opiskelijoiden lukuvuosimaksu tulee korkeakoulujen sekä opetus- ja kulttuuriministeriön omien arvioiden mukaan vaikuttamaan negatiivisesti kansainvälisten opiskelijoiden määrään. Toivottua tulovirtaa tai riittävää osaajien määrän kasvua ei ole realistisesti odotettavissa. Maksuista ennakoidut tuotot ovat spekulatiivisia ja johtavat todennäköisesti rahoituksen ja siten myös toiminnan vähenemiseen.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 49

> Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin avoimen korkeakoulutuksen maksujen tason pienentämiseksi ja EU/ETA-maiden ulkopuolisten opiskelijoiden lukukausimaksujen poistamiseksi.

50. Valtionrahoitus yliopistojen toimintaan (siirtomääräraha 2 v)

Budjettiesitys leikkaa yliopistojen perusrahoitusta ensi vuonna 57,65 miljoonaa euroa. Leikkauksen vastapainoksi yliopistojen tutkimustoimintaan osoitetaan 20 miljoonaa euroa lisärahoitusta ja aloituspaikkoihin 2,5 miljoonaa euroa. Tehdyillä päätöksillä yliopistojen rahoitus laskee 33,7 miljoonaa euroa vuonna 2026. Yliopistojen ja opetus- ja kulttuuriministeriön välisissä tulossopimuksissa on sovittu koulutusmäärien nostamisesta. Koulutustoiminta rahoitetaan perusrahoituksella. Määrien nostaminen vähenevällä perusrahoituksella ei kuitenkaan onnistu ilman laatukompromisseja.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

> että momentille 29.40.50 lisätään 20 000 000 euroa korkeakoulujen aloituspaikkojen lisäämiseen,
>
> että momentille 29.40.50 lisätään 57 650 000 euroa yliopistojen perusrahoitukseen ja että hyväksytään seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 50

> Eduskunta edellyttää, että hallitus suuntaa T&K-panostuksista nykyistä suuremman osan perustutkimuksen vahvistamiseen ja tiedeperustaisen innovaatiotoiminnan ja ekosysteemien tukemiseen.

Vastalauseen lausumaehdotus 51

> Eduskunta edellyttää, että hallitus varmistaa yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen riittävän ja nykyisestä kasvavan rahoituksen, jotta voidaan realistisesti tavoitella yhdessä asetettua tavoitetta saada puolelle ikäluokasta korkeakoulututkinto ja tulevaisuudessa nostaa ikäluokan korkeakoulutusaste 60 prosenttiin.

55. Valtionrahoitus ammattikorkeakoulujen toimintaan (siirtomääräraha 2 v)

Puolelle ikäluokasta korkeakoulututkinnon saaminen edellyttää pysyvää rahoituspohjaa, ei kertaluonteisia erillismomentteja, jotka ovat kustakin hallituskaudesta riippuvaisia. Ammattikorkeakoulujen yhdestä tutkinnosta saama hinta on rahan reaaliarvossa mitattuna lähes puolittunut reilussa vuosikymmenessä. Siksikin hallituksen uudet perusrahoitukseen kohdennettavat rahoitus-

leikkaukset ovat erityisen haitallisia sekä koulutusmäärien että koulutuksen laadun näkökulmasta. Korkeakoulujen perusrahoitusta pitäisi ennemmin vahvistaa, ei heikentää.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 29.40.55 lisätään 52 850 000 euroa ammattikorkeakoulujen perusrahoitukseen.

70. Opintotuki

55. Opintoraha ja asumislisä (arviomääräraha)

Muut kuin lasta huoltavat opiskelijat ovat siirtyneet yleisestä asumistuesta opintotuen asumislisän piiriin 1.8.2025. Opintotuen asumislisä on riippuvainen opiskelijan opintojen edistymisestä eikä sitä saa kesän ajalta. Tämän päätöksen lisäksi hallitus on jäädyttänyt opintotuen indeksikorotukset sekä kasvattanut opintolainan maksimimäärää 650 eurosta 850 euroon kuukaudessa.

Siirron seurauksena opiskelijoiden asumisen tuki on pienentynyt jopa 98 euroa kuukaudessa. Otettaessa huomioon myös vuonna 2024 tehty asumislisän leikkaus on ero opiskelijan toimeentulossa jopa 170 euroa kuukaudessa vuoteen 2023 verrattuna. Kun lisäksi huomioidaan opintorahan indeksijäädytys, on yhteisvaikutus yksin asuvalla täysi-ikäisellä opiskelijalla noin 200 euroa kuukaudessa vuonna 2027.

Joka kolmas korkeakouluopiskelija kärsii ahdistuksen ja masennuksen oireista. Opiskelijoilla psyykkisiä oireita ja kuormittuneisuutta näkyi suhteessa enemmän kuin koko aikuisväestössä. Vuonna 2024 julkaistussa THL:n tutkimuksessa viidennes opiskelijoista ilmoitti toimeentulonsa olleen erittäin niukka ja epävarma viimeksi kuluneen 12 kuukauden aikana. Viimeisen vuoden aikana neljännes ilmoitti pelänneensä ruoan loppuvan rahanpuutteen vuoksi ja lähes joka viides opiskelija kertoi tinkineensä lääkkeiden ostosta. Nyt ei ole oikea aika leikata opiskelijoiden toimeentulosta.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 52

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin opintorahan korottamiseksi, opintotuen lainapainotteisuuden vähentämiseksi ja opintotuen kehittämiseksi siten, että se mahdollistaa täysipäiväisen opiskelun.

Vastalauseen lausumaehdotus 53

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin opiskelijoiden asumistukileikkausten perumiseksi ja ryhtyy valmistelemaan opiskelijoiden palauttamista yleisen asumistuen piiriin, millä vahvistettaisiin opiskelijoiden toimeentuloa ja mahdollistettaisiin paremmin opintoihin keskittyminen.

Vastalauseen lausumaehdotus 54

> Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa opiskelijoiden yleiseen asumistukeen siirtymisen vaikutuksia ja opiskelijoiden toimeentulon yhteyttä opiskelijoiden hyvinvointiin ja valmistumisaikoihin.

80. Taide ja kulttuuri

Taiteella ja kulttuurilla on suomalaisessa yhteiskunnassa merkittävä rooli. Luovien alojen ja kulttuurin merkitys on Suomen tulevaisuuden kannalta keskeinen, sillä ne synnyttävät innovaatioita ja yrityksiä, luovat uutta ja synnyttävät uusia osaajia. Suomessa luovat alat työllistävät jo nyt yli 120 000 ihmistä, joista liki kolmannes on yrittäjiä.

Orpon hallituksen leikkaukset vaarantavat suomalaisen taiteen ja kulttuurin elinvoiman, sen saavutettavuuden ja edellytykset kehittyä. Alemman arvonlisäverokannan nousun myötä yhä useamman lapsen, nuoren ja heikommassa taloudellisessa tilanteessa olevan pääsy kulttuuripalveluiden pääsyyn vaikeutuu kohtuuttomasti. Vaadimme, että taiteeseen ja kulttuuriin kohdistuvat leikkaukset perutaan.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 55

> Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin esittävän taiteen ja museoiden käyttökustannusten rahoituksen kasvattamiseksi.

Vastalauseen lausumaehdotus 56

> Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin selkeän ja kunnianhimoisen luovien alojen kasvutavoitteen valmistelemiseksi ja laatii polun sen saavuttamiseksi.

41. Eräät käyttöoikeuskorvaukset (siirtomääräraha 3 v)

Hallitus kohdistaa leikkauksen yksityisen kopioinnin hyvitykseen. Hyvitysmaksun leikkaaminen tarkoittaa sitä, että audiovisuaalisen alan tekijöiden tekijänoikeuskorvaukset tulevat olemaan tulevaisuudessa pienempiä. Kun hallitus kohdistaa kulttuuriin useita muitakin leikkauksia, on selvää, että yksityisen kopioinnin hyvityksen leikkaus tulisi perua. Ennemmin hyvitystä tulisi kasvattaa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

> että momentille 29.80.41 lisätään 7 000 000 euroa tekijänoikeuslain (404/1961) mukaiseen yksityisen kopioinnin hyvitykseen ja sen järjestämisestä aiheutuvien menojen maksamiseen ja että hyväksytään seuraava lausuma:

Vastalauseen lausumaehdotus 57

> Eduskunta edellyttää, että hallitus aloittaa valmistelun, jolla Saavutettavuuskirjasto Celian lainauskorvausten laajuus päivitetään kattamaan myös suoratoistetut sisällöt.

50. Avustukset taiteen ja kulttuurin edistämiseen (siirtomääräraha 3 v)

Hallitus on kohdentanut opetus- ja kulttuuriministeriön jakamiin avustuksiin 6,5 miljoonan euron leikkauksen, joka koskee taide- ja kulttuurialan valtakunnallisia yhteisöjä, kulttuuritilojen investointeja, elokuvan, audiovisuaalisen kulttuurin ja luovien sisältöjen edistämistä sekä kansainvälistä yhteistyötä ja kulttuurien välistä vuoropuhelua ja museoita. Nämä leikkaukset ovat kova isku alalle, joka kuitenkin lisää ihmisten hyvinvointia, ylläpitää huoltovarmuutta sekä säilyttää kulttuuriperintöä. Vihreiden mielestä leikkaukset tulisi perua.

Taide ja kulttuuri kuuluvat kaikille. Mitä aiemmin niihin saa kosketuksen, sitä helpompaa ne on sisällyttää osaksi elämää, millä on tutkittuja vaikutuksia ihmisten hyvinvointiin. Siksi esitämme taidetestaajatoiminnan määrärahojen turvaamista ja vahvistamista.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

> että momentille 29.80.50 lisätään 6 536 000 euroa taiteen ja kulttuurin edistämiseen ja että hyväksytään seuraava lausuma:

Vastalauseen lausumaehdotus 58

> Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin taidetestaajatoiminnan turvaamiseksi, kehittämiseksi ja laajentamiseksi.

90. Liikuntatoimi

50. Liikunnan ja urheilun edistäminen (siirtomääräraha 2 v)

Hallitus on kohdistanut liikunnan edistämiseen merkittäviä leikkauksia. Liikkumattomuus maksaa vuosittain yli 3 miljardia euroa, ja väestön liian vähäinen liikkuminen onkin yksi keskeisistä suomalaisen yhteiskunnan haasteista jo nyt ja kasvaa vielä tulevaisuudessa jopa kaksinkertaiseksi. Lapsista ja nuorista vain noin kolmannes, aikuisista neljännes ja ikäihmisistä harvempi kuin joka viides liikkuu terveytensä kannalta riittävästi.

Liikuntaan kohdistuvat leikkaukset ovatkin leikkauksia ennaltaehkäisystä. Tästä syystä liikuntaan kohdistuvat leikkaukset tulisi perua.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

> että momentille 29.90.50 lisätään 9 741 000 euroa liikunnallisen elämäntavan ja liikuntaolosuhteiden edistämiseen.

Valiokunnan mietintö VaVM 29/2025 vp
Vastalause 3 /vihr

91. Nuorisotyö

51. Nuorten työpajatoiminta, etsivä nuorisotyö sekä koulu- ja oppilaitosnuorisotyö (siirtomääräraha 3 v)

Nuorisotyössä tehdään korvaamattoman tärkeää työtä hyvin pienillä resursseilla. Juuri nuorisotyöntekijä voi olla monelle se ensimmäinen turvallinen ja luotettava aikuinen. Erityisesti etsivä nuorisotyö tavoittaa nuoria, joita ei välttämättä muilla keinoin tavoiteta.

Ehdotamme, että hallituksen leikkaukset nuorilta perutaan ja että etsivää nuorisotyötä, työpajatoimintaa ja nuorten syrjäytymisen vastaista työtä vahvistetaan. Tämä pitää sisällään myös esimerkiksi kulttuurikasvatustyötä segregaatiosta kärsivillä alueilla sekä kotoutumista ja osallisuutta tukevan nuorisotyön vahvistamista.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 29.91.51 lisätään 5 000 000 euroa etsivään nuorisotyöhön ja nuorten syrjäytymisen ehkäisyyn.

Pääluokka 30

MAA- JA METSÄTALOUSMINISTERIÖN HALLINNONALA

Maataloudella on keskeinen rooli Suomen ilmastotavoitteiden saavuttamisessa. Ekologisesti kestävä ruoantuotanto on avain myös ruokaturvan parantamiseen. Maataloutta on uudistettava, jotta se olisi kestävää sekä ympäristön että tuottajien kannalta. On tärkeää, että Suomi tekee vaikuttamistyötä ekologisen maatalouden puolesta paitsi Suomessa myös EU:n tasolla.

Tärkein keino maatalouden ekologisen kestävyyden parantamiseen on siirtyminen lihantuotannosta entistä enemmän kasvipohjaiseen ruoantuotantoon. Eläinperäisten tuotteiden kulutus on puolitettava vuoteen 2030 mennessä.

Suomi on sitoutunut olemaan hiilineutraali vuoteen 2035 mennessä. Tavoitteen saavuttaminen vaatii pikaisia lisätoimia. Kosteikkoviljelyn tukeminen on yksi kustannustehokkaimmista päästövähennystoimista. Orpon hallitus on kuitenkin leikannut kosteikkoviljelyn tukemisesta 30 000 000 euroa. Ehdotamme, että kosteikkoviljelyyn osoitetaan vuodelle 2026 50 000 000 euroa.

Suomella on mahdollisuus luoda kasvua kasvipohjaisesta ruuantuotannosta ja viennistä, mutta se vaatii paitsi ajattelutavan myös tukipolitiikan muutosta. Myös eläinten oikeuksia on vahvistettava määrätietoisesti.

Maataloudessa on paljon mahdollisuuksia erilaisissa ilmastoratkaisuissa. Esimerkiksi turvepeltojen ilmastotoimet ovat yksi kaikkein tehokkaimmista ilmastotoimista. Suomessa on myös käyttämättömiä turvepeltoja, joiden päästöjä saataisiin laskettua vettämällä pellot.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 59

Eduskunta edellyttää, että hallitus vauhdittaa maatalouden kestävyysmurrosta investoimalla kotimaiseen kasvipohjaiseen ruoantuotantoon koko arvoketjun osalta.

Vastalauseen lausumaehdotus 60

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin maatalouden tukijärjestelmän päivittämiseksi tukemaan turvepeltojen päästövähennyksiä.

Vastalauseen lausumaehdotus 61

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin kosteikkoviljelyn tukemiseksi.

10. Maaseudun kehittäminen

Maataloudella on keskeinen rooli Suomen ilmastotavoitteiden saavuttamisessa. Ekologisesti kestävä ruoantuotanto on avain myös ruokaturvan parantamiseen. Maataloutta on uudistettava, jotta se olisi kestävää sekä ympäristön että tuottajien kannalta. Samalla julkisen talouden tilanne on haastava. Menokohteita tulee tarkastella kriittisesti, jotta julkinen talous voidaan saada tasapainoon. Esitämme, että Makera-tukia karsitaan 20 000 000 eurolla.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 62

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin Makera-tukien karsimiseksi.

42. Luopumistuet ja -eläkkeet (siirtomääräraha 2 v)

Turkistarhaus aiheuttaa turkiseläimille laajaa, tarpeetonta kärsimystä. Turkistarhoilla eläimet elävät pienissä häkeissä vailla mahdollisuutta lajityypilliseen käyttäytymiseen. Tarhauksen seurauksena eläimille kehittyy sairauksia ja käyttäytymisen häiriöitä.

Turkistarhat aiheuttavat myös terveysturvallisuusriskin. Asiantuntijat ovat toistuvasti varoittaneet, että turkistarhat aiheuttavat merkittävän riskin uusien epidemioiden ja pandemioiden syntymiselle.

Tämän lisäksi turkistarhaus on suurissa ongelmissa kannattavuuden kanssa. Turkisalan loppuminen Suomessa on turkisten laskevan kysynnän ja eläinten oikeuksien kannatuksen vuoksi joka tapauksessa edessä tulevaisuudessa. Turkistarhauksen hallittu alasajo tulisikin aloittaa mahdollisimman pian.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 63

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee eduskunnalle esityksen turkistarhauksen kieltämisestä ja hallitusta alasajosta sekä turkistarhaajille suunnatusta luopumistuesta.

54. Hevostalouden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Julkisen talouden tilanne on vaikea. Tästä syystä erilaisia valtiontukia on tarkasteltava kriittisesti. Ehdotamme, että hevosurheilun tukemista karsitaan säästötoimenpiteenä.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentilta 30.10.54 vähennetään 10 000 000 euroa hevosurheilun tukemisesta.

20. Maa- ja elintarviketalous

01. Ruokaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Eläimet eivät voi osallistua itse suoraan niiden hyvinvointiin vaikuttavien päätösten tekemiseen ja siitä käytävään keskusteluun. Siksi tarvitaan eläinsuojeluvaltuutettua, joka tarkastelee yhteiskuntaa eläinten hyvinvoinnin näkökulmasta ja ottaa siihen tästä näkökulmasta kantaa. Eläinten suojelun ja hyvinvoinnin edistämisen jatkuvuus ja ennakoitavuus edellyttävät, että eläinsuojeluvaltuutetun virka on pysyvä ja että toiminnalle varataan vuosittain riittävät resurssit. Suomessa toimi eläinsuojeluasiamiehen virka vuosina 2020—2023.

Eläinsuojeluvaltuutetun tehtävänä olisi edistää ja parantaa eläinten hyvinvointia seurannan, aloitteiden, ehdotusten, lausuntojen ja muun vaikuttamisen keinoin. Tehtävään kuuluisi myös tukea ja edistää eläinten hyvinvointiin liittyvien eri toimijoiden välistä yhteistyötä eläinten hyvinvoinnin parantamiseksi sekä osallistua tehtävään liittyvien eri neuvottelukuntien ja työryhmien työskentelyyn.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 64

Eduskunta edellyttää, että hallitus perustaa pysyvän eläinsuojeluvaltuutetun viran.

40. Maa- ja puutarhatalouden kansallinen tuki (siirtomääräraha 2 v)

Maatalouden uudistaminen edellyttää merkittäviä muutoksia maataloustukiin. Tukijärjestelmää on uudistettava siten, että tuet ohjaavat ja kannustavat ruoantuotannon ohella ilmasto- ja ravinnepäästöjen vähentämiseen, hiilensidontaan sekä luonnon monimuotoisuuden vahvistamiseen. Keskeinen keino maatalouden ekologisen kestävyyden parantamiseen on siirtyminen entistä enemmän kasvipohjaiseen ruoantuotantoon. Tavoitteeksi on asetettava eläinperäisten tuotteiden kulutuksen vähintään puolittaminen vuoteen 2030 mennessä.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 65

> Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin siipikarja- ja sikatilojen tukien, yleisen pinta-alatuen sekä muiden eläintuotannon tukien karsimiseksi.

Vastalauseen lausumaehdotus 66

> Eduskunta edellyttää, että hallitus laatii kasvuohjelman suomalaisen puhtaan kasvipohjaisen ruuan potentiaalin hyödyntämiseksi sekä pitkän aikavälin strategian kotimaisen ruoantuotannon uudistamiseksi ympäristön ja tuottajien kannalta kestäväksi.

44. Luonnonhaittakorvaukset (siirtomääräraha 3 v)

Luonnonhaittakorvaus on ympäristölle haitallinen tuki, sillä se ylläpitää tehottomassa käytössä olevaa peltoalaa ja täten lisää ilmastopäästöjä. Luonnonhaittakorvauksia tulisi vähentää ja säästyvä raha kohdentaa esimerkiksi kosteikkoviljelyyn. Ehdotamme, että luonnonhaittakorvausta vähennetään 30 000 000 eurolla.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 67

> Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin tehottomassa käytössä olevaa peltoalaa ylläpitävien ja ilmastopäästöjä lisäävien luonnonhaittakorvausten karsimiseksi.

40. Luonnonvaratalous

44. Tuki puuntuotannon kestävyyden turvaamiseen (arviomääräraha)

Suomen hiilinielujen taso on romahtanut ja metsäluonnon tila on heikentynyt. Molempien ilmiöiden taustalla on ihmisen toiminta ja liian suuri metsien käyttö eli hakkuut. Jotta hiilinieluja ja metsäluontoa voitaisiin elvyttää, tarvitaan sekä lisäpanostuksia metsien suojeluun että hakkuutason laskua. Metsien suojelussa Metso-ohjelma on tuottanut hyviä tuloksia. Yksi toimiva tapa puolestaan laskea hakkuita ja vähentää metsien ylikäyttöä on vähentää puuntuotannon tukia.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 68

> Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin liian suuria hakkuita ylläpitävien puuntuotannon tukien karsimiseksi.

Valiokunnan mietintö VaVM 29/2025 vp
Vastalause 3 /vihr

45. Metsäluonnon hoidon edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Suomalaisen luonnon tila on heikentynyt. Tämä näkyy kaikkialla, mutta voimakkaasti myös suomalaisissa metsissä. Suomen metsäluonnon luontotyypeistä uhanalaisia on hälyttävät 76 %. Ilman merkittäviä lisäpanostuksia Suomi ei tule saavuttamaan tavoitteitaan pysäyttää luonnon monimuotoisuuden hupeneminen vuoteen 2030 mennessä.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 30.40.45 lisätään 25 000 000 euroa Metso- ja Helmi-ohjelmiin.

46. Valtionavustus Suomen metsäkeskukselle (siirtomääräraha 2 v)

Kun Metka-rahoja vähennetään, kevenee myös Metsäkeskuksen hallinnollinen taakka. Tästä syystä Metsäkeskuksen toiminnan avustuksia voidaan vähentää säästötoimenpiteenä. Vastaavasti Metso- ja Helmi-ohjelmiin tarvittavat lisäpanostukset edellyttävät lisää resurssia myös Metsäkeskuksen osalta.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 30.40.46 lisätään 2 280 000 euroa Metso- ja Helmi-ohjelmien toimeenpanoon ja

että momentilta 30.40.46 vähennetään 4 000 000 euroa Metsäkeskuksen muusta toiminnasta.

47. Tuki joutoalueiden metsitykseen (siirtomääräraha 3 v)

Suomen romahtaneen hiilinielun elvyttämiseksi tarvitaan nopeita toimenpiteitä. Yksi toimenpide on lisätä metsien kasvua joutomailla.

Joutomaiden metsän kasvua tukemalla hiiltä saadaan sidottua alueilla, joilla sitä ei muuten tapahtuisi samalla tasolla. Suurin osa joutoalueista on käytöstä poistuneita peltoja. Niistä noin kolme neljäsosaa sijaitsee kivennäismailla ja neljäsosa turvemailla. Suurin ilmastohyöty saavutetaan metsittämällä turvemaapohjaisia peltoja ja entisiä turvetuotantoalueita.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 30.40.47 lisätään 5 000 000 euroa joutomaiden metsitykseen.

Pääluokka 31

LIIKENNE- JA VIESTINTÄMINISTERIÖN HALLINNONALA

Liikenne on Suomessa merkittävä päästölähde, eivätkä liikenteen päästöt ole viime vuosien aikana merkittävästi laskeneet. Orpon hallituksen päätöksillä liikenteen päästötavoitteet karkaavat yhä kauemmas. Päästöjen vähentämiseksi tarvitaankin nopeita lisätoimia.

Samalla kaikilla tulee olla mahdollisuus liikkua esimerkiksi työpaikalle sekä vapaa-ajan harrastuksiin sujuvasti ja kestävästi. Jotta yhä useammalla olisi aito mahdollisuus valita polttomoottoriautoa kestävämpi liikkumisen muoto, sähköautojen verotusta ei tule vielä kiristää. Liikenteen verotusta tulee uudistaa siten, että se kannustaa nykyistä vahvemmin autokannan uusiutumiseen ja sähköistymiseen.

Samalla on aktiivisesti kehitettävä joukkoliikenteen, kävelyn sekä pyöräilyn edellytyksiä koko Suomessa. Kunnille ja kaupungeille tulee antaa mahdollisuus periä ruuhkamaksuja, mikä mahdollistaisi nykyistä suuremmat panostukset joukkoliikenteen kehittämiseen.

Vastalauseen lausumaehdotus 69

> Eduskunta edellyttää, että hallitus painottaa tulevissa liikenneinvestoinneissaan vähäpäästöisiä liikennemuotoja, erityisesti raideliikennettä sekä kävelyn ja pyöräilyn edistämistä.

Vastalauseen lausumaehdotus 70

> Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin vähäpäästöisen joukkoliikenteen palvelujen ja saavutettavuuden parantamiseksi koko maassa.

Vastalauseen lausumaehdotus 71

> Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset ruuhkamaksujen perimisen mahdollistamiseksi kunnille ja kaupungeille.

Vastalauseen lausumaehdotus 72

> Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin liikenteen verotuksen uudistamiseksi kohti tiemaksuihin perustuvaa mallia, jolla voidaan turvata valtion tulopohja ja kannustaa ympäristön kannalta kestävään liikkumiseen.

10. Liikenne- ja viestintäverkot

20. Perusväylänpito (siirtomääräraha 3 v)

Suomen talous on suurten haasteiden edessä. Lukuisista lupauksista huolimatta Orpon hallitus lisää Suomen velkaa huomattavasti seuraavien vuosien aikana. Samalla se kohdistaa erityisesti nuorille, lapsille ja heikommassa asemassa oleville merkittäviä sopeutustoimenpiteitä.

Valtiontaloutta tulee tasapainottaa, mutta se tulee tehdä sosiaalisesti oikeudenmukaisella tavalla niin, että kenellekään ei koidu kohtuutonta taakkaa. Vakaa julkinen talous varmistaa, että ihmisille tärkeät palvelut pystytään turvaamaan ja ihmiset voivat hyvin. Tästä syystä ehdotamme, että väylänpidon määrärahoja vähennetään säästötoimenpiteenä.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentilta 31.10.20 vähennetään 50 000 000 euroa tienpidon määrärahoista säästötoimenpiteenä.

31. Eräät avustukset (siirtomääräraha 3 v)

Sujuva mahdollisuus liikkua arjessa on edellytys hyvälle elämälle. Se on turvattava kaikkialla Suomessa. Samalla liikenne on irrotettava vauhdikkaasti ja tehokkaasti fossiiliriippuvuudesta ilmastopäästöjen vähentämiseksi ja huoltovarmuuden turvaamiseksi.

Kävelyn ja pyöräilyn investointiohjelman rahoituksen leikkaaminen vaikuttaa merkittävästi kuntien kykyyn toteuttaa kävelyn ja pyöräilyn investointeja tiukkenevassa taloustilanteessa. Kävely ja pyöräily ovat ilmastolle ja ympäristölle hyvä tapa liikkua, ja ne myös parantavat kansanterveyttä. Kävelyn ja pyöräilyn edellytyksiä tulee parantaa.

Lentoliikenne taas on saastuttavin muoto liikkua. Lentoliikennettä ei ole perusteltua tukea niin talouden kuin ympäristön kannalta.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 31.10.31 lisätään 15 000 000 euroa kävelyn ja pyöräilyn edistämiseen ja

että momentilta 31.10.31 vähennetään 1 370 000 euroa avustuksia Finavian lentoasemaverkoston ulkopuolisilta lentoasemilta ja lentopaikoilta.

20. Liikenteen ja viestinnän palvelut

21. Julkisen henkilöliikenteen palvelujen ostot ja kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Kotimaan lentoliikenteen tuet ovat ympäristölle haitallisia tukia ja kustannustehotonta liikenne- ja elinkeinopolitiikkaa. Lentäminen on liikennemuodoista ilmastolle ja ympäristölle kaikkein haitallisin. Silti sitä tuetaan valtion toimesta suurilla summilla.

Alueellinen saavutettavuus tulisikin varmistaa ensisijaisesti raideyhteyksin, mikä edellyttää painopisteen siirtoa lentoliikenteen julkisesta tukemisesta kohti raideliikenteen kehittämistä.

Joukkoliikenteen tulee olla edullinen ja saavutettava vaihtoehto autoilulle. Esitämme, että joukkoliikenteen ilmastoperusteinen avustus palautetaan.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 31.20.21 lisätään 15 000 000 euroa joukkoliikenteen ilmastoperustaiseen tukeen ja että hyväksytään seuraava lausuma:

Vastalauseen lausumaehdotus 73

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin lentoasemien markkinaehtoisuuden vahvistamiseksi ja tappiollisten lentoyhteyksien ja -asemien tukien karsimiseksi.

43. Meriliikenteessä käytettävien alusten kilpailukyvyn parantaminen (arviomääräraha)

Työvoimakustannustuen tavoitteena on parantaa huoltovarmuutta ja tukea suomalaisten alusten kilpailukykyä ulkomaanliikenteessä miehistökustannuksia alentamalla. Merenkulun rahtiliikenteen huoltovarmuutta tukeva määräraha on perusteltu, mutta suuri osa tuesta kohdistuu nykyään niin sanottuun viihdemerenkulkuun.

Viihdemerenkulkuun kohdistuva tuki ei ole perustelua niin vapaan kilpailun kuin valtiontalouden näkökulmasta. Lisäksi tukea voi pitää potentiaalisesti ympäristölle haitallisena.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 74

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin viihdemerenkulun tuen karsimiseksi.

51. Avustukset liikenteen ja viestinnän palveluihin (siirtomääräraha 3 v)

Hallitus on varannut romutuspalkkion käyttöön ottamiseksi 20 000 000 euroa. Vihreät katsoo, että haastavassa taloudellisessa tilanteessa romutuspalkkion käyttöönotto ei ole riittävän tehokasta rahankäyttöä.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentilta 31.20.51 vähennetään 20 000 000 euroa romutuspalkkiosta.

Pääluokka 32

TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖN HALLINNONALA

Suomen työttömyystilanne on hälyttävä. Hallitus lupasi maahan 100 000 uutta työpaikkaa, mutta nyt ollaan menty täysin päinvastaiseen suuntaan. Suomen työttömyysasteen trendi nousi lokakuussa 10,3 prosenttiin, mikä on korkein luku koko 2000-luvulla. Tämä on huonoin lukema sitten 1990-luvun lamavuosien. Edes korona- tai finanssikriisin aikaan eivät työttömyysluvut olleet näin huolestuttavia.

Hallituksen toimet tilanteen kääntämiseksi eivät ole riittäviä. Työllisyyskriisin ratkaiseminen edellyttää pitkäjänteistä politiikkaa, jolla Suomi nostetaan taantumasta, ja täsmätoimia, jolla ra-

kennetaan siltaa yli heikon suhdanteen. Kestävä työllisyyspolitiikka edellyttää koulutukseen panostamista, yrittäjämyönteisyyttä ja turvaverkkoja, jotka auttavat ponnistamaan takaisin työelämään.

Yksi keskeisistä hallituksen talouspolitiikkaan liittyvistä kompastuskivistä on suhtautuminen työperäiseen maahanmuuttoon. Hallituksen maahanmuuttoa jarruttava politiikka on Suomen talouden ja työllisyyden kannalta monin tavoin haitallista. Hallitus tekee myös merkittävän leikkauksen kotoutumisen korvauksiin. Leikkaukset voivat johtaa esimerkiksi kielikoulutuksen ja työllistymisen tukemisen vähenemiseen, mikä heikentää maahanmuuttajien mahdollisuuksia integroitua osaksi suomalaista työelämää.

Pienyrittäjissä on valtava voima Suomen talouden kannalta. Heikossa taloudellisessa tilanteessa he ovat kuitenkin vaikeassa pakkoraossa. Yrittäjä joutuu herkästi tilanteeseen, jossa hän joutuu ajamaan alas yritystoimintaansa eikä sen käynnistäminen uudelleen ole helppoa. Ehdotamme, että hallitus luo Business Finlandin yhteyteen uuden ohjelman, jonka tarkoitus on tukea mikro- ja yksinyritysten kasvua ja kansainvälistymistä. Lisäksi ehdotamme, että hallitus luo pienille yrityksille suunnatun HelpDesk-avustuspalvelun, joka tarjoaa pienille yrityksille yrityskohtaista neuvontaa ja tukea työntekijöiden palkkaamiseen liittyen. Lisäksi mikroyritysten rahoitusinstrumentteja tulee kehittää.

Hallituksen politiikka on riittämätöntä ilmaston ja luonnon kannalta. Hallitus esimerkiksi höllentää biopolttoaineiden jakeluvelvoitetta eikä tuo riittäviä korvaavia esityksiä tilalle. Epäjohdonmukaisella ilmastopolitiikalla ja toimimattomuudella voi olla merkittäviä kustannuksia, jos Suomi joutuu ostamaan merkittäviä määriä tavoitteiden saavuttamiseen vaadittavia päästöyksiköitä muilta mailta.

Liikenteen nopean sähköistämisen lisäksi uusiutuvan polttoaineen jakeluvelvoitetta tulee kasvattaa. Hallitus on tässäkin asiassa toiminut täysin päinvastoin ja lisännyt päästöjä höllentämällä jakeluvelvoitteen kasvu-uraa.

Hallituksen leikkaukset ovat osuneet erityisesti naisiin. Naisten työllisyys on myös heikentynyt miesten työllisyyttä enemmän. Hallituksen päätöksillä heikentää irtisanomisen suojaa ja määräaikaisten työsuhteiden perusteita on sukupuolten tasa-arvoa heikentävä vaikutus. Naiset hoitavat useammin lapsia kotona sekä työskentelevät miehiä useammin määräaikaisissa ja osa-aikaisissa työsuhteissa. Myös suurin osa omaishoitajista on naisia. Erityisen haavoittuvassa asemassa ovat ihmisryhmät, jotka kohtaavat monenlaista syrjintää samaan aikaan, kuten vammaiset naiset.

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta Tane ja tasa-arvovaltuutettu ovat nostaneet esiin, että talousarvion sukupuolivaikutukset jäävät merkittäviltä osin näkymättömiin. Päätösten ja budjetoinnin sukupuolivaikutusta pitäisi arvioida nykyistä paremmin jo niitä tehdessä eikä vain jälkijättöisesti.

Yhdenvertaisuusvaltuutetulle tulleiden syrjintää koskevien yhteydenottojen määrä on viimeisen viiden vuoden aikana yli kaksinkertaistunut. Viime vuosien aikana valtuutetun käytettävissä olevia resursseja on kuitenkin juustohöylätty. Tämä osaltaan pahentaa hallituksen tekemien päätösten seurauksia, sillä epäkohtiin on aiempaa vaikeampaa puuttua.

Valiokunnan mietintö VaVM 29/2025 vp
Vastalause 3 /vihr

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 75

Eduskunta edellyttää, että hallitus nostaa jakeluvelvoitteen päästövähennystavoitteiden saavuttamisen kannalta tarvittavalle uralle.

Vastalauseen lausumaehdotus 76

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee tarvittavat päätökset jakeluvelvoitteeseen liittyvien seuraamusmaksujen korottamiseksi, jotta voidaan varmistaa jakeluvelvoitteen noston vaikuttavuus päästöjen vähentämisessä.

Vastalauseen lausumaehdotus 77

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee tarvittavat esitykset synteettisille uusiutuville polttoaineille suunnatun jakeluvelvoitteen korottamisesta muun muassa vetytalouden kehityksen vauhdittamiseksi.

Vastalauseen lausumaehdotus 78

Eduskunta edellyttää, että hallitus luo pienille yrityksille suunnatun HelpDesk-avustuspalvelun, joka tarjoaa yrityskohtaista neuvontaa ja tukea työntekijöiden palkkaamiseen liittyen.

Vastalauseen lausumaehdotus 79

Eduskunta edellyttää, että hallitus kehittää mikroyritysten rahoitusinstrumentteja.

Vastalauseen lausumaehdotus 80

Eduskunta edellyttää, että hallitus arvioi päätöstensä sukupuolivaikutuksia nykyistä kattavammin ja tekee arvioiden pohjalta tarvittavia toimia työmarkkinoiden tasa-arvon vahvistamiseksi.

01. Hallinto

06. Kilpailu- ja kuluttajaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Yritysten ja toimialajärjestöjen toimintaa koskettava kilpailuoikeus on monisyistä, ja joissakin tapauksissa kilpailulain tulkinta on haasteellista.

Pientenkin yritysten pitäisi olla mahdollista saada riittävää neuvontaa ja varmuutta toimintansa kilpailulainmukaisuudesta. Nykyisin kilpailuviranomaisten neuvonta ei riittävällä tavalla tue yritysten oikeusvarmuutta. Yritykset eivät voi saada sitovaa näkemystä kilpailulainsäädännön soveltuvuudesta, eikä yritys voi myöhemmin pätevästi vedota käytyihin keskusteluihin.

Kilpailuviranomaisen ei pidä ainoastaan valvoa kiellettyä toimintaa vaan sen tulee aktiivisesti neuvonnallaan pyrkiä ehkäisemään kilpailurikkomusten syntymistä. Tehokas ennakollinen viranomaisneuvonta edesauttaisi markkinoita hyödyttävän yritysyhteistyön ja tehokkuusetujen syntymistä ja poistaisi vallitsevia epävarmuuksia.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

> että momentille 32.01.06 lisätään 1 000 000 euroa Kilpailu- ja kuluttajaviraston toimintamenoihin kilpailuneuvonnan ja reilun kilpailun edistämiseksi.

20. Uudistuminen ja vähähiilisyys

40. Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan tukeminen (arviomääräraha)

Suomen yrityskannasta 95 prosenttia on mikroyrityksiä. Mikroyritysten kansainvälistymisessä on suurta potentiaalia, mutta sitä ei tunnisteta eikä tueta riittävästi. Vientivetoisessa taloudessa ei ole varaa olla hyödyntämättä mikroyritysten kansainvälistymistä. Kansainvälistyminen ei tapahdu kuitenkaan itsestään, vaan sitä tulee aktiivisesti tukea.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 81

> Eduskunta edellyttää, että hallitus luo Business Finlandin yhteyteen uuden ohjelman mikro- ja yksinyritysten kasvun ja kansainvälistymisen tukemiseksi.

43. Energiaintensiivisen teollisuuden sähköistämistuki (arviomääräraha)

Sähköistämistuki astui voimaan, 2022 ja sen tarkoituksena on korvata osa päästökaupan aiheuttamasta lisäkustannuksesta sähkön hinnassa tietyille hiilivuotoriskin alla oleville teollisuuden aloille. Erityisesti taloudellisesti tiukkoina aikoina ei ole perusteltua käyttää valtion rahaa ympäristön kannalta haitallisiin tukiin, joten esitämme koko tuen lakkauttamista.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 82

> Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin energiaintensiivisen teollisuuden sähköistämistuen lakkauttamiseksi nopealla aikataululla.

46. Laivanrakennuksen innovaatiotuki (arviomääräraha)

Julkisen talouden tilanne on haastava, ja valtion menokohteita tulee tarkastella kriittisesti. Esitämme, että laivanrakennuksen innovaatiotukea karsitaan säästötoimenpiteenä.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentilta 32.20.46 vähennetään valtuudesta 10 000 000 euroa laivanrakennuksen innovaatiotukea säästötoimenpiteenä.

30. Työllisyys ja yrittäjyys

Suomessa on pitkään ajateltu, että työllistyminen on kuntoutumisen viimeinen etappi. Tutkimus ja käytäntö kuitenkin osoittavat, että mielekäs työ voi olla kuntoutumisen vahvin moottori. Esitämme Työ ensin -pilottia, jossa tarvittavat tukipalvelut räätälöidään työn rinnalle, ei sen eteen muuriksi. Pilotti laajentaisi asunnottomuuden ja osattomuuden torjumisessa tulokselliseksi todettua asunto ensin -periaatetta työllisyyttä tukeviin palveluihin. Kansainvälisen kokemuksen perusteella työ ensin -malli kasvattaa työllisyyttä, pienentää palveluiden kustannuksia ja vahvistaa ihmisten hyvinvointia.

Esitämme myös lisää tukea konkurssineuvontaan. Konkurssiinkin päättynyt yritystoiminta on kerryttänyt yrittäjälle valtavasti osaamista ja kokemusta, joka on arvokasta uuden yritystoiminnan pohjana. Konkurssin tekemiseen liittyy Suomessa kuitenkin epäonnistumisen leima. Tätä stigmaa tulee aktiivisesti kitkeä ja yrittäjille tulee tarjota lisää tukea konkurssitilanteissa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 83

Eduskunta edellyttää, että hallitus käynnistää Työ ensin -pilotin, jossa työllistymistä tukevat kuntouttavat palvelut räätälöidään yksilöllisen tarpeen mukaan osaksi työelämää.

Vastalauseen lausumaehdotus 84

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin konkurssineuvonnan parantamiseksi ja resurssien lisäämiseksi.

50. Kotoutuminen ja kansainvälinen osaaminen

30. Valtion korvaukset kotoutumisen edistämisestä (arviomääräraha)

Hallitus jatkaa kotoutumiskorvausten leikkaamista. Kotoutumisaika ja siitä maksettava korvaus ovat jo nyt riittämättömiä. Laskennallisten korvausten tason leikkaus, yhdistettynä jo aiemmin päätettyyn korvausajan lyhentämiseen ja tulkitsemiskustannusten korvaamisen heikennyksiin, vaikuttaa merkittävästi kunnan mahdollisuuksiin järjestää maahanmuuttajille heidän kotoutumistaan tukevia palveluita tilanteessa, jossa kuntien lakisääteiset kotoutumisvelvoitteet ovat kasvamassa. Laskennallisen korvauksen enimmäiskeston lyhentäminen ilman tilannekohtaista joustoa myös asettaa kotoutujat eriarvoiseen asemaan. Samalla esitetyt kuntien tehtävien kevennykset tai poistot ovat täysin epäsuhteessa esitettyyn laskennallisten korvausten tason leikkaukseen. Monelta osin esitetyt muutokset eivät tosiasiallisesti lainkaan vähennä kuntien kotoutumiseen liittyviä tehtäviä.

Jos hallitus todella haluaisi nopeuttaa maahanmuuttajien kotoutumista, se tekisi esityksiä maahanmuuttajien palveluiden saatavuuden parantamisesta, lyhentäisi odotusaikoja, panostaisi osallisuuteen ja purkaisi rasismia yhteiskunnassa. Vihreiden mielestä kotoutumiseen ei tule tehdä leikkauksia. Vastaavasti peruisimme leikkaukset tulkkauskustannuksiin sekä kotoutumiskoulutukseen.

Orpon hallituksen pakolaiskiintiö on vuodelle 2024 500 henkilöä. Se on aivan liian pieni tilanteessa, jossa maailmalla on enemmän pakolaisia kuin koskaan toisen maailmansodan jälkeen. Pakolaiskiintiö on tehokas keino auttaa niitä, jotka ovat kaikkein haavoittuvimmassa asemassa. Pakolaiskiintiö tulisi korottaa 3 000 henkilöön.

Pakolaiskiintiö varmistaa, että pakolaisilla on turvallinen reitti saada kansainvälistä suojelua. Pakolaiskiintiötä ei pitäisi laskea, vaan päinvastoin kasvattaa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 32.50.30 lisätään 3 300 000 euroa pakolaiskiintiön korottamiseen ja

että momentille 32.50.30 lisätään 3 100 000 euroa tulkkauskustannuksiin ja että hyväksytään seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 85

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin kotoutumiskorvausten ja kotoutumiskoulutuksen leikkausten perumiseksi.

Pääluokka 33

SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖN HALLINNONALA

Hallitus leikkaa sosiaaliturvasta sekä on jäädyttänyt useiden sosiaaliturvaetuuksien indeksit. Leikkauksia on kohdistettu muun muassa asumistukeen ja perustoimeentulotukeen. Hallituksen leikkaukset osuvat niihin, jotka ovat jo ennestään vaikeimmassa asemassa. Lapsikorotuksen poistaminen ajaa entistä suuremman joukon jo valmiiksi heikossa asemassa olevia lapsiperheitä, yksin asuvia ja pienituloisia ahtaalle. Samalla ansioturvan suojaosien poisto heikentää työn vastaanottamisen kannustimia. Vihreät peruisi etuuksien indeksitarkistuksen jäädytyksen, asumistukileikkaukset sekä palauttaisi työttömyysturvan lapsikorotukset sekä suojaosat.

Perustulo on ollut pitkään Vihreiden tavoite, joka ratkaisisi monia sosiaaliturvaan liittyviä haasteita. Perustulon aiemmat kokeilut ovat jääneet monin tavoin puolitiehen. Siksi esitämme, että uutta perustulokokeilua varten varataan 20 miljoonaa euroa ja se toteutetaan vuoteen 2027 mennessä.

Hallitus ei kehitä kotihoidon tukea, vaikka se jakautuu huomattavan epätasaisesti vanhempien kesken sekä vaikuttaa heikentävästi lapsiperheiden toimeentuloon ja erityisesti äitien urakehitykseen. Lastenhoidon tukiin tulisi tehdä pitkäjänteinen, kustannusneutraali uudistus, jossa kotihoi-

don tuki muutetaan joustavaksi lastenhoidon tueksi. Tavoitteena tulee olla mahdollistaa nykyistä paremmin lapsen hoitaminen kotona 1—2-vuotiaaksi, nostaa varhaiskasvatuksen osallistumisastetta 2-vuotiailla ja sitä vanhemmilla lapsilla sekä parantaa erityisesti äitien työllisyyttä.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 86

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin työttömyysturvan lapsikorotuksen sekä suojaosan ja asumistuen suojaosan palauttamiseksi.

Vastalauseen lausumaehdotus 87

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin kansaneläkeindeksiin ja elinkustannusindeksiin sidottujen etuuksien ja rahamäärien indeksitarkistusten jäädyttämisen perumiseksi.

Vastalauseen lausumaehdotus 88

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin kotihoidontuen uudistamiseksi joustavaksi lastenhoidon tueksi tasa-arvoa edistävällä ja perheiden erilaisia elämäntilanteita huomioivalla tavalla.

Vastalauseen lausumaehdotus 89

Eduskunta edellyttää, että hallitus toteuttaa kattavan perustulokokeilun.

03. Tutkimus- ja kehittämistoiminta

04. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Suomi on kansainvälisesti vertaillen erittäin väkivaltainen maa naisille. Sukupuolittuneen väkivallan torjuntaan tarvitaan välittömästi lisää resursseja.

Suomi on sitoutunut Istanbulin sopimukseen eli Euroopan neuvoston yleissopimukseen naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä ja torjumisesta.

Sopimus velvoittaa sen ratifioineita maita toimimaan pitkäjänteisesti ja koordinoidusti naisiin kohdistuvan väkivallan ja sukupuolittuneen väkivallan vähentämiseksi. Sopimus velvoittaa Suomea toimimaan myös sukupuolten tasa-arvon edistämiseksi yhteiskunnan eri sektoreilla. Naisiin kohdistuva väkivalta on sopimuksessa määritelty naisiin kohdistuvaksi rakenteelliseksi syrjinnäksi. Nykyisellään Suomi jää kuitenkin kauas Istanbulin sopimuksessa määritellyistä velvoitteista.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 33.03.04 lisätään 300 000 euroa Istanbulin sopimuksen toimeenpanoon.

Valiokunnan mietintö VaVM 29/2025 vp
Vastalause 3 /vihr

63. Eräät erityishankkeet (siirtomääräraha 3 v)

THL:n mukaan arviolta noin 6 prosenttia raskaana olevista käyttää päihteitä, mutta monien kohdalla päihteiden käyttöä ei tunnisteta, eikä äiti tai perhe saa tarvitsemiaan palveluita. Päihteitä käyttävien raskaana olevien äitien ja vauvaperheiden hoidon jatkuvuuteen on panostettava. Siksi esitämme päihteitä käyttävien äitien ja vauvaperheiden palvelujen kehittämiseen ja turvaamiseen määrärahoja.

MARAK on moniammatillinen menetelmä, joka auttaa vakavaa parisuhdeväkivaltaa kokevia henkilöitä tai väkivallan uhan alla eläviä. Sen tavoitteena on arvioida väkivallan riskejä, parantaa uhrin turvallisuutta ja koordinoida viranomaisten ja järjestöjen antamaa tukea. MARAK kokoaa eri alojen toimijat yhteen ja varmistaa, että uhri saa tarvitsemansa avun helposti ja nopeasti. Hallitus esittää MARAK:iin varatun määrärahan pienentämistä vuoteen 2024 verrattuna.

Tyttöjen sukuelinten silpominen on yksi sukupuolittuneen väkivallan muoto, joka loukkaa kansainvälisiä ihmisoikeussopimuksia. THL:n mukaan Suomessa elää noin 10 000 tyttöä ja naista, jotka ovat läpikäyneet sukuelinten silpomisen. Tämän lisäksi 650—3 080 tyttöä on riskissä joutua läpikäymään silpomisen. Silpominen loukkaa ihmisoikeuksia ja heikentää naisten tasa-arvoa ja itsemääräämisoikeuksia sekä aiheuttaa terveydellisiä ja sosiaalisia haittoja. Eduskunta hyväksyi lakiehdotuksen naisten sukuelinten silpomisen rangaistavuudesta, mutta työtä sen ehkäisemiseksi tulee jatkaa. Tavoitteena tulee olla, että Suomessa asuvia ja oleskelevia tyttöjä ei silvota eikä lähetetä Suomesta ulkomaille silvottavaksi. Tavoitteeseen pääsemiseksi tulee kouluttaa ammattilaiset ottamaan asia puheeksi ja parantaa yhteistyötä kaikkien asian kanssa tekemisissä olevien toimijoiden ja perinnettä harjoittavien yhteisöjen jäsenten kesken. Hallitus esittää tyttöjen ja naisten sukuelinten silpomisen vastaiseen työhön varatun määrärahan pienentämistä vuoteen 2024 verrattuna.

SERI-tukikeskukset tarjoavat raiskauksen uhreille lääketieteellistä ja oikeuslääketieteellistä apua, traumatukea ja neuvontaa. Keskuksia on 21, ja Suomi on saanut kansainvälistä tunnustusta mallistaan. Toiminta vaatii rahoitusta, jotta muun muassa ammattilaisten erityisosaaminen, kasvaviin asiakasmääriin vastaaminen ja jatkohoidon järjestäminen voidaan varmistaa. Sosiaali- ja terveysministeriön jakama erillisrahoitus keskuksille päättyi vuonna 2023, eikä hallitus ole osoittanut toimintaan uusia resursseja. Nykyinen rahoitus on pääosin sairaaloiden varassa. Rahoitus on välttämätöntä, jotta Istanbulin sopimuksen velvoitteet toteutuvat ja jotta vältetään seksuaaliväkivallan aiheuttamat pitkäaikaiset taloudelliset ja inhimilliset kustannukset.

Hallitus esittää leikkausta myös väkivaltaisen radikalisaation ja ekstremismin ehkäisyyn. Vihreiden mielestä tämän toiminnan rahoitusta ei tule vähentää.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 33.03.63 lisätään 3 000 000 euroa päihteitä käyttävien äitien ja vauvaperheiden palvelujen kehittämiseen,

että momentille 33.03.63 lisätään 150 000 euroa silpomisen vastaiseen työhön,

että momentille 33.03.63 lisätään 250 000 euroa väkivaltaisen radikalisaation ja ekstremismin ehkäisyyn,

että momentille 33.03.63 lisätään 200 000 euroa MARAK-menetelmään, ja

että momentille 33.03.63 lisätään 200 000 euroa SERI-tukikeskusmallin toimintaan.

10. Perhe- ja asumiskustannusten tasaus, perustoimeentulotuki ja eräät palvelut

54. Asumistuki (arviomääräraha)

Hallituksen politiikka on monin tavoin eriarvoistavaa. Noin 120 000 lasta elää Suomessa köyhyydessä. Jos perheen aikuinen tai aikuiset kamppailevat toimeentulovaikeuksien keskellä, heijastuu köyhyys lapsuuteen ja nuoruuteen. Orpon hallitus leikkaa perheiden toimeentulosta ja asumistuesta, vaikka tiedämme, että tuo raha on pois lasten arjen turvasta, ruoasta ja vaatteista. Kaikkein vaikein tilanne on yksin asuvilla alle 35-vuotiailla nuorilla. Esitämme, että asumistukeen kohdistuvat leikkaukset perutaan.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 90

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin asumistuen leikkausten perumiseksi.

57. Perustoimeentulotuki (arviomääräraha)

Hallitus leikkaa toimeentulotukea yli 50 miljoonaa euroa ja alentaa perusosaa kaikilta. Lisäksi sanktiojärjestelmä mahdollistaa jopa 50 prosentin leikkauksen niille, jotka eivät ole hakeneet ensisijaisia etuuksia.

Valiokuntalausunnossaan SOSTE arvioi, että 80 prosenttia toimeentulotuen saajista menettää merkittävän osan käytettävissä olevista tuloistaan ja että uudistus kasvattaa pienituloisuutta yli 120 000 henkilöllä. Hallituksen toimet kääntyvät itseään vastaan, kun työllisyysnäkymät heikkenevät ja pitkän aikavälin kustannukset lisääntyvät.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 91

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin toimeentulotukileikkausten perumiseksi.

20. Työttömyysturva

Aikuiskoulutustuen lakkauttaminen on ristiriidassa hallitusohjelmaan kirjatun jatkuvan oppimisen tavoitteen ja jo J. V. Snellmanin ajoista asti yhteiskunnassamme tärkeänä pidetyn elinikäisen

oppimisen ideaalin kanssa. Aikuiskoulutustukea käytettiin eniten sote- sekä opetus- ja kasvatusaloilla, joissa osaajapula ja osaamisen kehittämisen tarve on suurinta. Aikuiskoulutustuen lakkauttaminen pahentaa naisvaltaisten alojen työvoimapulaa entisestään ja tulee vaikeuttamaan esimerkiksi lakisääteisten sosiaali- ja terveyspalvelujen tuottamista. Vanha aikuiskoulutustuki mahdollisti lisäkoulutuksen hankkimisen työn ohessa ja jatkamisen omalla alalla korkeampaa koulutustasoa vaativiin tehtäviin. Ammatillinen aikuiskoulutus on mahdollistanut myös työvoiman hakeutumisen työvoimapula-aloille.

Hallitus on politiikallaan kaventanut aikuiskouluttautumisen ja jatkuvan oppimisen mahdollisuuksia lyhytnäköisten säästöjen toivossa. Tällä on kuitenkin haitallisia vaikutuksia yksilöiden mahdollisuuteen kehittää itseään, se osaltaan jäykistää työmarkkinoiden toimintaa ja pidemmällä aikavälillä heikentää kansakunnan osaamista, millä on kielteinen kansantaloudellinen vaikutus.

Lakkautetun aikuiskoulutustuen tilalle olisi kehitettävä toimivia malleja, joilla jatkuvan oppimisen mahdollisuudet varmistetaan jatkossa.

Vastalauseen lausumaehdotus 92

> Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee uuden aikuiskoulutustuen, jolla varmistetaan osaamisen päivittämisen, jatkuvan oppimisen ja alan vaihtojen mahdollisuus kaikille työntekijöille.

30. Sairausvakuutus

60. Valtion osuus sairausvakuutuslaista johtuvista menoista (arviomääräraha)

Orpon hallitus kasaa taakkaa erityisesti nuorten niskaan ja leikkaa niiltä, jotka kipeästi tarvitsisivat näköaloja tulevaisuuteen. Nuorten kuntoutustuella vahvistetaan nuorten sitoutumista kuntoutukseen ja vähennetään työkyvyttömyyseläkkeelle jäämistä, joka heijastuu myös työllisyyteen. Nuorten kuntoutustuesta leikkaaminen on myös ristiriidassa hallituksen työllisyystavoitteiden kanssa.

Vihreät pitää perusteltuna, että lapsettomuushoitojen Kela-korvaavuutta vahvistetaan, mutta korvausten on oltava yhdenvertaisesti kaikkien saatavilla myös sosiaalisin perustein, jotta esimerkiksi itselliset naiset ja sateenkaariperheet eivät jää tuen ulkopuolelle.

Sen sijaan hallituksen muut Kela-korvausten yleiset korotukset ja laajennukset yksityiseen terveydenhuoltoon ovat tehottomia hoitoonpääsyn parantamisen kannalta. Hallitus on perustellut korotuksia julkisen terveydenhuollon hoitojonojen purkamisella, mutta korotukset eivät ole tuottaneet tavoiteltua vaikutusta jonojen lyhenemiseen, ja samalla osa lisärahoituksesta valuu yksityisen sektorin hintoihin ja terveysjättien voittoihin. Vihreiden mielestä nämä tehottomiksi jääneet Kela-korvausten korotukset tulee perua ja kohdentaa rahoitus hyvinvointialueiden julkisten peruspalvelujen vahvistamiseen, mikä on vaikuttavin tapa purkaa hoitojonoja ja turvata yhdenvertainen hoitoonpääsy.

Valiokunnan mietintö VaVM 29/2025 vp
Vastalause 3 /vihr

Hallitus myös rajaa paperittomien henkilöiden oikeuden vain kiireellisiin terveys- ja sosiaalipalveluihin. Ei ole kuitenkaan mitään näyttöä siitä, että nykyinen sääntely olisi johtanut ongelmiin. Päinvastoin asiantuntijalausunnoissa on korostettu, että oikeus ajoissa saatuun hoitoon on vähentänyt päivystysten kuormitusta ja säästänyt resursseja. Esitetty muutos tulisi perua.

Hallitus on myös korottanut lääkekorvausten alkuomavastuuta, joka kohdistaa kohtuuttomia lisäkustannuksia sairastaville ihmisille. Korotus lisää riskiä, että ihmiset jättävät lääkkeitä ostamatta tai vähentävät niiden käyttöä, mikä heikentää hoitotuloksia ja kasvattaa terveydenhuollon muita kustannuksia. Orpon hallitus on jo aiemmin leikannut sosiaaliturvaetuuksia, pidentänyt hoitotakuuta ja korottanut asiakasmaksuja. Leikkausten yhteisvaikutukset kohdistuvat erityisesti pienituloisiin, ikääntyneisiin ja vammaisiin henkilöihin, jotka ovat riippuvaisia julkisista palveluista ja lääkekorvauksista. Lisäkustannuksia sairastamiseen tuo myös sairauspäivärahojen leikkaus, joka on erityisesti pitkittyneen sairauden kohdanneiden henkilöiden kannalta ongelmallista.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 93

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin tehottomien Kela-korvausten laajennusten perumiseksi.

Vastalauseen lausumaehdotus 94

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin nuorten ammatillisen kuntoutuksen rahoituksen palauttamiseksi vuoden 2023 tasoa vastaavalle tasolle.

Vastalauseen lausumaehdotus 95

Eduskunta edellyttää, että hallitus varmistaa yksityisten hedelmöityshoitojen Kela-korvaavuuden yhdenvertaisen saatavuuden myös itsellisesti vanhemmiksi haluaville sekä samaa sukupuolta oleville pareille myös sosiaalisin perustein.

Vastalauseen lausumaehdotus 96

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin palauttaakseen lääkkeiden alkuomavastuun viiteenkymmeneen euroon.

Vastalauseen lausumaehdotus 97

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin peruakseen leikkauksen sairauspäivärahojen laskentaperusteisiin.

Vastalauseen lausumaehdotus 98

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin turvatakseen paperittomille henkilöille oikeuden myös välttämättömään kiireettömään terveydenhuoltoon.

Valiokunnan mietintö VaVM 29/2025 vp
Vastalause 3 /vihr

40. Eläkkeet

60. Valtion osuus kansaneläkelaista ja eräistä muista laeista johtuvista menoista (arviomääräraha)

Kansaneläkkeen ja kuntoutusrahan ikärajan nosto 18 vuoteen kohdistuu kaikkein haavoittuvimmassa asemassa oleviin vammaisiin ja pitkäaikaissairaisiin lapsiin ja nuoriin. Muutos heikentää monien perheiden toimeentuloa etuuksien tason laskiessa. Vihreiden mielestä ikärajan nosto tulisi perua.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 99

> Eduskunta edellyttää, että hallitus palauttaa kansaneläkkeen ja kuntoutusrahan ikärajan 16 ikävuoteen.

60. Sosiaali- ja terveydenhuollon tukeminen

36. Valtionavustus sosiaali- ja terveyspalvelujen turvaamiseksi (kiinteä määräraha)

Hallitus on esittänyt muutosta, jonka mukaan momentin 33.60.36 määrärahaa saa käyttää enintään 562 000 euroa valtionavustuksen maksamiseksi saamelaiskäräjien kautta saamelaiskäräjistä annetun lain (974/1995) 4 §:ssä tarkoitetuille saamelaisten kotiseutualueen hyvinvointialueille saamenkielisten sosiaali- ja terveyspalvelujen määräaikaiseen kehittämishankkeeseen. Aiemmin määräraha oli käytettävissä saamelaisten kotiseutualueen hyvinvointialueille saamenkielisten sosiaali- ja terveyspalvelujen turvaamiseksi ja kehittämiseksi.

Riskinä on, että käyttötarkoituksen muutos johtaisi sosiaali- ja terveyspalvelujen saatavuuden sekä saamelaisten kielellisten oikeuksien toteutumisen heikkenemiseen. Ehdotamme, että muutos perutaan. Suomi on jo nyt saanut suosituksia ihmisoikeuksien toimeenpanoa valvovilta elimiltä parantaa saamenkielisten sosiaali- ja terveyspalveluiden saatavuutta.

Vastalauseen lausumaehdotus 100

> Eduskunta edellyttää, että hallitus varmistaa, että saamenkieliset sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut turvataan jatkossakin lainsäädännön edellyttämällä tavalla.

52. Valtion rahoitus turvakotitoiminnan menoihin (kiinteä määräraha)

Suomessa toimii tällä hetkellä 29 turvakotia, joissa on perhepaikkoja yhteensä 228 perheelle tai yksin tulevalle asiakkaalle. Suomi on kuitenkin jo 2015 sitoutunut Istanbulin sopimukseen, jonka mukaan turvakotipaikkoja pitäisi olla 500. Alueellinen eriarvoisuus on suurta, ja erityisesti Pohjois-Suomessa ja haja-asutusalueilla matkat lähimpään turvakotiin ovat kohtuuttoman pitkiä. Hallitus on osoittanut budjetissaan turvakotitoimintaan lisäresursseja, mutta aivan liian vähän.

Korotuksella katetaan ainoastaan turvakotipalvelujen tuottajien palkka- ja muiden kustannusten nousu.

Vihreät ehdottaa turvakotitoimintaan riittäviä resursseja, jotta Istanbulin sopimuksen velvoitteet voidaan saavuttaa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 33.60.52 lisätään 10 000 000 euroa turvakotipaikkojen määrän lisäämiseen kohti Istanbulin sopimuksen velvoitteita vastaavalle tasolle.

90. Avustukset terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen

50. Avustukset yhdistyksille ja säätiöille terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen (arviomääräraha)

Sosiaali- ja terveysjärjestöjen leikkaukset heikentävät ennalta ehkäisevää tukea, apua ja neuvontaa, mikä kasvattaa tulevia sosiaali- ja terveysmenoja. Järjestöjen toiminta, kuten mielenterveystyö, nuorten tukipalvelut ja väkivaltatyö, tuottaa merkittäviä yhteiskunnallisia hyötyjä. Leikkaukset vaarantavat kriittisiä palveluja, kuten mielenterveyden kriisipuhelimen ja ADHD-nuorten tukiverkoston, sekä lisäävät riskejä esimerkiksi vauvojen kaltoinkohtelulle ja perheiden huostaanotoille. Järjestöjen rahoitus on turvattava, sillä ne edistävät terveyttä, ehkäisevät ongelmia ja paikkaavat julkisen sosiaali- ja terveyshuollon aukkoja.

Sosiaali- ja terveysalan järjestöillä on merkittävä rooli ihmisten hyvinvoinnin ja työkyvyn edistämisessä ennaltaehkäisevästi ja kuntouttavasti. Järjestöjen osaaminen tulisi Vihreiden mielestä paremmin hyödyntää täsmätyökykyisiä tukevassa työssä siten, että entistä useampi kykenisi työllistymään itsenäisesti avoimille työmarkkinoille. Kun työn tekemisestä saa kiinni, parantaa se elämänlaatua ja vähentää syrjäytymistä. Vihreiden tavoitteena on kasvattaa työllisyyttä, ja täsmätyökykyisten työllisyyden vahvistaminen on siihen yksi väylä.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 33.90.50 lisätään 115 000 000 euroa järjestöjen valtionavustussäästöjen perumiseksi.

Pääluokka 35

YMPÄRISTÖMINISTERIÖN HALLINNONALA

Suomi on sitoutunut olemaan hiilineutraali vuoteen 2035 mennessä ja hiilinegatiivinen pian sen jälkeen. Hiilineutraalius on kirjattu ilmastolakiin, ja myös Orpon hallitus on omassa ohjelmassaan siihen sitoutunut.

Hallituksen sisältä on kuitenkin toistuvasti kyseenalaistettu hiilineutraalius ja vaadittu ilmastolain vesittämistä. Me vihreät pidämme tällaista ajattelua vastuuttomana, lyhytnäköisenä ja myös

taloudellisesti haitallisena. Ilmaston kuumenemisen edessä on himmailtu jo aivan liian pitkään, eikä silmien sulkeminen asialta auta mitään.

Maankäyttösektori on tällä hetkellä Suomen ilmastopolitiikan ylivoimaisesti suurin haaste. Metsien kasvanut käyttö ja turvemaiden laahaavat päästövähennystoimet ovat syöneet toivotun hiilinielun ja muuttaneet maankäyttösektorin nielusta päästölähteeksi. Ilmaston lämmetessä maaperästä vapautuu aiempaa enemmän päästöjä, kun eloperäisen aineksen hajoaminen nopeutuu.

Nykytilassa (vuoden 2024 pikaennakkotiedot) maankäyttösektori on nettona 13,5 Mt:n suuruinen päästölähde. Metsämaa on 1,2 Mt:n ja muut tilinpitoluokat 12,4 Mt:n suuruinen päästölähde. Puutuotteet toimivat 1,6 Mt:n suuruisena nieluna.

Nykytilanne ei kuitenkaan tarkoita, etteikö maankäyttösektorin nieluja voitaisi elvyttää. Tämä kuitenkin edellyttää merkittäviä toimia metsien käytön suhteen, turvemaiden päästövähennystoimiin panostamista ja metsityksen lisäämistä sekä metsäkadon rajoittamista. Turvemaat ja turpeen hajoaminen niin metsissä kuin maatalousmailla on yksi keskeinen ilmastopolitiikan kysymys. Ilmaston lämpeneminen lisää turpeen hajoamista, ja näin syntyy päästöjä lisäävä kierre, jota täytyy hillitä.

Hiilineutraalius on edelleen käden ulottuvilla, jos vain niin tahdomme. Vihreiden vaihtoehdossa osoitetaan, että Suomesta on edelleen täysin mahdollista tehdä hiilineutraali. Se vaatii ennen kaikkea tahtoa.

Suomi on myös sitoutunut pysäyttämään luontokadon vuoteen 2030 mennessä. Luonnon tila on kuitenkin hälyttävä. Suomen tunnetuista lajeista 11,9 prosenttia on arvioitu uhanalaisiksi. Suomen luontotyypeistä puolet, 48 prosenttia, on uhanalaisia, ja keskimäärin 60 prosenttia luonnon tilasta on menetetty. Erityisen huolestuttavaa on tahti, jolla Suomen luonnon lajit ja elinympäristöt ovat monin paikoin taantuneet. Suomi on sitoutunut kääntämään kehityksen suunnan sekä kunnioittamaan YK:n luontosopimusta että EU:n biodiversiteettitavoitteita.

Myös luontokato on mahdollista pysäyttää, jos vain osoitamme riittävästi määrätietoisuutta haasteen edessä. Suomalaista luontoa voi suojella ainoastaan Suomessa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 101

> Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle esitykset lainsäädäntömuutoksista, joilla otetaan käyttöön maankäytön muutosmaksu.

Vastalauseen lausumaehdotus 102

> Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo eduskunnalle tarvittavat esitykset, joilla Suomi voi uskottavasti saavuttaa taakanjakosektorin 50 prosentin päästövähennysvelvoitteen vuoteen 2030 mennessä sekä puolittaa kotimaan liikenteen päästöt vuoteen 2030 mennessä verrattuna vuoden 2005 tasoon.

Valiokunnan mietintö VaVM 29/2025 vp
Vastalause 3 /vihr

Vastalauseen lausumaehdotus 103

Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo eduskunnalle tarvittavat esitykset toimista, joilla maankäyttösektorin hiilinieluja vahvistetaan Suomen hiilineutraaliustavoitteiden vaatimalle tasolle.

Vastalauseen lausumaehdotus 104

Eduskunta edellyttää, että hallitus palauttaa kunnille suunnatun rahoituksen ilmastosuunnitelmien ja -ratkaisujen kehittämiseen.

Vastalauseen lausumaehdotus 105

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin ja kirjaa purojen sekä pienvesien suojavyöhykkeet lakiin.

Vastalauseen lausumaehdotus 106

Eduskunta edellyttää, että hallitus tekee päätökset valtion vanhojen ja luonnontilaisten metsien suojelemisesta tieteellisten kriteerien perusteella.

01. Ympäristöhallinnon toimintamenot

65. Avustukset järjestöille ja ympäristönhoitoon (siirtomääräraha 3 v)

Ympäristöjärjestöillä on tärkeä tehtävä luontokadon sekä ilmastonmuutoksen torjunnassa. Niillä on merkittävä rooli lainvalmistelun tukemisessa sekä asiantuntevan tiedon jakamisessa.

Suomi on sitoutunut torjumaan luontokadon vuoteen 2030 mennessä ja saavuttamaan hiilineutraaliuden vuoteen 2035 mennessä. Järjestöjen avustuksia tulisi kasvattaa näiden tavoitteiden edistämiseksi.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 35.01.65 lisätään 1 000 000 euroa järjestöjen tukiin.

10. Ympäristön- ja luonnonsuojelu

20. Ympäristövahinkojen ehkäiseminen ja jälkihoito (siirtomääräraha 3 v)

Ympäristövahingolla tarkoitetaan äkillistä tapahtumaa, jossa ympäristölle haitallista ainetta pääsee tai uhkaa päästä ympäristöön siten, että siitä aiheutuu vaaraa tai haittaa ympäristölle tai ihmisten terveydelle. Ympäristövahinkojen ehkäisemisen ja jälkihoidon riittävä rahoitus on tärkeää turvata, jotta resurssit riittävät vakavien ympäristövahinkojen torjumiseen.

Valiokunnan mietintö VaVM 29/2025 vp
Vastalause 3 /vihr

Suomen luonnon tila on huolestuttava. Ympäristövahinkoja tulee ehkäistä määrätietoisesti, ja ympäristövahingon jälkeen jälkihoito tulee hoitaa huolellisesti.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 35.10.20 lisätään 1 300 000 euroa ympäristövahinkojen ehkäisyyn.

21. Eräät luonnonsuojelun menot (siirtomääräraha 3 v)

Metsien suojelun laskeva rahoitus vaikeuttaa Suomen harvojen jäljellä olevien luonnontilaisten ja luonnontilaisen kaltaisten metsien suojelua. Suomen metsäluonnon lajeista joka yhdeksäs on uhanalainen ja metsäluontotyypeistä 76 % on uhanalaisia. Uhanalaisten metsäluontotyyppien uhanalaisuus on suurin Etelä-Suomessa.

Metsät ovat tärkeitä myös ilmastokriisin torjunnan näkökulmasta. Metsien suojelu on ilmastotavoitteiden saavuttamiseksi tärkeää, sillä esimerkiksi Ilmastopaneeli on esittänyt hiilinielujen romahtamisen keskeisimmäksi syyksi liian suuria hakkuumääriä. Ilmastolain velvoittaman hiilineutraaliustavoitteen saavuttamiseksi metsien hiilinielujen kasvattamiseksi tarvitaankin ripeitä toimia.

Metsien suojelun rahoitusta tulisi kasvattaa, jotta Suomi voi saavuttaa luontokadon pysäyttämiseen ja hiilineutraaliuteen liittyvät tavoitteensa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 35.10.21 lisätään 15 000 000 euroa Metso- ja Helmi-ohjelmien toimeenpanoon.

22. Eräät ympäristömenot (siirtomääräraha 3 v)

Orpon hallitus toteuttaa luonnonsuojeluun historian suurimmat leikkaukset tilanteessa, jossa luontokadon pysäyttäminen vaatii nopeaa lisärahoitusta. Lisäksi hallitus ei ole huolehtinut toimista, joilla voidaan ehkäistä uusia haittoja. Hallitus ei ole myöskään edistänyt kiertotaloutta riittävästi ja tavoitteiden mukaisesti, vaikka se toisi ratkaisuja ilmastopäästöjen ja luonnonvarojen kulutuksen vähentämiseen.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 35.10.22 lisätään 1 000 000 euroa pilaantuneiden maa-alueiden kunnostamiseen ja että hyväksytään seuraava lausuma:

Vastalauseen lausumaehdotus 107

Eduskunta edellyttää, että hallitus edistää kiertotaloutta laajalla toimivalikoimalla, kuten taloudellisilla ohjauskeinoilla.

Valiokunnan mietintö VaVM 29/2025 vp
Vastalause 3 /vihr

23. Itämeren ja vesien suojelun edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Suomen vesien tilanne on huolestuttava. Itämeren luontotyypeistä uhanalaisia on 24 % ja Itämeren rannikon luontotyypeistä uhanalaisia puolestaan 58 %. Sisävesien tilanne ei ole paljon parempi, sillä sisävesien ja rantojen luontotyypeistä uhanalaisia on neljännes.

Yksi keskeisimmistä syistä vesiluontotyyppien uhanalaisuuteen on ravinnekuormitus. Ravinteiden kierrätystä tulisi kehittää, jotta ravinnekuormitus laskisi.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 35.10.23 lisätään 1 000 000 euroa ravinteiden kierrätyksen kehittämiseen ja vesiensuojelun tehostamisohjelmaan.

52. Metsähallituksen julkiset hallintotehtävät (siirtomääräraha 3 v)

Kansallispuistot ovat suuria luonnonsuojelualueita, joiden tärkeänä tehtävänä on turvata luonnon monimuotoisuus sekä antaa ihmisille mahdollisuus nauttia ja rentoutua luonnossa. Luonnonsuojelualueilla turvataan lajiston ja luontotyyppien monimuotoisuutta, jonka lisäksi niillä huolehditaan kansallismaiseman, kulttuuriperinnön ja virkistys- ja retkeilyalueiden säilymisestä.

Hallituksen leikkaukset ovat vaarassa vähentää tuntuvasti retkeilyn mahdollisuuksia Suomessa. Luonnossa liikkumisella on lukuisia positiivisia terveysvaikutuksia. Palveluiden vähentäminen tarkoittaa sitä, että moni ei pääse luontoon ja kosketuksiin ympäristön kanssa, mikä vaikeuttaa monen suomalaisen luontosuhteen rakentumista.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 35.10.52 lisätään 15 000 000 euroa Helmi-ohjelmaan sekä kansallispuistojen ja luonnonsuojelualueiden kunnostamiseen ja kehittämiseen.

61. Vesien- ja ympäristönhoidon tukeminen (siirtomääräraha 3 v)

Kosteikkojen ja vesien tila on Suomessa huono. Vesiensuojelun rahoituksen laskiessa luontokatoa vesiluonnon osalta ei pystytä pysäyttämään. Sen sijaan rahoituksen tuntuva väheneminen on vaarassa heikentää vesiluonnon tilaa. Jotta Suomi voi saavuttaa luonnonsuojeluun liittyvät tavoitteensa, kosteikkojen ja vesistöjen suojelun rahoitusta tulisi kasvattaa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 35.10.61 lisätään 44 850 000 euroa kosteikkojen ja vesistöjen suojeluun.

Valiokunnan mietintö VaVM 29/2025 vp
Vastalause 3 /vihr

63. Luonnonsuojelualueiden hankinta- ja korvausmenot (siirtomääräraha 3 v)

Kansalliseen ilmastolakiin on kirjattu Suomen tavoite olla hiilineutraali vuonna 2035 ja hiilinegatiivinen pian sen jälkeen. Suomen hiilineutraaliustavoitteen kannalta on tärkeää, että hiilinielut pysyvät korkealla tasolla. Nyt niiden taso on kuitenkin romahtanut.

Suomi tarvitsee merkittävästi uusia toimia tavoitteen saavuttamiseksi. Yksi tehokkaimmista toimista hiilinielujen kasvattamiseksi on metsien suojelu. Esimerkiksi Ilmastopaneeli on todennut, että hakkuiden vähentäminen on keskeisin toimi hiilinielujen kasvattamiseksi.

Samalla metsiä tulee suojella luonnon monimuotoisuuden turvaamiseksi. Suomen metsäluonnon lajeista joka yhdeksäs on uhanalainen ja metsäluontotyypeistä 76 % on uhanalaisia. Suomen tavoitteena on pysäyttää luontokato vuoteen 2030 mennessä.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 35.10.63 lisätään 142 000 000 euroa metsien suojeluun.

20. Yhdyskunnat, rakentaminen ja asuminen

31. Asumisneuvonnan kehittäminen ja laajentaminen (siirtomääräraha 3 v)

Asumisneuvonta on tutkitusti toimiva keino ehkäistä asunnottomuutta. Asumisneuvonta on todettu onnistuneeksi ennalta ehkäiseväksi palveluksi esimerkiksi vuokravelkojen, asumisen häiriöiden ja häätöjen vähentämisessä sekä asumisen jatkumisen turvaamisessa. Asumisneuvonta on kustannustehokasta palvelua, joka tuo säästöjä niin kunnille, vuokrataloyhtiöille kuin valtiolle ja auttaa asukasta ennen kuin ongelmat kärjistyvät.

Asumisneuvonnan määrärahan vähentäminen on ristiriidassa hallituksen keskeisen tavoitteen kanssa poistaa pitkäaikaisasunnottomuus vuoteen 2027 mennessä.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 35.20.31 lisätään 2 000 000 euroa asumisneuvontaan.

55. Avustukset korjaustoimintaan (siirtomääräraha 3 v)

Korjausavustuksen tavoitteena on muun muassa parantaa iäkkäiden ja vammaisten henkilöiden mahdollisuuksia asua kotona. Leikkaukset korjausavustuksista tarkoittaisivat käytännössä esimerkiksi sitä, että entistä useampi vanhus tarvitsee tulevina vuosina ympärivuorokautista palveluasumista, kun omaan kotiin ei pysty tarvittavia muutostöitä tekemään.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 35.20.55 lisätään 15 000 000 euroa korjausavustuksiin.

57. Valtion tukeman asuntokannan avustukset (siirtomääräraha 2 v)

Erityisryhmien asumisen investointiavustuksista leikkaaminen heikentää kohtuuhintaisen asumisen saatavuutta ja rakennusalan tilannetta entisestään. Kyse on ikääntyneiden, kehitysvammaisten, opiskelijoiden, mielenterveyskuntoutujien ja pitkäaikaisasunnottomien asumisen tukemiseen tarkoitetuista avustuksista, joiden tarve ei ole suinkaan vähentynyt.

Erityisryhmien asumisen investointiavustuksilla on myös tuettu kohtuuhintaista opiskelija-asumista. Hallituksen tavoitteena on siirtää opiskelijat asumaan opiskelija-asuntoihin, mutta samalla se leikkaa niiden rakentamisesta. Vihreiden mielestä kohtuuhintaisten asuntojen tuotantoon tulisi päinvastoin panostaa.

Rakennusalan suhdannetilanne on heikko. Ehdotamme, että rakennusalan tilanteen parantamiseksi sekä asumiseen liittyvien päästöjen vähentämiseksi otetaan käyttöön määräaikainen korjausavustus energiatehokkuusremontteihin, joka porrastettaisiin korjaushankkeen energiatehokkuuden mukaan. Esitämme avustukselle 15 000 000 euron summaa vuodelle 2026.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 35.20.57 lisätään 85 000 000 euroa avustuksiin erityisryhmien asunto-olojen parantamiseksi ja että hyväksytään seuraava lausuma:

Vastalauseen lausumaehdotus 108

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin määräaikaisen korjausavustuksen luomiseksi energiatehokkuusremontteihin.

TULOARVIOT

Osasto 11

VEROT JA VERONLUONTEISET TULOT

01. Tulon ja varallisuuden perusteella kannettavat verot

01. Ansio- ja pääomatuloverot

Ansiotuloverotus. Hallituksen esityksen mukaan ylimpiä marginaaliveroprosentteja alennetaan siten, että ne laskevat noin 57 prosentista 52 prosenttiin yli 100 000 euroa vuodessa ansaitsevilla. Ylimpien marginaaliveroprosenttien laskeminen vähentää verotuottoja vuositasolla noin 500 miljoonaa euroa. Vihreiden näkemyksen mukaan kaikkein rikkaimpien verotuksen keventäminen ei ole tässä taloustilanteessa perustelua eikä sitä voida hallituksen pienituloisille kohdistamat leikkaukset huomioiden pitää myöskään oikeudenmukaisena. Veronkevennykset ovat kohtuuttomia etenkin tilanteessa, jossa hallitus kohdistaa merkittäviä menoleikkauksia erityisesti lapsiin ja nuoriin sekä valmiiksi heikommassa asemassa oleviin. Sosiaali- ja terveysministeriön uuden vaikutusarvion mukaan hallitus sysää päätöksillään jopa 31 000 lasta köyhyysrajan alapuolelle.

Valiokunnan mietintö VaVM 29/2025 vp
Vastalause 3 /vihr

Haastavassa taloudellisessa tilanteessa veronalennukset tulisi kohdistaa ennemmin pienemmille tuloluokille. Vihreiden näkemyksen mukaan Suomessa tulisi toteuttaa vihreä verouudistus, jossa verotus kohdistetaan toimeliaisuuden sijaan haittoihin tuloeroja kaventavalla tavalla. Kohdistaisimme 300 miljoonaa euroa hallitusta suuremmat veronalennukset pieni- ja keskituloisille, mutta emme toteuttaisi kokonaisuudessaan yhtä suurta ansiotuloverotuksen kevennystä.

Osinkojen verotus. Yritysten verotuksessa on syytä pyrkiä selkeyteen ja neutraaliin otteeseen suhteessa toimialoihin ja yritysten rakenteeseen. Näin kilpailu on markkinoilla tehokasta ja pääomat ohjautuvat tuottavasti. Yksi Suomen verojärjestelmän selkeimmistä puutteista liittyy listaamattomien yhtiöiden osinkoverotuksen huojennukseen. Listaamattomien yhtiöiden osinkoverotus nostetaan lukuisissa tutkimuksissa ja raporteissa yhdeksi Suomen verojärjestelmän keskeiseksi ongelmaksi. Vastaavaa veroetua ei ole missään muussa Euroopan maassa. Nykyinen huojennus suosii aineellista varallisuutta aineettoman varallisuuden kustannuksella ja kohtelee näin yrityksiä keskenään eriarvoisesti. Investointihalukkuus vähenee, kun nettovarallisuuden haalimista suositaan. Osinkotulojen alhainen verotus kannustaa myös muuntamaan ansiotuloja pääomatuloiksi, ja kannustaa käyttämään yhtiöitä henkilökohtaisen varallisuuden hallinnointiin.

Hallitus ei kuitenkaan ole puuttumassa vieläkään tähän lukuisten asiantuntijoiden kritisoimaan epäkohtaan. Vihreät esittää, että listaamattomien yhtiöiden osinkoverotusta muutetaan neutraalimpaan ja markkinoiden tehokasta kilpailua edistävään suuntaan. Verouudistus myös auttaisi valtiontaloutta haastavassa taloudellisessa tilanteessa.

Osakesäästötili. Orpon hallitus on aiemmin nostanut osakesäästötilin ylärajaa. Osakesäästötilin ylärajan nostaminen lisää kannustimia sijoitustoimintaan varsin pienelle joukolle, jolla on varsin merkittävä sijoitusvarallisuus. Kuten hallituksen esityksessä todetaan, 50 000 euron ylärajan saavuttaneita osakesäästötilejä on ainoastaan noin 6 000 kappaletta. Lisäksi osakesäästötilille sijoitetaan ainoastaan osakkeita, joten esimerkiksi rahastosijoittajat suljetaan uudistuksen ulkopuolelle. Hallituksen esityksen vaikutusarvioiden mukaan veroedun piirissä olisi alle 5 % kaikista pörssiosakkeisiin sijoittavista ja alle prosentti kaikista Suomessa asuvista. Ehdotamme, että osakesäästötilin yläraja palautetaan 50 000 euron tasolle.

Metsävähennys. Hallitus esittää myös metsävähennyksen kasvattamista. Esitykseen liittyy ongelmia niin julkisen talouden kuin ilmasto- ja luontotavoitteiden näkökulmasta. Metsävähennyksen korottaminen tilanteessa, jossa puun hinta on ennätyskorkealla, ei ole perusteltua. Puutavaran saatavuuteen liittyvät kysymykset ratkeavat tällä hetkellä markkinaehtoisesti, mikä on julkisen talouden näkökulmasta kustannustehokasta. Metsävähennyksen kasvattaminen on myös ristiriidassa Suomen ilmastolain ja hiilineutraalisuustavoitteen kanssa. Lisäkannustinta hakkuisiin ei voi mitenkään pitää hyväksyttävänä tilanteessa, jossa maankäyttösektorin ilmastovelvoitteiden ja kansallisen hiilineutraaliustavoitteen saavuttaminen edellyttäisi päinvastoin hakkuumäärien vähentämistä. Esitämme, että metsävähennystä kavennetaan siten, että se tuottaa valtiolle noin 50 000 000 euron verotulot.

Työmarkkinajärjestöjen verovähennysoikeus. Vihreiden näkemyksen mukaan työmarkkinajärjestöjen verovähennysoikeuden poistamiselle ei ole perusteita. Suomi on kansainvälisen työjärjestöjen ILOn jäsenenä sitoutunut edistämään työmarkkinaosapuolten järjestäytymistä. Esitetty verovähennysoikeuden poisto on omiaan heikentämään työntekijöiden järjestäytymisastetta,

joten esitys on Suomen sitoumusten kanssa ilmeisessä ristiriidassa. Verovähennysoikeuden poisto on osa hallituksen yksipuolista ja epäreilua työmarkkinakokonaisuutta, joka on luonut poikkeuksellisen määrän epävarmuutta suomalaisten työelämään.

Työsuhdepolkupyörien verovähennys. Työsuhdepolkupyörien verovapaus on ollut toimiva kannustin pyöräilyn lisäämiseen. Työsuhdepyörien käyttäjistä 45 % ilmoittaa korvanneensa pyöräilyllä autoilua ja 79 % on lisännyt pyöräilyään. Pyöräilyn lisääminen on perusteltua paitsi ilmastotavoitteiden myös kansanterveyden näkökulmasta. Hyötyjä kertyy esimerkiksi vähenevien sairauspoissaolojen ja työkyvyn ylläpidon muodossa. Hyvin alkaneen kehityksen kampittaminen on täysin ristiriidassa hallituksen liikuntapuheiden kanssa. Kaikkein parasta liikuntapolitiikkaa on luoda puitteita ja kannustimia arkiliikuntaan. Vihreät vastustaa työsuhdepolkupyörien verovapauden poistamista.

Maltillinen vero vakuutuskuorille. Osingoista maksetaan yleensä pääomatuloveroa, kun tuloa kertyy. Veroja ei kuitenkaan tarvitse maksaa, jos tulot kerryttää sijoitussidonnaiseen vakuutukseen eli vakuutuskuoreen, jolloin vero maksetaan vasta, kun tuloja nostetaan. Vakuutuskuoret mahdollistavat verosuunnittelun: sijoitustuotoista ei makseta lainkaan veroa Suomeen, jos omaisuus lahjoitetaan esimerkiksi perillisille ennen tulojen nostamista tai tuloja nostetaan vasta ulkomaille muuton jälkeen. Ehdotamme, että vakuutuskuorten veroetua kavennetaan. Vihreät arvioivat, että maltillisella vakuutuskuoren verolla voisi saada valtion kassaan 100 miljoonan euron tulot.

Lahjoitusten verovähennyskelpoisuuden laajentaminen. Hallitus on esittänyt lahjoitusvähennyksen laajentamista niin, että vähennyskelpoisia olisivat jatkossa rahalahjoitukset tiedettä tai taidetta edistävään tarkoitukseen julkista rahoitusta saavalle yliopistolle, korkeakoululle tai näiden yhteydessä olevalle yliopistorahastolle sekä tiedettä, taidetta, suomalaisen kulttuuriperinnön säilyttämistä, nuorisotyötä tai -toimintaa, liikuntaa, urheilua tai lasten asemaa tukevaan tai edistävään tarkoitukseen Verohallinnon nimeämälle yhdistykselle tai säätiölle. Vihreiden mielestä lahjoitusten verovähennyskelpoisuuden laajentaminen tulisi toteuttaa. Lahjoitusten vähennyskelpoisuutta tulisi lisäksi laajentaa ilmaston kuumenemisen hillitsemisen, ympäristön- ja luonnonsuojelun sekä eläinten hyvinvoinnin ja oikeuksien hyväksi toimiville sekä sosiaali- ja terveysalan ja globaaliaiheiden, kuten kehitysyhteistyön, humanitaarisen avun, rauhantyön, kansainvälisen yhteistyön ja globaalikasvatuksen, hyväksi toimiville kansalaisjärjestöille.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 109

> Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset ansiotuloverotuksen keventämiseksi kohdentaen veronkevennykset lapsiperheköyhyyttä vähentävällä ja työllisyyttä edistävällä tavalla pieni- ja keskituloisille.

Vastalauseen lausumaehdotus 110

> Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset kaikkein korkeimpien marginaaliverojen veronkevennyksen perumiseksi.

Vastalauseen lausumaehdotus 111

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset listaamattomien yhtiöiden osinkoverotuksen uudistamiseksi.

Vastalauseen lausumaehdotus 112

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset osakesäästötilin ylärajan palauttamiseksi 50 000 euron tasolle.

Vastalauseen lausumaehdotus 113

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset metsävähennyksen palauttamiseksi 50 prosenttiin.

Vastalauseen lausumaehdotus 114

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset työsuhdepolkupyörien verovapauden säilyttämiseksi.

Vastalauseen lausumaehdotus 115

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset työmarkkinajärjestöjen jäsenmaksujen vähennyskelpoisuuden säilyttämiseksi.

Vastalauseen lausumaehdotus 116

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset vakuutuskuorien veroedun kaventamiseksi.

Vastalauseen lausumaehdotus 117

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset lahjoitusten verovähennyskelpoisuuden laajentamiseksi.

04. Perintö- ja lahjavero

Suomen kokonaisveroaste on viimeisten vuosien aikana laskenut. Kokonaisveroasteen lasku tarkoittaa sitä, että julkisen talouden velkaantumisen taittamisesta tulee entistä haastavampaa. Talouden tasapainottamisessa tulee keskittyä myös tulopuoleen.

Pääomatuloverotuksen veropohjaa tulee tiivistää puuttumalla erilaisiin keinotekoisiin järjestelyihin. Yksi keino tähän on metsälahjavähennyksen lakkauttaminen.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 118

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset metsälahjavähennyksen lakkauttamiseksi.

04. Liikevaihdon perusteella kannettavat verot ja maksut

01. Arvonlisävero

Orpon hallitus on muuttanut hallituskauden aikana arvonlisäveroa useaan otteeseen. Hallitus on korottanut yleistä arvonlisäveroa 24 prosentista 25,5 prosenttiin. Tämän lisäksi hallitus aiemmin nosti alemman 10 prosentin verokannan suurelta osin 14 prosenttiin. Nyt hallitus on toteuttamassa taas uutta muutosta, kun 14 prosentin kantaa lasketaan 13,5 prosenttiin.

Vihreät ei pidä näin poukkoilevaa veropolitiikkaa perusteltuna. Arvonlisäverotuksen nopeatahtiset muutokset aiheuttavat yrityksille hallinnollista taakkaa ja kustannuksia. Edellinen muutos ehti olla voimassa vain neljä kuukautta, kun hallitus päätti kevään kehysriihessä jälleen muuttaa verokantaa. Puolen prosentin arvonlisäveron laskusta ei ole käytännön hyötyä. On hyvin epätodennäköistä, että puolen prosenttiyksikön alv:n alennus lopulta siirtyisi kuluttajahintoihin.

Vihreät peruisi hallituksen esityksen laskea 14 prosentin arvonlisäverokanta 13,5 prosenttiin. Sen sijaan siirtäisimme lääkkeiden, henkilökuljetuspalveluiden (pois lukien lentoliikenne), kulttuuri- ja viihdepalveluiden, liikuntapalveluiden, korjauspalveluiden, kuukautissuojien, inkontinenssisuojien sekä lasten vaippojen arvonlisäveron 10 prosenttiin. Laskisimme suomalaisten lukutaidon parantamiseksi sekä kirjallisuusalan tukemiseksi kirjallisuuden alv:n nollaan. Vauhdittaisimme myös kiertotaloutta laskemalla korjauspalveluiden alv:n 10 prosentin alv-kantaan.

Lisäksi esitämme, että pienten yritysten arkea tulee helpottaa nostamalla arvonlisäverosta vapaan vähäisen liiketoiminnan alarajaa nykyisestä 20 000 eurosta 30 000 euroon. Alarajan nostaminen vähentäisi yritystoiminnan aloittamisen esteitä sekä keventäisi pienten yritysten hallinnollista taakkaa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 119

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset lääkkeiden, korjauspalveluiden, henkilökuljetuspalveluiden, kulttuuri- ja viihdepalveluiden, liikuntapalveluiden, korjauspalveluiden, kuukautissuojien, inkontinenssisuojien sekä lasten vaippojen arvonlisäveron laskemiseksi 10 prosenttiin.

Vastalauseen lausumaehdotus 120

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset lentoliikenteen arvonlisäveron nostamiseksi 25,5 prosenttiin.

Valiokunnan mietintö VaVM 29/2025 vp
Vastalause 3 /vihr

Vastalauseen lausumaehdotus 121

Eduskunta edellyttää, että hallitus korottaa yritysten arvonlisäverovelvollisuuden vähäisen toiminnan alarajan 30 000 euroon sekä valmistelee tarvittavat esitykset vähäisen toiminnan alarajan muodostaman verokiilan ongelmien ratkaisemiseksi esimerkiksi rakentamalla elinkeinoverotukseen arvonlisäveron palautusjärjestelmä, jossa palautus leikkaantuu pois liikevaihdon tai voiton kasvaessa.

Vastalauseen lausumaehdotus 122

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset kirjallisuuden arvonlisäveron laskemiseksi nollaan prosenttiin.

08. Valmisteverot

04. Alkoholijuomavero

Orpon hallitus on hallituskauden aikana keventänyt oluen verotusta. Alkoholi heikentää suomalaisten terveyttä, synnyttää sosiaalisia ongelmia, aiheuttaa ennenaikaisia kuolemia sekä alentaa väestön toimintakykyä. Alkoholin vaikutukset ovat suomalaiselle yhteiskunnalle merkittävät.

Tämän lisäksi oluen valmisteveron alennuksella on fiskaalisia vaikutuksia. Vaikeassa taloustilanteessa 25 miljoonan euron veronalennus ei ole vastuullista talouspolitiikkaa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 123

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset oluen verotuksen palauttamiseksi vuoden 2023 tasoa vastaavalle tasolle.

07. Energiaverot

Maankäyttösektorin sekä hiilinielujen heikko tilanne johtuu keskeisesti liian suurista hakkuumääristä. Ilmastolain velvoittaman hiilineutraaliustavoitteen saavuttamiseksi metsien hiilinielujen kasvattamiseksi tarvitaan ripeitä toimia. Yksi keino hakkuiden rajoittamiseksi on puunpolton verotuki. Esimerkiksi Suomen ympäristökeskuksen vuoden 2023 raportissa "Ympäristölle haitalliset tuet Suomessa" todetaan, että puunpolton tuen verotuki johtaa todennäköisesti suurempiin hakkuumääriin. Verotukea tulisi karsia erityisesti aines- ja runkopuun polttamisesta.

Energiaverotus on tehokkaimpia ja keskeisimpiä päästöohjauskeinoja liikennesektorilla. Vihreät ehdottaa energiaveron sitomista indeksiin. Energiaverot on määritetty verolaeissa kiinteähintaisina. Tämän seurauksena ne menettävät jatkuvasti tehoaan inflaation myötä, ellei tehdä erillisiä päätöksiä verojen korottamisesta. Ehdotamme, että energiaverolle tehdään ensin hieman suurempi tasokorotus, jonka jälkeen vero kasvaa indeksien mukaisesti.

Valiokunnan mietintö VaVM 29/2025 vp
Vastalause 3 /vihr

Orpon hallitus on myös hallituskauden aikana laskenut liikennepolttoaineiden verotusta. Fossiilisten polttoaineiden verotuksen keventäminen on räikeässä ristiriidassa Suomen päästövähennystavoitteiden kanssa. Samalla sen vaikutus on kielteinen huoltovarmuuden kannalta ja lisää Suomen riippuvuutta usein epävakaista fossiilisten polttoaineiden tuottajavaltioista. Liikennepolttoaineiden valmisteverojen veronalennus tulisi perua.

Ilmasto- ja luontotavoitteiden saavuttamiseksi ympäristölle haitallisesta toiminnasta tulisi maksaa oikeaa hintaa. Yksi keskeinen keino tämän edistämiseksi on ympäristölle haitallisten verotukien karsiminen. Verotuissa on kyse keinotekoisen alhaisista verotasoista suhteessa vallitsevaan vertailutasoon.

Verotukien vähentämiseksi Vihreät esittää, että työkoneissa käytetyn kevyen polttoöljyn normaalia alempaa verokantaa ja polttoturpeen alennettua verokantaa nostetaan vaiheittaisesti. Verotukien vaiheittainen vähentäminen ohjaa yrityksiä siirtymään työkoneissa ja energiantuotannossa vähäpäästöisempiin, esimerkiksi sähköistämiseen perustuviin ratkaisuihin.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 124

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle esitykset tarvittavista lainsäädäntömuutoksista, joilla luovutaan asteittain teollisen mittakaavan aines- ja runkopuupohjaisten polttoaineiden verottomuudesta.

Vastalauseen lausumaehdotus 125

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset energiaverojen sitomiseksi indeksiin.

Vastalauseen lausumaehdotus 126

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset polttoturpeen alennetun verokannan nostamiseksi.

Vastalauseen lausumaehdotus 127

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset työkoneissa käytetyn kevyen polttoöljyn alennetun verokannan nostamiseksi.

Vastalauseen lausumaehdotus 128

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset liikenteen polttoaineen verotuksen säilyttämiseksi vuoden 2023 tasolla.

10. Muut verot

Tällä hetkellä luonnonvarojen käyttöä ei veroteta Suomessa juuri lainkaan. Luonnonvarojen suora hyödyntäminen ja niihin liittyvät maankäytön muutokset ovat kuitenkin luontokadon suurimpia ajureita ja merkittävä ilmastopäästöjen lähde. Maa-ainesvero parantaisi kierrätysmateriaalien kilpailukykyä suhteessa neitseellisiin maa-aineksiin ja kannustaisi siten materiaalien pitämiseen kierrossa pidempään. Maa-ainesverolla voitaisiin kerätä valtiolle verotuottoja arviolta 50 miljoonaa euroa.

Lentäminen on ilmaston kannalta haitallisin tapa liikkua, mutta sitä verotetaan hyvin vähän. Siksi asettaisimme maltillisen lentoveron, jossa vero asetetaan vuoden ensimmäistä lentomatkaa seuraaville matkoille. Reilu lentovero voisi tuoda valtiolle verotuottoja arviolta 150 miljoonaa euroa.

Verotus voi olla myös keino vaikuttaa kansanterveyteen. Esimerkiksi Terveyden ja hyvinvoinnin laitos THL on yhdessä Kansaneläkelaitoksen kanssa esittänyt terveysverojen käyttöönottoa. Terveysperustaisen veron valmistelu kannattaisi aloittaa lisätystä sokerista ja laajentaa esimerkiksi suolaan ja koviin rasvoihin.

Kiinalaiset aggressiiviseen markkinointiin perustuvat krääsäverkkokaupat ovat vieneet kertakäyttökulutuksen uudelle kestämättömyyden tasolle. Halpatuotanto perustuu työntekijöiden riistoon ja piittaamattomuuteen ympäristöhaitoista. Monet tuotteista ovat laadultaan heikkoja ja jopa ihmisille vaarallisia. Liiketoiminta perustuu ostajamaan tullien ja verotuksen kiertämiseen sekä turvallisuusstandardien ohittamiseen. Kiinalaisten krääsäverkkokauppojen vallatessa markkinoita häviäjiä ovat kotimaiset vastuulliset yritykset sekä toimijat, jotka pyrkivät tuotteissaan laatuun ja pidempiin tuotteiden elinkaariin. Krääsätalouden rajoittaminen lisäisi suomalaisten yritysten elinvoimaa. Nyt vastuuttomat yritykset saavat perusteetonta kilpailuetua. Tästä syystä esitämme, että krääsäkaupalle tulisi asettaa vero.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 129

> Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset laajasta terveysverosta.

Vastalauseen lausumaehdotus 130

> Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset maa-ainesverosta.

Vastalauseen lausumaehdotus 131

> Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset reilusta lentoverosta, jossa vero asetetaan vuoden ensimmäistä lentomatkaa seuraaville matkoille.

Vastalauseen lausumaehdotus 132

> Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset krääsäkaupan suitsimiseksi esimerkiksi krääsäkauppaan kohdistuvalla verolla.

07. Ajoneuvovero

Orpon hallitus on myös keventänyt ajoneuvoveroa. Veronkevennys on ristiriidassa liikenteen päästövähennystavoitteiden kanssa. Veronkevennykset painottuisivat vanhoihin keski- ja suuripäästöisiin autoihin — eli juuri niihin, jotka tulisi saada pois liikenteestä nopealla aikataululla. Veronalennus hidastaa ajoneuvokannan uusiutumista ja lisää tätä kautta liikenteen päästöjä.

Ajoneuvoveron kevennys ei myöskään kohdistu tehokkaasti pieni- ja keskituloisille. Samalla veronkevennysten vaikutus yritysten toimintaedellytyksiin jää pieneksi. Liikkumisen kustannusten keventämiseen löytyy tehokkaampia ja ympäristön kannalta perusteltuja keinoja. Ajoneuvoveron kevennyksellä on myös julkisen talouden kannalta kielteinen vaikutus.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 133

> Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset ajoneuvoveron veronkevennyksen perumiseksi.

Vastalauseen lausumaehdotus 134

> Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset täyssähköautojen ja lataushybridien ajoneuvoveron korotuksen perumiseksi.

08. Jätevero

Erilaisilla veroratkaisuilla voidaan vauhdittaa myös kiertotaloutta. Kiertotalouden kannalta on tärkeää, että vanhat tuotteet ohjataan uusiokäyttöön sen sijaan, että ne päätyisivät jätteeksi. Tätä voidaan tukea erilaisilla ohjauskeinoilla. Laajennetulla ja kehitetyllä jäteverolla voidaan edistää jätteen hyötykäyttöä ja ehkäistä jätteen syntymistä. Käytössä olevan juomapakkausten pakkausveron laajentaminen muihin pakkausmateriaaleihin vauhdittaa kiertotaloutta tukevia pakkausratkaisuja. Jätteenpolttovero yhdistettynä muihin kiertotalouden ohjauskeinoihin puolestaan vauhdittaa jätteen synnyn ehkäisyä ja kierrätystä jätteen polton sijaan.

Tämän lisäksi kaivosjätteelle tulisi asettaa jätevero. Suomen jätteistä peräti 76 prosenttia syntyy kaivosteollisuudesta, mutta kaivosjätteestä ei makseta jäteveroa. Kaivosjätteen jätevero kannustaisi ottamaan kaivannaisista tehokkaammin kaikki arvomineraalit talteen ja ohjaisi kaivostoimintaa kiertotalouden suuntaan.

Jätettä syntyy kaivostoiminnassa niin paljon, että pienikin jätevero kaivostoiminnalle auttaisi myös julkisen talouden tilanteessa. Suomen Luonnonsuojeluliiton mukaan maltillinen jätevero voisi tuottaa valtiolle vuosittain jopa lähes 100 miljoonaa euroa verotuloja.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 135

> Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset laajennetusta jäteverosta, jätteenpolttoverosta sekä pakkausverosta kiertotalouden vauhdittamiseksi.

Vastalauseen lausumaehdotus 136

> Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset kaivosjätteen jäteveron käyttöönottamiseksi.

09. Kaivosmineraalivero

Kaivostoiminta kuormittaa ympäristöä, ja siksi on tärkeää, että arvokkaiden uusiutumattomien luonnonvarojen käytöstä jää nykyistä suurempi korvaus suomalaisille. Kaivosvero on ollut Suomessa poikkeuksellisen matala, ja Vihreät kannattaa kaivosveron korottamista.

Vihreät pitää kuitenkin hallituksen esittämää kaivosveron korotusta liian maltillisena. Suomessa on yhä varsin matala kaivosvero ja kaivosveroon jää yhä korotusvaraa. Ehdotamme, että kaivosveroa korotetaan niin, että sillä saavutettaisiin 150 miljoonan euron lisäiset verotulot hallituksen esitykseen verrattuna. Kaivosveron korotus parantaisi julkisen talouden tilaa sekä vähentäisi kaivostoiminnan ympäristölle aiheuttamaa kuormitusta.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 137

> Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset kaivosveron korottamiseksi.

Osasto 13

KORKOTULOT, OSAKKEIDEN MYYNTITULOT JA VOITON TULOUTUKSET

05. Valtion liikelaitosten voiton tuloutukset

01. Valtion liikelaitosten voiton tuloutukset

Sekä luontokadon pysäyttämisen että ilmastokriisin hillitsemisen kannalta olisi tärkeää suojella kaikki Suomen vanhat ja luonnontilaiset metsät. Helpointa ja nopeinta suojelu olisi aloittaa valtion mailla.

Valiokunnan mietintö VaVM 29/2025 vp
Vastalause 3 /vihr

Orpon hallitus on puheiden tasolla sitoutunut valtion vanhojen metsien suojeluun. Teot puhuvat kuitenkin toista: vanhojen metsien suojelukriteereitä on valmisteltu tutkijoiden näkemykset ohittaen.

Vihreät haluaa suojella kaikki vanhat ja luonnontilaiset metsät paitsi valtion myös yksityisillä mailla. Vanhojen metsien kriteereiden tulisi olla avoimesti valmisteltuja, tieteellisesti perusteltuja ja linjassa sekä EU:n ohjeistuksen että jo käytössä olevien kriteereiden kanssa.

Parhaiten vanhojen metsien suojelua tukisivat jo käytössä olevat metsiensuojeluohjelma METSOn I-luokan kriteerit. Kyseessä ovat laajapohjaisesti ja tieteeseen nojaten valmistellut suojelukriteerit, joita myös Metsähallitus on ollut yksityisten maiden suojeluun hyväksymässä. METSO-alueen ulkopuolella Lapissa ja saamelaisalueilla käytettävät kriteerit olisivat tiukemmat ja sisältäisivät myös laadullisia kriteereitä johtuen pohjoisten metsien paremmasta suojelun tasosta sekä saamelaisten oikeuksien turvaamisesta.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentilta 13.05.01 vähennetään 53 000 000 euroa Metsähallituksen voiton tuloutusta valtion vanhojen ja luonnontilaisten metsien suojelemiseksi.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että ehdotus vuoden 2026 talousarvioksi hyväksytään valiokunnan mietinnön mukaisena edellä todetuin muutoksin,

että edellä ehdotetut 137 lausumaa hyväksytään ja

että yleisperustelujen kohdalla ehdotettu epäluottamuslause hyväksytään.

Helsingissä 10.12.2025

Saara Hyrkkö vihr
Krista Mikkonen vihr

Vastalause 4 /vas

Yleisperustelut

Oikeistohallituksen talouspolitiikka on ajanut Suomen synkkään kuoppaan: talouden matalasuhdanne on pitkittynyt, Suomessa on työttömyyskriisi ja ihmisten luottamus talouteen on heikentynyt merkittävästi. Myös eriarvoisuus ja köyhyys ovat kasvaneet. STM:n tuoreimman arvion mukaan hallituksen politiikka tulee ajamaan noin 124 000 ihmistä köyhyyteen. Heistä 31 000 on lapsia.

Orpon hallitus on perustellut pienituloisilta leikkaamista julkisen talouden tasapainotustarpeella ja pyrkimyksellä taittaa julkisen talouden velkaantuminen. Kuitenkin samalla kun hallituksen politiikka on johtanut työttömyyden ja köyhyyden kasvuun, on se johtanut myös julkisen talouden velkasuhteen kasvuun. Suurista lupauksistaan huolimatta ei hallitus saa julkisen talouden velkasuhteen kasvua taittumaan. Julkisen talouden velkasuhteen kasvu vakautuu ainoastaan hetkeksi vuonna 2027 ja ampaisee heti 2028 uudestaan kasvuun. Hallitus vakauttaa hetkellisesti velkasuhteen kasvun sopivasti vaalivuonna tulouttamalla yli miljardin valtion eläkerahastosta.

Oikeistohallitus pakoilee vastuutaan väittämällä, että sen tekemät leikkaukset eivät olisi merkittävä syy matalasuhdanteen pitkittymisen taustalla. Hallitus on leikannut erityisesti pienituloisilta, jotka kuluttavat lähes kaikki tulonsa. Tämän takia hallituksen leikkauspolitiikka on ollut erityisen haitallista yksityisen kulutuskysynnän ja Suomen talouskasvun kannalta. Hallituksen finanssipolitiikka on ollut myös erityisen kiristävää kuluvana vuonna, ja se on osaltaan heikentänyt kokonaiskysyntää ja talouskasvun edellytyksiä. Heikko talouskehitys on johtanut myös velka- ja työllisyystavoitteiden karkaamiseen.

Oikeistohallitus on selitellyt talouden surkeaa tilannetta myös Ukrainan sodalla ja maailmantalouden kauppapoliittisilla epävarmuuksilla. Kuitenkin muualla Euroopassa on tehty viime vuosina työllisyysennätyksiä ja keskimääräinen työttömyysaste on vain kuuden prosentin tasolla. Suomen 10,3 prosentin työttömyysaste on tällä hetkellä EU:n toiseksi korkein. EU-alueen talous on kasvanut tänä vuonna, kun taas Suomi kyntää taantumassa. Suomen talouden ongelmat ovat siis paljolti hallituksen itsensä aiheuttamia.

Euroopan komissio on juuri ehdottanut Suomen asettamista EU:n liiallisen alijäämän menettelyyn. Tämän lisäksi komissio on asettanut Suomen myös yhteiskunnallisen kehityksen tarkkailuluokalle kasvavan eriarvoisuuden riskin johdosta. Suomi on vajonnut EU:n keskiarvon alle niin nuorisotyöttömyyden, kokonaistyöllisyyden, työttömyysprosentin kuin 18—24-vuotiaiden koulutuksen kesken jättävien nuorten osuudessa.

Hallitus jatkaa epäonnistunutta ja epäreilua politiikkaansa ensi vuoden talousarvioesityksessään leikkaamalla edelleen työttömyystuesta ja toimeentulotuesta. Samaan aikaan se jakaa rahaa erittäin avokätisesti kaikista suurituloisimmille suomalaisille.

Vasemmistolla on vaihtoehto oikeistohallituksen eriarvoistavalle leikkauspolitiikalle. Vasemmisto kohdentaisi sopeutukset niin, että niiden vaikutus kysyntään olisi mahdollisimman vähäi-

nen, ja ajoittaisi sopeutustoimet suhdanteen kannalta paremmin, jolloin ne myös todennäköisemmin vähentäisivät velkaantumista. Vasemmisto ei antaisi Suomen talouden ajautua toistuvasti taantumaan. Vasemmisto ei myöskään antaisi rakennusalan ahdingon pitkittyä, vaan tukisimme sen nousua kohdennetuin elvytystoimin. Me emme leikkaisi pienituloisilta, vaan vahvistaisimme kotimaista kysyntää parantamalla pieni- ja keskituloisten ostovoimaa. Me takaisimme jokaiselle suomalaiselle mahdollisuuden työhön työtakuulla. Me emme heikentäisi terveydenhuoltoa, vaan varmistaisimme kaikille pääsyn hoitoon seitsemässä vuorokaudessa. Me emme romuttaisi hyvinvointivaltiota, vaan vahvistaisimme sitä.

Vasemmistoliiton vaihtoehto tuo toivoa paremmasta. Toivo edellyttää muutakin kuin mantroja — se edellyttää toimia. Tässä vastalauseessa kartoitamme, miten talouspolitiikkamme eroaisi oikeistohallituksen leikkauspolitiikasta ja miten me konkreettisesti parantaisimme tavallisten suomalaisten toimeentuloa, palveluita ja elämää.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 1

Eduskunta edellyttää, että finanssipolitiikan virityksessä otetaan suhdannetilanne paremmin huomioon ja sopeutustoimet toteutetaan enemmän vastasyklisesti, jotta ne todennäköisemmin vähentävät julkisen talouden velkaantumista.

Vastalauseen lausumaehdotus 2

Eduskunta edellyttää, että hallitus muuttaa talouspoliittista linjaansa niin, että epäoikeudenmukaiset leikkaukset perutaan ja julkista taloutta tasapainotetaan vahvistamalla julkisen talouden tulopohjaa.

Vastalauseen lausumaehdotus 3

Eduskunta edellyttää, että hallitus uudistaa valtiontalouden ohjausjärjestelmää siten, että tuloja ja menoja kohdellaan yhdenvertaisesti.

Vastalauseen epäluottamuslause-ehdotus

Hallituksen harjoittama leikkauspolitiikka heikentää suomalaisten työllisyyttä, palveluita, hyvinvointia ja luottamusta talouteen. Hallituksen politiikan seurauksena Suomen talouden matalasuhdanne pitkittyy, eriarvoisuus kasvaa, köyhyys lisääntyy, ilmastotavoitteet karkaavat, sote-palvelut kriisiytyvät, julkisen talouden kestävyys vaarantuu ja velkasuhteen kasvu jatkuu. Suomessa vallitsee työttömyyskriisi, ja hallituksen toimet sen ratkaisemiseksi ovat täysin riittämättömiä. Erityisen huolestuttavaa on pitkäaikaistyöttömyyden hälyttävän korkea taso. Eduskunta katsoo, ettei hallitus nauti eduskunnan luottamusta.

Valiokunnan mietintö VaVM 29/2025 vp
Vastalause 4 /vas

Yksityiskohtaiset perustelut

MÄÄRÄRAHAT

Pääluokka 23

VALTIONEUVOSTON KANSLIA

01. Hallinto

23. Valtioneuvoston päätöksentekoa tukeva tutkimustoiminta (siirtomääräraha 3 v)

Tietoperustainen päätöksenteko edellyttää strategista ja poliittisiin tietotarpeisiin vastaavaa tutkimusta. VN-TEAS-tutkimustoiminnalla on tehty paljon arvokasta ja ministeriöiden valmistelun ja päätöksenteon laadun kannalta korvaamatonta selvitystyötä, ja sitä tulee jatkaa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 23.01.23 lisätään 10 000 000 euroa valtioneuvoston TEAS-tutkimus- ja selvitystoimintaan.

Pääluokka 24

ULKOMINISTERIÖN HALLINNONALA

10. Kriisinhallinta

21. Siviilihenkilöstön osallistuminen kriisinhallintaan (siirtomääräraha 2 v)

Osallistuminen kansainväliseen siviilikriisinhallintaan on keskeinen osa Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa. Samalla Suomi osallistuu kansainväliseen vastuunkantoon ja tukee konfliktien ennaltaehkäisyä, ratkaisemista ja rauhanrakentamista. Suomi on myös maailmalla tunnettu toimija siviilikriisinhallinnassa. Sille olisi siis myös varmistettava riittävät resurssit. Siviilihenkilöstön osallistumisen lisäämistä kriisinhallintaan ei kuitenkaan jatketa enää, vaan viime vuonna määrärahoihin tehtiin 2 miljoonan leikkaus ja vuodelle 2026 esitetään samaa vuoden 2025 määrärahatasoa. Vuosien 2025 ja 2026 määrärahalla voidaan lähettää operaatioihin noin 130—135 asiantuntijaa, mikä on jopa 10 asiantuntijaa vähemmän kuin vuonna 2024. Kansallisen siviilikriisinhallintastrategian mukaan tavoite on 150 asiantuntijaa, ja tähän tulisi jatkossakin pyrkiä.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 24.10.21 lisätään 2 000 000 euroa siviilikriisinhallintaan.

Valiokunnan mietintö VaVM 29/2025 vp
Vastalause 4 /vas

30. Kansainvälinen kehitysyhteistyö

66. Varsinainen kehitysyhteistyö (siirtomääräraha 3 v)

Geopoliittiset ja geotaloudelliset jännitteet jatkavat kiristymistään, ja suurvaltakilpailu kiihtyy. Sotia ja konflikteja syttyy yhä enemmän eri puolilla maailmaa. Venäjän laiton hyökkäyssota Ukrainaa vastaan on jatkunut jo yli kolme vuotta, ja se heikentää Suomen ja koko Euroopan turvallisuutta. Israelin harjoittaman järkyttävän kansanmurhan Gazassa on annettu jatkua jo yli kaksi vuotta. Sudanissa yli toista vuotta jatkuva verinen sisällissota on aiheuttanut yhden maailman laajimmista humanitaarisista kriiseistä, jota kansainvälinen yhteisö on seurannut lähinnä sivusta. Pakolaisia on enemmän kuin koskaan. Samaan aikaan ilmastonmuutos heikentää elinolosuhteita kaikkialla ja luonnonvarojen ehtyminen lisää konfliktiherkkyyttä.

Suomen on omalla ulkopolitiikallaan aktiivisesti edistettävä rauhaa ja kestävää kehitystä. Suomen on sitouduttava ihmisoikeuksien, demokratian ja kansainvälisen oikeuden edistämiseen johdonmukaisesti kaikessa politiikassaan, ja tämän pitää näkyä myös talouspoliittisissa päätöksissä. Suomen tulee aina olla ihmisoikeuksien ja kansainvälisen oikeuden puolella. Rauhantyötä, kehitysyhteistyötä ja kansainvälistä yhteisvastuuta tarvitaan nyt enemmän kuin pitkään aikaan. On tärkeää, että Suomi jatkaa vahvaa tukeaan Ukrainalle. Suomalaiset kansalaisjärjestöt tekevät näkyvää ja vaikuttavaa asiantuntijatyötä rauhanpolitiikan ja kehityspolitiikan saralla, ja se on turvattava jatkossakin.

Orpon hallitus leikkaa kuitenkin kehitysyhteistyön rahoitusta radikaalisti ja leikkaa kansalaisjärjestöjen rahoitusta. Tämä on täysin väärä, vastuuton ja lyhytnäköinen suunta. Tämän lisäksi hallitus vie kehityspolitiikkaa aivan väärään suuntaan laittaessaan kauppapolitiikan kestävän kehityspolitiikan edelle. Suomi perääntyy siis globaalista vastuustaan aikana, jossa pandemian jäljet, ilmastokriisin kiihtyminen ja geopoliittiset jännitteet lisäävät köyhyyttä ja epävakautta ympäri maailmaa. Sen lisäksi, että kehityspolitiikan massiiviset leikkaukset ovat eettisesti täysin vastuuttomia, ovat ne myös leikkaus Suomen ulkopoliittiseen liikkumatilaan ja uskottavuuteen maailmalla. Leikkauksilla on vaikutuksia myös siihen, miten Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan tavoitteita pystytään kokonaisuudessaan toteuttamaan. Kehityspolitiikkamme kaipaa jatkuvuutta ja johdonmukaisuutta. Suomen kaltaisen vauraan maan on tuettava kestävää kehitystä myös muualla niin, ettei ketään jätetä jälkeen.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että eduskunta muuttaa momentin 24.30.66 perusteluja siten, että momentille osoitetusta määrärahasta 2 200 000 euroa voidaan käyttää kansalaisjärjestöjen viestintä- ja globaalikasvatukseen (VGK-tuki) ja

että momentille 24.30.66 lisätään 260 000 000 euroa kehitysyhteistyöhön ja kansainväliseen ilmastorahoitukseen ja että hyväksytään seuraava lausuma:

Vastalauseen lausumaehdotus 4

> Eduskunta edellyttää, että hallitus kantaa globaalin vastuunsa, sitoutuu YK:n kestävän kehityksen tavoitteiden ja Pariisin ilmastosopimuksen tavoitteiden edistämiseen sekä lisää Suomen kehitysyhteistyörahoitusta määrätietoisesti kohti 0,7 prosentin bruttokansantuloosuutta ja kasvattaa kansainvälisen ilmastorahoituksen määrärahoja.

90. Ulkoministeriön hallinnonalan muut menot

50. Eräät valtionavut (kiinteä määräraha)

Aktiivinen, laaja ja moniääninen kansalaisjärjestökenttä kuuluu keskeisesti suomalaiseen demokratiaan ja tekee osaltaan Suomesta kansalaisyhteiskunnan. Suomessa on ymmärretty, että pienessä maassa laajan ja monipuolisen järjestökentän olemassaolo edellyttää myös valtion rahallista tukea. Hallitus on kuitenkin päättänyt leikata kansalaisjärjestöiltä usealla eri hallinnonalalla. Suomalaiset kansalaisjärjestöt tekevät näkyvää ja vaikuttavaa asiantuntijatyötä, ja se on turvattava jatkossakin. Ulkoministeriön jakamaa avustusta kansalaisjärjestöjen ulko- ja turvallisuuspoliittiseen toimintaan (ns. UTP-tuki) on leikattu. UTP-tuki on palautettava vähintään vuoden 2024 tasolle ja sen jatko on turvattava.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

> että momentille 24.90.50 lisätään 321 000 euroa kansalaisjärjestöjen ulko- ja turvallisuuspoliittisen toiminnan tukeen.

Pääluokka 25

OIKEUSMINISTERIÖN HALLINNONALA

Oikeusvaltiossa julkisen vallan käyttö perustuu lakiin, kaikki ovat yhdenvertaisia lain edessä ja yksilöiden ja vähemmistöjen oikeudet turvataan. Oikeusvaltiossa jokaisella on mahdollisuus saada oikeutta.

On myönteistä, että hallitus on kaikkien eduskuntapuolueiden tavoin sitoutunut oikeudenhoidon selonteon (VNS 13/2022 vp) mukaisesti vahvistamaan oikeudenhoidon resursseja ja että oikeusministeriön hallinnonalan määrärahatasoa kokonaisuudessaan kasvatetaan. Hyvin toimiva oikeudenhoito on oikeusvaltion perusta. Oikeudenkäyntien kesto uhkaa oikeusvaltiota ja kansalaisten mahdollisuuksia saada oikeutta. Kyse on perus- ja ihmisoikeusongelmasta, jonka ratkaisemiseksi oikeudenhoidon rahoitusta on merkittävästi ja johdonmukaisesti vahvistettava.

On kuitenkin ongelmallista, että samaan aikaan niin sanottu valtionhallinnon tuottavuusohjelma ja puoliväliriihessä päätetyt lisäsäästöt leikkaavat myös oikeusministeriön hallinnonalan rahoitusta. Talousarvioesitys sisältää oikeusministeriön pääluokkaan leikkauksia yhteensä noin 30,2 milj. euroa, joista virastojen toimintamenosäästöä on 23,8 milj. euroa. Tilannetta vaikeuttaa myös linjaus, jonka mukaan uusiin lainsäädännön toimeenpanotehtäviin ei kohdisteta lisäresursseja.

On kyseenalaista, miten säästöt voidaan toteuttaa ilman, että ne vaikuttavat henkilöstön määrään, henkilöstön hyvinvointiin ja oikeudenhoidon selonteon tavoitteiden toteuttamiseen.

Pidemmällä aikavälillä oikeudenhoidon tilanteeseen vaikuttavat oikeusministeriön pääluokkaan kohdistuvien säästöjen määrän kasvu (40 milj. euroon), poliisin toimintaan jo kohdistettu lisärahoitus ja sisäisen turvallisuuden selonteossa (VNS 6/2025 vp) ehdotettu ylivaalikautinen tavoite poliisin operatiivisen henkilöstön määrän lisäämiseksi. Poliisien määrän lisääminen lisää koko rikosprosessiketjun asiamääriä, mikä vaikuttaa suoraan syyttäjien, tuomioistuinten, oikeusavun, Ulosottolaitoksen, Oikeusrekisterikeskuksen ja Rikosseuraamuslaitoksen työmäärään. Oikeudenhoidon tilanteen arvioidaan olevan haastava erityisesti ensi vuoden jälkeen, eikä oikeudenhoidon selonteon tavoitteita näytetä saavuttavan.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 5

> Eduskunta edellyttää, että hallitus vahvistaa oikeusministeriön hallinnonalan määrärahatasoa johdonmukaisesti oikeudenhoidon selonteossa kuvatun rahoitusvajeen umpeen kuromiseksi sekä varmistaa, ettei tätä välttämätöntä tavoitetta vaaranneta hallinnonalalle kohdistettavilla säästötavoitteilla.

01. Ministeriö ja hallinto

50. Avustukset (kiinteä määräraha)

Viime vuoden talousarvioesityksessä oikeusministeriön alaisiin järjestöjen ja muiden toimijoiden avustuksiin kohdistettiin noin 1,9 miljoonan euron leikkaukset. Eduskunta paikkasi vuosi sitten tilannetta osittain päättämällä 250 000 euron lisäyksestä momentille. Viime vuonna tehdyt leikkaukset uhkaavat järjestöjen korvaamattoman arvokasta asiantuntijatyötä.

Rikosuhripäivystyksen asiakkaita ovat muun muassa lähisuhdeväkivallan, seksuaalirikosten ja ihmiskaupan uhrit. Rikosuhripäivystyksen asiakkaiden määrä on vuosikymmenessä yli kuusinkertaistunut. Rikosuhripäivystys vastaa julkisen palveluvelvoitteen puitteissa muun muassa EU:n uhridirektiivin mukaisten uhrien yleisten tukipalveluiden toteuttamisesta sekä terrorismintorjuntadirektiivin edellyttämästä valmiudesta. Rikosuhripäivystys tarjoaa myös ihmiskaupan uhrien erityistukipalvelua. Muuta vastaavaa palvelua Suomessa ei ole, eikä mikään toinen toimija tarjoa vastaavia tukipalveluita työvoiman hyväksikäytön uhreille. Palvelu tavoittaa ihmiskaupan uhreja, jotka eivät ole pystyneet tai uskaltaneet hakeutua viranomaispalveluiden piiriin. Rikosprosessituen lisäksi uhreille tarjotaan neuvontaa ja apua liittyen esimerkiksi uhrin oikeusturvaan ja oikeuksiin, palveluihin sekä oleskeluoikeuteen. Palvelun avulla voidaan myös paljastaa merkittävä määrä vakavaa rikollisuutta.

Vaikka rikosuhrimaksujen korottamisen myötä rikoksen uhrien tukipalvelujen rahoitusta esitetään kokonaisuudessaan hieman korotettavaksi, ei esitetty rahoitus vastaa rikosten uhrien tuen tarvetta. Rikosuhripäivystys on joutunut sopeuttamaan toimintaansa, ja sen työn riittämätön rahoitus uhkaa esimerkiksi ihmiskaupan uhrien palveluita. Palveluiden rahoitusta tulisi vahvistaa

johtuen muun muassa pitkittyneistä rikosprosesseista, asiakasmäärän kasvusta ja kustannusten noususta.

Ihmisoikeusliiton työn painopisteitä ovat oikeusvaltion puolustaminen, yhdenvertaisuuden edistäminen ja syrjinnän ehkäisy, taloudelliset ja sosiaaliset oikeudet, tyttöjen sukuelinten silpomisen ja kunniaan liittyvän väkivallan ehkäisy sekä ihmisoikeudet urheilussa. Oikeusministeriön rahoituksen merkitys Ihmisoikeusliitolle on suuri. Ihmisoikeusliiton pitkäaikainen, monella saralla uraauurtava asiantuntijatyö on turvattava.

Vuonna 2023 Ihmisoikeusliiton toiminnan kulut olivat noin 1,2 miljoonaa euroa. Toiminnan rahoitus kertyi pääosin julkisesta rahoituksesta. Vielä vuodelle 2023 Ihmisoikeusliitto sai oikeusministeriön kohdennettua yleisavustusta 380 000 euroa. Tällä vaalikaudella oikeusministeriön alaisesta rahoituksesta on leikattu 150 000 euroa.

Pakolaisneuvonta ry on turvapaikka-asioihin erikoistunut lakiasiaintoimisto ja järjestö, joka on yli kolmen vuosikymmenen ajan seurannut läheltä ulkomaalaislainsäädännön kehitystä ja muodostunut turvapaikkaoikeuden keskeiseksi asiantuntijaksi Suomessa. Pakolaisneuvonta on voittoa tavoittelematon järjestö, jonka tarjoaman oikeudellisen avun rahoitus perustuu julkiseen oikeusapuun. Jälkeen jäänyt oikeusavun korvaustaso ei riitä korvaamaan erityisesti monimutkaisempien turvapaikka-asioiden todellisia kustannuksia. Pakolaisneuvonta on kehittänyt omaa varainhankintaa, mutta rahankeräyksellä saatuja tuottoja ei tällä hetkellä voida käyttää esimerkiksi maksuttoman oikeudellisen neuvonnan tarjoamiseen. Pakolaisneuvonnan työ ja pitkäaikainen osaaminen on korvaamatonta suomalaiselle oikeusvaltiolle. Oikeusturvan turvaamiseksi valtion tulee turvata Pakolaisneuvonnan työn riittävä rahoitus myös jatkossa.

Vuosi sitten hallitus poisti talousarvioesityksessään rauhanjärjestöt kokonaan oikeusministeriön avustusmomentin määrärahan käyttökohteista. Aktiivinen, laaja ja moniääninen kansalaisjärjestökenttä kuuluu keskeisesti suomalaiseen demokratiaan ja tekee osaltaan Suomesta kansalaisyhteiskunnan. Suomessa on aiemmin ymmärretty, että pienessä maassa laajan ja monipuolisen järjestökentän olemassaolo edellyttää myös valtion rahallista tukea. Suomalaiset rauhanjärjestöt ovat merkittäviä yhteiskunnallisia toimijoita. Ne tekevät rauhankasvatusta koulujen ja nuorisotyön kanssa, osallistuvat ja aktivoivat kansalaisten rauhan- ja turvallisuuspoliittista keskustelua sekä tuottavat tietoa julkaisemalla lehtiä, kirjoja sekä nettiaineistoja. Järjestöjä kuullaan asiantuntijoina eri hallinnonaloilla rauhaan, turvallisuuteen, asevalvontaan ja rauhankulttuuriin liittyvissä kysymyksissä. Suomalainen rauhantyö kansainvälisesti kattaa YK:n ja monen kansainvälisen yhteistyöjärjestön työhön osallistumisen, asevalvonnan kysymykset, joukkotuhoaseiden, pienaseiden ja väkivallan leviämisen vastaisen toiminnan, kansainvälisen oikeusperustaisen järjestelmän vahvistamisen sekä ihmisoikeuksien ja taloudellisen ja sosiaalisen oikeudenmukaisuuden puolesta tapahtuvan työn. Valtion tuen palauttaminen olisi tärkeää paitsi rauhanjärjestöjen toimintaedellytyksille myös rauhan edistämiselle nykyisessä maailmantilanteessa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 25.01.50 lisätään 200 000 euroa Rikosuhripäivystyksen toimintaan,

että momentille 25.01.50 lisätään 150 000 euroa Ihmisoikeusliitto ry:n toimintaan,

että momentille 25.01.50 lisätään 300 000 euroa Pakolaisneuvonta ry:n toiminnan turvaamiseen ja että hyväksytään seuraava lausuma:

Vastalauseen lausumaehdotus 6

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin rauhantyön järjestöjen avustusten palauttamiseksi ja kohdentaa niihin riittävän rahoituksen.

20. Ulosotto

Viime hallitus toteutti useita ylivelkaantuneiden asemaa parantaneita uudistuksia. Viime vaalikauden aikana ulosoton suojaosaa korotettiin ja vapaakuukausia lisättiin, maksuhäiriömerkintöjen voimassaoloa lyhennettiin, säädettiin positiivisesta luottorekisteristä, tiukennettiin kuluttajaluottojen sääntelyä, rajoitettiin perintäkulujen enimmäismääriä, parannettiin talous- ja velkaneuvonnan saatavuutta, helpotettiin velkajärjestelyyn pääsyä ja säädettiin sosiaalinen luototus hyvinvointialueiden lakisääteiseksi tehtäväksi.

Ylivelkaantumisen ehkäisy ja ylivelkaantuneiden aseman parantaminen vaativat kuitenkin yhä toimia, ja viime kaudella aloitettua työtä on jatkettava. Ulosoton suojaosan noston lisäksi ulosottoon tarvitaan laajempi uudistus. Nykyisen ulosottomallin ongelmien vuoksi tarvitaan progressiivinen ulosottomalli, jossa suojaosuuden ylittävästä palkasta maksettavat ulosotto-osuudet määräytyvät tulojen mukaan. Näin huomioitaisiin nykyistä portaittaista järjestelmää paremmin ihmisten maksukyky ja kannustettaisiin työntekoon. Lisäksi ulosottovelkojen lopullista vanhentumisaikaa on lyhennettävä ja yksityishenkilön velkajärjestelyyn pääsyä helpotettava. Lisäksi sääntelyä tulisi kehittää niin, että varmistetaan ulosottokulujen kohtuullisuus velalliselle niin, että velan pääoma lyhenee kohtuulliseen tahtiin.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 7

Eduskunta edellyttää, että hallitus kiirehtii ulosottosääntelyn laajempaa uudistusta oikeudenmukaisen progressiivisen ulosottomallin luomiseksi ja velallisen ulosottokulujen kohtuullistamiseksi sekä lyhentää ulosottovelkojen lopullista vanhentumisaikaa ja helpottaa yksityishenkilön velkajärjestelyyn pääsyä.

40. Rangaistusten täytäntöönpano

01. Rikosseuraamuslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Hallituksen rangaistusten kiristämiseen keskittyvä kriminaalipolitiikka lisää merkittävästi vankeusrangaistusten käyttöä, rangaistusten pituutta ja vankimäärää samaan aikaan, kun vankilat ovat jo nyt täynnä. Tilanne on vaikea vankipaikkojen, henkilöstön ja vankilaolosuhteiden riittävyyden kannalta. Erityisen ongelmallista on, että tilanne uhkaa vankiloissa toteutettavaa kuntouttavaa toimintaa, joka on keskeistä uusintarikollisuuden vähentämiseksi ja rikoksettomaan elämään tukemiseksi.

Rikosseuraamuslaitokselle myönnetystä lisämäärärahasta huolimatta taloudellisten voimavarojen ja henkilöstöresurssien niukkuus sekä riittämätön määrä vankipaikkoja muodostavat merkittävän riskin Rikosseuraamuslaitoksen toiminnalle. Osittain hyvin huonossa kunnossa olevaan vankilaverkostoon kohdistuu merkittäviä investointitarpeita tulevina vuosina.

Rangaistusten täytäntöönpanon tavoitteena on lisätä rangaistusta suorittavan valmiuksia rikoksettomaan elämäntapaan. Mahdollisuudet tarjota rikoksettomaan elämäntapaan tähtäävää kuntouttavaa toimintaa ovat heikentyneet Rikosseuraamuslaitoksen ja yhteistyökumppaneiden resurssipulan sekä rakenteellisten muutosten takia. Kuntoutusjatkumoiden rakentamista haastavat niin Rikosseuraamuslaitoksen kuin hyvinvointialueidenkin vaikea taloudellinen tilanne.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 8

> Eduskunta edellyttää, että kriminaalipoliittisten uudistusten valmistelussa tukeudutaan tutkittuun tietoon ja että Rikosseuraamuslaitoksen resurssien riittävyyttä seurataan vankipaikkojen ja vankilaolosuhteiden riittävyyden sekä kuntouttavan toiminnan laadun ja riittävän tarjonnan varmistamiseksi.

Pääluokka 26

SISÄMINISTERIÖN HALLINNONALA

Ankkuritoiminta on moniammatillista työtä nuoren hyvinvoinnin edistämiseksi ja rikosten ennalta estämiseksi. Toiminnan tavoitteena on varhainen puuttuminen nuorten rikolliseen tai muuten huolta herättävään käyttäytymiseen.

Ankkuritiimissä on ammattilaisia poliisista, sosiaalitoimesta, nuorisotoimesta ja terveystoimesta. Ankkuritiimejä on 48 kappaletta ympäri Suomen, jokaisen poliisilaitoksen alueella. Valtioneuvoston tasolla ankkuritoiminnan koordinaatiosta vastaa sisäministeriö.

Tutkimuksen mukaan moniammatilliseen ankkuritoimintaan osallistuneilla nuorilla on vertailuryhmää pienempi riski tehdä uusia rikoksia vuoden sisällä edellisestä rikoksesta. Ankkuritoimintaa tulisi laajentaa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 9

> Eduskunta edellyttää, että hallitus vahvistaa ankkuritoimintaa ja muuta moniammatillista nuorten hyvinvointia parantavaa ja rikoksia ennalta ehkäisevää toimintaa ympäri Suomea ja osoittaa tähän tarvittavat resurssit.

10. Poliisitoimi

01. Poliisitoimen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Harmaan talouden aiheuttama lasku julkiselle sektorille on suuri: eduskunnan tarkastusvaliokunnan ja Euroopan komission arvioiden mukaan vähintään 4—6 miljardia euroa. Esimerkiksi pimeän työn tekemisestä aiheutuva vaje verojen ja sosiaalivakuutusmaksujen menetyksinä on arvioitu noin 300—480 miljoonaksi euroksi. Ehkäisemällä harmaata taloutta parannetaan julkisen talouden rahoitusasemaa, vähennetään velkaantumista ja lisätään talouspoliittista liikkumavaraa. Harmaan talouden torjunta on rehellisten yritysten etu ja harmaan talouden torjunta edistää reilua kilpailua. Harmaan talouden torjuntaan pitäisi panostaa kaikilla viranomaissektoreilla.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 26.10.01 lisätään 2 000 000 euroa harmaan talouden torjuntaan.

40. Maahanmuutto

Pääministeri Petteri Orpon hallituskaudella on tehty lukuisia ulkomaalaislain muutoksia, kiristetty oleskelulupia, vaikeutettu perheenyhdistämistä ja heikennetty turvapaikanhakijoiden sekä kansainvälistä suojelua saavien asemaa. Ulkomaalaislain muutoksia on jo yhteensä 16, minkä lisäksi sisäministeriön valmistelemana on tehty muutoksia ja kiristyksiä kansalaisuuslakiin ja vastaanottolakiin. Yhdenvertaisvaltuutettu on toistuvasti huomauttanut lausunnoissaan, että ulkomaalaisten asemaan vaikuttavista lukuisista lainsäädäntöhankkeista on ollut mahdotonta tehdä yhteisvaikutusten arviointia. Hankkeiden kokonaisvaikutuksista ei ole tehty asianmukaisia perus- ja ihmisoikeusarviointeja. Joitain lakimuutoksia on perusteltu myös säästöillä, vaikka tosiasialliset vaikutukset ovat kyseenalaisia niin taloudellisesti kuin inhimillisesti.

Hallituksen maahanmuuttopolitiikan ydinviesti on, että Suomi ei kaipaa ulkomaalaisia, oli kyse sitten kansainvälisestä suojelusta tai työnteosta. Kiristysten kokonaisuutta eivät ole kritisoineet ainoastaan yhdenvertaisuusvaltuutettu, lapsiasiainvaltuutettu ja ihmisoikeustoimijat, vaan yhtä lailla esimerkiksi Elinkeinoelämän keskusliitto. Lukuisten esitysten yhteisvaikutusten arvioinnin räikeiden puutteiden lisäksi hallituksella ei ole kokonaiskuvaa maahanmuuttopolitiikkansa vaikutuksista Suomen työmarkkinoihin, talouteen, väestökehitykseen saati ulkomaalaisten työntekijöiden ja suojaa hakeneiden mahdollisuuksiin kotiutua Suomeen. Esimerkiksi kansalaisuuden ja oleskeluluvan saamisen vaikeuttaminen aste asteelta vähentää työntekijöiden halua ja mahdollisuuksia varmistua tulevaisuudestaan Suomessa ja tekee Suomesta vähemmän houkuttelevan maan. Yhdenvertaisuusvaltuutettu on huomauttanut lisäksi muun muassa kiristyneiden kotoutumisvaatimusten aiheuttamasta kohtuuttomasta stressistä ja huolesta, mitä lakimuutoksilla aiheutetaan kansainvälistä suojelua saaville ja ihmiskaupan uhreille.

Hallituksen kyvyttömyys ja haluttomuus tarkastella maahanmuuttopolitiikkaa kokonaisuutena, sekä inhimillisestä että taloudellisesta näkökulmasta, näkyy kaikkein heikoimmassa asemassa olevien aseman ja toimeentulon heikentymisenä. Esimerkiksi vastaanottorahan leikkaukset, joista aiotaan tehdä ensi vuonna pysyviä, aiheuttavat jo valmiiksi vaikeassa tilanteessa oleville ihmisille turhaa kärsimystä sekä järjestelmää kuormittavaa byrokraattista taakkaa, kun viimesijainen

etuus ei riitä edes perustarpeisiin. Kun viimesijaista etuutta lasketaan niin matalalle tasolle, että merkittävä enemmistö etuuden saajista joutuu turvautumaan byrokraattisesti raskaaseen ja tutkitusti henkilön toimijuutta rajaavaan harkinnanvaraiseen ja mahdollisesti tavaramuotoiseen apuun, on viivan alle jäänyt säästö vain näennäistä.

Hallitus on jo aiemmin säätänyt inhimillistä kärsimystä, kustannuksia ja byrokratiaa lisääviä toimia, joille ei löydy kestäviä perusteita. Esimerkiksi kansainvälisen suojelun väliaikaistaminen ja lupien pituuden lyhentäminen lisää kustannuksia, byrokratiaa ja epävarmuutta. Muun muassa YK:n pakolaisjärjestö UNHCR on kritisoinut Tanskaa sen samankaltaisista toimista. UNHCR on nostanut esiin, että on hyvin epätodennäköistä, että yksilön tapauksessa olosuhteet suojeluaseman myöntämiselle muuttuisivat vuodessa tai kolmessa. Sen sijaan lyhytaikaiset oleskeluluvat ja suojeluaseman säännöllinen tarkastaminen voivat altistaa suojelua saaneet ihmiset työvoiman hyväksikäytön riskeille, sillä epävarma asema heikentää heidän asemaansa työelämässä. Lupien pituuden minimoiminen vaikeuttaa kotoutumista, ja pitkittynyt epävarmuus luo erilaisia riskejä mielenterveydellisiin oireisiin ja toimintakyvyn heikkenemiseen. Lyhyet oleskeluluvat johtavat useampiin jatkolupahakemuksiin lisäten kustannuksia ja byrokratiaa. Lisäksi jatkolupien käsittely kuormittaa Maahanmuuttoviraston jo nyt kuormittunutta lupakäsittelyä.

Niin ikään säilöönoton muuttaminen laajemmin käytössä olevaksi menettelyksi lisää kustannuksia ja inhimillistä kärsimystä. Säilöönoton laajentamiselle ei ole esitetty kestäviä perusteluja tai tavoitetta. Monet järjestöt ovat pitkään vaatineet alaikäisten säilöönoton kieltämistä. Viimeksi kesäkuussa 2023 Lapsen oikeuksien komitea vaati Suomea lopettamaan turvapaikanhakijalasten ja muiden maahanmuuttaneiden lasten säilöönoton. Myös YK:n ihmisoikeusneuvoston Suomen yleismaailmallista määräaikaistarkastelua koskevassa raportissa vaadittiin lasten säilöönoton lopettamista.

Hallituksen maahanmuuttopolitiikka on ihmisarvoa loukkaavaa, kansainvälisiä ihmisoikeusstandardeja rapauttavaa sekä Suomen väestökehitykselle ja kansantaloudelle pitkällä aikavälillä haitallista.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 10

> Eduskunta edellyttää, että hallitus peruuttaa maahanmuuton tiukennukset, jotka uhkaavat Suomen myönteistä väestökehitystä, hankaloittavat työvoiman saatavuutta ja heikentävät ihmisoikeuksien toteutumista.

01. Maahanmuuttoviraston ja valtion vastaanottokeskusten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Globaali pakolaistilanne on useiden pitkittyneiden konfliktien takia historiallisen vakava. YK:n pakolaisjärjestö UNHCR:n koordinoima uudelleensijoittaminen pakolaiskiintiössä on hallittu keino auttaa haavoittuvimmassa asemassa olevia pakolaisia. Se tarjoaa kipeästi kaivatun turvallisen reitin suojeluun ja mahdollistaa uuden alun usein vuosia pakolaisleireillä eläneille. Kiintiöpakolaisiksi valitaan mm. kidutuksen uhreja, väkivaltaa kokeneita naisia, vammaisia ja lapsiperheitä. Suomen vastaanottamista kiintiöpakolaisista vuosittain noin puolet on ollut lapsia.

Suomi on osallistunut kiintiöpakolaisten vastaanottoon pitkään ja esimerkillisesti. Pakolaiskiintiön koko ei ole kuitenkaan heijastellut maailman pakolaistilannetta. Hallituksen päätös laskea pakolaiskiintiö 500:aan on kestämätön tilanteessa, jossa globaali pakolaisuus on historiallisella tasolla, pakolaisten määrä on kasvanut vuosittain rajusti useiden pitkittyneiden konfliktien ja kriisien vuoksi ja toisaalta Suomeen on vuosia saapunut melko vähän turvapaikanhakijoita.

Pakolaiskiintiön koko ei ole ensi sijassa taloudellinen vaan moraalinen kysymys. Kiintiöpakolaisten vastaanottamisen nettovaikutukseen vaikuttaa myös Euroopan unionin turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahaston (AMIF) jokaisesta vastaanotetusta kiintiöpakolaisesta jäsenvaltiolle maksama kertakorvaus. AMIF-korvauksen myötä pakolaiskiintiön noston nettokustannusvaikutus ensimmäiselle vuodelle on negatiivinen. Kiintiön nostaminen ehdotetusta 500:sta 2 500:aan nostaa AMIF-korvausta arviolta 21,2 miljoonaa euroa.

Pakolaisten auttamiseksi tarvitaan myös yhteiseurooppalaisia ratkaisuja ja sitovaa vastuunjakoa. Tämä ei voi tarkoittaa auttamisen ulkoistamista EU:n rajojen ulkopuolelle ja maihin, joissa pakolaiset ja turvapaikanhakijat kärsivät jo nyt vakavista ihmisoikeusloukkauksista. Sen sijaan tarvitaan tukea olemassa olevalle YK-vetoiselle järjestelmälle, jolla apua tarvitsevia voidaan auttaa hallitusti ja tehokkaasti nyt. Pakolaiskiintiötä tulee nostaa merkittävästi.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

> että momentille 26.40.01 lisätään 975 000 euroa Maahanmuuttoviraston ja valtion vastaanottokeskusten toimintamenoihin pakolaiskiintiön korottamiseksi 2 500:aan ja että hyväksytään seuraava lausuma:

Vastalauseen lausumaehdotus 11

> Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo eduskunnalle esityksen alaikäisten säilöönoton kieltämiseksi.

21. Pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden vastaanotto (arviomääräraha)

Globaali pakolaistilanne on useiden pitkittyneiden konfliktien takia historiallisen vakava. YK:n pakolaisjärjestö UNHCR:n koordinoima uudelleensijoittaminen pakolaiskiintiössä on hallittu keino auttaa haavoittuvimmassa asemassa olevia pakolaisia. Se tarjoaa kipeästi kaivatun turvallisen reitin suojeluun ja mahdollistaa uuden alun usein vuosia pakolaisleireillä eläneille.

Kiintiöpakolaisiksi valitaan mm. kidutuksen uhreja, väkivaltaa kokeneita naisia, vammaisia ja lapsiperheitä. Suomen vastaanottamista kiintiöpakolaisista vuosittain noin puolet on ollut lapsia. Suomi on osallistunut kiintiöpakolaisten vastaanottoon pitkään ja esimerkillisesti. Pakolaiskiintiön koko ei ole kuitenkaan heijastellut maailman pakolaistilannetta. Hallituksen päätös laskea pakolaiskiintiö 500:aan on kestämätön tilanteessa, jossa globaali pakolaisuus on historiallisella tasolla, pakolaisten määrä on kasvanut vuosittain rajusti useiden pitkittyneiden konfliktien ja kriisien vuoksi ja toisaalta Suomeen on vuosia saapunut melko vähän turvapaikanhakijoita.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 26.40.21 lisätään 2 850 000 euroa pakolaiskiintiön korottamiseksi 2 500:aan.

63. Vastaanottotoiminnan asiakkaille maksettavat tuet (arviomääräraha)

Vastaanottoraha myönnetään välttämättömän toimeentulon turvaamiseksi ja itsenäisen selviytymisen edistämiseksi kansainvälistä suojelua hakeville, tilapäistä suojelua saaville sekä ihmiskaupan uhreille, joilla ei ole kotikuntaa Suomessa. Vastaanottorahaa voi saada, jos tulot ja varat eivät riitä välttämättömiin jokapäiväisiin menoihin, kuten ruokaan ja vaatteisiin.

Vastaanottoraha on toimeentulotuen tavoin perustuslain 19 §:n 1 momentin mukaista ihmisarvoisen elämän turvaa toteuttava viimesijainen etuus. Siinä missä sen määrä vastaanottolakia säädettäessä asetettiin 70 prosenttiin toimeentulotuen perusosasta, oli taso jo ennen tätä vaalikautta jäänyt tätä enemmän jälkeen toimeentulotuesta. Vastaanottoraha on pienennetty perustuslain ja vastaanottodirektiivin sallimaan minimiin. Kun otetaan huomioon myös vastaanottorahaan tehtävän indeksitarkistusten jäädytyksen vaikutus, on turvapaikanhakijoiden ja esimerkiksi tilapäistä suojelua saavien ukrainalaisten välttämätön toimeentulo vaarantunut.

Ei ole poliittisesti viisasta eikä eettisesti kestävää laskea viimesijaista toimeentuloa turvaavia etuuksia niin alhaiselle tasolle, että ne eivät riitä edes elämän ylläpidon kannalta välttämättömiin kuluihin, kuten riittävään ravintoon. Liioin ei ole sosiaalipoliittisesti järkevää laskea viimesijaista toimeentuloa turvaavia etuuksia niin matalalle tasolle, että merkittävä enemmistö etuuden saajista joutuu turvautumaan byrokraattisesti raskaaseen ja tutkitusti henkilön toimijuutta rajaavaan harkinnanvaraiseen ja mahdollisesti tavaramuotoiseen apuun. Vastaanottorahan leikkauksen jälkeen harkinnanvaraisen täydentävän vastaanottorahan hakeminen ja myöntäminen on lisääntynyt selvästi.

Vastaanottorahan taso on nostettava takaisin vuoden 2023 tasolle.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 12

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin vastaanottorahan nostamiseksi vuoden 2023 tasolle.

Pääluokka 27

PUOLUSTUSMINISTERIÖN HALLINNONALA

Yleinen asevelvollisuus ja varusmiespalvelus ovat tärkeä osa Suomen puolustuskykyä. Varusmiespalveluksessa koulutetaan asevelvolliset sotilaallisen maanpuolustuksen tehtäviin ja ylläpidetään Puolustusvoimien valmiutta. Vain harvalla Euroopan maalla on käytössään Suomen tapaan laaja asevelvollisuus.

Asevelvollisuuteen perustuvan maanpuolustuksen kustannukset eivät näy kokonaan budjettimenoissa eivätkä esimerkiksi sisällä täyttä korvausta varusmiesten käyttämälle ajalle. Elinkeinoelämän tutkimuslaitos Etla esitti raportissaan vuonna 2021, että asevelvollisuuden kustannukset olisi perusteltua ottaa huomioon, kun halutaan verrata maanpuolustukseen käytettyjä resursseja eri maiden kesken. Nato ei näitä kustannuksia kuitenkaan huomioi.

ETLA:n laskujen mukaan miesten keskimääräisellä palkkatasolla arvioituna asevelvollisuuden kustannus on noin 0,4 prosenttia BKT:sta. Se on noin miljardi euroa vuodessa. Asevelvollisuuden vaihtoehtoiskustannusten huomioiminen kasvattaisi siis Suomen nykyiset puolustusmenot jo lähemmäs kolmea prosenttia BKT:sta. Suomen asevelvollisuuden epäsuorat kustannukset tulisikin sisällyttää Naton puolustusmenoprosentteihin, koska tämä yksistään vähentäisi puolustusmenojen jatkuvaa korotuspainetta ja muiden menojen leikkauspainetta.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 13

> Eduskunta edellyttää, että hallitus edistää aktiivisesti sitä, että Nato huomioisi kaikki asevelvollisuuden aiheuttamat kustannukset, mukaan lukien epäsuorat kustannukset, osaksi Suomen puolustusmenoja.

Pääluokka 28

VALTIOVARAINMINISTERIÖN HALLINNONALA

10. Verotus ja tulli

01. Verohallinnon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Harmaa talous aiheuttaa suuren laskun julkiselle taloudelle. Eduskunnan tarkastusvaliokunnan vuonna 2010 teettämän tutkimuksen mukaan harmaan talouden laajuus oli 5,5—7,5 prosenttia bruttokansantuotteesta. Euroopan komissio taas arvioi vuonna 2011, että Suomen harmaan talouden koko oli 13,7 prosenttia bruttokansantuotteesta. Vuonna 2015 julkaistussa tutkimuksessa Suomen harmaan talouden osuudeksi arvioitiin 12,9 prosenttia bruttokansantuotteesta. Arviot antavat viitteitä siitä, että harmaan talouden aiheuttama verovaje on merkittävä, vähintään 4—6 miljardia euroa. Ehkäisemällä harmaata taloutta parannetaan julkisen talouden rahoitusasemaa, vähennetään velkaantumista ja lisätään talouspoliittista liikkumavaraa.

Harmaa talous ei aiheuta ainoastaan verotulojen menetyksiä, vaan myös merkittäviä vahinkoja laillisesti toimiville yrittäjille kilpailuedellytysten heikentämisenä. Harmaa talous tarjoaa kotimaiselle ja ulkomaiselle järjestäytyneelle rikollisuudelle väylän levittäytyä talouselämään ja yhteiskunnan muihin rakenteisiin.

Harmaan talouden torjuntaan panostaminen maksaa itsensä monin kerroin takaisin. Esimerkiksi vuonna 2022 rikoshyötyjen haltuunottona saatiin valtion kassaan 26,7 miljoonaa euroa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 28.10.01 lisätään 2 000 000 euroa harmaan talouden torjuntaan.

02. Tullin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Harmaan talouden vastainen toiminta edellyttää myös Tullin resurssien vahvistamista.

Tullin toimintamenojen kohdalle on palautettava nimenomainen maininta harmaan talouden torjunnasta ja siihen on osoitettava riittävä rahoitus. Lähtökohtana tulee olla harmaan talouden torjunnan turvaaminen ja toiminnan tehostaminen lisäämällä resurssien tehokasta käyttöä ja sujuvoittamalla viranomaisyhteistyötä.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 28.10.02 lisätään 2 000 000 euroa harmaan talouden torjuntaan.

70. Valtionhallinnon kehittäminen

Hallituksen ohjelmaan on kirjattu valtionhallinnon tuottavuusohjelma. Hallintoon kohdistuvilla tuottavuustoimilla tavoitellaan toimintamenojen supistamista, kyse on siis julkishallintoon tehtävistä leikkauksista. Kokonaisuudessaan valtionhallinnon leikkauksilla tavoitellaan 243 miljoonan euron säästöjä vuoden 2027 tasolla.

Ministeriöiden ja virastojen riittävät henkilöstöresurssit takaavat, että asiantuntijuus valtionhallinnossa kasvaa ja kehittyy. Virkatyönä tehtävä työ myös eroaa erilaisten yritysten palveluksessa olevien konsulttien tekemästä työstä, jonka merkitys ja määrä on julkishallinnossa kasvanut nopeasti. On hallinnon avoimuuden ja demokratian kannalta ongelmallista, jos lainsäädäntötyöhön liittyvää valmistelua ja tietoa siirtyy yhä kasvavassa määrin yksityisille yrityksille ja konsulteille, joita eivät koske samat lakisääteiset vastuut ja velvoitteet kuin virkavastuulla toimivia viranhaltijoita ja viranomaistahoja. Lisäksi valtion toimintamenojen supistaminen valtionhallinnosta on kyseenalaista talouden kestävyyden näkökulmasta, sillä henkilöstömenojen leikkaaminen joudutaan usein korvaamaan lisäämällä palvelujen ostoja. Tällöin ainoastaan siirretään julkishallinnon palveluita ja toimintoja voittoa tavoitteleville yrityksille.

Moni ministeriö ja virasto toimii jo niukoilla määrärahoilla, ja onkin epäselvää, kuinka tuottavuusohjelma tarkalleen toteutetaan. Tavoiteltua 234 miljoonan euron lisäsäästöä ei saada toteutettua pelkästään digitalisaatiolla tai toimitilauudistuksilla, joita molempia jo toteutetaan ja on suunniteltu toteutettavaksi merkittävässä määrin myös ilman tuottavuusohjelmaa. Henkilöstötyövuosiksi muutettuna leikkaukset tarkoittaisivat mittavia irtisanomisia, minkä seuraukset olisivat demokratian kannalta erittäin huolestuttavat. Vaikuttaa siltä, että hallituksen tavoite supistaa julkista sektoria on ideologinen itseisarvo, ei aitoa kustannusvaikuttavuutta tai lainsäädännön laadun kehittämistä tavoitteleva toimi. Henkilöstön irtisanominen valtionhallinnosta myös pahentaa Suomen jo todella heikkoa työttömyystilannetta.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 14

Eduskunta edellyttää, että hallitus peruu suunnitelmansa valtionhallinnon ylimitoitetusta tuottavuusohjelmasta, joka uhkaa vaarantaa laadukkaan lainvalmistelun, hyvän hallinnon ja kansalaisten oikeusturvan, ja kohtuullistaa säästötavoitteita.

89. Hyvinvointialueiden rahoitus

31. Hyvinvointialueiden yleiskatteinen valtionrahoitus (arviomääräraha)

Oikeistohallitus on ajamassa julkista sosiaali- ja terveydenhuoltoa hallitsemattomaan kriisiin. Hallitus on päättänyt käyttää vaalikauden aikana satoja miljoonia euroja terveysfirmojen voittojen paisuttamiseen.

Samalla hoitohenkilöstöä irtisanotaan ympäri Suomea, ja kaikesta leikataan aina lastensuojelusta vanhuspalveluihin. Hallitus ei ole tuonut eduskuntaan ainoatakaan esitystä, joka millään tavalla helpottaisi hyvinvointialueiden vaikeaa taloustilannetta.

Hallitus hakee uusia säästöjä mm. korvaamalla vanhusten kotihoidon käyntejä teknologialla (-50,9 milj.), rajoittamalla sairaaloiden tehtäviä työnjakoa tiukentamalla (-23,4 milj.) sekä tiukentamalla vammaispalvelulain soveltamisalaa (-13,8 milj.). Tehtävämuutoksien arvioidaan vähentävän hyvinvointialueiden rahoitusta 72 miljoonalla eurolla vuonna 2026.

Hyvinvointialueindeksin mukainen tarkistus hyvinvointialueiden rahoitukseen on 3,25 %. Korotus on jälleen todellista kulukehitystä pienempi, koska HVA-indeksin laskentaperusteissa painottuu yleinen ansiotasoindeksi, joka on merkittävästi alempi kuin hyvinvointialueiden todellisen kustannus- ja ansiotason kehitys.

Vasemmistoliitto peruisi Orpon hallituksen tekemät sote-leikkaukset ja uudistaisi sote-rahoitusta kestävämmäksi. Hyvinvointialueille tulisi antaa akuuteimpaan tarpeeseen 200 miljoonaa euroa lisärahoitusta, jotta palveluiden hallitsemattomalta alasajolta ja irtisanomisilta vältyttäisiin.

Oikeistohallitus on pidentänyt perusterveydenhuollon hoitotakuuta 14 vuorokaudesta kolmeen kuukauteen. Hoitoon pääsyn vaikeuttaminen perusterveydenhuollossa on järjetöntä politiikkaa, joka heikentää kansalaisten terveyttä. Se johtaa kasvaviin erikoissairaanhoidon kustannuksiin, kun sairauksia ei saada hoidettua ajoissa. Hallitus käyttää yksityisen sairaanhoidon Kela-korvauksien korottamiseen suurin piirtein saman verran rahaa kuin hoitotakuusta leikataan. Tähän asti korotetut Kela-korvaukset eivät kuitenkaan todistettavasti ole vaikuttaneet hoitojonoihin, vaan ne ovat valuneet terveysfirmojen nouseviin hintoihin.

Vasemmistoliitto katsoo, että Kela-korvauksiin hukatut rahat tulisi käyttää julkisen perusterveydenhuollon vahvistamiseen siten, että hoitotakuu kiristetään asteittain seitsemään vuorokauteen. Samalla on kehitettävä omalääkäri- ja omahoitajamalleja, joilla turvataan hoidon jatkuvuutta ja päästään parempiin tuloksiin niin terveyden kuin talouden näkökulmasta. Erikoissairaanhoidon lainsäädännöllä saneltu keskittäminen ja sairaalaverkon alas ajaminen on lopetettava, ja hyvinvointialueille tulee antaa oma päätösvalta sairaalaverkkonsa kehittämisestä.

Hallitus on ollut haluton uudistamaan sote-rahoitusta ilmeisistä korjaustarpeista huolimatta. Rahoituksen riittämättömyyden vuoksi hyvinvointialueiden taloussuunnittelu on ollut hankalaa ja hyvinvointialueet ovat joutuneet supistamaan toimintaansa. Hyvinvointialueiden rahoitusta vähennetään myös tehtävämuutosten perusteella enemmän kuin tehtävämuutokset todellisuudessa vähentävät hyvinvointialueiden menoja. Vaikutuksiltaan merkittävin tehtävämuutos on teknologian hyödyntäminen kotihoidossa. Muutoksen hyöty ei ole realisoitavissa niin suurena kuin rahoituksen leikkauksessa on arvioitu, sillä alueet ovat jo tähän mennessä ottaneet käyttöön laajasti teknologiaa kotihoidossa. Arviossa ei olla huomioitu myöskään kotihoidon ja ympärivuorokautisen hoivan asukkaiden kasvavia palvelutarpeita.

Hallitus kohdistaa uusia sote-leikkauksia myös vammaispalveluihin rajoittamalla vammaispalvelulain soveltamisalaa elämänvaiheen perusteella. Käytännössä 20 miljoonan euron leikkaus tulee jättämään monet ikääntyneet vammaiset kokonaan tarvitsemiensa vammaispalveluiden ulkopuolelle. Vasemmistoliitto ei hyväksy ikäihmisten tai vammaisten palveluiden leikkaamista.

Myös vuodelle 2026 esitetyn rahoituksen taso tarkoittaa hyvinvointialueille edelleen mittavia sopeutustarpeita sen sopeutustarpeen lisäksi, jonka ensimmäisten toimintavuosien kertyneiden alijäämien kattaminen edellyttää.

Sote-rahoitusmalli tulisi kokonaisuudessaan uudistaa siten, että hyvinvointialueiden alijäämän kattamisvelvoite pidennetään neljään vuoteen, hyvinvointialueiden kustannusindeksi päivitetään vastaamaan paremmin alueiden todellisia menoja ja investointisääntelyä kehitetään. Hyvinvointialueille tulisi antaa verotusoikeus, jotta ne voivat kehittää toimintaansa pitkäjänteisesti ja vastuullisesti. Esitämme myös muutoksia hyvinvointialueiden työnantajapolitiikkaan, vahvempaa henkilöstön osallistamista sekä rajoituksia vuokratyövoiman ja ostopalveluiden käyttöön.

Mielenterveyspalveluiden heikko saatavuus aiheuttaa paljon tarpeetonta pahoinvointia, ja se on vakava yhteiskunnallinen ongelma. Mielenterveysongelmat ovat jo nyt työkyvyttömyyseläkkeen yleisin syy Suomessa. Vasemmistoliiton vaihtoehdossa perusterveydenhuollon mielenterveyspalveluita vahvistetaan. Parantaisimme matalan kynnyksen psykososiaalisten palveluiden ja terapioiden saatavuutta. Matalan kynnyksen palvelujen lisäksi vakavia ja pitkäaikaisia mielenterveysongelmia sairastavilla täytyy olla oikeus pitkäkestoiseen ja tarvittaessa pysyvään hoitoon sekä kuntoutumista ja pärjäämistä tukeviin asumispalveluihin.

Myös väkivaltaa kokeneiden ihmisten palveluita on parannettava. Lähisuhdeväkivalta ja naisiin kohdistuva väkivalta ovat vakavia kotimaisia ihmisoikeusongelmia. Viime vuonna julkaistussa EU:n perusoikeusviraston kyselytutkimuksessa Suomessa asuvista naisista 57 % kertoi kokeneensa fyysistä väkivaltaa, seksuaaliväkivaltaa tai väkivallalla uhkailua. Luku oli EU-maiden korkein. Vaikka turvakotipaikkojen määrää on tasaisesti nostettu, niiden määrä on yhä riittämätön. Turvakotien rahoitusta on määrätietoisesti kasvatettava turvakotipaikkojen määrän ja saavutettavuuden lisäämiseksi.

On arvioitu, että jokainen omaishoitaja säästää yhteiskunnan resursseja noin 10 000 euroa vuodessa. Omaishoito onkin inhimillinen ja erittäin kustannustehokas keino vastata kasvaviin hoivan tarpeisiin. Ilman omaishoitajien arvokasta panosta sosiaali- ja terveysjärjestelmämme olisi nykyistäkin suuremmissa vaikeuksissa. Tästä vaativasta ja sitovasta hoitotyöstä tulee maksaa oi-

keudenmukainen ja riittävä korvaus. Vasemmistoliiton vaihtoehdossa kaikkia omaishoidon korvauksia kasvatetaan 20 prosentilla. Samalla omaishoitajuudelle laadittaisiin yhtenäinen kansallinen kriteeristö, ja se mahdollistettaisiin kaikille nämä ehdot täyttäville. Omaishoito tulee myös voida yhdistää palkkatyöhön nykyistä joustavammin.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 15

Eduskunta edellyttää, että hallitus peruu kaikki hyvinvointialueiden rahoitukseen kohdistuvat leikkaukset ja toteuttaa perusterveydenhuollon seitsemän päivän hoitotakuun.

Vastalauseen lausumaehdotus 16

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnan käsiteltäväksi esitykset, joilla ongelmissa olevien hyvinvointialueiden rahoitusta voidaan kasvattaa kertaluonteisella määrärahalla vuonna 2026 palvelutason turvaamiseksi.

Vastalauseen lausumaehdotus 17

Eduskunta edellyttää, että hallitus uudistaa kiireellisesti sote-rahoitusmallin siten, että rahoituksen tasoon vaikuttava kustannusindeksi huomioi sote-sektorin palkkakehityksen ja vastaa paremmin hyvinvointialueiden todellisia kustannuksia, hyvinvointialueiden alijäämän kattamisvelvoite pidennetään vähintään neljään vuoteen ja investointeja koskevaa sääntelyä uudistetaan investointien mahdollistamiseksi.

Vastalauseen lausumaehdotus 18

Eduskunta edellyttää, että hyvinvointialueille säädetään verotusoikeus.

Vastalauseen lausumaehdotus 19

Eduskunta edellyttää, että hallitus lopettaa pakkokeskittämisen ja jättää sairaala- ja päivystysverkosta päättämisen alueiden omaan päätösvaltaan.

Vastalauseen lausumaehdotus 20

Eduskunta edellyttää, että hallitus peruu vammaispalvelulain soveltamisalaan tehdyt muutokset ja niihin sidotut hyvinvointialueiden menovähennykset, jotka uhkaavat heikentää erityisesti ikääntyneiden vammaisten henkilöiden palveluiden saatavuutta.

Vastalauseen lausumaehdotus 21

Eduskunta edellyttää, että hallitus peruu kotihoidon henkilöstömitoitukseen tehdyt muutokset, joilla teknologisia ratkaisuja sisällytetään mitoitukseen ja siten heikennetään kotihoidon henkilöstöresursseja sekä hyvinvointialueiden rahoituspohjaa.

Vastalauseen lausumaehdotus 22

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee ja tuo eduskunnan käsiteltäväksi säädökset, joilla hillitään vuokralääkärifirmojen ja ostopalveluiden käytöstä aiheutuvaa kustannusten nousua julkisessa sosiaali- ja terveydenhuollossa.

Vastalauseen lausumaehdotus 23

Eduskunta edellyttää, että hallitus peruu korotukset sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuihin.

Vastalauseen lausumaehdotus 24

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnan käsiteltäväksi esitykset, joilla parannetaan mielenterveyspalveluiden saatavuutta perustasolla ja erikoissairaanhoidossa, ja kasvattaa näiden rahoitusta merkittävästi vuonna 2026.

Vastalauseen lausumaehdotus 25

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnan käsiteltäväksi esitykset, joilla kaikkia omaishoidon palkkioita korotetaan 20 prosentilla.

Vastalauseen lausumaehdotus 26

Eduskunta edellyttää, että hallitus palauttaa lastensuojelun jälkihuollon ikärajan 25 vuoteen.

90. Kuntien tukeminen

30. Valtionosuus kunnille peruspalvelujen järjestämiseen (arviomääräraha)

Hallituksen toimet heikentävät kuntataloutta sekä vuonna 2026 että koko hallituskauden aikana. Samaan aikaan kun kuntien tehtäviä lisätään, yleiskatteelliseen valtionosuusrahoitukseen ohjataan useita leikkauksia indeksijarrun, normien keventämisen ja kotoutumiskorvausten tehostamisen nimissä. Kunnan peruspalvelujen valtionosuutta vähentää muun muassa hallituksen kevään 2025 kehysriihessä päättämä 75 miljoonan euron pysyvä valtionosuuden vähennys sekä hallitusohjelman mukainen indeksikorotuksen yhtä prosenttiyksikköä vastaava vähennys, jonka vaikutus on ensi vuonna noin 32 miljoonaa euroa. Vähennys on käytännössä leikkaus kuntien sivistyspalveluista, sillä ne muodostavat valtaosan kuntien menoista. Indeksileikkaus siis heikentää esimerkiksi varhaiskasvatuksen, perusopetuksen ja toisen asteen koulutuksen rahoitusedellytyksiä. Koko hallituskauden aikana indeksijarrun kumulatiivinen vaikutus on hallitusohjelmapapereiden mukaan noin 120 miljoonaa euroa.

Työttömyyden rajun kasvun myötä työllisyysalueiden asiakasmäärät ja kuntien rahoittamat työttömyysturvamenot ovat lisääntyneet odotettua voimakkaammin. Lisäksi hallituksen sosiaaliturvaan kohdistuvat päätökset, kuten asumistuen ja työttömyysetuuksien leikkaukset, ovat lisänneet

toimeentulotuen tarvetta eli kuntien ja valtion puoliksi rahoittaman toimeentulotuen kustannuksia. Valtionosuusleikkausten yhteissumma nousee hallituskaudella noin 200 miljoonaan euroon. Kuntien toimintakyvylle on välttämätöntä, että valtionosuuksista ei leikata. Valtionosuusleikkaukset on peruttava ja valtionosuuksia korotettava täysimääräisesti.

Suomen työikäisen väestön kasvu on maahanmuuton ansiota. On siis selvää, että tarvitsemme myös jatkossa merkittävän määrän maahanmuuttoa vuosittain, jotta ikärakenteemme oikenisi ja työvoimaa riittäisi.

Kotoutumisen ja työvoiman maahanmuuton edistäminen vaativat kuitenkin määrärahoja, joita hallitus on valitettavasti leikannut merkittävästi. Vastuu palveluiden järjestämisestä siirtyi vuoden 2025 alusta alkaen kunnille valmiiksi alijäämäisenä.

Laskennallisia korvauksia leikkaamalla hallitus on heikentänyt kotoutumispalveluiden laatua ja saatavuutta. Kotoutumista heikentämällä lisätään yhteiskunnallisia ongelmia. Samaan aikaan hallitus on lukuisilla lakimuutoksilla vaikeuttanut Suomeen muuttavien ihmisten asemaa riippumatta siitä, millä perusteella ihminen muuttaa Suomeen.

Epäonnistunut kotoutuminen tulee yhteiskunnalle kalliiksi. Pidemmällä tähtäimellä tarve kalliimmille sosiaalipalveluille ja toimeentulotuelle kasvaa epäonnistuneen kotoutumisen myötä. Kotoutumiseen panostaminen puolestaan lisää maahanmuuttajien mahdollisuuksia työllistyä ja osallistua yhteiskunnan toimintaan.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 27

> Eduskunta edellyttää, että hallitus varmistaa kuntien taloudelliset edellytykset turvata laadukkaat peruspalvelut kaikille suomalaisille ja huomioi tämän valtionosuuksien mitoituksessa.

Vastalauseen lausumaehdotus 28

> Eduskunta edellyttää, että hallitus peruu päättämänsä pysyvän vähennyksen kuntien valtionosuuksiin.

Vastalauseen lausumaehdotus 29

> Eduskunta edellyttää, että hallitus tekee kuntien peruspalveluiden indeksikorotukset täysimääräisinä läpi hallituskauden.

Vastalauseen lausumaehdotus 30

> Eduskunta edellyttää, että hallitus vahvistaa kuntien resursseja maahanmuuttajien kotoutumispalveluissa.

91. Työllisyyden ja elinkeinoelämän tukeminen

41. Energiaverotuki (arviomääräraha)

Kestävän siirtymän vauhdittaminen edellyttää säilyttävien ja ympäristölle haitallisten verotukien vähentämistä ja tukien suuntaamista puhtaaseen kehitykseen.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 31

> Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnan käsiteltäväksi esityksen maatalouden energiaveropalautuksen poistamisesta fossiilienergian osalta.

Pääluokka 29

OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖN HALLINNONALA

Tulevina vuosina suomalaista koulutusjärjestelmää haastaa erityisesti ikäluokkien pienenemisestä ja kaupungistumisesta johtuva erilaistuminen Suomen koulujen ja kuntien välillä. Eriarvoistumiskehitystä tapahtuu myös suurten kaupunkien sisällä. Vasemmistolle tärkeintä on turvata jokaisen lapsen yhdenvertainen oikeus oppia ja käydä koulua riippumatta sukupuolesta, äidinkielestä, vanhempien varallisuudesta tai koulutustaustasta tai oppilaan oppimisen tuen tarpeista. Jokaisen lapsen lähikoulun tulee olla maailman paras koulu.

Hallituksen koulutuspolitiikassa toinen käsi ottaa ja toinen antaa. Hallitus on tehnyt joitain tarpeellisia panostuksia koulutukseen, mutta samalla se on tehnyt koulutusleikkauksia. Hallitus suuntaa mittavat leikkaukset erityisesti ammatilliseen koulutukseen, ja valtionosuusleikkausten vuoksi myös perusopetus ja varhaiskasvatus ovat tosiasiallisesti leikkausten kohteena. Korkeakouluilta on leikattu samalla, kun koulutuspaikkoja yritetään kasvattaa. Vapaa sivistystyö on myös ankarien säästöjen kohteena.

Suomi elää osaamisesta, joten korkeakoulutukseen, tieteeseen ja innovaatioihin panostaminen on myös kansantaloudellisesti tärkeää. Tulevaisuudessa tavoite on, että ainakin 50 prosenttia nuorten aikuisten ikäluokista suorittaa korkeakoulututkinnon. Tähän pääsemiseksi on edelleen lisättävä aloituspaikkoja ja nostettava korkeakoulujen perusrahoitusta aloituspaikkamääriä vastaavalle tasolle. Myös opiskelijoiden hyvinvointi ja mahdollisuus keskittyä opintoihin täysipäiväisesti tulee taata.

Korkeakoulujen perusrahoituksen turvaaminen on avainasemassa laadukkaan ja vapaan tieteen ja tutkimuksen tekemiselle sekä asiantuntijoiden kouluttamiseksi työelämän tarpeisiin. Tieteen ja tutkimuksen sekä koulutuksen ja kouluttautumisen vapaus on elinehto koko sivistysyhteiskunnalle ja demokratialle.

Osaamisen täydentäminen tai uuden ammatin opiskelu kesken työuran on jatkossa merkittävästi nykyistä yleisempää, ja yhteiskunnan tulisi myös kannustaa siihen. Tämän vuoksi tarvitsemme

aikuiskoulutuspoliittisen vision, jossa yhtenä tavoitteena on tutkintojen, tutkinnon osien ja yksittäisten taitojen opiskelun turvaaminen kenelle tahansa kaikissa elämänvaiheissa. Toimiva koulutusjärjestelmä on edellytys osaajapulaan vastaamiseksi. Hallituksen politiikka vie tässä täysin väärään suuntaan, koska työikäisten opiskelua vaikeutetaan monella tavalla.

Monipuolinen taide- ja kulttuurielämä sekä vilkas kansalaisyhteiskunta ovat toimivan demokratian perusedellytys ja osa sivistynyttä yhteiskuntaa. Taide ja kulttuuri ovat inhimillisen elämän ja sosiaalisen kanssakäymisen perustarpeita, ja niiden tulee olla ihmisen perusoikeuksia. Vasemmisto katsoo, että mahdollisuus nauttia kulttuurista sekä kehittää omia luovia kykyjä ja itseilmaisun taitoja ovat oikeuksia, jotka kuuluvat kaikille. Taidetta ja kulttuuria pitää viedä nykyistä enemmän sinne, missä ihmiset asuvat ja liikkuvat. Taiteilijoiden riittävä toimeentulo on turvattava.

Kulttuurin, taiteiden ja liikunnan harrastamisella on suuri merkitys ihmisen hyvinvoinnin ja terveyden kannalta. Yhteiskunnan on turvattava jokaiselle mahdollisuus harrastaa kulttuuria, taiteita ja liikuntaa, myös vammaisille, pitkäaikaissairaille ja ikäihmisille. Liikuntaan kannattaa panostaa, sillä liikkumattomuuden kustannukset yhteiskunnalle ovat valtavat. Kaikkien hallinnonalojen tulee lisätä toimia, joilla voidaan laskea erityisesti lasten ja nuorten harrastamisen kustannuksia. Lapsella tai nuorella on oltava kaikkialla Suomessa oikeus ainakin yhteen maksuttomaan harrastukseen.

Aikuiskoulutustuki tulee palauttaa

Vapaaseen sivistystyöhön kohdistuvien leikkausten lisäksi elinikäistä oppimista vaikeuttaa oleellisesti aikuiskoulutustuen lakkauttaminen.

Aikuiskoulutustuen lakkauttaminen pahentaa työvoimapulaa erityisesti sosiaali- ja terveyspalveluissa sekä kasvatus- ja koulutusalalla. Sosiaali- ja terveyspalveluissa esimerkiksi lähihoitajat kouluttautuvat aikuiskoulutustuella sairaanhoitajiksi, ja kasvatus- ja koulutusalalla aikuiskoulutustuella kouluttaudutaan esimerkiksi varhaiskasvatuksen opettajiksi ja erityisopettajiksi.

Näillä aloilla palkkataso on sellainen, että ei ole realismia ajatella, että ihmiset voisivat aina kouluttautua lisää omalla rahallaan tai ottaa lainaa tätä varten.

Aikuiskoulutustuen lakkauttamista perusteltiin esimerkiksi sillä, että sitä käyttävät paljon korkeakoulutetut, eikä se kohdennu näin oikein. Sosiaali- ja terveysalan sekä kasvatus- ja koulutusalan tilanne kertoo kuitenkin, että aikuiskoulutustuki kohdentuu myös työvoimapulasta kärsiville aloille, ja sen lakkauttaminen pahentaa tilannetta näillä aloilla. Sen sijaan, että vaikeutetaan kenenkään opiskelua, olisikin purettava esteitä niiltä, jotka eivät opiskele. Aikuiskoulutustukea olisi voinut lakkautuksen sijaan kehittää paremmin kohdentuvaksi sen sijaan, että se ajettiin kokonaan alas ilman korvaavaa järjestelmää.

Esimerkiksi työikäisten oppimisvaikeuksien nykyistä parempi tunnistaminen sekä vahvempi työikäisten oppimisen tuki on elinikäisen oppimisen esteiden purkamisen sekä nykyistä yhdenvertaisemmin kohdentuvien opiskelumahdollisuuksien kannalta tärkeää.

Valiokunnan mietintö VaVM 29/2025 vp
Vastalause 4 /vas

Kotoutumiskoulutuksen siirtäminen opetus- ja kulttuuriministeriölle

Maahanmuuttajien kotoutumiskoulutuksen tavoitteena on kielen oppiminen ja valmiudet saada työ- tai opiskelupaikka sekä kontakteja suomalaiseen yhteiskuntaan. Kotoutumiskoulutus on työ- ja elinkeinoministeriön alaista, ja sitä voivat järjestää koulutuksen järjestämisluvan alaiset oppilaitokset tai yksityiset, voittoa tavoittelevat yritykset.

Kotoutumiskoulutus ei kuitenkaan toimi parhaalla mahdollisella tavalla. Useissa selvityksissä on todettu, että suuri osa siihen osallistuneista ei saavuta tarvittavaa kielitaitoa sen aikana ja koulutus on hajanaista. Eduskunnan sivistysvaliokunta on vuonna 2018 todennut, että aikaa vievä kilpailutukseen perustuva koulutuksen hankintaprosessi ja vahvasti koulutuspalvelujen taloudellisiin seikkoihin perustuva hankintapäätöksen teko voivat johtaa siihen, että hankitut koulutuspalvelut eivät laadullisesti, saatavuudeltaan, opettajien pätevyyden osalta tai koulutuspalvelujen jatkuvuuden osalta vastaa riittävällä tavalla koulutukseen tulevien tarpeita.

Eduskunnan sivistysvaliokunnan lisäksi esimerkiksi OAJ ja Ammattiosaamisen kehittämisyhdistys AMKE ovat vaatineet, että aikuisten maahanmuuttajien kotoutumiskoulutus siirretään kokonaisuudessaan opetus- ja kulttuuriministeriön koordinoitavaksi. Tämä mahdollistaa nykyistä paremmin kotoutumiskoulutuksen pitkäjänteisen kehittämisen ja laadun parantamisen.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 32

Eduskunta edellyttää, että hallitus palauttaa aikuiskoulutustuen uudistettuna.

Vastalauseen lausumaehdotus 33

Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo eduskunnan käsiteltäväksi esityksen, jossa kotoutumiskoulutusten järjestäminen siirretään opetus- ja kulttuuriministeriön vastuulle.

10. Varhaiskasvatus, esi- ja perusopetus ja vapaa sivistystyö

Merkittävä lasten ja nuorten hyvinvoinnin kysymys on oppiminen ja riittävä ja yksilöllinen oppimisen tuki. Perusopetusta on vahvistettava niin, että riittävät perustiedot ja -taidot voidaan turvata jokaiselle nuorelle ja että kaikilla on riittävät valmiudet siirtyä toisen asteen opintoihin. Nykyistä tasa-arvoisempi koulutus edellyttää perusopetuksen resurssien vahvistamista erityisesti oppimisen ja kasvun tuen paremmaksi mahdollistamiseksi.

Oppimistuloksissa on nähtävissä eriarvoistumista, jota koronakriisi osaltaan kärjisti. Moni pärjää koulussa hyvin, mutta heikosti pärjäävien osuus kasvaa. On nähtävissä kehityskulkuja, jotka uhkaavat koulutuksellista tasa-arvoa. Lasten perhetausta vaikuttaa aikaisempaa enemmän oppimistuloksiin. Inkluusiota on toteutettu liian vähillä resursseilla. Oppimisen tuen uudistuksen riittävät resurssit on turvattava, rahoitusta on kasvatettava 100 miljoonaa euroa lisää.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Valiokunnan mietintö VaVM 29/2025 vp
Vastalause 4 /vas

Vastalauseen lausumaehdotus 34

> Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee tarvittavat muutosesitykset eduskunnalle oppimisedellytysten vahvistamiseksi, oppimiserojen kaventamiseksi ja koulurauhan parantamiseksi siten, että oppimisen tuki vahvistuu ja sen rahoitus kasvaa ensi vuonna merkittävästi.

30. Valtionosuus ja -avustus esi- ja perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen käyttökustannuksiin (arviomääräraha)

Pienten koululaisten vuorohoito

Perheen ja työn yhteensovittamiseksi sekä työllisyyden tukemiseksi on nykyistä paremmin löydettävä keinoja perheiden hyvin erilaisiin tilanteisiin. Tarvitsemme lisää keinoja, joilla helpotetaan erityisesti pienipalkkaista ja raskasta vuorotyötä tekevien pikkulapsiarkea. Tämä on tärkeää myös työllisyyden parantamiseksi.

Monissa perheissä, joissa vanhempi tai vanhemmat tekevät vuorotyötä, koetaan, että kuntien lastenhoitopalvelut eivät seuraa työelämän kehitystä. Erityisenä huolena ovat pienet koululaiset, jotka jäävät vaille hoitopaikkaa, vaikka vanhemmat tekevät yhä enemmän ilta- ja yötyötä sekä viikonloppuvuoroja.

Erityisesti yksinhuoltajilla on vaikeuksia ottaa vuorotöitä vastaan, sillä yhteiskunnan palvelut eivät tue tätä. Yksinhuoltajien työllisyyden tukeminen on myös tasa-arvokysymys, sillä yksinhuoltajista valtaosa on naisia.

Koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminta

Aamu- ja iltapäiväkerhotoiminnan on oltava saavutettavaa kaikille lapsille. Hallitus on kuitenkin päättänyt leikata toiminnan rahoitusta ja kattaa vajetta korottamalla perheiltä perittävien maksujen enimmäismääriä. Tämä päätös heikentää lasten mahdollisuuksia osallistua turvalliseen ja ohjattuun toimintaan koulupäivän ulkopuolella sekä uhkaa koko toiminnan jatkuvuutta monissa kunnissa.

Hallitus perustelee ratkaisuaan kuntien tilanteen helpottamisella, mutta käytännössä seurauksena on palveluiden karsiminen ja eriarvoisuuden lisääntyminen. Jos maksut nousevat liian korkeiksi, osa kunnista voi luopua toiminnan järjestämisestä kokonaan. Tällöin kärsivät sekä maksuvapautuksen saavat perheet että keskituloiset perheet, joille liian korkeat maksut muodostuvat kynnykseksi osallistua. Kuntia tulisi päinvastoin velvoittaa ja tukea tarjoamaan aamu- ja iltapäivätoimintaa, jotta jokaisella lapsella olisi mahdollisuus siihen.

Aamu- ja iltapäivätoiminta ei ole pelkkä kuluerä kunnille ja valtiolle, vaan se on tärkeää ennalta ehkäisevää työtä. Se tarjoaa lapsille turvallisen aikuisen läsnäolon, vähentää yksinäisyyttä, tukee koulunkäyntiä ja ehkäisee syrjäytymistä. Toiminta on myös merkittävä osa oppimisen tukea: hallituksen juhlima uudistus jää tyhjäksi lupaukseksi, jos kouluissa ja niiden ympärillä ei ole riittävästi aikuisia lasten tukena.

Erityistä tukea tarvitseville lapsille aamu- ja iltapäivätoiminta on usein arjen kannalta korvaamaton palvelu. Se voi tarjota apua läksyjen tekoon ja mahdollisuuden osallistua mielekkääseen, ohjattuun toimintaan. Ilman tätä tukea osa lapsista jää yksin koulupäivän jälkeen, mikä lisää riskiä koulupudokkuuteen. Hallitus jatkaa politiikkaa, jossa perheiltä ja lapsilta leikataan tavalla, jonka seuraukset näkyvät pitkälle tulevaisuuteen.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 35

> Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo eduskunnan käsiteltäväksi esitykset aamu- ja iltapäivätoiminnan vahvistamiseksi ja hallituksen leikkausten perumiseksi.

Vastalauseen lausumaehdotus 36

> Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo eduskunnan käsiteltäväksi esityksen pienten koululaisten vuorohoidosta, jotta perhe ja työ on nykyistä helpompi yhdistää kaikenlaisissa työajoissa.

31. Valtionosuus ja -avustus vapaan sivistystyön oppilaitosten käyttökustannuksiin (arviomääräraha)

Hallitus leikkaa useana vuonna vapaasta sivistystyöstä, vaikka vapaa sivistystyö on tärkeä osa suomalaista koulutusjärjestelmää. Sillä on erilaisia oppilaitosmuotoja eli kansalaisopistoja, kansanopistoja, kesäyliopistoja, opintokeskuksia ja liikunnan koulutuskeskuksia.

Rahoituksen vähenemistä ei ole mahdollista paikata osallistujamaksuilla, sillä näin suurten korotusten jälkeen monilla ei olisi enää varaa osallistua koulutukseen. Maksut ovat jo nyt erityisesti pienituloisille kynnys osallistua kursseille. Maksujen korottaminen olisi myös vahvasti vapaan sivistystyön perusajatuksen vastaista, sillä sen tarkoitus on edistää koulutuksen alueellista saavutettavuutta ja yhdenvertaisuutta. Valtion tuki on oleellinen tekijä siinä, että vapaan sivistystyön oppilaitokset pystyvät tarjoamaan edullisempia kursseja kuin yksityiset verrokit. Koulutusleikkaukset vaikuttaisivat pahiten pienten kuntien vapaan sivistystyön oppilaitoksiin.

Lain mukaan vapaan sivistystyön tarkoituksena on järjestää elinikäisen oppimisen periaatteen pohjalta yhteiskunnan eheyttä, tasa-arvoa ja aktiivista kansalaisuutta tukevaa koulutusta.

Vapaan sivistystyön oppilaitokset ovat Suomen suurimpia aikuiskoulutuksen toimijoita. Ne ovat merkittäviä toimijoita elinikäisen oppimisen mahdollistamisessa koko Suomessa. Kuitenkin myös lapset ja nuoret ovat vapaan sivistystyön piirissä. Esimerkiksi urheiluopistoilla on noin 1,4 miljoonaa asiakaskäyntiä vuodessa. Lasten ja nuorten osuus näistä on noin 740 000.

Hallituksen vapaan sivistystyön koulutusleikkaukset kohdistuivat siis kaikkiin ikäluokkiin ja hyvin erilaisissa elämäntilanteissa oleviin ihmisiin, niin lapsiin, työssäkäyviin, työttömiin ja eläkeläisiin. Vapaan sivistystyön toimijoilla on myös merkittävä rooli maahanmuuttajien integraation ja kotoutumisen edistämisessä. Elinikäisen oppimisen ja sen yhdenvertaisuuden kannalta on

olennaista, että vapaan sivistystyön oppilaitokset tavoittavat tällä hetkellä hyvin muitakin kuin korkeakoulutettuja.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 29.10.31 lisätään 25 000 000 euroa vapaan sivistystyön oppilaitosten rahoitukseen.

20. Ammatillinen koulutus ja lukiokoulutus

30. Valtionosuus ja -avustus ammatilliseen koulutukseen (arviomääräraha)

Ammatillinen koulutus on merkittävä väylä nuorten toiseen asteen tutkinnon suorittamisessa. Toisen asteen ammatillisen koulutuksen tulee antaa työelämä- ja jatko-opintovalmiuksia sekä tehdä osaltaan nuorten kasvatus- ja sivistystyötä. Ammatillinen koulutus on myös merkittävä aikuisten koulutuksen kannalta. Työelämä muuttuu nopeasti, ja tulevaisuuden osaamisen tarpeita ei voi täysin kukaan tällä hetkellä tuntea. Ammatillinen koulutus on avainasemassa työmarkkinoiden tarpeisiin vastaamisen ja osaamistason noston kanssa.

Ammatillisen koulutuksen resursseista huolehtiminen on olennaista, jotta kaikenlaisista taustoista tulevat ihmiset pääsevät päivittämään omaa osaamistaan läpi elämän. Tämä tukee myös hyvinvointia, työssäjaksamista ja työurien pidentämistä.

Hallitus toteuttaa mittavia, 120 miljoonan euron, leikkauksia ammatilliseen koulutukseen. Lähiopetuksen määrä on jo valmiiksi riittämätöntä tilanteessa, jossa esimerkiksi opiskelijoiden oppimisen tuen tarve on kasvanut. Oppilaitokset ovat kuitenkin tilanteessa, jossa hallinnosta ei ole enää mahdollista leikata, vaan hallituksen leikkaukset on pakko toteuttaa suoraan opetuksen järjestämisestä. Ammatillisen koulutuksen leikkausten vuoksi mahdollisuudet opiskella tiettyjä aloja vähenevät. Lisäksi koulutusta joudutaan keskittämään, jolloin koulutuksen alueellinen saavutettavuus heikkenee.

On käytännössä mahdotonta suunnata leikkaukset niin, että ne eivät kohdistuisi peruskoulunsa juuri päättäneisiin tai ensimmäistä tutkintoa tekeviin. Peruskoulunsa juuri päättäneet opiskelijat tai ensimmäistä tutkintoa tekevät muut opiskelijat opiskelevat samoissa ryhmissä ja käyttävät samoja oppimismateriaaleja kuin muutkin opiskelijat. Koulutuksen saavutettavuuden alueellinen heikkeneminen vaikuttaa suoraan myös oppivelvollisiin.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 29.20.30 lisätään 62 600 000 euroa valtionosuuteen ja -avustukseen ammatilliseen koulutukseen hallituksen aikaisemman 120 miljoonan euron leikkauksen perumiseksi ja että hyväksytään seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 37

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy tarvittaviin säädösmuutoksiin nuorten toisen asteen ammatillisen koulutuksen lähiopetuksen määrän kasvattamiseksi.

Vastalauseen lausumaehdotus 38

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee viipymättä tarpeelliset muutokset, jotta kolmansista maista tuleville opiskelijoille ei aseteta lukukausimaksuja toiselle asteelle.

40. Korkeakouluopetus ja tutkimus

50. Valtionrahoitus yliopistojen toimintaan (siirtomääräraha 2 v)

Yliopistojen perusrahoituksen vahvistaminen ja aloituspaikkojen lisääminen

Yliopistojen perusrahoitus laskee suhteessa opiskelijamääriin, eikä hallitusohjelma tarjoa ratkaisua tähän. Yliopistojen rahoitus on liikaa kiinni lyhytjänteisissä hankkeissa.

Yliopistot tarvitsevat perusrahoituksen vahvistamista, jotta nuorten ikäluokkien koulutustason nosto onnistuu. Perusrahoituksen vahvistaminen on olennaista vapaalle tutkimukselle sekä siihen perustuvalle opetukselle. Yliopistojen tehtäviä on mahdotonta laajentaa ja aloituspaikkoja lisätä, ellei perusrahoitus vahvistu. Perusrahoituksen vahvistaminen tuo yliopistoille myös vakautta ja ennakoitavuutta, mikä on tärkeää laadukkaalle ja pitkäjänteiselle tutkimukselle.

Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelmassa luvataan, että hallitus sitoutuu lisäämään korkeakoulujen aloituspaikkoja. Hallitusohjelman mukaan uusia aloituspaikkoja suunnataan erityisesti kasvukeskuksiin ja sinne, missä aloituspaikkojen määrä suhteessa nuoriin on alhainen, sekä aloille ja alueille, joilla ennakoidaan merkittävää työvoimapulaa.

Hallitusohjelmassa ei ole kuitenkaan konkreettisia ja realistisia keinoja uusien aloituspaikkojen rahoittamiseen. Taso on täysin riittämätön tavoitteisiimme ja tarpeisiimme nähden. Aloituspaikkojen lisääminen ei onnistu ilman riittävää rahoitusta. Myös korkeakoulujen perusrahoituksesta huolehtiminen on oleellista koulutusmäärien kasvattamisessa. Ilman riittävää rahoitusta korkeakoulujen aloituspaikat voivat myös vähentyä nykyisestä. Jos aloituspaikkoja ei kompensoida korkeakouluille täysmääräisesti, kyseessä on koulutusleikkaus.

Aloituspaikkoja tarvitaan niin paljon lisää, että opiskelijamääriä ei voi nostaa pelkkiä aloituspaikkakohtaisia marginaalikustannuksia lisäämällä. Tavoitteen saavuttamiseksi tarvitaan myös pitkäjänteinen rahoitussuunnitelma.

Psykoterapeuttikoulutusta tulee uudistaa ja tehdä siitä maksutonta

Suomen yksi ylpeyden aihe on maksuton koulutus, mutta yliopistojen täydennyskoulutuksena tapahtuva psykoterapeuttikoulutus voi maksaa opiskelijalle kymmeniätuhansia euroja. Tämän vuoksi etenkin pienituloisista taustoista tulevilla on liian suuri kynnys kouluttautua alalle. Va-

semmistoliiton mielestä psykoterapeutti- ja seksuaaliterapeuttikoulutus on muutettava maksuttomaksi erikoistumiskoulutukseksi.

Lisäksi psykoterapeuttikoulutuksessa on otettava Ruotsin mallin mukaisesti käyttöön kaksiportainen koulutus, jossa perustason koulutus antaisi valmiudet lyhytinterventioihin ja ylempi taso vastaisi nykyistä psykoterapeuttikoulutusta.

Psykoterapeuttikoulutuksen kallis hinta aiheuttaa myös psykoterapeuttipulaa, minkä vuoksi hyvätuloiset saavat apua yksityisen sektorin kautta, mutta julkisen sektorin perusterveydenhuollossa psykoterapeuteista on kova pula. Perusterveydenhuollon roolia mielenterveyspalveluissa ei voida vahvistaa, ellei työntekijäpulaa, kuten psykiatri- ja psykoterapeuttipulaa, ratkaista. Tarvitsemme kokonaisvaltaisen suunnitelman mielenterveysalan koulutuksen kehittämiseksi ja ammattilaisten saatavuuden turvaamiseksi.

Kansainväliset opiskelijat

EU- ja ETA-maiden ulkopuolisten opiskelijoiden täyskatteellinen lukuvuosimaksu tulee vaikuttamaan negatiivisesti kansainvälisten opiskelijoiden määrään. Ei ole siis realistista odottaa, että osaajien määrä kasvaisi. Täyskatteellinen lukuvuosimaksu on myös suomalaisen koulutuspolitiikan punaisen langan eli koulutuksellisen tasa-arvon vastainen. Päätös tulee kaventamaan erityisesti pienituloisista taustoista tulevien kansainvälisten opiskelijoiden mahdollisuutta opiskella Suomessa ja kiinnittyä valmistumisensa jälkeen Suomen työmarkkinoille. Myöskään TKI-tavoitteet eivät toteudu ilman kansainvälisiä osaajia.

Hallitus asettaa myös lukukausimaksut toiselle asteella kolmansista maista tuleville opiskelijoille, mikä on ongelmallista koulutuksellisen tasa-arvon näkökulmasta ja uhkaa kasvattaa opiskelijoiden velkaantumista. Vaikka alaikäisten tuomisessa Suomeen opiskelemaan yksin on havaittu myös ongelmia, lukukausimaksut eivät niitä ratkaise.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 29.40.50 lisätään harkinnanvaraiseen rahoitukseen 25 000 000 euroa yliopistojen perusrahoituksen vahvistamiseen,

että momentille 29.40.50 lisätään 30 000 000 euroa valtionrahoitusta yliopistojen aloituspaikkojen lisäämiseen ja

että momentille 29.40.50 lisätään 56 950 000 euroa hallituksen leikkausten perumiseksi ja että hyväksytään seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 39

Eduskunta edellyttää, että hallitus sitoutuu kasvattamaan korkeakoulujen aloituspaikkojen määrää ja niiden edellyttämää rahoitusta pitkäjänteisesti siten, että Suomen osaamistaso voidaan kääntää kasvuun ja Suomi voi saavuttaa tavoitteensa korkeakouluttaa 50 prosenttia nuorisoikäluokasta vuonna 2030.

Vastalauseen lausumaehdotus 40

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy tarvittaviin toimiin varhaiskasvatusalan osaajapulan helpottamiseksi esimerkiksi lisäämällä varhaiskasvatuksen opettajien koulutuspaikkoja sekä parantamalla alan pito- ja vetovoimaa ja kehittämällä työehtoja ja työolosuhteita.

Vastalauseen lausumaehdotus 41

Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo eduskunnan käsiteltäväksi esityksen, jolla psykoterapeuttikoulutus uudistetaan kaksiportaiseksi ja maksuttomaksi, ja että hallitus osoittaa tähän tarvittavat varat.

Vastalauseen lausumaehdotus 42

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee viipymättä tarpeelliset muutokset, jotta kansainvälisten opiskelijoiden lukukausimaksuja ei koroteta ja korkeakoulujen rahoitusta vastaavasti pienennetä.

55. Valtionrahoitus ammattikorkeakoulujen toimintaan (siirtomääräraha 2 v)

Ammattikorkeakoulujen perusrahoituksen vahvistaminen ja aloituspaikkojen lisääminen

Ammattikorkeakoulujen perusrahoituksesta on leikattu lähes kolmannes 2010-luvun aikana, sekä suorina budjettileikkauksina että indeksijäädytyksillä. Tämä on johtanut koulutuksen laadun, kuten lähiopetuksen ja ohjauksen, heikkenemiseen, joka näkyy jo opiskelijoille.

Ammattikorkeakoulujen perusrahoituksen vahvistaminen on olennaista koulutuksen kehittämisen kannalta, ja tätä varten ammattikorkeakoulujen on voitava vahvistaa myös omaa tutkimustaan.

Hallitus leikkasi sote-harjoittelukorvausten siirtoon perustuvat 12 miljoonaa euroa ammattikorkeakoulujen perusrahoituksesta. Vastaavalla summalla koulutettaisiin noin 450 uutta osaajaa sosiaali- ja terveysalalle. Hallituksen lisärahoitus on kuitenkin tarkoitettu riittämään myös esimerkiksi varhaiskasvatuksen opettajakoulutuksen aloituspaikkojen lisäämiseen yliopistoissa sekä muiden uusien koulutustarpeiden rahoittamiseen.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 29.40.55 lisätään 26 500 000 euroa hallituksen leikkausten perumiseksi,

että momentille 29.40.55 lisätään 25 000 000 euroa ammattikorkeakoulujen harkinnanvaraisen rahoituksen vahvistamiseen ja

että momentille 29.40.55 lisätään 30 000 000 euroa ammattikorkeakoulujen aloituspaikkojen lisäämiseen.

70. Opintotuki

52. Opintolainojen valtiontakaus (arviomääräraha)

Opintotukijärjestelmää tulisi kehittää opintorahapainotteisen mallin pohjalta ja antaa opiskelijoille mahdollisuus keskittyä opintoihin jatkuvan toimeentulosta huolehtimisen sijaan. Tällä hetkellä moni opiskelija elää köyhyysrajan alla. Opiskelijat ovat ainoa ryhmä, jonka oletetaan ottavan esimerkiksi ruoan ostamiseen ja sähkölaskun maksamiseen lainaa.

Hallitus on kasvattanut merkittävästi opintotuen lainapainotteisuutta. Valtiontakaus nousi kotimaassa yli 30 prosenttia, ja opintotuen lainapainotteisuus kasvoi noin 75 prosenttiin. Tämä tulee todennäköisesti lisäämään opiskelun aikaista työssäkäyntiä ja toiselta asteelta valmistuvien nuorten pitämien välivuosien määrää. Tämä pidentää opiskeluaikoja entisestään. Opintolainan nostaminen ei ole houkuttelevaa tilanteessa, jossa valmistumisen jälkeinen työllistyminen ja pankkilainojen tulevaisuuden korkotaso ovat hyvin epävarmoja.

Tutkimusten perusteella tiedämme, että lainan nostamisen halukkuus riippuu opiskelijan sosioekonomisesta taustasta. Lainan ottaminen on isompi riski niille, joilta puuttuvat taloudelliset turvaverkot. Kaikki korkeakoulutetut eivät myöskään valmistu hyväpalkkaisille aloille. Etenkin naisvaltaisten alojen palkkataso laahaa edelleen pahasti jäljessä, jos mietitään palkan suhdetta koulutustasoon. Opintotuen lainapainotteisuus ja jo opiskeluajan voimakas velkaantuminen eivät myöskään houkuttele opiskelemaan niille aloille, joilla on valtava työvoimapula, kuten varhaiskasvatukseen ja sosiaali- ja terveysalalle.

Opintolainan lainapainotteisuuden lisääminen kiihdyttää entisestään opiskelijoiden velkaantumista. Vuoden 2017 jälkeen opintolainakanta on kaksinkertaistunut. Tilannetta pahentavat voimakkaasti viime aikoina nousseet elinkustannukset ja korot. Yhä kasvavat opintolainat voivat vaikeuttaa esimerkiksi asuntolainan saamista ja muuta elämää, kuten oman perheen elättämistä pitkään opintojen jälkeen.

Toisen asteen opiskelijoiden kohdalla ongelmallista on myös, että lainojen kasvusta huolimatta he eivät voi käyttää opintolainahyvitystä, vaikka valmistuisivat tavoiteajassa. Alle 18-vuotiaiden opintolainavelallisten kohdalla on lisäksi huomioitava, että kyseessä on oppivelvollisten velkaantuminen. Velkaantuminen jo toisella asteella voi vaikuttaa myös jatkokoulutusmahdollisuuksiin. Opintotuen velkapainotteisuuden kasvattamista tulisikin tarkastella myös siitä näkökulmasta, mikä sen vaikutus on koulutustason nostoon.

Korkeakoulutus periytyy edelleen Suomessa, ja opintotuen lainapainotteisuuden kasvattaminen todennäköisesti syventää kehitystä. Näin korkeakoulutukseen osallistuminen eriarvoistuu entisestään.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 43

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee ja ottaa käyttöön opintolainan korkokaton.

Vastalauseen lausumaehdotus 44

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin opintotuen lainapainotteisuuden vähentämiseksi.

55. Opintoraha ja asumislisä (arviomääräraha)

Hallitus siirsi opiskelijat yleisestä asumistuesta takaisin opintotuen asumislisän piiriin. Muutos heikentää merkittävästi opiskelijoiden taloudellista tilannetta romuttamalla opiskeluaikaista asumisen tukea. Tutkimusten mukaan korkeakouluopiskelijoiden huoli omasta taloudellisesta tilanteesta on keskeinen stressitekijä psyykkisten ongelmien aiheuttajana. Leikkaukset asumistukeen, erityisesti yksinasuvien opiskelijoiden osalta, kasvattavat huolta taloudellisesta tilanteesta ja heikentävät opiskelukykyä. Kohtuuhintaisia opiskelija-asuntoja ei riitä läheskään kaikille opiskelijoille, ja soluasuntoja on entistä vähemmän tarjolla, joten mahdollisuudet muuttaa halvempaan asuntoon voivat olla hyvin rajalliset. Hallituksen asuntopolitiikan vuoksi kohtuuhintaisia asuntoja on tulevaisuudessa entistäkin vähemmän, kun erityisryhmien, kuten opiskelijoiden investointiavustuksia lasketaan.

Yleinen asumistuki on ympärivuotinen tuki, mutta opintotuen asumislisää maksettaisiin vain opiskelukuukausilta. Opiskelijat eivät siis saa kesäisin asumiseensa tukea, elleivät he opiskele kesällä ja nosta opintotukea. Opintotukiuudistuksissa vuosina 2014 ja 2017 opintotuen tutkintokohtaisia tukikuukausien määrää on vähennetty. Määrä ei siis ole enää samalla tasolla kuin ennen opiskelijoiden siirtoa yleisen asumistuen piiriin. Tämä on tarkoittanut sitä, että tuhansien korkeakouluopiskelijoiden opintotuki loppuu vuosittain kesken ennen valmistumista. Tukikuukausia ei ole riittävästi kesäisin opiskeluun. Kesäisin on myös hyvin rajallisesti tarjolla kursseja, joita opiskelija voi sisällyttää tutkintoonsa. Hallituksen politiikka tulee lisäämään opiskelijoiden toimeentulotuen tarvetta.

Opiskelijoiden asumisen tuen heikentäminen kasvattaa myös entisestään korkeakouluopiskelijoiden perhetaustan merkitystä ja heikentää koulutusmahdollisuuksien yhdenvertaisuutta. Pienituloisimmista taustoista ponnistavat kärsivät heikennyksistä eniten, sillä taloudellisten tukiverkkojen merkitys opiskeluajan talouden turvaamisessa kasvaa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 45

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle esitykset, joilla se palauttaa opiskelijat takaisin yleisen asumistuen piiriin.

80. Taide ja kulttuuri

Taiteen ja kulttuurin riittävä valtionrahoitus on turvattava, jos haluamme, että meillä on jatkossakin suomalaista kulttuuria. Hallituksen leikkaukset kulttuuriin ja taiteeseen vaarantavat kuitenkin taide- ja kulttuurikentän toimintaedellytyksiä. Kulttuuripalvelujen alueellinen eriytyminen kasvaa leikkausten vuoksi.

Kulttuuri- ja taidekentällä on eletty pitkään keskellä niukkuutta, ja korona-aika heikensi alan näkymiä ja toimintamahdollisuuksia entisestään. Tämä on nakertanut paitsi kulttuurin tekemisen mahdollisuuksia myös kulttuurialan toimijoiden toimeentuloa sekä työ- ja muuta hyvinvointia. Hallituksen leikkaukset taiteeseen ja kulttuuriin heikentävät tilannetta entisestään.

Hallituksen mukaan lasten ja nuorten kulttuuri on erityissuojeluksessa, eikä siihen osoiteta leikkauksia, mutta näin laajat leikkaukset tulevat väistämättä vaikuttamaan myös lasten ja nuorten kulttuuriin, sillä leikkaukset vaikuttavat suoraan lastenkulttuurin tekijöihin.

Taidetta ja kulttuuria ei ole olemassa ilman taiteilijoita ja kulttuurin tekijöitä. Moni kulttuurialan työntekijä tekee töitä lyhyissä työsuhteissa freelancereina, itsensä työllistäjinä ja apurahojen turvin. Ala on monin paikoin sellainen, että kokoaikaista ja vakituista työtä ei yksinkertaisesti ole ja työpätkien välissä on pakko elää työttömyysturvan varassa tai tehdä töitä muilla, monesti niin pienipalkkaisilla aloilla, että toimeentuloa on pakko paikata sosiaaliturvalla.

Hallituksen leikkaukset sosiaali- ja työttömyysturvaan ovat siis vahvasti myös taide- ja kulttuuripoliittinen kysymys. Myös vapaan sivistystyön isot leikkaukset kohdistuvat taiteilijoihin ja kulttuurin tekijöihin, koska moni heistä opettaa näissä oppilaitoksissa ja saa lisätienestejä tätä kautta.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 46

> Eduskunta edellyttää, että hallitus kasvattaa tuntuvasti ja pitkäjänteisesti taiteen ja kulttuurin julkista rahoitusta ja tuo vuoden 2026 lisätalousarvion yhteydessä eduskunnan käsiteltäväksi esityksen taiteen ja kulttuurin määrärahojen merkittävästä kasvattamisesta.

30. Valtionavustukset yleisten kirjastojen toimintaan (kiinteä määräraha)

Vähälevikkisen kirjallisuuden ostotuki

Kirjastot lisäävät ihmisten yhdenvertaisia mahdollisuuksia sivistykseen, kulttuuriin ja itsensä kehittämiseen. Ne myös edistävät lukutaitoa ja lukemisen kulttuuria. Myös hallitusohjelmassa puhutaan lukutaidon edistämisen tärkeydestä. Valitettavasti hallituksen konkreettiset toimet vievät lukutaidon vahvistamisen kannalta päinvastaiseen suuntaan.

Tuki poistui käytöstä vuonna 2024, sillä hallitus lakkautti vuodesta 1985 asti myönnetyn vähälevikkisen laatukirjallisuuden ostotuen. Sen turvin kirjastot pystyivät hankkimaan muun muassa tietokirjoja, lastenkirjoja, selkokielisiä kirjoja ja siten ylläpitämään myös näiden kustannustoimintaa. Tuen piiriin kuuluvat kirjat hankitaan valtion kirjallisuustoimikunnan, Tiedonjulkistamisen neuvottelukunnan, Selkokeskuksen ja Valokuvataiteilijoiden liiton asiantuntijoiden koostamalta noin 700—900 teoksen listalta. Tuen lakkauttaminen vaikeuttaa jo valmiiksi vaikeassa tilanteessa olevan alan toimintamahdollisuuksia.

Monipuolisen sivistyksen ja koko ajan tärkeämmän kriittisen lukutaidon kehittymisen kannalta on olennaista, että kirjastoissa on saatavilla myös sellaista kirjallisuutta, josta ei tule myyntimenestyksiä. Vähälevikkisen kirjallisuuden ostotuella on iso merkitys myös siinä, että kaikilla on asuinpaikastaan riippumatta pääsy tutkittuun tietoon.

Selkokielisellä kirjallisuudella on iso merkitys esimerkiksi maahanmuuttajien kielenopetuksessa. Selkokielen tarpeen taustalla voi olla myös kehitysvamma, lukivaikeus, ikääntyminen tai muistisairaus. Vähälevikkisen kirjallisuuden saatavuus on siis myös lukemisen tasa-arvon kysymys.

Valtiontalouden mittakaavassa pienellä rahoituksella on siis suuri vaikutus, ja sen jatko on turvattava.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 29.80.30 lisätään 1 000 000 euroa vähälevikkisen kirjallisuuden ostotukeen.

31. Valtionosuus esittävän taiteen ja museoiden käyttökustannuksiin (arviomääräraha)

Taiteen ja kulttuurin riittävä rahoitus on turvattava, jos haluamme, että meillä on jatkossakin suomalaista kulttuuria. Hallituksen leikkaukset kulttuuriin ja taiteeseen vaarantavat taide- ja kulttuurikentän toimintaedellytyksiä.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 29.80.31 lisätään 10 900 000 euroa valtionosuuksiin ja avustuksiin esittävän taiteen ja museoiden käyttökustannuksiin aiemmin tehtyjen leikkausten perumiseksi.

34. Valtionosuus ja -avustus taiteen perusopetuksen käyttökustannuksiin (arviomääräraha)

Taiteen perusopetuksen tasa-arvorahan pilotointi

Vasemmiston ajama kulttuuripolitiikka tähtää siihen, että tulevaisuudessa henkilön sosioekonominen tausta tai perheen kulttuurinen pääoma tai sen puuttuminen eivät sanele pääsyä aktiiviseksi taiteen toimijaksi ja kuluttajaksi.

Jotta jokaisen lapsen oikeus taiteeseen ja kulttuuriin toteutuu, on laadukkaasta taiteen perusopetuksesta huolehdittava. Taiteen perusopetus antaa lapsille hyvät valmiudet taiteelliseen itseilmaisuun ja identiteetin kehitykseen. Nykyinen taiteen perusopetusjärjestelmä näyttää valikoivan lapsia sosioekonomisen ja kulttuurisen pääoman mukaan.

Taiteen perusopetuksella on kuitenkin erittäin tärkeä asema suomalaisessa taidekasvatuksessa. Järjestelmä kärsii rahoitusvajeesta ja sitä on hyvä kehittää, jotta sen kautta lapset ja nuoret pääsevät nykyistä tasa-arvoisemmin taiteen perusopetuksen piiriin. Lasten ja nuorten tasa-arvoisten harrastusmahdollisuuksien parantamiseksi kouluista tuttua tasa-arvorahaa eli tarveperusteista ra-

haa tulee tarjota myös taiteen perusopetukseen. Rahoitus voidaan kohdentaa samojen sosioekonomisten kriteerien perusteella kuin koulujen tasa-arvoraha.

Edellä olevan perustella ehdotamme,

että momentille 29.80.34 lisätään 5 000 000 euroa taiteen perusopetuksen tasa-arvorahan pilotoimiseksi.

41. Eräät käyttöoikeuskorvaukset (siirtomääräraha 3 v)

Yksityisen kopioinnin hyvitys

Hallitus romutti yksityisen kopioinnin hyvityksen puolittamalla sen 5,5 miljoonan euron leikkauksella. Yksityisen kopioinnin hyvitys on luovan työn tekijöille maksettava korvaus siitä, että jokainen saa kopioida laillisesti teoksia omaan käyttöönsä. Osa yksityisen kopioinnin hyvityksestä menee suoraan tekijöille ja taiteilijoille, osalla taas rahoitetaan kulttuurin edistämiskeskusten toimintaa.

Hyvitysmaksu ei ole tavallinen harkinnanvarainen kulttuurimääräraha. Tekijänoikeuslain lisäksi myös EU:n tekijänoikeuksia tietoyhteiskunnassa koskeva direktiivi edellyttää, että teosten oikeudenomistajat saavat sopivan hyvityksen yksityiskopioinnista. Direktiivin tarkoittama "sopivan hyvityksen" käsite rajaa hallituksen mahdollisuuksia harkinnanvaraisesti vähentää määrärahaa esimerkiksi valtiontaloudellisten yleisten säästötarpeiden vuoksi.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 29.80.41 lisätään 5 500 000 euroa yksityisen kopioinnin hyvitykseen.

50. Avustukset taiteen ja kulttuurin edistämiseen (siirtomääräraha 3 v)

Kulttuuri- ja taidekentällä on eletty pitkään keskellä niukkuutta, ja korona-aika heikensi alan näkymiä ja toimintamahdollisuuksia entisestään. Tämä on nakertanut paitsi kulttuurin tekemisen mahdollisuuksia myös kulttuurialan toimijoiden toimeentuloa. Hallituksen leikkaukset taiteeseen ja kulttuuriin heikentävät tilannetta entisestään.

Taidetestaajien rahoitus

Taidetestaajat on Suomen suurin kulttuurikasvatusohjelma, jonka kautta kaikki kahdeksasluokkalaiset eli noin 70 000 nuorta ja heidän noin 5 000 opettajaansa pääsevät kokemaan yhden tai kaksi taide-elämystä.

Kaikilla lapsilla ja nuorilla on oikeus taiteeseen ja kulttuuriin. Mitä kauemmaksi isoista kaupungeista mennään, sitä vähemmän ammattimaisia kulttuuripalveluja on tarjolla. Lasten ja nuorten kulttuuripalvelujen saatavuuteen vaikuttaa myös esimerkiksi sosioekonominen asema, ja aktiivinen kulttuuriin osallistuminen tai osallistumattomuus myös monesti periytyy sukupolvelta toiselle.

Taidetestaajat-ohjelman kautta kokonaiselle ikäluokalle ympäri Suomen tarjotaan pääsyliput ja kuljetukset esimerkiksi oopperaan, teatteriin, sirkukseen, konserttiin tai taidenäyttelyyn. Taidetestaajien kautta voidaan siis puuttua moneen kulttuurin ja taiteen saavutettavuuteen liittyvään tekijään ja vähentää eriarvoistumista.

Taidetestaajat-ohjelmaan sisältyvät vierailut sopivat myös opetussuunnitelman tavoitteisiin, ja ne voidaan rakentaa osaksi sitä. Taidetestaajien kautta voidaan myös tehdä usean oppiaineen taidepainotteista yhteistyötä. Taidetestaajia kehitetään koko ajan nuorilta saadun palautteen perusteella, ja tätä kautta kehitetään sisältöjä, jotta se elää tässä päivässä ja on nuoria puhuttelevaa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 29.80.50 lisätään 16 500 000 euroa avustuksiin taiteen ja kulttuurin edistämiseen tehtyjen leikkausten perumiseksi,

että taiteen ja kulttuurin julkista rahoitusta vahvistetaan lisäämällä momentille lisäksi 28 000 000 euroa, jotta luovien alojen ja vapaan kentän toimintaedellytykset voidaan turvata, ja

että momentille 29.80.50 lisätään 1 400 000 euroa Taidetestaajien rahoitukseen.

90. Liikuntatoimi

Vasemmistolaisessa liikuntapolitiikassa kannetaan huolta siitä, että liikkuminen on polarisoitunut. Edelleen on paljon niitä, jotka liikkuvat paljon, mutta suosituksiin nähden liian vähän liikkuvien määrä on kasvanut. Myös liikuntaan vaikuttaa sosioekonominen asema. Se vaikuttaa liikuntatottumuksiin ja mahdollisuuksiin osallistua monipuoliseen liikuntaan. Liikunnallisen elämäntavan tukeminen tulee ottaa huomioon kaikessa päätöksenteossa. Esimerkiksi liikennepolitiikalla ja kaupunkisuunnittelulla on suuri merkitys arkiliikunnan edistämisen kannalta.

Sukupuolten tasa-arvo ei toteudu urheilussa ja liikunnassa, ja tämän epäkohdan korjaaminen vaatii edelleen paljon myös valtion liikuntapolitiikalta. Maahanmuuttajat, erityisesti maahanmuuttajanaiset, tarvitsevat monenlaista tukea liikuntaan ja seuratoimintaan osallistumiseen. Lasten ja nuorten tasa-arvoisiin mahdollisuuksiin liikkua tulee panostaa päätöksenteon jokaisella tasolla, sillä liikunnallisen elämäntavan sisäistäminen ja oppiminen lähtee lapsuudesta. Siksi vasemmisto pitää tärkeänä, että jokaiselle lapselle taataan maksuton harrastus. Liikunta ja siihen liittyvät yhteisöt ovat tärkeitä myös eläkeläisten hyvinvoinnin edistämisessä ja yksinäisyyteen puuttumisessa.

50. Liikunnan ja urheilun edistäminen (siirtomääräraha 2 v)

Hallituksen liikuntaleikkaukset heikentävät mahdollisuuksia huolehtia kansalaisten liikunnallisen elämäntavan edistämisestä ja ylläpitämisestä. Vaarana on, että liikuntaan kohdistuvat leikkaukset kertaantuvat kunnissa, jos sekä valtio että kunnat vähentävät liikunnan tukemista tulevina vuosina. Liikuntaa edistetään myös muiden sektorien päätöksillä, esimerkiksi panostukset kevyen liikenteen väyliin ja luontoreitteihin, ovat panostuksia liikunnalliseen elämäntapaan. Myös so-

siaali- ja terveydenhuollon toimet liittyen elämäntapaohjaukseen ja kuntoutukseen ovat osa liikunnan edistämisen politiikkaa.

Valtaosa kunnista arvioi jo nyt liikuntaolosuhteiden kunnostamistarpeen tai korjausvelan merkittäväksi ongelmaksi omassa kunnassaan. Vaikka kunnat vastaavat suurelta osin liikuntapaikkarakentamisen kustannuksista, on valtion tuella suuri merkitys esimerkiksi peruskorjaushankkeen käynnistymiselle. Hallituksen liikuntaleikkausten vuoksi monien liikuntapaikkojen rakentaminen tai peruskorjaus jää toteutumatta. Kyse on myös liikuntapaikkojen monipuolisuudesta, ajanmukaisuudesta ja turvallisuudesta huolehtimisesta.

Lisäksi liikuntaan kohdistuu liikuntapalveluiden arvonlisäveron merkittävä korottaminen. Tämä nostaa liikuntaharrastusten hintaa sekä heikentää urheiluseurojen ja liikunta-alan yritysten tilannetta. Hallitus ei ole arvioinut liikuntaleikkausten ja veropolitiikan kokonaisvaikutuksia esimerkiksi lapsiin ja nuoriin, kun se myös samalla heikentää monien pienituloisten perheiden taloudellista tilannetta. Harrastuskustannukset ovat nousseet rajusti viime vuosina, ja tätä kehitystä hallituksen politiikka kiihdyttää.

Liikunnassa ja urheilussa ei eletä pelkän valtionavun varassa, vaan ruohonjuuritason työ sekä siihen liittyvä vapaaehtoisten panos on tärkeää. Valtionrahoitus on kuitenkin tärkeä moottori, jolla työ saadaan pidettyä käynnissä. Pienenevät resurssit uhkaavat vakavasti liikuntatoimijoiden tekemää pitkäjänteistä työtä liikkuvan elämäntavan edistämiseksi. Liikunnan ja urheilun rahoituksen epävarmuus vaikeuttaa myös toiminnan pitkäjänteistä suunnittelua.

Liikkumattomuuden ja paikallaanolon kustannukset ovat yhteiskunnalle vuosittain yli 4,7 miljardia euroa. Orpon hallitusohjelmassa tunnistetaan hyvin, että liikunta vahvistaa hyvinvointia ja parantaa toimintakykyä sekä auttaa oppimaan uutta. Hallitusohjelmassa luvataan edistää liikunnallista elämäntapaa kaikki hallinnonalat kattavalla erillisellä ohjelmalla. Hallituksen leikkaukset liikuntaan ovat pahasti ristiriidassa hallitusohjelmakirjausten kanssa.

Suomalaisessa liikuntakulttuurissa seurat ovat keskeisessä asemassa, ja seuratoiminta on liikkuvan kansalaistoiminnan ydin. Seurojen merkitys on suuri huippu- ja kilpaurheilussa ja harrasteliikunnassa. Etenkin lasten ja nuorten liikunnassa seurojen merkitys on suuri. Seurat ovat monelle lapselle ja nuorelle korvaamaton oma yhteisö, jossa koetaan paljon ja kasvetaan yhdessä.

Urheiluseuroilta vaaditaan yhtäältä ammattimaista valmennusta ja ohjausta ja toisaalta maksuttomuutta. Tämä yhtälö on monelle vapaaehtoistyöllä pyörivälle seuralle liian vaikea. Yleishyödyllisen kansalaistoiminnan edellytyksiä tulee tukea nykyistä vahvemmin.

Myös urheiluseurojen taloutta rasittavat nousevat kustannukset, ja niiden paineet nostaa junioritoiminnan maksuja kasvavat. Maksut saattavat nousta liian korkeiksi varsinkin pienituloisissa perheissä, kun kustannukset nousevat muuallakin elämässä. Lapsen ja nuoren elämässä tärkeän harrastuksen lopettaminen voi olla iso menetys myös sosiaalisessa elämässä ja kasvattaa ulkopuolisuuden ja yksinäisyyden tunnetta.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 29.90.50 lisätään 4 000 0000 euroa seuratuen kasvattamiseksi nuorten liikuntaharrastuksen tukemiseksi,

että momentille 29.90.50 lisätään 10 000 000 euroa hallituksen aikaisempien liikunnalliseen elämäntapaan ja liikuntaolosuhteiden edistämiseen kohdistuvien leikkausten perumiseksi ja

että momentille 29.90.50 lisätään 11 000 000 liikunnallisen elämäntavan ja sen ylläpitämisen tukemiseksi.

91. Nuorisotyö

Nuorten pahoinvoinnin ja nuorten kokeman epävarmuuden lisääntyminen antaa aihetta vakavaan yhteiskunnalliseen huoleen. Suuri osa nuorista voi hyvin, mutta huonoiten voivat nuoret voivat huonosti monella eri mittarilla. Myös koronavuodet kasasivat ongelmia samoihin perheisiin, mikä näkyy lasten ja nuorten elämässä todennäköisesti vielä pitkään. Valitettavan usein on kyse ylisukupolvisesta huono-osaisuudesta.

Nuoret, joille kasaantuu paljon pahoinvointia aiheuttavia tekijöitä, tippuvat liian usein yhteiskunnan turvaverkkojen läpi. Kun esimerkiksi mielenterveyspalveluja ei ole tarpeeksi helposti saatavilla, joutuu lastensuojelu auttamaan myös psyykkisesti oireilevia nuoria. Lastensuojelun ja lasten- ja nuorisopsykiatrian yhteistyötä on tärkeä kehittää. On myös varmistettava, että perheen aikuisten oireillessa psyykkisesti myös lasten avuntarve kartoitetaan.

Orpon hallituksen tekemät, nuorten elämää vaikeuttavat leikkaukset ja palveluiden heikennykset ovat erittäin lyhytnäköisiä. Hallitus lisää lapsiperheköyhyyttä. Hallitus leikkaa nuorten opintorahaa ja asumistukea. Hallitus heikentää syrjäytymisvaarassa olevien nuorten kuntoutumisen edellytyksiä sekä heikentää lastensuojelun jälkihuoltoa. Hallitus leikkaa nuorisotyöstä. Hallitus lakkauttaa ensiasunnon oston verovapauden. Listaa voisi jatkaa.

Nuorilta ja lapsiperheiltä leikkaamisen sijaan meidän tulee panostaa perheiden hyvinvointiin ja toimeentuloon, nuorten tulevaisuuden näkymien ja osallisuuden vahvistamiseen sekä nuorten palveluihin.

Nuorten väkivaltarikollisuus ja jengiytyminen ovat huolestuttavia ilmiöitä. Rikoksilla oireilevien nuorten tilanne vaatii monenlaisia ratkaisuja. Olennaisinta on rikoksia aiheuttavan pahoinvoinnin ja käytösmallien ennaltaehkäisy, mikä edellyttää ennen kaikkea toimivaa sosiaalipolitiikkaa. Tilanteeseen pitää puuttua moniammatillisesti koko perhe huomioiden, mikä tarkoittaa esimerkiksi riittävää lastensuojelun ja nuorisotyön resursointia sekä koulun ja kodin yhteistyötä.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 47

> Eduskunta edellyttää, että hallitus peruu lapsiperheisiin ja nuoriin kohdistamansa leikkaukset ja heikennykset ja ryhtyy poikkihallinnollisiin toimiin nuorten hyvinvoinnin tukemiseksi.

50. Nuorisotyön edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Nuorisotyöhön kohdistuvat leikkaukset ovat lyhytnäköistä politiikkaa, sillä nuorisotyö on keskeisessä roolissa ongelmien ennaltaehkäisyssä.

Nuorisotyö on valtion budjetissa pieni ala, mutta kannattelee harteillaan isoja ja tärkeitä kysymyksiä. Nuorisotyö tukee nuoria arjessa, ja sen kautta moni nuori saa apua esimerkiksi tulevaisuuteen liittyviin valintoihin ja omaan kehitykseen liittyvissä kysymyksissä. Nuoruuteen kuuluu monia elämän käännekohtia ja siirtymiä elämänvaiheesta toiseen. Näissä moni nuori tarvitsee apua ja tukea omaan kasvun, kehittymisen, itsenäisyyden ja osallistumisen tukemiseksi. Erityisen tärkeää nuorisotyö on niille, joilla ei ole elämässään turvallista aikuista tai joiden perheessä on paljon kuormitusta ja vaikeita elämäntilanteita. Nuorisotyö on tärkeää myös ylisukupolviseen syrjäytymiseen puuttumisessa.

Nuorisotyö on matalan kynnyksen toimintaa, jossa on mukana myös paljon vapaaehtoisia. Heidän rinnallaan toimintaa pyörittämään tarvitaan kuitenkin myös nuorisoalan ammattilaisia. Nuorisotyöhön kohdistuvat leikkaukset osuvat kuitenkin paljolti myös kansalaisyhteiskunnan toimintaan, mikä on talouspoliittisesti järjetöntä. Nuorisotyön kautta saadaan nuorille kustannustehokkaasti tuotettuja palveluita, toimintaa ja tukea.

Nuorisotyöstä leikkaaminen lisää nuorten eriarvoisuutta ja vähentää kavereiden kohtaamista. Nuorten parissa työtä tekevät asiantuntijat arvioivat, että nuorisotyöstä leikkaaminen kolahtaa erityisen pahasti maaseudulla asuviin ja jo valmiiksi heikoimmassa asemassa oleviin nuoriin.

Nuorisotyön tukeminen on myös mitä parhainta mielenterveyspolitiikkaa. Sen kautta tuetaan esimerkiksi päihderiippuvaisia tai itsetuhoisia nuoria. Leikkaukset nuorisotyöhön lisäävät nuorten pahoinvointia ja syrjäytymistä. Hallitus leikkaa nuorisotyöstä useana vuotena. Leikkausten vaikutukset nuorten syrjäytymiseen ja tätä kautta valtion talouteen on arvioitava.

Nuorisoalan järjestöt ja osaamiskeskukset ovat merkittävässä asemassa nuorisotyön kehittäjinä sekä nuorten osallisuuden ja harrastustoiminnan vahvistamisessa. Nuorisoalan järjestöt ovat myös keskeisiä toimijoita nuorisotyön palveluntarjoajina.

Prometheus-leirin tuki

Vuonna 1990 perustettu Prometheus-leirin tuki ry järjestää uskonnollisesti ja puoluepoliittisesti sitoutumatonta aikuistumiskoulutusta, jonka tavoitteena on tukea nuoria elämänkatsomuksensa rakentamisessa. Tarkoituksena on turvata uskontokuntiin kuulumattomien ja uskonnottomien nuorten mahdollisuus aikuistumiskoulutukseen. Yhdistys pyrkii tarjoamaan mahdollisimman monelle nuorelle laadukkaan leirikokemuksen.

Halukkaita osallistujia olisi ollut ainakin tuhat enemmän kuin leireille voitiin ottaa. Palaute leireistä on ollut hyvin myönteistä.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 29.91.50 lisätään 3 000 000 euroa nuorisoalan järjestöjen ja osaamiskeskusten tukeen,

että momentille 29.91.50 lisätään 5 000 000 euroa nuorisotyön edistämiseen ja momenttiin kohdistuneiden leikkausten perumiseksi ja

että momentille 29.91.50 lisätään 350 000 euroa Prometheus-leirin tuki ry:n rahoituksen lisäämiseksi ja toiminnan kasvattamiseksi vastaamaan kysyntää.

51. Nuorten työpajatoiminta, etsivä nuorisotyö sekä koulu- ja oppilaitosnuorisotyö (siirtomääräraha 3 v)

Etsivää nuorisotyötä tehdään valtaosassa Suomen kuntia, ja sen kautta tavoitetaan esimerkiksi nuoria, jotka ovat keskeyttäneet opintonsa tai vaarassa muuten tippua yhteiskunnan tukiverkostoista. Etsivä nuorisotyö auttaa nuoria itsenäistymisessä ja tarvittavan tuen ja palveluiden saamisessa. Monet nuoret tarvitsevat apua elämänhallintaan sekä työmarkkinoille ja koulutukseen pääsyyn. Etsivä nuorisotyö on siis merkittävä toimija syrjäytymisvaarassa olevien nuorten tavoittamisessa ja auttamisessa. Etsivällä nuorisotyöllä on merkittävä rooli myös nuorten mielenterveysongelmien ratkaisemisessa, koska nuoret pääsevät sen kautta avun piiriin.

Työpajatoimintaa järjestetään noin 90 prosentissa Suomen kunnista, ja se on yleensä kunnan, järjestöjen tai säätiöiden järjestämää. Kuntouttava työtoiminta, työkokeilu, palkkatuettu työ ja sosiaalinen kuntoutus ovat yleisimpiä palveluita työpajoilla. Työpajatoiminnalla on merkittävä rooli nuorten arjen vahvistajana, jatkopolkujen löytymisessä ja nuorten työllistymisessä. Oppivelvollisuutta voi suorittaa myös työpajatoiminnassa. Tämä ei onnistu ilman riittäviä resursseja.

Myös lasten ja nuorten rikollisuuden torjunnassa oleellisinta on hyvä sosiaalipolitiikka. Rikoksiin puututaan tehokkaimmin riittävällä lastensuojelun ja nuorisotyön resursoinnilla sekä koulun ja kodin yhteistyöllä. Myös tämän vuoksi etsivän nuorisotyön ja työpajatoiminnan riittävä rahoitus on turvattava.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 29.91.51 lisätään 10 000 000 euroa etsivän nuorisotyön ja työpajatoiminnan rahoitukseen.

Valiokunnan mietintö VaVM 29/2025 vp
Vastalause 4 /vas

Pääluokka 30

MAA- JA METSÄTALOUSMINISTERIÖN HALLINNONALA

Maataloudella ja ruokajärjestelmällä laajemmin on suuri merkitys yhtäältä ruokaturvan ja toisaalta yhteiskuntamme ympäristökestävyyden kannalta. Maataloutta on ohjattava ympäristökestävämpään suuntaan samalla kehittäen alan kannattavuutta ja houkuttelevuutta. Ruoantuotannolla ja siihen liittyvällä maankäytöllä on suuri merkitys päästöjen, maaperän hiilinielujen ja luonnon monimuotoisuuden kannalta.

Metsäkatoa on Suomessa hillittävä akuutisti. Maankäytön muutosta metsästä pelloksi tai luontoalueesta rakennetuksi ympäristöksi voidaan ohjata sääntelyllä ja erilaisilla ohjauskeinoilla, kuten esimerkiksi maankäytön muutosmaksulla.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 48

> Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo eduskunnalle vuoden 2026 aikana esityksen maankäytön muutosmaksusta, jonka avulla voidaan hillitä metsäkatoa ja vahvistaa hiilinielua.

Vastalauseen lausumaehdotus 49

> Eduskunta edellyttää, että hallitus reagoi hiilinielujen heikkenemiseen esittämällä tarvittavat lisätoimet maankäyttösektorin nielujen vahvistamiseksi siten, ettei Suomen tarvitse kompensoida nielun heikkenemistä muiden sektoreiden päästövähennyksillä tai maksamalla EU:lle.

Kosteikkoviljely on kustannustehokkaimpia maankäyttösektorin ilmastotoimia. Siinä viljellään märkää turvemaata tai nostetaan turvemaan vedenpintaa niin, että ilmastopäästöt alenevat. Samalla voidaan viljellä kasveja, jotka menestyvät märällä maalla. Myös luonnon monimuotoisuus lisääntyy lisäämällä kosteikkoalaa sille soveltuvilla alueilla.

Maankäyttösektori ja maatalous kaipaavat akuutisti uusia päästövähennystoimia ja toisaalta tapoja tuottaa uusia hyödykkeitä. Hiilen sitominen on yksi elintärkeä nykyisen ja tulevan maatalouden tuote, samoin monimuotoisuuden tuottaminen. Näiden lisäksi viljeltävät kasvit on mahdollista myydä teollisuuden raaka-aineeksi, lääkekasveiksi tai ravinnoksi. Kosteikkoviljely tarvitsee valtion tukea päästäkseen alkuun ja mahdollisesti myöhemminkin. Se on kuitenkin valtiontaloudellisesti järkevää ja tehokasta rahankäyttöä sekä hiilinieluvajeen paikkaamista.

Orpon hallitus on poistanut edellisen hallituksen aikana valmistellun kosteikkoviljelyn tuen ja sen rahoituksen ennen kuin sitä oli edes ehditty jakaa. Kosteikkoviljelyn tuki tulee yllä mainitusta syistä palauttaa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 50

Eduskunta edellyttää, että hallitus käynnistää uuden kosteikkoviljelyn tuen vuonna 2026.

10. Maaseudun kehittäminen

42. Luopumistuet ja -eläkkeet (siirtomääräraha 2 v)

Turkistarhaus elinkeinona on tullut tiensä päähän. Elinkeinolla, joka perustuu villieläinten väkivaltaiseen hyväksikäyttöön ja eläinrääkkäykseen, ei ole enää tässä ajassa yleistä hyväksyntää. Samaan aikaan turkisala on vuodesta toiseen yhä pahemmissa kannattavuusvaikeuksissa ja sitä ylläpidetään keinotekoisesti valtion kassasta maksettavin erinäisin tuin. Tarhaajista suuri osa itsekin ajattelee, että ala tulee tiensä päähän lähitulevaisuudessa. Vasemmistoliiton mielestä turkisala on ajettava alas hillitysti ja tarhaajien siirryttävä tulevaisuudenkestävien elinkeinojen pariin.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 51

Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo eduskunnalle esityksen vuoden 2026 aikana turkistarhauksen alasajamiseksi.

20. Maa- ja elintarviketalous

01. Ruokaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Eläinten etua valvova viranomainen on ollut viime hallituskauden rahallisesti pieni mutta symbolisesti ja käytännöllisesti vaikuttava panostus eläinten hyvinvointiin. Tästä kertoo se, että viran jatkamista puolsi sekä tuotantoeläinten hyvinvoinnin neuvottelukunta että seura- ja harrastuseläinten hyvinvoinnin neuvottelukunta. Huonossa taloudellisessa tilanteessa riskit eläinten hyvinvoinnin heikentymiseen kasvavat, minkä vuoksi eläinsuojeluasiamiehen virka perustelee itsensä nykyisessä taloustilanteessa yhä paremmin.

Ympäristövaliokunta on lausunut pitävänsä tärkeänä, että virka vakinaistetaan ja sitä varten varataan riittävät varat. Samoin maa- ja metsätalousvaliokunta on pitänyt virkaa tärkeänä ja puoltanut sen jatkon selvittämistä sekä riittävien resurssien turvaamista laaja-alaisen, erilaisia eläinlajeja hyvin kattavan osaamisen turvaamiseksi.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 52

Eduskunta edellyttää, että hallitus perustaa eläinsuojeluasiamiehen viran ja varaa tarkoitukseen riittävän rahoituksen vuonna 2026.

40. Luonnonvaratalous

31. Vesi- ja kalataloushankkeiden tukeminen (siirtomääräraha 3 v)

Vesistöjen tilan parantamiseen ja vesiluonnonvarojen kestävän käytön edistämiseen on kohdistettava paljon nykyistä enemmän varoja, jotta luonnon monimuotoisuus saadaan elpymisuralle kansainvälisten ympäristövelvoitteidemme mukaisesti. Momentin määrärahoilla toimeenpannaan muun muassa Nousu-vaelluskalaohjelmaa, jonka tavoitteena on elvyttää uhanalaisia vaelluskalakantoja virtavesiä kunnostamalla. Toimivaksi todetun, monipuolisiin toimenpiteisiin, vapaaehtoisuuteen ja laajaan yhteistyöhön perustuvan ohjelman toimeenpanoon on varattava riittävät resurssit.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

> että momentille 30.40.31 lisätään 880 000 euroa vesistöjen tilaa parantavien ja vesiluonnonvarojen kestävää käyttöä edistävien hankkeiden, kuten Nousu-vaelluskalaohjelman, tukemiseen.

44. Tuki puuntuotannon kestävyyden turvaamiseen (arviomääräraha)

Suomalainen metsäteollisuus on kamppaillut liian matalan jalostusasteen kanssa jo pitkään. Kyseessä on itse aiheutettu ja ylläpidetty ongelma: metsänhoidon tuet on suunnattu etupäässä kuitupuuta tuottavan, jaksolliseen metsänkasvatukseen perustuvan metsänhoitomallin rahoittamiseen. Kuitupuun jalostaminen selluksi taas on teollisuudelle helpoin ratkaisu, sillä sitä varten on olemassa kehittynyt infrastruktuuri. Taloudellinen lisäarvo jää kuitenkin liian pieneksi suhteessa siihen, mitä tukkipuun jalostamisesta olisi mahdollista saada.

Kuitupuun tuotantoon keskittyvä metsätalous tuhoaa suomalaisen metsäluonnon. Tästä ei ole uhanalaisuustutkimuksen valossa epäselvyyttä. Jaksollisen metsänkasvatuksen loppuhuipennus on avohakkuu, joka tuhoaa metsälajien elinympäristön, rikkoo maaperän ja edellyttää uuden metsän istuttamista edelleen maaperää muokkaamalla ja mahdollisesti vielä lisäojittamalla.

Tukkipuun määrän lisäämiseen keskittyvä metsätalous sen sijaan tarkoittaa jatkuvan kasvatuksen menetelmään siirtymistä siihen soveltuvilla alueilla. Jatkuvan kasvatuksen menetelmä ei johda avohakkuuseen, vaan tukkipuuta korjataan pienempiä määriä mutta useammin ja varovaisemmin kuin jaksollisessa metsänkasvatuksessa. Ojituksia ei tarvita, maaperää ei useinkaan tarvitse muokata ja rikkoa, ja metsälajien elinympäristö säilyy. Lisäksi tukkipuu on kymmeniä kertoja arvokkaampaa kuin kuitupuu, ja sitä jalostamalla esimerkiksi rakennusmateriaaleiksi ja huonekaluiksi metsäteollisuuden jalostusaste nousisi merkittävästi. Niinpä jaksollisen metsänkasvatuksen tukia on vähennettävä ja tuet kohdennettava aitojen luonnonhoitotoimenpiteiden rahoittamiseen.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 53

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa viipymättä eduskunnalle esityksen, jolla puuntuotannon tukijärjestelmää muutetaan niin, että jaksollisen metsänkasvatuksen osuus pienenee.

45. Metsäluonnon hoidon edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Jatkuvan kasvun menetelmien edistämiseksi metsäluonnon hoidon tukea tulee kasvattaa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 30.40.45 lisätään 10 000 000 euroa metsäluonnon hoidon edistämiseen.

46. Valtionavustus Suomen metsäkeskukselle (siirtomääräraha 2 v)

Momentin määrärahoja kohdennetaan muun muassa METSO-ohjelman toteutukseen Suomen metsäkeskuksen osalta. Metsäkeskus toteuttaa määrärahoilla myös talousmetsiä koskevaa neuvontaa ja valvontaa, jota on tärkeää pystyä tekemään nykyistä kattavammin.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 30.40.46 lisätään 305 000 euroa Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelma METSOn toimeenpanemiseksi sekä Suomen metsäkeskuksen toteuttaman talousmetsäneuvonnan ja -valvonnan edistämiseksi.

47. Tuki joutoalueiden metsitykseen (siirtomääräraha 3 v)

Maankäyttösektorin ilmastotoimista on suuri pula. Edellisen hallituksen tekemien toimien lisäksi olisi tarvittu uusia toimia, mutta Orpon hallitus poistaa edellisen hallituksen vaikuttavimmat toimet eikä lisää lainkaan omia uusia toimia.

Joutomaiden metsittäminen on tehokas tapa vähentää maaperäpäästöjä ja kasvattaa hiilinielua. Edellinen hallitus otti vuonna 2021 käyttöön uuden joutoalueiden metsitystuen yksityisille maanomistajille. Elokuuhun 2023 mennessä hyväksyttyjä tukipäätöksiä oli tehty noin 5 300 hehtaarin alalle, ja näistä noin kaksi kolmasosaa koski turvemaita. Orpon hallitus on valitettavasti päättänyt olla jatkamatta metsitystukea.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 54

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin joutoalueiden metsitystuen jatkamiseksi.

53. Eräät luonnonvaratalouden valtionavustukset (siirtomääräraha 2 v)

Suomen ilmastotavoitteiden kannalta on oleellista, että hakkuutasoja saadaan laskettua kestävälle tasolle. Yksi keino tähän on metsien kiertoajan pidentäminen talousmetsissä. Jaksollisen metsänkasvatuksen metsissä maltillinen kiertoajan pidentäminen toisi hakkuupainetta alas tilanteessa, jossa julkisen vallan on keksittävä ohjauskeinot hiilinielun elvyttämiseksi siten, että Pariisin sopimus, EU-velvoitteet ja oma hiilineutraaliustavoitteemme on mahdollista saavuttaa. Lisäksi etenevä luontokato metsäluontotyypeissämme hidastuu, kun elinympäristöjä ei hakata samalla syklillä kuin ennen.

Katsomme, että metsänomistajille on luotava kannustin pitää puita metsissään pidempään. Metsän sitomalla hiilellä tulee olla hinta samalla tavalla kuin päästökauppasektorillakin. Päästökauppa on ollut tehokkain päästövähennyksiä tuottava mekanismi. Siksi on perusteltua tuoda samaa ajattelua muuallekin, erityisesti erittäin vaikeassa tilanteessa olevalle maankäyttösektorille.

Hiilensidonnan kannustinjärjestelmässä kymmenen vuoden kiertoajan pidennyksestä korvattaisiin metsänomistajille koituvista tulonmenetyksistä laskennallisesti 40 prosenttia. Tällä saavutettaisiin 20 miljoonaa tCO2-ekv sitoutunutta hiiltä maankäyttösektorille. Tämä olisi merkittävä osaratkaisu hiilinielukysymykseen ja ohjaisi samalla julkisia varoja suomalaisten metsänomistajien taloudelliseen tukemiseen EU:lle ohjautuvien moninkertaisten sakkomaksujen sijaan seurauksena LULUCF-velvoitteiden laiminlyömisestä.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 55

> Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee ja antaa eduskunnan käsiteltäväksi esityksen hiilensidonnan kannustinjärjestelmästä, joka tarjoaa suomalaisille metsänomistajille taloudellisia kannustimia hiilinielujen vahvistamiseen.

64. Metsähallitus

Valtion metsät ovat avainasemassa metsäluonnon kadon pysäyttämisen kannalta. Metsähallituksen liiketoiminnasta aiotaan tulouttaa 138 000 000 euroa valtion talousarvioon, mikä on liian paljon kestävän metsänhoidon näkökulmasta.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 56

> Eduskunta edellyttää, että valtion omistamia metsiä hoidetaan luonnon monimuotoisuutta ja hiilinielun elvyttämistä huomioivalla tavalla, minkä vuoksi Metsähallituksen tuloutustavoitetta tulee kohtuullistaa, luontopalveluiden rahoitusta vahvistaa ja valtion omistamat vanhat arvokkaat metsät suojella.

50. Metsähallituksen eräät julkiset hallintotehtävät (siirtomääräraha 3 v)

Valtion metsät ovat avainasemassa metsien luontokadon pysäyttämisen kannalta. Metsähallituksen luonnonsuojelutehtävien ja julkisten hallintotehtävien rahoituksen pienentäminen hallituksen budjetissa merkitsee, että luonnonsuojelun ja luonnon monimuotoisuuteen liittyvien tavoitteiden saavuttaminen vaarantuu. Valtion omistamissa metsissä tulee siirtyä metsänhoitoon, joka huomioi nykyistä vahvemmin hiilensidonnan ja luonnon monimuotoisuuden. Kaikki jäljellä olevat valtion vanhat metsät tulee suojella. Metsähallitus myös ylläpitää merkittävää luontokohteiden ja retkeilyreittien verkostoa. Määrärahojen niukkuuden vuoksi Metsähallitus on esimerkiksi joutunut luopumaan monista suosituista opastuskeskuksista.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

> että momentille 30.64.50 lisätään 10 000 000 euroa Metsähallituksen luonnonsuojelutavoitteiden ja julkisten hallintotehtävien hoitamiseen.

Pääluokka 31

LIIKENNE- JA VIESTINTÄMINISTERIÖN HALLINNONALA

10. Liikenne- ja viestintäverkot

31. Eräät avustukset (siirtomääräraha 3 v)

Suomi on sitoutunut vähintään puolittamaan kotimaan liikenteen päästöt vuoteen 2030 mennessä. Päästöjen vähentämisen tavoitteista on tehty valtioneuvoston periaatepäätös, jonka toteuttamista tukemaan on liikenne- ja viestintäministeriössä valmisteltu fossiilittoman liikenteen tiekartta.

Fossiilittoman liikenteen tiekartassa esitetään ensimmäisen vaiheen toimena liikenteen päästöttömyyteen ohjaavia tukia ja kannustimia, joista kävelyn ja pyöräilyn edistämisen tuet ovat yksi osa keinovalikoimaa. Valtioneuvoston hyväksymän kävelyn ja pyöräilyn edistämisohjelman osana on investointiohjelma, jonka hankkeilla edistetään kävelyn ja pyöräilyn edellytyksiä.

Valtio voi myöntää avustusta kunnille, jotka toteuttavat ohjelman mukaisia toimenpiteitä. Hankkeet voivat olla esimerkiksi pyöräliityntäpysäköinnin kehittämistä, eritasoisia väylähankkeita tai viitoituksen parantamista. Kunnan tulee osallistua hankkeen kustannuksiin vähintään yhtä suurella panostuksella. Kuntien lisäksi avustuksia kävelyn ja pyöräilyn edistämiseen voidaan myöntää myös muille toimijoille.

Liikenne 12 -suunnitelmassa ehdotetaan kävelyn ja pyöräilyn edistämisen vuosittaista rahoitustasoa nostettavaksi 30 miljoonaan euroon, joka asettaa vaatimuksen olennaiselle määrärahojen kasvattamiselle nykytilaan nähden.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 31.10.31 lisätään 28 200 000 euroa kävelyn ja pyöräilyn edistämiseen.

20. Liikenteen ja viestinnän palvelut

21. Julkisen henkilöliikenteen palvelujen ostot ja kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Joukkoliikennetukea on myönnetty suurille kaupunkialueille vuodesta 2010 lähtien. Ilmaston kuumenemisen ratkaisevien vuosikymmenten edetessä on yhä selvempää, että liikenteen päästöjen leikkaaminen edellyttää huokeaa ja toimivaa joukkoliikennettä kaikilla kaupunkiseuduilla.

Kohtuuhintainen joukkoliikenne on tärkeää myös eriarvoistumisen estämisen näkökulmasta. Syrjäytämme ihmisiä yhteiskunnasta, mikäli heillä ei ole mahdollisuutta liikkua. Lisäksi eri kaupunkiseutujen työssäkäyntialueilla sujuva ja kohtuuhintainen joukkoliikenne on merkittävässä roolissa työvoiman saatavuuden kannalta. Tämä tarve korostuu, kun monen pienituloisen työntekijän toimeentulo heikkenee Orpon hallituksen leikkausten seurauksena.

Suomen kaupunkiseuduilla joukkoliikenteen lipunhintoihin kohdistuu jatkuva korotuspaine. Kansainvälisesti puolestaan nähdään laajoja kokeiluja erittäin edullisesta joukkoliikenteestä, kuten Saksassa. Suomessakin on syytä vahvistaa joukkoliikenteen rahoitusta, jotta liikkuminen välttämättömiin menoihin, kuten töihin ja terveydenhuoltoon, on tasa-arvoista ja kannustaa joukkoliikenteen käyttöön yksityisautoilun sijaan.

Joukkoliikennetuki tulee nostaa pohjoismaiselle tasolle ja ulottaa kattavasti kaikille kaupunkiseuduille. Suoralla tuella edistetään joukkoliikenteen käyttöä ja hillitään lipunhintojen nousua. Myös joukkoliikenteen kehittämiseen tarvitaan valtion erikseen allokoimaa rahoitusta, ja valtion suhteellinen osuus seutujen liikenneinvestoinneista tulee palauttaa kestävälle tasolle. Rahoitusta on nostettava asteittain kohti oikeaa tasoa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 31.20.21 lisätään 50 000 000 euroa kaupunkiseutujen joukkoliikenteen tukemiseen.

Pääluokka 32

TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖN HALLINNONALA

20. Uudistuminen ja vähähiilisyys

Biopolttoaineiden jakeluvelvoite

Hallitus on muuttanut uusiutuvien polttoaineiden käytön edistämisestä liikenteessä annettua lakia jakeluvelvoitteen alentamiseksi. Jakeluvelvoite on verotuksen ohella tärkein yksittäinen keino paitsi liikenteen myös koko taakanjakosektorin päästövähennysten saavuttamiseksi. Myös esitykseen sisältyvä lisävelvoitteen alentaminen heikentää asiantuntijoiden mukaan biokaasun ja RFNBO-polttoaineiden investointinäkymiä.

Jakeluvelvoitteen muutoksien päästöjä lisäävä vaikutus on arvioiden mukaan 1,6 megatonnia. Tämä on yhdelle hallituksen esitykselle erittäin merkittävä vaikutus ja vie meitä täysin väärään suuntaan. Hallitus ei ole antanut viitteitä tilanteen korjaamisesta muilla toimilla.

Taakanjakoasetuksen mukaan Suomen taakanjakosektorin päästövähennysvelvoite vuodelle 2030 on 50 prosenttia verrattuna vuoteen 2005. Taakanjakoasetus sitoo Suomea oikeudellisesti, eikä toistaiseksi ole tiedossa, miten tuo tavoite aiotaan saavuttaa. Ilmastopaneeli arvioi, että Orpon hallituksen päätösten myötä Suomi jää kolme megatonnia taakanjakosektorin tavoitteestaan vuonna 2030. Suomi siis ei tee omaa osuuttaan EU:n ilmastotoimista.

Hallituksen linja vaarantaa myös Suomen oman, ilmastolakiin kirjatun 2035-hiilineutraaliustavoitteen sekä liikenteen ja taakanjakosektorin päästövähennystavoitteiden saavuttamisen. Jakeluvelvoitejärjestelmä ei ole ongelmaton tapa vähentää taakanjakosektorin päästöjä, mutta aiemmista päätöksistä lipsuminen ilman korvaavia toimia vaarantaa Suomen ilmastopolitiikan kokonaisuuden.

Jakeluvelvoitteen lisävelvoitteen laskua kritisoivat laajasti eri sidosryhmät sekä eduskunnan käsittelyssä kuullut asiantuntijat. Lisävelvoitteen lasku vähentää kannusteita kehittää vaihtoehtoisista raaka-aineista ja lähteistä, kuten teollisuuden sivuvirroista tuotettavia uusiutuvia polttoaineita, heikentäen esimerkiksi biokaasun toimintaedellytyksiä. Tämä siitä huolimatta, että hallituksen tavoitteena on edistää biokaasun käyttöä Suomessa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 57

> Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle esityksen, jossa liikenteen biopolttoaineiden jakeluvelvoitetta korotetaan asteittain siten, että Suomi voi uskottavasti saavuttaa kotimaiset ja EU-tason päästövähennystavoitteet liikennesektorilla, tai että hallitus tuo muun esityksen, jolla saavutetaan uskottavasti vastaavat päästövähennykset.

40. Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan tukeminen (arviomääräraha)

Kasvipohjaisen ruoan investointiohjelma

Kasvipohjaisen ruoan lisääminen on globaalisti tehokkaimpia keinoja hillitä metsäkatoa, ruoantuotannon päästöjä ja vähentää tuotantoeläinten kärsimystä. Kasvipohjaiset proteiinit ja proteiinijalosteet ovat murroksen keskiössä. Suomessa on jo esimerkiksi härkäpavun tuotantoa ja jalostamista, kaurapohjaisia tuotteita ja kasvipohjaisia lihankorvikkeita. Potentiaali myös kasviproteiinien vientiin on iso, ja uuden alan tuotekehitystä ja kasvua on tuettava.

TKI-rahoitus on yksi tärkeä tapa kohdentaa rahoitusta tuotekehitykseen ja arvoketjun kehittämiseen raaka-aineen tuotannosta elintarviketeollisuuden jalostamaksi tuotteeksi. Parhaimmillaan voidaan mahdollistaa kasviproteiiniklustereiden syntyminen. Esimerkiksi Kanadassa ja Tanskassa tuetaan investointiohjelman kautta kasviproteiinien kehitystä. Myös Suomessa olisi perustel-

tua näiden esimerkkien valossa panostaa merkittävästi nykyistä enemmän. Vasemmistoliiton vaihtoehdossa kasvipohjaisen ruokaklusterin kehitystä tuetaan 10 miljoonalla eurolla.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 58

> Eduskunta edellyttää, että hallitus käynnistää kasvipohjaisen ruuan investointiohjelman ja osoittaa sille riittävät varat.

Audiovisuaalisen alan tuotantokannustin

Kulttuuriala on noin kolme prosenttia Suomen bruttokansantuotteesta. Taide-, kulttuuri- ja tapahtuma-alat työllistävät yhteensä yli 300 000 ihmistä. Kyseessä on noin 16,8 miljardin euron suuruinen talous, jolla on merkittävä kasvupotentiaali. Kulttuurialan hiilijalanjälki on myös verrattain pieni, joten sen kasvua on tuettava osana reilua siirtymää ja Suomen elinkeinorakenteen uudistumista. Tämän lisäksi kulttuuri- ja taidekenttä on merkittävä elinvoimatekijä, jonka vaikutukset myös muiden alojen, kuten matkailu-, kuljetus- ja ravintola-alan työllisyyteen ja toimintamahdollisuuksiin ovat huomattavia.

Luovien alojen kasvupotentiaali toteutuu ainoastaan, jos niihin panostetaan. Oikeistohallituksen leikkausten sijasta vasemmistoliitto investoisi luoviin aloihin. Sen lisäksi, että peruisimme hallituksen leikkaukset kulttuuriin, me kasvattaisimme audiovisuaalisen alan tuotantotukea 8 miljoonalla eurolla.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

> että momentille 32.20.40 lisätään valtuutta 8 000 000 euroa AV-tuotantokannustimeen, josta arvioidaan aiheutuvan talousarviovuonna valtiolle menoja 800 000 euroa ja
>
> että momentille 32.20.40 lisätään 800 000 euroa valtuuden korotuksesta aiheutuneisiin menoihin.

41. Energiatuki (arviomääräraha)

Energiatuella on ollut merkittävä vipuvaikutus puhtaan energiajärjestelmän luomisessa. Orpon hallitus laskee energiatukea huomattavasti aiemmista vuosista, vaikka rahoitusmuoto on ollut tärkeä puhtaiden energiainvestointien edesauttamiseksi. Uusien hankkeiden myöntövaltuudet ovat suorastaan romahtaneet. Tämä on väärä suunta. Energiatukivaltuutta on kasvatettava. Vaikeassa taloustilanteessa julkisella tuella on entistäkin suurempi merkitys investointien toteutumiselle. Esimerkiksi vuonna 2023 energiatuen avulla toteutui valtioneuvoston mukaan lähes 1,2 miljardin euron arvosta investointeja 296 miljoonan euron julkisella rahoitusosuudella.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 32.20.41 lisätään valtuutta 20 000 000 euroa uusiutuvan energian hankkeisiin, josta arvioidaan aiheutuvan talousarviovuonna valtiolle menoja 2 000 000 euroa ja

että momentille 32.20.41 lisätään 2 000 000 euroa valtuuden korotuksesta aiheutuneisiin menoihin.

43. Energiaintensiivisen teollisuuden sähköistämistuki (arviomääräraha)

Energiaintensiivisen teollisuuden sähköistämistuki on vanha päästökauppakompensaatio. Se on ollut suurilta osin haitallinen yritystuki, sillä vain puolet yhteensä 150 miljoonan euron tukisummasta on pitänyt käyttää päästöjä vähentäviin ja energiatehokkuutta parantaviin toimiin.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 59

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnan käsiteltäväksi esityksen, jolla energiaintensiivisen teollisuuden sähköistämisen tuesta luovutaan.

30. Työllisyys ja yrittäjyys

Viimeiset kaksi vuotta Suomessa on testattu oikeistolaisen työllisyyspolitiikan toimivuutta. Suomen työttömyyden trendiluku on ylittänyt 10 prosentin rajan - kyseessä on työttömyyskriisi. Oikeistohallituksen työllisyyspolitiikka on perustunut ihmiskuvaan, jonka mukaan ihmisiä täytyy pakottaa hakeutumaan töihin, koska sosiaaliturvalla on liian helppo elää. Suomessa on kuitenkin samanaikaisesti massatyöttömyys eikä riittävästi työpaikkoja kaikille. Näissä olosuhteissa hallituksen politiikka, joka perustuu lähes yksinomaan työttömien ruoskimiseen, ei toimi. Suomen työttömyyskriisiin vastaaminen edellyttää työn kysynnän vahvistamista ja työpaikkojen lisäämistä.

Työntekijöiden aseman heikentämisen sijasta työntekijöiden vaikutusmahdollisuuksia ja työhyvinvointia on myös parannettava. Vasemmistoliitto tarjoaisi ihmisille parempaa työelämää ja paremmat mahdollisuudet työllistyä. Vasemmistoliitto säätäisi pitkäaikaistyöttömien työtakuun, panostaisi työllisyyspalveluihin ja helpottaisi osa-aikaisen työn vastaanottamista.

Vasemmistoliitto haluaa myös parantaa suomalaisen työelämän laatua ja vahvistaa työntekijöiden neuvotteluvoimaa. Peruisimme Orpon hallituksen lakko-oikeuteen ja työsuhdeturvaan tekemät heikennykset, vientivetoisen työmarkkinamallin sekä muut työntekijöihin kohdistuvat heikennykset. Kitkisimme määrätietoisesti ulkomaisen työvoiman hyväksikäyttöä ja riistotaloutta mm. lisäämällä työsuojeluvalvonnan resursseja, kriminalisoimalla alipalkkauksen ja antamalla ammattiliitoille kanneoikeuden.

Pitkäaikaistyöttömyys on Suomen suurin työvoimapoliittinen ongelma. Sitä ei ratkaista työttömyysturvaa leikkaamalla tai sen ehtoja kiristämällä, vaan henkilökohtaisella ohjauksella, tuella, riittävillä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluilla ja tarvittaessa koulutuksella. Työttömille pitää säätää työtakuu eli taata oikeus palkkatuettuun työpaikkaan 12 kuukauden työttömyyden jälkeen.

Työttömien palveluprosessiin liittyvästä yksityiskohtaisesta sääntelystä, kuten työhakemustehtailusta, tulee luopua ja resurssit kohdistaa aidosti yksilöiden tarpeita vastaaviin palveluihin.

Vaikeasti työllistyviä ihmisiä ei saada työmarkkinoille heidän tilannettaan kurjistamalla. Työkyvyn ja osaamisen vahvistaminen, syrjinnän ehkäiseminen, työn mukauttaminen ja työpaikkojen tukeminen sekä välityömarkkinoiden ja työllisyyspalveluiden kehittäminen ovat avain vaikeammin työllistyvien työllisyyden tukemiseen. Mielenterveyden häiriöihin sairastuneiden henkilöiden työllistymistä tukevaa IPS-toimintamallia on laajennettava, ja sille tulee osoittaa pysyvä rahoitus.

Työnantajien vastuuta sosiaalisessa työllistämisessä on lisättävä, ja julkisissa hankinnoissa tulee mahdollisuuksien mukaan edellyttää sosiaalista työllistämistä. Vammaisten oikeutta palkkatyöhön pitää vahvistaa, ja siihen liittyen tulee selvittää mahdollisuutta asettaa työnantajille velvoite vammaisten työllistämiseen, kuten esimerkiksi Saksassa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 60

Eduskunta edellyttää, että hallitus säätää pitkäaikaistyöttömien työtakuun eli takaa oikeuden palkkatuettuun työpaikkaan 12 kuukauden työttömyyden jälkeen.

Vastalauseen lausumaehdotus 61

Eduskunta edellyttää, että hallitus varaa pitkäaikaistyöttömyyden hoitoon riittävät resurssit.

Vastalauseen lausumaehdotus 62

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle esityksen 15 euron lakisääteisestä minimipalkasta työntekijöiden toimeentulon vahvistamiseksi.

Vastalauseen lausumaehdotus 63

Eduskunta edellyttää, että hallitus jatkaa työn ja työhyvinvoinnin kehittämisohjelmaa ja varaa sen toteuttamiseen riittävän rahoituksen.

Vastalauseen lausumaehdotus 64

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle esityksen työajan lyhennyskokeilusta.

Vastalauseen lausumaehdotus 65

Eduskunta edellyttää, että hallitus laajentaa ja vakiinnuttaa mielenterveyden häiriöihin sairastuneiden henkilöiden työllistymistä tukevan IPS-toimintamallin ja varaa sille pysyvän vuosittaisen määrärahan.

Vastalauseen lausumaehdotus 66

Eduskunta edellyttää, että hallitus peruu työntekijöiden asemaa heikentävät lakimuutokset, jotka liittyvät esimerkiksi lakko-oikeuden rajoituksiin, ensimmäisen sairauspäivän palkattomuuteen, vientivetoiseen palkkamalliin, irtisanomisten helpottamiseen ja määräaikaisuuksien lisäämiseen työsuhteissa.

Vastalauseen lausumaehdotus 67

Eduskunta edellyttää, että hallitus vahvistaa työllisyyttä tukemalla tosiasiallisten työllistymisen esteiden poistamista esimerkiksi lievittämällä osaamisvajeita, työkykyongelmia, työhönottosyrjintää ja sopivien työmahdollisuuksien puutetta sen sijaan, että hallitus pyrkii vahvistamaan työllisyyttä ainoastaan köyhyyttä lisäävien sosiaaliturvaleikkausten kautta.

Vastalauseen lausumaehdotus 68

Eduskunta edellyttää, että hallitus kehittää osatyökykyisten työllistämisen rakenteita esimerkiksi Ruotsin Samhall-mallin mukaan tai Saksassa käytössä olevan vammaisten henkilöiden työllistämisvelvoitteen mukaisesti.

Vastalauseen lausumaehdotus 69

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy tarvittaviin lainsäädäntötoimiin ja palveluprosessien uudistamiseen työvoimapalveluiden muuttamiseksi henkilöiden yksilöllistä tarvetta enemmän vastaaviksi.

Vastalauseen lausumaehdotus 70

Eduskunta edellyttää, että hallitus kehittää välityömarkkinoita työmarkkinaosallisuuden vahvistamiseksi.

40. Alueiden kestävän kasvun ja elinvoiman tukeminen (siirtomääräraha 3 v)

Itä-Suomen talouden ja aluekehityksen tilanne on Venäjän rajasulun ja pitkällisen heikon väestökehityksen vuoksi huolestuttava. Itäisen Suomen alueiden kehitystä tulee tässä tilanteessa tukea erityistoimilla ja erityisrahoituksella. Ehdotamme itäisen Suomen erityisrahoitukseen 32 miljoonaa euroa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 32.30.40 lisätään 32 000 000 euroa Itä-Suomen taloudellisen kehityksen ja työllisyyden tukemiseksi.

50. Kotoutuminen ja kansainvälinen osaaminen

Suomen työikäisen väestön kasvu on maahanmuuton ansiota. On siis selvää, että tarvitsemme myös jatkossa merkittävän määrän maahanmuuttoa vuosittain, jotta ikärakenteemme oikenisi ja työvoimaa riittäisi.

Kotoutumisen ja työvoiman maahanmuuton edistäminen vaativat kuitenkin määrärahoja, joita hallitus on valitettavasti leikannut merkittävästi. Vastuu palveluiden järjestämisestä siirtyi vuoden 2025 alusta alkaen kunnille valmiiksi alijäämäisenä.

Laskennallisia korvauksia leikkaamalla hallitus on heikentänyt kotoutumispalveluiden laatua ja saatavuutta. Kotoutumista heikentämällä lisätään yhteiskunnallisia ongelmia. Samaan aikaan hallitus on lukuisilla lakimuutoksilla vaikeuttanut Suomeen muuttavien ihmisten asemaa riippumatta siitä, millä perusteella ihminen muuttaa Suomeen.

Epäonnistunut kotoutuminen tulee yhteiskunnalle kalliiksi. Pidemmällä tähtäimellä tarve kalliimmille sosiaalipalveluille ja toimeentulotuelle kasvaa epäonnistuneen kotoutumisen myötä. Kotoutumiseen panostaminen puolestaan lisää maahanmuuttajien mahdollisuuksia työllistyä ja osallistua yhteiskunnan toimintaan.

Maahan muuttaneiden lähtökohdat ja tarpeet ovat moninaisia, ja kotoutumispalveluiden on vastattava erilaisiin tarpeisiin. Pakolaisena tai perhesiteen perusteella maahan tulleiden naisten kotoutumiseen ja työllistymismahdollisuuksien lisäämiseen tulee kiinnittää erityistä huomiota, sillä heidän työllisyytensä on selvästi muita ryhmiä vähäisempää. Myös kansainvälisten opiskelijoiden kiinnittymistä suomalaiseen työelämään ja yhteiskuntaan tulee vahvistaa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 71

Eduskunta edellyttää, että hallitus lisää resursseja maahanmuuttajien kotoutumispalveluihin ja kehittää palveluita niin, etteivät ihmiset jää tulosyyn tai -ajankohdan vuoksi tarvittavien kotoutumispalveluiden ulkopuolelle huomioiden tässä erityisesti alityöllistyvät ryhmät, kuten perhesiteen perusteella maahan tulleet naiset.

Vastalauseen lausumaehdotus 72

Eduskunta edellyttää, että hallitus osoittaa riittävän hankerahoituksen kansainvälisten opiskelijoiden työelämäyhteyksien ja sosiaalisen integraation vahvistamiseen.

Valiokunnan mietintö VaVM 29/2025 vp
Vastalause 4 /vas

03. Kotoutumisen ja työvoiman maahanmuuton edistäminen (siirtomääräraha 2 v)

Moni työn, opiskelun ja perheen perässä Suomeen muuttanut jää käytännössä kieli- ja kotoutumiskoulutusten ulkopuolelle. Tämä heikentää jatkotyöllistymistä ja yhteiskuntaan kiinnittymistä. Kotoutumis- ja kielikoulutuksia tuleekin tarjota ilman muuttosyyn aiheuttamia rajauksia ja palveluihin pääsyä sujuvoittaa merkittävästi.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 32.50.03 lisätään 5 000 000 euroa hankerahoitusta kotoutumisen edistämiseen erityiskohdennettujen kotoutumispalveluiden räätälöimiseksi tietyille maahanmuuttajaryhmille, kuten pakolaisena tai perhesiteen perusteella maahan tulleille naisille.

30. Valtion korvaukset kotoutumisen edistämisestä (arviomääräraha)

Suomi on osallistunut kiintiöpakolaisten vastaanottoon pitkään ja esimerkillisesti. Pakolaiskiintiön koko ei ole kuitenkaan heijastellut maailman pakolaistilannetta. Hallituksen päätös laskea pakolaiskiintiö 500:aan on kestämätön tilanteessa, jossa globaali pakolaisuus on historiallisella tasolla, pakolaisten määrä on kasvanut vuosittain rajusti useiden pitkittyneiden konfliktien ja kriisien vuoksi ja toisaalta Suomeen on vuosia saapunut melko vähän turvapaikanhakijoita.

Pakolaiskiintiön nosto 2 500:aan edellyttää 11 000 000 euron lisäystä momentille 32.50.30 (valtion korvaukset kotoutumisen edistämisestä). Valtio korvaa muun muassa kunnille ja hyvinvointialueille kotoutumiseen liittyviä kustannuksia.

Kotoutumiseen liittyviä korvauksia kunnille on vähennetty merkittävästi, vaikka kunnille on siirretty täysi vastuu kotoutumispalveluiden järjestämisestä. Palvelut on siirretty kunnille valmiiksi alijäämäisesti resursoituina, ja leikkaukset vaarantavat kotoutumisen laadun ja palveluiden saatavuuden. Normien purkuun liittyviä leikkauksia on vaadittu tehtävän niin, etteivät ne heikennä kielikoulutusta, varhaiskasvatuksen ja opetuksen palveluita tai työllistymistä edistäviä palveluita kunnissa. On kuitenkin arvioitu, että kotoutumiseen kohdistuvat leikkaukset kunnissa eivät kohdistu kotoutumispalveluiden supistuksiin, sillä kotoutumispalvelut ovat tärkeitä kuntien ja kaupunkien kasvulle. Tosiasiallisesti korvausten leikkaukset uhkaavat kuntien sivistyspalveluita, joihin kohdistuu jo valmiiksi leikkauspaineita valtionosuuksien leikkausten vuoksi.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 32.50.30 lisätään 11 000 000 euroa pakolaiskiintiön nostamiseksi 2 500:aan ja

että hyväksytään seuraava lausuma:

Vastalauseen lausumaehdotus 73

Eduskunta edellyttää, että hallitus peruuttaa tekemänsä leikkaukset kunnille annettaviin kotoutumiseen liittyviin korvauksiin.

Pääluokka 33

SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖN HALLINNONALA

Vuoden 2026 budjetissaan Orpon hallitus jatkaa pohjoismaisen hyvinvointivaltiomallin alasajoa ja heikentää jälleen etenkin kaikkein pienituloisimpien suomalaisten toimeentuloa. STM on arvioinut vuosina 2024—2025 tehtävien sosiaaliturvaleikkauksien lisäävän pienituloisuutta 110 000 henkilöllä, joista 27 000 on lapsia. Kun lisäksi huomioidaan ensi vuoden budjettiin sisältyvä toimeentulotuen kokonaisuudistus, pienituloisuus kasvaa noin 124 000 henkilöllä, joista 31 000 on lapsia.

Sosiaaliturvaleikkaukset eivät ole kääntäneet työllisyyttä nousuun, vaan luvatun 100 000 uuden työllisen sijasta työttömien määrä on kasvanut noin 80 000 henkilöllä. Vasemmistoliitto vaatii, että kaikki työttömyysturvan, asumistuen ja toimeentulotuen leikkaukset perutaan, minkä lisäksi työttömyysturvan suojaosa tulisi palauttaa ja nostaa 500 euroon kuukaudessa. Sosiaaliturvaetuuksien indeksikorotukset tulisi toteuttaa täysimääräisesti ja niiden jäädyttäminen lopettaa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 74

> Eduskunta edellyttää, että hallitus peruu välittömästi kansaneläkeindeksiin sidottujen etuuksien jäädytyksen vuosilta 2024—2027 ja antaa tarvittavat esitykset eduskunnalle.

02. Valvonta

07. Lupa- ja valvontaviraston työsuojeluosaston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Riistotaloutta ja ulkomaisen työvoiman hyväksikäyttöä tulee kitkeä määrätietoisesti muun muassa kriminalisoimalla alipalkkaus, antamalla kanneoikeus ammattiliitoille ja panostamalla työsuojeluvalvontaan. Työsuojeluvalvonnan rahoitusta on lisättävä ja viranomaisyhteistyötä sekä valvonnan keinovalikoimaa kehitettävä.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

> että momentille 33.02.07 lisätään 5 000 000 euroa työsuojeluvalvonnan tehostamiseen.

03. Tutkimus- ja kehittämistoiminta

63. Eräät erityishankkeet (siirtomääräraha 3 v)

Teinineuvolatoiminnan pilotoiminen

Vanhemmuuden tuki painottuu nykyisellään pikkulapsiaikaan. Monesti myös koulun ja kodin yhteistyö vähenee lapsen kasvaessa. Myös teini-ikäisten lasten vanhemmat voivat tarvita tukea, kun lapsi itsenäistyy ja kokeilee välillä rajustikin rajojaan.

Niin sanotun teinineuvolan ajatuksena on tarjota murrosikäisille ja heidän perheilleen tukea, neuvoja ja apua mahdollisimman aikaisessa vaiheessa, jotta vaikeimmilta ongelmilta vältytään. Paremmilla ennalta ehkäisevillä palveluilla puututaan parhaiten myös viime vuosina kasvaneeseen teini-ikäisinä sijoitettujen lasten määrään. Hallituksen tulee ryhtyä pilotoimaan teinineuvolatoiminnan käytäntöjä ja osoittaa tähän rahoitus vuodelle 2026.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 33.03.63 lisätään 2 000 000 euroa teinineuvolatoiminnan käytäntöjen pilotoimiseen.

10. Perhe- ja asumiskustannusten tasaus, perustoimeentulotuki ja eräät palvelut

Sosiaaliturvan uudistamisessa tulisi edetä kohti työhön kannustavaa perustuloa. Vasemmistoliitto toteuttaisi laajan perustulokokeilun ja osoittaisi sille 20 miljoonan euron rahoituksen.

Vasemmistoliitto ei toteuttaisi hallituksen esittämää lapsivähennyksen korotusta, vaan käyttäisimme saman rahan lapsilisien korotukseen. Lapsivähennyksestä eivät hyödy pienituloiset, joten lapsilisän korottaminen on tasa-arvoisempi toimi, joka hyödyttää myös pienituloisia.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 75

Eduskunta edellyttää, että hallitus toteuttaa laajan perustulokokeilun ja osoittaa sille riittävän rahoituksen.

Vastalauseen lausumaehdotus 76

Eduskunta edellyttää, että hallitus peruu esittämänsä lapsivähennyksen korotuksen ja kohdentaa siihen varatun rahan sen sijaan lapsilisien korotukseen.

54. Asumistuki (arviomääräraha)

Hallitus on toteuttanut yleiseen asumistukeen massiiviset leikkaukset, jotka vaikeuttavat pienituloisten ihmisten elämää ja heikentävät koko suomalaisen yhteiskunnan toimivuutta. Yleisen asumistuen leikkaukset ovat iskeneet rajusti etenkin yksinhuoltajaperheisiin ja pienipalkkaisiin työntekijöihin, kun monien kotitalouksien toimeentulosta on yhtäkkiä hävinnyt jopa satoja euroja kuukaudessa.

Hallitus on myös siirtänyt opiskelijat yleisestä asumistuesta takaisin opintotuen asumislisän piiriin. Muutos on heikentänyt merkittävästi opiskelijoiden taloudellista tilannetta romuttamalla opiskeluaikaista asumisen tukea. Tutkimusten mukaan korkeakouluopiskelijoiden huoli omasta taloudellisesta tilanteesta on keskeinen stressitekijä psyykkisten ongelmien aiheuttajana.

Hallituksen asuntopolitiikan vuoksi kohtuuhintaisia asuntoja on tulevaisuudessa entistäkin vähemmän, mikä pahentaa asumistukileikkauksien vaikutuksia entisestään. Vuonna 2024 asunnottomuus kääntyi ensimmäistä kertaa nousuun 12 vuoteen ja myös häätöjen määrä on kasvanut voimakkaasti.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

***Vastalauseen lausumaehdotus** 77*

> Eduskunta edellyttää, että hallitus peruu kaikki yleisen asumistuen leikkaukset ja antaa viivytyksettä eduskunnalle tämän edellyttämät esitykset.

57. Perustoimeentulotuki (arviomääräraha)

Vuoden 2026 budjetissa toimeentulotukeen esitetään leikkauksia, joiden myötä perustoimeentulotuen tasoa leikataan, ansiotulovähennys poistetaan ja sanktioita kiristetään. Toimeentulotukeen esitettävät leikkaukset syventävät köyhyyttä poikkeuksellisella tavalla. Tämä koskee etenkin sellaisia ihmisiä, joilla ei ole edellytyksiä työllistyä eikä riittävää toimintakykyä ensisijaisen etuuden voimassapitoon. Tällöin koituvat jopa 50 prosentin sanktiot voivat aiheuttaa suoranaista nälkää ja muita vakavia ongelmia.

Toimeentulotuen 150 euron ansiotulovähennyksen eli suojaosan poistaminen on jatkoa hallituksen haitallisille päätöksille muiden suojaosien poistamisesta. Se heikentää entisestään työntekemisen kannusteita toimeentulotuella, jossa kannusteet ovat jo nyt huonoimmat. Jatkossa jo ensimmäinen ansaittu euro vähennettäisiin täysimääräisesti toimeentulotuesta.

Hallitus on lisäksi aiemmin heikentänyt toimeentulotuen saajien asemaa merkittävästi kiristämällä hyväksyttävien asumismenojen sääntelyä tavalla, joka on jo useissa tapauksissa johtanut kohtuuttomiin tilanteisiin ja häätöjen yleistymiseen.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 78

> Eduskunta edellyttää, että hallitus peruu toimeentulotukeen kohdistetut leikkaukset ja antaa viivytyksettä eduskunnalle tätä koskevat esitykset.

20. Työttömyysturva

Hallitus on heikentänyt työttömyysturvaa rajusti samalla, kun työttömyyden kasvu on jatkunut koko hallituskauden ajan. Vuoden 2026 budjetti sisältää jälleen uusia heikennyksiä työttömyysturvaan, kun työttömien sanktioita kiristetään ja ns. yleistuen yhteydessä tarveharkintaa lisätään.

Työttömyysturvan massiiviset leikkaukset eivät ole lisänneet työllisyyttä vaan ainoastaan köyhyyttä. Monin paikoin työn tekemisen kannusteet ovat myös heikentyneet, kun työttömyysturvan

suojaosa on poistettu. Tämä näkyy jo nyt osa-aikaisten työnteon vähentymisenä työttömyysetuutta saavien keskuudessa.

Vasemmistoliitto esittää työttömyysturvan suojaosan palauttamista ja korottamista 500 euroon, jotta lyhytkestoisen ja osa-aikatyön kannusteita ja pätkätyöntekijöiden toimeentuloa voidaan parantaa.

Hallituksen jatkuvien leikkauksien sijasta työttömyysturvaa tulisi kehittää rakenteellisesti etenkin yrittäjien ja itsensätyöllistäjien toimeentulon vahvistamiseksi. Perusturvaetuuksia tulee yhtenäistää kohti perustuloa ilman etuuksien tason heikentämistä.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 79

Eduskunta edellyttää, että hallitus peruu kaikki leikkaukset työttömyysturvaan ja antaa viipymättä eduskunnalle tämän edellyttämät esitykset.

Vastalauseen lausumaehdotus 80

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset, joilla työttömyysturvan suojaosa korotetaan 500 euroon kuukaudessa.

Vastalauseen lausumaehdotus 81

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee yrittäjille pysyvän oikeuden työmarkkinatukeen korona-ajan poikkeuslain mukaisesti.

Vastalauseen lausumaehdotus 82

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle esityksen yhdistelmävakuutuksesta, joka turvaa palkka- ja yrittäjätuloja saavien henkilöiden toimeentuloa työttömyyden varalta kohtuullisella vakuutusmaksutasolla.

Vastalauseen lausumaehdotus 83

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset, joilla palautetaan aikuiskoulutustuki ja vuorotteluvapaa.

30. Sairausvakuutus

60. Valtion osuus sairausvakuutuslaista johtuvista menoista (arviomääräraha)

Orpon hallitus päätti hallitusohjelmassaan käyttää 500 miljoonaa euroa yksityisen hoidon Kela-korvauksien korottamiseen hallituskauden aikana. Uudet Kela-korvaukset ovat odotetusti valuneet merkittäviltä osin terveysfirmojen hinnankorotuksiin, eikä hallitus ole tehnyt asian suhteen

riittäviä korjausliikkeitä. Hoitojonojen purkamiseksi lisärahoitusta tulisi suunnata hyvinvointialueille eikä yksityisille terveysyrityksille kasvaviin voittoihin ja niiden pääosin hyvätuloisille asiakkaille.

Hallitus on lisännyt merkittävästi sairastamisen kustannuksia, kun lääkekuluja ja sote-asiakasmaksuja on korotettu ja sairauspäivärahaa leikattu. Sairastamisen kuluja kasvattaneet ja sairausajan toimeentuloa heikentävät päätökset ovat julmaa politiikkaa, sillä ihminen ei ole itse valinnut olevansa sairas.

Myös nuorten kuntoutuksesta ja kuntoutusetuuksista on leikattu esityksillä, jotka iskevät erittäin haavoittuvassa asemassa olevan kohderyhmän toimeentuloon. Leikkaukset ovat monella tavalla järjettömiä, sillä ne jopa hallituksen omien esityksien mukaan ovat omiaan heikentämään kuntoutukseen sitoutumista ja lisäämään työkyvyttömyyseläkkeelle siirtymistä, mikä taas heikentää työllisyyttä ja lisää syrjäytymistä.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 84

> Eduskunta edellyttää, että hallitus peruu esityksensä nuorten ammatillisen kuntoutuksen ja kuntoutusetuuksien leikkaamisesta ja antaa viivytyksettä eduskunnalle tämän edellyttämät esitykset.

Vastalauseen lausumaehdotus 85

> Eduskunta edellyttää, että hallitus peruu esityksensä lääkkeiden alkuomavastuun korotuksista ja muut lääkekustannuksia kasvattavat toimensa.

Vastalauseen lausumaehdotus 86

> Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa viivyttelemättä eduskunnalle tarvittavat esitykset, joilla perutaan yksityisen hoidon Kela-korvauksien korotukset ja uudelleenkohdennetaan säästyvät rahat hyvinvointialueiden rahoitukseen.

Vastalauseen lausumaehdotus 87

> Eduskunta edellyttää, että hallitus peruu esityksensä sairauspäivärahan leikkaamisesta.

40. Eläkkeet

60. Valtion osuus kansaneläkelaista ja eräistä muista laeista johtuvista menoista (arviomääräraha)

Hallitus on iskenyt vastoin lupauksiaan myös pienituloisten eläkeläisten toimeentuloon ulottamalla indeksijäädytykset eläkkeensaajien asumistukeen ja leikkaamalla erillisellä esityksellä eläkkeensaajien asumistuen tasoa.

Eläkkeensaajien asumistukeen kohdistuvat leikkaukset tulisi perua ja lisäksi eläkkeensaajien asumistukeen tulisi ulottaa yleistä asumistukea vastaava suojaosa, jotta työn vastaanottamista helpotettaisiin niille eläkeläisille, jotka ovat halukkaita jatkamaan työuraansa.

Työn tekemisen kannusteita tulisi parantaa myös ottamalla käyttöön viime kaudella pitkälle valmisteltu työkyvyttömyyseläkkeen ja osatyökyvyttömyyseläkkeen lineaarinen malli.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 88

> Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset, joilla eläkkeensaajan asumistukeen tuodaan yleistä asumistukea vastaava suojaosa ja leikkaukset eläkkeensaajan asumistukeen perutaan.

Vastalauseen lausumaehdotus 89

> Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle esityksen työkyvyttömyyseläkkeen lineaarisesta mallista.

60. Sosiaali- ja terveydenhuollon tukeminen

52. Valtion rahoitus turvakotitoiminnan menoihin (siirtomääräraha 2 v)

Naisiin kohdistuva väkivalta ja lähisuhdeväkivalta ovat sitkeitä kotimaisia ihmisoikeusongelmia. Turvakotipaikkojen määrää on tasaisesti nostettu, mutta määrä on yhä riittämätön suhteessa kasvavaan tarpeeseen. Turvakotien rahoitusta on määrätietoisesti kasvatettava turvakotipaikkojen määrän ja saavutettavuuden lisäämiseksi.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

> että momentille 33.60.52 lisätään 6 000 000 euroa turvakotitoiminnan menoihin.

63. Valtionavustus sosiaalialan osaamiskeskusten toimintaan (kiinteä määräraha)

Sosiaalialan osaamiskeskuksilla on keskeinen rooli sosiaalipalveluiden tutkimusperusteisessa kehittämisessä. Sote-uudistuksen tavoitteiden toteutumiseksi ja sosiaalipalveluiden laadun parantamiseksi niille on turvattava muutostilanteessa riittävät resurssit.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

> että momentille 33.60.63 lisätään 1 500 000 euroa sosiaalialan osaamiskeskusten toimintaan.

90. Avustukset terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen

50. Avustukset yhdistyksille ja säätiöille terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen (arviomääräraha)

Sosiaali- ja terveysalan järjestöjen tekemä työ on vaakalaudalla, koska Orpon hallitus on vastoin aiemmin tehtyä parlamentaarista sopua leikkaamassa ensi vuoden budjetissa jopa 80 miljoonaa euroa järjestöjen rahoituksesta. Tämä tehdään tilanteessa, jossa esimerkiksi häätöjen määrä kasvaa nopeasti ja hallitus monella muullakin tavalla heikentää juuri sosiaali- ja terveysalan järjestöjen asiakkaiden asemaa. Vasemmistoliitto ei hyväksy sote-järjestöille tehtäviä leikkauksia tilanteessa, jossa niiden tekemälle työlle on suurempi tarve kuin koskaan aiemmin.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 33.90.50 lisätään 80 000 000 euroa sosiaali- ja terveysalan järjestöjen rahoitukseen.

Pääluokka 35

YMPÄRISTÖMINISTERIÖN HALLINNONALA

Yhteiskunnan ekologinen jälleenrakennus edellyttää talouden toiminnan perustavanlaatuista muutosta. Ilmasto ja ympäristö on asetettava politiikan keskiöön. Kestävä, planetaarisesta hyvinvoinnista lähtevä talouspolitiikka on keskeisimpiä keinoja ilmastonmuutoksen ja luontokadon pysäyttämiseksi. Tehokkaita talouspoliittisia keinoja ekologiseen kriisiin puuttumiseksi ovat julkisen sektorin ilmasto- ja ympäristötoimien riittävä rahoittaminen, vihreät investoinnit, vahva sääntely sekä verotuksen ympäristö.

Orpon hallitus on osoittanut räikeää välinpitämättömyyttä Suomen ilmastolain alaisen hiilineutraaliustavoitteen saavuttamista ja luontokadon pysäyttämistä kohtaan. Vuonna 2024 toteutettujen massiivisten leikkausten kompensoimiseksi ei tehdä mitään. Päinvastoin, välttämättömät ilmasto- ja ympäristöpäätökset jätetään tekemättä ja jo tehtyjä päätöksiä vesitetään. Vasemmistoliitto palauttaisi Suomen päästövähennyspolulle, ohjaisi taloutta kestävämmäksi, vahvistaisi luonnon monimuotoisuutta ja parantaisi eläinten hyvinvointia.

Kuntien ilmastosuunnitelmat

Ilmaston kuumenemisen hillintä tapahtuu niin kansainvälisellä, EU-, kansallisella kuin paikallisella tasolla. Kunnilla on keskeinen rooli ilmastonmuutoksen hillinnässä. Kuntien velvoite ilmastosuunnitelmien laadintaan on säilytettävä ilmastolaissa, ja kunnille on osoitettava tästä aiheutuviin tehtäviin 2,6 miljoonan euron rahoitus.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Valiokunnan mietintö VaVM 29/2025 vp
Vastalause 4 /vas

Vastalauseen lausumaehdotus 90

Eduskunta edellyttää, että hallitus palauttaa ilmastolakiin kuntien velvoitteen ilmastosuunnitelman laatimiseksi ja osoittaa kunnille tästä aiheutuviin tehtäviin riittävän rahoituksen.

01. Ympäristöhallinnon toimintamenot

65. Avustukset järjestöille ja ympäristönhoitoon (siirtomääräraha 3 v)

Valtakunnallisten ympäristöjärjestöjen tekemä työ on erittäin tärkeää ympäristönsuojelun, kansalaisyhteiskunnan tukemisen ja ympäristökasvatuksen näkökulmasta. Ympäristöjärjestöt ovat merkittäviä asiantuntijaorganisaatioita, joiden osaamista hyödynnetään laajasti. Työ on luonteeltaan myös kansainvälistä.

Tämän lisäksi asumisalan järjestöjen neuvontatyö on yhä tärkeämpää, kun Orpon hallitus leikkaa julkisrahoitteisesta asumisneuvonnasta.

Vapaaehtoisten henkilöiden työpanoksen hyödyntäminen on erinomainen tapa lisätä suomalaisten ympäristötietoisuutta ja tehdä konkreettisia ympäristönsuojelutoimenpiteitä. Ympäristöjärjestöjen toimintaedellytysten turvaaminen ja kehittäminen on tärkeä yhteiskunnallinen tavoite.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 35.01.65 lisätään 850 000 euroa avustuksiin ympäristöjärjestöille.

10. Ympäristön- ja luonnonsuojelu

21. Eräät luonnonsuojelun menot (siirtomääräraha 3 v)

Luontokadon pysäyttäminen on välttämätöntä paitsi luonnon itsensä myös ihmiskunnan hyvinvoinnin kannalta. Suomi on sitoutunut luontokadon pysäyttämiseen vuoteen 2030 mennessä. Sama sitoumus on tehty myös vuoteen 2010 ja 2020 mennessä sekä kansainvälisellä että EU-tasolla. On selvää, ettei luontokato pysähdy ilman massiivista suojellun maa- ja vesialan lisäämistä. Suojelun onnistuminen edellyttää sekä valtio-omisteisten alojen siirtämistä suojeluun että yksityisellä maalla toteutettavaa vastikkeellista suojelua esimerkiksi Metso- ja Helmi-ohjelmien puitteissa. Parasta tieteellistä tietoa edustava Luontopaneeli on esittänyt, että luonnonsuojelun rahoitus on nostettava 0,5—1 prosenttiin bruttokansantuotteesta. Tämä tarkoittaa mittavaa lisäystä nykyiseen tasoon.

Tärkein syy lajikatoon on elinympäristöjen hävittäminen teollisen toiminnan tieltä. Eliölajeilla ei ole enää tilaa olla olemassa. Helmi-ohjelma vastaa tähän lajikadon juurisyyhyn. Helmi-elinympäristöohjelman toimeenpanoon sekä yksityisten luonnonsuojelualueiden ja muiden luonnon monimuotoisuuden kannalta arvokkaiden alueiden inventointiin, merkintään, hoitoon ja hoidon tukemiseen tarvitaan merkittävä määrärahatason korotus.

Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelma Metson tavoitteena on parantaa suojelualueverkostoa ja kehittää talousmetsien luonnonhoitoa. Metsäisten elinympäristöjen ja metsälajien taantumisen pitäisi pysähtyä vuoteen 2025 mennessä. Vapaaehtoiseen suojeluun perustuvan ohjelman konkreettisena tavoitteena on suojella pysyvästi noin 96 000 hehtaaria ja saada määräaikaisen suojelun sekä luonnonhoitohankkeiden piiriin 82 000 hehtaaria.

Metso-ohjelma on onnistunut hyvin. Vapaaehtoisuuteen perustuva ohjelma on parantanut luonnonsuojelun hyväksyttävyyttä ja lisännyt metsä- ja ympäristöalan toimijoiden välistä yhteistyötä. Metson keinot ovat tehokkaita ja kustannusvaikuttavia. Ohjelman rahoitus ei kuitenkaan ole tarpeita vastaavalla tasolla.

Metsien rooli luonnon monimuotoisuuden kannalta on aivan keskeinen. Tällä hetkellä Suomessa on 2 200 uhanalaista lajia, joista metsissä asuu yli kolmasosa. Vuosituhannen vaihteessa uhanalaisia lajeja oli 1 500. Metsien, ja etenkin vanhojen metsien, suojelu on tehokkain tapa hidastaa luonnon monimuotoisuuden hupenemista. Lisäksi lajikirjoa on lisättävä myös talousmetsissä, esimerkiksi lahopuun määrää kasvattamalla.

Tavoite lajikadon pysäyttämisestä on vielä kaukana, ja erityisen huono tilanne on Etelä-Suomessa, jossa maakunnasta riippuen vain 2—8 prosenttia metsistä on suojeltu.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 35.10.21 lisätään 200 000 000 euroa luonnonsuojelun ja luonnon monimuotoisuuden edistämiseen.

22. Eräät ympäristömenot (siirtomääräraha 3 v)

Kiertotalouden edistäminen luonnonvarojen ylikulutuksen vähentämiseksi on ollut jo pitkään alirahoitettu ympäristötoimi Suomessa, eikä ensi vuoden talousarvioehdotuksessa kompensoida tätä vajetta riittävästi. Nykymenolla suomalaiset tarvitsisivat vähintään kolme maapalloa tuottamaan meille vuosittain käyttämämme luonnonvarat. Kiertotaloutta on edistettävä, jotta pysymme tulevaisuudessa planeetan kantokyvyn rajoissa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 35.10.22 lisätään 400 000 euroa kiertotalouden edistämiseen.

63. Luonnonsuojelualueiden hankinta- ja korvausmenot (siirtomääräraha 3 v)

Hankkimalla maata valtiolle luonnonsuojelutarkoituksiin sekä korvausmenettelyllä turvataan luonnon monimuotoisuudelle tärkeitä alueita. Määrärahalla voitaisiin muun muassa korvata vesistöjen läheisyyteen perustettujen suojavyöhykkeiden rajaamisesta metsänomistajalle aiheutuneita kustannuksia, muun muassa raakkujen suojelemiseksi. Tällaisten suojavyöhykkeiden pakolliseksi tekeminen on kriittistä herkkien ekosysteemien suojelemiseksi ja luonnon monimuotoisuuden säilyttämiseksi. Luonnonsuojelualueiden hankinta- ja korvausmenojen määrärahat ovat tällä hetkellä riittämättömät tarpeisiin nähden.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 35.10.63 lisätään 60 600 000 euroa luonnonsuojelualueiden hoitoon ja hankintaan.

20. Yhdyskunnat, rakentaminen ja asuminen

Rakennusala on syvässä ahdingossa. Vuosien 2022 ja 2023 korkotason nostot toivat epävarmuutta asuntomarkkinoille ja rakennusteollisuuteen. Ne johtivat rakentamisen jyrkkään hiipumiseen, mikä lisäsi myös alan työttömyyttä ja lomautuksia. Rahapolitiikan keventäminen ei yksinään riitä palauttamaan rakennusalaa tästä pitkittyneestä lamasta. Rakennusala tarvitsee kohdennettua elvytystä.

Taantumassa rakentamisen hinta alenee, mikä tekee valtion tukemasta asunto- ja korjausrakentamisesta kustannustehokasta ja kannattavaa. Nykymenolla kasvukeskuksissa törmätään pian asuntopulaan ja kasvavaan korjausvelkaan. Edulliseen asuntorakentamiseen panostaminen auttaisi vähentämään asunnottomuutta. Rakentamisen tyrehtyminen tulee todennäköisesti aiheuttamaan kasvukeskuksissa vuokra-asuntopulaa, joka yhdessä hallituksen pienituloisiin kohdistuvien leikkausten kanssa tulee johtamaan asunnottomuuden kasvuun. Asunnottomuus on jo nyt kääntynyt kasvuun, ensimmäistä kertaa 12 vuoteen, hallituksen leikkausten takia. Myös häätötilastot viestivät hälyttävästä tilanteesta.

Orpon hallituksen päättämä Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus Aran sulauttaminen osaksi ympäristöministeriötä vaarantaa Aralle kuuluneiden tehtävien hoitamisen, erityisesti kohtuuhintaisen ja esteettömän asuinrakentamisen sekä korjausrakentamisen. Hallituksen linjaus Aran myöntämien avustusten alas ajamiseksi pahentaa rakennusalan suhdannetilannetta, lisää työttömyyttä, vähentää kohtuuhintaisten vuokra-asuntojen saatavuutta ja nostaa yleistä vuokratasoa. Valtion asuntorahaston (VAR) varojen sulauttaminen osaksi valtion budjettia ensi vuoden alusta käytännössä poistaa sosiaaliselle asuntotuotannolle korvamerkityt rahat. Hallituksen asuntopoliittinen suunnanmuutos on ennen kaikkea ideologinen, ja se on jo nyt lisännyt maksuhäiriöitä, häätöjä ja asunnottomuutta.

Hallitus on päättänyt uusien asumisoikeusasuntojen tuotannon lopettamisesta vuoden 2025 jälkeen. Lisäksi muun muassa avustukset asuinyhteisöjen ja rakennusten energiatehokkuusparannuksiin, asuinrakennusten öljy- ja kaasulämmityksestä luopumiseen sekä asuintalojen ja työpaikkojen sähköautojen latausinfrastruktuuriin lakkautettiin kokonaan vuoden 2024 alussa. Myös rakennusten esteettömyyteen kohdistettavien korjausavustusten määrää leikataan.

Vasemmistoliiton vaihtoehdossa julkisrahoitteista uudis- ja korjausrakentamista ei ajettaisi alas, vaan sitä lisättäisiin. On suhdannepoliittisesti järkevää käynnistää esimerkiksi sosiaalisen asuntotuotannon hankkeita nyt, kun asuntorakentaminen on taantumassa. Sama pätee monenlaisiin remontteihin. Esimerkiksi asuntoyhteisöjen energia-avustus ja kotitalouksien lämmitystaparemonttien avustus ovat olleet suosittuja tukia, jotka ovat vauhdittaneet siirtymää kohti hiilineutraaliutta ja auttaneet kotitalouksia pienentämään energiakustannuksiaan. Näitä tulee jatkaa.

Lisäksi esitämme mittavaa kertaluonteista investointitukipakettia rakennusalan tukemiseksi. Asuinyhteisöille suunnattu suhdanneavustus vauhdittaisi tarpeellisia uudis- ja korjausrakennushankkeita ja elvyttäisi merkittävästi alan kysyntää. Kuntien ja hyvinvointialueiden rakentamisen tukipaketti kannustaisi toteuttamaan tarpeelliset ja joissain tapauksissa hyvin pitkään lykätyt rakennushankkeet nyt. Tukien avulla voidaan esimerkiksi korjata homekouluja ja muita sisäilmaongelmista kärsiviä kiinteistöjä, toteuttaa energiatehokkuus- ja lämmitystaparemontteja ja käynnistää muita tärkeitä korjaus- ja uudisrakennushankkeita.

Kotimaan liikenne on yksi Suomen merkittävimmistä päästösektoreista. Liikenteelle on asetettu omat päästövähennystavoitteet Suomen ilmastolain tavoitteiden ja taakanjakosektorin EU-velvoitteiden saavuttamiseksi: päästöjen puolittaminen vuoteen 2030 mennessä verrattuna vuoden 2005 tasoon ja päästöjen poistaminen vuoteen 2045 mennessä.

Liikenne- ja viestintäministeriön arvion mukaan liikenne voi saavuttaa tavoitteensa päästöjen puolittamisesta vain, mikäli viime hallituskaudella hyväksytyn Fossiilittoman liikenteen tiekartan ensimmäisen vaiheen toimenpiteet toteutetaan täysimääräisesti, erilaiset päästövähennyspotentiaalit toteutuvat toivotulla tavalla, EU:n liikenteen päästökauppa toteutuu komission esittämällä tavalla ja jakeluvelvoite nostetaan 34 prosenttiin.

Valitettavasti hallituksen budjettiesitys heikentää entisestään mahdollisuuksiamme saavuttaa liikennesektorin päästötavoitteet. Esimerkiksi polttoaineveron alentaminen, julkisen liikenteen rahoituksen pienentäminen ja asuinkiinteistöjen latausinfratukien lopettaminen vievät kehitystä aivan väärään suuntaan. Vasemmistoliiton vaihtoehdossa näiden rahoitusta kasvatetaan. Sähköisen latausinfrastruktuurin edistämisen tukemiseksi kohdistettaisiin 20 miljoonaa euroa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 91

> Eduskunta edellyttää, että hallitus palauttaa talousarvioon avustukset asuinrakennusten sähköisen liikenteen infrastruktuurin edistämisen tukemiseksi.

Vastalauseen lausumaehdotus 92

> Eduskunta edellyttää, että hallitus käynnistää välittömästi rakennusalan suhdanneluonteisen elvytyspaketin, jolla torjutaan konkursseja ja työttömyyttä ja vauhditetaan tarpeellisia korjaus-, energiaremontti- ja uudisrakentamisinvestointeja.

31. Asumisneuvonnan kehittäminen ja laajentaminen (siirtomääräraha 3 v)

Suomi tavoittelee asunnottomuuden poistamista vuoteen 2027 mennessä. Tämä ei tapahdu ilman toimenpiteitä. Asumisneuvonnan rahoituksen leikkaamisella Orpon hallitus pahentaa asunnottomien ja asunnottomuuden partaalla olevien ihmisten tilannetta. Asumisneuvonnan rahoitusta tulee kasvattaa asumisen turvaamiseksi sekä häätöjen ja asumisen ehkäisemiseksi.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 35.20.31 lisätään 3 000 000 euroa asumisneuvonnan kehittämiseen ja laajentamiseen.

34. Avustukset kuntien kiinteistöjen öljylämmityksestä luopumiseen (siirtomääräraha 3 v)

Tuki kuntien kiinteistöjen öljy- ja kaasulämmityksestä luopumiseen on palautettava kiinteistöjen energiaremonttien vauhdittamiseksi.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentti 35.20.34 palautetaan ja sille lisätään 10 800 000 euroa kuntien kiinteistöjen öljylämmityksestä luopumiseksi.

55. Avustukset korjaustoimintaan (siirtomääräraha 3 v)

Valtion talousarviosta myönnettävät korjaustoiminnan avustukset myönnetään erityisesti iäkkäiden ja vammaisten henkilöiden asuntojen esteettömyysremontteihin sekä turvallisuuden kannalta välttämättömään korjaamiseen. Hallitus on pienentänyt tätä määrärahaa yli 2 miljoonan euron edestä, mikä on kestämätöntä haavoittuvassa asemassa olevien ihmisryhmien oikeuksien turvaamisen näkökulmasta. Avustusta on jatkettava, jotta rakennusten esteettömyys voidaan turvata myös jatkossa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 35.20.55 lisätään 2 000 000 euroa korjaustoiminnan avustuksiin.

56. Avustukset asuinrakennusten öljy- ja kaasulämmityksestä luopumiseksi (siirtomääräraha 3 v)

Tuki kuntien kiinteistöjen ja asuinrakennusten öljy- ja kaasulämmityksestä luopumiseen on palautettava kiinteistöjen energiaremonttien vauhdittamiseksi. Tuet ovat olleet erittäin suosittuja ja tehokkaaksi todettuja rakennusten energiatehokkuuden parantamiseksi. Lisätuelle on edelleen tarvetta ja kysyntää.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentti 35.20.56 palautetaan ja sille lisätään 40 600 000 euroa asuinrakennusten öljy- ja kaasulämmityksestä luopumiseksi.

58. Valtion tukeman asuntotuotannon valtuudet (arviomääräraha)

Vasemmistoliitto peruisi korkotukilainavaltuuksien alasajon. Hallitus aikoo vähentää korkotukilainojen myöntövaltuuksia merkittävästi: kun tänä vuonna valtuudet ovat 1,75 miljardia euroa, vuonna 2026 ne ovat 1,13 miljardia euroa ja vuonna 2027 enää 500 miljoonaa euroa. Yhdessä hallituksen aiempien asuntotuotantoon kohdistuvien leikkausten kanssa tämä tulee käytännössä tarkoittamaan kohtuuhintaisen asuntotuotannon romahduttamista Suomessa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentin 35.20.58 valtuutta hyväksyä vuokra-asuntolainojen ja asumisoikeustalolainojen korkotuesta annetun lain (604/2001) ja vuokratalojen rakentamislainojen lyhytaikaisesta korkotuesta annetun lain (574/2016) mukaisia lainoja valtion varoista tuettaviin korkotukilainoihin lisätään 500 000 000 eurolla.

(60.) Siirto Valtion asuntorahastoon

Valtion asuntorahasto on toiminut valtion asuntopolitiikan instrumenttina vuodesta 1990 lähtien. Rahastosta maksetaan Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen myöntämät tuet ja avustukset. Nämä sisältävät muun muassa korkotukilainojen korkotuet, korjausavustukset, energia-avustukset, käynnistysavustukset ja erityisryhmien investointiavustukset. Nämä kaikki ovat valtion asuntopolitiikan toteuttamista ja edistävät perustuslaillista julkisen vallan tehtävää edistää jokaisen oikeutta asuntoon ja tukea omatoimisen asumisen järjestämistä.

Valtion tukemaa asuntotuotantoa tullaan tarvitsemaan tulevaisuudessa enemmän, kun hallituksen sosiaaliturvaheikennykset astuvat voimaan ja kohtuuhintaisten vuokra-asuntojen tarve kasvaa. ARA-tuotannolla on myös merkittävä rooli segregaatiokehityksen ehkäisyssä erityisesti suurissa kaupungeissa: esimerkiksi Helsingissä kohtuuhintaisten kotien väheneminen yhdistettynä mittaviin sosiaaliturvaleikkauksiin tulee vaikeuttamaan ihmisten arjen lisäksi työvoiman saatavuutta, eli vaikutus on henkilökohtaisen ulottuvuuden lisäksi elinkeinopoliittinen. Lisäksi valtion tukema asuntotuotanto on ollut tärkeä suhdannepoliittinen työkalu: rakennusalan sakatessa valtio on voinut laittaa liikkeelle ARA-tuotantoa, millä on taloutta elvyttävä vaikutus.

Valtion asuntorahaston tuista leikkaaminen tulee vaikuttamaan kielteisesti kohtuuhintaisten asuntojen saatavuuteen, mikä on erityisen ongelmallista suhteessa elinkustannusten nousuun ja hallituksen omaan tavoitteeseen pitkäaikaisasunnottomuuden poistamisesta. Katsomme, että tukivaltuuksiin kohdistuvat leikkaukset tulee perua.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 93

Eduskunta edellyttää, että hallitus kasvattaa sosiaalista asuntotuotantoa kasvavaan tarpeeseen vastatakseen.

Vastalauseen lausumaehdotus 94

Eduskunta edellyttää, että hallitus palauttaa Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen itsenäiseksi virastoksi.

Vastalauseen lausumaehdotus 95

Eduskunta edellyttää, että hallitus säilyttää Valtion asuntorahaston (VAR) itsenäisenä, valtion talousarviosta erillisenä rahoitusmekanismina ja kehittää sen tulonhankintaa edellisel-

lä hallituskaudella linjatun Asuntopoliittisen kehittämisohjelman mukaisesti sekä kasvattaa sen valtuuksia energia-avustukseen, käynnistysavustukseen, kunnallistekniikka-avustukseen, maankäytön, asumisen ja liikenteen (MAL) sopimuksiin liittyvään avustukseen, erityisryhmien investointiavustukseen sekä hissi- ja esteettömyysavustukseen sekä korjausavustuksiin.

TULOARVIOT

Osasto 11

VEROT JA VERONLUONTEISET TULOT

Verotuksen tehtävä on turvata hyvinvointivaltion rahoitus, tasata varallisuus- ja tuloeroja sekä ohjata ihmisten ja yritysten toimintaa. Vasemmistoliiton mielestä verotuksen peruslähtökohta tulisi olla, että veroa maksetaan maksukyvyn mukaan.

01. Tulon ja varallisuuden perusteella kannettavat verot

Orpon hallitus on jo aiemmin vähentänyt verojärjestelmän progressiivisuutta merkittävästi. Hallitus kevensi ensitöikseen erittäin suurituloisten verotusta nostamalla solidaarisuusveron alarajan 150 000 euroon. Vielä vuonna 2023 ylimmän tuloluokan alaraja oli 85 800 euroa. Vasemmisto peruisi tämän suurituloisille kohdennetun veronkevennyksen.

Oikeistohallituksen esittämät veromuutokset vuodelle 2026 kasvattavat tuloeroja entisestään. Verotusta kevennetään eniten niiltä, joilla olisi eniten kykyä maksaa. Vasemmistoliitto ei kannata hallituksen esittämää korkeimpien marginaaliveroasteiden alentamista noin 52 prosenttiin, mikä on kaikista suurituloisimmille suomalaisille kohdennettu veronalennus. Emme myöskään kannata hallituksen esittämää suurten eläkkeiden lisäveron kevennystä, joka parantaa vain kaikkein suurimpia eläkkeitä saavien nettotuloja. Vasemmistoliitto ei myöskään kannata hallituksen esittämää avainhenkilöiden lähdeveron alentamista ja huojennusta Suomeen palaaville.

Näiden muutosten lisäksi vahvistaisimme tuloverotusasteikon progressiota. Parantaisimme pieni- ja keskituloisten työntekijöiden ostovoimaa myös siirtämällä niin sanotut kiky-maksut työnantajan maksettavaksi. Vuoden 2016 kilpailukykysopimuksessa siirrettiin palkan sivukulut työnantajilta palkansaajien maksettavaksi. Vasemmistoliitto vahvistaisi työntekijöiden ostovoimaa palauttamalla nämä palkan sivukulut takaisin työnantajien maksettavaksi. Siirto tukisi myös talouskasvua, sillä riittämätön kulutuskysyntä on tällä hetkellä merkittävin kasvun este Suomessa. Palkansaajien ostovoiman vahvistaminen kiky-maksujen siirrolla olisi valtion talouden näkökulmasta kestävämpi tapa tukea palkansaajien ostovoimaa kuin suuret veronalennukset.

Vasemmistoliitto vahvistaisi valtiontaloutta esimerkiksi säätämällä yli miljoonan euron omaisuuksille maltillisen varallisuusveron eli niin sanotun miljonääriveron. Me myös tiukentaisimme suurten perintöjen verotusta, nostaisimme hieman yhteisöveroa, poistaisimme listaamattomien yhtiöiden osinkoverohuojennuksen ja poistaisimme ympäristöhaitallisia verotukia.

Vastalauseen lausumaehdotus 96

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset vasemmistoliiton mallin mukaisesta maltillisesta varallisuusverosta eli niin sanotusta miljonääriverosta.

01. Ansio- ja pääomatuloverot

Vasemmistoliitto katsoo, että kaikkia tuloja tulisi kohdella verotuksellisesti samankaltaisesti. Siksi vasemmistoliiton vaihtoehdossa ansiotuloverotusasteikko ja pääomatuloveroasteikko yhtenäistetään, eli ansiotuloja ja pääomatuloja verotetaan samalla tavalla. Tämä yksinkertaistaa verotusjärjestelmää ja kitkee pois verokeinottelun mahdollisuuksia tulonmuunnon kautta.

Vastalauseen lausumaehdotus 97

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset tuloveroasteikon muuttamisesta vasemmistoliiton mallin mukaisesti siten, että hallituksen tekemät suurituloisimpia suosivat veronkevennykset perutaan ja niin sanottu solidaarisuusvero säilytetään.

Vastalauseen lausumaehdotus 98

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset, joilla perutaan avainhenkilöiden lähdeveron alentaminen ja soveltamisalan laajentaminen.

Vastalauseen lausumaehdotus 99

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset, joilla perutaan eläketulon lisäveron lieventäminen.

Vastalauseen lausumaehdotus 100

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset ansiotulo- ja pääomatuloverotuksen yhdistämiseksi niin, että niihin sovelletaan samaa asteikkoa.

Vastalauseen lausumaehdotus 101

Eduskunta edellyttää, että hallitus kohtelee pörssiyhtiöitä ja listaamattomia yhtiöitä yhdenvertaisesti ja antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset, joilla listaamattomien yhtiöiden omistajien osinkoverohuojennus poistetaan.

Vastalauseen lausumaehdotus 102

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset, joilla perutaan niin sanotun kilpailukykysopimuksen sosiaalivakuutusmuutokset palkansaajien ostovoiman vahvistamiseksi.

Vastalauseen lausumaehdotus 103

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset, joilla säilytetään työmarkkinajärjestöjen jäsenmaksujen vähennyskelpoisuus.

Vastalauseen lausumaehdotus 104

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset, joilla säilytetään työsuhdepolkupyöräedun verovapaus.

Vastalauseen lausumaehdotus 105

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset, joilla säilytetään työhuonevähennys.

Vastalauseen lausumaehdotus 106

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa työssäkäynnin kannattavuuden varmistamiseksi eduskunnan käsiteltäväksi tarvittavat esitykset, joilla työmatkakuluvähennyksen omavastuu lasketaan 750 euroon, kuten vuonna 2023.

Vastalauseen lausumaehdotus 107

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset, joilla pienennetään metsävähennystä 75 prosentista 50 prosenttiin.

Vastalauseen lausumaehdotus 108

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset, joilla palautetaan osakesäästötilin enimmäistalletuksen määrä takaisin 50 000 euroon.

Vastalauseen lausumaehdotus 109

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset verouudistuksesta, jolla poistetaan mahdollisuus verojen lykkäämiseen ja verovälttelyyn vakuutuskuorten, kapitalisaatiosopimusten ja muiden vastaavien järjestelyiden avulla ja kuorijärjestelyiden osinkotuottoja ja luovutusvoittoja voidaan verottaa kuten suoran omistuksen tapauksessa tehtäisiin.

Vastalauseen lausumaehdotus 110

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset yksityishenkilöiden arvonnousuverosta, joka estää Suomessa kerrytetystä omaisuudesta kannettavien verojen välttelyn siirtämällä kirjat ulkomaille.

Vastalauseen lausumaehdotus 111

Eduskunta edellyttää, että julkisia verotietoja laajennetaan siten, että tietoihin sisällytetään myös verovapaat osingot, saadut perinnöt ja lahjat sekä erilaisten kuori- ja muiden sijoitusjärjestelyiden piirissä oleva pääoma ja sille kertyvä tuotto.

Vastalauseen lausumaehdotus 112

Eduskunta edellyttää, että lahjoitusten verovähennysoikeutta laajennetaan koskemaan kaikkia kansalais- ja hyväntekeväisyysjärjestöjä.

02. Yhteisövero

Arvonlisänvero laskeminen 24 prosenttiin hyödyttäisi suurta joukkoa yrittäjiä, kun taas yhteisöveron korottaminen kohdistuisi suurempiin voittoa takoviin yrityksiin. Yhteisöveron korotus kohdistuisi lähes yksinomaan suurituloisimpaan 10 prosenttiin suomalaisista, ulkomaisiin omistajiin ja joihinkin kotimaisiin institutionaalisiin sijoittajiin.

Yhteisöveron maltillisen korottamisen lisäksi kansainvälisen yritys- ja sijoitustoiminnan veropohjaa tulee vahvistaa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 113

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset yhteisöveron korottamiseksi yhdellä prosenttiyksiköllä ja peruu suunnitelmansa yhteisöveron alentamisesta.

Vastalauseen lausumaehdotus 114

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset yritysten korkovähennysoikeuden rajaamiseksi ja niin sanotun tasevapautuksen poistamiseksi.

Vastalauseen lausumaehdotus 115

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset, joilla osinkoverosta vapautetuille yhteisöille otetaan käyttöön maltillinen lähdevero. Vero koskee ennen kaikkea ulkomaisia institutionaalisia sijoittajia.

Vastalauseen lausumaehdotus 116

Eduskunta edellyttää, että hallitus uudistaa väliyhteisölainsäädäntöä siten, että etenkin kansainvälisten ns. pöytälaatikkoyhtiöjärjestelyiden avulla tapahtuva verovälttely vaikeutuu. Veroparatiiseissa sijaitsevien tytäryhtiöiden tulot tulee verottaa Suomessa silloin, kun tulojen taustalla ei ole tosiasiallista toimintaa yhtiön sijaintimaassa.

Vastalauseen lausumaehdotus 117

Eduskunta edellyttää, että hallitus käynnistää valmistelun Suomessa tällä hetkellä verovapaiden ulkomaisten kiinteistö- ja muiden rahastojen saattamiseksi Suomessa veronalaisiksi.

Vastalauseen lausumaehdotus 118

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset rahoitustoimintaverosta, jotta pankkitoimintaa verotettaisiin samalla tavalla kuin muutakin liiketoimintaa.

04. Perintö- ja lahjavero

Suurten varallisuuksien ja pääomien verotusta tulee myös vahvistaa. Useimmat verotuksen asiantuntijat pitävät perintöveroa "hyvänä verona", koska se edistää talouden tehokasta toimintaa ja yhteiskunnallista tasa-arvoa sekä vahvistaa julkistaloutta. Perintöjen verotuksella lievennämme sukupolvesta toiseen siirtyvää epätasa-arvoa. Mikään maa ei ole täydellinen meritokratia, sillä perheen varallisuus ja tulotaso vaikuttavat ihmisten lähtökohtiin ja mahdollisuuksiin merkittävästi. Perintöjä verottamalla ja julkisilla palveluilla pystymme kuitenkin tarjoamaan ihmisille tasavertaisemmat lähtökohdat menestyä elämässä.

Suomessa lähes kaksi kolmasosaa perinnöistä on verovapaita. Valtaosa perinnöistä ja lahjoista keskittyy jo valmiiksi varakkaille. Kasvavien varallisuuserojen aikana suurten perintöjen ja lahjojen verotusta on perusteltua kiristää. Vasemmistoliiton vaihtoehdossa perintöveron ehdot palautetaan sen mukaisiksi kuin ne olivat ennen Juha Sipilän hallituksen vuoden 2017 alusta voimaan astuneita varakkaita suosivia kevennyksiä. Samalla käynnistetään laajemman perintö- ja lahjaverouudistuksen valmistelu, jossa kiristettäisiin suurten lahjojen ja perintöjen verotusta. Uudistuksessa myös helpotettaisiin pienten perintöjen vastaanottamista ja annettaisiin mahdollisuus jatkaa maksuaikaa siihen asti, että omaisuus siirtyy perinnönsaajan haltuun. Me myös alentaisimme perintöveron viivästyskoron korkomarginaalia hallituksen esityksen mukaisesti. Tämä helpottaa niitä perimistilanteita, joissa omaisuuden saanti viivästyy tai sen realisointi ei ole mielekästä.

Vasemmisto esittää lisäksi suurista omaisuuksista maksettavan maltillisen varallisuusveron eli niin sanotun miljonääriveron käyttöönottoa. Tämä yhden prosentin suuruinen vero koskisi ainoastaan yli miljoonan euron omaisuuksia. Miljoonan euron rajaan ei lasketa mukaan oman asunnon arvoa. Miljonäärivero tasaisi varallisuus- ja tuloeroja, lisäisi verojärjestelmän progressiivisuutta, vahvistaisi julkista taloutta ja parantaisi ymmärrystä varallisuuden jakautumisesta yhteiskunnassa mahdollistamalla paremman tilastoinnin.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 119

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset perintö- ja lahjaveron alarajan korotuksen perumiseksi.

Vastalauseen lausumaehdotus 120

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle uudistuksen, jolla suurten perintöjen ja lahjojen verotusta kiristetään ja samalla käynnistetään perintöverotuksen kattavamman uudistuksen valmistelu.

04. Liikevaihdon perusteella kannettavat verot ja maksut

01. Arvonlisävero

Vasemmistoliitto palauttaisi yleisen ALV-kannan 24 prosenttiin tukeakseen pieni- ja keskituloisten ostovoimaa, kokonaiskysyntää ja talouskasvua. Yleisen ALV:n palauttaminen 24 prosenttiin tukisi myös yrityksiä. Siirtäisimme myös vielä vuonna 2024 10 prosentin verokannassa olleet hyödykkeet ja palvelut takaisin 10 prosentin verokantaan. Hallitus siirsi nämä hyödykkeet 14 prosentin verokantaan vuoden 2025 alussa. Siirto koskisi muun muassa lääkkeitä ja joukkoliikennettä sekä liikunta- ja kulttuuripalveluita. Erityisesti lääkkeiden verotuksen korottaminen vuoden 2025 alussa oli epäinhimillistä, kun hallitus on muutenkin kasvattanut sairastamisen kustannuksia. Tämän lisäksi Vasemmistoliitto myös siirtäisi kuukautissuojat, inkontinenssisuojat ja lasten vaipat tähän alennetun 10 prosentin verokannan soveltamisalaan.

Esimerkiksi kirjojen siirtyminen 14 prosentin verokantaan tarkoitti sitä, että valtio saa myydystä kirjasta enemmän kuin sen tekijä, kirjailija itse. Lisäksi Suomi siirtyi korotuksen jälkeen yhdeksi raskaimmin kirjoja verottavista maista Euroopassa. Kirjojen arvonlisäveron noston kansantaloudellinen merkitys on vähäinen, mutta kirjallisuuden, kirjailijoiden ja lukutaidon tukemiselle kyseenalainen. Kirjojen arvonlisävero olisikin laskettava nollaan.

Vasemmisto tukisi pienyrittäjiä myös nostamalla arvonlisäverollisen liiketoiminnan alarajan 30 000 euroon.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 121

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset yleisen arvonlisäverokannan palauttamiseksi 24 prosenttiin.

Vastalauseen lausumaehdotus 122

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset, joilla vuonna 2024 10 prosentin verokannassa olleet hyödykkeet ja palvelut palautetaan takaisin 10 prosentin verokantaan.

Vastalauseen lausumaehdotus 123

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset, joilla kuukautissuojat, inkontinenssisuojat ja lasten vaipat siirretään alennettuun 10 prosentin verokannan soveltamisalaan.

Vastalauseen lausumaehdotus 124

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset, joilla kirjojen arvonlisäverokanta lasketaan nollaan.

Vastalauseen lausumaehdotus 125

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset, joilla tuetaan pienyrittäjiä nostamalla arvonlisäverovelvollisen liiketoiminnan alaraja 30 000 euroon.

08. Valmisteverot

04. Alkoholijuomavero

Hallituksen alkoholiveropolitiikassa veromuutokset on kohdistettu eri painoin eri tuotteisiin. Oluen verotusta on kevennetty ja muiden alkoholituotteiden verotusta kiristetty. Oluen verotuksen keventäminen suhteessa muihin alkoholijuomiin ei ole perusteltua fiskaalisesti eikä sosiaali- ja terveysongelmien vähentämisen tavoitteiden kannalta.

Edellä olevan perustella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 126

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset olutveron alennuksen perumiseksi.

07. Energiaverot

Jotta ilmastoa kuumentavat vaaralliset ilmastopäästöt saataisiin laskemaan ja riittävä määrä hiilidioksidia sitoutumaan kasvillisuuteen ja maaperään ilmaston hallitsemattoman kuumenemisen pysäyttämiseksi, hiilipäästöjä pitää rajoittaa tehokkailla mekanismeilla. Verotuksen on ohjattava taloutta vähäpäästöisyyteen. Puun ja turpeen polttoon ohjaavat verotuet on poistettava.

Hallituksen päättämät polttoaineverojen kevennykset ovat väärä suunta, sillä liikennesektorin päästöt on saatava laskemaan nopeasti ja liikennettä on ohjattava vähäpäästöiseen suuntaan. Mikäli liikennesektorin päästöt epäonnistuvat, siirtyy päästövähennyspaine muille sektoreille. Vasemmistoliitto peruisi hallituksen päättämät polttoaineverojen alennukset ja sitoisi polttoaineverot indeksiin.

Valiokunnan mietintö VaVM 29/2025 vp
Vastalause 4 /vas

Verotuksen tulee samalla olla myös sosiaalisesti oikeudenmukaista, joten esitämme hiiliosinkomallin kehittämistä, jolla voitaisiin palauttaa kuluttajille osa kerätyistä fossiiliveroista. Hiiliosinkomalli auttaisi erityisesti haja-asutusalueilla asuvia, jotka ovat riippuvaisia yksityisautoilusta. Vasemmistoliitto esittää konesalien verotuen poistoa voimaan jo 1.1.2026 siten kuin hallituksen esityksen luonnosvaiheessa oli tarkoitus. Tämä muutos tuottaisi arvion mukaan 23 miljoonaa euroa verotuloja vuonna 2026.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 127

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset, joilla konesalien (datakeskukset) sähköveroalennus poistetaan jo 1.1.2026 alkaen.

Vastalauseen lausumaehdotus 128

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset niin sanotusta hiiliosingosta, jolla osa fossiilisen energian verojen tuloista palautetaan veronmaksajille oikeudenmukaisesti.

Vastalauseen lausumaehdotus 129

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset, joilla fossiilisten polttoaineiden valmisteverot kytketään elinkustannusindeksiin ja verotasoja korotetaan vuosittain indeksin mukaisesti.

Vastalauseen lausumaehdotus 130

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset, joilla perutaan Orpon hallituksen tekemät liikenteen polttoaineverotuksen kevennykset.

Vastalauseen lausumaehdotus 131

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee ja antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset Ison-Britannian mallin mukaisesta lentoverosta.

Vastalauseen lausumaehdotus 132

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee ja antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset maatalouden energiaveropalautuksen poistamiseksi.

Vastalauseen lausumaehdotus 133

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee ja antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset turpeenpolton verotuen poistamiseksi.

Vastalauseen lausumaehdotus 134

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy päättäväisiin toimiin järeän ainespuun energiakäytön ehkäisemiseksi ja poistaa puupohjaisten polttoaineiden verottomuuden.

Vastalauseen lausumaehdotus 135

Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo eduskuntaan esityksen jätteenpolton verottomuudesta luopumiseksi.

Vastalauseen lausumaehdotus 136

Eduskunta edellyttää, että hallitus käynnistää liikenneverotuksen uudistuksen, jonka tavoitteena on ympäristöohjaavuuden parantaminen ja liikenteen veropohjan turvaaminen fossiilienergian käytön vähentyessä.

10. Muut verot

Luonnonvarojen käyttöä on verotettava paremmin, jotta sen seurauksena syntyvää luontokatoa voidaan hillitä. Maa-ainesverolla voidaan ohjata vastuullisempaan maa-ainesten käyttöön ja kierrätykseen. Vero parantaisi kierrätysmateriaalien kilpailukykyä suhteessa neitseellisiin maa-aineksiin ja pidentäisi siten materiaalien kiertoaikoja. Samalla voitaisiin kerätä verotuottoja valtion kassaan arviolta 70 miljoonan euron edestä.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 137

Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo eduskuntaan esityksen maa-ainesveron käyttöön ottamiseksi.

05. Varainsiirtovero

Varainsiirtovero on omaisuusvero. Suomessa omaisuuksia verotetaan yleisesti ottaen varsin kevyesti suhteessa moniin verrokkimaihimme. Kun julkistalous on selvästi alijäämäinen ja julkiset menopaineet lisääntyvät, tulee omaisuusverotuksen keventymistä välttää. Varallisuuksia verottamalla voidaan myös estää verorasitteen kohdentuminen liikaa tuloverotukseen.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 138

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset, joilla turvataan varainsiirtoveron tuotto kuitenkin niin, että ensiasunnot ovat vapaita varainsiirtoverosta.

Vastalauseen lausumaehdotus 139

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle esityksen, jolla varainsiirtovero ulotetaan 0,1 prosentin kannalla arvopaperikauppaan.

07. Ajoneuvovero

Hallitus on päättänyt keventää henkilö- ja pakettiautojen ajoneuvoveron perusveroa. Kevennys kohdistuisi keski- ja suuripäästöisiin autoihin sekä niihin vanhimpiin autoihin, joista ei ole päästömittaustietoa. Esitys ei ole linjassa Suomen kansallisten, lakiin kirjattujen päästövähennystavoitteiden eikä EU-tason ilmastovelvoitteiden täyttämisen kanssa. Esitys vie Suomea kauemmas liikennesektorin päästövähennystavoitteista ja julkista taloutta heikentävän vaikutuksen arvioidaan olevan vuonna 2026 noin 29 miljoonaa euroa.

Julkisen vallan tulee politiikallaan luoda ihmisille mahdollisuuksia keventää oman liikkumisensa hiilijalanjälkeä. Verotus on tehokkaimpia keinoja liikenteen päästövähennysten vauhdittamiseksi, eikä verotuksen päästöohjausvaikutusta tule heikentää.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 140

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset, joilla tehostetaan ajoneuvoveron päästöohjausvaikutusta.

08. Jätevero

Jotta kiertotalouden edellyttämä materiaalien kierto valtavirtaistuisi, on yhä useampaa materiaalivirtaa ohjattava pois jätteeksi lajittelusta ja sitä seuraavasta jätekäsittelystä. Näin luodaan kannustin materiaalien uudelleenkäytölle. Esimerkiksi jäteveron pohjan laajentaminen on tähän hyvä keino.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 141

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle jäteveron veropohjan laajennusesityksen, jolla vero ulotetaan koskemaan nykyistä kattavammin teollisia jätteitä, maa- ja kiviainesta sekä vaarallisia jätteitä.

Osasto 12

SEKALAISET TULOT

35. Ympäristöministeriön hallinnonala

10. Korvaukset ympäristövahinkojen torjuntatoimista

21. Valtion asuntorahoituksen tulot

Valtion asuntorahastosta maksetuilla tuilla on rahoitettu kohtuuhintaista, julkisen palvelun asuntorakentamista. Jotta asuminen ja siihen liittyvä perusoikeus sekä pitkäaikainen tavoite asunnottomuuden poistamisesta voisi jatkossa toteutua Suomessa, on kohtuuhintainen asuminen avainasemassa.

Asuntorahastosta on maksettu esimerkiksi energia-avustus, Aran käynnistysavustus, kunnallistekniikka-avustus, MAL-sopimuksiin liittyvä avustus, erityisryhmien investointiavustus ja hissi- ja esteettömyysavustus. Näitä tukia hallitus leikkaa. Tuista leikkaaminen ja rahastosta valtion budjettiin tulouttaminen eivät enää Orpon hallitukselle riitä, vaan hallitus on päättänyt lakkauttaa koko Valtion asuntorahaston ensi vuoden alusta samoin kuin kohtuuhintaiselle asumiselle täysin keskeisen Aran.

Pidämme tukivaltuuksien leikkausta ja etenkin VAR:n sulauttamista valtion talousarvioon sekä Aran lakkauttamista itsenäisenä virastona lyhytnäköisinä virheinä.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 142

> Eduskunta edellyttää, että hallitus säilyttää Valtion asuntorahaston itsenäisenä rahastona ja että sen kassaa ei näin ollen tulouteta valtion budjettiin.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

> että ehdotus vuoden 2026 talousarvioksi hyväksytään valiokunnan mietinnön mukaisena edellä todetuin muutoksin,
>
> että edellä ehdotetut 142 lausumaa hyväksytään ja
>
> että yleisperustelujen kohdalla ehdotettu epäluottamuslause hyväksytään.

Valiokunnan mietintö VaVM 29/2025 vp
Vastalause 4 /vas

Helsingissä 10.12.2025

Hanna Sarkkinen vas
Jessi Jokelainen vas

Valiokunnan mietintö VaVM 29/2025 vp
Liite: Talousarvioaloitteet TAA 1—323/2025 vp (TAA 113 ja 280 jäävät käyttämättä)

LIITE: Talousarvioaloitteet TAA 1—323/2025 vp (TAA 113 ja 280 jäävät käyttämättä)

— Talousarvioaloite TAA 1/2025 vp Johannes Yrttiaho vas Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä sähköveron tuottoon datakeskusten verotuen poistosta johtuen (33 000 000 euroa) 11.08.07

— Talousarvioaloite TAA 2/2025 vp Hanna Sarkkinen vas ym. Talousarvioaloite momentin 11.08.07 perustelujen muuttamisesta puupohjaisten polttoaineiden verottomuuden uudelleenarvioimiseksi 11.08.07

— Talousarvioaloite TAA 3/2025 vp Mika Riipi kesk Talousarvioaloite Metsähallituksen tuottotavoitteen vähentämisestä (-48 000 000 euroa) 13.05.01

— Talousarvioaloite TAA 4/2025 vp Saara Hyrkkö vihr ym. Talousarvioaloite Metsähallituksen tuottotavoitteen vähentämisestä (-53 000 000 euroa) 13.05.01

— Talousarvioaloite TAA 5/2025 vp Nasima Razmyar sd ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä YK-asioiden kotimaiseen viestintä- ja vaikuttamistyöhön Suomen YK-liitto ry:lle (350 000 euroa) 24.90.50

— Talousarvioaloite TAA 6/2025 vp Saara Hyrkkö vihr ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä varsinaiseen kehitysyhteistyöhön (220 000 000 euroa) 24.30.66

— Talousarvioaloite TAA 7/2025 vp Veronika Honkasalo vas ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä varsinaiseen kehitysyhteistyöhön sekä sen ilmasto- ja luontorahoitukseen (260 000 000 euroa) 24.30.66

— Talousarvioaloite TAA 8/2025 vp Veronika Honkasalo vas ym. Talousarvioaloite momentin 24.30.66 perustelujen muuttamisesta 24.30.66

— Talousarvioaloite TAA 9/2025 vp Eva Biaudet r Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Artists at Riskin rahoituksen turvaamiseksi (325 000 euroa) 24.90.50

— Talousarvioaloite TAA 10/2025 vp Johannes Yrttiaho vas Talousarvioaloite momentin 25.01.50 perusteluiden muuttamisesta ja määrärahan lisäämisestä rauhantyön edistämiseen (1 500 000 euroa) 25.01.50

— Talousarvioaloite TAA 11/2025 vp Pia Lohikoski vas ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Pakolaisneuvonta ry:n toiminnan turvaamiseen (300 000 euroa) 25.01.50

— Talousarvioaloite TAA 12/2025 vp Pia Lohikoski vas ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Ihmisoikeusliiton toiminnan tukemiseen (150 000 euroa) 25.01.50

— Talousarvioaloite TAA 13/2025 vp Pia Lohikoski vas ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Rikosuhripäivystyksen toimintaan (200 000 euroa) 25.01.50

— Talousarvioaloite TAA 14/2025 vp Hanna Holopainen vihr ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Rikosuhripäivystyksen toiminnan tukemiseen (200 000 euroa) 25.01.50

— Talousarvioaloite TAA 15/2025 vp Inka Hopsu vihr ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä avustuksiin Pakolaisneuvonta ry:lle (200 000 euroa) 25.01.50

— Talousarvioaloite TAA 16/2025 vp Timo Furuholm vas ym. Talousarvioaloite momentin 25.01.50 perusteluiden muuttamisesta ja määrärahan lisäämisestä rauhantyön edistämiseen (500 000 euroa) 25.01.50

— Talousarvioaloite TAA 17/2025 vp Mika Riipi kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä pelastushelikopteri Aslakin toiminnan turvaamiseen (500 000 euroa) 26.30.20

— Talousarvioaloite TAA 18/2025 vp Anna Kontula vas ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Maahanmuuttoviraston ja valtion vastaanottokeskusten toimintamenoihin pakolaiskiintiön korottamiseksi (975 000 euroa) 26.40.01

— Talousarvioaloite TAA 19/2025 vp Anna Kontula vas ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä pakolaiskiintiön korottamiseksi (2 850 000 euroa) 26.40.21

— Talousarvioaloite TAA 20/2025 vp Timo Vornanen tv ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Pielisen järvipelastustoiminnan kehittämiseen (40 000 euroa) 26.01.50

— Talousarvioaloite TAA 21/2025 vp Saara Hyrkkö vihr ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä pakolaiskiintiön nostamiseksi (4 650 000 euroa) 26.40.01

— Talousarvioaloite TAA 22/2025 vp Johannes Yrttiaho vas Talousarvioaloite puolustusmateriaalihankintoihin ehdotetun määrärahan vähentämisestä (-300 000 000 euroa) 27.10.18

— Talousarvioaloite TAA 23/2025 vp Mikko Savola kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä maanpuolustusjärjestöjen toiminnan tukemiseen ja Maanpuolustuskoulutusyhdistykselle (MPK) myönnettävään valtionavustukseen (2 150 000 euroa) 27.10.50

— Talousarvioaloite TAA 24/2025 vp Johanna Ojala-Niemelä sd Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Rovaniemen sotilaskotiyhdistys ry:lle kaluston ja kassajärjestelmän uudistamiseen (150 000 euroa) 27.10.50

— Talousarvioaloite TAA 25/2025 vp Johannes Yrttiaho vas Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä harmaan talouden torjuntaan (5 000 000 euroa) 28.10.01

— Talousarvioaloite TAA 26/2025 vp Tytti Tuppurainen sd Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä perusterveydenhuollon kiireettömän hoitoonpääsyn ja hoidon jatkuvuuden turvaamiseen (95 000 000 euroa) 28.89.31

— Talousarvioaloite TAA 27/2025 vp Tytti Tuppurainen sd Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä kuntien peruspalveluiden valtionosuuksiin (75 000 000 euroa) 28.90.30

Valiokunnan mietintö VaVM 29/2025 vp
Liite: Talousarvioaloitteet TAA 1—323/2025 vp (TAA 113 ja 280 jäävät käyttämättä)

— Talousarvioaloite TAA 28/2025 vp Aino-Kaisa Pekonen vas ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä perusterveydenhuollon hoitotakuun tiukentamiseen (121 000 000 euroa) 28.89.31

— Talousarvioaloite TAA 29/2025 vp Hanna Sarkkinen vas ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä julkisiin työvoima- ja yrityspalveluihin (100 000 000 euroa) 28.90.30

— Talousarvioaloite TAA 30/2025 vp Pia Lohikoski vas ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä kuntien valtionosuuksiin (131 875 000 euroa) 28.90.30

— Talousarvioaloite TAA 31/2025 vp Anna Kontula vas ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä kotoutumisen ja työvoiman maahanmuuton edistämiseen (20 000 000 euroa) 28.90.30

— Talousarvioaloite TAA 32/2025 vp Saara Hyrkkö vihr ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä hoitotakuun tiukentamiseen (100 000 000 euroa) 28.89.31

— Talousarvioaloite TAA 33/2025 vp Saara Hyrkkö vihr ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä terapiatakuun laajentamiseen (21 000 000 euroa) 28.89.31

— Talousarvioaloite TAA 34/2025 vp Johannes Yrttiaho vas Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä avustuksiin ammattilaisten palkkaamiseen, ryhmäkokojen pienentämiseen ja lapsen tarpeiden mukaisen tuen vahvistamiseen (50 000 000 euroa) 29.10.20

— Talousarvioaloite TAA 35/2025 vp Tytti Tuppurainen sd Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä yliopistojen toimintaan (56 200 000 euroa) 29.40.50

— Talousarvioaloite TAA 36/2025 vp Tytti Tuppurainen sd Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä ammattikorkeakoulujen toimintaan (26 500 000 euroa) 29.40.55

— Talousarvioaloite TAA 37/2025 vp Tytti Tuppurainen sd Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä kirjastojen valtionavustuksiin (150 000 euroa) 29.80.30

— Talousarvioaloite TAA 38/2025 vp Tytti Tuppurainen sd Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä taiteen ja kulttuurin edistämiseen (9 950 000 euroa) 29.80.50

— Talousarvioaloite TAA 39/2025 vp Tytti Tuppurainen sd Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä taiteen perusopetukseen (80 000 euroa) 29.80.34

— Talousarvioaloite TAA 40/2025 vp Mikko Savola kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä suomalais-virolaista kulttuuria edistävän Tuglas-seuran toiminnan kehittämiseen (100 000 euroa) 29.80.50

— Talousarvioaloite TAA 41/2025 vp Mikko Savola kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Pirkanpohjan taidekeskuksen remontointiin (100 000 euroa) 29.80.50

— Talousarvioaloite TAA 42/2025 vp Hanna Räsänen kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä elokuvateatterin rakentamiseen Rautavaaralle (100 000 euroa) 29.80.50

— Talousarvioaloite TAA 43/2025 vp Mikko Ollikainen r ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä prosessi- ja teollisuustekniikan sekä automaatiotekniikan opetuksen kehittämiseen Vaasassa (300 000 euroa) 29.20.21

— Talousarvioaloite TAA 44/2025 vp Mikko Ollikainen r ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä maatalousalan robotiikan ja teknologiakehityksen edistämiseen (300 000 euroa) 29.20.21

— Talousarvioaloite TAA 45/2025 vp Mikko Ollikainen r ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Suupohjan rannikkoseudun Living Lab -yhteistyöalustan perustamiseen (280 000 euroa) 29.20.21

— Talousarvioaloite TAA 46/2025 vp Mikko Ollikainen r ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä musiikkialan yrittäjäosaamisen kasvattamiseen (100 000 euroa) 29.80.50

— Talousarvioaloite TAA 47/2025 vp Mikko Ollikainen r ym. Talousarvioaloite momentin 29.40.20 perusteluiden muuttamisesta ja määrärahan lisäämisestä droonilogistiikan testiympäristön rakentamiseen Seinäjoen lentoasemalle (400 000 euroa) 29.40.20

— Talousarvioaloite TAA 48/2025 vp Olga Oinas-Panuma kesk ym. Talousarvioaloite farmasiakoulutuksen käynnistämiseksi Oulun yliopistossa (5 000 000 euroa) 29.40.20

— Talousarvioaloite TAA 49/2025 vp Anna-Kristiina Mikkonen sd ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Kerimäen puukirkon vesikaton korjaukseen (500 000 euroa) 29.80.50

— Talousarvioaloite TAA 50/2025 vp Hanna-Leena Mattila kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Abraham Ojanperän muistokodin peruskorjaukseen Liminkaan (200 000 euroa) 29.80.50

— Talousarvioaloite TAA 51/2025 vp Laura Meriluoto vas ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä vapaan sivistystyön oppilaitoksille (21 000 000 euroa) 29.10.31

— Talousarvioaloite TAA 52/2025 vp Hanna-Leena Mattila kesk Talousarvioaloite momentin 29.90.50 perusteluiden muuttamisesta ja määrärahan lisäämisestä Kärkiniemen urheilupuiston peruskorjaushankkeeseen Siikajoelle (50 000 euroa) 29.90.50

— Talousarvioaloite TAA 53/2025 vp Hanna-Leena Mattila kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Kempeleen Pirilän puiston alueen piha- ja aittarakennusten kunnostamiseen (120 000 euroa) 29.80.50

— Talousarvioaloite TAA 54/2025 vp Hanna-Leena Mattila kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Raumankarin museosillan kunnostukseen Kalajoen Himangalla (1 500 000 euroa) 29.80.50

— Talousarvioaloite TAA 55/2025 vp Hanna-Leena Mattila kesk Talousarvioaloite uuden momentin ottamisesta pääluokkaan 35 ja määrärahan lisäämisestä Liminganlahden luontokeskuksen kehittämiseen (150 000 euroa) 35

— Talousarvioaloite TAA 56/2025 vp Hanna-Leena Mattila kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Vilho Lampi -taidemuseon suunnittelu Liminkaan (150 000 euroa) 29.80.50

— Talousarvioaloite TAA 57/2025 vp Pia Lohikoski vas ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Taidetestaajien rahoitukseen (1 400 000 euroa) 29.80.50

— Talousarvioaloite TAA 58/2025 vp Pia Lohikoski vas ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä ammattikorkeakoulujen perusrahoitukseen (26 500 000 euroa) 29.40.55

— Talousarvioaloite TAA 59/2025 vp Pia Lohikoski vas ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä avustuksiin taiteen ja kulttuurin edistämiseen (16 500 000 euroa) 29.80.50

— Talousarvioaloite TAA 60/2025 vp Pia Lohikoski vas ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä aamu- ja iltapäivätoiminnan rahoittamiseen (7 000 000 euroa) 29.10.30

— Talousarvioaloite TAA 61/2025 vp Pia Lohikoski vas ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä yliopistojen perusrahoitukseen (56 950 000 euroa) 29.40.50

— Talousarvioaloite TAA 62/2025 vp Pia Lohikoski vas ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä nuorisotyön edistämiseen (5 000 000 euroa) 29.91.50

— Talousarvioaloite TAA 63/2025 vp Pia Lohikoski vas ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä etsivään nuorisotyöhön ja työpajatoimintaan (9 000 000 euroa) 29.91.51

— Talousarvioaloite TAA 64/2025 vp Antti Kurvinen kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Seinäjoen Tango-markkinoiden avustamiseen suomalaisen tango- ja iskelmäperinteen ylläpidossa (150 000 euroa) 29.80.50

— Talousarvioaloite TAA 65/2025 vp Hanna Laine-Nousimaa sd Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Tampereen Teatterikesän toimintaan (23 000 euroa) 29.80.50

— Talousarvioaloite TAA 66/2025 vp Minja Koskela vas ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä taiteen perusopetuksen tasa-arvorahan pilotointiin (5 000 000 euroa) 29.80.34

— Talousarvioaloite TAA 67/2025 vp Hanna Kosonen kesk ym. Talousarvioaloite suomalaisen kulttuurin tukemisesta (7 800 000 euroa) 29.80.50

— Talousarvioaloite TAA 68/2025 vp Saara Hyrkkö vihr ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä ammattikorkeakouluille (28 637 000 euroa) 29.40.55

— Talousarvioaloite TAA 69/2025 vp Saara Hyrkkö vihr ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä yliopistoille (60 588 000 euroa) 29.40.50

— Talousarvioaloite TAA 70/2025 vp Saara Hyrkkö vihr ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä ammatilliseen koulutukseen (46 600 000 euroa) 29.20.30

— Talousarvioaloite TAA 71/2025 vp Saara Hyrkkö vihr ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä opintorahan korottamiseen 50 eurolla (56 000 000 euroa) 29.70.55

— Talousarvioaloite TAA 72/2025 vp Hilkka Kemppi kesk ym. Talousarvioaloite momentin 29.10.20 perustelujen muuttamisesta ja määrärahan lisäämisestä lähikoululisän käyttöönottoon (3 000 000 euroa) 29.10.20

— Talousarvioaloite TAA 73/2025 vp Hilkka Kemppi kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä erikoislukioiden kehittämiseen ja määrän lisäämiseen (2 000 000 euroa) 29.20.21

— Talousarvioaloite TAA 74/2025 vp Hilkka Kemppi kesk Talousarvioaloite momentin 29.90.50 perustelujen muuttamisesta ja määrärahan lisäämisestä Ypäjän Hevosopiston Ypäjä-hallin vesikaton korjaukseen (700 000 euroa) 29.90.50

— Talousarvioaloite TAA 75/2025 vp Tuomas Kettunen kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Lauluperinnereitin kehittämistyöhön (70 000 euroa) 29.80.50

— Talousarvioaloite TAA 76/2025 vp Saara Hyrkkö vihr ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä kulttuurileikkausten perumiseksi (17 615 000 euroa) 29.80.50

— Talousarvioaloite TAA 77/2025 vp Inka Hopsu vihr ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä kotoutumiskoulutuksen edistämiseen (3 500 000 euroa) 29.10.31

— Talousarvioaloite TAA 78/2025 vp Inka Hopsu vihr ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä suomalaisen elokuva-alan ja taiteen tukemiseen (7 800 000 euroa) 29.80.50

— Talousarvioaloite TAA 79/2025 vp Inka Hopsu vihr ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä lainauskorvausten maksamiseen kirjailijoille Saavutettavuuskirjasto Celiassa (360 000 euroa) 29.80.41

— Talousarvioaloite TAA 80/2025 vp Inka Hopsu vihr ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä lainauskorvausten maksamiseen (1 700 000 euroa) 29.80.41

— Talousarvioaloite TAA 81/2025 vp Inka Hopsu vihr ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Museo Leikille Suomenlinnan Lelumuseon kokoelman hankkimiseen (200 000 euroa) 29.80.50

— Talousarvioaloite TAA 82/2025 vp Inka Hopsu vihr Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä avustukseksi kunnille ja muille lukiokoulutuksen järjestäjille painettujen lukion oppikirjojen hankintaan (10 000 000 euroa) 29.20.35

— Talousarvioaloite TAA 83/2025 vp Veronika Honkasalo vas ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Prometheus-leirin tuki ry:n toimintaan (350 000 euroa) 29.91.50

— Talousarvioaloite TAA 84/2025 vp Inka Hopsu vihr Talousarvioaloite määrärahan peruuttamisesta ja uudelleenbudjetoimisesta lainauskorvausten maksamiseen (450 000 euroa) 29.80.41

— Talousarvioaloite TAA 85/2025 vp Timo Furuholm vas ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä liikunnallisen elämäntavan ja liikuntaolosuhteiden edistämiseen (11 000 000 euroa) 29.90.50

— Talousarvioaloite TAA 86/2025 vp Marko Asell sd Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä taiteen ja kulttuurin edistämiseen (23 000 euroa) 29.80.50

— Talousarvioaloite TAA 87/2025 vp Eva Biaudet r Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä ruotsin kielellä tapahtuvan kotoutumisen tukemiseen Prakticumin ammatillisessa koulutuksessa (30 000 euroa) 29.20.21

— Talousarvioaloite TAA 88/2025 vp Marko Asell sd ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä liikuntapaikkarakentamiseen (2 400 000 euroa) 29.90.50

— Talousarvioaloite TAA 89/2025 vp Saara-Sofia Sirén kok ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Paimion parantolan peruskorjauksen toteutussuunnitteluun (500 000 euroa) 29.80.50

— Talousarvioaloite TAA 90/2025 vp Otto Andersson r Talousarvioaloite momentin 29.01.31 perustelujen muuttamisesta 29.01.31

— Talousarvioaloite TAA 91/2025 vp Otto Andersson r Talousarvioaloite momentin 29.80.50 perustelujen muuttamisesta 29.80.50

— Talousarvioaloite TAA 92/2025 vp Saara-Sofia Sirén kok ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Turun ortodoksisen kirkon perustusten vahvistamisen suunnitteluun (100 000 euroa) 29.80.50

— Talousarvioaloite TAA 93/2025 vp Krista Mikkonen vihr ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä pelastusalan johtamisen maisteriohjelman käynnistämiseen (300 000 euroa) 29.40.20

— Talousarvioaloite TAA 94/2025 vp Laura Meriluoto vas ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Riuttalan talonpoikaismuseon korjauksiin (50 000 euroa) 29.80.50

— Talousarvioaloite TAA 95/2025 vp Laura Meriluoto vas ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Kiuruveden kotiseutumuseon kunnostamiseen (80 000 euroa) 29.80.50

— Talousarvioaloite TAA 96/2025 vp Hannu Hoskonen kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Taistelijan Talon näyttelyn kehittämiseen (200 000 euroa) 29.80.50

— Talousarvioaloite TAA 97/2025 vp Markku Siponen kesk ym. Talousarvioaloite momentin 29.90.50 perusteluiden muuttamisesta ja määrärahan lisäämisestä yläsavolaisten nuorten käyttöön luisteluhiihtomaton hankintaan ja asentamiseen (35 000 euroa) 29.90.50

— Talousarvioaloite TAA 98/2025 vp Hilkka Kemppi kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä suomenhevosen tulevaisuuden turvaamiseen (600 000 euroa) 30.10.54

— Talousarvioaloite TAA 99/2025 vp Hilkka Kemppi kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Ruokavirastolle varsojen rekisteröintimaksujen kattamiseen (500 000 euroa) 30.20.01

— Talousarvioaloite TAA 100/2025 vp Tiina Elo vihr Talousarvioaloite momentin 30.20.01 perusteluiden muuttamisesta ja määrärahan lisäämisestä eläinsuojeluvaltuutetun viran perustamiseen (300 000 euroa) 30.20.01

— Talousarvioaloite TAA 101/2025 vp Tiina Elo vihr Talousarvioaloite momentin 30.10.42 perusteluiden muuttamisesta ja määrärahan lisäämisestä turkistarhauksesta luopumiseen (10 000 000 euroa) 30.10.42

— Talousarvioaloite TAA 102/2025 vp Tiina Elo vihr Talousarvioaloite momentin 30.20.47 perusteluiden muuttamisesta ja määrärahan lisäämisestä ruokaketjujen kehittämiseen (2 000 000 euroa) 30.20.47

— Talousarvioaloite TAA 103/2025 vp Veronika Honkasalo vas ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä talousmetsän luonnonhoidon tukiin (10 000 000 euroa) 30.40.45

— Talousarvioaloite TAA 104/2025 vp Veronika Honkasalo vas ym. Talousarvioaloite metsänhoidon tukiin ehdotetun määrärahan vähentämisestä (-10 000 000 euroa) 30.40.44

— Talousarvioaloite TAA 105/2025 vp Veronika Honkasalo vas ym. Talousarvioaloite uuden momentin ottamisesta pääluokkaan 30 ja määrärahan lisäämisestä kosteikkoviljelyn rahoittamiseen (30 000 000 euroa) 30

— Talousarvioaloite TAA 106/2025 vp Mai Kivelä vas ym. Talousarvioaloite momentin 30.10.42 perusteluiden muuttamisesta ja määrärahan lisäämisestä turkistarhauksesta luopumiseen (20 000 000 euroa) 30.10.42

— Talousarvioaloite TAA 107/2025 vp Saara Hyrkkö vihr ym. Talousarvioaloite uuden momentin ottamisesta pääluokkaan 30 ja määrärahan lisäämisestä turvemaiden ilmastotoimiin (45 000 000 euroa) 30

— Talousarvioaloite TAA 108/2025 vp Eeva Kalli kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Pyhäjärven hoitokalastukseen ja seurantaan Pyhäjärvi-instituutille (100 000 euroa) 30.40.51

— Talousarvioaloite TAA 109/2025 vp Hilkka Kemppi kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Evon retkeilyalueen kunnostukseen ja kehittämiseen (1 000 000 euroa) 30.64.50

— Talousarvioaloite TAA 110/2025 vp Saara Hyrkkö vihr ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Metso- ja Helmi-ohjelmiin (25 000 000 euroa) 30.40.45

— Talousarvioaloite TAA 111/2025 vp Saara Hyrkkö vihr ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Metso- ja Helmi-ohjelmiin (2 280 000 euroa) 30.40.46

— Talousarvioaloite TAA 112/2025 vp Hilkka Kemppi kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä retkeilyalueiden lisäämiseen ja kehittämiseen (1 000 000 euroa) 30.64.50

— Talousarvioaloite TAA 114/2025 vp Mai Kivelä vas ym. Talousarvioaloite perustelujen muuttamisesta Metsähallituksen tuloutustavoitteen uudelleenarvioimiseksi 30.64

— Talousarvioaloite TAA 115/2025 vp Mai Kivelä vas ym. Talousarvioaloite momentin 30.20.01 perusteluiden muuttamisesta ja määrärahan lisäämisestä eläinsuojeluasiamiehen viran perustamiseen (100 000 euroa) 30.20.01

— Talousarvioaloite TAA 116/2025 vp Saara Hyrkkö vihr ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä joutomaiden metsitykseen (4 300 000 euroa) 30.40.47

— Talousarvioaloite TAA 117/2025 vp Olga Oinas-Panuma kesk ym. Talousarvioaloite momentin 30.10.51 perusteluiden muuttamisesta ja määrärahan lisäämisestä traktorin hankintaan Inarin Kutuharjun koeporotilalle (120 000 euroa) 30.10.51

— Talousarvioaloite TAA 118/2025 vp Hanna Sarkkinen vas Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Metsähallituksen luontopalveluiden luontokeskusten ylläpitoon (1 000 000 euroa) 30.64.50

— Talousarvioaloite TAA 119/2025 vp Markku Siponen kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Suomen Hevostietokeskus ry:lle (60 000 euroa) 30.10.50

— Talousarvioaloite TAA 120/2025 vp Mikko Savola kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä kylätoiminnan toimintaedellytysten turvaamiseen (500 000 euroa) 30.10.63

— Talousarvioaloite TAA 121/2025 vp Hilkka Kemppi kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Pätiäläntien (maantie 14143) kunnostamiseen Asikkalassa (400 000 euroa) 31.10.20

— Talousarvioaloite TAA 122/2025 vp Hilkka Kemppi kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä yhdystien 2451 korjaamiseen Heinolassa (100 000 euroa) 31.10.20

— Talousarvioaloite TAA 123/2025 vp Markku Siponen kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä maantien 5862 parantamiseksi Sonkajärvellä välillä Poromäki—Sonkakoski—Kulvemäki—Jyrkkä—Laakajärvi (800 000 euroa) 31.10.20

— Talousarvioaloite TAA 124/2025 vp Seppo Eskelinen sd ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Kontiolahden Puntarikoskentien kevyen liikenteen väylän toteuttamiseen (500 000 euroa) 31.10.20

— Talousarvioaloite TAA 125/2025 vp Timo Vornanen tv ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Kontiolahden Kulhon kevyen liikenteen väylän toteuttamiseen (250 000 euroa) 31.10.20

— Talousarvioaloite TAA 126/2025 vp Timo Vornanen tv ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä maantien 479 kunnostamiseen välillä Kesälahti—Punkaharju (400 000 euroa) 31.10.20

— Talousarvioaloite TAA 127/2025 vp Hannu Hoskonen kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Bomban seisakkeen rakentamiseen Nurmekseen (500 000 euroa) 31.10.20

— Talousarvioaloite TAA 128/2025 vp Hanna Räsänen kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Liperin liikenneturvallisuuden kannalta keskeisten kohteiden suunnitteluun (300 000 euroa) 31.10.20

— Talousarvioaloite TAA 129/2025 vp Niina Malm sd ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Ruokolahden Patotien, patoportin ja sillan peruskorjaukseen (500 000 euroa) 31.10.20

— Talousarvioaloite TAA 130/2025 vp Niina Malm sd ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Rautjärven Simpeleen Tehtaantien parantamiseen (500 000 euroa) 31.10.20

— Talousarvioaloite TAA 131/2025 vp Hanna Holopainen vihr ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä jalankulku- ja pyöräilyväylän rakentamiseen maantiellä 14871 Rantaportintien ja maantien 4062 liittymän välille Imatralla ja Ruokolahdella (1 560 000 euroa) 31.10.20

— Talousarvioaloite TAA 132/2025 vp Hanna Holopainen vihr ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Lappeenranta—Mustola-radan sähköistämiseen (4 500 000 euroa) 31.10.77

— Talousarvioaloite TAA 133/2025 vp Sanna Antikainen ps ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä maantien 5720 (Kaavinkoskentie) korjaamiseen Tuusniemellä (500 000 euroa) 31.10.20

— Talousarvioaloite TAA 134/2025 vp Markku Siponen kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä maanteiden 16371 ja 16383 parantamiseen Kuopiossa (3 000 000 euroa) 31.10.20

— Talousarvioaloite TAA 135/2025 vp Timo Suhonen sd ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Pieksämäki—Joensuu radan sähköistyksen suunnitteluun (750 000 euroa) 31.10.77

— Talousarvioaloite TAA 136/2025 vp Tuula Väätäinen sd ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä valtatien 9 varalaskupaikan kiertotien parantamiseen Siilinjärvellä ja Kuopiossa maantiet 16339 ja 16340 (1 700 000 euroa) 31.10.20

— Talousarvioaloite TAA 137/2025 vp Saara-Sofia Sirén kok ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä valtatielle 8 Laitilan kiertoeritasoliittymän rakentamisen käynnistämiseen (3 000 000 euroa) 31.10.77

— Talousarvioaloite TAA 138/2025 vp Saara-Sofia Sirén kok ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä kantatien 43 välin Uusikaupunki—Laitila jalankulku- ja pyöräilyväylän toteuttamiseen (3 000 000 euroa) 31.10.20

— Talousarvioaloite TAA 139/2025 vp Saara-Sofia Sirén kok ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä valtatien 9 Turku—Tampere yhteysvälin parantamiseen välillä Liedon asema—Aura (3 000 000 euroa) 31.10.77

— Talousarvioaloite TAA 140/2025 vp Saara-Sofia Sirén kok ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä E18 Turun kehätien parantamiseen välillä Naantali—Raisio (3 000 000 euroa) 31.10.77

— Talousarvioaloite TAA 141/2025 vp Saara-Sofia Sirén kok ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä maantie 180 Nauvo—Prostvik jalankulku- ja pyöräilyväylän toteutukseen (1 000 000 euroa) 31.10.20

— Talousarvioaloite TAA 142/2025 vp Saara-Sofia Sirén kok ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Varsinais-Suomen lähijunaliikenteen käynnistämiseen (1 000 000 euroa) 31.20.21

— Talousarvioaloite TAA 143/2025 vp Saara-Sofia Sirén kok ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä kiinteän yhteyden Helsinki—Turku—Tukholma selvittämiseen (200 000 euroa) 31.01.03

— Talousarvioaloite TAA 144/2025 vp Marko Asell sd Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä valtatien 12 Kahtala§mmin eritasoliittymän rakentamiseen (10 000 000 euroa) 31.10.77

— Talousarvioaloite TAA 145/2025 vp Marko Asell sd Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Miharintien (2624) kevyen liikenteen väylän rakentamiseen Nokialla (750 000 euroa) 31.10.20

— Talousarvioaloite TAA 146/2025 vp Marko Asell sd Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä maantien 2501 Nokia—Taivalkunta perusparannukseen (1 500 000 euroa) 31.10.20

— Talousarvioaloite TAA 147/2025 vp Marko Asell sd Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Murhasaaren ohituskaistan rakentamiseen valtatiellä 11 Nokialla (10 000 000 euroa) 31.10.77

— Talousarvioaloite TAA 148/2025 vp Seppo Eskelinen sd Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä maantien 5260 parantamiseen Lieksassa (200 000 euroa) 31.10.20

— Talousarvioaloite TAA 149/2025 vp Seppo Eskelinen sd Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä maantien 5100 parantamiseen Kontiolahdella (1 000 000 euroa) 31.10.20

— Talousarvioaloite TAA 150/2025 vp Timo Furuholm vas ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä lähijunaliikenteen käynnistämiseen Varsinais-Suomessa (2 000 000 euroa) 31.20.21

— Talousarvioaloite TAA 151/2025 vp Timo Furuholm vas ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä kävelyn ja pyöräilyn edistämiseen (28 200 000 euroa) 31.10.31

— Talousarvioaloite TAA 152/2025 vp Timo Furuholm vas ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Saariston Rengastien kehittämiseen (4 000 000 euroa) 31.10.20

— Talousarvioaloite TAA 153/2025 vp Pia Hiltunen sd Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä jalankulku- ja pyöräilyväylän rakentamiseen Ouluun Alakyläntielle välillä Kiiminkijoentie—Hämeenjärventie (800 000 euroa) 31.10.20

— Talousarvioaloite TAA 154/2025 vp Pia Hiltunen sd Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä maantien 848 välin Koiteli—Huttukyläntie jalankulku- ja pyöräilyväylän toteuttamiseen Oulussa (900 000 euroa) 31.10.20

— Talousarvioaloite TAA 155/2025 vp Pia Hiltunen sd Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Vaalantien (maantien 8300) ja Puntarinkankaantien liittymän alikulun suunnitteluun Oulussa (100 000 euroa) 31.10.20

— Talousarvioaloite TAA 156/2025 vp Pia Hiltunen sd Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä uuden alikulun suunnitteluun Hailuodontien (maantie 816) ja Karhuojantien liittymän kohdalla Oulussa(100 000 euroa) 31.10.20

— Talousarvioaloite TAA 157/2025 vp Eveliina Heinäluoma sd Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Helsingin Myllypuron eritasoliittymän toteuttamiseen (15 000 000 euroa) 31.10.20

— Talousarvioaloite TAA 158/2025 vp Riitta Kaarisalo sd Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä valtatien 18 parantamiseen Pakolantien liittymän kohdalla Petäjävedellä (1 500 000 euroa) 31.10.20

— Talousarvioaloite TAA 159/2025 vp Riitta Kaarisalo sd ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä jalankulku- ja pyöräilyväylän rakentamiseen maantiellä 16728 välillä Kantola—Mansikkaniemi Laukaassa (1 600 000 euroa) 31.10.20

— Talousarvioaloite TAA 160/2025 vp Riitta Kaarisalo sd Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä maantien 6031 päällysteen korjaukseen Jämsässä välillä Kollinmäki—Halli (1 100 000 euroa) 31.10.20

— Talousarvioaloite TAA 161/2025 vp Riitta Kaarisalo sd ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä maantien 16685 jalankulku- ja pyöräilyväylän parantamiseen Ruokkeella Jyväskylässä (900 000 euroa) 31.10.20

— Talousarvioaloite TAA 162/2025 vp Anne Kalmari kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Joutsenjärventien perusparantamiseen välillä Kokkolantie—Hiitolantien risteys ja Hiitolantien perusparantamiseen Kivijärvellä (80 000 euroa) 31.10.20

— Talousarvioaloite TAA 163/2025 vp Anne Kalmari kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä yhdystien 6520 Möttönen—Kivijärvi perusparannuksen suunnitteluun (200 000 euroa) 31.10.20

— Talousarvioaloite TAA 164/2025 vp Hilkka Kemppi kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Lahti-Vesivehmaan lentokentän kehittämiseen Asikkalassa (300 000 euroa) 31.10.31

— Talousarvioaloite TAA 165/2025 vp Hilkka Kemppi kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Hauhontien päällysteen kunnostamiseen Eteläisistä Hauhon keskustaan (400 000 euroa) 31.10.20

— Talousarvioaloite TAA 166/2025 vp Hilkka Kemppi kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Vappulantien (maantie 14112) kunnostamiseen Hämeenlinnassa (1 000 000 euroa) 31.10.20

— Talousarvioaloite TAA 167/2025 vp Hilkka Kemppi kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Hausjärven Kalliontien (maantie 13810) kunnostamiseen (490 000 euroa) 31.10.20

— Talousarvioaloite TAA 168/2025 vp Hilkka Kemppi kesk Talousarvioaloite määrarahan lisäämisestä Ojajärventien (maantie 13659) perusparantamisen vaatiman tiesuunnitelman

sekä peruskorjauksen ja oikaisun tekemiseen Tammelan kunnassa (2 000 000 euroa) 31.10.20

— Talousarvioaloite TAA 169/2025 vp Hilkka Kemppi kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Kaukelantien (maantie 3254) kunnostamiseen Padasjoella (1 000 000 euroa) 31.10.20

— Talousarvioaloite TAA 170/2025 vp Hilkka Kemppi kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä maantien 363 kevyen liikenteen väylän suunnitteluun välillä Vierumäen urheiluopisto—Vuolenkosken kylä (50 000 euroa) 31.10.20

— Talousarvioaloite TAA 171/2025 vp Hanna-Leena Mattila kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä maantien 18596 Paavolan taajamaraitille Siikajoella (600 000 euroa) 31.10.22

— Talousarvioaloite TAA 172/2025 vp Saku Nikkanen sd Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä kiertoliittymän rakentamiseksi Someron kantatiellä kohtaan 52 Antintie ja Joensuuntie (1 120 000 euroa) 31.10.20

— Talousarvioaloite TAA 173/2025 vp Saku Nikkanen sd Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Teijon yhdystien parantamiseen Salon kunnassa (11 000 000 euroa) 31.10.20

— Talousarvioaloite TAA 174/2025 vp Hanna-Leena Mattila kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä maantien 18662 Lumijoen Alapään kunnostaminen (700 000 euroa) 31.10.20

— Talousarvioaloite TAA 175/2025 vp Antti Kurvinen kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä maantien 661 parantamisen loppuun saattamiseen välillä Isojoki—Kauhajoki (10 000 000 euroa) 31.10.20

— Talousarvioaloite TAA 176/2025 vp Timo Mehtälä kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Haapaveden Sulkakyläntien kevyen liikenteen väylän jatkamiseen (900 000 euroa) 31.10.31

— Talousarvioaloite TAA 177/2025 vp Antti Kurvinen kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä maantien 711 tiesuunnitelman laajentamiseen välille Menkijärvi—valtatien 16 risteys Alajärvellä (250 000 euroa) 31.10.20

— Talousarvioaloite TAA 178/2025 vp Antti Kurvinen kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Koskenvarrentien 7115 kevyen liikenteen väylän siltaan Alajärvellä (500 000 euroa) 31.10.31

— Talousarvioaloite TAA 179/2025 vp Hanna-Leena Mattila kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä maantien 18190 Merijärven taajamatien parantamiseen (1 200 000 euroa) 31.10.20

— Talousarvioaloite TAA 180/2025 vp Hanna-Leena Mattila kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Pirttikosken maantien parantamiseen Pyhäjoella (250 000 euroa) 31.10.20

— Talousarvioaloite TAA 181/2025 vp Olga Oinas-Panuma kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä maantien 848 Koiteli—Huttukyläntie jalankulku- ja pyöräilyväylän toteuttamiseen (2 900 000 euroa) 31.10.20

— Talousarvioaloite TAA 182/2025 vp Mikko Ollikainen r ym. Talousarvioaloite momentin 31.20.51 perusteluiden muuttamisesta ja määrärahan lisäämisestä Kokkola—Pietarsaaren lentokentän puhtaiden käyttövoimien ja vähähiilisen lentoliikenteen kehittämiseen (200 000 euroa) 31.20.51

— Talousarvioaloite TAA 183/2025 vp Anna-Kristiina Mikkonen sd ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Pieksämäki—Parikkala rautatieyhteyden huoltovarmuusselvityksen laatimiseen (100 000 euroa) 31.01.03

— Talousarvioaloite TAA 184/2025 vp Anna-Kristiina Mikkonen sd ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä toimenpideselvitykseen Pistohiekan alueen ja Luukkolantien risteyksen välisen pyörätien rakentamisesta Puumalassa (150 000 euroa) 31.10.20

— Talousarvioaloite TAA 185/2025 vp Anna-Kristiina Mikkonen sd ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä tiestön perusparannukseen yhdysteillä 15169, 15176, 15178 Etelä-Savossa (900 000 euroa) 31.10.20

— Talousarvioaloite TAA 186/2025 vp Anna-Kristiina Mikkonen sd ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Savonlinnan maakuntalentojen tukemiseen (1 000 000 euroa) 31.20.21

— Talousarvioaloite TAA 187/2025 vp Hanna-Leena Mattila kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä maantien 7890 perusparantamiseen välillä Oulainen—Pyhänkoski (2 500 000 euroa) 31.10.20

— Talousarvioaloite TAA 188/2025 vp Hanna-Leena Mattila kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä kantatien 86 Kaisaniemenkadun liittymäjärjestelyihin Ylivieskassa (3 900 000 euroa) 31.10.20

— Talousarvioaloite TAA 189/2025 vp Hanna-Leena Mattila kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä maantien 18031 Himangan Pohjoisen Satamatien jalankulku- ja pyörätieväylään Kalajoelle (2 500 000 euroa) 31.10.20

— Talousarvioaloite TAA 190/2025 vp Hanna-Leena Mattila kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä valtatien 8 ja valtatien 27 liittymän parantamiseen ja alikulkukäytävään Kalajoella (3 600 000 euroa) 31.10.20

— Talousarvioaloite TAA 191/2025 vp Antti Kurvinen kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Haaruksentien (maantie 17843) kunnostamiseen Kauhavan Alahärmässä (250 000 euroa) 31.10.20

— Talousarvioaloite TAA 192/2025 vp Antti Kurvinen kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Hirvijoentien (maantie 7112) kunnostamiseen Lapuan Hirvijoella (600 000 euroa) 31.10.20

— Talousarvioaloite TAA 193/2025 vp Antti Kurvinen kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Ilmajoen Nikkolan sillan peruskorjaukseen ja uuden kevyen liikenteen väylän sillan suunnitteluun (100 000 euroa) 31.10.20

— Talousarvioaloite TAA 194/2025 vp Antti Kurvinen kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Ilmajoen Munakantien kevyen liikenteen väylän suunnitteluun ja rakentamiseen (950 000 euroa) 31.10.20

— Talousarvioaloite TAA 195/2025 vp Antti Kurvinen kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Lappajärven kevyen liikenteen vesistösiltojen rakentamiseen välille Nykälänniemi—Kyrönniemi—Halkosaari (1 000 000 euroa) 31.10.31

— Talousarvioaloite TAA 196/2025 vp Antti Kurvinen kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä eritasoliittymän suunnitteluun valtatien 18 ja Kyröntien risteykseen Isossakyrössä (300 000 euroa) 31.10.20

— Talousarvioaloite TAA 197/2025 vp Antti Kurvinen kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä kantatien 63 parantamiseen välillä Evijärvi—Kaustinen (15 000 000 euroa) 31.10.20

— Talousarvioaloite TAA 198/2025 vp Pia Lohikoski vas ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Keravan ja Järvenpään välisen pyörätien suunnitteluun (100 000 euroa) 31.10.31

— Talousarvioaloite TAA 199/2025 vp Antti Kurvinen kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä valtatien 19 liikenneturvallisuuden ja välityskyvyn parantamiseen välillä Kauhava—Seinäjoki (12 000 000 euroa) 31.10.77

— Talousarvioaloite TAA 200/2025 vp Antti Kurvinen kesk ym. Talousarvioaloite momentin 31.10.31 perusteluiden muuttamisesta ja määrärahan lisäämisestä Uudenkyläntien (Nybyvägen) parantamiseen Kruunupyyn Alavetelissä (150 000 euroa) 31.10.31

— Talousarvioaloite TAA 201/2025 vp Antti Kurvinen kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Oravaistentien (yhdystie 7300) perusparantamiseen Kauhavan kaupungin ja Vöyrin kunnan rajalla (500 000 euroa) 31.10.20

— Talousarvioaloite TAA 202/2025 vp Hanna Kosonen kesk ym. Talousarvioaloite kevyen liikenteen olosuhteiden parantamisen suunnitteluun valtatielle 14 välille Anttola—Kulennoinen Savonlinnassa (100 000 euroa) 31.10.20

— Talousarvioaloite TAA 203/2025 vp Hanna Kosonen kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä valtatien 14 kehittämiseen välillä Juva—Savonlinna—Parikkala (40 000 000 euroa) 31.10.77

— Talousarvioaloite TAA 204/2025 vp Hanna Kosonen kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Tanhuvaaran jalankulku- ja pyöräilyväylän (maantie 15197) toteuttamiseen Savonlinnassa (5 500 000 euroa) 31.10.20

— Talousarvioaloite TAA 205/2025 vp Hanna Kosonen kesk ym. Talousarvioaloite yksityistielossien ja -lauttojen rahoitukseen (700 000 euroa) 31.10.31

— Talousarvioaloite TAA 206/2025 vp Minja Koskela vas ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä suurten kaupunkien ja pääkaupunkiseudun joukkoliikenteen tukemiseen (40 000 000 euroa) 31.20.21

— Talousarvioaloite TAA 207/2025 vp Mauri Kontu kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä lähijunaliikenteen käynnistämiseen välillä Turku—Uusikaupunki (1 000 000 euroa) 31.20.21

— Talousarvioaloite TAA 208/2025 vp Kimmo Kiljunen sd Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Kehä III:n Tikkurilan puoleiseen siltahankkeeseen (34 000 000 euroa) 31.10.77

— Talousarvioaloite TAA 209/2025 vp Hilkka Kemppi kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä valtatien 24 Paimelantien (maantie 14119) ja Vesivehmaantien (maantie 3131) liittymän porrastamiseen ja alikulun rakentamisen suunnitteluun Hollolassa (300 000 euroa) 31.10.20

— Talousarvioaloite TAA 210/2025 vp Tuomas Kettunen kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä kevyen liikenteen väylän rakentamiseen valtatielle 22 välille Mieslahti—Paltamo Kainuussa (1 500 000 euroa) 31.10.20

— Talousarvioaloite TAA 211/2025 vp Tuomas Kettunen kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Vuoreslahdentien 19033 kunnostukseen ja päällystämiseen Kajaanissa (1 000 000 euroa) 31.10.20

— Talousarvioaloite TAA 212/2025 vp Tuomas Kettunen kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä seututien 912 ja yhdystien 9150 kevyen liikenteen väylän päällystämiseen Suomussalmen kirkonkylän ja Ämmänsaaren välillä (900 000 euroa) 31.10.20

— Talousarvioaloite TAA 213/2025 vp Tuomas Kettunen kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä kevyen liikenteen väylän rakentamiseen yhdystien 19033 välille Kuurnantie—Vihtaniementie Kajaanissa (1 400 000 euroa) 31.10.20

— Talousarvioaloite TAA 214/2025 vp Tuomas Kettunen kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Pesiökylän ja Askankylän välisen maantien 8950 kunnostukseen Puolangalla (1 500 000 euroa) 31.10.20

— Talousarvioaloite TAA 215/2025 vp Tuomas Kettunen kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Akonlahden ja Moision välisen maantien 9070 kunnostukseen Kuhmossa (2 300 000 euroa) 31.10.20

— Talousarvioaloite TAA 216/2025 vp Tuomas Kettunen kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Lieksan ja Kuhmon välisen maantien 524 täsmäkunnostukseen (500 000 euroa) 31.10.20

— Talousarvioaloite TAA 217/2025 vp Tuomas Kettunen kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Kellojärventien (maantie 19271) kunnostukseen Kuhmossa (500 000 euroa) 31.10.20

— Talousarvioaloite TAA 218/2025 vp Hilkka Kemppi kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Vaukkarintien (maantie 11903) kunnostamiseen Orimattilassa (100 000 euroa) 31.10.20

— Talousarvioaloite TAA 219/2025 vp Hilkka Kemppi kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä autolauttaliikennöinnin käynnistämiseen välillä Sysmä—Kuhmoinen (200 000 euroa) 31.10.20

— Talousarvioaloite TAA 220/2025 vp Hilkka Kemppi kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Anianpellontien (maantie 313) kunnostamiseen Asikkalassa (1 000 000 euroa) 31.10.20

— Talousarvioaloite TAA 221/2025 vp Timo Suhonen sd Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Länsi-Saamaisentie/Konnuslahdentie (maantie 16357) päällystämiseen ja perusparantamiseen Soisalonsaaresta Kuopioon (2 600 000 euroa) 31.10.20

— Talousarvioaloite TAA 222/2025 vp Timo Suhonen sd Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Harjurannantien (yhdystie 4681) korjauksen suunnitteluun sekä päällysteen ja valaistuksen uusimiseen Varkaudessa (2 250 000 euroa) 31.20.10

— Talousarvioaloite TAA 223/2025 vp Mikko Savola kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä kantatien 68 kunnostamiseen Alajärvellä välillä Keskikylä—Kirkonkylä (300 000 euroa) 31.10.20

— Talousarvioaloite TAA 224/2025 vp Mikko Savola kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä maantien 661 parantamiseen tieosuuksilla Isojoen raja—maantie 663 ja maantie 664—Kauhajoen raja (6 900 000 euroa) 31.10.20

— Talousarvioaloite TAA 225/2025 vp Eerikki Viljanen kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä maantien 1215 peruskorjaukseen Vihdissä (3 600 000 euroa) 31.10.20

— Talousarvioaloite TAA 226/2025 vp Eerikki Viljanen kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Vanjärventien ja Vanhan Vihdintien kunnostamiseen Karkkilassa ja Vihdissä (1 250 000 euroa) 31.10.20

— Talousarvioaloite TAA 227/2025 vp Eerikki Viljanen kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä maantien 11297 kunnostamiseen Vihdissä (2 500 000 euroa) 31.10.20

— Talousarvioaloite TAA 228/2025 vp Juha Viitala sd Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä valtatien 12 tievalaistuksen uudistamiseen ja täydentämiseen välillä Lappi (Rauma)— Eura (600 000 euroa) 31.10.20

— Talousarvioaloite TAA 229/2025 vp Juha Viitala sd Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä valtatien 12 Koillisväylän liittymän kanavointiin ja kaistajärjestelyihin Raumalla (1 500 000 euroa) 31.10.20

— Talousarvioaloite TAA 230/2025 vp Juha Viitala sd Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä maantien 261 huonokuntoisen tieosuuden uudelleen päällystämiseen välillä Kankaanpää—Ikaalinen (750 000 euroa) 31.10.20

— Talousarvioaloite TAA 231/2025 vp Johannes Yrttiaho vas Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä kantatien 43 välin Uusikaupunki—Laitila jalankulku- ja pyöräilyväylän toteuttamiseen (2 000 000 euroa) 31.10.20

— Talousarvioaloite TAA 232/2025 vp Johannes Yrttiaho vas Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Varsinais-Suomen lähijunaliikenteen käynnistämiseen (10 000 000 euroa) 31.20.21

— Talousarvioaloite TAA 233/2025 vp Johannes Yrttiaho vas Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä valtatielle 8 Laitilan kiertoeritasoliittymän rakentamiseen (5 000 000 euroa) 31.10.77

— Talousarvioaloite TAA 234/2025 vp Hanna Räsänen kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä seututien 580 peruskorjaukseen Rautavaaralla (1 000 000 euroa) 31.10.20

— Talousarvioaloite TAA 235/2025 vp Jenni Pitko vihr Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Oulun ja Haaparannan välisen henkilöjunaliikenteen käynnistämiseen (600 000 euroa) 31.20.21

— Talousarvioaloite TAA 236/2025 vp Mikko Ollikainen r ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä valtatien 8 ja kantatien 67 risteyksen parantamiseen raskaan liikenteen ja erikoiskuljetusten mahdollistamiseksi Kaskisissa (450 000 euroa) 31.10.20

— Talousarvioaloite TAA 237/2025 vp Mikko Ollikainen r ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä kevyen liikenteen väylän rakentamisen edistämiseen maanteillä 748 ja 17947 Kruunupyyssä (575 000 euroa) 31.10.20

— Talousarvioaloite TAA 238/2025 vp Mikko Ollikainen r ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä valtatien 8 Koivulahden eritasoliittymän tiesuunnitelman laadintaan (200 000 euroa) 31.10.20

— Talousarvioaloite TAA 239/2025 vp Mika Riipi kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä henkilöjunaliikenteen ostopalveluun välille Laurila—Tornio (2 000 000 euroa) 31.20.21

— Talousarvioaloite TAA 240/2025 vp Hanna Räsänen kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Mustanvirran sillan uusimisen suunnitteluun Maaningalla (500 000 euroa) 31.10.20

— Talousarvioaloite TAA 241/2025 vp Hanna Räsänen kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä seututien 477 (Latvalampi—Pöytälahti) korjaussuunnitelman laatimiseen (350 000 euroa) 31.10.20

— Talousarvioaloite TAA 242/2025 vp Hanna Räsänen kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä maantien 573 korjaussuunnitelman laatimiseen Kaavin ja Outokummun välillä (350 000 euroa) 31.10.20

— Talousarvioaloite TAA 243/2025 vp Hanna Räsänen kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä seututien 514 peruskorjaukseen Ilomantsissa (1 000 000 euroa) 31.10.20

— Talousarvioaloite TAA 244/2025 vp Hanna Sarkkinen vas Talousarvioaloite momentin 31.20.21 perusteluiden muuttamisesta ja määrärahan lisäämisestä henkilöjunaliikenteen ostoihin välillä Oulu—Tornio—Haaparanta (600 000 euroa) 31.20.21

— Talousarvioaloite TAA 245/2025 vp Mikko Savola kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä valtatien 18 välin Ähtärin Myllymäki—Multia oikaisun suunnitteluun (900 000 euroa) 31.10.77

— Talousarvioaloite TAA 246/2025 vp Timo Suhonen sd Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä maantien 468 saneeraukseen ja stabilointiin sekoitusjyrsinnällä välillä Kangaslampi—Tappuvirran lossi (2 500 000 euroa) 31.10.20

— Talousarvioaloite TAA 247/2025 vp Mikko Savola kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Halkonevantien perusparannukseen Ilmajoella (350 000 euroa) 31.10.20

— Talousarvioaloite TAA 248/2025 vp Mikko Savola kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Ähtärin Inha—Ryöttö-tien päällystämiseen (250 000 euroa) 31.10.20

— Talousarvioaloite TAA 249/2025 vp Mikko Savola kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä tien numero 6920 kunnostamiseen Kurikan Jalasjärvellä (500 000 euroa) 31.10.20

— Talousarvioaloite TAA 250/2025 vp Mikko Savola kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä uuden sillan rakentamiseen Kyrönjoen yli välille Reiniläntie (7200)—Alapääntie (17607) Seinäjoen Ylistarossa (1 500 000 euroa) 31.10.20

— Talousarvioaloite TAA 251/2025 vp Mikko Savola kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Niemenkyläntien 17355 alkuosan päällystämiseen Alavudella (250 000 euroa) 31.10.20

— Talousarvioaloite TAA 252/2025 vp Mikko Savola kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Itä-Ähtärintien (17281) perusparannukseen välillä Ähtäri ja Soini/Lehtimäki (200 000 euroa) 31.10.20

— Talousarvioaloite TAA 253/2025 vp Mikko Savola kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä maantien 17217 perusparantamiseen ja päällystämiseen Kurikassa välillä Rantatie—Tiemestarintie (200 000 euroa) 31.10.20

— Talousarvioaloite TAA 254/2025 vp Markku Siponen kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä maantien 7693 (Kalliokyläntie) parantamiseen Kiuruveden Kalliokylässä (1 400 000 euroa) 31.10.20

— Talousarvioaloite TAA 255/2025 vp Markku Siponen kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä seututien 548 (Karttulantie—Suonenjoentie) parantamiseen Pohjois-Savossa (900 000 euroa) 31.10.77

— Talousarvioaloite TAA 256/2025 vp Mikko Savola kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä kantatien 66 rinnakkaistiejärjestelyihin välillä Lahdenkankaantie—Vierteentie Kuortaneella (200 000 euroa) 31.10.20

— Talousarvioaloite TAA 257/2025 vp Mikko Savola kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä maantien 17469 parantamiseen Kuortaneella (400 000 euroa) 31.10.20

— Talousarvioaloite TAA 258/2025 vp Mikko Ollikainen r ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Toholammin kunnan kevyen liikenteen liikenneturvallisuuden parantamiseen kuntakeskuksen alueella (200 000 euroa) 31.10.20

— Talousarvioaloite TAA 259/2025 vp Mikko Ollikainen r ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä kevyen liikenteen väylän rakentamiseen Oksakoski—Möttönen välille Perhossa (200 000 euroa) 31.10.20

— Talousarvioaloite TAA 260/2025 vp Mikko Ollikainen r ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Kruunuportin teollisuusalueen ratasuunnitelman laatimiseen (150 000 euroa) 31.20.20

— Talousarvioaloite TAA 261/2025 vp Jouni Ovaska kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä väyläverkon kehittämiseen valtatiellä 3 Luoteis-Pirkanmaalla välillä Alasky-

lä—Parkano ja Hämeenkyrossa välillä Rokkakoski— Hanhijärvi sekä Ikaalisissa välillä Mansoniemi—Riitiala (36 000 000 euroa) 31.10.77

— Talousarvioaloite TAA 262/2025 vp Mikko Ollikainen r ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä valtatien 18 oikaisun suunnitteluun Alavuden Sydänmaan kohdalla (300 000 euroa) 31.10.77

— Talousarvioaloite TAA 263/2025 vp Mikko Ollikainen r ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä maantien 6650 Myrkyntien parantamiseen Teuvalla ja Karijoella (300 000 euroa) 31.10.20

— Talousarvioaloite TAA 264/2025 vp Mikko Ollikainen r ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä maantien 7000 (Ilmajoentie) kevyen liikenteen väylän suunnitteluun Ilmajoella (350 000 euroa) 31.10.20

— Talousarvioaloite TAA 265/2025 vp Mikko Ollikainen r ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä kantateiden 63 ja 68 liittymän parantamiseen Evijärvellä (750 000 euroa) 31.10.20

— Talousarvioaloite TAA 266/2025 vp Olga Oinas-Panuma kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Kuusamossa sijaitsevan Alakitkantien korjaussuunnitelman tekoon (600 000 euroa) 31.10.20

— Talousarvioaloite TAA 267/2025 vp Johanna Ojala-Niemelä sd Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä valtatien 4 parantamiseen Petäjäisen kohdalla Lapissa (1 200 000 euroa) 31.10.77

— Talousarvioaloite TAA 268/2025 vp Jouni Ovaska kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Kartuntien parantamiseen Ikaalisissa (900 000 euroa) 31.10.20

— Talousarvioaloite TAA 269/2025 vp Jouni Ovaska kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä kantatien 58 ja kantatien 56 Mustanlahden risteyksen kehittämiseen (1 300 000 euroa) 31.10.20

— Talousarvioaloite TAA 270/2025 vp Olga Oinas-Panuma kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä yksityistieavustuksiin (4 500 000 euroa) 31.10.31

— Talousarvioaloite TAA 271/2025 vp Olga Oinas-Panuma kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä perusväylänpitoon Pohjois-Pohjanmaan ja Kainuun alueen korjausvelan pienentämiseksi (7 000 000 euroa) 31.10.20

— Talousarvioaloite TAA 272/2025 vp Hanna-Leena Mattila kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Torvenkyläntien (maantie 18051) kunnostamiseen Kalajoella (600 000 euroa) 31.10.20

— Talousarvioaloite TAA 273/2025 vp Hanna-Leena Mattila kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Mattilanperäntien parantamiseen Raahessa (600 000 euroa) 31.10.20

— Talousarvioaloite TAA 274/2025 vp Hanna-Leena Mattila kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä kantatien 88 jalankulku- ja pyöräilytien rakentamiseen välillä Koskenkorvantie — Kastellintie Raahessa (500 000 euroa) 31.10.20

— Talousarvioaloite TAA 275/2025 vp Saku Nikkanen sd Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä kantatien 52 valaistuksen parantamiseen Salossa (55 000 euroa) 31.10.20

— Talousarvioaloite TAA 276/2025 vp Hanna-Leena Mattila kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä maantie 7730 Himanka—Pahkala välille Kalajoelle (1 300 000 euroa) 31.10.20

— Talousarvioaloite TAA 277/2025 vp Hanna-Leena Mattila kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä maantien 774 jalankulku- ja pyörätieväylään välillä Niemeläntie—Kaupunginmäki Kalajoella (3 500 000 euroa) 31.10.20

— Talousarvioaloite TAA 278/2025 vp Hanna-Leena Mattila kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä maantien 786 Oulainen—Ahonperä parannukseen (1 000 000 euroa) 31.10.20

— Talousarvioaloite TAA 279/2025 vp Hanna-Leena Mattila kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä maantien 8110 Ruukki—Revonlahti välin parannukseen Siikajoella (1 300 000 euroa) 31.10.20

— Talousarvioaloite TAA 281/2025 vp Hanna-Leena Mattila kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Siikajoen Tauvon aallonmurtajan rakentamiseen (645 000 euroa) 32.30.40

— Talousarvioaloite TAA 282/2025 vp Hanna Kosonen kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä kansainväliseen matkailumarkkinointiin Saimaan alueella (2 100 000 euroa) 32.01.05

— Talousarvioaloite TAA 283/2025 vp Anna Kontula vas ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä valtion korvauksiin kotoutumisen edistämisestä pakolaiskiintiön korottamiseksi (11 000 000 euroa) 32.50.30

— Talousarvioaloite TAA 284/2025 vp Anna-Kristiina Mikkonen sd ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Etelä-Savon saaristo- ja vesistömatkailun sekä lossiliikenteen tukemiseen (700 000 euroa) 32.30.40

— Talousarvioaloite TAA 285/2025 vp Mai Kivelä vas ym. Talousarvioaloite momentin 32.20.40 perusteluiden muuttamisesta ja valtuuden lisäämisestä kasvipohjaisen ruuan investointiohjelman käynnistämiseen (34 000 000 euroa) 32.20.40

— Talousarvioaloite TAA 286/2025 vp Hilkka Kemppi kesk Talousarvioaloite momentin 32.20.40 perusteluiden muuttamisesta ja valtuuden lisäämisestä elintarvikeviennin edistämiseen (800 000 euroa) 32.20.40

— Talousarvioaloite TAA 287/2025 vp Eeva Kalli kesk Talousarvioaloite valtuuden lisäämisestä Robocoast EDIH konsortion kansalliseen vastinrahoitukseen (520 000 euroa) 32.20.40

— Talousarvioaloite TAA 288/2025 vp Pia Kauma kok Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä lyhytaikaisten työsuhteiden sopimiseen tarkoitetun mobiilisovelluksen kehittämiseksi (350 000 euroa) 32.01.10

— Talousarvioaloite TAA 289/2025 vp Eva Biaudet r Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Kuluttajaliitto ry:n toiminnan turvaamiseen (300 000 euroa) 32.01.40

— Talousarvioaloite TAA 290/2025 vp Sanna Antikainen ps ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Fingridin Vaaralinjan voimajohtoreitin alustavaan suunnitteluun (500 000 euroa) 32.20.20

— Talousarvioaloite TAA 291/2025 vp Tytti Tuppurainen sd Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä työttömyysetuuksien ansioturvan suojaosuuteen (24 000 000 euroa) 33.20.50

— Talousarvioaloite TAA 292/2025 vp Tytti Tuppurainen sd Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä asumistuen suojaosaan (53 000 000 euroa) 33.10.54

— Talousarvioaloite TAA 293/2025 vp Tytti Tuppurainen sd Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä työttömyysetuuksien perusturvan suojaosuuteen (32 000 000 euroa) 33.20.52

— Talousarvioaloite TAA 294/2025 vp Mikko Ollikainen r Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä USM-yhdistykselle ruotsinkielisten vankien yhteiskuntaan takaisinsopeutumisen varmistamiseen (75 000 euroa) 33.03.63

— Talousarvioaloite TAA 295/2025 vp Laura Meriluoto vas ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä sosiaali- ja terveysalan järjestöjen rahoitukseen (80 000 000 euroa) 33.90.50

— Talousarvioaloite TAA 296/2025 vp Minja Koskela vas ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä turvakotipaikkojen lisäämiseen (5 000 000 euroa) 33.60.52

— Talousarvioaloite TAA 297/2025 vp Saara Hyrkkö vihr ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä sosiaali- ja terveysalan järjestöjen avustuksiin (115 000 000 euroa) 33.90.50

— Talousarvioaloite TAA 298/2025 vp Saara Hyrkkö vihr ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä turvakotipaikkojen määrän nostamiseen (10 000 000 euroa) 33.60.52

— Talousarvioaloite TAA 299/2025 vp Eva Biaudet r Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä saamenkielisen psykososiaalisen tukipalvelun toiminnan turvaamiseen (500 000 euroa) 33.60.36

— Talousarvioaloite TAA 300/2025 vp Eva Biaudet r Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Hoitotyön tutkimussäätion toiminnan jatkuvuuden takaamiseen (200 000 euroa) 33.03.04

— Talousarvioaloite TAA 301/2025 vp Eva Biaudet r Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä THL:n koordinoiman antirasistisen kouluhankkeen käynnistämiseen (500 000 euroa) 33.03.04

— Talousarvioaloite TAA 302/2025 vp Saara-Sofia Sirén kok ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä rakennekalkin käytön ja ympäristöneuvonnan pilotointiin Saaristomeren valuma-alueella (3 000 000 euroa) 35.10.61

— Talousarvioaloite TAA 303/2025 vp Saara Hyrkkö vihr Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä ympäristöjärjestöjen avustuksiin (1 000 000 euroa) 35.01.65

— Talousarvioaloite TAA 304/2025 vp Saara Hyrkkö vihr ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä ravinteiden kierrätyksen kehittämiseen ja vesiensuojelun tehostamisohjelmaan (1 000 000 euroa) 35.10.23

— Talousarvioaloite TAA 305/2025 vp Saara Hyrkkö vihr ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Metso- ja Helmi-ohjelmien toimeenpanoon (15 000 000 euroa) 35.10.21

— Talousarvioaloite TAA 306/2025 vp Saara Hyrkkö vihr ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä kosteikkojen ja vesistöjen suojeluun (44 850 000 euroa) 35.10.61

— Talousarvioaloite TAA 307/2025 vp Saara Hyrkkö vihr ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä ympäristövahinkojen ehkäisyyn (1 300 000 euroa) 35.10.20

— Talousarvioaloite TAA 308/2025 vp Saara Hyrkkö vihr ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä pilaantuneiden maa-alueiden kunnostamiseen (1 000 000 euroa) 35.10.22

— Talousarvioaloite TAA 309/2025 vp Saara Hyrkkö vihr ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Helmi-ohjelmaan ja kansallispuistojen ja luonnonsuojelualueiden kunnostamiseen ja kehittämiseen (15 000 000 euroa) 35.10.52

— Talousarvioaloite TAA 310/2025 vp Hilkka Kemppi kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Heinolan lintuhoitolan toiminnan ylläpitämiseen (100 000 euroa) 35.10.21

— Talousarvioaloite TAA 311/2025 vp Mai Kivelä vas ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä ympäristöjärjestöjen avustuksiin (850 000 euroa) 35.01.65

Valiokunnan mietintö VaVM 29/2025 vp
Liite: Talousarvioaloitteet TAA 1—323/2025 vp (TAA 113 ja 280 jäävät käyttämättä)

— Talousarvioaloite TAA 312/2025 vp Mai Kivelä vas ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä luonnonsuojelun menoihin (200 000 000 euroa) 35.10.21

— Talousarvioaloite TAA 313/2025 vp Saara Hyrkkö vihr ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä metsien suojeluun (110 000 000 euroa) 35.10.63

— Talousarvioaloite TAA 314/2025 vp Antti Kurvinen kesk ym. Talousarvioaloite momentin 35.20.55 perusteluiden muuttamisesta ja määrärahan lisäämisestä Koivukoti yhdistys ry:n asumispalveluyksikön turvallisuuden ja yhteisöllisyyden parantamiseen Jalasjärvellä (80 000 euroa) 35.20.55

— Talousarvioaloite TAA 315/2025 vp Minja Koskela vas ym. Talousarvioaloite luvun 35.20 momenttirakenteen ja perustelujen palauttamisesta Valtion asuntorahaston säilyttämiseksi itsenäisenä rahastona 35.20

— Talousarvioaloite TAA 316/2025 vp Antti Kurvinen kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Suomen UNESCO Global Geopark -alueiden toiminnan avustamiseen ja kehittämiseen (1 500 000 euroa) 35.10.52

— Talousarvioaloite TAA 317/2025 vp Antti Kurvinen kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Purmojärven Laukkosenlahden pumppaamojen uusimiseen Kortesjärvellä (50 000 euroa) 35.10.61

— Talousarvioaloite TAA 318/2025 vp Olga Oinas-Panuma kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä luonto- ja retkikohteiden kunnostukseen Pohjois-Pohjanmaalla (500 000 euroa) 35.10.52

— Talousarvioaloite TAA 319/2025 vp Mikko Ollikainen r ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Tankarin majakkasaaren matkailun kehittämissuunnitelmaan (150 000 euroa) 35.10.52

— Talousarvioaloite TAA 320/2025 vp Mikko Ollikainen r ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Perhonjoen ennallistamissuunnitteluun (200 000 euroa) 35.10.61

— Talousarvioaloite TAA 321/2025 vp Mika Riipi kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Metsähallituksen julkisiin hallintotehtäviin (42 351 000 euroa) 35.10.52

— Talousarvioaloite TAA 322/2025 vp Hanna Räsänen kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Outokummun kaupungin pilaantuneiden maiden loppusijoitusaltaan rakentamisesta aiheutuviin kustannuksiin (800 000 euroa) 35.10.20

— Talousarvioaloite TAA 323/2025 vp Tytti Tuppurainen sd Talousarvioaloite momentin 35.20.55 perusteluiden muuttamisesta ja määrärahan lisäämisestä energiatehokkaaseen korjausrakentamiseen (100 000 000 euroa) 35.20.55